

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Державна наукова установа
«УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ТА ІНФОРМАЦІЇ»**

**ЗБІРНИК
РЕФЕРАТІВ ДИСЕРТАЦІЙ,
НДР ТА ДКР**

№ 4'2024

**Київ
2024**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Державна наукова установа
«УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ЕКСПЕРТИЗИ ТА ІНФОРМАЦІЇ»**

(УкрІНТЕІ)

ЗБІРНИК РЕФЕРАТІВ ДИСЕРТАЦІЙ, НДР ТА ДКР

№ 4'2024

Видається з квітня 2003 року

Виходить 12 разів на рік

**Київ
2024**

УДК 082.1:82-991

Реєстраційне свідоцтво: Сер. КВ №22631-12531ПР від 24.03.2017 р.

Редакційна колегія: Л.М. Миронова, Т.А. Юрченко

ЗБІРНИК РЕФЕРАТИВ ДИСЕРТАЦІЙ, НДР ТА ДКР (12 випусків на рік) – містить інформацію щодо виконаних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, докторських та кандидатських дисертацій, які надходять до УкрІНТЕІ від наукових установ – виконавців робіт. Збірник призначено для фахівців наукових, проєктних, конструкторських, технологічних установ та організацій, ЗВО. Це дозволяє вести облік робіт аналогічного напрямку та встановлювати контакти з організаціями, які виконують близькі за тематикою роботи. Перед кожним документом наведено інвентарний номер документа, який має такий вигляд 0200U000257: перші дві цифри позначають тип документа (02 – інформаційна картка зі звітом, 03 – інформаційна картка без звіту, 04 – облікова картка кандидатської дисертації, 05 – облікова картка докторської дисертації); наступні дві – рік надходження роботи до фондів УкрІНТЕІ; останні – порядковий номер документа; далі – назва теми, вид звітнього документа, назва організації – виконавця робіт, прізвище керівника робіт, реєстраційний номер теми, індекс УДК, кількісна характеристика. Реферат публікується у авторській редакції із зазначенням умов розповсюдження. Дані відносно договірної ціни надає організація-виконавець. За інвентарним номером, наведеним у бібліографічному описі, в УкрІНТЕІ можна замовити копію потрібного документа.

БЮЛЕТЕНЬ РЕЄСТРАЦІЇ НДР ТА ДКР (6 випусків на рік) – містить назви розпочатих науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, зареєстрованих в УкрІНТЕІ, які систематизовано за рубриками. Посилаючись на номер державної реєстрації, можна одержати додаткові відомості про наукову роботу, зазначену в реєстраційній картці.

НАУКА, ТЕХНОЛОГІЇ, ІННОВАЦІЇ (4 випуски на рік) – науковий фаховий журнал, у якому висвітлюються взаємопов'язані питання науково-технічної діяльності, інтелектуальної власності, науково-технічної експертизи, державної політики у сфері інноваційного розвитку та проблеми впровадження наукових досягнень у виробництво. Журнал входить до Переліку наукових фахових видань України – з економічних і технічних наук. ISSN 2520-6524.

Передплата на видання здійснюється через УкрІНТЕІ.

Розрахунковий рахунок IBAN: UA518201720313201001201097044

у ДКСУ м. Києва, код ЄДРПОУ 40814998, ПІН 408149926502, код платежу 25010100

З питань придбання: Відділ інформаційного забезпечення міждержавного науково-технічного співробітництва УкрІНТЕІ, тел.: (044) 521-00-39, e-mail: uintei.ua@gmail.com

З інших питань: Відділ міжнародного співробітництва та науково-організаційної діяльності УкрІНТЕІ, тел.: (044) 521-00-68, e-mail: nddkr@uintei.kiev.ua

Підписано до друку 22.04.2024 р. Формат 60x84 1/8. Ум. - друк. арк. 49,99

Тираж 40 прим. Зам. 4

Адреса редакції: вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03150

©УкрІНТЕІ

02 ФІЛОСОФІЯ

02 ФІЛОСОФІЯ

02.04.24.0001/0824U000658

Гончаров Семен Олексійович Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 1; 101.1

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена проекту метафізики по той бік Абсолюту Юрія Мамлеєва як ідеологічному виправданню рашизму і трансгресивним стратегіям Безодні як способам виходу за межі людського. Мамлеєвська біографія та творчий корпус постають яскравим прикладом ідеологічно-філософського міту, що має на меті формування дискурсу виключності Росії та її історичного месіанства. Імперські наративи набувають у творчості Мамлеєва як художнього, так і філософського виразу, їх осердям стає те, що визначається як метафізика по той бік Абсолюту — уявлення про існування Безодні, що пропонує трансгресивні стратегії виходу до сфери не-людського поза божественною компетенцією. Метою дисертаційної роботи є осмислення мамлеєвського міту та трансгресивних стратегій Безодні як метафізики по той бік Абсолюту, а також визначення дієвих шляхів їх демітологізації та нейтралізації. В роботі відповідно до поставленої мети визначено п'ять завдань: — дослідити біографію Юрія Мамлеєва та

систематизувати корпус його творів у контексті демітологізації; — визначити ключові особливості мамлеєвської метафізики по той бік Абсолюту й віднайти приховані впливи європейської метафізики на її формування; — провести порівняльний аналіз Безодні Юрія Мамлеєва, світу-без-нас спекулятивного реалізму, Ніщо Мартіна Гайдеггера та внутрішнього досвіду Жоржа Батая; — означити ключові особливості трансгресивних стратегій Безодні; — визначити основні загрози метафізики по той бік Абсолюту та встановити шляхи їх усунення. Мамлеєвський міт спирається на три більш загальні міти: «руській мір», «русскую ідею» і «загадочную русскую душу», які постають фундаментом рашизму як політичної релігії. Основою загальної систематизації мамлеєвського корпусу запропоновано п'ять стрижневих метатем: Безодня, утризм, Росія, Таємниця та смерть. Застосування поняття «метатеми» як інструменту систематизації дозволяє гармонійно поєднати літературний та філософський аспекти творчості Мамлеєва. Для упорядкування філософії Юрія Мамлеєва запропоновано використовувати поняття «анти-тріади деструкції» («утризм» — «Безодня» — «Росія»), котре демонструє неузгодженість та непослідовність мамлеєвських філософських ідей. Тотальне нарцисичне Я утризму заперечує фігуру Іншого та унеможливує функціонування інших складових мамлеєвської філософії. Коріння ідеї Безодні чітко простежується в традиції негативної теології. Метафізичні координати, які визначають підвалини Безодні — Абсолют та Ніщо. «Принцип ночі» Безодні запропонований Мамлеєвим не є унікальним, він посилається на уявлення про божественний морок, Божество (Gottheit) та сферу принципового незнання.

Поняття «Бездні» (Ungrund) як темної безосновності Мамлеєв запозичує в Якоба Беме, а потім виносить його за межі Абсолюту, як це робить Бердяєв із трансцендентною свободою. Антропологія Бездні містить у собі принципове протиріччя: з одного боку, Мамлеєв наголошує на тому, що богореалізація є необхідним етапом руху до Бездні, а з іншого, полишає можливі манівці, котрі здатні Абсолют ігнорувати. Три такі манівці означені Мамлеєвим дискурсивно в роботах «Доля буття» та «Росія Вічна» — негачії, безпредметна позаантологічна туга та Росія. І один неодноразово зображується в художній прозі — випадок. Демітологізовано вчення Мамлеєва про сім основних метафізичних якостей (концентр) Росії. Встановлено тотожність мислення російського суспільства та його влади, що обумовлює неможливість їх розмежування в сучасній політичній ситуації. Українськими поточними завданнями постають: захист загальнолюдського як сокровенного та культивування уваги до тендітних речей. Окреслено проблемне поле радикальної трансгресивності як нескінченність процесу відсування меж. Порівняно мамлеєвську метафізику по той бік Абсолюту та внутрішній досвід Жоржа Батая: визначено аспекти конверсії, комунікації та відповідальності як присутні в інтерпретації трансгресивності Батая та відсутні в Мамлеєва. Запропоновано в якості топологічних альтернатив до Бездні концепцію інших та проміжних просторів.

02.04.24.0002/0824U000671

Бакіров Денис Русланович Богословська антропологія політичного представництва: Дис... Доктор філософії/ Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-
0.2024

УДК: 32; 37; 2; 1

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянуто політичне представництво з точки зору богословської антропології. У дослідженні розкриваються наступні проблеми: (1) питання ролі політичного представництва в антропології; (2) питання ролі політичного представництва в історії європейського врядування; (3) питання ролі політичного представництва в християнській церкві. Актуальність теми дослідження визначається необхідністю досягнення ясності у визначення демократії в контексті зростання осі автократичних режимів, які позиціонують себе як більш демократичні, ніж ліберальні демократії, оскільки представляють людей більш безпосередньо. З цією метою, в дослідження побудована "антропологія представницької демократії", що виходить з "ортодоксальній" теорії політики, заснованій на "конститутивній теорії представництва", та протипоставленій "неортодоксальній" теорії політики, заснованій на "інструментальній теорії представництва". Актуальність цієї роботи зумовлена ризиком того, що хвиля популізму на Заході призведе до перетворення ліберальних демократій на "масові" "плебісцитарні" демократії, змодельовані на основі "неортодоксальної" теорії політики, де успіх представництва вимірюється безпосередністю копіювання "волі" народу. Щоб запобігти цьому сценарію, розроблено нюансовану антропологію політичного представництва, яка дозволяє оцінити, чи є "народ" значуще

присутнім в діях уряду. Доказано, що сучасна представницька демократія є продуктом вчення і дисципліни християнської Церкви – практичним застосуванням "високого" соборного богослов'я репрезентації, яке стверджує, що незрівнянно різні реальності можуть представляти одна одну, і політичним застосуванням "духовної вправи", яка є конститутивною для Церкви – життя в "ім'я" іншого, за умови, що політики діють в "ім'я" народу, а згідно з народною "волею", оскільки "воля" – це те, що володіє вже наявними благами та бореться проти ворогів, які претендують на ті ж самі блага; тоді як "ім'я" об'єднує різні вольові акти в логічну історію розвитку. Політичне представництво, центральним референтом та суб'єктом якого є "ім'я", варте свого часу, тому що "ім'я" є тією частиною людини, що живе в мові, тобто бере участь в грі з ненульовою сумою, яка творить з нічого, а тому перетворює політику на "будівництво міста словами" ("Держава" 369а); тоді як акцент на народній "волі" сакралізує вже чинні визначення інтересів, унеможлиблює переговори, і, таким чином, зводить політику до безпосереднього зіткнення між волями – "друзями" і "ворогами". Загальний висновок дисертації полягає у позиціюванні представницької демократії як системного наслідку вчення і практики християнської церкви. Стверджується, що теологічно грамотна антропологія свідчить про конститутивну теорію представництва. Тобто, вона розглядає політичне представництво не як щось, з чим потрібно покінчити якомога швидше, не кажучи вже про те, щоб обійти його на користь прямої демократії, а як діяльність, яка є абсолютно вартою свого часу, тому що вона є синонімічною з освітою та очищенням – і чим більша відстань, тривалість та різниця між

представниками та представленими, тим більше є простору для мислення та любові, що і є найвищою духовною вправою; а отже, представництво є прекрасним і веселим - адже представництво не є засобом зробити так, щоб наші бажання були почуті, це процес виховання наших бажань, кінцем якого є усвідомлення, що саме представництво і є наше кінцеве бажання – вчитися пізнавати і любити те, що є іншим, знаходити місце (χώρα) для іншого всередині нас та для нас всередині іншого, дисципліна "взаємопроникнення" (περιχώρησις). Представницька демократія просто робить це взаємопроникнення сувереном. Таким чином, якщо Церква конститується актом представництва – життям-в-іншому, то політика, яке природно з нього випливає, розуміється не як визначення та нейтралізація ворога, але як божественний акт впізнавання-себе-в-іншому, навіть у ворогові, акт солідаризації задля благ, які можна здобути лише в координації та скуштувати лише в спільноті.

02.04.24.0003/0824U000673

Мурадян Наталія Сергіївна Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин: Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 1; 101.1::316; 1:008

с. - Бібліогр.: назв

У роботі досліджується питання інтенціональності правосвідомості суспільства у сучасному віртуалізованому світі. Розглядаються

різні особливості інтенціональності та чинники, що впливають на формування правової культури українського суспільства. Об'єктом дослідження є феномен інтенціональності правосвідомості як явища сучасної правової культури. Предмет дослідження – філософська сутність інтенціональності правосвідомості та її особливості в умовах віртуалізації сучасних суспільних відносин. Дисертаційне дослідження присвячене контексту правосвідомості, де інтенціональність становить інтерес, оскільки вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та переконаннями. Наприклад, правознавці вивчають способи, якими на досвід людей щодо правової системи впливають їхні наміри домагатися справедливості чи захисту своїх прав, а також культурні й соціальні чинники, які формують ці наміри. Концепція інтенціональності свідомості стосується правосвідомості, адже вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та віруваннями, а також культурними та соціальними чинниками. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше запропоновано авторську концепцію соціально-філософської та філософсько-антропологічної інтерпретації феномена інтенціональності правосвідомості в умовах сучасного соціуму, що відкриває новий напрямок у вивченні даного феномена, дозволяє розкрити його сутнісні та функціональні ознаки у правовій культурі в умовах віртуалізації суспільних відносин. Пропонується інтерпретація різних соціокультурних чинників інтенціональності правосвідомості людини в сучасному

світі як різноманітних факторів впливу на стан інтенціональності правосвідомості, де особлива увага приділяється взаємозв'язку інтенціональності правосвідомості з системами морально-правового та політичного регулювання поведінки людини та соціальних відносин загалом. Розглядається поняття інтенціональності правосвідомості у віртуалізованому житті сучасного суспільства; процеси формування, розвитку та реалізації інтенціональності правосвідомості відносно права та правових норм, включаючи аналіз різних аспектів правової культури та правосвідомості в українському суспільстві. У ході дослідження використано основні загальнонаукові методи (аналіз, синтез), метод класифікації понять, метод сходження від абстрактного до конкретного та метод спостереження, проведено теоретичний розгляд предмета дослідження та реконструкція історично-наукових результатів, пізнання його сутності та пройдено шлях до конкретного сутнісного наукового мислення з метою подальшого виявлення тенденцій розвитку методології. Для формування головних положень було використано принцип об'єктивізму і плюралізму, а також метод компаративного аналізу у міждисциплінарному огляді, який синтезує філософсько-антропологічний підхід до розуміння предмета дослідження – феномена інтенціональності правосвідомості у соціально-комунікативній сфері людини в її діях і вчинках. З огляду на викладене, дисертантка висуває гіпотезу, що віртуальне оточення, включаючи інтернет та віртуальні соціальні мережі, формує особливий характер інтенціональності правосвідомості у сучасній суспільно-цифровій реальності. Цей характер відображається у специфічних моральних

і правових підходах, а також впливає на прийняття моральних та правових рішень у віртуальних і реальних ситуаціях, і, таким чином, визначає соціальну реальність і цифрову етику сучасного суспільства. Акцентується увага на тому, як технологічний прогрес та використання цифрових засобів впливають на поле формування правосвідомості та сприйняття реальності, а також як соціокультурні чинники обумовлюють інтенціональність свідомості й спрямовують дії особистості. Доведено, що вивчення інтенціональності правосвідомості сприяє покращенню правопорядку, розумінню моральних аспектів суспільства та способу взаємодії права та моралі в сучасному світі. Це є важливим для забезпечення справедливості, миру та сталого розвитку у сучасному суспільстві. Ця робота може дати підґрунтя для дослідження науковцями наслідків віртуального повороту культури, які сталися в сфері правової свідомості, факторів впливу на віртуалізоване населення, нові формації правосвідомості в сучасному житті українського суспільства та розвиток правосвідомого і демократичного суспільства. Це дослідження може дати матеріал для антропології, соціології, правознавства, психології та інших наук і може послужити поштовхом до нових філософських роздумів.

02.01 Загальні питання філософії

02.04.24.0004/0824U000598

Іванець Наталія Вікторівна Феномен громадянської освіти в умовах інформаційної війни: соціально-філософський аналіз: Дис...Доктор

філософії/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 21:172.3; 13; 1

с. - Бібліогр.: назв

Здійснено соціально-філософський аналіз освітнього процесу, акцентуючи на його ролі у формуванні цінностей та чеснот, що виходить за рамки звичайного педагогічного дискурсу, що вносить вагомий вклад у глибоке філософське осмислення громадянської освіти та її значення в сучасному суспільстві. Дослідження охоплює метафізичні аспекти освіти, розглядаючи питання буття, цінностей, істини, та їхній вплив на особистість і суспільство. Центральний аспект дослідження полягає у вивченні громадянської освіти через призму онтології та аксіології. Онтологічний аналіз описує громадянську освіту як феномен, що відображає взаємозв'язок індивіда, суспільства та держави, в той час як аксіологічний підхід досліджує цінності та чесноти, які формуються через цей процес. В роботі також розглядаються соціально-філософські аспекти громадянської освіти як інструменту соціального впливу та контролю, а також її роль у підтримці чи трансформації соціальних структур. Філософські аспекти громадянської освіти, хоч і є недостатньо дослідженими, відіграють ключову роль у визначенні прав і обов'язків громадян. Це особливо важливо в контексті дітей, іммігрантів та осіб, засуджених за тяжкі злочини. Обговорення також охоплює визначення громадянської ідентичності, яка може виходити за рамки національних держав, охоплюючи місцеві громади, глобальні спільноти та інші. Також розглядається

різноманітність обов'язків громадян у різних спільнотах, яка залежить від їх соціальної ролі та статусу. Арістотель висував ідею про взаємозв'язок між характером політичного режиму та вимогами до громадян, стверджуючи, що різні типи режимів вимагають різних типів громадян. У роботі піднімається питання про те, хто визначає, що таке «хороший громадянин», особливо в контексті освіти. Обговорюється вплив батьків, вчителів, дітей та місцевої громади на формування громадянських цінностей і навичок. Важливим аспектом є дискусія про етичні межі методів громадянської освіти, які варіюються від покарань і матеріальних заохочень до розвинених методів, що сприяють розвитку внутрішньої мотивації і критичного мислення. Підкреслюється необхідність знайти баланс між ефективністю і етикою у виборі методів громадянської освіти. Концепції «хороших людей» та «хороших громадян» є ключовими для розуміння демократичного суспільства. Якість доброго громадянина перевищує просту участь у політиці, охоплюючи моральні чесноти та внутрішню мотивацію до громадської участі, як підкреслював Руссо. Дослідник Баттістоні вказує на кризу громадянської освіти у сучасних демократіях, яка не готує громадян до активної ролі в демократії. Теоретики, такі як Галстон і Барбер, підкреслюють важливість виховання готовності жертвувати особистими інтересами заради громадського блага, тоді як Лікона і Беннетт акцентують на вихованні характеру, яке є важливим для індивідуального благополуччя та демократії. Обидві групи визнають значення виховання характеру з різних перспектив. Спектр громадянських чеснот включає патріотизм, гідність, національну гордість, толерантність та

взаємну повагу. Проте, виникають моральні дилеми, коли особисті переконання суперечать громадянським обов'язкам. Наприклад, пацифіст може бути патріотом через мирні засоби, тоді як бунтівник може виступати проти несправедливих режимів. Освітні системи стикаються з викликом збалансувати моральне виховання з демократичними цінностями, поважаючи індивідуальні переконання учнів. Підходи до виховання характеру варіюються від встановлення морального змісту до роз'яснення цінностей, де учні критично аналізують і формують власні переконання. Це вимагає рівноваги між навчанням цінностей та розвитком критичного мислення. У античну добу поняття громадянства було пов'язане з активною участю в політичному житті полісу і вважалось важливою частиною особистого розвитку. Арістотель у «Політиці» вважав, що добродесність, розуміння законів і готовність до жертв заради блага поліса є ключовими аспектами громадянства. Платон у «Державі» представив уявну ідеальну державу, де роль кожного громадянина визначається його походженням. Порівняння поглядів Арістотеля та Платона відкриває діалог між різними підходами до громадянства та ролі освіти в суспільстві, де Арістотель акцентує на практичному залученні громадян у політичне життя, а Платон – на моральному та філософському вихованні еліти. Концепція громадянства та громадянської освіти, що виникла у XVII-XVIII століттях, відображає ідеї класичного лібералізму та республіканізму. Лідери класичного лібералізму, такі як Джон Локк та Адам Сміт, підкреслювали важливість індивідуальних прав і свобод, вважаючи громадянську освіту ключем до розвитку відповідальних громадян. Локк бачив у

громадянстві комбінацію прав та обов'язків, що підтримують особисту свободу, в той час як Сміт розглядав громадянську освіту як інструмент економічного зростання. Натомість, громадянський республіканізм акцентує на активній участі у суспільному житті та внеску в громадське благо.

02.11 Загальні проблеми сучасної філософії

02.04.24.0005/0824U000658

Гончаров Семен Олексійович Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 1; 101.1

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена проєкту метафізики по той бік Абсолюту Юрія Мамлеєва як ідеологічному виправданню рашизму і трансгресивним стратегіям Безодні як способам виходу за межі людського. Мамлеєвська біографія та творчий корпус постають яскравим прикладом ідеологічно-філософського міту, що має на меті формування дискурсу виключності Росії та її історичного месіанства. Імперські наративи набувають у творчості Мамлеєва як художнього, так і філософського виразу, їх осердям стає те, що визначається як метафізика по той бік Абсолюту — уявлення про існування Безодні, що пропонує трансгресивні стратегії виходу до сфери не-людського поза божественною компетенцією. Метою дисертаційної роботи є

осмислення мамлеєвського міту та трансгресивних стратегій Безодні як метафізики по той бік Абсолюту, а також визначення дієвих шляхів їх демітологізації та нейтралізації. В роботі відповідно до поставленої мети визначено п'ять завдань: — дослідити біографію Юрія Мамлеєва та систематизувати корпус його творів у контексті демітологізації; — визначити ключові особливості мамлеєвської метафізики по той бік Абсолюту й віднайти приховані впливи європейської метафізики на її формування; — провести порівняльний аналіз Безодні Юрія Мамлеєва, світу-без-нас спекулятивного реалізму, Ніщо Мартіна Гайдеггера та внутрішнього досвіду Жоржа Батая; — означити ключові особливості трансгресивних стратегій Безодні; — визначити основні загрози метафізики по той бік Абсолюту та встановити шляхи їх усунення. Мамлеєвський міт спирається на три більш загальні міти: «русскій мір», «русскую ідею» і «загадочную русскую душу», які постають фундаментом рашизму як політичної релігії. Основою загальної систематизації мамлеєвського корпусу запропоновано п'ять стрижневих метатем: Безодня, утризм, Росія, Таємниця та смерть. Застосування поняття «метатеми» як інструменту систематизації дозволяє гармонійно поєднати літературний та філософський аспекти творчості Мамлеєва. Для упорядкування філософії Юрія Мамлеєва запропоновано використовувати поняття «анти-тріади деструкції» («утризм» — «Безодня» — «Росія»), котре демонструє неузгодженість та непослідовність мамлеєвських філософських ідей. Тотальне нарцисичне Я утризму заперечує фігуру Іншого та унеможливує функціонування інших складових мамлеєвської філософії. Коріння ідеї Безодні чітко простежується

в традиції негативної теології. Метафізичні координати, які визначають підвалини Безодні — Абсолют та Ніщо. «Принцип ночі» Безодні запропонований Мамлеєвим не є унікальним, він посилається на уявлення про божественний морок, Божество (Gottheit) та сферу принципового незнання. Поняття «Безодні» (Ungrund) як темної безосновності Мамлеєв запозичує в Якоба Беме, а потім виносить його за межі Абсолюту, як це робить Бердяєв із трансцендентною свободою. Антропологія Безодні містить у собі принципове протиріччя: з одного боку, Мамлеєв наголошує на тому, що богореалізація є необхідним етапом руху до Безодні, а з іншого, полишає можливі манівці, котрі здатні Абсолют ігнорувати. Три такі манівці означені Мамлеєвим дискурсивно в роботах «Доля буття» та «Росія Вічна» — негачії, безпредметна позаонтологічна туга та Росія. І один неодноразово зображується в художній прозі — випадок. Демітологізовано вчення Мамлеєва про сім основних метафізичних якостей (концентр) Росії. Встановлено тотожність мислення російського суспільства та його влади, що обумовлює неможливість їх розмежування в сучасній політичній ситуації. Українськими поточними завданнями постають: захист загальнолюдського як сокровенного та культивування уваги до тендітних речей. Окреслено проблемне поле радикальної трансгресивності як нескінченність процесу відсування меж. Порівняно мамлеєвську метафізику по той бік Абсолюту та внутрішній досвід Жоржа Батая: визначено аспекти конверсії, комунікації та відповідальності як присутні в інтерпретації трансгресивності Батая та відсутні в Мамлеєва. Запропоновано в якості топологічних

альтернатив до Безодні концепцію інших та проміжних просторів.

02.15 Загальнофілософські проблеми

02.04.24.0006/0824U000598

Іванець Наталія Вікторівна Феномен громадянської освіти в умовах інформаційної війни: соціально-філософський аналіз: Дис... Доктор філософії/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 21:172.3; 13; 1

с. - Бібліогр.: назв

Здійснено соціально-філософський аналіз освітнього процесу, акцентуючи на його ролі у формуванні цінностей та чеснот, що виходить за рамки звичайного педагогічного дискурсу, що вносить вагомий вклад у глибоке філософське осмислення громадянської освіти та її значення в сучасному суспільстві. Дослідження охоплює метафізичні аспекти освіти, розглядаючи питання буття, цінностей, істини, та їхній вплив на особистість і суспільство. Центральний аспект дослідження полягає у вивченні громадянської освіти через призму онтології та аксіології. Онтологічний аналіз описує громадянську освіту як феномен, що відображає взаємозв'язок індивіда, суспільства та держави, в той час як аксіологічний підхід досліджує цінності та чесноти, які формуються через цей процес. В роботі також розглядаються соціально-філософські аспекти громадянської освіти як інструменту

соціального впливу та контролю, а також її роль у підтримці чи трансформації соціальних структур. Філософські аспекти громадянської освіти, хоч і є недостатньо дослідженими, відіграють ключову роль у визначенні прав і обов'язків громадян. Це особливо важливо в контексті дітей, іммігрантів та осіб, засуджених за тяжкі злочини. Обговорення також охоплює визначення громадянської ідентичності, яка може виходити за рамки національних держав, охоплюючи місцеві громади, глобальні спільноти та інші. Також розглядається різноманітність обов'язків громадян у різних спільнотах, яка залежить від їх соціальної ролі та статусу. Арістотель висував ідею про взаємозв'язок між характером політичного режиму та вимогами до громадян, стверджуючи, що різні типи режимів вимагають різних типів громадян. У роботі піднімається питання про те, хто визначає, що таке «хороший громадянин», особливо в контексті освіти. Обговорюється вплив батьків, вчителів, дітей та місцевої громади на формування громадянських цінностей і навичок. Важливим аспектом є дискусія про етичні межі методів громадянської освіти, які варіюються від покарань і матеріальних заохочень до розвинених методів, що сприяють розвитку внутрішньої мотивації і критичного мислення. Підкреслюється необхідність знайти баланс між ефективністю і етикою у виборі методів громадянської освіти. Концепції «хороших людей» та «хороших громадян» є ключовими для розуміння демократичного суспільства. Якість доброго громадянина перевищує просту участь у політиці, охоплюючи моральні чесноти та внутрішню мотивацію до громадської участі, як підкреслював Руссо. Дослідник Баттістоні вказує на кризу громадянської освіти у сучасних

демократіях, яка не готує громадян до активної ролі в демократії. Теоретики, такі як Галстон і Барбер, підкреслюють важливість виховання готовності жертвувати особистими інтересами заради громадського блага, тоді як Лікона і Беннетт акцентують на вихованні характеру, яке є важливим для індивідуального благополуччя та демократії. Обидві групи визнають значення виховання характеру з різних перспектив. Спектр громадянських чеснот включає патріотизм, гідність, національну гордість, толерантність та взаємну повагу. Проте, виникають моральні дилеми, коли особисті переконання суперечать громадянським обов'язкам. Наприклад, пацифіст може бути патріотом через мирні засоби, тоді як бунтівник може виступати проти несправедливих режимів. Освітні системи стикаються з викликом збалансувати моральне виховання з демократичними цінностями, поважаючи індивідуальні переконання учнів. Підходи до виховання характеру варіюються від встановлення морального змісту до роз'яснення цінностей, де учні критично аналізують і формують власні переконання. Це вимагає рівноваги між навчанням цінностей та розвитком критичного мислення. У античну добу поняття громадянства було пов'язане з активною участю в політичному житті полісу і вважалося важливою частиною особистого розвитку. Арістотель у «Політиці» вважав, що доброчесність, розуміння законів і готовність до жертв заради блага поліса є ключовими аспектами громадянства. Платон у «Державі» представив уявну ідеальну державу, де роль кожного громадянина визначається його походженням. Порівняння поглядів Арістотеля та Платона відкриває діалог між різними підходами до громадянства та ролі освіти

в суспільстві, де Арістотель акцентує на практичному залученні громадян у політичне життя, а Платон – на моральному та філософському вихованні еліти. Концепція громадянства та громадянської освіти, що виникла у XVII-XVIII століттях, відображає ідеї класичного лібералізму та республіканізму. Лідери класичного лібералізму, такі як Джон Локк та Адам Сміт, підкреслювали важливість індивідуальних прав і свобод, вважаючи громадянську освіту ключем до розвитку відповідальних громадян. Локк бачив у громадянстві комбінацію прав та обов'язків, що підтримують особисту свободу, в той час як Сміт розглядав громадянську освіту як інструмент економічного зростання. Натомість, громадянський республіканізм акцентує на активній участі у суспільному житті та внеску в громадське благо.

02.41 Соціальна філософія

02.04.24.0007/0824U000673

Мурадян Наталія Сергіївна Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин: Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 1; 101.1::316; 1:008

с. - Бібліогр.: назв

У роботі досліджується питання інтенціональності правосвідомості суспільства у сучасному віртуалізованому світі. Розглядаються різні особливості інтенціональності та чинники, що впливають на формування правової культури українського

суспільства. Об'єктом дослідження є феномен інтенціональності правосвідомості як явища сучасної правової культури. Предмет дослідження – філософська сутність інтенціональності правосвідомості та її особливості в умовах віртуалізації сучасних суспільних відносин. Дисертаційне дослідження присвячене контексту правосвідомості, де інтенціональність становить інтерес, оскільки вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та переконаннями. Наприклад, правознавці вивчають способи, якими на досвід людей щодо правової системи впливають їхні наміри домагатися справедливості чи захисту своїх прав, а також культурні й соціальні чинники, які формують ці наміри. Концепція інтенціональності свідомості стосується правосвідомості, адже вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та віруваннями, а також культурними та соціальними чинниками. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше запропоновано авторську концепцію соціально-філософської та філософсько-антропологічної інтерпретації феномена інтенціональності правосвідомості в умовах сучасного соціуму, що відкриває новий напрямок у вивченні даного феномена, дозволяє розкрити його сутнісні та функціональні ознаки у правовій культурі в умовах віртуалізації суспільних відносин. Пропонується інтерпретація різних соціокультурних чинників інтенціональності правосвідомості людини в сучасному світі як різноманітних факторів впливу на стан інтенціональності правосвідомості, де особлива увага приділяється

взаємозв'язку інтенціональності правосвідомості з системами морально-правового та політичного регулювання поведінки людини та соціальних відносин загалом. Розглядається поняття інтенціональності правосвідомості у віртуалізованому житті сучасного суспільства; процеси формування, розвитку та реалізації інтенціональності правосвідомості відносно права та правових норм, включаючи аналіз різних аспектів правової культури та правосвідомості в українському суспільстві. У ході дослідження використано основні загальнонаукові методи (аналіз, синтез), метод класифікації понять, метод сходження від абстрактного до конкретного та метод спостереження, проведено теоретичний розгляд предмета дослідження та реконструкція історично-наукових результатів, пізнання його сутності та пройдено шлях до конкретного сутнісного наукового мислення з метою подальшого виявлення тенденцій розвитку методології. Для формування головних положень було використано принцип об'єктивізму і плюралізму, а також метод компаративного аналізу у міждисциплінарному огляді, який синтезує філософсько-антропологічний підхід до розуміння предмета дослідження – феномена інтенціональності правосвідомості у соціально-комунікативній сфері людини в її діях і вчинках. З огляду на викладене, дисертантка висуває гіпотезу, що віртуальне оточення, включаючи інтернет та віртуальні соціальні мережі, формує особливий характер інтенціональності правосвідомості у сучасній суспільно-цифровій реальності. Цей характер відображається у специфічних моральних і правових підходах, а також впливає на прийняття моральних та правових рішень у віртуальних і реальних ситуаціях, і,

таким чином, визначає соціальну реальність і цифрову етику сучасного суспільства. Акцентується увага на тому, як технологічний прогрес та використання цифрових засобів впливають на поле формування правосвідомості та сприйняття реальності, а також як соціокультурні чинники обумовлюють інтенціональність свідомості й спрямовують дії особистості. Доведено, що вивчення інтенціональності правосвідомості сприяє покращенню правопорядку, розумінню моральних аспектів суспільства та способу взаємодії права та моралі в сучасному світі. Це є важливим для забезпечення справедливості, миру та сталого розвитку у сучасному суспільстві. Ця робота може дати підґрунтя для дослідження науковцями наслідків віртуального повороту культури, які сталися в сфері правової свідомості, факторів впливу на віртуалізоване населення, нові формації правосвідомості в сучасному житті українського суспільства та розвиток правосвідомого і демократичного суспільства. Це дослідження може дати матеріал для антропології, соціології, правознавства, психології та інших наук і може послужити поштовхом до нових філософських роздумів.

02.04.24.0008/0824U000688

Назар Наталія Іванівна РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ЗДОРОВ'Я В КАНАДІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Львівська політехніка" - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 316.34; 316.33; 316.343

с. - Бібліогр.: назв

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що вперше у вітчизняній науці в галузі соціальної роботи здійснено цілісний аналіз становлення, розвитку та функціонування соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді й Україні як важливої складової системи соціальної роботи та актуального напряму практичної діяльності, наукових досліджень і професійної підготовки соціальних працівників обох країн. Простежено генезу соціальної роботи у сфері здоров'я й обґрунтовано авторську періодизацію її розвитку. Обґрунтовано, що соціальна робота у сфері здоров'я, як міждисциплінарна наукова проблема, інтегрує ідеї різних галузей наукового знання – соціальної роботи, охорони здоров'я, психології, соціології, педагогіки, філософії, біоетики, культурології, політології тощо, а результатом її розв'язання є подолання нерівності щодо здоров'я населення, зумовленої впливом соціальних детермінант на здоров'я. Обґрунтовано зміст поняття «соціальна робота у сфері здоров'я» як діяльності спеціально підготовлених соціальних працівників щодо організації та надання соціальних послуг в закладах охорони здоров'я, немедичних установах і за їх межами (вдома), що реалізується на засадах міждисциплінарного підходу й охоплює всі три рівні практики соціальної роботи. Така діяльність націлена на комплексне розв'язання соціальних проблем у контексті здоров'я людини, і спрямована на покращення добробуту шляхом зміцнення і збереження здоров'я. Її зміст полягає, з одного боку, в сприянні зміни поведінки щодо здоров'я, враховуючи особливості клієнта (вік, стать, особистісні якості, культурну / релігійну приналежність, досвід здоров'я) шляхом навчання здоров'я і наснаження та

розкриття його сильних сторін, а з іншого боку, в подоланні бар'єрів у доступі до послуг з охорони здоров'я через відстоювання права на здоров'я, тобто роботі з соціальними детермінантами здоров'я і зміною середовища. Визначено спільне і відмінне у соціальній роботі в сфері здоров'я в Канаді та Україні; синтезовано, узагальнено та інтерпретовано виявлені емпірично й науково обґрунтовані факти, події і явища, що уможливило формулювання закономірностей та виявлення тенденцій розвитку соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді. Обґрунтована модель системи соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді як зразок ефективного розв'язання проблем клієнтів у контексті здоров'я, перш за все, найбільш вразливих груп населення – діти, люди похилого віку, військовослужбовці, особи з інвалідністю та хронічними захворюваннями, представники інших маломобільних груп населення, що мають особливості здоров'я, які порушують їхнє соціальне функціонування. Концепція моделі заснована на цінностях соціальної роботи і стала інструментом використання прогресивних ідей досвіду Канади для удосконалення професійної діяльності соціальних працівників у сфері здоров'я в Україні на чотирьох рівнях – державному, інституційному, регіональному, місцевому (в громаді), за напрямками – концептуальним, нормативним, управлінським, методичним, інформаційним. Подальшого розвитку набули положення теорії і практики професійної діяльності фахівців соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді та Україні; уточнено зміст понять «соціально-медичні послуги», «лікарняна соціальна робота», «медична соціальна робота», «міждисциплінарна команда фахівців

здоров'я»; знання про досвід діяльності соціальних працівників у сфері здоров'я в Канаді та Україні, чинники впливу на розвиток соціальної роботи у сфері здоров'я в обох країнах. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні, обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо прогностичного розвитку системи соціальної роботи у сфері здоров'я в Україні на основі врахування кращих ідей канадського досвіду, шляхом запровадження змін у концептуальній, нормативній, управлінській, методичній, інформаційній складових. Матеріали дослідження, висновки, положення мають міждисциплінарний характер і можуть використовуватися у викладанні курсів «Соціальна робота: зарубіжний досвід», «Технології соціальної роботи», «Технології збереження здоров'я в соціальній сфері», «Медико-соціальні основи здоров'я» та інших, для написання наукових праць, підготовки підручників, навчальних посібників для закладів вищої освіти, професійної підготовки соціальних працівників до діяльності в сфері здоров'я за кордоном тощо. Результати можуть бути корисними для керівників Центрів надання соціальних послуг в громадах, зокрема для організації та надання комплексних соціально-медичних послуг населенню громади; для практикуючих фахівців соціальної роботи, керівників державних і громадських організацій, що надають соціальні послуги, спрямовані на збереження здоров'я різних категорій населення, для формування технологій соціальної та соціально-педагогічної роботи у сфері здоров'я.

02.04.24.0009/0824U000688

Назар Наталія Іванівна РОЗВИТОК
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ

ЗДОРОВ'Я В КАНАДІ ТА УКРАЇНІ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ: Дис...Доктор
філософії/ Національний університет
"Львівська політехніка" - Захищена; 1.-
0.2024

УДК: 316.34; 316.33; 316.343

с. - Бібліогр.: назв

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягають у тому, що вперше у вітчизняній науці в галузі соціальної роботи здійснено цілісний аналіз становлення, розвитку та функціонування соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді й Україні як важливої складової системи соціальної роботи та актуального напрямку практичної діяльності, наукових досліджень і професійної підготовки соціальних працівників обох країн. Простежено генезу соціальної роботи у сфері здоров'я й обґрунтовано авторську періодизацію її розвитку. Обґрунтовано, що соціальна робота у сфері здоров'я, як міждисциплінарна наукова проблема, інтегрує ідеї різних галузей наукового знання – соціальної роботи, охорони здоров'я, психології, соціології, педагогіки, філософії, біоетики, культурології, політології тощо, а результатом її розв'язання є подолання нерівності щодо здоров'я населення, зумовленої впливом соціальних детермінант на здоров'я. Обґрунтовано зміст поняття «соціальна робота у сфері здоров'я» як діяльності спеціально підготовлених соціальних працівників щодо організації та надання соціальних послуг в закладах охорони здоров'я, немедичних установах і за їх межами (вдома), що реалізується на засадах міждисциплінарного підходу й охоплює всі три рівні практики соціальної роботи. Така діяльність націлена на комплексне

розв'язання соціальних проблем у контексті здоров'я людини, і спрямована на покращення добробуту шляхом зміцнення і збереження здоров'я. Її зміст полягає, з одного боку, в сприянні зміни поведінки щодо здоров'я, враховуючи особливості клієнта (вік, стать, особистісні якості, культурну / релігійну приналежність, досвід здоров'я) шляхом навчання здоров'я і наснаження та розкриття його сильних сторін, а з іншого боку, в подоланні бар'єрів у доступі до послуг з охорони здоров'я через відстоювання права на здоров'я, тобто роботі з соціальними детермінантами здоров'я і зміною середовища. Визначено спільне і відмінне у соціальній роботі в сфері здоров'я в Канаді та Україні; синтезовано, узагальнено та інтерпретовано виявлені емпірично й науково обґрунтовані факти, події і явища, що уможливило формулювання закономірностей та виявлення тенденцій розвитку соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді. Обґрунтована модель системи соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді як зразок ефективного розв'язання проблем клієнтів у контексті здоров'я, перш за все, найбільш вразливих груп населення – діти, люди похилого віку, військовослужбовці, особи з інвалідністю та хронічними захворюваннями, представники інших маломобільних груп населення, що мають особливості здоров'я, які порушують їхнє соціальне функціонування. Концепція моделі заснована на цінностях соціальної роботи і стала інструментом використання прогресивних ідей досвіду Канади для удосконалення професійної діяльності соціальних працівників у сфері здоров'я в Україні на чотирьох рівнях – державному, інституційному, регіональному, місцевому (в громаді), за напрямками – концептуальним,

нормативним, управлінським, методичним, інформаційним. Подальшого розвитку набули положення теорії і практики професійної діяльності фахівців соціальної роботи у сфері здоров'я в Канаді та Україні; уточнено зміст понять «соціально-медичні послуги», «лікарняна соціальна робота», «медична соціальна робота», «міждисциплінарна команда фахівців здоров'я»; знання про досвід діяльності соціальних працівників у сфері здоров'я в Канаді та Україні, чинники впливу на розвиток соціальної роботи у сфері здоров'я в обох країнах. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні, обґрунтуванні науково-методичних рекомендацій щодо прогностичного розвитку системи соціальної роботи у сфері здоров'я в Україні на основі врахування кращих ідей канадського досвіду, шляхом запровадження змін у концептуальній, нормативній, управлінській, методичній, інформаційній складових. Матеріали дослідження, висновки, положення мають міждисциплінарний характер і можуть використовуватися у викладанні курсів «Соціальна робота: зарубіжний досвід», «Технології соціальної роботи», «Технології збереження здоров'я в соціальній сфері», «Медико-соціальні основи здоров'я» та інших, для написання наукових праць, підготовки підручників, навчальних посібників для закладів вищої освіти, професійної підготовки соціальних працівників до діяльності в сфері здоров'я за кордоном тощо. Результати можуть бути корисними для керівників Центрів надання соціальних послуг в громадах, зокрема для організації та надання комплексних соціально-медичних послуг населенню громади; для практикуючих фахівців соціальної роботи, керівників державних і громадських організацій, що

надають соціальні послуги, спрямовані на збереження здоров'я різних категорій населення, для формування технологій соціальної та соціально-педагогічної роботи у сфері здоров'я.

02.81 Філософія культури

02.04.24.0010/0824U000673

Мурадян Наталія Сергіївна Особливості інтенціональності правосвідомості в умовах віртуалізації суспільних відносин: Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 1; 101.1::316; 1:008

с. - Бібліогр.: назв

У роботі досліджується питання інтенціональності правосвідомості суспільства у сучасному віртуалізованому світі. Розглядаються різні особливості інтенціональності та чинники, що впливають на формування правової культури українського суспільства. Об'єктом дослідження є феномен інтенціональності правосвідомості як явища сучасної правової культури. Предмет дослідження – філософська сутність інтенціональності правосвідомості та її особливості в умовах віртуалізації сучасних суспільних відносин. Дисертаційне дослідження присвячене контексту правосвідомості, де інтенціональність становить інтерес, оскільки вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та переконаннями. Наприклад, правознавці вивчають способи, якими на досвід людей щодо правової системи впливають

їхні наміри домагатися справедливості чи захисту своїх прав, а також культурні й соціальні чинники, які формують ці наміри. Концепція інтенціональності свідомості стосується правосвідомості, адже вона забезпечує основу для розуміння того, як досвід людей щодо права та правових інститутів формується їхніми цілями, цінностями та віруваннями, а також культурними та соціальними чинниками. Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше запропоновано авторську концепцію соціально-філософської та філософсько-антропологічної інтерпретації феномена інтенціональності правосвідомості в умовах сучасного соціуму, що відкриває новий напрямок у вивченні даного феномена, дозволяє розкрити його сутнісні та функціональні ознаки у правовій культурі в умовах віртуалізації суспільних відносин. Пропонується інтерпретація різних соціокультурних чинників інтенціональності правосвідомості людини в сучасному світі як різноманітних факторів впливу на стан інтенціональності правосвідомості, де особлива увага приділяється взаємозв'язку інтенціональності правосвідомості з системами морально-правового та політичного регулювання поведінки людини та соціальних відносин загалом. Розглядається поняття інтенціональності правосвідомості у віртуалізованому житті сучасного суспільства; процеси формування, розвитку та реалізації інтенціональності правосвідомості відносно права та правових норм, включаючи аналіз різних аспектів правової культури та правосвідомості в українському суспільстві. У ході дослідження використано основні загальнонаукові методи (аналіз, синтез), метод класифікації понять, метод сходження від

абстрактного до конкретного та метод спостереження, проведено теоретичний розгляд предмета дослідження та реконструкція історично-наукових результатів, пізнання його сутності та пройдено шлях до конкретного сутнісного наукового мислення з метою подальшого виявлення тенденцій розвитку методології. Для формування головних положень було використано принцип об'єктивізму і плюралізму, а також метод компаративного аналізу у міждисциплінарному огляді, який синтезує філософсько-антропологічний підхід до розуміння предмета дослідження – феномена інтенціональності правосвідомості у соціально-комунікативній сфері людини в її діях і вчинках. З огляду на викладене, дисертантка висуває гіпотезу, що віртуальне оточення, включаючи інтернет та віртуальні соціальні мережі, формує особливий характер інтенціональності правосвідомості у сучасній суспільно-цифровій реальності. Цей характер відображається у специфічних моральних і правових підходах, а також впливає на прийняття моральних та правових рішень у віртуальних і реальних ситуаціях, і, таким чином, визначає соціальну реальність і цифрову етику сучасного суспільства. Акцентується увага на тому, як технологічний прогрес та використання цифрових засобів впливають на поле формування правосвідомості та сприйняття реальності, а також як соціокультурні чинники обумовлюють інтенціональність свідомості й спрямовують дії особистості. Доведено, що вивчення інтенціональності правосвідомості сприяє покращенню правопорядку, розумінню моральних аспектів суспільства та способу взаємодії права та моралі в сучасному світі. Це є важливим для забезпечення справедливості, миру та

сталого розвитку у сучасному суспільстві. Ця робота може дати підґрунтя для дослідження науковцями наслідків віртуального повороту культури, які сталися в сфері правової свідомості, факторів впливу на віртуалізоване населення, нові формації правосвідомості в сучасному житті українського суспільства та розвиток правосвідомого і демократичного суспільства. Це дослідження може дати матеріал для антропології, соціології, правознавства, психології та інших наук і може послужити поштовхом до нових філософських роздумів.

03 ІСТОРІЯ. ІСТОРИЧНІ НАУКИ

03.09 Загальна історія

03.04.24.0011/0824U000670

Райтаровська Наталія Григорівна
Військові походи Скъольдунгів у VII-X ст.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 94"04/14"

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі досліджено специфіку військових походів представників династії Скъольдунгів у VII-X ст. З'ясовано: на основі наявних джерел та історіографії комплексно проаналізовано діяльність представників династії Скъольдунгів у Середньовічній Європі; участь данських Скъольдунгів у міжнародній європейській торгівлі; вплив

військової тактики вікінгів на розвиток Середньовічної Європи; гіпотези щодо походження літописного Рюрика на основі інформації з нових даних археологічних розкопок; окремі підходи щодо аналізу образу вікінгів в тогочасних джерелах; гіпотезу про локалізацію Руського каганату (підтримано версію про його розташування у Середньому Подніпров'ї з центром у Києві); особливості військових походів Скьольдунгів на різні країни Європи; вікінги відіграли важливу роль у розвитку озброєння в Європі; утворення Денло у IX ст. стало фундаментом для включення Англії до складу імперії Канута Великого (1016-1035 рр.) Скьольдунги, як і вікінги загалом, першочергово були зацікавлені у військових походах; торгівля не була їх основною метою. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: аналіз наукової розробки теми у вітчизняній та світовій історіографії, її джерельна база; основні гіпотези щодо походження літописного Рюрика; проблему локалізації Руського каганату; основні гіпотези щодо походження Аскольда; шляхи становлення основної гілки династії Скьольдунгів на данському престолі та налагодження дипломатичних відносин з довколишніми країнами; вплив «морських конунгів» на розвиток європейських країн на прикладі Рагнара Лодброка; походи вікінгів в Англію та утворення Денло; вплив представників династії Скьольдунгів на розвиток міжнародної торгівлі; розвиток військового озброєння вікінгів.

03.19 Історія окремих країн

03.04.24.0012/0824U000574

Терпан Ірина Михайлівна Формування бюджету селянських господарств в умовах НЕПу (1921–1929 рр.): Дис...Доктор філософії/ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 94(477)

с. - Бібліогр.: назв

Об'єктом дисертаційної праці визначено одноосібне селянське господарство в період реалізації нової економічної політики в українському селі. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу історичного матеріалу розкрити особливості формування бюджету селянських господарств України в умовах НЕПу. Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає, передусім, у тому, що представлені у ньому історіографічний огляд, фактологічний матеріал, сформульовані теоретичні положення, висновки та узагальнення суттєво розширюють і доповнюють сучасне уявлення про особливості виробничого потенціалу і діяльність селянських господарств з формування своїх бюджетів та практику збалансування фактичних витрат та доходів. Результати роботи можуть бути корисними при створенні узагальнюючих праць з аграрної історії України, наукової розробки її соціально-економічних аспектів, забезпеченні викладання лекційних курсів з новітньої історії України, проведення спецкурсів і спецсеминарів, підготовці монографій та навчальних посібників і підручників. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної праці визначається самою постановкою та вирішенням проблеми,

пов'язаної із з'ясуванням особливостей формування селянських бюджетів у добу НЕПу (1921–1929 рр.), аналізом їх структури та джерел наповнення. До цього часу селянські бюджети зазначеного періоду у такому контексті не досліджувалися. У дисертації вперше:

- здійснено критичний аналіз історіографії проблеми та введено до наукового обігу нові джерела;
- уточнено зміст терміну «бюджет селянського господарства» та охарактеризовано одноосібне селянське господарство як організаційно-правову форму аграрного підприємництва періоду НЕПу;
- всебічно проаналізовано виробничий потенціал і дохідність селянських господарств та практику формування їх бюджетів – ключового селянського питання, що визначало матеріальний рівень життя селян;
- комплексно досліджено структуру і джерела формування бюджетів селянських господарств України в розрізі основних та допоміжних галузей господарства;
- визначено роль, місце та співвідношення питомої ваги господарських галузей, промислів, сезонних підробітків та інших робіт у наповненні селянських бюджетів;
- здійснено аналіз витратної частини бюджету селянських господарств та реального досвіду збалансування її з фактичними доходами родин впродовж господарського року; удосконалено та розширено: - аргументований висновок про те, що дослідження еволюції аграрного сектору у доколгоспний період крізь призму формування селянських бюджетів дає можливість краще зрозуміти особливості і закономірності тогочасної аграрної політики, коли ще був можливим пошук і вибір шляхів подальшого суспільного та економічного розвитку;
- твердження про те, що критичне осмислення історичного досвіду формування селянських

бюджетів в період НЕПу сприятиме оцінці сучасних можливостей і виробленню засад державної аграрної політики, спрямованої на зміцнення селянських бюджетів, а відтак підвищення життєвого рівня українського селянства і наближення його до світових стандартів.

05 ДЕМОГРАФІЯ

05.07 Теорія і методологія демографічної науки

05.04.24.0013/0224U000713

Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот: Заключний звіт/Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; Керівник Омеляненко Олена Миколаївна - ДР 0123U100271, УДК , 314.14(1-3);314.14:351.1, 332.122

115

Метою проєкту є розробка аналітичного інструментарію та організаційно-економічних механізмів повоєнного відновлення сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот як основи забезпечення благополуччя локальних громад для уникнення соціальних, екологічних і економічних проблем війни та їх апробація в рамках пілотних інфраструктура-сервісних проєктів.

06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

06.04.24.0014/0824U000647

Федорова Тетяна Сергіївна Формування оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний технологічний університет - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 33; 338.43; 658.152/.153

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена науковому обґрунтуванню процесу формування оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі в умовах невизначеності. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методичних засад і науково-практичних рекомендацій щодо формування оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі, що сприятиме зростанню їх вартості, в умовах невизначеності. Об'єкт дослідження – організаційно-економічні процеси формування оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі України. Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад формування оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі України. У роботі визначено функції, особливості та цілі формування

оптимальної структури капіталу. Проаналізовано наявні підходи та принципи формування оптимальної структури капіталу з визначенням особливостей кожного з них, а також проведено ретроспективний аналіз еволюційної трансформації підходів до визначення поняття оптимальної структури капіталу. Систематизовано основні науково-методичні підходи оцінки оптимальної структури капіталу підприємств агропродовольчої галузі, які декомпоновано на основі структурного аналізу та систематизовано підходи оцінки складових капіталу підприємства.. Виділено основні інституціональні передумови трансформації моделей максимізації ефективності формування і використання капіталу, шляхом виокремлення у багатовимірному континуумі агропродовольчої галузі екзогенних та ендогенних факторів оптимізації структури капіталу, що дало змогу окреслити комплексну екзо-ендогенну систему оптимізації структури капіталу із взаємозалежними складовими. Проведено ґрунтовний аналіз стану підприємств агропродовольчої галузі та встановлено основні стратегічні вектори їх розвитку, що враховують сучасний стан агропродовольчої галузі на основі ретроспективного аналізу розвитку окремих його складових та визначення тенденцій трансформації. Окреслено вплив зміни кон'юнктури продовольчих та фінансових ринків на формування капіталу підприємств із врахуванням особливостей розвитку агропродовольчої галузі та викликів, пов'язаних із поточними умовами функціонування, що знаходять відображення у трансформації моделей ведення господарювання із урахуванням адаптації до агресивних зовнішніх факторів. Проведено діагностування оптимальності та ефективності структури капіталу

підприємств агропродовольчої галузі, в рамках якого розраховано основні мультиплікатори діяльності підприємств-лідерів агропродовольчого ринку, що відбивають загальні ринкові тенденції та трансформування діяльності з метою адаптації до динамічних ендегенних умов. Побудовано графік, що відображає найменшу вартість залучення джерел фінансування при різних варіантах пропорційного співвідношення за моделлю WACC. Представлено світоглядні принципи синергетичної моделі для оптимізації структури капіталу, спрямовані на врахування тиску зовнішніх та недостатньої ефективності внутрішніх факторів. Поточні підходи не є ефективними у нівелюванні ризиків, тому рекомендується впровадження нових форм спільного використання пасивів для досягнення синергетичного ефекту та оптимізації структури капіталу. Це сприятиме максимізації використання ресурсів та досягненню оптимальної капітальної структури для підприємства. Запропоновано низку соціально-економічних стратегій для реалізації синергетичної моделі оптимізації структури капіталу, спрямованих на впровадження єдиного механізму взаємодії всіх учасників ринку. Побудована ризик-орієнтована модель доводить вплив складових капіталу на формування вірогідності банкрутства, що підтверджує необхідність пошуку нових способів взаємодії учасників ринку, оскільки класичні підходи в рамках сучасного агропродовольчого континууму не є дієвими та ефективними. Окреслено протиріччя в системі діяльності підприємств агропродовольчої галузі та запропоновано синергетичну модель у якості вирішення ендегенного тиску на діяльність підприємств, яка полягає у перебудові структури взаємовідносин

учасників ринку, шляхом підвищення рівня взаємодії за допомогою організаційних та фінансових інструментів, що дозволить кожному із учасників, підвищуючи власну ефективність, сприяти підвищенню ефективності інших учасників, таким чином утворюючи ефект синергетичності. Ідентифіковано складові синергетичної моделі та їх роль у системі синергетичного моделювання. Розроблено загальну схему прикладних механізмів удосконалення оптимальної структури капіталу, в рамках якої охарактеризовано відповідні соціально-економічні ефекти від впровадження. Запропоновано прикладний інструментарій побудови синергетичної моделі формування оптимальної структури капіталу та сформовано прогнозні напрями позитивного впливу після її впровадження з урахуванням впливу на формування вартості підприємства. Доведено ефективність та дієвість синергетичного підходу у розрізі мінливих умов та викликів сучасного агропродовольчого континуума.

06.01 Загальні питання економічних наук

06.04.24.0015/0224U000677

Організаційно-економічні проблеми розвитку туризму в Харківському регіоні: Заключний звіт/Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"; Керівник Проскурня Олена Михайлівна - ДР 0120U101609, УДК 33; 330

37

Харківському регіону, визначення економічних та організаційних проблем

інноваційного розвитку регіональних туристичних підприємств, розробка методики оцінювання організаційно-економічних проблем розвитку туризму в Харківському регіоні.

06.04.24.0016/0824U000477

Полянський Владислав Олександрович
Моделі оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем.: Дис...Доктор філософії/
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця -
Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 33; 330; 330.101.541

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розробці комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем (МС), які дозволяють підвищити наукову обґрунтованість оцінки глобальної стійкості МС до впливу «шоків», визначити прогнозний рівень фінансової безпеки, виділити локальні «критичні» підсистеми та налаштувати ефективні механізми забезпечення фінансової безпеки. Досліджено теоретико-методичні засади впливу «шоків» на фінансову безпеку МС: систематизовано характеристики «шоку»; виділено класифікаційні ознаки «шоків»; систематизовані сучасні підходи до моделювання впливу «шоків» на безпеку МС методами Data Science; виділено напрями вдосконалення та подальшого розвитку модельного базису антисипативного управління безпекою МС; обґрунтовано вибір математичного інструментарію розробки комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку МС. Розроблено

концептуальну схему дослідження, яка представлена як комплекс узгоджених, взаємопов'язаних модулів та моделей. Удосконалено моделі оцінки стійкості МС до екзогенних «шоків», які засновані на комплексному використанні методів кластерного аналізу і нейронних мереж Кохонена, що дозволяє підвищити обґрунтованість оцінки стійкості економіки країни до впливу екзогенних «шоків», дослідити міжкластерну міграцію елементів і здійснити оцінювання рівня глобальної стійкості МС з урахуванням міжкластерної міграції. Розроблено інструментарій оцінювання впливу соціально-економічних факторів на вразливість МС до «шоків», який базується на застосуванні методів класифікації без навчання, нечіткої логіки та дозволяє визначити домінуючі соціально-економічні ризики для різних за ступенем вразливості до екзогенних «шоків» груп МС. Сформовано систему індикаторів раннього попередження криз у механізмах управління безпекою, що полягає у застосуванні композитних індексів невизначеності на основі методу головних компонент, що дозволяє провести раннє розпізнавання кризових процесів та підвищити обґрунтованість оцінки їх тривалості в умовах дії «шоків». Дістали подальшого розвитку моделі оцінки та аналізу рівня фінансової безпеки МС, які засновані на використанні методів таксономії, методів аналізу панельних даних, і дозволяють визначити найбільш значущі загрози фінансовій безпеці МС різних за рівнем стійкості до екзогенних «шоків» груп, сформулювати перелік факторів, які доцільно враховувати під час розробки сценаріїв стрес-тестування. Запропоновано методичні положення оцінювання просторової реакції індикаторів фінансової безпеки МС на

вплив «шоків», відмінність яких полягає у комплексному використанні методів кластерного аналізу, вибору репрезентантів груп, VAR-моделей показників фінансової безпеки, VAR-моделей з екзогенними змінними розвитку реального сектора економіки, розвитку глобальної економіки, що дозволяють оцінити тривалість та характер флуктуацій індикаторів фінансової безпеки внаслідок впливу «шоків», виявити найуразливіші підсистеми фінансової безпеки. Дістали подальшого розвитку моделі оцінки впливу енергетичного «шоку» на індикатори фінансової безпеки МС в контексті розвитку технології VAR-моделювання та розробки стрес-сценаріїв фінансової безпеки на підставі застосування TVAR-моделей, ARDL-моделей, що дозволяють визначити диференційовані режими енергетичної безпеки та значущість впливу інформаційного каналу на динаміку індикаторів енергетичної безпеки та, як наслідок, фінансової безпеки. Практична цінність роботи полягає у розробці методичних підходів до побудови моделей оцінки впливу «шоків» на безпеку економічних систем, які є універсальними та можуть бути впроваджені в діяльність економічних систем різного рівня ієрархії для формування стрес-сценаріїв, визначення прогностичного рівня безпеки, формування стратегій забезпечення безпеки, попередження кризових ситуацій. Результати дослідження впроваджені у практичній діяльності підприємств у сфері інформаційних технологій та комп'ютерних систем: ТОВ «СОФТВЕА-ЕКСПЕРТ» (довідка № 14 від 15.10.2020 р.), ТОВ «РАЙЗ 19» (довідка № 01/02/22 від 10.02.2022 р.) Обґрунтовані в роботі положення також використано у навчальному процесі ХНЕУ ім. С.

Кузнеця при викладанні дисциплін «Методи економіко-статистичних досліджень», «Методи та моделі DATA SCIENCE», «Економетрика-2» (довідка № 22/88-02-28 від 19.07.2022 р.).

06.04.24.0017/0824U000693

Фу Яньцзюнь -- Управління інноваційними процесами у закладах вищої освіти: Дис...Доктор філософії/ Сумський національний аграрний університет - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 338.24.01; 378.11:330

с. - Бібліогр.: назв

Досліджено чотири основні теорії управління. Визначено їх переваги та недоліки, які враховують специфіку діяльності закладів освіти Китаю. Теорія ієрархії наголошує на відмінності розподілу праці на різних рівнях управління закладами освіти. При побудові інноваційної системи управління слід враховувати розмір закладу, розподіл предметів і дисциплін, формування організаційної системи з ефективним контролем та координацією на нижчих рівнях. Теорія людського капіталу має велике значення у контексті обговорення функції закладів освіти і напрямків впровадження інновацій у систему управління. Розуміння соціальної цінності є важливою основою для визначення функції закладів вищої освіти. Повне усвідомлення відмінностей між потребами у людському капіталі та динамізмом розвитку економічних систем визначають масштаб професійного розвитку закладів освіти та всього суспільства. Наголошується, що Китай реалізує політику популяризації вищої освіти, просторова структура вищої освіти суттєво змінилася. Через

стрімкий розвиток економіки Китаю впроваджено стратегію будівництва університетів «світового класу». Проте державні інвестиції у розвиток освіти є недостатніми. Зберігається проблема низької інвестиційної ефективності, що певною мірою призводить до дисбалансу регіонального економічного розвитку; по-друге, вищим навчальним закладам Китаю досі не вистачає ефективного механізму управління використанням інвестицій. Відмічається, що драйвером впровадження ефективного управління інноваційними процесами у закладах вищої освіти повинно стати використання штучного інтелекту. Констатується необхідність зміни базової теорії штучного інтелекту, зосередження на дослідженні теорій, методів, інструментів і систем, пов'язаних зі штучним інтелектом. Крім того, важливим є не лише зосередження на ключових сферах інновацій штучного інтелекту, а й зосередження на першокласних талантах і аналітичних центрах високого рівня в ключових сферах інновацій штучного інтелекту, посилення міжнародного академічного обміну та співпраці. В аспекті інновацій управління людськими ресурсами у закладах вищої освіти домінує експертна думка, яка базується на ізольованому оцінюванні змісту проекту та не має ефективної системи індексів як орієнтира. Тому питання побудови працездатної системи індексів є актуальною проблемою. На основі детального дослідження наукових праць запропоновано принципи оцінювання ефективності науково-дослідницьких проектів, а також використання методу Delphi для побудови систем оцінки ефективності для викладачів у різних типах коледжів та університетів. Була відібрана команда з 32 експертів, що представляли відділи управління персоналом та після трьох раундів

відгуків і модифікацій було відібрано 6 індикаторів першого рівня та 20 індикаторів другого рівня. Серед індикаторів найбільшу вагу мають освітні технології, другу вагу – науково-дослідницькі досягнення, третю – навчальні технології. У роботі знайшло відображення інноваційне застосування теорії маркетингу (принцип 4I Інтернет-маркетингу) до вивчення університетської бібліотечної служби знань. Завдяки успішному маркетинговому прикладу 42 університетів світового класу проаналізовано застосування мікромедійної платформи у маркетингу послуг знань і просуванні діяльності університетських бібліотек. Автором пропонується відповідна маркетингова стратегія, яка має на меті забезпечити основу для розробки бібліотекою маркетингового плану служби знань і відіграє важливу роль у розвитку і модернізації бібліотечної справи. Наголошується, що Китаю необхідно рішуче підтримувати розвиток приватних закладів освіти, залучати всі можливі ресурси для інвестування в індустрію освіти та постійно покращувати якість викладання у закладах освіти, що у майбутньому буде сприяти економічному зростанню територій. На відміну від підприємств, позики закладам освіти не покликані вирішити проблему дефіциту коштів для виробництва, експлуатації та довгострокового розвитку. Отримані кредитні кошти використовуються задля покращення роботи закладів освіти та якості викладання. Доведено, що кредитні проекти у закладах освіти мають відмінності стосовно ідентифікації потенційних ризиків порівняно з кредитуванням реального сектору економіки. Розглянуто стратегії управління, спрямовані на створення ефективною системи інноваційного

розвитку у закладах освіти, а також досліджено фактори, які впливають на успішність інноваційних ініціатив. Проаналізовано вплив інновацій на підвищення якості освіти, розвиток наукових досліджень та підготовку конкурентоспроможних випускників. Дисертаційна робота має на меті надати практичні рекомендації для керівників закладів освіти щодо оптимального управління інноваційними процесами з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, адаптації до вимог сучасного освітнього середовища та забезпечення стійкого економічного зростання.

06.04 Політична економія

06.04.24.0018/0824U000477

Полянський Владислав Олександрович
Моделі оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем.: Дис...Доктор філософії/
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 33; 330; 330.101.541

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розробці комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем (МС), які дозволяють підвищити наукову обґрунтованість оцінки глобальної стійкості МС до впливу «шоків», визначити прогнозний рівень фінансової безпеки, виділити локальні «критичні» підсистеми та налаштувати ефективні механізми забезпечення фінансової безпеки. Досліджено теоретико-

методичні засади впливу «шоків» на фінансову безпеку МС: систематизовано характеристики «шоку»; виділено класифікаційні ознаки «шоків»; систематизовані сучасні підходи до моделювання впливу «шоків» на безпеку МС методами Data Science; виділено напрями вдосконалення та подальшого розвитку модельного базису антисипативного управління безпекою МС; обґрунтовано вибір математичного інструментарію розробки комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку МС. Розроблено концептуальну схему дослідження, яка представлена як комплекс узгоджених, взаємопов'язаних модулів та моделей. Удосконалено моделі оцінки стійкості МС до екзогенних «шоків», які засновані на комплексному використанні методів кластерного аналізу і нейронних мереж Кохонена, що дозволяє підвищити обґрунтованість оцінки стійкості економіки країни до впливу екзогенних «шоків», дослідити міжкластерну міграцію елементів і здійснити оцінювання рівня глобальної стійкості МС з урахуванням міжкластерної міграції. Розроблено інструментарій оцінювання впливу соціально-економічних факторів на вразливість МС до «шоків», який базується на застосуванні методів класифікації без навчання, нечіткої логіки та дозволяє визначити домінуючі соціально-економічні ризики для різних за ступенем вразливості до екзогенних «шоків» груп МС. Сформовано систему індикаторів раннього попередження криз у механізмах управління безпекою, що полягає у застосуванні композитних індексів невизначеності на основі методу головних компонент, що дозволяє провести раннє розпізнавання кризових процесів та підвищити обґрунтованість оцінки їх тривалості в умовах дії

«шоків». Дістали подальшого розвитку моделі оцінки та аналізу рівня фінансової безпеки МС, які засновані на використанні методів таксономії, методів аналізу панельних даних, і дозволяють визначити найбільш значущі загрози фінансовій безпеці МС різних за рівнем стійкості до екзогенних «шоків» груп, сформувати перелік факторів, які доцільно враховувати під час розробки сценаріїв стрес-тестування.

Запропоновано методичні положення оцінювання просторової реакції індикаторів фінансової безпеки МС на вплив «шоків», відмінність яких полягає у комплексному використанні методів кластерного аналізу, вибору репрезентантів груп, VAR-моделей показників фінансової безпеки, VAR-моделей з екзогенними змінними розвитку реального сектора економіки, розвитку глобальної економіки, що дозволяють оцінити тривалість та характер флуктуацій індикаторів фінансової безпеки внаслідок впливу «шоків», виявити найуразливіші підсистеми фінансової безпеки. Дістали подальшого розвитку моделі оцінки впливу енергетичного «шоку» на індикатори фінансової безпеки МС в контексті розвитку технології VAR-моделювання та розробки стрес-сценаріїв фінансової безпеки на підставі застосування TVAR-моделей, ARDL-моделей, що дозволяють визначити диференційовані режими енергетичної безпеки та значущість впливу інформаційного каналу на динаміку індикаторів енергетичної безпеки та, як наслідок, фінансової безпеки. Практична цінність роботи полягає у розробці методичних підходів до побудови моделей оцінки впливу «шоків» на безпеку економічних систем, які є універсальними та можуть бути впроваджені в діяльність економічних

систем різного рівня ієрархії для формування стрес-сценаріїв, визначення прогностного рівня безпеки, формування стратегій забезпечення безпеки, попередження кризових ситуацій. Результати дослідження впроваджено у практичній діяльності підприємств у сфері інформаційних технологій та комп'ютерних систем: ТОВ «СОФТВЕА-ЕКСПЕРТ» (довідка № 14 від 15.10.2020 р.), ТОВ «РАЙЗ 19» (довідка № 01/02/22 від 10.02.2022 р.) Обґрунтовані в роботі положення також використано у навчальному процесі ХНЕУ ім. С. Кузнеця при викладанні дисциплін «Методи економіко-статистичних досліджень», «Методи та моделі DATA SCIENCE», «Економетрика-2» (довідка № 22/88-02-28 від 19.07.2022 р.).

06.35 Наука управління економікою. Обліково-економічні науки

06.04.24.0019/0824U000453

Созонюк Ольга Сергіївна Організація самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 378; 37.001.57; 37.001.63; 65.012.34; 164

с. - Бібліогр.: назв

Об'єкт дослідження – організація професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка методики організації самостійної роботи

у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем під час професійно-практичної підготовки. Згідно з метою визначено завдання дослідження: • провести аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури з метою виявлення та узагальнення сучасних форм і методів, методичних підходів до організації професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування; • розкрити особливості проєктування логістичних систем у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування; • розробити й обґрунтувати модель організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем; • розробити методичні рекомендації щодо освітньої діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі вивчення логістичних систем; експериментально перевірити ефективність запропонованої методики з використанням інноваційних форм та методів навчання. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексне дослідження організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем; визначено структуру організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (мотиваційно-потребнісний, змістово-процесуальний, контрольно-оцінювальний компоненти); розроблено й експериментально перевірено модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем, яка складається з цільового, теоретичного, організаційно-процесуального й оцінно-результативного блоків; визначено й

обґрунтовано педагогічні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій, спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем); уточнені поняття «самостійна робота», «організація самостійної роботи», «логістика», «логістична система», «проєктування логістичних систем у закладах ресторанного господарства».

06.39 Наука управління економікою

06.04.24.0020/0824U000693

Фу Яньцзюнь -- Управління інноваційними процесами у закладах вищої освіти: Дис...Доктор філософії/ Сумський національний аграрний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 338.24.01; 378.11:330

с. - Бібліогр.: назв

Досліджено чотири основні теорії управління. Визначено їх переваги та недоліки, які враховують специфіку діяльності закладів освіти Китаю. Теорія ієрархії наголошує на відмінності розподілу праці на різних рівнях

управління закладами освіти. При побудові інноваційної системи управління слід враховувати розмір закладу, розподіл предметів і дисциплін, формування організаційної системи з ефективним контролем та координацією на нижчих рівнях. Теорія людського капіталу має велике значення у контексті обговорення функції закладів освіти і напрямків впровадження інновацій у систему управління. Розуміння соціальної цінності є важливою основою для визначення функції закладів вищої освіти. Повне усвідомлення відмінностей між потребами у людському капіталі та динамізмом розвитку економічних систем визначають масштаб професійного розвитку закладів освіти та всього суспільства. Наголошується, що Китай реалізує політику популяризації вищої освіти, просторова структура вищої освіти суттєво змінилася. Через стрімкий розвиток економіки Китаю впроваджено стратегію будівництва університетів «світового класу». Проте державні інвестиції у розвиток освіти є недостатніми. Зберігається проблема низької інвестиційної ефективності, що певною мірою призводить до дисбалансу регіонального економічного розвитку; по-друге, вищим навчальним закладам Китаю досі не вистачає ефективного механізму управління використанням інвестицій. Відмічається, що драйвером впровадження ефективного управління інноваційними процесами у закладах вищої освіти повинно стати використання штучного інтелекту. Констатується необхідність зміни базової теорії штучного інтелекту, зосередження на дослідженні теорій, методів, інструментів і систем, пов'язаних зі штучним інтелектом. Крім того, важливим є не лише зосередження на ключових сферах інновацій штучного інтелекту, а й зосередження на першокласних талантах

і аналітичних центрах високого рівня в ключових сферах інновацій штучного інтелекту, посилення міжнародного академічного обміну та співпраці. В аспекті інновацій управління людськими ресурсами у закладах вищої освіти домінує експертна думка, яка базується на ізольованому оцінюванні змісту проекту та не має ефективної системи індексів як орієнтира. Тому питання побудови працездатної системи індексів є актуальною проблемою. На основі детального дослідження наукових праць запропоновано принципи оцінювання ефективності науково-дослідницьких проектів, а також використання методу Delphi для побудови систем оцінки ефективності для викладачів у різних типах коледжів та університетів. Була відібрана команда з 32 експертів, що представляли відділи управління персоналом та після трьох раундів відгуків і модифікацій було відібрано 6 індикаторів першого рівня та 20 індикаторів другого рівня. Серед індикаторів найбільшу вагу мають освітні технології, другу вагу – науково-дослідницькі досягнення, третю – навчальні технології. У роботі знайшло відображення інноваційне застосування теорії маркетингу (принцип 4І Інтернет-маркетингу) до вивчення університетської бібліотечної служби знань. Завдяки успішному маркетинговому прикладу 42 університетів світового класу проаналізовано застосування мікромедійної платформи у маркетингу послуг знань і просуванні діяльності університетських бібліотек. Автором пропонується відповідна маркетингова стратегія, яка має на меті забезпечити основу для розробки бібліотекою маркетингового плану служби знань і відіграє важливу роль у розвитку і модернізації бібліотечної справи.

Наголошується, що Китаю необхідно рішуче підтримувати розвиток приватних закладів освіти, залучати всі можливі ресурси для інвестування в індустрію освіти та постійно покращувати якість викладання у закладах освіти, що у майбутньому буде сприяти економічному зростанню територій. На відміну від підприємств, позики закладам освіти не покликані вирішити проблему дефіциту коштів для виробництва, експлуатації та довгострокового розвитку. Отримані кредитні кошти використовуються задля покращення роботи закладів освіти та якості викладання. Доведено, що кредитні проекти у закладах освіти мають відмінності стосовно ідентифікації потенційних ризиків порівняно з кредитуванням реального сектору економіки. Розглянуто стратегії управління, спрямовані на створення ефективної системи інноваційного розвитку у закладах освіти, а також досліджено фактори, які впливають на успішність інноваційних ініціатив. Проаналізовано вплив інновацій на підвищення якості освіти, розвиток наукових досліджень та підготовку конкурентоспроможних випускників. Дисертаційна робота має на меті надати практичні рекомендації для керівників закладів освіти щодо оптимального управління інноваційними процесами з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, адаптації до вимог сучасного освітнього середовища та забезпечення стійкого економічного зростання.

06.51 Світове господарство. Міжнародні економічні відносини

06.04.24.0021/0824U000393

СТАХУРСЬКА Світлана Василівна
Управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства: Дис...Доктор філософії/ Західноукраїнський національний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: ; 658.5:330.341.1; 658.011.46; 658.3

с. - Бібліогр.: назв

Об'єктом дослідження є процеси управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико - методичних засад та вироблення практичних рекомендацій щодо управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємств. У дисертаційній роботі розширено підходи в методиці оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де запропоновано встановлення головним критерієм ефективності максимізацію величини інтелектуальної доданої вартості, низку оцінних показників. Виокремлено оцінні показники, найбільш актуальні для підприємств молокопереробної галузі (торгівельні марки, комп'ютерні програми, ноу – хау, охоплення системи управління якістю, комерційна таємниця, гудвіл). Запропоновано систему оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства включає три рівні: 1) оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю; 2) оцінювання ефективності управління розвитком особистісного інтелектуального потенціалу; 3) оцінювання рівня цифровізації управління інтелектуальним потенціалом. Удосконалено методичний інструментарій оцінювання управління

розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де систематизовано критерії ефективності, види і показники оцінювання ефектів в межах управління інтелектуальною власністю, розвитком особистісного інтелектуального потенціалу та рівня цифровізації, обґрунтуванні ефективності прийняття управлінських рішень у сфері ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності запропоновано застосовувати: 1) розроблену шкалу для встановлення рівня залежності управлінських рішень від значення коефіцієнта оновлення програмного забезпечення підприємства; 2) розроблену шкалу для встановлення рівня охоплення продукції системами управління якістю. Проведено аналіз стану та динаміки інтелектуального потенціалу досліджуваними підприємствами сектора молокопереробки харчової промисловості, що дозволило встановити низьку інтелектомісткість, виробництва, враховуючи їхню спроможність до генерування інтелектуальної доданої вартості. Здійснено оцінювання впливу інтелектуального потенціалу на створення інтелектуальної доданої вартості на досліджених молокопереробних товариствах, що дозволило обґрунтувати залежність спроможності інтелектуального потенціалу до генерування доданої вартості. Для досліджених молокопереробних товариств встановлено резерви покращення управління розвитком інтелектуального потенціалу для пошкваллення процесів генерування доданої вартості. У роботі запропоновано напрями удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності використання інструментів брендингу в процесі формування системи управління інтелектуальним потенціалом

підприємства, що є комплексом інструментарію брендингу для здійснення експертного оцінювання та дало змогу визначити доцільність його використання для оптимізації процесу прийняття маркетингових та управлінських рішень. Аргументовано напрями удосконалення управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства шляхом розвитку інтелектуального капіталу, зокрема в частині форсування інтелектуальної власності. Виявлено резерви пришвидшення генерування інтелектуальної доданої вартості як результуючого показника розвитку інтелектуального капіталу, що є базисом для формування інтелектуального потенціалу підприємства. Встановлено резерви підвищення коефіцієнта інтелектуальної доданої вартості і на досліджених суб'єктах господарювання, які знаходяться в межах збільшення показників рентабельності власного капіталу, рентабельності продаж та налагодження процесів постійного навчання персоналу. Встановлено на основі застосування методу головних компонент і моделювання впливу отриманих факторів на інтелектуальну додану вартість, шляхом інтерпретації отриманого факторного простору виділено ряд значущих показників, які визначають стратегічне спрямування процесів управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Виявленого за результатами факторного аналізу залежності величини чистого доходу реалізації продукції від зміни факторів системи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві, оцінених низкою показників найбільший вплив на забезпечення росту інтелектуальної доданої вартості здійснюють такі: покращення фінансової стійкості як

засобу забезпечення розвитку, підвищення рівня оборотності капіталу як фактору високої ліквідності підприємств, збільшення частки експорту в чистому доході як чинника реалізації організаційного інтелектуального потенціалу, підвищення рівня мотивації кадрів до навчання як ключова умова підвищення інтелектуалізації праці. Запропоновано напрями формування головних резервів підвищення інтелектуалізації виробничо – комерційних процесів. Положення та висновки дисертаційної роботи є системою заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства на підприємствах молокопереробної промисловості.

06.04.24.0022/0824U000685

Подольчук Дмитро Володимирович
Розвиток комунітарного ринку відновлювальної енергетики в Європейському Союзі: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 339.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретичних та практичних аспектів розвитку комунітарного ринку відновлювальної енергетики в Європейському Союзі. Робота включає аналіз політики підтримки ВДЕ на регіональному та національному рівнях, оцінку ефективності інструментів та політик стимулювання розвитку відновлювальної енергетики, а також розробку стратегічних рекомендацій щодо

інтеграції України до європейського ринку ВДЕ. Сучасний світ стикається з нагальними викликами, такими як забруднення навколишнього середовища, глобальне потепління та зростання споживання енергії. У цьому контексті, розвиток відновлювальної енергетики виступає як один з ключових пріоритетів глобальної спільноти та європейського регіону зокрема. Відновлювальна енергетика, яка включає вітрову, сонячну, гідроенергетику та інші альтернативні джерела, стала невід’ємним компонентом енергетичної безпеки та сталого розвитку Європейського Союзу (ЄС). Нині значна увага приділяється створенню комунітарного ринку відновлювальної енергетики в ЄС, який сприяє ефективній реалізації зелених технологій, кооперації між державами-членами та розвитку інфраструктури на місцевому та регіональному рівнях. Такий ринок відповідає глобальним цілям сталого розвитку, встановленим ООН, та спрямований на скорочення викидів парникових газів та забезпечення енергетичної незалежності. Водночас, Україна, що є стратегічним партнером ЄС та кандидатом в члени, також прагне інтегруватися в європейський ринок відновлювальної енергетики та просувати енергетичну модернізацію вітчизняної економіки.

06.52 Тенденції і проблеми економічного розвитку і зростання. Планування економіки. Економічні цикли і кризи

06.04.24.0023/0224U000518

Розвиток науково-освітнянського потенціалу в умовах міжнародного співробітництва: Заключний звіт/Національний університет "Львівська політехніка"; Керівник Яструбський Михайло Ярославович - ДР 0119U100657, УДК 330.34; 330.35, 338.45

44

Розроблення теоретичних положень та обґрунтування методико-прикладних рекомендацій розвитку науково-освітнянського потенціалу в умовах міжнародного співробітництва

06.04.24.0024/0224U000517

Імперативи теорії та практики економічного розвитку в умовах глобалізації: Заключний звіт/Львівський національний університет імені Івана Франка; Керівник Хмелярчук Марія Ігорівна - ДР 0119U100886, УДК 330.34; 330.35

354

Дослідження теоретико-методологічних засад економічних імперативів глобальних трансформацій, визначення їх впливу на функціонування економічної системи та розвиток економічної науки, обґрунтування стратегічних пріоритетів поступального розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

06.04.24.0025/0824U000028

Колотіліна Олена Василівна Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки: Дис...Доктор філософії/ Сумський державний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 330.34; 330.35; 330.341:316.4; 330.35:316.4; 338.242.4; 334.723

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вирішенню актуальної наукової проблеми удосконалення теоретико-методологічних і практичних засад моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки країни з урахуванням економічних, соціальних, політичних, кібербезпекових, екологічних, поведінкових детермінант та детермінанти якості медичної сфери. У дисертаційній роботі на основі таксономічного методу дослідження систематизовано підходи до понятійно-категоріального апарату «стійкий»/«сталий розвиток», «збалансований розвиток». Запропоновано власний підхід щодо розуміння дефініції «стійкий»/«сталий розвиток», як стан, при якому показник стійкості знаходиться в рівновазі та продовжує розвиток під впливом різних чинників, що передбачає якісні зміни. Поняття «збалансований розвиток» визначено як баланс між різними складовими національної економіки, при поліпшенні/погіршенні стану однієї з яких не відбувається погіршення/поліпшення іншої. Проведено трендовий та бібліометричний аналіз наукових публікацій за темою дослідження, опублікованих у журналах, індексованих в міжнародній базі даних Scopus. Встановлено, що невирішеними є питання розвитку національної економіки з урахуванням економічних, соціальних, політичних та інших детермінант, що підтвердило актуальність дисертаційної роботи. Набула подальшого розвитку розробка на основі методу аналізу ієрархій Сааті методичного інструментарію ідентифікації та

оцінювання економічних, соціальних та політичних ризиків, які впливають на забезпечення стійкого розвитку національної економіки. В дисертації набуло подальшого розвитку методичне підґрунтя щодо прогнозування економічного, соціального та політичного розвитку країн з розвинутою економікою та тих, що розвиваються, на основі побудови тренд-циклічних економетричних моделей. В результаті було зроблено прогнози основних тенденцій розвитку національної економіки України, Італії та Франції з урахуванням їх економічних, соціальних та політичних детермінант. Удосконалено науково-методичний підхід ідентифікації рівня стійкості розвитку національної економіки залежно від економічних, соціальних та політичних детермінант. Запропонований підхід базується на побудові трикутника стійкості економічного, соціального та політичного стану розвинених країн та країн, що розвиваються. Стійкий стан країни визначається як центроїд трикутника, який кількісно визначається через радіус описаного навколо трикутника кола. Запропонована методика дозволила надати комплексну оцінку стійкості соціо-політико-економічного стану України, Італії та Франції. Було розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання рівня біфуркаційних змін в розвитку національних економік країн з урахуванням економічних, політичних та соціальних детермінант. В його основі знаходиться побудова фазових портретів соціально-економічного, соціально-політичного, політико-економічного площин фазового простору розвинених країн та країн, що розвиваються. Результати використаної методики дозволяють аналізувати подальшу динаміку розвитку національної

економіки країни при впливі зовнішніх факторів. Набув подальшого розвитку методичний підхід інтегрального оцінювання оптимальних значень економічних, соціальних та політичних детермінант країни в контексті забезпечення стійкого розвитку її національної економіки. В результаті це дозволило визначити оптимальні значення узагальненого показника соціо-політико-економічного розвитку України. Удосконалено науково-методичні засади кількісної оцінки взаємозв'язків у збалансованій системі «екологічна безпека – соціальна сфера – економічна сфера» на основі структурного моделювання детермінант економічного розвитку, екологічної безпеки та соціальної сфери України. Отримані результати структурного моделювання було перевірено на адекватність та статистичну значущість. Це дозволило виявити характер та силу зв'язків між екологічною безпекою та соціо-економічним розвитком країни. Удосконалено методичне підґрунтя для оцінювання ефективності збалансованої взаємодії соціальних, економічних, політичних та кібербезпекових детермінант. В роботі розглянуто науково-методичний підхід щодо моделювання «Портрету здоров'я» країни, який базується на визначенні рівня збалансованості розвитку економічної та соціальної сфер, поведінкових аспектів населення та якості сфери охорони здоров'я країни.

06.04.24.0026/0824U000028

Колотіліна Олена Василівна Економіко-математичне моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки: Дис...Доктор філософії/ Сумський державний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 330.34; 330.35; 330.341:316.4;
330.35:316.4; 338.242.4; 334.723

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вирішенню актуальної наукової проблеми удосконалення теоретико-методологічних і практичних засад моделювання стійкого та збалансованого розвитку національної економіки країни з урахуванням економічних, соціальних, політичних, кібербезпекових, екологічних, поведінкових детермінант та детермінанти якості медичної сфери. У дисертаційній роботі на основі таксономічного методу дослідження систематизовано підходи до понятійно-категоріального апарату «стійкий»/«сталий розвиток», «збалансований розвиток». Запропоновано власний підхід щодо розуміння дефініції «стійкий»/«сталий розвиток», як стан, при якому показник стійкості знаходиться в рівновазі та продовжує розвиток під впливом різних чинників, що передбачає якісні зміни. Поняття «збалансований розвиток» визначено як баланс між різними складовими національної економіки, при поліпшенні/погіршенні стану однієї з яких не відбувається погіршення/поліпшення іншої. Проведено трендовий та бібліометричний аналіз наукових публікацій за темою дослідження, опублікованих у журналах, індексованих в міжнародній базі даних Scopus. Встановлено, що невирішеними є питання розвитку національної економіки з урахуванням економічних, соціальних, політичних та інших детермінант, що підтвердило актуальність дисертаційної роботи. Набула подальшого розвитку розробка на основі методу аналізу ієрархій Сааті методичного інструментарію ідентифікації та

оцінювання економічних, соціальних та політичних ризиків, які впливають на забезпечення стійкого розвитку національної економіки. В дисертації набуло подальшого розвитку методичне підґрунтя щодо прогнозування економічного, соціального та політичного розвитку країн з розвинутою економікою та тих, що розвиваються, на основі побудови тренд-циклічних економетричних моделей. В результаті було зроблено прогнози основних тенденцій розвитку національної економіки України, Італії та Франції з урахуванням їх економічних, соціальних та політичних детермінант. Удосконалено науково-методичний підхід ідентифікації рівня стійкості розвитку національної економіки залежно від економічних, соціальних та політичних детермінант. Запропонований підхід базується на побудові трикутника стійкості економічного, соціального та політичного стану розвинених країн та країн, що розвиваються. Стійкий стан країни визначається як центроїд трикутника, який кількісно визначається через радіус описаного навколо трикутника кола. Запропонована методика дозволила надати комплексну оцінку стійкості соціо-політико-економічного стану України, Італії та Франції. Було розроблено науково-методичний підхід щодо оцінювання рівня біфуркаційних змін в розвитку національних економік країн з урахуванням економічних, політичних та соціальних детермінант. В його основі знаходиться побудова фазових портретів соціально-економічного, соціально-політичного, політико-економічного площин фазового простору розвинених країн та країн, що розвиваються. Результати використаної методики дозволяють аналізувати подальшу динаміку розвитку національної

економіки країни при впливі зовнішніх факторів. Набув подальшого розвитку методичний підхід інтегрального оцінювання оптимальних значень економічних, соціальних та політичних детермінант країни в контексті забезпечення стійкого розвитку її національної економіки. В результаті це дозволило визначити оптимальні значення узагальненого показника соціо-політико-економічного розвитку України. Удосконалено науково-методичні засади кількісної оцінки взаємозв'язків у збалансованій системі «екологічна безпека – соціальна сфера – економічна сфера» на основі структурного моделювання детермінант економічного розвитку, екологічної безпеки та соціальної сфери України. Отримані результати структурного моделювання було перевірено на адекватність та статистичну значущість. Це дозволило виявити характер та силу зв'язків між екологічною безпекою та соціо-економічним розвитком країни. Удосконалено методичне підґрунтя для оцінювання ефективності збалансованої взаємодії соціальних, економічних, політичних та кібербезпекових детермінант. В роботі розглянуто науково-методичний підхід щодо моделювання «Портрету здоров'я» країни, який базується на визначенні рівня збалансованості розвитку економічної та соціальної сфер, поведінкових аспектів населення та якості сфери охорони здоров'я країни.

06.54 Продуктивні сили і науково-технічний прогрес

06.04.24.0027/0224U000661

Правове забезпечення інформаційної безпеки в сучасних умовах: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Килимник Інна Ігорівна - ДР 0121U109461, УДК 347.77

84

Дослідження правової природи інформації та з'ясування нових способів її захисту

06.61 Територіальна структура економіки. Регіональна і міська економіка

06.04.24.0028/0224U000713

Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот: Заключний звіт/Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; Керівник Омеляненко Олена Миколаївна - ДР 0123U100271, УДК , 314.14(1-3);314.14:351.1, 332.122

115

Метою проекту є розробка аналітичного інструментарію та організаційно-економічних механізмів повоєнного відновлення сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот як основи забезпечення благополуччя локальних громад для уникнення соціальних, екологічних і економічних проблем війни та їх

апробація в рамках пілотних інфраструктура-сервісних проєктів.

06.04.24.0029/0824U000640

Паулик Алла Ярославівна Оцінювання та формування конкурентних переваг економіки регіону: Дис...Доктор філософії/ Мукачівський державний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 332.122

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо оцінювання та формування конкурентних переваг економіки регіону. Практичне значення полягає у розробці науково обґрунтованих теоретичних та методичних рекомендацій, які можуть бути використані у діяльності регіональних органів управління, органів місцевого самоврядування з метою оцінювання та формування конкурсних переваг економіки регіону та забезпечення високого рівня розвитку та конкурентоспроможності регіону, зокрема: підходи щодо формування конкурентних переваг економіки регіону; методичні підходи до оцінювання конкурентних переваг економіки регіону; результати оцінювання конкурентних переваг економіки регіону; концептуальні засади формування стратегії розвитку економіки Закарпатської області; організаційно-економічний механізм формування конкурсних переваг економіки регіону; складових концепції інклюзивного розвитку економіки регіону.

06.71 Галузева структура економіки

06.04.24.0030/0224U000396

Інтелектуальна власність в цифровій економіці: Заключний звіт/Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України; Керівник Андрощук Геннадій Олександрович - ДР 0118U007601, УДК 338

241

Дослідити стан, тенденцій та роль інтелектуальної власності у розвитку цифровізації економіки в світі та в Україні. Проаналізувати ключові тренди концепції "Індустрії 4.0": хмарні обчислення (cloud computing), робототехніка, автоматизація, інтелектуальні датчики, адитивні технології 3D - друку, Інтернет речей (IoT), великі дані (big data), штучний інтелект, інтелектуальні транспортні системи (ITS - Intelligent Transport Systems), доповнена реальність та ін. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні. Цифрова адженда України - 2020 ("Цифровий порядок денний України" - 2020), Концепція розвитку цифрової економіки і суспільства України на 2018- 2020 роки. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Принципи цифровізації. Стратегія розвитку високотехнологічних індустрій для України до 2025 року. Дорожня карта цифрової економіки. Основні принципи політики "цифровізації" України. Україна на тлі глобальних цифрових трендів. Дослідити тенденції розвитку цифрової економіки в рамках ЕС: Єдин

06.04.24.0031/0224U000518

Розвиток науково-освітнянського потенціалу в умовах міжнародного співробітництва: Заключний звіт/Національний університет "Львівська політехніка"; Керівник Яструбський Михайло Ярославович - ДР 0119U100657, УДК 330.34; 330.35, 338.45

44

Розроблення теоретичних положень та обґрунтування методико-прикладних рекомендацій розвитку науково-освітнянського потенціалу в умовах міжнародного співробітництва

06.04.24.0032/0824U000594

Литвинова Євгенія Василівна Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпорتنних операцій суб'єктів господарювання України: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 339.1; 338.46:339.1; 338; 658; 338(4/9)

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення теоретикоінституційних засад застосування митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنних операцій суб'єктів господарювання, розглянуто світову та вітчизняну практику митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельних операцій, на основі реальних кейсів обґрунтовано необхідність змін в чинній моделі митно-тарифного регулювання експортно-імпорتنних операцій в Україні

та запропоновано напрями її удосконалення на основі імплементації елементів панєвропейської та китайської моделей регулювання експортно-імпорتنних операцій В2В та В2С. В роботі обґрунтовано вплив митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنних операцій суб'єктів господарювання на сталий розвиток України. Запропоновано конкретні рішення для впровадження, які довели свою ефективність у країнах ЄС та Китайській народній республіці. Узагальнено та систематизовано існуючі підходи до визначення поняття «митно-тарифні інструменти». Розглянуто сучасний стан наукових досліджень та систематизовано теоретико-методологічні підходи щодо виокремлення та класифікації митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпорتنних операцій суб'єктів господарювання та їх функцій у контексті досягнення цілей сталого економічного розвитку України.

06.04.24.0033/0824U000594

Литвинова Євгенія Василівна Митно-тарифні інструменти регулювання експортно-імпорتنних операцій суб'єктів господарювання України: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 339.1; 338.46:339.1; 338; 658; 338(4/9)

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення теоретикоінституційних засад застосування митно-тарифних інструментів регулювання експортно-

імпортних операцій суб'єктів господарювання, розглянуто світову та вітчизняну практику митно-тарифного регулювання зовнішньоторговельних операцій, на основі реальних кейсів обґрунтовано необхідність змін в чинній моделі митно-тарифного регулювання експортно-імпортних операцій в Україні та запропоновано напрями її удосконалення на основі імплементації елементів панєвропейської та китайської моделей регулювання експортно-імпортних операцій B2B та B2C. В роботі обґрунтовано вплив митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання на сталий розвиток України. Запропоновано конкретні рішення для впровадження, які довели свою ефективність у країнах ЄС та Китайській народній республіці. Узагальнено та систематизовано існуючі підходи до визначення поняття «митно-тарифні інструменти». Розглянуто сучасний стан наукових досліджень та систематизовано теоретико-методологічні підходи щодо виокремлення та класифікації митно-тарифних інструментів регулювання експортно-імпортних операцій суб'єктів господарювання та їх функцій у контексті досягнення цілей сталого економічного розвитку України.

06.73 Фінансова наука. Грошові та податкові теорії. Кредитно-фінансові інститути

06.04.24.0034/0224U000749

Національна безпека через конвергенцію систем фінансового моніторингу та кібербезпеки: інтелектуальне

моделювання механізмів регулювання фінансового ринку: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Яровенко Ганна Миколаївна - ДР 0121U109559, УДК 004.3-185.4; 004.7-185.4, 330.4, 336; 336.01; 336.11; 336.741.28; 336.7

615

Розвиток методології та міждисциплінарного методичного інструментарію інтеграції систем фінансового моніторингу та кібербезпеки фінансового ринку для забезпечення фінансово-економічної безпеки держави та захисту прав споживачів фінансових послуг

06.04.24.0035/0824U000387

Степанець Вікторія Сергіївна
Врегулювання неплатоспроможності проблемних банків: Дис...Доктор філософії/ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 336.71

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено розкриттю та поглибленню теоретико-методологічних засад врегулювання неплатоспроможності проблемних банків та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на концептуальну перебудову системи врегулювання та відновлення діяльності банків в Україні.

06.75 Економічні проблеми організації і

управління господарством країни

06.04.24.0036/0824U000632

Дзюба Вікторія Віталіївна Формування капіталу корпоративних підприємств в умовах розбалансованості фінансового ринку: Дис...Доктор філософії/ Сумський державний університет - Захищена; 1.- 0.2024

УДК:

с. - Бібліогр.: назв

Формування капіталу корпоративних підприємств (далі – НФК) є основою їх фінансової політики в якій перетинаються інтереси головних. Враховуючи широкий склад стейкхолдерів НФК та різний рівень впливу на прийняття фінансових рішень, зокрема щодо формування капіталу, визначено п'ять рівнів критеріїв та уточнено їх перелік за рівнями. Для НФК формування капіталу є базовою складовою фінансової політики, яка розглядається як визначена власниками та узгоджена з менеджментом мета фінансового менеджменту, що передбачає розробку алгоритму дій, спрямованих на формування оптимальної структури капіталу, вибір форм та методів її досягнення в короткостроковому і в довгостроковому періоді. При формуванні фінансової політики НФК може визначатись три види структури капіталу: фактична структура капіталу, цільова та оптимальна. На основі упорядкування факторів впливу на формування оптимальної структури капіталу за критеріями: 1) середовища в якому вони формуються – зовнішньому та

внутрішньому; 2) за рівнем реалізації фінансової політики – стратегічного та оперативного-тактичного, побудовано матрицю факторів, яка дозволяє максимально узгоджувати позиції власників та топ-менеджерів НФК. Формування капіталу НФК відбувається під впливом стану кредитного та фондового ринку України, оскільки їх кон'юнктура формує ціни на позиковий капітал, а також можливі обсяги цього капіталу для потреб конкретного корпоративного підприємства. Фондовий ринок в Україні є ринком державних облігацій. В Україні торги повноцінно відбуваються на трьох фондових біржах – АТ «Фондова біржа ПФТС», АТ «Українська біржа» та ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива». Аналіз операцій, які відбуваються на фондовому ринку засвідчує, що він повноцінно не виконує своїх функцій і не є джерелом формування капіталу для НФК. Україна має банкоцентричну фінансову систему, тому серед зовнішніх джерел фінансування НФК переважає банківське кредитування. Його стан в довоєнному періоді мав позитивну динаміку щодо надання нових кредитів НФК, їх розмір поступово зростав, що свідчило і про адаптацію бізнесу до впливу пандемії Covid-19. Домінуюча частка кредитів припадає на строк до 1 року. НФК використовують кредити лише під фінансування своєї поточної діяльності, що суттєво звужує їх можливості створення нових виробничих потужностей, чи модернізації існуючих. Структура наданих нових кредитів НФК за ВЕД демонструє суттєву розбалансованість між структурою кредитних ресурсів та структурою ВВП України. Динаміку процентних ставок визначає два чинники: процентні ставки за кредитами для інших НФК, і процентні ставки по кредитам термінами до 1 року

та термінами від 1 до 5 років. Використання кредитів в національній валюті, та їх поступове зростання в структурі свідчить про більш вигідні умови їх використання для підприємств, а також зменшення ризиків, пов'язаних з коливанням курсів іноземної валюти. Рівень узгодженості між структурою активів та структурою капіталу НФК є кардинально різним в залежності від ВЕД, при цьому структура капіталу за базовими виробничими ВЕД (сільське, лісове та рибне господарство і промисловість) є неузгодженою зі структурою активів, в першу чергу за термінами. Найнижчий рівень фінансового левериджу демонструє діяльність НФК в сфері транспорту, складського господарства – значення левериджу є мінімальним і становить менше 1, незначний рівень левериджу сформований підприємствами промисловості. НФК в основному не налаштовані на залучення позикового капіталу враховуючи низький рівень операційної рентабельності діяльності, низький рівень кредитоспроможності в силу низьких показників рентабельності діяльності та окупності вкладеного капіталу, відсутності формальних підстав для виходу на фондовий ринок з метою проведення IPO. В роботі проаналізовано стан транспарентності НФК на основі вибірки, яка сформована із списку Топ-100 українських підприємств за величиною доходу. Побудовано рейтинг транспарентності фінансової діяльності НФК, який засвідчив, що стан транспарентності їх фінансової діяльності є вкрай низьким. Орієнтуючись на показники, які обраховуються Європейським комітетом центральних офісів балансових даних, враховуючи можливість їх обрахунку за національними стандартами фінансової звітності запропоновано науково-

методичний підхід, який передбачає оцінювання стану ефективності формування структури капіталу НФК на основі використання функції бажаності Харрінгтона. Сформовано 4 групи, які сумарно включають 19 показників, визначено інтегральний показник відповідності критеріям оптимальності структури капіталу підприємств. Відповідність отриманого значення інтегрального показника якості бажаності оптимальної структури капіталу визначаються на основі вербально-числової шкали Харрінгтона. Це дозволило виокремити 4 групи підприємств.

06.77 Економіка праці. Трудові ресурси

06.04.24.0037/0824U000648

Поліщук Вадим Дмитрович Детінізація зайнятості як чинник забезпечення соціальної безпеки.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 330.34; 331.34;

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації поглиблено теоретико-методологічні засади і розроблено практичні рекомендації щодо зниження рівня тіньової зайнятості шляхом впровадження ефективних державних заходів для забезпечення соціальної безпеки за сучасних умов; удосконалено понятійно-категоріальний апарат, зокрема введені нові трактування понять «детінізація зайнятості» та «соціальна безпека», що дозволило якісно покращити розуміння сутності цих

економічних явищ. Розроблено модель для аналізу взаємозв'язку процесу детінізації зайнятості та формування соціальної безпеки суспільства за сучасних умов. Впровадження розробленої моделі стане поштовхом для раціонального вибору шляхів максимізації зусиль держави, спрямованих на детінізацію економіки та зайнятості населення і зниження рівня корумпованості суспільства. На основі опрацювання великих масивів звітної та статистичної інформації розвинуто теоретичні підходи, що визначають шляхи протидії формуванню тіньової зайнятості у нових економічних реаліях, що, відповідно до авторського підходу, передбачають групування конкретних заходів за такими чинниками впливу як корупція, фіскальна політика, пандемія COVID-19 та воєнні дії. У дисертаційній роботі набула подальшого розвитку комплексна система заходів щодо мінімізації та запобігання соціально-економічним загрозам соціальній безпеці, що є елементом механізму пошуку резервів державного регулювання складових соціальної безпеки. Окреслена в межах запропонованого механізму система заходів може бути використана органами державної влади для розробки моделі стабільного та сталого розвитку вітчизняної економіки. Удосконалено схему побудови механізму детінізації зайнятості, метою впровадження якого має стати підвищення прозорості системи регулювання, управління та стимулювання переходу працівників у офіційний сектор зайнятості на основі створення можливостей для забезпечення високого рівня якості життя та соціальної безпеки. Визначено основні напрями діяльності державних органів з детінізації зайнятості у Польщі, Великобританії, Швеції, Франції, Литві, Угорщині, Іспанії, Німеччині і Нідерландах та

виокремлено найбільш успішні програми та заходи, які можуть бути впровадженими в Україні. Для цього у роботі застосовано дворівневе рейтингове оцінювання, яке показало найбільш ефективні державні заходи щодо зниження тіньової зайнятості для нашої держави.

06.81 Економіка та організація підприємства. Керування підприємством

06.04.24.0038/0224U000659

Визначення методів і засобів контролю та координації компонентів стратегії інноваційного розвитку підприємств водопостачання і водовідведення: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Димченко Олена Володимирівна - ДР 0123U103985, УДК 658.5; 658.012.2

133

Дослідження профільних особливостей і умов впровадження регулярного моніторингу і системного контролю за виконанням компонентів узгодженої стратегії інноваційного розвитку підприємств водопостачання і водовідведення. Розробка або адаптація існуючих методів і заходів з упередження відхилень від програми розвитку підприємства.

06.04.24.0039/0824U000197

Ден Цівень .. Організаційно-економічне забезпечення корпоративної соціальної

відповідальності: Дис...Доктор філософії/
Національний технічний університет
"Харківський політехнічний інститут" -
Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 658.5; 658.012.2; 658.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню питань теоретичного обґрунтування та розробки методичних положень щодо забезпечення корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) бізнесу в акціонерному товаристві. Об'єктом дослідження постали процеси забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу в акціонерному товаристві. Предметом дослідження є теоретико-методичні засади забезпечення корпоративної соціальної відповідальності в акціонерному товаристві. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка методичних положень щодо забезпечення КСВ бізнесу в господарському товаристві. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення наступних завдань: – розвинути теоретичні основи формування організаційно-економічного забезпечення КСВ бізнесу; – визначити пріоритети та обґрунтувати тенденції забезпечення КСВ світового бізнесу; – обґрунтувати методичний підхід щодо оцінювання стану соціальної відповідальності господарського товариства; – сформувати методичний підхід щодо розвитку стратегічної складової забезпечення КСВ підприємства; – розвинути організаційно-інформаційне забезпечення КСВ; – розробити процедуру економічного обґрунтування заходів з забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу. Наукова новизна проведеного

дослідження полягає в розвитку теоретичних положень та розробці науково-методичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного забезпечення КСВ. Основні наукові досягнення здобувача полягають у наступному: удосконалено: – теоретичне обґрунтування положень щодо формування організаційно-економічного забезпечення КСВ, відмінність якого полягає у розширеному представленні статично-структурної (створення конфігурації корпоративних відносин, орієнтованої на виконання цілей та підтримку зобов'язань в рамках КСВ) та динамічно-процесної (інтеграція елементів КСВ до загального контуру управління корпоративним розвитком та управлінського регулювання діяльності корпорації для акумулювання ресурсної бази задоволення відповідних вимог) складових реалізації завдань бізнесу в сфері КСВ; – методичний підхід щодо оцінювання стану соціальної відповідальності акціонерного товариства, який на відміну від відомих передбачає виокремлення при оцінюванні трьох ключових складових, які характеризують стан сформованості КСВ бізнесу (витратної, результативної, корпоративно-поведінкової) в контексті реалізації напрямів діяльності бізнесу щодо КСВ з урахуванням дихотомії інсайдерського та аутсайдерського представництва; – організаційно-інформаційне забезпечення КСВ, відмінність якого полягає в прийнятті системно-рефлексивної парадигми гармонізації міжсуб'єктної взаємодії підприємства зі стейкхолдерами, обґрунтуванні заснованої на визначених рівнях соціально-відповідальної рефлексії логіки прийняття рішень щодо соціально-відповідального ведення бізнесу, оцінюванні рефлексивної здатності інформаційних повідомлень

підприємства щодо корпоративної соціальної відповідальності та структурнофункціональному моделюванні реалізації розподілених за складовими бізнесмоделі діяльності підприємства рефлексивних впливів, що дозволяє сприймати, коригувати та певною мірою формувати запити оточення щодо корпоративної соціальної відповідальності; набули подальшого розвитку: – методичний підхід щодо розвитку стратегічної складової забезпечення КСВ підприємства, який на відміну від відомих базується на введенні ознаки класифікації стратегій за широтою охоплення соціально-відповідальними практиками, диференціації концептів «стратегія соціальної відповідальності» та «соціально-відповідальна стратегія», представленні стратегії як орієнтиру рефлексивного формування образу підприємства та матричному обґрунтуванні стратегічного вибору, реалізація якого дозволяє забезпечити розподіл ключових складових та напрямів забезпечення КСВ між перспективами стратегічної карти збалансованої системи показників, доповненої рівнем рефлексивного коригування її параметрів; – процедура економічного обґрунтування заходів з забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу, відмінність якої полягає у диференціації заходів між покращенням сприйняття образу підприємства та залученням добросовісних ділових практик, врахуванні сценаріїв реакції на запити оточення щодо забезпечення КСВ за різних варіантах динаміки обсягів фінансування, а також у попередньому визначенні пріоритетності сфер забезпечення КСВ, що дозволяє досягти чіткої цільової та індивідуалізованого змістовного наповнення спрямованості розроблених заходів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому,

що розроблені теоретико-методичні положення доведені до рівня конкретних рекомендацій щодо розвитку організаційно-економічного забезпечення КСВ та впроваджені в практику господарювання ТОВ «Кривоозерська Аква Трейд» (довідка від 27.06.23), ТОВ – фірма «Оттімо» (довідка № 35 від 05.09.23), ТОВ «ПРОЗАПАС» (довідка від 20.09.23) та у навчальний процес Національного технічного університету «ХПІ» (довідка від 17.10.23).

06.04.24.0040/0824U000197

Ден Цівень .. Організаційно-економічне забезпечення корпоративної соціальної відповідальності: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 658.5; 658.012.2; 658.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню питань теоретичного обґрунтування та розробки методичних положень щодо забезпечення корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) бізнесу в акціонерному товаристві. Об'єктом дослідження постали процеси забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу в акціонерному товаристві. Предметом дослідження є теоретико-методичні засади забезпечення корпоративної соціальної відповідальності в акціонерному товаристві. Метою дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка методичних положень щодо забезпечення КСВ бізнесу в господарському товаристві. Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення

наступних завдань: – розвинути теоретичні основи формування організаційно-економічного забезпечення КСВ бізнесу; – визначити пріоритети та обґрунтувати тенденції забезпечення КСВ світового бізнесу; – обґрунтувати методичний підхід щодо оцінювання стану соціальної відповідальності господарського товариства; – сформувати методичний підхід щодо розвитку стратегічної складової забезпечення КСВ підприємства; – розвинути організаційно-інформаційне забезпечення КСВ; – розробити процедуру економічного обґрунтування заходів з забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу. Наукова новизна проведеного дослідження полягає в розвитку теоретичних положень та розробці науково-методичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного забезпечення КСВ. Основні наукові досягнення здобувача полягають у наступному: удосконалено: – теоретичне обґрунтування положень щодо формування організаційно-економічного забезпечення КСВ, відмінність якого полягає у розширеному представленні статично-структурної (створення конфігурації корпоративних відносин, орієнтованої на виконання цілей та підтримку зобов'язань в рамках КСВ) та динамічно-процесної (інтеграція елементів КСВ до загального контуру управління корпоративним розвитком та управлінського регулювання діяльності корпорації для акумулювання ресурсної бази задоволення відповідних вимог) складових реалізації завдань бізнесу в сфері КСВ; – методичний підхід щодо оцінювання стану соціальної відповідальності акціонерного товариства, який на відміну від відомих передбачає виокремлення при оцінюванні трьох ключових складових, які характеризують стан сформованості КСВ

бізнесу (витратної, результативної, корпоративно-поведінкової) в контексті реалізації напрямів діяльності бізнесу щодо КСВ з урахуванням дихотомії інсайдерського та аутсайдерського представництва; – організаційно-інформаційне забезпечення КСВ, відмінність якого полягає в прийнятті системно-рефлексивної парадигми гармонізації міжсуб'єктної взаємодії підприємства зі стейкхолдерами, обґрунтуванні заснованої на визначених рівнях соціально-відповідальної рефлексії логіки прийняття рішень щодо соціально-відповідального ведення бізнесу, оцінюванні рефлексивної здатності інформаційних повідомлень підприємства щодо корпоративної соціальної відповідальності та структурнофункціональному моделюванні реалізації розподілених за складовими бізнесмоделі діяльності підприємства рефлексивних впливів, що дозволяє сприймати, коригувати та певною мірою формувати запити оточення щодо корпоративної соціальної відповідальності; набули подальшого розвитку: – методичний підхід щодо розвитку стратегічної складової забезпечення КСВ підприємства, який на відміну від відомих базується на введенні ознаки класифікації стратегій за широтою охоплення соціально-відповідальними практиками, диференціації концептів «стратегія соціальної відповідальності» та «соціально-відповідальна стратегія», представленні стратегії як орієнтиру рефлексивного формування образу підприємства та матричному обґрунтуванні стратегічного вибору, реалізація якого дозволяє забезпечити розподіл ключових складових та напрямів забезпечення КСВ між перспективами стратегічної карти збалансованої системи показників, доповненої рівнем рефлексивного

коригування її параметрів; – процедура економічного обґрунтування заходів з забезпечення соціально відповідального ведення бізнесу, відмінність якої полягає у диференціації заходів між покращенням сприйняття образу підприємства та залученням добросовісних ділових практик, врахуванні сценаріїв реакції на запити оточення щодо забезпечення КСВ за різних варіантах динаміки обсягів фінансування, а також у попередньому визначенні пріоритетності сфер забезпечення КСВ, що дозволяє досягти чіткої цільової та індивідуалізованого змістовного наповнення спрямованості розроблених заходів. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені теоретико-методичні положення доведені до рівня конкретних рекомендацій щодо розвитку організаційно-економічного забезпечення КСВ та впроваджені в практику господарювання ТОВ «Кривоозерська Аква Трейд» (довідка від 27.06.23), ТОВ – фірма «Отгімо» (довідка № 35 від 05.09.23), ТОВ «ПРОЗАПАС» (довідка від 20.09.23) та у навчальний процес Національного технічного університету «ХП» (довідка від 17.10.23).

06.04.24.0041/0824U000393

СТАХУРСЬКА Світлана Василівна
Управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства: Дис...Доктор філософії/ Західноукраїнський національний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: ; 658.5:330.341.1; 658.011.46; 658.3

с. - Бібліогр.: назв

Об'єктом дослідження є процеси управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Метою

дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико - методичних засад та вироблення практичних рекомендацій щодо управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємств. У дисертаційній роботі розширено підходи в методиці оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де запропоновано встановлення головним критерієм ефективності максимізацію величини інтелектуальної доданої вартості, низку оцінних показників. Виокремлено оцінні показники, найбільш актуальні для підприємств молокопереробної галузі (торгівельні марки, комп'ютерні програми, ноу – хау, охоплення системи управління якістю, комерційна таємниця, гудвіл). Запропоновано систему оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства включає три рівні: 1) оцінювання ефективності управління інтелектуальною власністю; 2) оцінювання ефективності управління розвитком особистісного інтелектуального потенціалу; 3) оцінювання рівня цифровізації управління інтелектуальним потенціалом. Удосконалено методичний інструментарій оцінювання управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де систематизовано критерії ефективності, види і показники оцінювання ефектів в межах управління інтелектуальною власністю, розвитком особистісного інтелектуального потенціалу та рівня цифровізації, обґрунтуванні ефективності прийняття управлінських рішень у сфері ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності запропоновано застосовувати: 1) розроблену шкалу для встановлення рівня залежності управлінських рішень від значення

коефіцієнта оновлення програмного забезпечення підприємства; 2) розроблену шкалу для встановлення рівня охоплення продукції системами управління якістю. Проведено аналіз стану та динаміки інтелектуального потенціалу досліджуваними підприємствами сектора молокопереробки харчової промисловості, що дозволило встановити низьку інтелектомісткість, виробництва, враховуючи їхню спроможність до генерування інтелектуальної доданої вартості. Здійснено оцінювання впливу інтелектуального потенціалу на створення інтелектуальної доданої вартості на досліджених молокопереробних товариствах, що дозволило обґрунтувати залежність спроможності інтелектуального потенціалу до генерування доданої вартості. Для досліджених молокопереробних товариств встановлено резерви покращення управління розвитком інтелектуального потенціалу для пошвидшення процесів генерування доданої вартості. У роботі запропоновано напрями удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності використання інструментів брендингу в процесі формування системи управління інтелектуальним потенціалом підприємства, що є комплексом інструментарію брендингу для здійснення експертного оцінювання та дало змогу визначити доцільність його використання для оптимізації процесу прийняття маркетингових та управлінських рішень. Аргументовано напрями удосконалення управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства шляхом розвитку інтелектуального капіталу, зокрема в частині форсування інтелектуальної власності. Виявлено резерви пришвидшення генерування

інтелектуальної доданої вартості як результуючого показника розвитку інтелектуального капіталу, що є базисом для формування інтелектуального потенціалу підприємства. Встановлено резерви підвищення коефіцієнта інтелектуальної доданої вартості і на досліджених суб'єктах господарювання, які знаходяться в межах збільшення показників рентабельності власного капіталу, рентабельності продаж та налагодження процесів постійного навчання персоналу. Встановлено на основі застосування методу головних компонент і моделювання впливу отриманих факторів на інтелектуальну додану вартість, шляхом інтерпретації отриманого факторного простору виділено ряд значущих показників, які визначають стратегічне спрямування процесів управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Виявлено за результатами факторного аналізу залежності величини чистого доходу реалізації продукції від зміни факторів системи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві, оцінених низкою показників найбільший вплив на забезпечення росту інтелектуальної доданої вартості здійснюють такі: покращення фінансової стійкості як засобу забезпечення розвитку, підвищення рівня оборотності капіталу як фактору високої ліквідності підприємств, збільшення частки експорту в чистому доході як чинника реалізації організаційного інтелектуального потенціалу, підвищення рівня мотивації кадрів до навчання як ключова умова підвищення інтелектуалізації праці. Запропоновано напрями формування головних резервів підвищення інтелектуалізації виробничо – комерційних процесів. Положення та висновки дисертаційної роботи є

системою заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства на підприємствах молокопереробної промисловості.

06.04.24.0042/0824U000393

СТАХУРСЬКА Світлана Василівна
Управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства: Дис...Доктор філософії/ Західноукраїнський національний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: ; 658.5:330.341.1; 658.011.46; 658.3

с. - Бібліогр.: назв

Об'єктом дослідження є процеси управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико - методичних засад та вироблення практичних рекомендацій щодо управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємств. У дисертаційній роботі розширено підходи в методиці оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де запропоновано встановлення головним критерієм ефективності максимізацію величини інтелектуальної доданої вартості, низку оцінних показників. Виокремлено оцінні показники, найбільш актуальні для підприємств молокопереробної галузі (торгівельні марки, комп'ютерні програми, ноу – хау, охоплення системи управління якістю, комерційна таємниця, гудвіл). Запропоновано систему оцінювання ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства включає три рівні: 1) оцінювання ефективності управління

інтелектуальною власністю; 2) оцінювання ефективності управління розвитком особистісного інтелектуального потенціалу; 3) оцінювання рівня цифровізації управління інтелектуальним потенціалом. Удосконалено методичний інструментарій оцінювання управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства, де систематизовано критерії ефективності, види і показники оцінювання ефектів в межах управління інтелектуальною власністю, розвитком особистісного інтелектуального потенціалу та рівня цифровізації, обґрунтуванні ефективності прийняття управлінських рішень у сфері ефективного використання об'єктів інтелектуальної власності запропоновано застосовувати: 1) розроблену шкалу для встановлення рівня залежності управлінських рішень від значення коефіцієнта оновлення програмного забезпечення підприємства; 2) розроблену шкалу для встановлення рівня охоплення продукції системами управління якістю. Проведено аналіз стану та динаміки інтелектуального потенціалу досліджуваними підприємствами сектора молокопереробки харчової промисловості, що дозволило встановити низьку інтелектомісткість, виробництва, враховуючи їхню спроможність до генерування інтелектуальної доданої вартості. Здійснено оцінювання впливу інтелектуального потенціалу на створення інтелектуальної доданої вартості на досліджених молокопереробних товариствах, що дозволило обґрунтувати залежність спроможності інтелектуального потенціалу до генерування доданої вартості. Для досліджених молокопереробних товариств встановлено резерви покращення

управління розвитком інтелектуального потенціалу для пожевлення процесів генерування доданої вартості. У роботі запропоновано напрями удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності використання інструментів брендингу в процесі формування системи управління інтелектуальним потенціалом підприємства, що є комплексом інструментарію брендингу для здійснення експертного оцінювання та дало змогу визначити доцільність його використання для оптимізації процесу прийняття маркетингових та управлінських рішень. Аргументовано напрями удосконалення управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства шляхом розвитку інтелектуального капіталу, зокрема в частині форсування інтелектуальної власності. Виявлено резерви пришвидшення генерування інтелектуальної доданої вартості як результуючого показника розвитку інтелектуального капіталу, що є базисом для формування інтелектуального потенціалу підприємства. Встановлено резерви підвищення коефіцієнта інтелектуальної доданої вартості і на досліджених суб'єктах господарювання, які знаходяться в межах збільшення показників рентабельності власного капіталу, рентабельності продаж та налагодження процесів постійного навчання персоналу. Встановлено на основі застосування методу головних компонент і моделювання впливу отриманих факторів на інтелектуальну додану вартість, шляхом інтерпретації отриманого факторного простору виділено ряд значущих показників, які визначають стратегічне спрямування процесів управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства. Виявленого за результатами факторного аналізу

залежності величини чистого доходу реалізації продукції від зміни факторів системи розвитку інтелектуального потенціалу на підприємстві, оцінених низкою показників найбільший вплив на забезпечення росту інтелектуальної доданої вартості здійснюють такі: покращення фінансової стійкості як засобу забезпечення розвитку, підвищення рівня оборотності капіталу як фактору високої ліквідності підприємств, збільшення частки експорту в чистому доході як чинника реалізації організаційного інтелектуального потенціалу, підвищення рівня мотивації кадрів до навчання як ключова умова підвищення інтелектуалізації праці. Запропоновано напрями формування головних резервів підвищення інтелектуалізації виробничо – комерційних процесів. Положення та висновки дисертаційної роботи є системою заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління розвитком інтелектуального потенціалу підприємства на підприємствах молокопереробної промисловості.

06.91 Економіка окремих країн

06.04.24.0043/0824U000565

Рушковський Михайло Володимирович
Детермінанти корпоративних стратегій ризик-менеджменту багатонаціональних підприємств енергетичного сектору:
Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 338(4/9); 338.242:621

с. - Бібліогр.: назв

Актуальність теми дослідження продиктована загальним напрямком реалізації енергетичної безпеки та незалежності України. Водночас інтеграція в енергетичні ринки ЄС передбачає впровадження кращих світових практик корпоративного урядування та ризик-менеджменту в діяльність національних компаній. У ході поглиблення інтеграційних процесів за даним напрямком у енергетичному секторі актуальним стає глокалізаційний підхід до визначення корпоративних стратегій ризик-менеджменту. В дисертації комплексно розглянута генеза сучасної концепції поводження з ризиками економічної діяльності, основні етапи концептуалізації ризик-менеджменту у системі корпоративного урядування багатонаціональних підприємств (БНП), сьогочасні методи та інструменти корпоративних стратегій ризик-менеджменту в умовах новітніх світогосподарських детермінант, що визначають підходи до формування таких стратегій.

06.92 Економічна безпека

06.04.24.0044/0824U000648

Поліщук Вадим Дмитрович Детінізація зайнятості як чинник забезпечення соціальної безпеки.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 330.34; 331.34;

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації поглиблено теоретико-методологічні засади і розроблено практичні рекомендації щодо зниження рівня тіньової зайнятості шляхом

впровадження ефективних державних заходів для забезпечення соціальної безпеки за сучасних умов; удосконалено понятійно-категоріальний апарат, зокрема введені нові трактування понять «детінізація зайнятості» та «соціальна безпека», що дозволило якісно покращити розуміння сутності цих економічних явищ. Розроблено модель для аналізу взаємозв'язку процесу детінізації зайнятості та формування соціальної безпеки суспільства за сучасних умов. Впровадження розробленої моделі стане поштовхом для раціонального вибору шляхів максимізації зусиль держави, спрямованих на детінізацію економіки та зайнятості населення і зниження рівня корумпованості суспільства. На основі опрацювання великих масивів звітної та статистичної інформації розвинуто теоретичні підходи, що визначають шляхи протидії формуванню тіньової зайнятості у нових економічних реаліях, що, відповідно до авторського підходу, передбачають групування конкретних заходів за такими чинниками впливу як корупція, фіскальна політика, пандемія COVID-19 та воєнні дії. У дисертаційній роботі набула подальшого розвитку комплексна система заходів щодо мінімізації та запобігання соціально-економічним загрозам соціальній безпеці, що є елементом механізму пошуку резервів державного регулювання складових соціальної безпеки. Окреслена в межах запропонованого механізму система заходів може бути використана органами державної влади для розробки моделі стабільного та сталого розвитку вітчизняної економіки. Удосконалено схему побудови механізму детінізації зайнятості, метою впровадження якого має стати підвищення прозорості системи регулювання, управління та стимулювання переходу працівників у

офіційний сектор зайнятості на основі створення можливостей для забезпечення високого рівня якості життя та соціальної безпеки. Визначено основні напрями діяльності державних органів з детінізації зайнятості у Польщі, Великобританії, Швеції, Франції, Литві, Угорщині, Іспанії, Німеччині і Нідерландах та виокремлено найбільш успішні програми та заходи, які можуть бути впроваджені в Україні. Для цього у роботі застосовано дворівневе рейтингове оцінювання, яке показало найбільш ефективні державні заходи щодо зниження тіньової зайнятості для нашої держави.

06.04.24.0045/0824U000698

Загородня Альона Сергіївна Формування механізму управління економічною безпекою підприємств: Дис...Доктор філософії/ Національний університет біоресурсів і природокористування України - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 658;

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено розробленню та обґрунтуванню теоретикометодичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління економічною безпекою підприємств. На основі здійсненого аналізу понять «безпека», «економічна безпека», «економічна безпека підприємств», «управління економічною безпекою», з'ясовано їх сутність та особливості. Зважаючи на певні недоліки наявних підходів до трактування економічної безпеки, узагальнено визначення цього поняття.

10 ДЕРЖАВА ТА ПРАВО.

ЮРИДИЧНІ НАУКИ УДК 34

10.01 Загальні питання

10.04.24.0046/0824U000626

Голик Юрій Юрійович Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади: теоретико-правова характеристика: Дис...Доктор філософії/ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 340.12;

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є одним із перших у вітчизняній правовій науці комплексним теоретико-правовим дослідженням, в якому на основі аналізу вітчизняної та зарубіжної правової доктрини, національного законодавства та міжнародних стандартів, досвіду держав Європейського Союзу, визначено сутність, структуру та особливості реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади, воєнного стану та повоєнного періоду. Визначено, що принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в Україні під впливом децентралізації влади знаходиться у стані постійної еволюції, що в результаті дозволить вважати його повноцінним стандартом місцевого

самоврядування. Децентралізація влади передбачає розширення обсягу повноважень і ресурсів органів місцевого самоврядування і, відповідно, відповідальності. Під відповідальністю органів місцевого самоврядування слід розуміти передбачений Конституцією та законами України обов'язок органів та посадових осіб місцевого самоврядування зазнати негативних або позитивних наслідків за юридично значиму поведінку (дію чи бездіяльність). Підзвітність зумовлює і уможливлює відповідальність органів місцевого самоврядування. Принцип підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування запропоновано розглядати як спеціальний принцип місцевого самоврядування, що визначає обов'язок органів місцевого самоврядування постійно, систематично інформувати громаду про свою діяльність та її результативність і ефективність; передбачає свідому і активну соціально відповідальну діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування щодо реалізації мети і завдань місцевого самоврядування; обумовлює обов'язок органів та посадових осіб місцевого самоврядування зазнати негативних або позитивних наслідків за юридично значиму поведінку (дію чи бездіяльність). До його загальних ознак відносяться: фундаментальний, імперативний та універсальний характер, нормативна закріпленість, постійність дії, історизм, наукова обґрунтованість, обумовленість природою публічної влади, сталість і динамізм його змісту, категоричність. Розкрито спеціальні ознаки принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування. Аналіз наукових досліджень соціологічного, економічного, політологічного, історичного, управлінського, правничого

характеру уможливило виокремити групи праць, в яких вивчалися ті чи інші аспекти принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування. Проведено міждисциплінарний та міжгалузевий аналіз національної і зарубіжної дослідницької літератури у сфері принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування, що сприяло виокремленню концептуальних напрямів для забезпечення належного функціонування органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади. Сформульовано визначення поняття «методологія дослідження принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування»: логічна та аргументована система світоглядних концепцій, принципів, наукових підходів, методів та інших дослідницьких інструментів, спрямованих на комплексне узагальнення знань, виявлення сучасного стану та визначення тенденцій і формування стратегій реалізації принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування. Ключовими інструментами методології пізнання принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування є принципи дослідження, наукові підходи, методи, система світогляду, фундаментальні та загальнотеоретичні концепції. Враховуючи цивілізаційний вибір Української держави, трансформації системи національного права України, а також модифікації методології правничої науки, нині орієнтиром у пізнанні принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування є цивілізаційний підхід як один із новітніх інструментів

дослідження й такий, що кореспондується із сучасною правовою дійсністю в Україні. Розкрито систему методологічних принципів пізнання принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування.

10.15 Державне (конституційне) право і управління

10.04.24.0047/0824U000190

Парамонов Назар Вікторович
Репродуктивні права в Україні та сусідніх державах: конституційне дослідження.: Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.7; 342

с. - Бібліогр.: назв

Значимість конституційно-правової проблематики репродуктивних прав людини визначається, з одного боку, необхідністю забезпечення конституційного права на життя, розвитком біомедичних технологій, включаючи допоміжні репродуктивні технології, а з іншого, тим, що в зарубіжних країнах репродуктивні права закріплюються як основні права людини та громадянина на конституційному рівні та (або) забезпечуються спеціальним законодавством. Актуальність теми дисертаційного дослідження полягає в тому, що Конституція закріплює політичні, правові, організаційні та інші засади для формування нормативно-правової бази четвертого покоління прав та свобод людини та громадянина, до

якого належать репродуктивні права людини, разом з тим, спрямованість актуальності розкривається крізь призму трьох ключових аспектів: - доктринальний аспект. Дотепер у конституційно-правовій науці відсутній одноманітний підхід до розуміння репродуктивних прав людини внаслідок їх неоднозначного тлумачення та оцінки юридичної природи. Отже, наукова розробка концепції репродуктивних прав людини, безперечно, сприятиме вдосконаленню законодавства та правозастосовної практики в даній галузі. - правотворчий аспект. В актах стратегічного планування основним завданням щодо зміцнення репродуктивного здоров'я населення закріплено забезпечення доступності та підвищення якості медичної допомоги щодо підтримки та відновлення репродуктивного здоров'я, включаючи застосування допоміжних репродуктивних технологій. Реалізація цього завдання вимагає встановлення законодавчих основ репродуктивних прав людини. - правозастосовний аспект. Інститут репродуктивних прав людини має проблемні аспекти у правозастосуванні, які мають бути усунені чи мінімізовані, що надасть суб'єктам права можливість у конкретних життєвих ситуаціях обирати найоптимальніший варіант поведінки, ефективні засоби правового захисту. Це, здається, дозволить вирішувати суперечки та конфлікти у цій сфері без звернення до судових органів. В ході дослідження виокремлено: загальні теоретичні підходи до конституційно-правової та аксіологічної характеристики конституційного права людини на життя і розглянуто еволюцію репродуктивного права. В ході дослідження, через аналіз законодавства та доктрини, запропоновано цілісне наукове уявлення

про інституційну природу репродуктивних прав людини, як комплексне обґрунтоване поняття, систему та особливостей змісту репродуктивних прав людини, генетично та функціонально взаємопов'язаних із конституційним правом на життя, що визначає їх поліструктурний устрій, а також їх внутрішню структуру та системний взаємозв'язок з основами правового статусу особи. Враховуючи міжнародний досвід, аргументовано, що право на життя як конституційно-правова цінність виступає не лише нормативною, а й ціннісно-змістовною основою процесу інституціоналізації репродуктивних прав людини не тільки як правового інституту конституційного права, а й міжнародного, а також належності репродуктивних прав до системи та ієрархії абсолютних конституційних цінностей. Аргументовано розуміння репродуктивних прав людини, як таких, що володіють, з одного боку, природно-правовою природою, що характеризується ознаками невідчужуваності, невід'ємності, суб'єктивності та вродженості, а з іншого — позитивно-правовою природою, яка передбачає втручання держави у визначення юридичних кордонів репродуктивних прав людини, встановлення видів та меж правового регулювання, нормативних підстав для обмеження, а також правових механізмів їх забезпечення, охорони та захисту. Охарактеризовано конституційно-правовий інститут репродуктивних прав людини, що є основою для формування однойменного міжгалузевого інституту, який характеризується як: а) спеціальний у сфері правового регулювання; б) регулятивного за функціональною роллю; в) матеріального на предмет регулювання; г) охоронного за способами

державного захисту. Проведене дослідження актуальних питань реалізації конституційного права на життя у сфері репродуктивних прав людини дозволяє простежити підходи до визначення моменту правової охорони людського життя, визначити сутність репродуктивних прав людини, розглянути досвід правового регулювання штучного переривання вагітності та високих репродуктивних технологій на міжнародному рівні, за кордоном та в Україні.

10.04.24.0048/0824U000196

Пулей Валентин Іванович Інститут конституційної скарги в Україні та країнах Центральної Європи: порівняльно-правове дослідження.: Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.7; 342

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі здійснено порівняльно-правове дослідження інституту конституційної скарги в Україні та країнах Центральної Європи. Визначено теоретичні та практичні проблеми дослідження та надано пропозиції їхнього вирішення. Проаналізовано еволюцію конституційно-правового регулювання конституційної скарги в Україні та центрально європейських держав. В дисертаційній роботі проаналізовано теоретичну базу теми дослідження, напрацювання провідних вітчизняних науковців та правників – експертів в сфері конституціоналізму, що дозволило вдосконалити такі поняття як «суб'єкт

права на конституційну скаргу», «об'єкт права на конституційну скаргу». Проведено аналіз конституційного законодавства України та окремих країн Центральної Європи на предмет конституційної регламентації права на конституційну скаргу та її умов прийнятності при зверненні до органів конституційного судочинства. Окреме місце у роботі виділено аналізу практики розгляду конституційних скарг органами конституційної юрисдикції таких країн Центральної Європи як Польща, Словаччина, Угорщина, Естонія, Латвія, Литва, Словенія, для чого проаналізовано конституційні акти та спеціальні закони даних держав, що присвячені регламентації такого інституту. Розроблено понятійно-категорійний апарат щодо функціонування права на конституційну скаргу в Україні, визначено його елементний склад. Правом на конституційну скаргу пропонується називати визнану державою за правосуб'єктною особою міру можливої поведінки спрямованої на захист порушеного права шляхом використання спеціально передбаченої законодавством форми діяльності, що включає право вимоги, надання такого права та можливості його реалізації у встановленому спеціальним законом порядку. У роботі розглянуто розвиток конституційної скарги як форми конституційного контролю захисту основних прав і свобод в Україні, що дозволило за допомогою формаційного (стадіального) методу історичного розвитку людства виокремити основні етапи розвитку інституту конституційної скарги в нашій державі. У роботі наголошено на особливій ефективності конституційної скарги як процесуального засобу захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні та запропоновано розглядати конституційну скаргу не

просто як ще один механізм судового захисту, а як засіб впливу на якість чинного законодавства, нормування захисту прав особи в якому не залежить від того, в яких умовах воно (право) реалізується. Під час проведення дослідження було здійснено аналіз функціональних напрямів права на конституційну скаргу як інструменту захисту конституційних прав і свобод особи, що сприяло виокремленню подвійного значення конституційної скарги, що полягає у тому, що остання з точки зору її функціональної спрямованості є одночасно засобом відновлення порушеного права людини та способом реалізації конституційного контролю та наведено алгоритм такої «двоєдиної» дії. В ході виконання дисертаційного дослідження приділено особливу увагу конституційно-правовій регламентації умов подання конституційної скарги в Україні та країнах Центральної Європи, та запропоновано авторське визначення дефініції «прийнятність конституційної скарги» (конституційно-правова визначеність сукупності умов відповідності звернення особи до Конституційного Суду України з письмовим клопотанням про перевірку на відповідність Конституції України (конституційність) закону або його частини). Також вперше наголошено на конституційному контролі Конституційним Судом України через конституційну скаргу та надано дефініцію даного поняття, також виокремлено його характерні особливості. Також проаналізовано досвід окремих країн Центральної Європи щодо розгляду уповноваженими інстанціями конституційної скарги (Словаччина, Польща, Угорщина, Латвія, Чорногорія, Хорватія, Грузія) і встановлено, що деякі аспекти

конституційно-правового регулювання конституційної скарги та права на неї саме Словацької Республіки Україна може запозичити.

10.04.24.0049/0824U000191

Ковтуняк Вікторія Олегівна Процедура внесення змін до конституції: порівняльно-правовий аналіз.: Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 342.7; 342

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним правовим дослідженням, спрямованим на розкриття юридичної сутності процедури внесення змін до Конституції України, а також на визначення проблемних питань та вироблення конкретних пропозицій щодо вдосконалення такої процедури з урахуванням досвіду зарубіжних держав, отриманого унаслідок порівняльно-правових методів дослідження. У дисертаційній роботі на ґрунтовному рівні досліджуються сучасні підходи до визначення поняття конституції та конституційного процесу. Звертається особлива увага на поняття конституціоналізму, а також на сучасне розуміння конституції та її ролі у державотворенні й захисті прав і свобод людини та громадянина. Особлива увага присвячена питанню сучасного розуміння поняття конституції. Означено широку варіативність підходів до розуміння конституції: від історичних – щодо аналізу впливу нормативних документів, частково аналогічних до сучасних конституцій у різні періоди; до інституціонального, формально-

юридичного, соціального, політичного, природно-правового підходів. Відзначається, що враховуючи особливу роль конституції в утвердженні принципу народовладдя, вона має мати низку важливих властивостей, серед яких – стабільність (незмінюваність). Найперше це важливо для забезпечення більшої тривалості, на відміну від звичайних законів, так і довшої передбачуваності регулювання суспільних відносин, захисту від політичної нестабільності, загроз військового, економічного, демографічного та іншого характерів. Це також пояснює чому конституції більшості успішних держав світу, за рідкими виключеннями, за способом внесення змін є помірно жорсткими або жорсткими. У роботі досліджуються історичні передумови прийняття Конституції України, особливості конституційного процесу у різні періоди, співвідношень понять «конституційний процес», «конституційна реформа», «внесення змін до конституції», «законодавчий процес», «правотворчість», а також аналізуються концептуальні питання забезпечення актуальності дії конституції та консолідації суспільства. Проведено детальний аналіз теоретичних та практичних особливостей внесення змін до конституції як частини конституційного процесу. Акцентовано увагу, що забезпечення конституціоналізму передбачає наявність передбачуваних та стабільних положень конституцій, які не мають бути легко змінені у вирі політичних чи інших процесів. Зауважується, що питання внесення змін до конституції є вкрай гострими не тільки для теорії конституційного права, а й важливим у безпосередній практиці конституційного процесу. Проведено аналіз законів якими вносились зміни до Конституції України

– їх політичні і правові передумови та наслідки. Вказано про значну роль не тільки законодавця у процесі внесення змін до Конституції України, а й Конституційного Суду України. Розглянуто та проаналізовано науково-практичні підходи до забезпечення збалансованості повноважень Президента України, народних депутатів, Верховної Ради України при внесенні змін до конституції України з метою найбільш дієвої реалізації волі народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні. Аргументовано юридичну недоцільність зміни преамбул конституцій як їх історичних та мотиваційних частин. Доведено, що потреба зміни преамбули конституції свідчить про необхідність ухвалення її (конституції) нової редакції. У роботі проведено порівняльно-правове дослідження процесів внесення змін до конституції провідних держав світу, а також концептуальних засад підходу до формування процедур внесення таких змін. Надано пропозиції щодо удосконалення порядку оцінювання Конституційним Судом України конституційності законопроектів і законів про внесення змін до Конституції України для збільшення його ефективності як превентивного юридичного механізму. Запропоновано збільшення строку конституційного провадження в один календарний місяць для справ про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Доведено, що вагомість питань, порушених в законопроекті про внесення змін до Конституції України в окремих випадках може становити більшу цінність, аніж потреба оперативного завершення процедури конституційних змін.

10.04.24.0050/0824U000190

Парамонов Назар Вікторович
Репродуктивні права в Україні та сусідніх державах: конституційне дослідження.:
Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.7; 342

с. - Бібліогр.: назв

Значимість конституційно-правової проблематики репродуктивних прав людини визначається, з одного боку, необхідністю забезпечення конституційного права на життя, розвитком біомедичних технологій, включаючи допоміжні репродуктивні технології, а з іншого, тим, що в зарубіжних країнах репродуктивні права закріплюються як основні права людини та громадянина на конституційному рівні та (або) забезпечуються спеціальним законодавством. Актуальність теми дисертаційного дослідження полягає в тому, що Конституція закріплює політичні, правові, організаційні та інші засади для формування нормативно-правової бази четвертого покоління прав та свобод людини та громадянина, до якого належать репродуктивні права людини, разом з тим, спрямованість актуальності розкривається крізь призму трьох ключових аспектів: - доктринальний аспект. Дотепер у конституційно-правовій науці відсутній одноманітний підхід до розуміння репродуктивних прав людини внаслідок їх неоднозначного тлумачення та оцінки юридичної природи. Отже, наукова розробка концепції репродуктивних прав людини, безперечно, сприятиме вдосконаленню законодавства та

правозастосовної практики в даній галузі.
- правотворчий аспект. В актах стратегічного планування основним завданням щодо зміцнення репродуктивного здоров'я населення закріплено забезпечення доступності та підвищення якості медичної допомоги щодо підтримки та відновлення репродуктивного здоров'я, включаючи застосування допоміжних репродуктивних технологій. Реалізація цього завдання вимагає встановлення законодавчих основ репродуктивних прав людини. - правозастосовний аспект. Інститут репродуктивних прав людини має проблемні аспекти у правозастосуванні, які мають бути усунені чи мінімізовані, що надасть суб'єктам права можливість у конкретних життєвих ситуаціях обирати найоптимальніший варіант поведінки, ефективні засоби правового захисту. Це, здається, дозволить вирішувати суперечки та конфлікти у цій сфері без звернення до судових органів. В ході дослідження виокремлено: загальні теоретичні підходи до конституційно-правової та аксіологічної характеристики конституційного права людини на життя і розглянуто еволюцію репродуктивного права. В ході дослідження, через аналіз законодавства та доктрини, запропоновано цілісне наукове уявлення про інституційну природу репродуктивних прав людини, як комплексне обґрунтоване поняття, систему та особливостей змісту репродуктивних прав людини, генетично та функціонально взаємопов'язаних із конституційним правом на життя, що визначає їх поліструктурний устрій, а також їх внутрішню структуру та системний взаємозв'язок з основами правового статусу особи. Враховуючи міжнародний досвід, аргументовано, що право на життя як конституційно-правова

цінність виступає не лише нормативною, а й ціннісно-змістовною основою процесу інституціоналізації репродуктивних прав людини не тільки як правового інституту конституційного права, а й міжнародного, а також належності репродуктивних прав до системи та ієрархії абсолютних конституційних цінностей. Аргументовано розуміння репродуктивних прав людини, як таких, що володіють, з одного боку, природно-правовою природою, що характеризується ознаками невідчужуваності, невід'ємності, суб'єктивності та вродженості, а з іншого — позитивно-правовою природою, яка передбачає втручання держави у визначення юридичних кордонів репродуктивних прав людини, встановлення видів та меж правового регулювання, нормативних підстав для обмеження, а також правових механізмів їх забезпечення, охорони та захисту. Охарактеризовано конституційно-правовий інститут репродуктивних прав людини, що є основою для формування однойменного міжгалузевого інституту, який характеризується як: а) спеціальний у сфері правового регулювання; б) регулятивного за функціональною роллю; в) матеріального на предмет регулювання; г) охоронного за способами державного захисту. Проведене дослідження актуальних питань реалізації конституційного права на життя у сфері репродуктивних прав людини дозволяє простежити підходи до визначення моменту правової охорони людського життя, визначити сутність репродуктивних прав людини, розглянути досвід правового регулювання штучного переривання вагітності та високих репродуктивних технологій на міжнародному рівні, за кордоном та в Україні.

10.04.24.0051/0824U000191

Ковтуняк Вікторія Олегівна Процедура внесення змін до конституції: порівняльно-правовий аналіз.: Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.7; 342

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним правовим дослідженням, спрямованим на розкриття юридичної сутності процедури внесення змін до Конституції України, а також на визначення проблемних питань та вироблення конкретних пропозицій щодо вдосконалення такої процедури з урахуванням досвіду зарубіжних держав, отриманого унаслідок порівняльно-правових методів дослідження. У дисертаційній роботі на ґрунтовному рівні досліджуються сучасні підходи до визначення поняття конституції та конституційного процесу. Звертається особлива увага на поняття конституціоналізму, а також на сучасне розуміння конституції та її ролі у державотворенні й захисті прав і свобод людини та громадянина. Особлива увага присвячена питанню сучасного розуміння поняття конституції. Означено широку варіативність підходів до розуміння конституції: від історичних – щодо аналізу впливу нормативних документів, частково аналогічних до сучасних конституцій у різні періоди; до інституціонального, формально-юридичного, соціального, політичного, природно-правового підходів. Відзначається, що враховуючи особливу роль конституції в утвердженні принципу народовладдя, вона має мати низку

важливих властивостей, серед яких – стабільність (незмінюваність). Найперше це важливо для забезпечення більшої тривалості, на відміну від звичайних законів, так і довшої передбачуваності регулювання суспільних відносин, захисту від політичної нестабільності, загроз військового, економічного, демографічного та іншого характерів. Це також пояснює чому конституції більшості успішних держав світу, за рідкими виключеннями, за способом внесення змін є помірно жорсткими або жорсткими. У роботі досліджуються історичні передумови прийняття Конституції України, особливості конституційного процесу у різні періоди, співвідношень понять «конституційний процес», «конституційна реформа», «внесення змін до конституції», «законодавчий процес», «правотворчість», а також аналізуються концептуальні питання забезпечення актуальності дії конституції та консолідації суспільства. Проведено детальний аналіз теоретичних та практичних особливостей внесення змін до конституції як частини конституційного процесу. Акцентовано увагу, що забезпечення конституціоналізму передбачає наявність передбачуваних та стабільних положень конституцій, які не мають бути легко змінені у вирі політичних чи інших процесів. Зауважується, що питання внесення змін до конституції є вкрай гострими не тільки для теорії конституційного права, а й важливим у безпосередній практиці конституційного процесу. Проведено аналіз законів якими вносились зміни до Конституції України – їх політичні і правові передумови та наслідки. Вказано про значну роль не тільки законодавця у процесі внесення змін до Конституції України, а й Конституційного Суду України.

Розглянуто та проаналізовано науково-практичні підходи до забезпечення збалансованості повноважень Президента України, народних депутатів, Верховної Ради України при внесенні змін до конституції України з метою найбільш дієвої реалізації волі народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні. Аргументовано юридичну недоцільність зміни преамбул конституцій як їх історичних та мотиваційних частин. Доведено, що потреба зміни преамбули конституції свідчить про необхідність ухвалення її (конституції) нової редакції. У роботі проведено порівняльно-правове дослідження процесів внесення змін до конституції провідних держав світу, а також концептуальних засад підходу до формування процедур внесення таких змін. Надано пропозиції щодо удосконалення порядку оцінювання Конституційним Судом України конституційності законопроектів і законів про внесення змін до Конституції України для збільшення його ефективності як превентивного юридичного механізму. Запропоновано збільшення строку конституційного провадження в один календарний місяць для справ про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Доведено, що вагомість питань, порушених в законопроекті про внесення змін до Конституції України в окремих випадках може становити більшу цінність, аніж потреба оперативного завершення процедури конституційних змін.

10.17 Адміністративне право

10.04.24.0052/0824U000239

Яцишин Володимир Миколайович
Адміністративно-правовий статус поліції у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Дис...Доктор філософії/ Національна академія внутрішніх справ - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.9

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Національна академія внутрішніх справ. – Київ, 2023. У дисертації охарактеризовано категорію забезпечення безпеки дорожнього руху як об'єкта адміністративно-правового дослідження; з'ясувано місце органів Національної поліції України як суб'єкта забезпечення безпеки дорожнього руху; виокремлено елементи адміністративно-правового статусу поліції у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; розглянуто особливості документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; визначено специфіку оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі; окреслено підвідомчість органам поліції справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху; вивчено зарубіжний досвід діяльності органів поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та можливості його використання в Україні; визначено перспективи вдосконалення

національного законодавства, що регламентує діяльність поліції у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Визначено, що у системі суб'єктів, на яких державою покладено виконання завдань із забезпечення безпеки дорожнього руху, органи Національної поліції мають статус суб'єкта із спеціальними повноваженнями публічно-сервісної діяльності. Відповідно до ст. 523 Закону України «Про дорожній рух» такі повноваження визначаються як участь в межах компетенції у реалізації державної політики у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та виконання контрольно-наглядових, дозвільних, адміністративно-процедурних повноважень. Контрольно-наглядові повноваження НПУ у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху поширюються на дотримання учасниками дорожнього руху правил експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі та паркування на майданчиках для паркування. Дозвільні повноваження реалізуються через погодження проєктів на будівництво, реконструкцію, ремонт автомобільних доріг, залізничних переїздів, комплексів дорожнього сервісу, організацію дорожнього руху, маршрутів, що можуть створити перешкоду дорожньому руху, а також видачу дозволів на участь у дорожньому русі окремих категорій транспортних засобів, дозволів на погодження маршрутів руху транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі. Адміністративно-процедурні повноваження органів НПУ у сфері безпеки дорожнього руху визначаються їх адміністративно-юрисдикційною діяльністю за напрямом та організацію супроводження транспортних засобів спеціального і спеціалізованого призначення.

10.19 Інформаційне право

10.04.24.0053/0524U000028

Уткіна Марина Сергіївна
Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні: Дис... Доктор юридичних наук/ Сумський державний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 342.9; 351.72; 347.73;

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному дослідженню законодавчих і теоретичних адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу. У роботі надано вдосконалене поняття «фінансовий моніторинг», надано авторське визначення понять «міжвідомча взаємодія суб'єктів фінансового моніторингу», «принципи фінансового моніторингу», «функції фінансового моніторингу», «методи фінансового моніторингу» та «інформаційне забезпечення фінансового моніторингу». Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері провадження фінансового моніторингу. Предметом дисертаційного дослідження є адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу. Дисертація містить наукові положення й результати, отримані під час проведення наукового дослідження, що виконують актуальне завдання щодо комплексного вивчення й розкриття адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу. Запропоновано до дій, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, віднести дії, пов'язані з використанням благодійної допомоги та волонтерства як

інструментів для приховування злочинних доходів, наприклад, здійснення благодійних внесків на імена третіх осіб або створення фіктивних благодійних організацій, привласнення коштів, а також використання волонтерської діяльності для легалізації злочинних доходів унаслідок залучення волонтерів до фіктивних проєктів або інших схем, що дозволяють приховати справжнє походження коштів.

Обґрунтовано необхідність закріплення на законодавчому рівні міжвідомчої взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Розкрито сутність інформаційного забезпечення системи фінансового моніторингу, виділено його основні складові. Ґрунтовно досліджено питання принципів фінансового моніторингу як основних засад, що визначають підходи та методологію до виявлення, аналізу та контролю фінансових операцій із метою виявлення та запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення й інших фінансових злочинів. Проаналізовано порядок міжнародної взаємодії і співпраці між суб'єктами фінансового моніторингу України та зарубіжних країн. Запропоновано діяльність суб'єктів національного рівня групувати так: збирання та аналізування інформації; розслідування і виявлення порушень; повідомлення та співпраця; розроблення політики та нормативного регулювання; міжнародна співпраця; запобігання фінансовим ризикам. Удосконалено підхід до періодизації етапів становлення й розвитку інституту фінансового

моніторингу в Україні й рівні вітчизняної законодавчої бази, що регулюють систему фінансового моніторингу. Функції фінансового моніторингу визначені як конкретні своєрідні напрями його застосування у виконанні різних функціональних завдань, а методи фінансового моніторингу - як сукупність структурованих і систематизованих прийомів та засобів (інструментарію), що використовують для збирання, аналізу та оброблення масиву інформаційних даних із метою запобігання та протидії фінансовій злочинності (легалізації злочинних доходів (зокрема й за допомогою віртуальних активів; корупційних діянь тощо), фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Проаналізована основна роль і значення організацій наднаціонального рівня в забезпеченні провадження ефективного фінансового моніторингу за допомогою: координації та співпраці; розроблення стандартів і нормативів; оцінювання та нагляду; навчання та розвитку навичок; міжнародної співпраці загалом; забезпечення стабільності та безпеки.

10.04.24.0054/0524U000035

Повидиш Владислав Володимирович
Адміністративно-правове забезпечення державного замовлення для обороноздатності України: Дис...Доктор юридичних наук/ Приватна установа "Науково-дослідний інститут публічного права" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 342.9; 347.73;

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації на основі аналізу теорії та практики адміністративного права, норм

національного та інтегрованого законодавства, практики діяльності суб'єктів управління, розкрито адміністративно-правове забезпечення державного замовлення для обороноздатності України, а також визначено напрямки побудови нової моделі правового забезпечення оборонного замовлення. Схарактеризовано адміністративно-правові засади формування державного оборонного замовлення в Україні. Визначено генезу адміністративно-правового забезпечення державно-оборонного замовлення в Україні. Розкрито зміст адміністративних правовідносин щодо забезпечення та реалізації державного оборонного замовлення в Україні. Схарактеризовано державне оборонне замовлення як об'єкт адміністративно-правового забезпечення. Розкрито систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Окреслено законодавче забезпечення функціонування суб'єктів державного оборонного замовлення в Україні. Визначено завдання Уряду України як суб'єкта загальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Схарактеризовано статус Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України у сфері забезпечення державного оборонного замовлення як суб'єкта галузевої компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Визначено форми адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито методи адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Визначено роль застосування

адміністративного примусу як інструменту державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито інформаційне забезпечення державного оборонного замовлення. Сформовано новітні концептуальні засади адміністративної відповідальності за порушення законодавства з питань державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито склад адміністративних правопорушень у сфері державного оборонного замовлення в Україні. З'ясовано процесуальні особливості реалізації заходів адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язаних із забезпеченням державного оборонного замовлення. Визначено доктринальні засади оптимізації адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито напрямки удосконалення нормативної бази адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Сформовано загальні напрями удосконалення фінансово-правової бази для забезпечення потреб у обороні в Україні. Визначено напрямки використання міжнародного досвіду дотримання публічного інтересу як пріоритету у забезпеченні потреб оборони.

10.21 Фінансове право

10.04.24.0055/0224U000612

Data-Mining для протидії кібершахрайствам та легалізації кримінальних доходів в умовах цифровізації фінансового сектору економіки України: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Кузьменко Ольга Віталіївна - ДР 0121U100467, УДК 351.72; 347.73

формування інформаційного та математичного забезпечення ідентифікації та оцінювання специфічних економічних відносин, які виникають при здійсненні протиправної діяльності у фінансовому секторі економіки країни, на основі використання технологій та методів інтелектуального аналізу даних

10.04.24.0056/0524U000028

Уткіна Марина Сергіївна
Адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу в Україні: Дис... Доктор юридичних наук/ Сумський державний університет -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 342.9; 351.72; 347.73;

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному дослідженню законодавчих і теоретичних адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу. У роботі надано вдосконалене поняття «фінансовий моніторинг», надано авторське визначення понять «міжвідомча взаємодія суб'єктів фінансового моніторингу», «принципи фінансового моніторингу», «функції фінансового моніторингу», «методи фінансового моніторингу» та «інформаційне забезпечення фінансового моніторингу». Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері провадження фінансового моніторингу. Предметом дисертаційного дослідження є адміністративно-правові засади здійснення фінансового моніторингу. Дисертація містить наукові положення й результати, отримані під час проведення

наукового дослідження, що виконують актуальне завдання щодо комплексного вивчення й розкриття адміністративно-правових засад здійснення фінансового моніторингу. Запропоновано до дій, які належать до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, віднести дії, пов'язані з використанням благодійної допомоги та волонтерства як інструментів для приховування злочинних доходів, наприклад, здійснення благодійних внесків на імена третіх осіб або створення фіктивних благодійних організацій, привласнення коштів, а також використанням волонтерської діяльності для легалізації злочинних доходів унаслідок залучення волонтерів до фіктивних проєктів або інших схем, що дозволяють приховати справжнє походження коштів. Обґрунтовано необхідність закріплення на законодавчому рівні міжвідомчої взаємодії суб'єктів фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації злочинних доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Розкрито сутність інформаційного забезпечення системи фінансового моніторингу, виділено його основні складові. Ґрунтовно досліджено питання принципів фінансового моніторингу як основних засад, що визначають підходи та методологію до виявлення, аналізу та контролю фінансових операцій із метою виявлення та запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення й інших фінансових злочинів. Проаналізовано порядок міжнародної взаємодії і співпраці між суб'єктами фінансового моніторингу України та зарубіжних країн. Запропоновано діяльність суб'єктів

національного рівня групувати так: збирання та аналізування інформації; розслідування і виявлення порушень; повідомлення та співпраця; розроблення політики та нормативного регулювання; міжнародна співпраця; запобігання фінансовим ризикам. Удосконалено підхід до періодизації етапів становлення й розвитку інституту фінансового моніторингу в Україні й рівні вітчизняної законодавчої бази, що регулюють систему фінансового моніторингу. Функції фінансового моніторингу визначені як конкретні своєрідні напрями його застосування у виконанні різних функціональних завдань, а методи фінансового моніторингу - як сукупність структурованих і систематизованих прийомів та засобів (інструментарію), що використовують для збирання, аналізу та оброблення масиву інформаційних даних із метою запобігання та протидії фінансовій злочинності (легалізації злочинних доходів (зокрема й за допомогою віртуальних активів; корупційних діянь тощо), фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Проаналізована основна роль і значення організацій наднаціонального рівня в забезпеченні провадження ефективного фінансового моніторингу за допомогою: координації та співпраці; розроблення стандартів і нормативів; оцінювання та нагляду; навчання та розвитку навичок; міжнародної співпраці загалом; забезпечення стабільності та безпеки.

10.04.24.0057/0524U000035

Повидиш Владислав Володимирович
Адміністративно-правове забезпечення
державного замовлення для
обороноздатності України: Дис...Доктор
юридичних наук/ Приватна установа

"Науково-дослідний інститут публічного права" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 342.9; 347.73;

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації на основі аналізу теорії та практики адміністративного права, норм національного та інтегрованого законодавства, практики діяльності суб'єктів управління, розкрито адміністративно-правове забезпечення державного замовлення для обороноздатності України, а також визначено напрямки побудови нової моделі правового забезпечення оборонного замовлення. Схарактеризовано адміністративно-правові засади формування державного оборонного замовлення в Україні. Визначено генезу адміністративно-правового забезпечення державно-оборонного замовлення в Україні. Розкрито зміст адміністративних правовідносин щодо забезпечення та реалізації державного оборонного замовлення в Україні. Схарактеризовано державне оборонне замовлення як об'єкт адміністративно-правового забезпечення. Розкрито систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Окреслено законодавче забезпечення функціонування суб'єктів державного оборонного замовлення в Україні. Визначено завдання Уряду України як суб'єкта загальної компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Схарактеризовано статус Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України у сфері забезпечення державного оборонного замовлення як суб'єкта галузевої

компетенції щодо адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Визначено форми адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито методи адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення. Визначено роль застосування адміністративного примусу як інструменту державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито інформаційне забезпечення державного оборонного замовлення. Сформовано новітні концептуальні засади адміністративної відповідальності за порушення законодавства з питань державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито склад адміністративних правопорушень у сфері державного оборонного замовлення в Україні. З'ясовано процесуальні особливості реалізації заходів адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язаних із забезпеченням державного оборонного замовлення. Визначено доктринальні засади оптимізації адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Розкрито напрямки удосконалення нормативної бази адміністративно-правового забезпечення державного оборонного замовлення в Україні. Сформовано загальні напрями удосконалення фінансово-правової бази для забезпечення потреб у обороні в Україні. Визначено напрямки використання міжнародного досвіду дотримання публічного інтересу як пріоритету у забезпеченні потреб оборони.

10.23 Господарське право

10.04.24.0058/0424U000020

Мудрий Сергій Миколайович Конфлікт інтересів у сфері господарювання: Дис...Кандидат юридичних наук/ Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 346

с. - Бібліогр.: назв

Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання
Конфлікт інтересів у сфері господарювання

10.27 Цивільне право

10.04.24.0059/0824U000447

Цуняк Ірина Геннадіївна ФОРВАРДНІ КОНТРАКТИ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКР АЇНИ: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська юридична академія" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 347.4

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права комплексним дослідженням, в якому запропоновані загальнотеоретичні положення щодо правової природи форвардного контракту з урахуванням його економічної та правової мети, стану нормативної

правової бази, а також судової практики. У межах дослідження сконцентровано увагу на питаннях аналізу концептуальних засад правового регулювання ринку деривативних фінансових інструментів за законодавством України, визначені характеристики деривативних фінансових інструментів в Україні, надане визначення поняття та видів деривативних контрактів за цивільним законодавством України, поняття та видів форвардного контракту та його місця в системі договірних прав України, надані характеристики структурних елементів форвардного контракту, визначений порядок укладення, виконання та припинення форвардного контракту, розглянуті особливості укладення та виконання форвардних смарт-контрактів. У дослідженні встановлено, що в Україні ринок деривативних фінансових інструментів тривалий час перебуває у стадії формування, що викликано такими основними проблемами як відсутність спеціального законодавчого акту у сфері обігу деривативів, низький рівень систематизованості й узгодженості норм права, що регламентують використання деривативів в Україні, низькі обсяги торгівлі на внутрішньому ринку, низький рівень диверсифікації національного фондового ринку, який надає дуже обмежений вибір деривативних фінансових інструментів, тривала невизначеність системи державного регулювання відносин на ринку цінних паперів, недостатній рівень розвитку відповідної інфраструктури організованих фінансових ринків, високий ступінь кастомізації умов контрактів на нерегульованому ринку, низька ліквідність та висока ризиковість виконання зобов'язань за деривативами, відсутність зрозумілих механізмів

клірингу та неттінгу. У дослідженні охарактеризовані деривативні фінансові інструменти, якими є деривативні цінні папери та деривативні контракти, призначені впливати на ціну базового активу або певну подію з фіксуванням цінової зміни або події за відсутності, переважно, реального обміну товарами. Прикладами деривативних контрактів є ф'ючерси, форварди, опціони та свопи, які можна поєднувати один з одним для створення гібридних інструментів. До деривативних цінних паперів на сьогодні закон відносить опціонні сертифікати, фондові варанти, кредитні ноти, депозитарні розписки та державні деривативи. У дослідженні визначено підстави розмежування деривативних фінансових інструментів та деривативних нефінансових інструментів, якими є: 1) вимога укладення деривативу через інвестиційну фірму, крім випадків, коли обидві сторони деривативного контракту є кваліфікованими інвесторами; 2) базовий актив; 3) торгівельний майданчик та 4) спосіб виконання зобов'язань. Зроблено спробу надання рекомендацій щодо можливих змін та доповнень чинного цивільного законодавства щодо деривативних фінансових інструментів. Зокрема, сформульовано позицію, що необхідності доповнення в ч.4 ст.31 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» класифікації деривативних контрактів за типом базового активу кредитними деривативними контрактами, базовим активом яких є кредитні події (дефолт, прострочення платежів або реструктуризація боржника в рамках процедури банкрутства). Внесено пропозицію доповнити ч.1 ст.33 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» такими видами кредитних деривативів, які,

згідно з рекомендаціями Базельського комітету з питань банківського нагляду при Банку міжнародних розрахунків (Базель II), визнаються інструментами пом'якшення ризиків – кредитно-дефолтне боргове зобов'язання та своє повного повернення. У дослідженні сформульоване авторське визначення деривативних фінансових інструментів, якими є деривативні цінні папери та деривативні контракти, призначені впливати на ціну базового активу або певну подію з фіксуванням цінової зміни або події за відсутності переважно реального обміну товарами. Також у результаті проведеного дослідження запропоноване визначення форвардного договору із деталізацією його ознак та істотних умов, а саме: за форвардним контрактом виникають зустрічні зобов'язання сторін у певний термін щодо сплати грошових коштів у розмірі позитивної різниці між початковим (погодженим при укладанні договору) та остаточним (що сформувався на день виконання) показником базового активу. Визначено, що на даному етапі розвитку фінансового ринку та в цілому економіки України, впровадження нових фінансових інструментів для подолання негативних та несприятливих явищ в економіці відбувається за умов їх фрагментарного, вузькоспеціалізованого правового регулювання, відсутності чіткого, єдиного термінологічного підґрунтя.

10.04.24.0060/0824U000449

Бондар Павел Вадимович ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ ПЕРЕВЕЗЕНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ТРАНСПОРТНИХ АГРЕГАТОРІВ: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська юридична академія" - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 347.4

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням цивільно-правового аспекту правового регулювання договірних відносин у сфері перевезень з використанням транспортних агрегаторів. У межах дослідження здійснено комплексний аналіз наукових підходів до визначення правового статусу транспортних агрегаторів, законодавства у сфері перевезень з використанням транспортних агрегаторів та юридичної практики з питань захисту прав та інтересів відповідних договірних відносин та притягнення до юридичної відповідальності. У ході дослідження визначено, що успішне досягнення дослідницьких завдань та визначення коректних векторів його здійснення є неможливим без аналізу наявного масиву доктринальних підходів до визначення основних категорій у межах дослідження та наукових думок щодо сутності та місця досліджуваних суспільних відносин, виявлення контраверсійних позицій вітчизняних вчених та наявних прогалин цивілістичної доктрини щодо правового регулювання договірних відносин, що виникають у сфері перевезень з використанням транспортних агрегаторів. Важливим для коректного визначення проблематики дисертаційного дослідження є вирішення питання вад існуючої загальної системи ринку перевезень в Україні, що зумовлюють особливості режиму правового регулювання відносин у сфері перевезень з використанням транспортних агрегаторів. Визначено, що на сьогоднішній день економіка співпраці вже складає конкуренцію традиційній

економіці корпорацій. У застарілій моделі індустріального капіталізму компанії всі активи належали власникам компаній та компанії контролювали все, а наймані співробітники лише працювали на них. У новітній економіці співпраці (шеринговій економіці) виникають кардинально інші відносини.

Систематизовано проблемні моменти розвитку системи перевезень в Україні, що виділяються у фаховій літературі: низькі темпи реформування галузей транспорту та повільність у реагуванні на зміни зовнішнього середовища, відсутність концептуального наукового обґрунтованого підходу щодо змісту державної політики у сфері пасажирських перевезень, безсистемний, неузгоджений та фрагментарний характер державної політики у сфері регулювання сфери пасажирських перевезень; значна кількість колізій, неузгоджень та прогалин чинного законодавства у сфері пасажирських перевезень; тенденція до постійного скорочення обсягів та тінізація ринку пасажирських перевезень; слабкий фаховий контроль за системою пасажирських перевезень; штучна конкуренція між окремими видами транспорту та недостатня координація та неузгодженість роботи різних видів пасажирських перевезень; розбалансованість регулювання інтересів учасників відносин у сфері пасажирських перевезень (замовників, виконавців та споживачів послуг перевезення); незадовільний техніко-технологічний стан транспорту та об'єктів його інфраструктури; невисока якість обслуговування пасажирів на ринку пасажирських перевезень, відсутність стимулів для зниження витрат і підвищення якості послуг (низький рівень якості транспортного обслуговування населення, зростання витрат часу на переміщення,

недотримання розкладу та інтервалу руху на маршрутах, зниження рівня культури водіння та обслуговування пасажирів, безпеки та комфортності перевезень, екологічності послуг, неповному облаштуванні зупинок транспорту тощо); високий рівень транспортних тарифів та відсутність гнучкої тарифної політики перевезень. Виокремлено пріоритетність формування пропозицій подолання окремих перерахованих огріхів та інших огріхів транспортного законодавства, що зберігають свою актуальність і для перевезень з використанням транспортних агрегаторів. З'ясовано, що процес уберізації економіки (в тому числі сфери перевезень всіма видами транспорту вантажу, пасажирів та багажу) зумовлює актуалізацію цивільно-правового аспекту правового регулювання відносин у сфері перевезень. Сучасні мобільні додатки розширюють можливості пошуку суб'єктів договірних відносин, полегшують комунікацію та скорочують відстань між сторонами цивільних договорів. Однак вищевказані переваги мають і зворотній бік, адже технологічні можливості окремих застосунків дають змогу при укладанні цивільних договорів та виконанні зобов'язань за ними нівелювати законодавчі вимоги щодо реєстрації суб'єктів, отримання дозволів та ліцензування діяльності, а також, використовуючи цифрові технології при укладанні цивільних договорів, вдається уникнути контролю з боку компетентних органів держави.

10.04.24.0061/0824U000492

Нікітіна Тетяна Олегівна Відшкодування шкоди, завданої медичним працівником в порядку цивільного судочинства: Дис...Доктор філософії/ Київський

національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 347.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним науковим дослідженням відшкодування шкоди, завданої медичним працівником в порядку цивільного судочинства. Сфера надання медичної допомоги та медичних послуг є надзвичайно затребуваною з боку пацієнтів, це пов'язане не тільки із її значущістю та важливістю для кожної людини, а також із низкою тих проблем, які постійно виникають в процесі надання, споживання, фінансування та оцінки якості медичної допомоги та відповідних медичних послуг. Особливо важливим видається забезпечення реального захисту прав пацієнтів з огляду на чисельні випадки заподіяння різних видів та обсягів шкоди медичними працівниками своїм пацієнтам в процесі виконання ними своїх професійних обов'язків. Відносини у сфері надання медичних послуг, враховуючи їх специфіку, регулюються різними галузями права (цивільним, господарським, трудовим, правом соціального забезпечення, фінансовим, адміністративним, медичним, кримінальним та процесуальними галузями права). Таким чином, сфера медичної діяльності охоплює різні за видами, змістом та наслідками правовідносини які, з одного боку, регулюються нормами різних галузей права, але з іншого – є нерозривними правовідносинами, що комплексно регулюються різними галузями права.

10.04.24.0062/0824U000540

Плюшко Дмитро Сергійович Правові наслідки припинення шлюбу за законодавством України та окремих країн ЄС: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська юридична академія" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 347.02

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням правових наслідків припинення шлюбу за законодавством України та окремих країн ЄС. У дисертації визначено методологію дослідження та здійснено огляд літератури за темою дисертаційного дослідження. Розглянуто становлення та розвиток законодавства щодо правових наслідків припинення шлюбу за законодавством України та окремих країн ЄС, а також надано характеристику правовідносин, що виникають із припинення шлюбу. Визначено поняття та правова природа припинення шлюбу як способу захисту прав подружжя, що виявило бажання припинити шлюб. Досліджено припинення шлюбу в Україні та окремих країнах ЄС як підставу виникнення правових наслідків. Автором запропоновано під інститутом припинення шлюбу розуміти сукупність правових норм, які регулюють відносини щодо підстав та форм припинення шлюбу, правових наслідків припинення шлюбу, порядку здійснення особистих немайнових прав та обов'язків подружжя, а також прав та обов'язків батьків та дітей на етапі розгляду та вирішення питання припинення шлюбу та застосування різноманітних процедур, спрямованих на збереження сім'ї.

Визначено поняття припинення шлюбу в Україні та окремих країнах ЄС, а також досліджено порядок та підстави припинення шлюбу в Україні та окремих країнах ЄС. У зв'язку з чим автором запропоновано врегулювати питання розірвання шлюбу із військовослужбовцем, який/яка перебувають у полоні, що має стати додатковою гарантією забезпечення прав військовослужбовців ЗСУ, національної гвардії, національної поліції, СБУ, ДПСУ, ДСНС, членів формувань територіальної оборони та інших воєнізованих формувань, шляхом запровадження заборони розірвання шлюбу до його/її повернення з полону або встановлення фактів, що засвідчують про його/її смерть або зникнення безвісти. У дисертації визначено, що припинення шлюбу за своєю природою є способом захисту прав подружжя, що є складним юридичним складом, який включає сукупність юридичних фактів, дій, спрямованих на забезпечення та захист особистих немайнових та майнових прав подружжя, які мають намір припинити шлюб. При цьому складається дві групи правових відносин: організаційні, пов'язані з поданням заяви про припинення шлюбу, та процесуальні, які виникають при безпосередньому припиненні шлюбу в юрисдикційних органах.

10.04.24.0063/0824U000606

Расько Юлія Олександрівна Обмеження свободи договору у цивільному праві України.: Дис... Доктор філософії/ Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 347

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню обмеження свободи договору у цивільному праві України. У роботі проведено аналіз сутності принципу свободи договору у цивільному праві та його трансформацію у процесі історичного розвитку, з'ясовано правову природу, ознаки обмежень свободи договору у цивільному праві України, виявлено види обмежень свободи договору, визначено підстави обмеження свободи договору при виборі виду та форми правочину, виявлено обмеження договірної свободи при визначенні сторонами змісту договору, встановлено обмеження свободи договору під час виконання договорів; здійснено порівняльний аналіз законодавчого обмеження свободи договору з метою захисту прав споживачів в Україні та ЄС, виявлено обмеження свободи договору у типових договорах в Україні та ЄС. Зазначено, що на початку XIX століття свобода договору стала законодавчо визначеним універсальним принципом підтримки вільної конкуренції та основою приватно-правових відносин, а з кінця вказаного століття вона обмежується з метою захисту публічного порядку та доброї моралі, а в подальшому – задля захисту окремих категорій контрагентів, у тому числі споживачів. На разі, сучасне цивільне право базується на підході обґрунтованого та законного обмеження свободи договору з метою захисту державних та суспільних інтересів, гарантування балансу приватних та публічних інтересів, що повинно створити належні умови для сталого економічного та суспільного розвитку в умовах повоєнної відбудови України. Обґрунтовано, що обмеження свободи договору законодавчо визначені нормами

ЦК України та інших цивільно-правових актів, а також звичаями ділового обороту, обмеженнями є і засади справедливості і розумності, окремо виділено також необхідність врахування вимог законодавства про захист прав споживача. Обмеження свободи договору має узгоджуватися із принципом правової визначеності, тому на практиці можливе обмеження тільки при умові гарантування передбачуваності правової норми, що застосовується і встановлює відповідне обмеження. Вказано, що європейські стандарти по обмеженню свободи договору відображені у DCFR, де у повній мірі відтворено підхід гарантування максимальної свободи договору, але при цьому міститься обґрунтування для застосування ряду обмежень з метою забезпечення прав людини, балансу суспільних та приватних інтересів, захисту прав та інтересів слабшої сторони договору (у тому числі споживачів), запобігання певним формам дискримінації чи зловживанням домінуючим становищем, створення основи для економічного розвитку. Вказане актуально і для України, яка утверджуючи напрям євроінтеграції, вносить зміни у різні галузі законодавства і в умовах рекодифікації ЦК України важливим є врахування позитивного досвіду Європейських правових інститутів. Обмеження свободи договору повинно відповідати базовим вимогам верховенства права, чітко корелювати з принципом пропорційності, будь-які обмеження прав людини повинні бути обґрунтованими, а обмеження мінімально вразливими для інтересів людини. Доведено, що обмеження свободи договору можна поділити на: загальні обмеження (загальні засади цивільного законодавства, у тому числі принципи розумності та справедливості;

положення актів цивільного законодавства, які є обов'язковими для певного виду відносин за прямою вказівкою закону чи в силу їх правової природи; звичаї ділового обороту) та спеціальні обмеження (вимоги законодавства у сфері захисту прав споживачів для всіх договорів, в яких стороною є фізична особа; законодавчі вимоги, які визначають особливі обмеження договірної свободи для окремих правочинів). Залежно від суб'єкта обмеження свободи договору, запропоновано поділяти обмеження на вертикальні (встановлені державою) та горизонтальні (визначені сторонами договору щодо подальших дій по його виконанню та припиненню). Особливості обмеження свободи договору обумовлені диспозитивно-імперативним характером їх правового регулювання, а також необхідністю забезпечення для сторін можливості обирати найкращий з огляду на їх власні цілі та інтереси вид правочину, визначати його істотні умови. У той же час, є ряд правочинів, що в силу своєї правової природи обмежують суттєво свободу договору, зокрема йде мова про публічні договори, договори приєднання, типові та попередні договори, а також договори з особами, які перемогли на прилюдних торгах. При укладенні публічних договорів та договорів приєднання свобода договору суттєво обмежена, як щодо можливості відмови від укладання публічного договору з боку підприємця, так і щодо сторін, які приєднуються до договору приєднання чи публічного договору, що позбавлені можливості визначати умови договору. Особливістю підстав обмеження свободи договору на етапі укладання публічних договорів та договорів приєднання є те, що свобода дій щодо укладання є тільки в однієї із сторін.

10.63 Трудове право

10.04.24.0064/0424U000019

Куртакова Ганна Олександрівна Роль профспілок у соціальному партнерстві в умовах ринкової економіки:
Дис...Кандидат юридичних наук/
Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом" -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 331.152; 331.107; 331.105.6;
331.105.44

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено комплексному дослідженню теоретичних і практичних проблем, пов'язаних з діяльністю професійних спілок у соціально-партнерських відносинах при здійсненні ними представництва і захисту прав та інтересів найманих працівників. Особливу увагу приділено вирішенню проблем соціального партнерства та правового статусу профспілок, проаналізовано відповідні норми трудового законодавства, зроблено висновки щодо їх застосування. Визначено етапи та досліджено особливості розвитку трудового законодавства про соціальне партнерство та професійні спілки; акцентовано на участі профспілок у колективно-договірному регулюванні трудових відносин; запропоновано напрями вдосконалення діяльності профспілок у сфері колективно-договірного регулювання та способи реалізації основних функцій профспілок у соціально- партнерських відносинах.

10.67 Право соціального забезпечення

10.04.24.0065/0224U000626

Правові основи превентивної діяльності соціального працівника: Заключний звіт/Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету; Керівник Штифурак Віра Євгенівна - ДР 0121U100365, УДК 349.3

136

Здійснити теоретичне обґрунтування правового супроводу превентивної діяльності соціальних працівників з урахуванням сучасних суспільних тенденцій.

10.77 Кримінальне право

10.04.24.0066/0824U000558

Квітка Олександр Олексійович
Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки польотів повітряних суден особами, які не є працівниками повітряного транспорту:
Дис...Доктор філософії/ Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.3/.7

с. - Бібліогр.: назв

В роботі досліджена кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки польотів повітряних суден особами, які не є працівниками повітряного транспорту. Встановлені

особливості елементів та ознак складу кримінального правопорушення, підходить до кваліфікації порушення правил повітряних польотів, сформульовані пропозиції з удосконалення норм про кримінальну відповідальність за це кримінальне правопорушення. Проаналізовано об'єкт порушення правил повітряних польотів. Ним пропонується вважати суспільні відносини, що забезпечують безпеку руху, як частину громадської безпеки в широкому значенні. Такими є відносини, що забезпечують, зокрема, рух та експлуатацію залізничного, водного, повітряного, автомобільного, магістрального трубопровідного транспорту. Здійснено систематизацію охоронюваних розділом XI Особливої частини КК безпосередніх об'єктів кримінальних правопорушень і виділено видів об'єкти – суспільні відносини, що забезпечують рух та експлуатацію таких видів транспорту: 1) залізничного, 2) водного, 3) повітряного, 4) автомобільного та іншого, допущеного до участі в дорожньому русі, 5) магістрального трубопровідного. Установлено обставини виділення відносин забезпечення повітряного транспорту як видового об'єкта: характер середовища діяльності, суттєво обмежені об'єктивні можливості для нейтралізації небезпек, потенційно більша тяжкість наслідків у разі катастрофи повітряного судна, складна структура організації руху, складність пілотування повітряних суден. Досліджено основний і додаткові обов'язкові об'єкти порушення правил повітряних польотів. Основним безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують безпеку польотів повітряних суден. Обґрунтовано, що основним суспільно небезпечним наслідком порушення правил повітряних польотів є шкода

відносинам, що забезпечують безпеку польотів, яка полягає в зниженні встановленого рівня безпеки, а додатковими – ті, які безпосередньо названі в диспозиціях частин 1 – 3 ст. 281 КК. Останні поділяються на реальну шкоду і створення загрози її заподіяння. Пропонується шлях декриміналізації «делікту небезпеки», передбаченого ч. 1 ст. 281 КК. Проаналізовано реальну шкоду, відображену в ч. 2 і ч. 3 ст. 281 КК. Матеріальною шкодою запропоновано охоплювати майнову шкоду – лише прямі збитки. Під великим розміром слід розуміти майнову шкоду, яка в 300 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Поняттям інші тяжкі наслідки (ч. 3) охоплюється заподіяння особливо великих прямих збитків, що в разі перевищують великий розмір майнової шкоди, а також тяжка шкода довіллю, зміст якої є оцінним. Досліджено особливості причинного зв'язку між порушенням правил безпеки польотів повітряних суден та передбаченими ст. 281 КК наслідками. Так, відсутність сертифікату льотної придатності, дозволу на виконання польотів, кваліфікації та свідоцтва авіаційного персоналу, нездійснення реєстрації повітряного судна чи неінформування уповноважених органів про політ, а так само керування під впливом речовин, що знижують увагу та швидкість реакції чи в стані втоми, – можуть бути обставинами у складі конкретного порушення правил повітряних польотів лише якщо вони були головною умовою настання наслідку, для з'ясування чого слушним є цільовий підхід до встановлення причинного зв'язку. Проаналізовано ознаки суб'єкта порушення правил повітряних польотів. Він визнається спеціальним, а для його встановлення необхідна відсутність хоча б однієї з

таких ознак працівника повітряного транспорту: 1) належність до працівників авіаційного персоналу, 2) перебування у трудових відносинах з підприємствами, установами чи організаціями незалежно від форм власності, що забезпечують роботу авіаційного транспорту, 3) наявність обов'язків, що стосуються забезпечення безпеки польотів повітряних суден, 4) безпосередній зв'язок цих обов'язків із вчиненням діяння. Суб'єкти цього кримінального правопорушення поділяються на два види: 1) діяльність яких унормована, 2) діяльність яких не внормована (сторонні щодо безпеки польотів особи). Визначено форми та зміст вини у складі порушення правил повітряних польотів. Вона може полягати в кримінально протиправних самовпевненості чи недбалості або в змішаній формі вини, за якої психічне ставлення до діяння виражається в прямому умислі, а до суспільно небезпечного наслідку – в кримінально протиправних самовпевненості чи недбалості. Мотивація суб'єкта цього кримінального правопорушення ґрунтується на поєднанні різних детермінуючих порушення правил факторів.

10.04.24.0067/0824U000576

Федорончук Ігор Володимирович
Кримінологічна характеристика та запобігання втручання у діяльність захисника чи представника особи:
Дис...Доктор філософії/ Одеський державний університет внутрішніх справ
- Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.3/.7; 343.85

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація являє собою самостійну завершену наукову працю, у якій представлені результати кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень у вигляді втручання у діяльність захисника чи представника особи, їх детермінації та комплексної системи запобігання цьому виду кримінальних правопорушень. Констатовано, що зазначена тематика у кримінологічному вимірі довгі роки залишалася малодослідженою, основний приріст наукових знань у сфері втручання у діяльність захисника чи представника особи, відбувався навколо кримінально-правової, процесуальної, криміналістичної та соціально-правової характеристики зазначеного кримінального правопорушення. Проаналізовано стан наукової розробки явища втручання у діяльність захисника чи представника особи, проведено аналіз проблемних питань правового регулювання інституту захисника та представника особи, здійснено кримінологічний аналіз змісту статті 397 КК України та кримінально-правової відповідальності за втручання у діяльність зазначених осіб, а також проведено аналіз історичного розвитку юридичної відповідальності за втручання у діяльність захисника чи представника особи, від перших згадок про інститут представництва у Х столітті до теперішнього часу, що надало цілісне розуміння цієї проблематики у сучасних умовах. Досліджено питання шляхів вдосконалення правового статусу захисників та представників осіб, та способів втручання у їхню діяльність. Виділено сучасні проблеми законодавчого захисту адвокатів та представників, та проблемні питання правозастосовної діяльності. Доведено, що сучасна концептуально-методологічна модель кримінологічного дослідження

втручання у діяльність захисника чи представника особи, являє собою специфічний набір прийомів та методів дослідження, спрямованих на реалізацію індивідуально-структурованої системи технологічних заходів, пов'язаних між собою спільною метою, та ретельно спланованих процедур, з метою отримання нових наукових знань щодо феномену втручання у діяльність захисника чи представника особи, їх детермінації, виявлення осіб, що вчиняють ці кримінальні правопорушення, та розробки дієвої системи запобігання з урахуванням умов воєнного стану. Зафіксовано стабільно високу кількість випадків реєстрації фактів вчинення кримінально-протиправних дій відносно захисників та представників осіб під час надання ними правової допомоги. Встановлено, що в середньому у рік реєструється близько 200 таких випадків. Якщо протягом 2001 - 2010 років, за ст. 397 КК України було зареєстровано усього 6 кримінальних проваджень, то за період з 2014 по жовтень 2023 року їх кількість становить 1 900 випадків, тобто, зростання відбулося у більше ніж 300 разів. Констатовано, що незважаючи на велику кількість зареєстрованих кримінальних проваджень, рівень судимості за втручання у діяльність захисника чи представника особи є надзвичайно низьким, та становить 0,5 %.

Встановлено, що із 1 900 внесених за останні 10 років до ЄРДР кримінальних проваджень за ст. 397 КК України, розглянуто з постановленням вироку лише 2 випадки. Доведено існування дуже високого рівня латентності цього виду кримінальних правопорушень, що обумовлено неефективністю кримінально-правової норми у діючій редакції та особливостями правозастосовної практики. Проведеним

аналізом впливу окремих соціально-демографічних, кримінально-правових, соціально-рольових та морально-психологічних рис і особливостей особи, яка здійснює втручання у діяльність захисника чи представника особи, констатовано, що у більшості випадків ці кримінальні правопорушення вчиняють особи чоловічої статі, віком від 30 до 45 років, які найчастіше є службовими особами та працюють у правоохоронних органах, органах судової влади чи на державній службі, халатно відносяться до виконання своїх посадових обов'язків, вчиняють втручання у діяльність захисника чи представника особи, здебільшого, використовуючи прогалини у законодавстві, мають схильність до вчинення повторного кримінального правопорушення та мають загальне негативне ставлення до адвокатів та осіб, які є представниками, не маючи статусу адвоката. Обґрунтовано, що істотний вплив на втручання у діяльність захисника чи представника особи здійснюють: правовий нігілізм, недосконалість національного законодавства, надмірна перевантаженість правоохоронних та судових органів, та високий рівень корупції у них, а також наявність у службових осіб дискреційних повноважень, які вони використовують у особистих цілях. З'ясовано, що основним криміногенним фактором, який як прямо, так і опосередковано вплинув на інші детермінанти та кількісно-якісні параметри втручання у діяльність захисника чи представника особи, є широкомасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України. Внаслідок цього відбулося загострення політичних, соціально-економічних, організаційно-управлінських та соціально-психологічних факторів втручання у

діяльність захисника чи представника особи.

10.04.24.0068/0824U000624

Дворникова Ірина Валеріївна
Кримінальна відповідальність за залишення в небезпеці: Дис...Доктор філософії/ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 343.23

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації наголошено, що Конституція України у ст. 3 проголосила життя та здоров'я людини, її безпеку найвищими соціальними цінностями. Таке положення Основного Закону держави знайшло своє відображення в законодавстві, в тому числі кримінальному, оскільки Розділ II Особливості частини КК України «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я людини» передбачає правове забезпечення людини навіть від тих посягань, що становлять у небезпеку її життя та здоров'я. Одним із таким складів кримінальних правопорушень є залишення в небезпеці (ст. 135 КК України), застосування на практиці якої характеризується досить неоднозначними тенденціями. Це зумовлено, зокрема, тим, що воно вчиняється шляхом бездіяльності, а суб'єктивна сторона містить вказівку на завідомість. Удосконалено теоретичні положення кримінального права в частині відповідальності за залишення в небезпеці та напрацьовано рекомендації щодо покращення законодавства та відповідної правозастосовної практики. Доведено, що завідоме залишення в небезпеці особою, яка сама поставила

потерпілого у небезпечний для життя стан, слід розглядати в якості кваліфікованого виду кримінального правопорушення. Обґрунтовано, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 135 КК України, може бути вчинено виключно шляхом бездіяльності. При цьому, діяння у вигляді залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження, характерна так звана «чиста бездіяльність» (винний ухиляється від виконання обов'язку по наданню допомоги), а поставленню винним потерпілого у небезпечний для життя стан – «змішана бездіяльність» (поставлення потерпілого у небезпечний для життя стан з подальшим ненаданням допомоги). Сформульовано типовий портрет особи злочинця, який вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 135 КК України: раніше не судимий громадянин України чоловічої статі у віці від 30 до 50 років (55%) або від 25 до 30 років (29%), працездатний, який на момент вчинення злочину не працював і не навчався, має повну загальну середню (31%) або професійно-технічну (29%) освіту та типовий портрет особи злочинця, який вчинив особливо кваліфікований склад залишення в небезпеці (ч. 3 ст. 135 КК України): громадянин України чоловічої статі (72%) у віці від 30 до 50 років (44%), працездатний, який не працював і не навчався, має повну загальну середню (56%) освіту. Крім того, 50% засуджених (16 осіб) на момент вчинення кримінального правопорушення перебували у стані алкогольного сп'яніння. Удосконалено позицію стосовно того, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч.ч. 1, 3 ст. 135 КК України можуть виступати дві категорії

осіб: особи, які були зобов'язані піклуватися про потерпілого та особи, які самі поставили потерпілого в небезпечний для життя стан, а злочину, передбаченого ч. 2 ст. 135 закону про кримінальну відповідальність – матір новонародженої дитини. На підставі цього зроблено висновок, що суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 135 КК України, відноситься до числа спеціальних; Розвинуто положення науки кримінального права в частині того, що суб'єктивна сторона кримінальних правопорушень, передбачених ч.ч. 1-2 КК України характеризується виною у формі умислу, вид умислу – прямий. У випадку вчинення особливо кваліфікованого складу залишення в небезпеці, суб'єктивна сторона характеризується виною у формі умислу, вид умислу – прямий щодо бездіяльності та необережною формою вини щодо наслідків.

10.04.24.0069/0824U000623

Алієва Карина Мамедівна Підстави та принципи криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу: Дис...Доктор філософії/ Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 343.2/.7

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації досліджені підстави та принципи криміналізації неповаги до працівника правоохоронного органу і на цій основі напрацьовані пропозиції до КК та іншого законодавства України. У першому розділі досліджуються питання соціальної обумовленості криміналізації

неповаги до працівника правоохоронного органу. Обґрунтовано, що становлення морально-етичних категорій честі і гідності особи відбувалось від початку усвідомлення людиною своєї особистості починаючи з первісного суспільства. Як явища моралі ці категорії остаточно сформувались з появою класового суспільства. Категорія честі має значно більш тривалі строки розвитку ніж категорія гідності. Перші пам'ятки нормативно-правового захисту честі і гідності на території України сягають часів Київської Русі. До них слід віднести «Руську правду», Статут Ярослава, Статут Володимира, Статут Всеволода. При цьому під честю розумілось винятково благо, наявне у особи лише у зв'язку із приналежністю до почесного стану або займаної посади. Чинний КК України не містить норми, яка б передбачала відповідальність за прояви неповаги до працівника правоохоронного органу. Законодавство України не містить визначень понять честі і гідності особи, що не сприяє правильному застосуванню положень нормативно-правових актів, які передбачають відповідальність за посягання на ці об'єкти, зокрема і за посягання на честь і гідність працівника правоохоронного органу. У роботі запропоновано під честю працівника правоохоронного органу як об'єкту кримінально-правової охорони розуміти позитивне сприйняття конкретного працівника правоохоронного органу сторонніми особами, яке базується на дотриманні таким працівником як загальноприйнятих правових та моральних норм у колективі/суспільстві, так і норм, що стосуються виконання ним своїх службових обов'язків. Під гідністю працівника правоохоронного органу як об'єкту кримінально-правової охорони слід розуміти внутрішнє сприйняття

працівником правоохоронного органу себе як унікальної особистості, яка дотримується як загальноприйнятих правових та моральних норм у колективі/суспільстві, так і норм, що стосуються виконання ним своїх службових обов'язків. Видами неповаги до працівника правоохоронного органу, відповідальності за які передбачалась кримінальним законодавством, чинним на території України у різні часи, є образа та наклеп. Способами образи працівника правоохоронного органу є словесна, письмова, дією (зокрема, конклюдентною), у публічному виступі, у творах, що публічно демонструються, у засобах масової інформації, у мережі Інтернет тощо. Наклепом щодо працівника правоохоронного органу слід визнавати поширення завідомо неправдивих вигадок у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, що ганьблять цього працівника. Ці вигадки можуть стосуватись будь-якої сфери життя й діяльності працівника правоохоронного органу: професійної, громадської, особистої тощо, головне, щоб такі відомості поширювалися у зв'язку зі службовою діяльністю потерпілого. Але до якої б сфери не належали неправдиві вигадки, вони повинні стосуватись фактів або подій: 1) визначених, 2) можливих, 3) відбулися у минулому або відбуваються зараз. Наведена система видів неповаги до працівника правоохоронного органу носить виключно теоретичний характер, оскільки не відображена у чинному законодавстві України, а тому не дозволяє охопити весь комплекс можливих протиправних посягань на честь і гідність працівників правоохоронних органів. В умовах відсутності в Україні адміністративної та кримінальної відповідальності за неповагу до працівника правоохоронного

органу основним заходом запобігання таким посяганням є цивільно-правові засоби, які дозволяють висувати вимогу щодо відшкодування так званої моральної шкоди за посягання на честь і гідність працівника правоохоронного органу.

10.04.24.0070/0524U000030

Олійник Василь Іванович Кримінально-правове, кримінологічне та кримінально-виконавче забезпечення охорони державної таємниці в Україні:
Дис...Доктор юридичних наук/ Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна Академія управління персоналом" -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.2/.7; 343.9

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». – Київ, 2023. На основі узагальнення наукових здобутків вітчизняних учених у дисертації комплексно, з використанням сучасних методів пізнання на системному рівні аналізу та узагальнення, досліджено генезу законодавства, іноземного досвіду, новітніх досягнень правової науки, пріоритетів національної безпеки України, проведено феноменологічний аналіз державної таємниці; сформульовано дефініцію поняття державної таємниці та визначено її істотні ознаки; розкрито історико-правові передумови законодавчого врегулювання; окреслено сучасний стан

правого забезпечення її охорони; узагальнено систему норм і наведено загальну характеристику кримінальних протиправних посягань на державну таємницю; виокремлено елементи сучасних моделей організації охорони державної таємниці низки зарубіжних країн і напрями імплементації кращих іноземних практик у вітчизняне законодавство. Запропоновано шляхи удосконалення кримінологічного забезпечення охорони державної таємниці на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному напрямках. Завдяки окресленим пріоритетним доктринальним шляхам, запропоновано концепцію кримінально-правової та кримінологічної охорони державної таємниці, а також кримінально-виконавчі заходи забезпечення режиму таємності у сфері виконання покарань в Україні. Ключові слова: таємниця, державна таємниця, безпека, національна безпека, охорона, кримінальне правопорушення, кримінально-правове забезпечення, кримінологічне забезпечення, кримінально-виконавче забезпечення, запобігання.

10.79 Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)

10.04.24.0071/0824U000508

Кондратюк Леся Володимирівна
Методика розслідування злочинів у сфері земельних відносин.: Дис...Доктор філософії/ Одеський державний університет внутрішніх справ - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 343.11

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є монографічним дослідженням, у якому на підставі аналізу матеріалів практики та теоретичних положень розроблено основи комплексної методики розслідування злочинів у сфері земельних відносин. Дослідження побудоване на основі висновків і положень, обґрунтованих сучасними розробками в галузі філософії, криміналістики, кримінального права, кримінального процесуального права, теорії оперативно-розшукової діяльності, соціології. Наукові положення роботи сформовані на емпіричній базі, яку становлять результати анкетування 135 працівників оперативних підрозділів та слідчих Національної поліції України в Одеській, Миколаївській, Вінницькій, Рівненській та Волинській областях, вивчення 84 кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері земельних відносин. У дослідженні проаналізований сучасний стан наукового забезпечення розслідування злочинів у сфері земельних відносин. Зважаючи на стійкість та системність зв'язків криміналістики з іншими науками кримінально-правового циклу, особлива увага звернута на дисертаційні дослідження у галузі кримінального права. За результатами їх аналізу виокремлено, що напрацювання вчених за цим напрямом можуть слугувати теоретичною основою для: по-перше, формування криміналістичної класифікації кримінальних правопорушень у сфері земельних відносин; по-друге, деталізація окремих елементів криміналістичної характеристики таких злочинів, зокрема щодо предмета злочинного посягання, особи злочинця тощо. Крім того, проаналізовано окремі наукові праці з кримінології, які є теоретичною основою для формування положень

криміналістичної характеристики щодо особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері земельних відносин. Зважаючи на те, що формування комплексної криміналістичної методики розслідування злочинів, які складають предмет нашого дослідження, передбачає необхідність використання широкого комплексу знань щодо регулювання земельних відносин, у дисертації окремо був проаналізований комплекс наукових робіт, які присвячені питанням регулювання земельних відносин та відповідальності за окремі правопорушення у сфері земельних відносин, які є теоретичною основою для удосконалення положень криміналістичної характеристики таких правопорушень. Окремо у дослідженні ґрунтовно увагу приділено проблематиці криміналістичної класифікації злочинів у сфері земельних відносин з урахуванням наявних у криміналістичній літературі наукових підходів щодо побудови класифікаційних структур. Визначено функціональну спрямованість криміналістичної класифікації у межах комплексної криміналістичної методики розслідування злочинів у сфері земельних відносин. Особливо наголошено на відсутності у доктрині однозначного трактування поняття «злочини у сфері земельних відносин». Визначено, що на підставі аналізу земельного та кримінального законодавства наголошено на доцільності розподілу злочинів у сфері земельних відносин на дві групи: по-перше, злочини економічної спрямованості у сфері земельних відносин; по-друге, злочини екологічної спрямованості у сфері земельних відносин. Виокремлено склади злочинів, які віднесені до кожної класифікаційної групи. Обґрунтовано типові родові об'єкти для окремих форм

злочинної діяльності у сфері земельних відносин. Наголошено, що оптимальними критеріями для формування криміналістичної класифікації злочинів у сфері земельних відносин є: по-перше, предмет злочинного посягання; по-друге, способи готування, безпосереднього вчинення та приховування таких злочинів; по-третє, особа злочинця; по-четверте, слідова картина злочинів зазначеної категорії. Класифікуючи злочинні діяння, зважаючи на предмет, на який здійснюється посягання, виокремлено злочини, предметом яких є: 1) земельні ділянки, у тому числі території, взяті під охорону держави, та об'єкти природно-заповідного фонду; 2) ґрунтовий покрив (поверхневий шар) земель; 3) розпорядчі документи – рішення, розпорядження, погодження, акти, протоколи, постанови та інші документи правозастосовного характеру; 4) правовстановлюючі документи на землю – державні акти на право власності на земельні ділянки, державні акти на право постійного користування землею, договори оренди, купівлі-продажу, дарування земельних ділянок, а також довіреності на вчинення різноманітних дій тощо; 5) документація із землеустрою – схеми, проекти, робочі проекти або технічна документація; 6) документація з оцінки земель – технічна документація з бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель та нормативної грошової оцінки земельних ділянок, а також звіти про проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок; 7) неправомірна вигода – матеріальні цінності (грошові кошти або інше майно), право на майно або будь-які дії майнового характеру – під час вчинення земельних злочинів у сфері службової діяльності.

10.81 Кримінологія

10.04.24.0072/0524U000023

Вітюк Дарія Любомирівна
Кримінологічні засади впровадження
міжнародних механізмів запобігання
злочинності: Дис...Доктор юридичних
наук/ Державний податковий університет
- Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.9

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації підкреслено, що поява кримінальних правопорушень за межами країни ставить під сумнів можливість вирішення питання про спільні зусилля держав через міжнародну співпрацю для протидії та запобігання міжнародних злочинів. Такі спільні ініціативи держав необхідні для обміну інформацією, координації заходів та спільного розслідування кримінальних правопорушень. Країни світу мають усвідомити, що неможливо впоратися із міжнародними кримінальними правопорушеннями самотійно через їх складність і багатоаспектність. Лише завдяки взаємодії, обміну досвідом та спільними зусиллями держав можливо забезпечити ефективну боротьбу з цією загрозою. Акцентовано увагу на тому, що на сьогодні основною причиною для поглиблення міжнародної співпраці України є збройна агресія російської федерації. Масові вбивства, мародерство, застосування різних видів насильства, порушення звичаїв війни зі сторони російських військових вимагає негайного створення ефективного механізму запобігання цим видам кримінальних правопорушень. Самостійно Україна не в змозі притягнути винних до відповідальності, у цьому випадку потрібно застосовувати міжнародні механізми запобігання злочинності. На

основі вивчення доктринальних джерел та враховуючи сучасні детермінанти злочинності розроблено та запропоновано прийняти проект Концепції державної політики у сфері запобігання злочинності на період із 2024 до 2029 рр., який повинен визначити основні напрями діяльності держави з попередження, припинення та запобігання злочинності на різних рівнях, зокрема, в умовах воєнного стану та післявоєнний період. У ньому запропоновано також визначити комплексні заходи щодо запобігання, а також орієнтувати спеціально уповноважені органи на цю сферу. Представлено авторське визначення поняття «міжнародний механізм запобігання злочинності», під яким запропоновано розуміти комплекс інституційних, договірно-правових, організаційних, інформаційно-технічних, політичних та інших інструментів, спрямованих у сфері запобігання злочинності, боротьби з усіма її проявами та визначення порядку поведінки з особами, які вчинили суспільно небезпечні діяння, що проявляється через специфічну діяльністю держав, міжнародних організацій та інших учасників міжнародних відносин у цьому напрямку. Представлена теоретико-методологічна концепція впровадження міжнародних механізмів запобігання злочинності в Україні, яка полягає у криміналізації та декриміналізації кримінально-правових норм; визначенні тактики та стратегії у кримінальній процесуальній та оперативно-розшуковій діяльності; укладання відповідних міжнародних пактів, угод, договорів тощо; діяльності міжнародних судів; посиленні міжнародної допомоги у попередженні, запобіганні та припиненні кримінальних правопорушень: міжнародна співпраця включає надання

матеріальної, технічної, наукової, освітньої та практичної допомоги державам у розвитку їхньої кримінальної юстиції, поліцейських сил, судової системи, програм попередження злочинності та інших заходів. Запропоновано історичну періодизацію становлення міжнародних механізмів запобігання злочинності, яку умовно поділено на такі періоди: 1) IV тис до н.е. – V ст. н.е. – формування перших правових норм щодо реалізації окремих механізмів запобігання злочинності на міжнародному рівні; 2) V – XVI ст. – удосконалення інституту видачі особи, що вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиція) як найдієвішого і найрозвиненішого механізму запобігання злочинності, напрацювання норм щодо заборони піратства; 3) XVI ст. – XIX ст. – формування нових доктрин і нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання міжнародних відносин та визначення нових механізмів запобігання злочинності на міжнародному рівні; 4) кінець XIX ст. – початок XXI ст. – перші спроби уніфікації та кодифікації норм міжнародного права (Нюрнберзький трибунал та Токійський трибунал); створення нових міжнародних організацій та їх плідна робота щодо розроблення механізмів запобігання злочинності; 5) XXI ст. – до сьогодні – розроблення та впровадження нових механізмів запобігання злочинності, пов'язаних з широким використанням інформаційно-комунікаційних технологій задля вчинення кримінальних правопорушень, легалізації доходів, отриманих кримінально протиправним шляхом, зокрема за допомогою операцій з криптовалютою, збройною агресією російської федерації, що дало наслідки для всіх держав світу.

10.04.24.0073/0824U000530

Осадчий Богдан Валерійович
Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем: кримінологічна характеристика та протидія: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська юридична академія" -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.85

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим комплексним кримінологічним дослідженням злочинів у вигляді привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. На підставі проведеного кримінологічного вивчення було запропоновано обґрунтовані заходи протидії злочинам дослідженого виду. У роботі обґрунтовується, що криміналізація злочинів у вигляді привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем є критично важливою для забезпечення правового порядку та захисту прав власності в сучасному суспільстві. Це відображається в соціальній обумовленості та необхідності, оскільки забезпечення права власності є фундаментальним для стабільного розвитку будь-якого суспільства. Наявність чітких законодавчих норм, які визначають відповідальність за такі злочини, відіграє ключову роль у попередженні правопорушень і підтримці загального порядку. Особливо це стає значущим, коли злочини вчиняються службовими особами, адже вони мають доступ до ресурсів та певні повноваження, що збільшує потенційну шкоду суспільству

та підриває довіру до державних інституцій. Соціальна обґрунтованість кримінально-правового захисту права власності, яке охороняється статтею 191 КК України, визначається потребами як окремих соціальних груп, так і всього населення країни. Ця необхідність підкріплюється міжнародними зобов'язаннями України щодо криміналізації злочинів, пов'язаних з привласненням, розтратою майна чи заволодінням ним шляхом зловживання службовим становищем. Встановлено, що злочини у вигляді привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем становлять суспільну небезпеку не тільки через порушення правовідносин, які охороняються КК України, законодавством, але й через те, що вони призводять до значних похідних суспільно небезпечних наслідків, які виходять за рамки цих правовідносин. Вказані наслідки виникають не від окремих актів вчинення злочинів дослідженого виду, а від того, що такі дії, ставши частиною інституціоналізованої кримінальної практики та розповсюджуючись через утворені мережі, синергетично набувають нових небезпечних характеристик. В таких умовах суспільна небезпека окремого злочину значно підвищується з урахуванням його ролі в системі інституціоналізованої кримінальної практики та його здатності сприяти відтворенню таких злочинів у майбутньому. Тому, окремий випадок вчинення злочину, передбаченого статтею 191 КК України, у контексті інституціоналізованої кримінальної практики розглядається як елемент стійкої системи таких злочинів. Описано, що, як правило, наукові пошуки обмежуються рамками кримінального права та криміналістики, недостатньо

зосереджуючись на кримінологічних аспектах таких злочинів. Тобто у роботах, як правило, не аналізуються соціальні, психологічні та економічні фактори, що лежать в основі таких правопорушень. У дослідженні застосовано дуальний метод аналізу, зосереджуючись на відмінностях між злочинами, вчиненими службовими особами, та іншими суб'єктами. Такий підхід дозволив виявити специфічні особистісні риси правопорушників та визначити залежність між характером злочинів та сферою економічної діяльності в Україні.

10.04.24.0074/0524U000022

Бодунова Олеся Миколаївна
Кримінологічні засади запобігання злочинності у сфері інформаційних технологій: Дис...Доктор юридичних наук/ Державний податковий університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 343.9

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації визначені кримінологічні засади запобігання злочинності у сфері інформаційних технологій в Україні. Досліджено генезу та історичний розвиток запобігання злочинності у сфері інформаційних технологій. Встановлено, що основними рисами початку розвитку кіберзлочинності є: 1) перші випадки кримінальних правопорушень, вчинені з використанням електронних обчислювальних машин, свідчать про початок цього явища та зростання інтересу до комп'ютерної та мережевої діяльності як засобу для вчинення кримінальних правопорушень; 2) формування організованих злочинних груп, які використовували свої знання

для незаконного збагачення та порушення встановленого порядку, свідчить про еволюцію цього явища від окремих випадків до організованої діяльності; 3) на цьому етапі відсутність ефективних інструментів правового регулювання боротьби з кіберзлочинністю стала значущим обмеженням у запобіганні цим кримінальним правопорушенням; 4) існувала відсутність випадків покарання комп'ютерних злочинців за їх протиправну діяльність, оскільки правова база для цього була недостатньо розвиненою. Розглянуто методологію кримінологічного дослідження злочинності у сфері інформаційних технологій. Злочинність у сфері інформаційних технологій та її запобігання у її поєднанні динамізму і статичності, мінливість, структурованість, багатоплановість зумовлюють і відповідну структуру методології її дослідження, що складається з таких частин: домінуючого світогляду, типу наукового мислення, філософських засад, наукових парадигм, методологічних підходів та наукових методів. До основних аспектів методології дослідження злочинності у сфері інформаційних технологій віднесено: 1) мультидисциплінарний підхід: дослідження злочинності у сфері інформаційних технологій вимагає співпраці між різними галузями науки та індустрією, включаючи правознавців, комп'ютерних фахівців, психологів, соціологів і багатьох інших. Мультидисциплінарний підхід дозволяє більш повно розуміти й аналізувати злочинність у сфері інформаційних технологій; 2) вивчення технологій: зростання злочинності у сфері інформаційних технологій часто пов'язане з використанням новітніх технологій. Дослідники повинні

слідкувати за останніми розвитками у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки; 3) збір та аналіз даних: збір і аналіз значних обсягів даних може допомогти виявити патерни та тренди в кіберзлочинності. Методи аналізу даних, такі як машинне навчання й аналіз значних даних, стають усе більш важливими в цій галузі; 4) етичні аспекти: врахування етичних аспектів дослідження злочинності у сфері інформаційних технологій, таких як приватність і безпека даних, також має велике значення; 5) правова складова: аналіз правового регулювання і кримінального переслідування злочинності у сфері інформаційних технологій є важливою складовою дослідження; 6) соціальні аспекти: розуміння соціальних аспектів злочинності у сфері інформаційних технологій, включаючи мотиви та наслідки кіберзлочинців, також є важливим; 7) методи попередження і реагування: розробка методів і стратегій для попередження та реагування на злочинність у сфері інформаційних технологій також є важливою частиною дослідження. Виокремлено групи мотивів вчинення кіберзлочинів: раціональні мотиви (можуть входити корисливі, політичні мотиви, релігійні мотиви); емоційні мотиви (мотив помсти, мотив гри); моральні мотиви (хуліганські мотиви, мотив справедливості); змішані мотиви (досить часто поєднуються емоційні з моральними мотивами). Представлено класифікацію осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері інформаційних технологій: 1) кримінальні правопорушення, що порушують доступність, конфіденційність і цілісність комп'ютерних даних і систем (незаконний доступ, незаконне перехоплення, втручання в систему та

дані); 2) кримінальні правопорушення, пов'язані з використанням комп'ютера як інструмента для вчинення кримінальних правопорушень (маніпуляції з інформацією), такі як комп'ютерне підроблення та комп'ютерне шахрайство; 3) кримінальні правопорушення, пов'язані з контентом, зокрема з вмістом даних у комп'ютерних мережах (особливо розповсюджені кримінальні правопорушення, пов'язані з дитячою порнографією); 4) порушення авторського права і суміжних прав (визнання порушень, пов'язаних з авторським правом, компетенцією національних законодавств країн); 5) акти расизму та ксенофобії, вчинені за допомогою комп'ютерних мереж; 6) кібертероризм (кібервійни).

10.04.24.0075/0824U000576

Федорончук Ігор Володимирович
Кримінологічна характеристика та запобігання втручання у діяльність захисника чи представника особи:
Дис...Доктор філософії/ Одеський державний університет внутрішніх справ
- Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 343.3/.7; 343.85

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація являє собою самостійну завершену наукову працю, у якій представлені результати кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень у вигляді втручання у діяльність захисника чи представника особи, їх детермінації та комплексної системи запобігання цьому виду кримінальних правопорушень. Констатовано, що зазначена тематика у кримінологічному вимірі довгі роки залишалася малодослідженою, основний

приріст наукових знань у сфері втручання у діяльність захисника чи представника особи, відбувався навколо кримінально-правової, процесуальної, криміналістичної та соціально-правової характеристики зазначеного кримінального правопорушення. Проаналізовано стан наукової розробки явища втручання у діяльність захисника чи представника особи, проведено аналіз проблемних питань правового регулювання інституту захисника та представника особи, здійснено кримінологічний аналіз змісту статті 397 КК України та кримінально-правової відповідальності за втручання у діяльність зазначених осіб, а також проведено аналіз історичного розвитку юридичної відповідальності за втручання у діяльність захисника чи представника особи, від перших згадок про інститут представництва у X столітті до теперішнього часу, що надало цілісне розуміння цієї проблематики у сучасних умовах. Досліджено питання шляхів вдосконалення правового статусу захисників та представників осіб, та способів втручання у їхню діяльність. Виділено сучасні проблеми законодавчого захисту адвокатів та представників, та проблемні питання правозастосовної діяльності. Доведено, що сучасна концептуально-методологічна модель кримінологічного дослідження втручання у діяльність захисника чи представника особи, являє собою специфічний набір прийомів та методів дослідження, спрямованих на реалізацію індивідуально-структурованої системи технологічних заходів, пов'язаних між собою спільною метою, та ретельно спланованих процедур, з метою отримання нових наукових знань щодо феномену втручання у діяльність захисника чи представника особи, їх детермінації, виявлення осіб, що

вчиняють ці кримінальні правопорушення, та розробки дієвої системи запобігання з урахуванням умов воєнного стану. Зафіксовано стабільно високу кількість випадків реєстрації фактів вчинення кримінально-протиправних дій відносно захисників та представників осіб під час надання ними правової допомоги. Встановлено, що в середньому у рік реєструється близько 200 таких випадків. Якщо протягом 2001 - 2010 років, за ст. 397 КК України було зареєстровано усього 6 кримінальних проваджень, то за період з 2014 по жовтень 2023 року їх кількість становить 1 900 випадків, тобто, зростання відбулося у більше ніж 300 разів. Констатовано, що незважаючи на велику кількість зареєстрованих кримінальних проваджень, рівень судимості за втручання у діяльність захисника чи представника особи є надзвичайно низьким, та становить 0,5 %.

Встановлено, що із 1 900 внесених за останні 10 років до ЄРДР кримінальних проваджень за ст. 397 КК України, розглянуто з постановленням вироку лише 2 випадки. Доведено існування дуже високого рівня латентності цього виду кримінальних правопорушень, що обумовлено неефективністю кримінально-правової норми у діючій редакції та особливостями правозастосовної практики. Проведеним аналізом впливу окремих соціально-демографічних, кримінально-правових, соціально-рольових та морально-психологічних рис і особливостей особи, яка здійснює втручання у діяльність захисника чи представника особи, констатовано, що у більшості випадків ці кримінальні правопорушення вчиняють особи чоловічої статі, віком від 30 до 45 років, які найчастіше є службовими особами та працюють у правоохоронних органах, органах судової влади чи на

державній службі, халатно відносяться до виконання своїх посадових обов'язків, вчиняють втручання у діяльність захисника чи представника особи, здебільшого, використовуючи прогалини у законодавстві, мають схильність до вчинення повторного кримінального правопорушення та мають загальне негативне ставлення до адвокатів та осіб, які є представниками, не маючи статусу адвоката. Обґрунтовано, що істотний вплив на втручання у діяльність захисника чи представника особи здійснюють: правовий нігілізм, недосконалість національного законодавства, надмірна переважаність правоохоронних та судових органів, та високий рівень корупції у них, а також наявність у службових осіб дискреційних повноважень, які вони використовують у особистих цілях. З'ясовано, що основним криміногенним фактором, який як прямо, так і опосередковано вплинув на інші детермінанти та кількісно-якісні параметри втручання у діяльність захисника чи представника особи, є широкомасштабне військове вторгнення російської федерації на територію України. Внаслідок цього відбулося загострення політичних, соціально-економічних, організаційно-управлінських та соціально-психологічних факторів втручання у діяльність захисника чи представника особи.

10.04.24.0076/0524U000030

Олійник Василь Іванович Кримінально-правове, кримінологічне та кримінально-виконавче забезпечення охорони державної таємниці в Україні:
Дис...Доктор юридичних наук/ Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна

Академія управління персоналом" -
Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 343.2/.7; 343.9

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом». – Київ, 2023. На основі узагальнення наукових здобутків вітчизняних учених у дисертації комплексно, з використанням сучасних методів пізнання на системному рівні аналізу та узагальнення, досліджено генезу законодавства, іноземного досвіду, новітніх досягнень правової науки, пріоритетів національної безпеки України, проведено феноменологічний аналіз державної таємниці; сформульовано дефініцію поняття державної таємниці та визначено її істотні ознаки; розкрито історико-правові передумови законодавчого врегулювання; окреслено сучасний стан правового забезпечення її охорони; узагальнено систему норм і наведено загальну характеристику кримінальних протиправних посягань на державну таємницю; виокремлено елементи сучасних моделей організації охорони державної таємниці низки зарубіжних країн і напрями імплементації кращих іноземних практик у вітчизняне законодавство. Запропоновано шляхи удосконалення кримінологічного забезпечення охорони державної таємниці на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному напрямках. Завдяки окресленим пріоритетним доктринальним шляхам, запропоновано концепцію кримінально-правової та

кримінологічної охорони державної таємниці, а також кримінально-виконавчі заходи забезпечення режиму таємності у сфері виконання покарань в Україні. Ключові слова: таємниця, державна таємниця, безпека, національна безпека, охорона, кримінальне правопорушення, кримінально-правове забезпечення, кримінологічне забезпечення, кримінально-виконавче забезпечення, запобігання.

10.83 Кримінально-виконавче право. Пенітанціарія

10.04.24.0077/0824U000575

Білоус Каріна Станіславівна Правове регулювання підготовки до звільнення засуджених до позбавлення волі: Дис...Доктор філософії/ Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 343.8

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено аналізу теоретико-правових засад і практичних аспектів функціонування інституту підготовки до звільнення засуджених до позбавлення волі, дослідженню його сучасного стану, проблем і шляхів розвитку. На підставі узагальнення наукових підходів до вивчення інституту підготовки засуджених до звільнення надано авторське визначення поняття «підготовка засуджених до звільнення», під якою запропоновано розуміти систему заходів, здійснюваних установами виконання покарання з

першого дня відбування покарання, а на завершальному етапі у взаємодії з органами пробації та суб'єктами соціального патронажу, спрямованих на полегшення реінтеграції засуджених після звільнення з місць позбавлення волі, шляхом створення для цього об'єктивних і суб'єктивних передумов, обґрунтовано, що його запровадження дозволить уникнути проблем на етапі правозастосування, формуванню єдиного підходу до визначення як самого поняття й заходів, які воно в себе включає, так і моменту, з якого має починатися процес підготовки до звільнення та чим закінчуватися. В рамках проведеного соціологічного опитування виявлено, що існуючий процес підготовки до звільнення засуджених до позбавлення волі потребує перегляду, а недостатня його ефективність вбачається в неготовності суспільства приймати колишніх засуджених після їх звільнення, у відсутності, або низькій ефективності взаємодії між органами та установами, які беруть участь у підготовці засуджених до звільнення та у недієвих механізмах такої підготовки, що дозволило поглянути на цю проблему під різними кутами й запропонувати комплексну модель її вирішення. На основі даних, отриманих в рамках проведеного соціологічного дослідження, аргументовано, що ситуативний вплив на механізми вирішення проблем засуджених не дозволить їх вирішити. Забезпечити дієвість зможе лише розроблена комплексна модель вирішення таких проблем: зміна механізмів – зміна ставлення – поліпшення координації та співпраці, першочерговим завданням на шляху до реалізації якої має бути реформатування процесу підготовки до звільнення відповідно до міжнародних стандартів. Проаналізовано роль тюрем

за міжнародними стандартами і роль вітчизняних УВП в процесі підготовки засуджених до звільнення та їх подальшій реінтеграції. Встановлено, що тюремне ув'язнення не дорівнює ≠ позбавленню волі, тюрма ≠ виправній колонії, індивідуальне житлове приміщення ≠ індивідуальному спальному місцю, режим за ЄТП ≠ режиму за кримінально-виконавчим законодавством України, підготовка засуджених до звільнення за ЄТП ≠ підготовці засуджених до звільнення за Кримінально-виконавчим законодавством України. Обґрунтовано, що концепція тюремного менеджменту, передбачена ЄТП, потребує її повного перейняття до вітчизняного кримінально-виконавчого законодавства, адже перейняття якихось її частин не дасть бажаного результату, буде логічно незавершеним, продовжить практику некоректних запозичень і видимість відповідності європейським стандартам. Запропоновано застосовувати системний підхід при вирішенні питання реінтеграції в цілому й підготовки засуджених до звільнення зокрема. Наголошено, що змінення процесу функціонування окремих елементів підготовки засуджених до звільнення буде недієвим і не дасть бажаних результатів, через що такі зміни матимуть тимчасовий характер. Лише повне переформатування системи відповідно до європейських стандартів та ефективна взаємодія в процесі реінтеграції може стати дієвим механізмом.

10.87 Міжнародне право

10.04.24.0078/0824U000509

Підгородинська Юлія Ігорівна «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону

навколишнього середовища»:
Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 341; 341.241; 341(4/9); 341.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим в українській науці міжнародного права спеціальним комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. У роботі представлено низку авторських понять, ідей та висновків, які характеризуються науковою новизною. Структура дисертації обумовлена необхідністю проведення глибокого та всебічного аналізу значного обсягу нормативного матеріалу та наукової літератури щодо різноманітних питань забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, чого потребують досягнення мети та реалізація завдань, поставлених у дослідженні. Наукова праця включає три розділи: перший розділ присвячений міжнародному контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, зокрема, визначенню його поняття та ролі у забезпеченні міжнародних зобов'язань, розмежуванню із суміжними правовими категоріями, окресленню його основних характеристик та етапів еволюції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля; другий розділ стосується дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю, зокрема, особливостей міжнародно-правової охорони навколишнього

середовища, що впливають на здійснення міжнародного контролю; сучасного стану та підходів до забезпечення дотримання цих міжнародних договорів, а також суб'єктів міжнародного контролю за їх дотриманням; у третьому розділі йдеться про спеціальні органи міжнародного контролю як центральну складову забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля, їхню компетенцію та процедуру діяльності, а також особливості виконання їх рішень на національному рівні з урахуванням досвіду України. Розділи у роботі діляться на пункти та підпункти.

10.04.24.0079/0824U000509

Підгородинська Юлія Ігорівна «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища»:
Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 341; 341.241; 341(4/9); 341.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим в українській науці міжнародного права спеціальним комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. У роботі представлено низку авторських понять, ідей та висновків, які характеризуються науковою новизною. Структура дисертації обумовлена необхідністю проведення глибокого та всебічного аналізу значного обсягу нормативного матеріалу та наукової літератури щодо різноманітних питань забезпечення

виконання міжнародних зобов'язань, чого потребують досягнення мети та реалізація завдань, поставлених у дослідженні. Наукова праця включає три розділи: перший розділ присвячений міжнародному контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, зокрема, визначенню його поняття та ролі у забезпеченні міжнародних зобов'язань, розмежуванню із суміжними правовими категоріями, окресленню його основних характеристик та етапів еволюції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля; другий розділ стосується дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю, зокрема, особливостей міжнародно-правової охорони навколишнього середовища, що впливають на здійснення міжнародного контролю; сучасного стану та підходів до забезпечення дотримання цих міжнародних договорів, а також суб'єктів міжнародного контролю за їх дотриманням; у третьому розділі йдеться про спеціальні органи міжнародного контролю як центральну складову забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля, їхню компетенцію та процедуру діяльності, а також особливості виконання їх рішень на національному рівні з урахуванням досвіду України. Розділи у роботі діляться на пункти та підпункти.

10.04.24.0080/0824U000509

Підгородинська Юлія Ігорівна «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища»:
Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 341; 341.241; 341(4/9); 341.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим в українській науці міжнародного права спеціальним комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. У роботі представлено низку авторських понять, ідей та висновків, які характеризуються науковою новизною. Структура дисертації обумовлена необхідністю проведення глибокого та всебічного аналізу значного обсягу нормативного матеріалу та наукової літератури щодо різноманітних питань забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, чого потребують досягнення мети та реалізація завдань, поставлених у дослідженні. Наукова праця включає три розділи: перший розділ присвячений міжнародному контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, зокрема, визначенню його поняття та ролі у забезпеченні міжнародних зобов'язань, розмежуванню із суміжними правовими категоріями, окресленню його основних характеристик та етапів еволюції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля; другий розділ стосується дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю, зокрема, особливостей міжнародно-правової охорони навколишнього середовища, що впливають на здійснення міжнародного контролю; сучасного стану та підходів до забезпечення дотримання цих міжнародних договорів, а також суб'єктів міжнародного контролю за їх

дотриманням; у третьому розділі йдеться про спеціальні органи міжнародного контролю як центральну складову забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля, їхню компетенцію та процедуру діяльності, а також особливості виконання їх рішень на національному рівні з урахуванням досвіду України. Розділи у роботі діляться на пункти та підпункти.

10.04.24.0081/0824U000509

Підгородинська Юлія Ігорівна «Органи міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища»:

Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 341; 341.241; 341(4/9); 341.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим в українській науці міжнародного права спеціальним комплексним дослідженням, присвяченим визначенню правового статусу та компетенції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища. У роботі представлено низку авторських понять, ідей та висновків, які характеризуються науковою новизною. Структура дисертації обумовлена необхідністю проведення глибокого та всебічного аналізу значного обсягу нормативного матеріалу та наукової літератури щодо різноманітних питань забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, чого потребують досягнення мети та реалізація завдань, поставлених у дослідженні. Наукова праця включає три розділи: перший розділ присвячений

міжнародному контролю як способу забезпечення виконання міжнародних природоохоронних зобов'язань, зокрема, визначенню його поняття та ролі у забезпеченні міжнародних зобов'язань, розмежуванню із суміжними правовими категоріями, окресленню його основних характеристик та етапів еволюції органів міжнародного контролю за дотриманням міжнародних договорів про охорону довкілля; другий розділ стосується дотримання міжнародних договорів про охорону навколишнього середовища як предмета міжнародного контролю, зокрема, особливостей міжнародно-правової охорони навколишнього середовища, що впливають на здійснення міжнародного контролю; сучасного стану та підходів до забезпечення дотримання цих міжнародних договорів, а також суб'єктів міжнародного контролю за їх дотриманням; у третьому розділі йдеться про спеціальні органи міжнародного контролю як центральну складову забезпечення дотримання міжнародних договорів про охорону довкілля, їхню компетенцію та процедуру діяльності, а також особливості виконання їх рішень на національному рівні з урахуванням досвіду України. Розділи у роботі діляться на пункти та підпункти.

10.04.24.0082/0824U000543

Іліка Марина Іванівна Застосування загальних принципів права міжнародними кримінальними судами і трибуналами.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 341.1; 341

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі доведено, що загальні принципи права є одним з ключових джерел права загалом. Вони слугують свого роду ідеологічною основою права, визначаючи його зміст та характер правового регулювання суспільних відносин. Більшість загальних принципів права зародилися ще в римському приватному праві і пройшли тривалий шлях еволюції, в ході якого змінювався зміст та характер їх застосування в юридичній практиці. Обґрунтовано тезу про те, що за допомогою загальних принципів права можливе притягнення до індивідуальної кримінальної відповідальності згідно з нормами міжнародного права вищого військово-політичного керівництва РФ та осіб, які беруть безпосередню участь у злочинах агресії. Дисертанткою визначено, що в науці міжнародного права відсутнє єдине розуміння загальних принципів права як джерела міжнародного права. Існують суперечки з приводу різних підходів, в тому числі, їх включення до переліку джерел міжнародного права. Не до кінця вирішеним є питання стосовно того, чи не суперечить застосування загальних принципів права суверенітету держав, оскільки вони не були створені на основі їх спільної згоди. Здобувачка обґрунтувала висновок, про те, що Нюрнберзький трибунал підкреслив відповідальність осіб за воєнні злочини, злочини проти людяності та геноцид, незважаючи на їхній статус або посаду, закладаючи основу для майбутніх стандартів міжнародної юстиції, сформувавши при цьому практику застосування цих принципів для кримінального переслідування міжнародних воєнних злочинців. Міжнародний трибунал для колишньої Югославії та Міжнародний трибунал для Руанди, створені під егідою ООН,

продовжили традицію застосування загальних принципів права, а також внесли свої інновації, зокрема з питань захисту свідків та інших учасників судового процесу. Міжнародний кримінальний суд (МКС) як постійний орган міжнародної кримінальної юстиції перейняв досвід попередніх трибуналів та активно використовує загальні принципи права у своєму правосудному процесі.

10.91 Держава і право окремих країн

10.04.24.0083/0824U000649

Острікова Тетяна Георгіївна Правове регулювання інституту авторизованого економічного оператора за законодавством України та Європейського Союзу: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 34(4/9)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним дослідженням становлення інституту АЕО в Україні та ЄС. Обґрунтовано положення про комплексний характер правового інституту АЕО. Нормативне регулювання інституту АЕО одночасно перебуває на стику фінансово-правового та адміністративно-правового регулювання. Правовий інститут АЕО не можна назвати таким, що стосується виключно однієї галузі права. Він має відношення, як до галузі фінансового права, так і до галузі адміністративного права. Констатовано, що для комплексного інституту АЕО превалюючим є імперативний метод правового

регулювання. Правила набуття статусу АЕО, необхідність перманентної відповідності таким критеріям чітко та безальтернативно встановлюється в законі. Водночас зазначено, що інститут АЕО певною мірою характеризується й окремими елементами диспозитивності. Так, суб'єкт господарювання самостійно приймає рішення щодо необхідності йому спрощень та переваг, які надаються АЕО. Суб'єкт господарювання об'єктивно заінтересований у такому спеціальному статусі і тому має право його набути за власним розсудом (елемент диспозитивності). Сама ж диспозитивність повністю реалізується в рамках загального імперативного регулювання. Все це у своїй сукупності дозволило дійти висновку, що елементи диспозитивності в комплексному інституті АЕО реалізуються на умовах та в порядку імперативного правового регулювання.

11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

11.04.24.0084/0824U000532

Таркін Василь Павлович Інформаційні війни у сучасному політичному просторі як феномен ХХ-ХХІ століття:

Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська юридична академія" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 32

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є одним з перших у вітчизняній політології спеціальним цілісним фундаментальним дослідженням інформаційних війн з позиції інтегрального підходу: феноменальність комплексного розуміння сучасних інформаційних війн полягає у тому, що одне поняття, по суті, акумулює у собі два їх різні види – інформаційно-психологічну та інформаційно-технічну війни. У науковій роботі наведено низку авторських понять, ідей та висновків, які характеризуються науковою новизною. У дослідженні висвітлено змістовні міркування щодо інформаційних війн у політичній площині: теоретичне підґрунтя, хронологічний розвиток та практичне втілення – зокрема, на прикладі агресії РФ. Розглянуто стан наукової розробленості проблеми, який характеризується незавершеністю політичної конструкції інформаційних війн. Триває наукова дискусія щодо того, чи є це поняття синтезом двох базових напрямків – інформаційно-психологічного та інформаційно-технічного, чи до нього доцільно відносити лише один із них; які методи та форми доречно відносити до інформаційних війн і яке їх співвідношення. У сучасній літературі наукова експлікація «інформаційна війна» не має однозначного трактування. Окрім розбіжностей стосовно того, що ж можна вважати «інформаційною війною», так само проблемним є тлумачення окремих її категорій. Популярним є дослідження інформаційних війн у рамках психологічної парадигми. Різні науковці пропонують свої підходи, однак, на нашу думку, найбільш вдалим є комплексне розуміння інформаційних війн. Шляхом

застосування поліпарадигмального підходу, запропоновано визначення поняття: «інформаційна війна» під якою розуміється «комбінація людських або технологічних дій, призначених для присвоєння, видалення чи зміни інформації, що призводить до пошкодження або знищення критичної інфраструктури, порушення сталої роботи органів державної влади, економічних збитків у великих розмірах або порушення адекватного ментального сприйняття явищ і подій шляхом нав'язування певного бачення реальності». Попри об'єднувальне поняття, інформаційна війна має суттєву детермінацію, функціональну спрямованість на отримання різних результатів. Вона – політичний феномен, що слугує різним цілям; не одномоментний, а постійний акт насильства. Невід'ємним атрибутом інформаційних війн є інформаційна зброя. Визначено, що інформаційна війна є складовою політичної війни – маючи універсальний характер, вона може вестися у економічній, соціальній, оборонній, духовній сферах. У контексті політичної війни, інформаційну війну можна визначити як зовнішню діяльність держави, яка веде до досягнення конкретних політичних цілей, спрямованих на руйнування чи зміну ідей, поглядів, ціннісних орієнтирів та інформаційних систем противника, при цьому захищаючи свої ресурси від аналогічних дій противника. Акцентовано увагу на тому, що інформаційні війни не бувають поза межами традиційної боротьби – історія більшості конфліктів вказує на нездатність однієї лише військової міці досягнути переваги і перемоги. Зазвичай вони ведуться паралельно із традиційною війною або є складовою «гібридної війни», де слугують для того, щоб

зламати головне – волю противника, нанести удар його моральному духу.

11.04.24.0085/0824U000671

Бакіров Денис Русланович Богословська антропологія політичного представництва: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 32; 37; 2; 1

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянуто політичне представництво з точки зору богословської антропології. У дослідженні розкриваються наступні проблеми: (1) питання ролі політичного представництва в антропології; (2) питання ролі політичного представництва в історії європейського врядування; (3) питання ролі політичного представництва в християнській церкві. Актуальність теми дослідження визначається необхідністю досягнення ясності у визначення демократії в контексті зростання осі автократичних режимів, які позиціонують себе як більш демократичні, ніж ліберальні демократії, оскільки представляють людей більш безпосередньо. З цією метою, в дослідження побудована "антропологія представницької демократії", що виходить з "ортодоксальній" теорії політики, заснованій на "конститутивній теорії представництва", та протипоставленій "неортодоксальній" теорії політики, заснованій на "інструментальній теорії представництва". Актуальність цієї роботи зумовлена ризиком того, що хвиля популізму на Заході призведе до перетворення ліберальних демократій на

"масові" "плебісцитарні" демократії, змодельовані на основі "неортодоксальної" теорії політики, де успіх представництва вимірюється безпосередністю копіювання "волі" народу. Щоб запобігти цьому сценарію, розроблено нюансовану антропологію політичного представництва, яка дозволяє оцінити, чи є "народ" значуще присутнім в діях уряду. Доказано, що сучасна представницька демократія є продуктом вчення і дисципліни християнської Церкви – практичним застосуванням "високого" соборного богослов'я репрезентації, яке стверджує, що незрівнянно різні реальності можуть представляти одна одну, і політичним застосуванням "духовної вправи", яка є конститутивною для Церкви – життя в "ім'я" іншого, за умови, що політики діють в "ім'я" народу, а згідно з народною "волею", оскільки "воля" – це те, що володіє вже наявними благами та бореться проти ворогів, які претендують на ті ж самі блага; тоді як "ім'я" об'єднує різні вольові акти в логічну історію розвитку. Політичне представництво, центральним референтом та суб'єктом якого є "ім'я", варте свого часу, тому що "ім'я" є тією частиною людини, що живе в мові, тобто бере участь в грі з ненульовою сумою, яка творить з нічого, а тому перетворює політику на "будівництво міста словами" ("Держава" 369а); тоді як акцент на народній "волі" сакралізує вже чинні визначення інтересів, унеможлиблює переговори, і, таким чином, зводить політику до безпосереднього зіткнення між волями – "друзями" і "ворогами". Загальний висновок дисертації полягає у позиціонуванні представницької демократії як системного наслідку вчення і практики християнської церкви. Стверджується, що теологічно грамотна антропологія свідчить про конститутивну теорію

представництва. Тобто, вона розглядає політичне представництво не як щось, з чим потрібно покінчити якомога швидше, не кажучи вже про те, щоб обійти його на користь прямої демократії, а як діяльність, яка є абсолютно вартою свого часу, тому що вона є синонімічною з освітою та очищенням – і чим більша відстань, тривалість та різниця між представниками та представленими, тим більше є простору для мислення та любові, що і є найвищою духовною вправою; а отже, представництво є прекрасним і веселим - адже представництво не є засобом зробити так, щоб наші бажання були почуті, це процес виховання наших бажань, кінцем якого є усвідомлення, що саме представництво і є наше кінцеве бажання – вчитися пізнавати і любити те, що є іншим, знаходити місце (*χώρα*) для іншого всередині нас та для нас всередині іншого, дисципліна "взаємопроникнення" (*περιχώρησις*). Представницька демократія просто робить це взаємопроникнення сувереном. Таким чином, якщо Церква конститується актом представництва – життям-в-іншому, то політика, яке природно з нього випливає, розуміється не як визначення та нейтралізація ворога, але як божественний акт впізнавання-себе-в-іншому, навіть у ворогові, акт солідаризації задля благ, які можна здобути лише в координації та скуштувати лише в спільноті.

11.15 Теорія політичних систем. Внутрішня політика

11.04.24.0086/0824U000551

Горбенко Наталія Юріївна Медіатизація сучасного політичного дискурсу:

Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 32::008; 32:316.7; 32:316.77; 32:070; 32.049.5; 32:316.65

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню медіатизації політичного дискурсу. У роботі з'ясовано теоретико-концептуальні засади дослідження політичного дискурсу, зокрема, проаналізовано основні сучасні концепції до дослідження медіатизації зарубіжних вчених. Розглянуто моделі медіатизації політичного дискурсу, основні інструменти конструювання політичної медіареальності. Описані механізми відображення реальних подій за допомогою медіа та типи медіапрезентації. Проаналізовано роль нових медіа у процесі медіатизації політичного дискурсу та їхній вплив на політичний процес. Розкрито особливості медіатизації політичного дискурсу України, а також вплив та значення медіатизації для військових конфліктів. Розглянуто перспективи медіатизації, її наслідки та вплив на демократію.

11.04.24.0087/0824U000551

Горбенко Наталія Юріївна Медіатизація сучасного політичного дискурсу: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 32::008; 32:316.7; 32:316.77; 32:070; 32.049.5; 32:316.65

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню медіатизації політичного дискурсу. У роботі з'ясовано теоретико-концептуальні засади дослідження політичного дискурсу, зокрема, проаналізовано основні сучасні концепції до дослідження медіатизації зарубіжних вчених. Розглянуто моделі медіатизації політичного дискурсу, основні інструменти конструювання політичної медіареальності. Описані механізми відображення реальних подій за допомогою медіа та типи медіапрезентації. Проаналізовано роль нових медіа у процесі медіатизації політичного дискурсу та їхній вплив на політичний процес. Розкрито особливості медіатизації політичного дискурсу України, а також вплив та значення медіатизації для військових конфліктів. Розглянуто перспективи медіатизації, її наслідки та вплив на демократію.

11.04.24.0088/0824U000655

Бурдюг Максим Миколайович Популізм як альтернатива ліберальній демократії: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 321.7

с. - Бібліогр.: назв

Соціально-економічні процеси кінця ХХ – початку ХХІ століття спричинили в політичному просторі світу складні зміни, в результаті яких популізм став однією з причин кризи демократії, що спостерігається як в країнах, що формують демократичні інституції, так і в державах з давніми демократичними традиціями. Суспільний дискурс став значно агресивнішим, радикальнішим, сповненим суспільних протиріч, оскільки

політична популістська риторика та рухи посилили власні впливи. Політична агітація та мова ненависті призвели до злочинів на ґрунті ксенофобії, особливо проти вразливих груп, таких як біженці та мігранти. Має місце відчутний негативний вплив на згуртованість суспільств та ущемлення прав і свобод різних груп людей та об'єднань. Популізм розгортає негативну динаміку, яка підриває саму структуру та існування ліберально-демократичного публічного простору, спотворюючи базові норми й цінності суспільства та його демократичні надбання. Створюються перешкоди для критичного соціального та політичного дискурсу, а тактика виключення перешкоджає значущій участі учасників політичного процесу.

11.04.24.0089/0824U000694

Сергов Сергій Олегович Становлення системи місцевої влади у процесі демократичних перетворень в Україні: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 321(4/9)

с. - Бібліогр.: назв

Практика демократичних держав світу переконливо свідчить, що ефективно побудована система місцевої влади є фундаментом міцної державної влади національного рівня. Розвиток держави на сьогодні неможливий без розвитку регіонів, великих та малих міст, сіл, селищ. Виходячи з цього, одним із найбільш актуальних завдань розбудови сучасної Української держави є завершення процесів реформування системи місцевої влади у напрямку поглиблення децентралізації,

переформатування місцевих органів виконавчої влади держави, оптимізацію адміністративно-територіального устрою, а також запровадження дієвих механізмів партисипативної демократії на місцях. Відповідно метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень щодо становлення системи місцевої влади в Україні в контексті демократичних перетворень та розробка практичних рекомендацій щодо її удосконалення. В дослідженні проаналізовано теоретичні засади місцевого самоврядування; визначено місце та роль інституту місцевого самоврядування у сучасних демократіях; проаналізовано процеси децентралізації як складової демократичних перетворень; визначено конституційно-правові засади становлення та розвитку системи місцевої влади в Україні; виокремлено особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з органами державної виконавчої влади; визначено особливості трансформації законодавства про місцеві вибори як демократичного процесу та інструменту формування органів місцевого самоврядування; запропоновано практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення організації системи місцевої влади на сучасному етапі державотворення в Україні.

12 НАУКОЗНАВСТВ О

12.21 Наука і суспільство. Соціологія науки

12.04.24.0090/0224U000643

Інтеграція електронного архіву наукових періодичних видань у централізовану інфраструктуру відкритих публікацій: Заключний звіт/Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Керівник Лобузін Катерина Вілентіївна - ДР 0123U102276, УДК 004:001;007, 02:004, 026:004;026:002, 004.89:002.53

17

Розробити та створити програмно-технологічні рішення для забезпечення інтеграції наявного в НБУВ масиву наукових періодичних видань НАН України до централізованої інфраструктури відкритих публікацій. Забезпечити оперативне інформування широкої інтернет-аудиторії дослідників щодо відкритих публікацій НАН України.

12.41 Організація науки. Політика в галузі науки

12.04.24.0091/0224U000770

Оцінка стану і перспектив розвитку наукових досліджень в Південному регіоні України: Заключний звіт/Державна установа "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України"; Керівник Рубель Олег Євгенович - ДР 0120U103993, УДК 001.891:061.6

562

узагальнення найкращих інноваційних розробок регіональної науки, завершених та запропонованих науковими установами та закладами вищої освіти для впровадження регіональними органами управління та господарським комплексом Південного регіону України

13 КУЛЬТУРА

13.31 Бібліотечна справа. Бібліотекознавство

13.04.24.0092/0224U000643

Інтеграція електронного архіву наукових періодичних видань у централізовану інфраструктуру відкритих публікацій: Заключний звіт/Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Керівник Лобузін Катерина Вілентіївна - ДР 0123U102276, УДК 004:001;007, 02:004, 026:004;026:002, 004.89:002.53

17

Розробити та створити програмно-технологічні рішення для забезпечення інтеграції наявного в НБУВ масиву наукових періодичних видань НАН України до централізованої інфраструктури відкритих публікацій. Забезпечити оперативне інформування широкої інтернет-аудиторії дослідників щодо відкритих публікацій НАН України.

13.04.24.0093/0224U000678

Організаційні основи формування галузевих бібліотечно-інформаційних ресурсів для аграрної галузі України з використанням інноваційних технологій: Заключний звіт/Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України; Керівник Каштанова Тетяна Володимирівна - ДР 0121U100548, УДК 02:001.891

31

Проаналізувати стан розроблення проблеми та дослідити джерельну базу з питань формування бібліотечно-інформаційних ресурсів в Україні акцентуючи увагу на галузевих ресурсах. Висвітлити особливості галузевих інформаційних потреб користувачів і способи їх задоволення. Визначити пріоритетні напрями розвитку бібліотечно-інформаційного комплексу як соціокультурного об'єкта та основні тенденції його функціонального і технологічного оновлення з використанням інноваційних технологій.

13.04.24.0094/0224U000643

Інтеграція електронного архіву наукових періодичних видань у централізовану інфраструктуру відкритих публікацій: Заключний звіт/Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; Керівник Лобузін Катерина Вілентіївна - ДР 0123U102276, УДК 004:001;007, 02:004, 026:004;026:002, 004.89:002.53

17

Розробити та створити програмно-технологічні рішення для забезпечення інтеграції наявного в НБУВ масиву наукових періодичних видань НАН України до централізованої інфраструктури відкритих публікацій. Забезпечити оперативне інформування широкої інтернет-аудиторії дослідників щодо відкритих публікацій НАН України.

13.04.24.0095/0424U000016

Зінько Оксана Ярославівна Професійна діяльність Романа Луцика (1900–1974): бібліотечний, бібліографічний, книгознавчий аспекти: Дис...Кандидат наук із соціальних комунікацій/

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 02(091); 01(091)

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше комплексно досліджено особливості професійної діяльності Романа Луцика, одного з фундаторів сучасної львівської школи книгознавства у сфері інкунабулістики та досліджень стародруків, чільного бібліотечного діяча у Львові у ХХ ст. На основі наукових праць, пресових публікацій, а також залучених архівних джерел та фахової наукової літератури розкрито особливості становлення й розвитку професійної діяльності Р. Луцика, охарактеризовано його культурно-громадський та професійний досвід. Визначено основні етапи соціокомунікаційної діяльності Р. Луцика у процесі формування його професійної кар'єри та деталізовано на основі мікроісторичного підходу невідомі або маловідомі факти його життя і діяльності. Вивчено, проаналізовано і актуалізовано теоретичний і практичний досвід Р. Луцика як багатолітнього керівника відділу рідкісної книги Бібліотеки. Висвітлено особливості становлення, функціонування й розвитку одного із фундаментальних відділів Бібліотеки під орудою Р. Луцика, визначено фахові компетентності та професійні навички бібліотечного фахівця щодо опрацювання й збереження фонду та удосконалення обслуговування читачів. Схарактеризовано ключові аспекти бібліографічних практик Р. Луцика, пов'язаних з розкриттям унікального фонду відділу рідкісної книги. Проаналізовано наукові здобутки Р. Луцика в царині книгознавства, зокрема в дослідженні стародрукованої книги,

з'ясовано його теоретико-методологічні підходи до вивчення й опрацювання інкунабул, палеотипів, інших кириличних та латинських стародруків, рідкісної книги XIX–XX ст. Зроблено висновки про те, що наукові книгознавчі та бібліотекознавчі розвідки Р. Луцика, укладені ним каталоги стародрукованих видань, бібліографічні картотеки, створені відповідно до тогочасних канонів бібліографічної науки, є важливим джерелом до вивчення історії книги, книгодрукування та бібліотечної справи України загалом і галицького краю зокрема.

13.41 Бібліографія. Бібліографознавство

13.04.24.0096/0424U000016

Зінько Оксана Ярославівна Професійна діяльність Романа Луцика (1900–1974): бібліотечний, бібліографічний, книгознавчий аспекти: Дис...Кандидат наук із соціальних комунікацій/ Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 02(091); 01(091)

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше комплексно досліджено особливості професійної діяльності Романа Луцика, одного з фундаторів сучасної львівської школи книгознавства у сфері інкунабулістики та досліджень стародруків, чільного бібліотечного діяча у Львові у XX ст. На основі наукових праць, пресових публікацій, а також залучених архівних джерел та фахової наукової літератури розкрито особливості становлення й розвитку професійної діяльності Р.

Луцика, охарактеризовано його культурно-громадський та професійний досвід. Визначено основні етапи соціокомунікаційної діяльності Р. Луцика у процесі формування його професійної кар'єри та деталізовано на основі мікроісторичного підходу невідомі або маловідомі факти його життя і діяльності. Вивчено, проаналізовано і актуалізовано теоретичний і практичний досвід Р. Луцика як багатолітнього керівника відділу рідкісної книги Бібліотеки. Висвітлено особливості становлення, функціонування й розвитку одного із фундаментальних відділів Бібліотеки під орудою Р. Луцика, визначено фахові компетентності та професійні навички бібліотечного фахівця щодо опрацювання й збереження фонду та удосконалення обслуговування читачів.

Схарактеризовано ключові аспекти бібліографічних практик Р. Луцика, пов'язаних з розкриттям унікального фонду відділу рідкісної книги. Проаналізовано наукові здобутки Р. Луцика в царині книгознавства, зокрема в дослідженні стародрукованої книги, з'ясовано його теоретико-методологічні підходи до вивчення й опрацювання інкунабул, палеотипів, інших кириличних та латинських стародруків, рідкісної книги XIX–XX ст. Зроблено висновки про те, що наукові книгознавчі та бібліотекознавчі розвідки Р. Луцика, укладені ним каталоги стародрукованих видань, бібліографічні картотеки, створені відповідно до тогочасних канонів бібліографічної науки, є важливим джерелом до вивчення історії книги, книгодрукування та бібліотечної справи України загалом і галицького краю зокрема.

13.51 Музейна справа. Музеєзнавство

13.04.24.0097/0224U000623

Дослідження новітньої історії України за матеріалами фондів зібрань Національного музею історії України: Заключний звіт/Національний музей історії України; Керівник Якубець Альона Віталіївна - ДР 0122U000198, УДК 069(091)

20

Мета роботи - виявлення, вивчення, аналіз та систематизація нових джерел з новітньої історії України, введення до наукового обігу нової наукової інформації щодо цього періоду. Опрацювання фондів Національного музею історії України, архівів та бібліотек з метою виявлення та опрацювання нових матеріалів про події ХХ століття в Україні, їх публікації.

13.04.24.0098/0224U000634

Дослідження сучасної історії України за матеріалами фондів зібрань Національного музею історії України: Заключний звіт/Національний музей історії України; Керівник Срібна Марія Андріївна - ДР 0122U000194, УДК 069(091)

20

Комплексне наукове вивчення та опрацювання історії незалежної України на основі музейних колекцій Національного музею історії України

13.04.24.0099/0224U000622

Ювелірне мистецтво в контексті культурно-історичних процесів від доби бронзи до сьогодення: Заключний звіт/Національний музей історії України;

Керівник Полідович Юрій Богданович - ДР 0122U000173, УДК 069(091)

37

Комплексне наукове вивчення та опрацювання музейних колекцій

14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА

14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА

14.04.24.0100/0824U000435

Шафрановський Віталій Юрійович
Організація процесу навчання в церковно-парафіяльних школах України XIX – початку ХХ ст.: Дис...Доктор філософії/ Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 37; 373(091);
94(477)"1920/1933"+37.018.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена комплексному аналізу історії церковно-парафіяльних шкіл в системі освіти XIX–початку ХХ століть, що в свою чергу дозволяє зробити висновок, що церковно-парафіяльні школи відігравали важливу роль у процесі виховання та навчання підростаючого покоління. Царський уряд обрав православне духовенство як охоронця інтересів освіти імперії. Духовенству було доручено управління початковими школами, які офіційно

називалися церковно-парафіяльними, а в 1836 році православне духовенство отримало право відкривати школи для навчання селянських дітей Закону Божому, читанню, письму і рахунку, а за Миколи I були офіційно визнані школи при монастирях і церквах. Святійший Синод заохочував духовенство відкривати парафіяльні школи у своєму царському указі від 29 жовтня 1836 року. Починаючи з 1884 року, російський імперський уряд розробив і видав низку указів і постанов щодо освітньої діяльності духовенства: «Положення про церковно-парафіяльні школи» 1884 року, «Навчальний план церковно-парафіяльних шкіл» 1886 року, «Положення про школи грамоти» 1891 року, «Положення про церковно-парафіяльні школи Православної Церкви» та «Положення про церковно-парафіяльні школи Православної Церкви та правила управління школами грамоти» у 1896 році та «Положення про церковні школи» у 1902 році. Публікація цих документів ознаменувала новий етап у розвитку церковних шкіл, коли парафіяльні школи отримали державну підтримку і стали невід'ємною частиною початкових шкіл. Протягом короткого періоду часу послідовно втілювалися в життя плани заснування церковно-парафіяльних шкіл, створювалися церковно-парафіяльні ради та надавалася підтримка школам на місцевому рівні. У роботі вперше визначено основні передумови розвитку церковно-парафіяльних шкіл як культурно-просвітницького осередку православ'я: боротьба з тотальною неграмотністю населення; створення єдиної системи початкових закладів освіти; виховання підростаючого покоління на християнських засадах задля подолання проявів девіантної поведінки; політика «освіченого абсолютизму» та ін.

Обґрунтовано організацію процесу навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах XIX – початку XX ст.: превалювання релігійного компоненту над світським у теорії навчання та виховання; надання катехітичним предметам переваги першочерговості; зосередженість на дисциплінарності, природовідповідності, трудовому вихованню; перевага виховних цілей над навчальними; рівномірність розподілу навчальних предметів за днями тижня задля забезпечення однакової зайнятості школярів; навчальний матеріал подавався учням з урахуванням особливостей наявного життєвого досвіду; індивідуалізація впливів на учнів та ін. Розкрито принципи (наступності й міцності знань, пов'язаності з життям, практично-прикладної спрямованості, індивідуалізації, відповідальності, єдності навчання і виховання), зміст (навчальні плани і програми включали: теорію освіти й виховання, читання та письмо, історію, географію рідного краю, арифметичні знання, трудове навчання з садо-городньої та польової роботи, релігійну освіту, церковний спів); форми та види діяльності (підготовка до виступів та заходів просвітницько-релігійного змісту, гурткова робота зі співу та рукоділля, садівництво, наставництво над молодшими учнями). Науково обґрунтовано динаміку процесу навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах XIX – початку XX ст., визначено основні етапи: (I (початок XIX ст. – 1864 р.) – формування мережі початкових шкіл України; II (1864 р. – 1884 рр.) – реформування системи церковно-парафіяльних шкіл; III – (1884 – початок XX ст.) – розвиток церковно-парафіяльної школи та її занепад. У дисертації виявлено та схарактеризовано творчі постаті священнослужителів (митр. Платон, еп. Ієронім

(Екземплярський), прот. Данило Данилевський свящ. Афанасій Сокологорський та ін.); викладачів (М. Реморов, Д. Сокологорська, В. Воблий, В. Овсієвський, дияк. Григорій Сандулов та ін.) авторів підручників і посібників (М. Корф, Х. Алчевська, К. Победоносцев, В. Зеньківський, С. Рачинський, С. Миропольський, О. Удод та ін.), які: розробили теоретичні й практичні засади навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах; обґрунтували систему принципів життя церковно-парафіяльних шкіл; науково узагальнили досвід початкової освіти XIX – 20-ті рр. XX ст.; змодельовали освітню систему церковно-парафіяльної школи. Священнослужителі, педагоги працюючи в церковно-парафіяльних школах, розробляли оригінальні підручники й посібники, вносячи в її зміст духовний і водночас особистісно-соціальний компоненти. Практична значущість роботи полягає у можливостях використання її результатів і розроблених рекомендацій у процесі підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей і вихованні дітей у загальноосвітніх закладах освіти, у системі післядипломної педагогічної освіти та методичної роботи з учителями різних фахів.

14.04.24.0101/0824U000671

Бакіров Денис Русланович Богословська антропологія політичного представництва: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 32; 37; 2; 1

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянуто політичне представництво з точки зору богословської антропології. У дослідженні розкриваються наступні проблеми: (1) питання ролі політичного представництва в антропології; (2) питання ролі політичного представництва в історії європейського врядування; (3) питання ролі політичного представництва в християнській церкві. Актуальність теми дослідження визначається необхідністю досягнення ясності у визначенні демократії в контексті зростання осі автократичних режимів, які позиціонують себе як більш демократичні, ніж ліберальні демократії, оскільки представляють людей більш безпосередньо. З цією метою, в дослідження побудована "антропологія представницької демократії", що виходить з "ортодоксальній" теорії політики, заснованій на "конститутивній теорії представництва", та протипоставленій "неортодоксальній" теорії політики, заснованій на "інструментальній теорії представництва". Актуальність цієї роботи зумовлена ризиком того, що хвиля популізму на Заході призведе до перетворення ліберальних демократій на "масові" "плебісцитарні" демократії, змодельовані на основі "неортодоксальної" теорії політики, де успіх представництва вимірюється безпосередністю копіювання "волі" народу. Щоб запобігти цьому сценарію, розроблено нюансовану антропологію політичного представництва, яка дозволяє оцінити, чи є "народ" значуще присутнім в діях уряду. Доказано, що сучасна представницька демократія є продуктом вчення і дисципліни християнської Церкви – практичним застосуванням "високого" соборного богослов'я репрезентації, яке стверджує, що незрівнянно різні реальності можуть

представляти одна одну, і політичним застосуванням "духовної справи", яка є конститутивною для Церкви – життя в "ім'я" іншого, за умови, що політики діють в "ім'я" народу, а згідно з народною "волею", оскільки "воля" – це те, що володіє вже наявними благами та бореться проти ворогів, які претендують на ті ж самі блага; тоді як "ім'я" об'єднує різні вольові акти в логічну історію розвитку. Політичне представництво, центральним референтом та суб'єктом якого є "ім'я", варте свого часу, тому що "ім'я" є тією частиною людини, що живе в мові, тобто бере участь в грі з ненульовою сумою, яка творить з нічого, а тому перетворює політику на "будівництво міста словами" ("Держава" 369а); тоді як акцент на народній "волі" сакралізує вже чинні визначення інтересів, унеможливує переговори, і, таким чином, зводить політику до безпосереднього зіткнення між волями – "друзями" і "ворогами". Загальний висновок дисертації полягає у позиціонуванні представницької демократії як системного наслідку вчення і практики християнської церкви. Стверджується, що теологічно грамотна антропологія свідчить про конститутивну теорію представництва. Тобто, вона розглядає політичне представництво не як щось, з чим потрібно покінчити якомога швидше, не кажучи вже про те, щоб обійти його на користь прямої демократії, а як діяльність, яка є абсолютно вартою свого часу, тому що вона є синонімічною з освітою та очищенням – і чим більша відстань, тривалість та різниця між представниками та представленими, тим більше є простору для мислення та любові, що і є найвищою духовною справою; а отже, представництво є прекрасним і веселим - адже представництво не є засобом зробити так, щоб наші бажання були почуті, це процес

виховання наших бажань, кінцем якого є усвідомлення, що саме представництво і є наше кінцеве бажання – вчитися пізнавати і любити те, що є іншим, знаходити місце (χώρα) для іншого всередині нас та для нас всередині іншого, дисципліна "взаємопроникнення" (περιχώρησις). Представницька демократія просто робить це взаємопроникнення сувереном. Таким чином, якщо Церква конститується актом представництва – життям-в-іншому, то політика, яке природно з нього випливає, розуміється не як визначення та нейтралізація ворога, але як божественний акт впізнавання-себе-в-іншому, навіть у ворогові, акт солідаризації задля благ, які можна здобути лише в координації та скуштувати лише в спільноті.

14.01 Загальні питання народної освіти і педагогіки

14.04.24.0102/0824U000453

Созонюк Ольга Сергіївна Організація самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 378; 37.001.57; 37.001.63; 65.012.34; 164

с. - Бібліогр.: назв

Об'єкт дослідження – організація професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Мета дослідження – теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка

методики організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем під час професійно-практичної підготовки. Згідно з метою визначено завдання дослідження: • провести аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури з метою виявлення та узагальнення сучасних форм і методів, методичних підходів до організації професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування; • розкрити особливості проєктування логістичних систем у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування; • розробити й обґрунтувати модель організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем; • розробити методичні рекомендації щодо освітньої діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі вивчення логістичних систем; експериментально перевірити ефективність запропонованої методики з використанням інноваційних форм та методів навчання. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексне дослідження організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем; визначено структуру організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (мотиваційно-потребнісний, змістово-процесуальний, контрольно-оцінювальний компоненти); розроблено й експериментально перевірено модель організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем, яка складається з цільового, теоретичного, організаційно-процесуального й оцінно-

результативного блоків; визначено й обґрунтовано педагогічні умови організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проєктування логістичних систем (ознайомлення майбутніх фахівців сфери обслуговування із роллю й місцем логістичних систем в організації самостійної роботи через збагачення змісту спеціальних дисциплін знаннями з основ логістики; реалізація комплексу сучасних інноваційних технологій, спрямованих на формування самостійності майбутніх фахівців сфери обслуговування; оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування методичними прийомами організації самостійної роботи в процесі проєктування логістичних систем); уточнені поняття «самостійна робота», «організація самостійної роботи», «логістика», «логістична система», «проєктування логістичних систем у закладах ресторанного господарства».

14.04.24.0103/0824U000590

Гоу Кванденг ... Персоналізація навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету (на прикладі Китайської Народної Республіки).: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 37:004; 37.02; 371

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням питання моделювання та впровадження персоналізації навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету (на прикладі Китайської

Народної Республіки). Провідною ідеєю дослідження є те, що персоналізація навчання студентів буде забезпечена за рахунок розроблення і впровадження моделі персоналізованого навчання з використанням ресурсів цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. Об'єкт дослідження – процес персоналізації навчання студентів в умовах університету. Предмет дослідження – сукупність теоретичних положень, модель та методичні рекомендації щодо персоналізованого навчання студентів в цифровому освітньому середовищі університету (на прикладі Китайської Народної Республіки). У першому розділі роботи визначено сутність та характеристики понять «освітнє середовище», «цифрове освітнє середовище», «персоналізоване навчання». У ході дослідження уточнено поняття «цифрове освітнє середовище закладу вищої освіти», як таке, що передбачає використання сучасних технічних засобів для реалізації оцифрування навчальних ресурсів, інтелектуальних навчальних середовищ, обладнання навчальних мереж, таким чином, що студенти можуть отримати доступ до різних цифрових ресурсів через цифрові електронні термінали без обмеження, а також створювати інформацію з цифровими і ефективними методами управління. У другому розділі дисертаційної роботи на основі визначення сутності процесу моделювання розроблено модель персоналізованого навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету. Визначено базові компоненти моделі: цілі персоналізованого навчання; принципи персоналізованого навчання, цифрове освітнє середовище; та функціональні компоненти моделі персоналізованого навчання: модель студента; модель

викладача; модель рекомендаційного навчання на платформі, модель оцінювання. Обґрунтовано та розкрито сутність функціональних компонентів моделі, що полягає у наступному: 1) модель студента містить інформацію про профіль студента; 2) модель викладача передбачає проектування навчального курсу з множинним вибором траєкторій навчання; 3) модель рекомендаційного навчання відображає навчальний процес на платформі студентської мережі із врахуванням профілю студентів; 4) модель оцінювання полягає у формуванні стратегій індивідуального оцінювання, показників оцінювання та моделей оцінювання. Розроблено базову кваліметричну модель, яка дозволяє кількісно визначати якість функціонування модель персоналізованого навчання студентів у закладі вищої освіти. Базова кваліметрична модель містить: фактори – компоненти персоналізованого навчання, критерії – складові функціонування компонентів персоналізованого навчання студентів, вагомості – значущість факторів та критеріїв. Розроблено технологію організації змішаного навчання (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки), яка включає такі етапи: аналіз академічної ситуації та профілю студента, проектування процесу змішаного навчання, процес змішаного навчання та оцінку результатів. Розкрито впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти: підготовчий етап (підготовка до занять), основний етап (навчальний процес під час занять) та завершальний етап (навчання після занять). У третьому розділі дисертаційної роботи висвітлено хід та результати впровадження та експериментальної перевірки моделі персоналізованого навчання студентів з використанням умов

цифрового освітнього середовища в університеті. Мета емпіричного дослідження – перевірка функціонування компонентів розробленої моделі персоналізованого навчання студентів у цифровому освітньому середовищі університету. Методи дослідження: педагогічний експеримент, опитування, експертні оцінки, контент аналіз. Базою експериментального дослідження став Нормальний університет Нейцзян у провінції Сичуань (Китай). Про ефективність функціонування моделі персоналізованого навчання студентів у цифровому освітньому середовищі університету свідчать оцінка та аналіз результатів впровадження в контрольній та експериментальній групі за компонентами моделі. На основі методу контент-аналізу проведено вивчення навчальних особливостей студентів, важливих для розроблення та подальшого уточнення моделі персоналізованого навчання (на прикладі КНР). У дисертаційній роботі запропоновано методичні рекомендації для китайських та українських університетів щодо впровадження та розвитку персоналізованого навчання та цифрового освітнього середовища. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Довідка №23/86-02-38 від 10.07.2023 р.); Нензянського педагогічного університету (від 16.06.2023 р.); Нензянського професійно-технічного університету (від 16.06.2023 р.).

14.04.24.0104/0824U000579

Васильєв Геннадій Анатолійович
Формування вольових якостей підлітків у позашкільних закладах спортивного

спрямування: Дис...Доктор філософії/
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 37

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування вольових якостей підлітків у позашкільних закладах спортивного спрямування (розширення уявлень підлітків про спортивну діяльність як про спосіб розвитку вольових якостей особистості; здійснення диференційованого тренування підлітків та використання ефективних методів, засобів його забезпечення на основі особистісно зорієнтованого підходу; забезпечення позитивної мотивації підлітків до командної спортивної діяльності та реальної самооцінки власних можливостей. Розроблено і апробовано модель формування вольових якостей підлітків у позашкільних закладах спортивного спрямування, що містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи та принципи, що регламентують включення та функціонування спроектованої моделі в системі позашкільних закладів спортивного спрямування, суб'єкти тренувального процесу), змістовно-процесуальний (етапи, педагогічні умови, зміст, вибір форм і методів роботи з формування вольових якостей, що надають безпосередній вплив на результативність використання потенціалу спортивних єдиноборств), та оцінювально-результативний (моніторинг та підсумковий зріз, результат). Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні методичних рекомендацій для

тренерського колективу позашкільних закладів спортивного спрямування щодо впровадження моделі та педагогічних умов формування вольових якостей; цілеспрямованої системи впливів на вольовий розвиток підлітків, на їх моральні переконання та ідеали; створенні «Щоденника саморозвитку». Результати дослідження можуть бути використані тренерсько-викладацьким складом позашкільних закладів спортивного спрямування у процесі морально-вольового виховання підлітків; при оновленні освітніх програм та окремих освітніх компонентів зі спеціальностей 017 Фізична культура і спорт, 014 Середня освіта (предметна спеціальність/спеціалізація: 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

14.04.24.0105/0524U000036

Загура Федір Іванович Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти: Дис...Доктор педагогічних наук/ Хмельницький національний університет - Захищена; 1--0.2024

УДК: 37:372.8

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі обґрунтовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. Теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти обґрунтовано крізь призму філософського, антропологічного, психологічного, економічного та андрагогічного вимірів; концепції прогресизму, екзистенціалізму,

конструктивізму, коннективізму; а також визначені принципи (науково-практична спрямованість, гнучкість, інтегрованість, відкритість, системність, варіативність, колегіальність, контекстне навчання, індивідуалізація та особистісна спрямованість, проблемність, рефлексивність, активне навчання), покладені в її основу; визначено та обґрунтовано застосування методологічних підходів (антропоцентричного, андрагогічного, міждисциплінарного, парадигмального, системного, структурного, синергетичного, компетентнісного, акмеологічного, аксіологічного, культурологічного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, модульного). Сучасний стан проблеми охарактеризовано через характеристику професійної діяльності (організаційна, наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна, оздоровчо-профілактична, спортивно-дозвіллева та спортивна робота) викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, а також проаналізовано пропозиції провайдерів щодо програм професійного розвитку. Проведено вивчення досвіду участі викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти у програмах професійного розвитку. Теоретично обґрунтовано зміст і структуру готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти, розкрито її сутність та охарактеризовано компоненти (мотиваційний, гносеологічний, особистісний, діяльнісний). Діагностичний інструментарій педагогічного експерименту, а також критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, особистісно-рефлексивний, операційно-діяльнісний),

показники та рівні (низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий) Визначено та розроблено готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти, що співвідносяться з її компонентами. На основі розробленої концепції розроблено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. Змодельовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти). Експериментально доведено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. Удосконалено зміст професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, його інституційні форми та моделі, індивідуальні форми та методи. Набули подальшого розвитку положення щодо інтеграції теорії та практики

професійного розвитку, застосування зовнішнього та внутрішнього потенціалу системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

14.07 Загальна педагогіка

14.04.24.0106/0824U000432

Грузевич Тетяна Юріївна Громадянське виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій: Дис...Доктор філософії/ Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 373.1.02; 37.013

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання щодо громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше обґрунтовано педагогічні умови громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій (спрямування змісту освітнього процесу на поглиблення обізнаності учнів старших класів щодо національних традицій та їх громадянсько-педагогічного потенціалу; поєднання традиційних та інноваційних технологій у громадянському вихованні учнів старших класів закладів загальної середньої освіти використання виховного потенціалу позакласних заходів для активізації громадянського самовиховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; розвиток громадянської культури педагогічних працівників);

розроблено структурно-функціональну модель цього процесу, основними складниками якої є такі: мета, підходи, принципи, етапи, педагогічні умови громадянського виховання, зміст, форми, методи, критерії та результат громадянського виховання; уточнено сутність ключових понять дослідження: «громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій як педагогічного процесу взаємодії учнів старших класів закладів загальної середньої освіти і педагога, спрямованого на набуття у сприятливих педагогічних умовах особистісних якостей, які характеризують їх ставлення до встановлених у державі порядків, законів, почуття власної гідності, знання і поваги до прав людини, чеснот громадянського суспільства і виявляються у свідомій активній і відповідальній діяльності на основі засвоєних громадянських знань та національних традицій», «громадянської вихованості учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій як комплексної властивості особистості, що характеризується наявністю і ступенем сформованості таких соціально цінних якостей і властивостей як патріотизм, громадянська свідомість, громадянська активність, громадянська відповідальність, толерантність, національна ідентичність, соціальна мобільність тощо»; удосконалено зміст критеріїв сформованості громадянської вихованості учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій та їх показники: інформаційно-пізнавальний критерій (показники: рівень засвоєння національних традицій, мови, культури та мистецтва; знання про особистість та її соціалізацію, права і свободи людини,

про людину в соціокультурному просторі; знання про громадянське суспільство, дитячі й молодіжні громадські об'єднання; інформованість про сучасні суспільні події в Україні й у світі, вироблення власної громадянської позиції стосовно цих подій); мотиваційно-ціннісний критерій (показники: усвідомлення значущості національних традицій для самореалізації людини в соціокультурному просторі; готовність брати участь у суспільно корисній діяльності; ставлення до участі у розбудові незалежної держави, зміцненні її авторитету на світовій арені; прагнення до самовдосконалення особистості, поглиблення знань національних традицій); діяльнісно-рефлексивний критерій (показники: виконання громадянських обов'язків на основі дотримання морально-правових норм та національних традицій; залучення до суспільних справ, наявність досвіду громадянської поведінки; здатність діяти свідомо та відповідально; здатність до самоорганізації та організації інших у суспільно корисній діяльності); подальшого розвитку набули наукові знання про громадянське виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, зміст, форми і методи громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні й упровадженні спецкурсу «Національні традиції у громадянському вихованні учнів старших класів закладів загальної середньої освіти», методичних рекомендацій педагогічним працівникам щодо громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій, у доповненні змісту навчальних предметів громадянськознавчим матеріалом;

апробуванні творчих завдань, інноваційних форм аудиторної та позааудиторної роботи, індивідуальних планів громадянського самовиховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; розробленні та реалізації Програми громадянсько-краєзнавчої роботи. Матеріали дослідження було використано вчителями, педагогами-організаторами під час відбору змісту матеріалу для позакласних заходів з громадянського виховання.

14.04.24.0107/0824U000590

Гоу Кванденг ... Персоналізація навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету (на прикладі Китайської Народної Республіки).: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця - Захищена; 1-- 0.2024

УДК: 37:004; 37.02; 371

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є теоретико-експериментальним дослідженням питання моделювання та впровадження персоналізації навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету (на прикладі Китайської Народної Республіки). Провідною ідеєю дослідження є те, що персоналізація навчання студентів буде забезпечена за рахунок розроблення і впровадження моделі персоналізованого навчання з використанням ресурсів цифрового освітнього середовища закладу вищої освіти. Об'єкт дослідження – процес персоналізації навчання студентів в умовах університету. Предмет дослідження – сукупність теоретичних

положень, модель та методичні рекомендації щодо персоналізованого навчання студентів в цифровому освітньому середовищі університету (на прикладі Китайської Народної Республіки). У першому розділі роботи визначено сутність та характеристики понять «освітнє середовище», «цифрове освітнє середовище», «персоналізоване навчання». У ході дослідження уточнено поняття «цифрове освітнє середовище закладу вищої освіти», як таке, що передбачає використання сучасних технічних засобів для реалізації оцифрування навчальних ресурсів, інтелектуальних навчальних середовищ, обладнання навчальних мереж, таким чином, що студенти можуть отримати доступ до різних цифрових ресурсів через цифрові електронні термінали без обмеження, а також створювати інформацію з цифровими і ефективними методами управління. У другому розділі дисертаційної роботи на основі визначення сутності процесу моделювання розроблено модель персоналізованого навчання студентів в умовах цифрового освітнього середовища університету. Визначено базові компоненти моделі: цілі персоналізованого навчання; принципи персоналізованого навчання, цифрове освітнє середовище; та функціональні компоненти моделі персоналізованого навчання: модель студента; модель викладача; модель рекомендаційного навчання на платформі, модель оцінювання. Обґрунтовано та розкрито сутність функціональних компонентів моделі, що полягає у наступному: 1) модель студента містить інформацію про профіль студента; 2) модель викладача передбачає проектування навчального курсу з множинним вибором траєкторій навчання; 3) модель рекомендаційного навчання відображає навчальний процес

на платформі студентської мережі із врахуванням профілю студентів; 4) модель оцінювання полягає у формуванні стратегій індивідуального оцінювання, показників оцінювання та моделей оцінювання. Розроблено базову кваліметричну модель, яка дозволяє кількісно визначати якість функціонування модель персоналізованого навчання студентів у закладі вищої освіти. Базова кваліметрична модель містить: фактори – компоненти персоналізованого навчання, критерії – складові функціонування компонентів персоналізованого навчання студентів, вагомості – значущість факторів та критеріїв. Розроблено технологію організації змішаного навчання (на прикладі університетів Китайської Народної Республіки), яка включає такі етапи: аналіз академічної ситуації та профілю студента, проектування процесу змішаного навчання, процес змішаного навчання та оцінку результатів. Розкрито впровадження змішаного навчання у закладах вищої освіти: підготовчий етап (підготовка до занять), основний етап (навчальний процес під час занять) та завершальний етап (навчання після занять). У третьому розділі дисертаційної роботи висвітлено хід та результати впровадження та експериментальної перевірки моделі персоналізованого навчання студентів з використанням умов цифрового освітнього середовища в університеті. Мета емпіричного дослідження – перевірка функціонування компонентів розробленої моделі персоналізованого навчання студентів у цифровому освітньому середовищі університету. Методи дослідження: педагогічний експеримент, опитування, експертні оцінки, контент аналіз. Базою експериментального дослідження став Нормальний університет Нейцзян у

провінції Сичуань (Китай). Про ефективність функціонування моделі персоналізованого навчання студентів у цифровому освітньому середовищі університету свідчать оцінка та аналіз результатів впровадження в контрольній та експериментальній групі за компонентами моделі. На основі методу контент-аналізу проведено вивчення навчальних особливостей студентів, важливих для розроблення та подальшого уточнення моделі персоналізованого навчання (на прикладі КНР). У дисертаційній роботі запропоновано методичні рекомендації для китайських та українських університетів щодо впровадження та розвитку персоналізованого навчання та цифрового освітнього середовища. Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Довідка №23/86-02-38 від 10.07.2023 р.); Нензянського педагогічного університету (від 16.06.2023 р.); Нензянського професійно-технічного університету (від 16.06.2023 р.).

14.09 Історія освіти і педагогіки. Персоналія

14.04.24.0108/0824U000437

Олицька Олена Олександрівна
Управлінська та науково-педагогічна діяльність М. М. Дарманського (1945–2005 рр.): Дис... Доктор філософії/
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 37(091); 37(092); 37(091);
37(091)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню управлінської та науково-педагогічної діяльності відомого на Поділлі та в Україні педагога Миколи Миколайовича Дарманського. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: – уперше з позицій системного підходу здійснено виокремлення ключових чинників (родинне оточення, суспільно-політичні та соціокультурні умови розвитку освітньої системи в другій половині ХХ ст., безпосереднє спілкування, співпраця, налагодження дієвих взаємин із відомими постатями вітчизняної освіти, педагогічної думки, науки, управління, власна багатоаспектна діяльність – педагогічна, виховна, наукова, управлінська), що мали вплив на формування М. Дарманського як педагога, науковця, управлінця); установлено та науково обґрунтовано основні етапи діяльності М. Дарманського (перший – навчання в Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті, викладацька діяльність та керівництво механічним відділенням Кам'янець-Подільського технікуму харчової промисловості; другий – робота на посаді директора середньої школи № 13 м. Кам'янця-Подільського; третій – керівництво Кам'янець-Подільським міським відділом народної освіти; четвертий – діяльність на посаді завідувача відділу (начальник управління) Хмельницького обласного відділу народної освіти; п'ятий – робота першим заступником (заступником) голови Хмельницької обласної державної адміністрації; шостий – керівництво Хмельницьким гуманітарно-педагогічним інститутом; визначено основні напрями та зміст його діяльності (педагогічна, організаційно-управлінська, наукова) та вплив педагогічних та наукових ідей

М. Дарманського на розвиток освіти; в руслі історико-педагогічної проблематики здійснено аналіз наукової спадщини досліджуваної персоналії, виявлено її потенціал щодо використання на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні; з'ясовано актуальність педагогічних та управлінських ідей М. Дарманського та його науково-управлінської спадщини для сьогодення щодо їх використання в освітньому просторі України; – уточнено та конкретизовано окремі факти з життя та діяльності М. Дарманського, його ініціативи з реалізації освітніх проєктів під час роботи на різних щаблях управлінської вертикалі в системі освіти; – подальшого розвитку набули знання про управлінську та науково-педагогічну діяльність М. Дарманського, його вплив на розвиток освіти на Поділлі, а також відомості про особистісні та професійні якості М. Дарманського, внесок М. Дарманського у становлення ідей ступеневої освіти та розвиток Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту. До наукового обігу вперше введено раніше невідомі архівні матеріали (фонди Державного архіву Хмельницької області, Архіву управління освіти і науки Кам'янець-Подільського міської ради, Поточного архіву Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії), матеріали Лабораторії імені Миколи Дарманського Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, документи та матеріали родинного архіву М. Дарманського, а також відомості з неопублікованих рукописних матеріалів М. Дарманського. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення та висновки дисертації можуть бути творчо використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України педагогічного профілю. Зокрема,

під час читання лекційних курсів для здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка з історії освіти та педагогіки («Історія становлення та розвитку педагогіки», «Загальна педагогіка», «Загальні основи педагогіки та історія її розвитку», «Персоналістський напрям у педагогічних дослідженнях»), управління освітою («Управління в системі освіти», «Організація управління освітнім процесом у ЗВО», «Менеджмент освіти», «Техніка управлінської діяльності), педагогіки («Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача», «Педагогіка») та ін. Окрім того, результати дослідження можуть бути використані у процесі підготовки освітньо-професійних програм, програм навчальних дисциплін, силабусів, для підготовки та написання монографічних досліджень, підручників, посібників, методичних рекомендацій, курсових, дипломних та магістерських досліджень з освітніх компонентів педагогічного управлінського спрямування. Результати дослідження мають потенціал щодо використання в системі підвищення професійної майстерності педагогічних працівників, практичної діяльності учителів та науково-педагогічних працівників, а також можуть бути використані здобувачами освіти для підготовки доповідей на наукових форумах і реалізації ними завдань науково-дослідницької роботи. Окремі результати наукового пошуку можуть бути творчо використані сучасними менеджерами в сфері освіти з огляду на їх релевантність сучасним освітньо-управлінським реаліям системи освіти України.

14.04.24.0109/0824U000437

Олицька Олена Олександрівна
Управлінська та науково-педагогічна діяльність М. М. Дарманського (1945–2005 рр.): Дис...Доктор філософії/
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 37(091); 37(092); 37(091);
37(091)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню управлінської та науково-педагогічної діяльності відомого на Поділлі та в Україні педагога Миколи Миколайовича Дарманського. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: – уперше з позицій системного підходу здійснено виокремлення ключових чинників (родинне оточення, суспільно-політичні та соціокультурні умови розвитку освітньої системи в другій половині ХХ ст., безпосереднє спілкування, співпраця, налагодження дієвих взаємин із відомими постатями вітчизняної освіти, педагогічної думки, науки, управління, власна багатоаспектна діяльність – педагогічна, виховна, наукова, управлінська), що мали вплив на формування М. Дарманського як педагога, науковця, управлінця); установлено та науково обґрунтовано основні етапи діяльності М. Дарманського (перший – навчання в Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті, викладацька діяльність та керівництво механічним відділенням Кам'янець-Подільського технікуму харчової промисловості; другий – робота на посаді директора середньої школи № 13 м. Кам'янець-Подільського; третій – керівництво Кам'янець-Подільським міським відділом народної освіти; четвертий – діяльність на посаді завідувача відділу (начальник

управління) Хмельницького обласного відділу народної освіти; п'ятий – робота першим заступником (заступником) голови Хмельницької обласної державної адміністрації; шостий – керівництво Хмельницьким гуманітарно-педагогічним інститутом; визначено основні напрями та зміст його діяльності (педагогічна, організаційно-управлінська, наукова) та вплив педагогічних та наукових ідей М.Дарманського на розвиток освіти; в руслі історико-педагогічної проблематики здійснено аналіз наукової спадщини досліджуваної персоналії, виявлено її потенціал щодо використання на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні; з'ясовано актуальність педагогічних та управлінських ідей М. Дарманського та його науково-управлінської спадщини для сьогодення щодо їх використання в освітньому просторі України; – уточнено та конкретизовано окремі факти з життя та діяльності М. Дарманського, його ініціативи з реалізації освітніх проєктів під час роботи на різних щаблях управлінської вертикалі в системі освіти; – подальшого розвитку набули знання про управлінську та науково-педагогічну діяльність М. Дарманського, його вплив на розвиток освіти на Поділлі, а також відомості про особистісні та професійні якості М.Дарманського, внесок М.Дарманського у становлення ідей ступеневої освіти та розвиток Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту. До наукового обігу вперше введено раніше невідомі архівні матеріали (фонди Державного архіву Хмельницької області, Архіву управління освіти і науки Кам'янець-Подільського міської ради, Поточного архіву Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії), матеріали Лабораторії імені Миколи Дарманського Хмельницької гуманітарно-педагогічної

академії, документи та матеріали родинного архіву М.Дарманського, а також відомості з неопублікованих рукописних матеріалів М. Дарманського. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення та висновки дисертації можуть бути творчо використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України педагогічного профілю. Зокрема, під час читання лекційних курсів для здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка з історії освіти та педагогіки («Історія становлення та розвитку педагогіки», «Загальна педагогіка», «Загальні основи педагогіки та історія її розвитку», «Персоналістський напрям у педагогічних дослідженнях»), управління освітою («Управління в системі освіти», «Організація управління освітнім процесом у ЗВО», «Менеджмент освіти», «Техніка управлінської діяльності»), педагогіки («Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача», «Педагогіка») та ін. Окрім того, результати дослідження можуть бути використані у процесі підготовки освітньо-професійних програм, програм навчальних дисциплін, силабусів, для підготовки та написання монографічних досліджень, підручників, посібників, методичних рекомендацій, курсових, дипломних та магістерських досліджень з освітніх компонентів педагогічного управлінського спрямування. Результати дослідження мають потенціал щодо використання в системі підвищення професійної майстерності педагогічних працівників, практичної діяльності учителів та науково-педагогічних працівників, а також можуть бути використані здобувачами освіти для підготовки доповідей на наукових форумах і реалізації ними завдань науково-дослідницької роботи. Окремі

результати наукового пошуку можуть бути творчо використані сучасними менеджерами в сфері освіти з огляду на їх релевантність сучасним освітньо-управлінським реаліям системи освіти України.

14.04.24.0110/0824U000435

Шафрановський Віталій Юрійович
Організація процесу навчання в церковно-парафіяльних школах України XIX – початку XX ст.: Дис...Доктор філософії/ Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 37; 373(091);
94(477)"1920/1933"+37.018.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена комплексному аналізу історії церковно-парафіяльних шкіл в системі освіти XIX – початку XX століть, що в свою чергу дозволяє зробити висновок, що церковно-парафіяльні школи відігравали важливу роль у процесі виховання та навчання підростаючого покоління. Царський уряд обрав православне духовенство як охоронця інтересів освіти імперії. Духовенству було доручено управління початковими школами, які офіційно називалися церковно-парафіяльними, а в 1836 році православне духовенство отримало право відкривати школи для навчання селянських дітей Закону Божому, читанню, письму і рахунку, а за Миколи I були офіційно визнані школи при монастирях і церквах. Святійший Синод заохочував духовенство відкривати парафіяльні школи у своєму царському указі від 29 жовтня 1836 року. Починаючи з 1884 року, російський імперський уряд розробив і видав низку

указів і постанов щодо освітньої діяльності духовенства: «Положення про церковно-парафіяльні школи» 1884 року, «Навчальний план церковно-парафіяльних шкіл» 1886 року, «Положення про школи грамоти» 1891 року, «Положення про церковно-парафіяльні школи Православної Церкви» та «Положення про церковно-парафіяльні школи Православної Церкви та правила управління школами грамоти» у 1896 році та «Положення про церковні школи» у 1902 році. Публікація цих документів ознаменувала новий етап у розвитку церковних шкіл, коли парафіяльні школи отримали державну підтримку і стали невід'ємною частиною початкових шкіл. Протягом короткого періоду часу послідовно втілювалися в життя плани заснування церковно-парафіяльних шкіл, створювалися церковно-парафіяльні ради та надавалася підтримка школам на місцевому рівні. У роботі вперше визначено основні передумови розвитку церковно-парафіяльних шкіл як культурно-просвітницького осередку православ'я: боротьба з тотальною неграмотністю населення; створення єдиної системи початкових закладів освіти; виховання підростаючого покоління на християнських засадах задля подолання проявів девіантної поведінки; політика «освіченого абсолютизму» та ін. Обґрунтовано організацію процесу навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах XIX – початку XX ст.: превалювання релігійного компоненту над світським у теорії навчання та виховання; надання катехітичним предметам переваги першочерговості; зосередженість на дисциплінарності, природовідповідності, трудовому вихованні; перевага виховних цілей над навчальними; рівномірність розподілу навчальних предметів за днями

тижня задля забезпечення однакової зайнятості школярів; навчальний матеріал подавався учням з урахуванням особливостей наявного життєвого досвіду; індивідуалізація впливів на учнів та ін. Розкрито принципи (наступності й міцності знань, пов'язаності з життям, практично-прикладної спрямованості, індивідуалізації, відповідальності, єдності навчання і виховання), зміст (навчальні плани і програми включали: теорію освіти й виховання, читання та письмо, історію, географію рідного краю, арифметичні знання, трудове навчання з садо-городньої та польової роботи, релігійну освіту, церковний спів); форми та види діяльності (підготовка до виступів та заходів просвітницько-релігійного змісту, гурткова робота зі співу та рукоділля, садівництво, наставництво над молодшими учнями). Науково обґрунтовано динаміку процесу навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах ХІХ – початку ХХ ст., визначено основні етапи: (I (початок ХІХ ст. – 1864 р.) – формування мережі початкових шкіл України; II (1864 р. – 1884 рр.) – реформування системи церковно-парафіяльних шкіл; III – (1884 – початок ХХ ст.) – розвиток церковно-парафіяльної школи та її занепад. У дисертації виявлено та схарактеризовано творчі постаті священнослужителів (митр. Платон, еп. Ієронім (Екземплярський), прот. Данило Данилевський свящ. Афанасій Сокологорський та ін.); викладачів (М. Реморов, Д. Сокологорська, В. Воблий, В. Овсієвський, дияк. Григорій Сандулов та ін.) авторів підручників і посібників (М. Корф, Х. Алчевська, К. Побєдоносцев, В. Зеньківський, С. Рачинський, С. Миропольський, О. Удод та ін.), які: розробили теоретичні й практичні засади навчання і виховання дітей у церковно-парафіяльних школах; обґрунтували

систему принципів життя церковно-парафіяльних шкіл; науково узагальнили досвід початкової освіти ХІХ – 20-ті рр. ХХ ст.; змодельювали освітню систему церковно-парафіяльної школи. Священнослужителі, педагоги працюючи в церковно-парафіяльних школах, розробляли оригінальні підручники й посібники, вносячи в її зміст духовний і водночас особистісно-соціальний компоненти. Практична значущість роботи полягає у можливостях використання її результатів і розроблених рекомендацій у процесі підготовки фахівців гуманітарних спеціальностей і вихованні дітей у загальноосвітніх закладах освіти, у системі післядипломної педагогічної освіти та методичної роботи з учителями різних фахів.

14.04.24.0111/0824U000437

Олицька Олена Олександрівна
Управлінська та науково-педагогічна діяльність М. М. Дарманського (1945–2005 рр.): Дис...Доктор філософії/
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 37(091); 37(092); 37(091);
37(091)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню управлінської та науково-педагогічної діяльності відомого на Поділлі та в Україні педагога Миколи Миколайовича Дарманського. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: – уперше з позицій системного підходу здійснено виокремлення ключових чинників (родинне оточення, суспільно-політичні та соціокультурні умови розвитку освітньої системи в

другій половині ХХ ст., безпосереднє спілкування, співпраця, налагодження дієвих взаємин із відомими постатями вітчизняної освіти, педагогічної думки, науки, управління, власна багатоаспектна діяльність – педагогічна, виховна, наукова, управлінська), що мали вплив на формування М. Дарманського як педагога, науковця, управлінця); установлено та науково обґрунтовано основні етапи діяльності М.

Дарманського (перший – навчання в Кам'янець-Подільському державному педагогічному інституті, викладацька діяльність та керівництво механічним відділенням Кам'янець-Подільського технікуму харчової промисловості; другий – робота на посаді директора середньої школи № 13 м. Кам'янця-Подільського; третій – керівництво Кам'янець-Подільським міським відділом народної освіти; четвертий – діяльність на посаді завідувача відділу (начальник управління) Хмельницького обласного відділу народної освіти; п'ятий – робота першим заступником (заступником) голови Хмельницької обласної державної адміністрації; шостий – керівництво Хмельницьким гуманітарно-педагогічним інститутом; визначено основні напрями та зміст його діяльності (педагогічна, організаційно-управлінська, наукова) та вплив педагогічних та наукових ідей М. Дарманського на розвиток освіти; в руслі історико-педагогічної проблематики здійснено аналіз наукової спадщини досліджуваної персоналії, виявлено її потенціал щодо використання на сучасному етапі реформування системи освіти в Україні; з'ясовано актуальність педагогічних та управлінських ідей М. Дарманського та його науково-управлінської спадщини для сьогодення щодо їх використання в освітньому просторі України; – уточнено та конкретизовано окремі факти з життя

та діяльності М. Дарманського, його ініціативи з реалізації освітніх проєктів під час роботи на різних щаблях управлінської вертикалі в системі освіти; – подальшого розвитку набули знання про управлінську та науково-педагогічну діяльність М. Дарманського, його вплив на розвиток освіти на Поділлі, а також відомості про особистісні та професійні якості М. Дарманського, внесок М. Дарманського у становлення ідей ступеневої освіти та розвиток Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту. До наукового обігу вперше введено раніше невідомі архівні матеріали (фонди Державного архіву Хмельницької області, Архіву управління освіти і науки Кам'янець-Подільського міської ради, Поточного архіву Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії), матеріали Лабораторії імені Миколи Дарманського Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, документи та матеріали родинного архіву М. Дарманського, а також відомості з неопублікованих рукописних матеріалів М. Дарманського. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення та висновки дисертації можуть бути творчо використані в освітньому процесі закладів вищої освіти України педагогічного профілю. Зокрема, під час читання лекційних курсів для здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка з історії освіти та педагогіки («Історія становлення та розвитку педагогіки», «Загальна педагогіка», «Загальні основи педагогіки та історія її розвитку», «Персоналістський напрям у педагогічних дослідженнях»), управління освітою («Управління в системі освіти», «Організація управління освітнім процесом у ЗВО», «Менеджмент освіти», «Техніка управлінської діяльності»),

педагогіки («Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача», «Педагогіка») та ін. Окрім того, результати дослідження можуть бути використані у процесі підготовки освітньо-професійних програм, програм навчальних дисциплін, силабусів, для підготовки та написання монографічних досліджень, підручників, посібників, методичних рекомендацій, курсових, дипломних та магістерських досліджень з освітніх компонентів педагогічного управлінського спрямування. Результати дослідження мають потенціал щодо використання в системі підвищення професійної майстерності педагогічних працівників, практичної діяльності учителів та науково-педагогічних працівників, а також можуть бути використані здобувачами освіти для підготовки доповідей на наукових форумах і реалізації ними завдань науково-дослідницької роботи. Окремі результати наукового пошуку можуть бути творчо використані сучасними менеджерами в сфері освіти з огляду на їх релевантність сучасним освітньо-управлінським реаліям системи освіти України.

14.23 Дошкільна освіта. Дошкільна педагогіка

14.04.24.0112/0824U000456

Древняк Лада Петрівна Педагогічне коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 373.2; 376

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації подано теоретичне узагальнення та нове наукове вирішення проблеми педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності, обґрунтовано педагогічні умови щодо забезпечення процесу коригування, розроблено модель, діагностувальну та апробовано експериментальну методики педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності, що надало можливість дійти висновків. Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити модель, педагогічні умови та методику педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: вперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності (активізація позитивної настанови вихователів ЗДО на коригування мовлення дітей п'ятого року життя, створення активного комунікативно-мовленнєвого середовища, залучення батьків до активної взаємодії); сутність феномену «педагогічне коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності»; виявлено критерії з відповідними показниками (фонетичний з показниками: звуковимова, фонематичний слух, виразність мовлення; граматичний з показниками: морфологічна правильність мовлення, синтаксична правильність мовленнєвих висловів, наявність оцінно-контрольних дій; лексичний із показниками: семантична правильність,

нормативність уживання лексики); схарактеризовано рівні (достатній, середній, низький) розвитку мовлення дітей п'ятого року життя; розроблено модель педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності; уточнено поняття «корекція», «коригування», «нормативність мовлення», «мовленнєві помилки», «комунікативна діяльність», «комунікативна діяльність дітей п'ятого року життя», «комунікативна діяльність як засіб коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя». Практична значущість дослідження полягає в розробці й експериментальній апробації діагностичної та експериментальної методик педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності; презентації авторської розробки «Мовленнєва розминка»; розробленні системи роботи з вихователями (Майстер-клас на тему «Мовленнєва розминка, як інструмент профілактики та подолання мовленнєвих помилок у дошкільників», адресна листівка з прикладом мовленнєвої розминки, Методичні рекомендації «Мовленнєва розминка як сучасна форма розвитку мовлення дошкільника (з прикладами)», збірник ігор «Грамматика для дошкільнят»); розробленні програми роботи з батьками (Круглий стіл для батьків вихованців, пам'ятка для батьків з прикладами ігор); циклу занять навчально-коригувальної спрямованості; систематизації добірки ігор «Ігри з Питайликом», які стимулювали дітей до оцінно-контрольної діяльності.

14.04.24.0113/0824U000677

Волік Наталія Миколаївна Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти: Дис...Доктор філософії/ Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 373.2

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше теоретично обґрунтовано та експериментально доведено доцільність розгляду емоційного інтелекту у термінах дошкільної педагогіки як педагогічної проблеми; визначено теоретико-методологічні засади та окреслено педагогічні умови процесу розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти; представлено авторську теоретично обґрунтовану та експериментально перевірену методику розвитку емоційного інтелекту дитини старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти, розроблено та подано її структурно-функціональну модель; сформовано комплекс діагностичних методик для виявлення рівня розвитку емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. Розширено та доповнено уявлення про розвиток емоційного інтелекту в онтогенезі, про доцільність цілеспрямованого впливу на розвиток емоційного інтелекту, починаючи саме з дошкільного віку, про роль педагогів та батьків у розвитку емоційного інтелекту дитини дошкільного віку. Дістали подальшого розвитку ідеї взаємозв'язку та взаємозалежності емоційної та когнітивної складових загального розвитку дитини; концептуальні засади та науково-педагогічні підходи щодо

створення оптимальних умов для успішної соціалізації дошкільника в закладі дошкільної освіти шляхом розвитку емоційного інтелекту засобами психолого-педагогічного впливу. Отримані в дисертаційному дослідженні результати було апробовано та впроваджено в освітній процес. Провідні положення дисертаційного дослідження стали підґрунтям для надрукованих науково-методичних праць. Опубліковано «Рекомендації для педагогів закладу дошкільної освіти щодо роботи з розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку»; розроблено та запатентовано «Тренінг для педагогів з розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку». На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури розглянуто стан дослідження проблеми розвитку емоційного інтелекту як чинника успішної соціалізації дітей дошкільного віку; висвітлено вплив емоцій на життєдіяльність особистості та наголошено на важливості розвитку емоційного інтелекту саме в дошкільному віці. Схарактеризовано термінологічне поле поняття «емоційний інтелект» та обґрунтовано розгляд розвитку емоційного інтелекту в дошкільному віці як психолого-педагогічної проблеми. Розкрито методичні аспекти розвитку емоційного інтелекту дошкільника. Описано вікові та індивідуальні особливості розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. Окреслено роль дорослого в емоційному житті дошкільника. Проаналізовано стан проблеми діагностики рівня розвитку емоційного інтелекту в онтогенезі, виявлено методи та складено комплекс діагностичних методик для визначення рівня розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку; проведено аналіз отриманих результатів констатувального експерименту щодо виявлення рівня

розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку. Дисертація містить теоретично обґрунтовану авторську методику розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти. Подано її структурно-функціональну модель, яку складають: мета, завдання, функції, принципи (наукові, загальнодидактичні та специфічні), педагогічні умови (розвинена система уявлень вихованців про емоційну сферу життя людини; організація емоційно забарвленого предметного середовища в групових осередках та прогулянкових майданчиках; методична підтримка педагогів закладу дошкільної освіти, у тому числі щодо підвищення рівня емоційного інтелекту самих педагогів; просвітницька робота з батьками вихованців засобами поширення психолого-педагогічних знань щодо вікових особливостей розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку), програмовий зміст, форми роботи (з дітьми, з педагогами, з батьками), методи; прийоми, засоби; визначено критерії та схарактеризовано рівні (високий, середній, низький) емоційної розумності дитини старшого дошкільного віку; означено компоненти методики (когнітивний, афективно-мотиваційний та реактивно-відтворювальний). Описано формувальний етап експерименту (впровадження розробленої методики розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку в освітній процес закладу дошкільної освіти) та проаналізовано ефективність вказаної методики шляхом порівняння результатів констатувального етапу експерименту з результатами отриманими після проведення формувального етапу експерименту. Практичне значення дослідження полягає у впровадженні методики розвитку емоційного інтелекту

дітей старшого дошкільного віку в освітній процес закладів дошкільної освіти, створення та використання в освітній роботі комплексу діагностичних методик як моніторингового інструментарію щодо рівня розвитку емоційного інтелекту дошкільника, а також в розробці тренінгу для педагогів з розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку, що можна впроваджувати в освітній процес вищих навчальних закладів та закладів професійної освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта», а також у системі післядипломної педагогічної освіти.

14.25 Загальноосвітня школа. Педагогіка загальноосвітньої школи

14.04.24.0114/0224U000528

Організаційно-педагогічні умови та технології забезпечення єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти: *Заключний звіт/Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України; Керівник Канішевська Любова Вікторівна - ДР 0123U100608, УДК 373.1.02*

27

Мета наукового дослідження полягає в обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов та технологій забезпечення єдності фізичного і військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти

14.04.24.0115/0224U000523

Формування життєвої успішності учнів старших класів в умовах поствоєнної реальності: *Заключний звіт/Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України; Керівник Кириченко Валентина Іванівна - ДР 0123U100697, УДК 373.1.02*

25

Мета наукового дослідження полягає у теоретико-методологічному обґрунтуванні і забезпеченні науково-методичного супроводу впровадження моделей і механізмів формування життєвої успішності учнів в умовах поствоєнної реальності.

14.04.24.0116/0824U000432

Грузевич Тетяна Юріївна *Громадянське виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій: Дис...Доктор філософії/ Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія - Захищена; 1.- 0.2024*

УДК: 373.1.02; 37.013

с. - *Бібліогр.: назв*

Дисертацію присвячено вирішенню наукового завдання щодо громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше обґрунтовано педагогічні умови громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій (спрямування змісту освітнього процесу на поглиблення обізнаності учнів старших класів щодо національних традицій та їх громадянсько-ознавчого

потенціалу; поєднання традиційних та інноваційних технологій у громадянському вихованні учнів старших класів закладів загальної середньої освіти використання виховного потенціалу позакласних заходів для активізації громадянського самовиховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; розвиток громадянської культури педагогічних працівників); розроблено структурно-функціональну модель цього процесу, основними складниками якої є такі: мета, підходи, принципи, етапи, педагогічні умови громадянського виховання, зміст, форми, методи, критерії та результат громадянського виховання; уточнено сутність ключових понять дослідження: «громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій як педагогічного процесу взаємодії учнів старших класів закладів загальної середньої освіти і педагога, спрямованого на набуття у сприятливих педагогічних умовах особистісних якостей, які характеризують їх ставлення до встановлених у державі порядків, законів, почуття власної гідності, знання і поваги до прав людини, чеснот громадянського суспільства і виявляються у свідомій активній і відповідальній діяльності на основі засвоєних громадянських знань та національних традицій», «громадянської вихованості учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій як комплексної властивості особистості, що характеризується наявністю і ступенем сформованості таких соціально цінних якостей і властивостей як патріотизм, громадянська свідомість, громадянська активність, громадянська відповідальність, толерантність, національна ідентичність, соціальна

мобільність тощо»; удосконалено зміст критеріїв сформованості громадянської вихованості учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій та їх показники: інформаційно-пізнавальний критерій (показники: рівень засвоєння національних традицій, мови, культури та мистецтва; знання про особистість та її соціалізацію, права і свободи людини, про людину в соціокультурному просторі; знання про громадянське суспільство, дитячі й молодіжні громадські об'єднання; інформованість про сучасні суспільні події в Україні й у світі, вироблення власної громадянської позиції стосовно цих подій); мотиваційно-ціннісний критерій (показники: усвідомлення значущості національних традицій для самореалізації людини в соціокультурному просторі; готовність брати участь у суспільно корисній діяльності; ставлення до участі у розбудові незалежної держави, зміцненні її авторитету на світовій арені; прагнення до самовдосконалення особистості, поглиблення знань національних традицій); діяльнісно-рефлексивний критерій (показники: виконання громадянських обов'язків на основі дотримання морально-правових норм та національних традицій; залучення до суспільних справ, наявність досвіду громадянської поведінки; здатність діяти свідомо та відповідально; здатність до самоорганізації та організації інших у суспільно корисній діяльності); подальшого розвитку набули наукові знання про громадянське виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, зміст, форми і методи громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні й

упровадженні спецкурсу «Національні традиції у громадянському вихованні учнів старших класів закладів загальної середньої освіти», методичних рекомендацій педагогічним працівникам щодо громадянського виховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти на основі національних традицій, у доповненні змісту навчальних предметів громадянсько-краєзнавчим матеріалом; апробуванні творчих завдань, інноваційних форм аудиторної та позааудиторної роботи, індивідуальних планів громадянського самовиховання учнів старших класів закладів загальної середньої освіти; розробленні та реалізації Програми громадянсько-краєзнавчої роботи. Матеріали дослідження було використано вчителями, педагогами-організаторами під час відбору змісту матеріалу для позакласних заходів з громадянського виховання.

14.04.24.0117/0824U000555

Афанасьєв Андрій Валерійович
Формування здоров'язберезувальної компетентності учнів старшої школи у процесі інтерактивного навчання фізичної культури: Дис...Доктор філософії/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 373.1.02:372.8; 796.011

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі підвищення ефективності фізичного виховання старшокласників, зокрема, теоретично обґрунтовано розроблено та експериментально перевірено методику формування здоров'язберезувальної компетентності

учнів старшої школи у процесі інтерактивного навчання фізичної культури. Шкільна система фізичного виховання спрямована на підвищення рухового потенціалу та розширення рухового досвіду учнів шляхом цілеспрямованого залучення до різних форм фізкультурно-оздоровчої діяльності. Виклики сучасності вимагають запровадження нових підходів до навчання фізичної культури, заснованих на ідеях гуманістичної, особистісно орієнтованої педагогіки, педагогіки співробітництва та розвивального навчання. Це зумовлює застосування активних методів фізичного виховання, що дозволяють урахувати інтереси та схильності школярів, максимально реалізовувати їх можливості відповідно до індивідуальних особливостей та здібностей. Сьогодні зберігається тенденція до зниження показників здоров'я учнівської молоді з віком, крім цього виклики сучасності, зокрема пандемія коронавірусу, карантинні обмеження значно погіршили здоров'я та обмежили рухову активність школярів через онлайн-навчання; повномасштабне російське вторгнення у нашу державу на деякий час зупинило освітній процес, підвищило рівень стресу, погіршило ментальне здоров'я, спровокувало психічні розлади та появу нових соматичних захворювань у дітей та молоді. Тому піклування про здоров'я старшокласників, підвищення їх здатності і бажання до збереження здоров'я є важливою складовою освітнього процесу. У цьому аспекті важливим завданням фізичного виховання є формування здоров'язберезувальної компетентності учнів старшої школи. Здоров'язберезувальна компетентність визначається як інтегральна риса особистості, що проявляється в

здоров'язбережувальній позиції, здатності реалізовувати здоров'язбережувальну діяльність і поведінку, виходячи з усвідомлених і засвоєних норм, принципів та світогляду. За компетентнісного навчання освітній процес ґрунтується на активній і творчій взаємодії учасників та орієнтований на реалізацію пізнавальних інтересів і потреб особистості в умовах ефективної комунікації [40]. Інтерактивне навчання дає змогу досягти високої активності учнів, передбачає практичне застосування здобутих знань та особистого досвіду. Інтерактивне навчання фізичної культури дозволяє комплексно застосувати словесні, наочні та практичні методи у сполученні з природним середовищем. Доцільність застосування інтерактивних методів і технологій у різних формах фізичного виховання у старшій школі обґрунтовується віковими особливостями психічного розвитку та педагогічними завданнями навчання фізичної культури старших підлітків. Вивчення суб'єктивних даних учнів старшої школи щодо інтересів і потреб у контексті здоров'язбереження за допомогою анкетування підтвердило їх загалом позитивну мотивацію збереження здоров'я, зокрема, відмічено наявність потреби та інтересу до знань про здоров'я та рухової активності. Встановлено, що кожен п'ятий хлопець та кожна сьома дівчина старшого шкільного віку свідомо не дотримуються правил здорового способу життя. Однак більшість старших учнів розуміють позитивний вплив фізичних вправ, відчувають потребу у руховій активності, проявляють інтерес до отримання знань про збереження здоров'я, майже третина учнів займаються фізичними вправами у позаурочних формах організації фізичного виховання. Для хлопців

найбільш пріоритетними є мотиви, пов'язані з фізичним удосконаленням, тоді як у дівчат переважають здебільшого оздоровчі мотиви. Опитування вчителів фізичної культури щодо реального стану проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності старшокласників у процесі фізичного виховання засвідчило, що особливості організації освітнього процесу з учнями старшого шкільного віку, на відміну від молодших учнів, ґрунтуються на початку прояву фізичної та психологічної зрілості, самостійності у діяльності, сформованому ставленні до навчання. Рівень соматичного здоров'я та рухової підготовленості об'єктивно відображає сформованість здоров'язбережувальної компетентності. Дослідження цього показника в учнів старшої школи продемонструвало, що інтегральний показник соматичного здоров'я хлопців 10 та 11 класу в середньому складає відповідно $3,4 \pm 2,1$ бала та $4,7 \pm 1,5$ бала, дівчат 10 та 11 класу - відповідно $5,2 \pm 1,9$ бала та $5,5 \pm 3,5$ бала, що за шкалою Г. Апанасенка відповідає рівню нижчому за середній. З'ясовано, що більше половини обстежених учнів старшої школи знаходяться поза межами безпечного рівня соматичного здоров'я.

14.29 Спеціальні (корекційні) школи. Дефектологія

14.04.24.0118/0824U000456

Древняк Лада Петрівна Педагогічне коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 373.2; 376

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації подано теоретичне узагальнення та нове наукове вирішення проблеми педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності, обґрунтовано педагогічні умови щодо забезпечення процесу коригування, розроблено модель, діагностувальну та апробовано експериментальну методики педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності, що надало можливість дійти висновків. Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити й експериментально перевірити модель, педагогічні умови та методику педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: вперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності (активізація позитивної настанови вихователів ЗДО на коригування мовлення дітей п'ятого року життя, створення активного комунікативно-мовленнєвого середовища, залучення батьків до активної взаємодії); сутність феномену «педагогічне коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності»; виявлено критерії з відповідними показниками (фонетичний з показниками: звуковимова, фонематичний слух, виразність мовлення; граматичний з показниками: морфологічна правильність мовлення, синтаксична правильність мовленнєвих висловів, наявність оцінно-

контрольних дій; лексичний із показниками: семантична правильність, нормативність уживання лексики); схарактеризовано рівні (достатній, середній, низький) розвитку мовлення дітей п'ятого року життя; розроблено модель педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності; уточнено поняття «корекція», «коригування», «нормативність мовлення», «мовленнєві помилки», «комунікативна діяльність», «комунікативна діяльність дітей п'ятого року життя», «комунікативна діяльність як засіб коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя». Практична значущість дослідження полягає в розробці й експериментальній апробації діагностичної та експериментальної методик педагогічного коригування мовленнєвих помилок у дітей п'ятого року життя у процесі комунікативної діяльності; презентації авторської розробки «Мовленнєва розминка»; розробленні системи роботи з вихователями (Майстер-клас на тему «Мовленнєва розминка, як інструмент профілактики та подолання мовленнєвих помилок у дошкільників», адресна листівка з прикладом мовленнєвої розминки, Методичні рекомендації «Мовленнєва розминка як сучасна форма розвитку мовлення дошкільника (з прикладами)», збірник ігор «Грамматика для дошкільнят»); розробленні програми роботи з батьками (Круглий стіл для батьків вихованців, пам'ятка для батьків з прикладами ігор); циклу занять навчально-коригувальної спрямованості; систематизації добірки ігор «Ігри з Питайликом», які стимулювали дітей до оцінно-контрольної діяльності.

14.04.24.0119/0824U000597

Бедна Юлія Олександрівна Методика педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в процесі навчання музики: Дис...Доктор філософії/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 376.4-053.2; 376.02

с. - Бібліогр.: назв

У дослідженні представлено теоретичне обґрунтування та запропоновано нове розв'язання проблеми педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами, з аутизмом в процесі навчання музики. Актуалізовано проблему покращення стану уваги дітей з особливими потребами, зокрема дітей з аутизмом, надання спеціалізованої допомоги у їхньому навчанні та їх соціалізації; розкрито шляхи застосування педагогічної та психологічної корекції засобами спеціальних музичних навчальних засобів, системи впливу музичної інклюзії в освітній процес і активного залучення музичного мистецтва, яке відіграло важливу роль у процесі розвитку когнітивних функцій дітей з аутистичними проявами, допомагаючи дітям зі складними порушеннями розвитку соціалізуватися та психофізіологічно розвиватися завдяки залученню до музичного мистецтва. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності методики педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами, дітей з аутизмом в процесі навчання музики. Експериментальним шляхом доведено, що залучення дітей з аутистичними порушеннями до активної

музичної діяльності, реалізації своїх внутрішніх потреб у волевиявленні, самореалізації власного внутрішнього творчого ресурсу має позитивний вплив на поведінкові реакції, процесі запам'ятовування, уважного сприйняття необхідного обсягу навчального матеріалу. Враховуючи глибину значущості проблеми психологічної та педагогічної корекції уваги дітей з аутизмом, відсутність відповідних цілеспрямованих педагогічних досліджень, у дисертації визначено наявність низки суперечностей, подолання яких спрямовано на можливі шляхи вирішення означеної проблеми. Це виявлені суперечності: між заявленою необхідністю забезпечення прав (Закон України «Про освіту») на доступність освіти дітей з особливими потребами, дітей з аутизмом та практичною не виконуваністю цього закону; між необхідністю надання якісної освіти дітям з аутизмом та неготовністю учителів молодших класів до здійснення цієї настанови; між обмеженістю навчання та комунікації дітей з аутизмом у спеціалізованих закладах та необхідністю соціальної взаємодії в подальшому самостійному житті; між емоційно-інтелектуальною та естетичною функцією музичного мистецтва та психорегуляційною можливістю його впливу на когнітивну сферу дитини. Визначено зміст та сутність ключових понять: «увага дітей з особливими потребами з різними проявами аутизму», ми розуміємо, як складний когнітивний процес вибіркового сприйняття, пам'яті, мислення та мовлення у залежності від їх індивідуальних психологічних особливостей; «увага дітей молодшого шкільного віку з аутизмом у процесі навчання музики», ми тлумачимо, як прояв з певною мірою адекватності реакції дитини з аутизмом на звучання

музики, здатність фокусувати увагу на звукових враженнях, музичних інструментах та піснях. В основі педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з аутизмом в процесі навчання музики покладено таку визначену структуру, яка містить: мотиваційний, пізнавально-комунікативний та творчо-діяльнісний компоненти. До методологічної основи у вивченні педагогічної корекції уваги дітей молодшого шкільного віку з аутизмом, ми відносимо когнітивний науковий підхід, який є однією з провідних парадигм у психології та педагогії, яка акцентує увагу на пізнавальних процесах, сприйнятті, мисленні та розумовому розвитку людини; сугестивний підхід, що базується на використанні впливу певних слів, ідей, та методів, що сприяють позитивним змінам у психічних процесах дитини; індивідуально-комунікативний науковий підхід – використання індивідуально спрямованих стратегій, сприятливе соціальне оточення, розвиток комунікативних навичок та використання візуальних підказок є ефективними шляхами поліпшення уваги та сприяє загальному розвитку дітей з аутизмом; музикотерапевтичний підхід враховує особливості дитини з аутизмом, її рівень розвитку, сприйняття та індивідуальні особливості, фактором цього підходу є використання інструментів, співу та рухів під час музичних занять з дітьми з аутизмом. Ми виділили основні принципів положеннями методики педагогічної корекції уваги дітей з аутизмом: принцип навіювання; принцип фасилітації; принцип усвідомленого сприйняття; принцип релаксації. Проведення теоретичного аналізу дозволило нам конкретизувати педагогічні умови для успішного протікання методики педагогічної

корекції уваги дітей з аутизмом в процесі навчання музики: До першої педагогічної умови ми відносимо застосування принципу індивідуального підходу. Кожна дитина з аутизмом має унікальні потреби та можливості. Використання індивідуального підходу є критичним елементом успішної корекційної роботи з увагою дітей. Друга педагогічна умова – використання візуальної підтримки у навчанні. Візуальна підтримка у контексті корекції уваги дітей з аутизмом на уроках музики, є важливою стратегією для поліпшення їхньої концентрації та взаєморозуміння.

14.31 Початкова професійно-технічна освіта. Педагогіка професійної школи

14.04.24.0120/0824U000667

Туровська Ірина Олександрівна
Формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.: Дис...Доктор філософії/ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 377; 377.02:372.8; 37

с. - Бібліогр.: назв

Роботу присвячено вивченню теоретичних, методичних і практичних аспектів формування у студентів медичних коледжів професійно-мовленнєвої компетентності у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Визначено професійно-мовленнєву

компетентність студента-медика, як інтегративну властивість особистості, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують регулювання мовної діяльності майбутнього фахівця медичної галузі у процесі вирішення професійних завдань. Виокремлено компоненти комунікативної компетентності: мотиваційний, когнітивно-практичний та емотивний. На підставі виокремлених компонентів визначено високий, середній та низький рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів-медиків закладів фахової передвищої освіти у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Визначено комплекс організаційно-педагогічних умов, що сприяють формуванню професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахового медичного коледжу: 1) використання активних форм і методів навчання, що формують систему знань про професійне спілкування, комунікативну діяльність, професійно-мовленнєву компетентність; 2) застосування педагогічного моніторингу та самомоніторингу для отримання об'єктивної інформації про результативність здійснюваного процесу та його оперативну корекцію; 3) створення емоційно-сприятливої атмосфери на заняттях з гуманітарних дисциплін. Розроблено модель формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, що представлена комплексом взаємопов'язаних між собою блоків. У змістово-цільовому блоці представлено соціальне замовлення, мету і теоретико-методологічну основу. Операційно-діяльнісний блок акцентований на систематизації конкретного методичного наповнення процесу навчання та охоплює

обґрунтуванні організаційно-педагогічні умови, методи, форми реалізації процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців медичної галузі, а також дисципліни гуманітарного циклу. Результативно-оціночний блок представлений компонентами рівнями і результатом – високим/ середнім рівнем сформованості професійно-мовленнєвої компетентності. З метою формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів було вдосконалено освітній процес шляхом оптимізації викладання таких гуманітарних дисциплін, як-от: «Українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» за допомогою використання активних методів навчання. Серед значної кількості активних методів навчання перевага була надана рольовим і діловим іграм, діалогам, кейс-методу та ігровому проектуванню. Під час позанавчальної роботи зі студентами-медиками було проведено авторський тренінг «Професійна комунікація. Комфортне спілкування», який передбачав активне використання ігор, дискусій, інтерактивних вправ, методу мозкового штурму, самопрезентацій, та ведення щоденника тренінгу тощо. Для досягнення якісних і кількісних змін на етапі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін було організовано дослідно-експериментальну перевірку, що охоплювала констатувальний і формувальний етапи. Отримані результати контрольного зрізу експерименту показали, що рівень сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів експериментальних груп фахових медичних коледжів став вищим, ніж у

студентів контрольних груп. Застосування методів математичної статистики дало підставу стверджувати про ефективність розробленої моделі й виокремлених організаційно-педагогічних умов формування професійно-мовленнєвої компетентності. Дослідження має теоретичну значущість для подальшого вивчення та розв'язання проблеми формування професійно-мовленнєвої компетентності під час організації освітнього процесу майбутніх медичних працівників з гуманітарних дисциплін («Українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)») та зможуть використовуватися викладачами для вдосконалення професійної підготовки молодших фахових бакалаврів. Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці практичного інструментарію для діагностики професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; розробці авторського тренінгу «Професійна комунікація. Комфортне спілкування»; підготовці навчально-методичних рекомендацій «Методичні та практичні основи формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів: практичний порадник». Перспективи подальших напрацювань будуть зосереджені на вивченні можливостей поєднання інтерактивних та релаксаційних тренінгових технологій і технік під час формування означеної компетентності.

14.04.24.0121/0824U000667

Туровська Ірина Олександрівна
Формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення

гуманітарних дисциплін.: Дис...Доктор філософії/ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 377; 377.02:372.8; 37

с. - Бібліогр.: назв

Роботу присвячено вивченню теоретичних, методичних і практичних аспектів формування у студентів медичних коледжів професійно-мовленнєвої компетентності у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Визначено професійно-мовленнєву компетентність студента-медика, як інтегративну властивість особистості, що охоплює сукупність знань, умінь і навичок, які забезпечують регулювання мовної діяльності майбутнього фахівця медичної галузі у процесі вирішення професійних завдань. Виокремлено компоненти комунікативної компетентності: мотиваційний, когнітивно-практичний та емотивний. На підставі виокремлених компонентів визначено високий, середній та низький рівні сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів-медиків закладів фахової передвищої освіти у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Визначено комплекс організаційно-педагогічних умов, що сприяють формуванню професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахового медичного коледжу: 1) використання активних форм і методів навчання, що формують систему знань про професійне спілкування, комунікативну діяльність, професійно-мовленнєву компетентність; 2) застосування педагогічного моніторингу та самомоніторингу для отримання об'єктивної інформації про

результативність здійснюваного процесу та його оперативну корекцію; 3) створення емоційно-сприятливої атмосфери на заняттях з гуманітарних дисциплін. Розроблено модель формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін, що представлена комплексом взаємопов'язаних між собою блоків. У змістово-цільовому блоці представлено соціальне замовлення, мету і теоретико-методологічну основу. Операційно-діяльнісний блок акцентований на систематизації конкретного методичного наповнення процесу навчання та охоплює обґрунтуванні організаційно-педагогічні умови, методи, форми реалізації процесу формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців медичної галузі, а також дисципліни гуманітарного циклу. Результативно-оціночний блок представлений компонентами рівнями і результатом – високим/ середнім рівнем сформованості професійно-мовленнєвої компетентності. З метою формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів було вдосконалено освітній процес шляхом оптимізації викладання таких гуманітарних дисциплін, як-от: «Українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)» за допомогою використання активних методів навчання. Серед значної кількості активних методів навчання перевага була надана рольовим і діловим іграм, діалогам, кейс-методу та ігровому проєктуванню. Під час позанавчальної роботи зі студентами-медиками було проведено авторський тренінг «Професійна комунікація. Комфортне спілкування», який передбачав активне використання ігор, дискусій,

інтерактивних вправ, методу мозкового штурму, самопрезентацій, та ведення щоденника тренінгу тощо. Для досягнення якісних і кількісних змін на етапі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів фахових медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін було організовано дослідно-експериментальну перевірку, що охоплювала констатувальний і формувальний етапи. Отримані результати контрольного зрізу експерименту показали, що рівень сформованості професійно-мовленнєвої компетентності студентів експериментальних груп фахових медичних коледжів став вищим, ніж у студентів контрольних груп. Застосування методів математичної статистики дало підставу стверджувати про ефективність розробленої моделі й виокремлених організаційно-педагогічних умов формування професійно-мовленнєвої компетентності. Дослідження має теоретичну значущість для подальшого вивчення та розв'язання проблеми формування професійно-мовленнєвої компетентності під час організації освітнього процесу майбутніх медичних працівників з гуманітарних дисциплін («Українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)») та зможуть використовуватися викладачами для вдосконалення професійної підготовки молодших фахових бакалаврів. Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці практичного інструментарію для діагностики професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін; розробці авторського тренінгу «Професійна комунікація. Комфортне спілкування»; підготовці навчально-методичних

рекомендацій «Методичні та практичні основи формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних коледжів: практичний порадишник». Перспективи подальших напрацювань будуть зосереджені на вивченні можливостей поєднання інтерактивних та релаксаційних тренінгових технологій і технік під час формування означеної компетентності.

14.33 Середня професійна освіта. Педагогіка середньої професійної освіти

14.04.24.0122/0824U000563

Березюк Дмитро Іванович Підготовка майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи: Дис...Доктор філософії/ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 377.5

с. - Бібліогр.: назв

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й апробувати модель та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. Відповідно до мети й гіпотези визначено такі завдання дослідження: 1. Проаналізувати ступінь розробленості проблеми підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи у науковій літературі, розкрити

термінологічний апарат дослідження. 2. Визначити критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. 3. Здійснити моніторинг підготовки та діагностику готовності майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. 4. Розробити та апробувати модель підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. 5. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. Об'єкт дослідження – підготовка майбутніх учителів у педагогічних коледжах. Предмет дослідження – модель та педагогічні умови підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти діагностичного інструментарію, обґрунтуванні та експериментальній перевірці критеріальних та рівневих характеристик готовності майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування основ фізичної культури учнів початкової школи, оновленні змісту дисциплін «Фізичне виховання», «Фізична культура» та «Методика навчання фізкультурної ОГПО», «Рухливі ігри з методикою навчання», «Теорія і методика навчання гімнастики», «Теорія і методика навчання легкої атлетики», «Теорія і методика навчання спортивних ігор», упровадженні дисципліни вільного вибору «Фізична культура в освітньому

процесі початкової школи», спецсеминару «Фізкультурно-оздоровчі технології в початковій школі»; засобів підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі фізичної культури, відібраних з урахуванням індивідуальних особливостей фізичного розвитку та рівня їх підготовлено

14.04.24.0123/0824U000564

Разводова Марина Валеріївна Підготовка студентів педагогічних коледжів до формування хореографічних умінь і навичок учнів молодшого шкільного віку: Дис...Доктор філософії/ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 377.5

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше розроблено та апробовано модель підготовки студентів педагогічних коледжів до формування хореографічних умінь і навичок учнів молодшого шкільного віку, яка містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, методологічні підходи, принципи), змістово-діяльнісний (етапи, зміст, форми, методи) та діагностично-результативний (діагностичний інструментарій, критерії та їх показники, рівні, результат). Обґрунтовано педагогічні умови підготовки студентів педагогічних коледжів до формування хореографічних умінь і навичок учнів молодшого шкільного віку (актуалізація мотивації студентів до формування хореографічних умінь і навичок молодших школярів; стимулювання пізнавальної діяльності здобувачів освіти на основі специфічного змісту навчання; активізація практичної діяльності

майбутніх хореографів). Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти діагностичного інструментарію, обґрунтуванні та експериментальній перевірці критеріальних та рівневих характеристик готовності майбутніх учителів у педагогічних коледжах до формування хореографічних умінь і навичок в учнів молодшого шкільного віку, упровадженні авторського курсу «Ритміка»; методи оцінювання (тестування, анкетування, спостереження, бесіди, експертне оцінювання, аналіз, узагальнення тощо). Матеріали дисертації, зокрема створене й апробоване діагностичне забезпечення може використовуватися для оцінки готовності майбутніх учителів до формування хореографічних умінь і навичок в учнів молодшого шкільного віку; розроблена методика підготовки студентів педагогічних коледжів до формування хореографічних умінь і навичок в учнів молодшого шкільного віку – для підготовки майбутніх учителів різних спеціальностей, у безперервній професійній освіті та підвищенні кваліфікації вчителів початкової школи.

14.35 Вища професійна освіта. Педагогіка вищої професійної школи

14.04.24.0124/0224U000411

Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів до інновацій у професійній діяльності: Заключний звіт/Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"; Керівник Листопад Олексій Анатолійович - ДР 0119U002025, УДК 378

Розробити та науково обґрунтувати модель і педагогічну технологію підготовки майбутніх педагогів до інновацій у професійній діяльності.

14.04.24.0125/0524U000005

Бурак Валентина Геннадіївна
«Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти»: Дис...Доктор педагогічних наук/ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 378

с. - Бібліогр.: назв

Об'єкт дослідження – теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Предмет дослідження – система професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти. Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, методи статистики. Уперше науково обґрунтовано теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти. Розроблено концепцію, спроектовано й експериментально перевірено структурно-функціональну модель системи підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти. Обґрунтовано

систему професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи, яка ґрунтується на креативно-компетентнісній парадигмі; концептах: методологічному; теоретичному; технологічному; практичному. Розроблено педагогічне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи в закладах вищої освіти; визначено педагогічні умови. Створено діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності. Визначено критерії, показники та охарактеризовано рівні готовності майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності. Доведено ефективність структурно-функціональної моделі системи підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи до професійної діяльності.

14.04.24.0126/0824U000247

Чжоу Ілей -- Формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 378

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню теорії та практики реалізації процесу формування мультикультурної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в університетах КНР та України. Доцільність наукового осмислення окресленої проблеми

посилюється необхідністю усунення низки виявлених суперечностей, наявних у сучасній педагогічній теорії та практиці, зокрема: між потребою української держави у компетентних фахівцях, здатних успішно взаємодіяти з носіями інших культур в умовах глобалізованого суспільства та недостатнім рівнем сформованості мультикультурної компетентності вчителів; між формуванням китайськими вченими актуальних для сьогодення теоретичних положень з проблеми формування мультикультурної компетентності у вчителів музичного мистецтва та незадовільним рівнем теоретичної розробки й узагальнення зазначених положень для можливості їх упровадження в українських університетах; між наявністю передового досвіду формування мультикультурної компетентності вчителів музичного мистецтва в університетах КНР та відсутністю змістово-методичного забезпечення його творчого застосування в освітньому процесі університетів України.

14.04.24.0127/0824U000245

Житницька Анастасія Анатоліївна
Формування гнучких навичок комунікації
майбутніх учителів іноземних мов в
освітньому процесі закладів вищої
педагогічної освіти: Дис...Доктор
філософії/ Харківський національний
педагогічний університет імені Г. С.
Сковороди - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 378

с. - Бібліогр.: назв

Актуальність дослідження відповідає
викликам сьогодення, котрі зумовлені
соціальними, економічними та

політичними запитами на підготовку
майбутніх учителів іноземних мов, які
повинні володіти спектром soft skills
фахівця XXI сторіччя. Проведене
дослідження зумовлює створення
належних умов для підготовки майбутніх
учителів іноземних мов, здатних успішно
реалізовувати освітні виклики, активно та
ефективно взаємодіяти зі здобувачами
освіти, їхніми батьками, колегами,
адміністрацією закладу освіти та
громадськістю поза межами фахової
діяльності, адже саме активний,
конкурентоспроможний педагог, педагог,
котрий уміє повести за собою,
переконати, використовуючи при цьому
всі шляхи та застосунки комунікації,
зуміє підготувати нове покоління дітей.
Доцільність дисертації зумовлюється
необхідністю подолання об'єктивно
існуючих суперечностей, які існують у
сфері проблеми, що досліджується: між
усвідомленням на державному рівні
значення особистості учителя іноземних
мов в євроінтеграції країни та її громадян
та недосконалістю існуючого
іншомовного освітнього середовища
закладів вищої педагогічної освіти; між
потребами суспільства в майбутніх
учителях, здатних на високому рівні
здійснювати та організовувати
комунікацію, і рівнем розроблення цього
питання в педагогічній теорії; між
існуючою системою професійно-
педагогічної підготовки майбутніх
учителів іноземних мов і недостатнім
розробленням методичного забезпечення
з формування в них гнучких навичок
комунікації. Наукова новизна та
теоретичне значення одержаних
результатів дослідження полягає в тому,
що в ньому уперше теоретично
обґрунтовано та експериментально
перевірено ефективність дидактичних
умов формування гнучких навичок
комунікації майбутніх учителів

іноземних мов в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти, а саме: інтеріоризація комунікативних методик формування гнучких навичок комунікації майбутніх учителів іноземних мов в освітній процес педагогічного вишу; імплементація різноманітних стратегій активного та інтерактивного навчання, які зумовлюють організацію педагогічного експерименту; визначено критерії та показники рівнів сформованості гнучких навичок комунікації в майбутніх учителів іноземних мов: мотиваційнопізнавальний (усвідомлення ролі гнучких навичок комунікації в майбутній професійній діяльності; прагнення до оволодіння гнучкими навичками комунікації; домінування мотивів в оволодінні гнучкими навичками комунікації); змістовий (знання сутності гнучких навичок комунікації, способів оволодіння гнучкими навичками комунікації та самоосвіти); процесуально-поведінковий (застосування знань стосовно гнучких навичок комунікації на практиці; поведінка під час комунікативної взаємодії; упевненість під час говоріння, виступів), рефлексивно-коригувальний (корегування своїх дій, переосмислення та прогнозування результатів подальшої взаємодії); – уточнено сутність понять «soft skills» («сукупність особистісних, професійних та соціальних здібностей, які сприяють емоційному інтелекту та успішності особистості в її професійному та повсякденному житті») та «гнучкі навички комунікації майбутніх учителів іноземних мов» («інтегральна якість особистості майбутнього вчителя іноземних мов, яка сприяє ефективному вирішенню професійних та повсякденних завдань на рівні комунікативної взаємодії»); – подальшого розвитку набули методи активної та інтерактивної взаємодії здобувачів освіти, способи

організації офлайнного та онлайнного навчання, що сприяють формуванню навичок ефективної комунікації майбутніх учителів іноземних мов в освітньому процесі педагогічного вишу. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що матеріали наукового пошуку можна використовувати в процесі розроблення освітніх програм, робочих програм, авторських силабусів, навчальних планів, спрямованих на формування в майбутніх учителів іноземних мов гнучких навичок комунікації; застосовувати під час розроблення дисциплін за вибором бакалаврів, укладання підручників та посібників, методичних рекомендацій до гуманітарних дисциплін та написання наукових робіт, а також упроваджувати в закладах фахової передвищої освіти, які здійснюють підготовку вчителів іноземних мов

14.37 Освіта дорослих. Підвищення кваліфікації. Самоосвіта

14.04.24.0128/0824U000674

Тарасова Вікторія Анатоліївна Розвиток професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації вчителів України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): Дис...Доктор філософії/ Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 374; 377.4

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вперше комплексно досліджено розвиток професійної компетентності вчителів у системі

підвищення кваліфікації України (кінець XX – початок XXI ст.); систематизовано науково-педагогічне знання України (кінець XX – початок XXI ст.) щодо сутності та структури професійної компетентності вчителів; розроблено історико-педагогічну періодизацію становлення системи підвищення кваліфікації за обґрунтованими критеріями; схарактеризовано особливості розвитку професійної компетентності вчителів та його науково-методичного супроводу в системі підвищення кваліфікації України в досліджуваний період; визначено перспективи використання актуального історикопедагогічного досвіду розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації України XXI століття; уточнено дефініції: «науково-методичний супровід», «розвиток професійної компетентності у системі підвищення кваліфікації вчителів» (як складника системи підвищення кваліфікації України). З'ясовано, що уявлення про професійну компетентність учителя із часом значно змінювалися: від педагогічної спрямованості педагогічного працівника, його професійно важливих якостей до визначення сутності джерел педагогічної творчості й аналізування психологічних основ професійної діяльності, а наукові праці стосувалися переважно окремих аспектів професійної компетентності. Розширено та доповнено уявлення про розвиток професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації України (кінець XX – початок XXI ст.), про доцільність науково-методичного супроводу вчителів у системі підвищення кваліфікації на прикладі молодих та малодосвідчених учителів, про роль консультантів центру професійного розвитку педагогічних працівників у розвитку професійної

компетентності вчителів. Подальшого розвитку набули положення, що розкривають особливості розвитку професійної компетентності вчителів і джерельної бази дослідження з організації науково-методичного супроводу розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації. До наукового обігу введено невідомі та маловідомі архівні джерела, історичні факти, відомості про розвиток професійної компетентності вчителів та їх науковометодичного супроводу в системі підвищення кваліфікації України наприкінці XX – на початку XXI століття – матеріали Центрального державного архіву вищих органів влади України (Ф. 166. Оп. 9. Сп. 1359; Ф. 166. Оп. 10 Сп. 1167; Ф. 166. Оп. 15. Сп. 15, 17; Ф. 166. Сп. 7. Арк. 55–57; Ф. 5133, Ф. 4623, опис 13, Ф. 2717). Отримані в дисертаційному дослідженні результати було апробовано та впроваджено в освітній процес закладів післядипломної педагогічної освіти, закладів вищої освіти та центру професійного розвитку педагогічних працівників. Провідні положення дисертаційного дослідження стали підґрунтям для надрукованих науково-методичних праць. Опубліковано «Рекомендації для центрів професійного розвитку педагогічних працівників, закладів післядипломної освіти та органів місцевого самоврядування щодо розвитку професійної компетентності вчителів у системі підвищення кваліфікації»; професійний довідник «Професійний розвиток вчителя: нові перспективи і виклики», який отримав практичне застосування серед вчителів закладів загальної середньої освіти. Здійснений історико-теоретичний аналіз архівних джерел, нормативно-правових актів, наукової літератури щодо розвитку професійної компетентності вчителів у

системі підвищення кваліфікації України (кінець ХХ – початок ХХІ століття) надав можливість встановити, що зміни в суспільно-політичному житті країни в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. зумовили трансформацію системи підвищення кваліфікації України й висунули нові вимоги до праці та професійної компетентності вчителів. Встановлено, що підвищення кваліфікації відійшло від радянської системи освіти, стало найбільш ефективною формою навчання завдяки оновленню законодавчої бази, впровадженню інноваційних ідей, моделей, підходів, вивченню й запровадженню закордонного досвіду, що, у свою чергу, розширювало межі професійної компетентності вчителів, створювало можливість оволодіння новими функціональними обов'язками і сприяло якісному виконанню професійних обов'язків. Вище зазначене дало підстави виокремити три етапи розвитку системи підвищення кваліфікації кінця ХХ – початку ХХІ ст.: перший етап (1984–1990) – розвиток теоретичних засад підвищення кваліфікації педагогічних працівників за часів Радянської України; другий етап (1991–2001) – деідеологізація та оновлення національної системи освіти, зокрема й післядипломної, інноваційний розвиток; третій етап (2002–2020) – випереджальний та інноваційний розвиток системи підвищення кваліфікації, спрямований на забезпечення саморозвитку й самоствердження особистості. Виявлено тенденції розвитку системи підвищення кваліфікації за визначеними критеріями.

15 ПСИХОЛОГІЯ

15.21 Загальна психологія

15.04.24.0129/0824U000462

Маср Юлія Володимирівна Психологічні особливості рольової позиції сучасної жінки: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 159.922; 159.922.1

с. - Бібліогр.: назв

У представленому дисертаційному дослідженні здійснений теоретичний аналіз та узагальнення результатів наукових пошуків в галузі психології особистості, а саме в рольовій теорії особистості, як підході до її вивчення. В роботі представлено нове вирішення актуального наукового завдання, яке виявляється у визначенні особливостей рольової позиції сучасної жінки. Метою роботи є визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки та взаємозв'язків і взаємозалежностей рольової позиції із психологічними якостями особистості сучасної жінки. Виходячи із поставленої мети було поставлено та вирішено наступні завдання дослідження: вивчення стану проблеми дослідження поняття «роль» та «рольова позиція» особистості; розширення та формулювання власного визначення поняття «рольова позиція особистості» та визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки; дослідження взаємозв'язків між рольовою позицією сучасної жінки та її психологічними особливостями; створення та експериментальна перевірка розвивальної програми, яка спрямована на формування рольової позиції сучасної жінки; встановлення змін у рольовій позиції сучасної жінки. Об'єкт дослідження – рольова позиція жінки. Предмет дослідження – психологічні

особливості рольової позиції сучасної жінки в її рольовому полі. Для розв'язання дослідницької проблеми в дисертаційному дослідженні використовуються наступні методи дослідження: – теоретичні: аналіз філософської та психологічної літератури для уточнення сутності ключових понять дослідження; порівняння, класифікація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для обґрунтування особливостей рольової позиції сучасної жінки; – емпіричні: психодіагностичний комплекс склали традиційні, стандартизовані психодіагностичні методики та розроблений опитувальник. – експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для визначення психологічних особливостей рольової позиції сучасної жінки; – статистичні: коефіцієнт лінійної кореляції (r) Пірсона (зادля виявлення залежності між показниками); t-критерій Стьюдента (зadля перевірки статистичних гіпотез про зрушення показників після впровадження розробленої розвивальної програми), T-критерій Вілкоксона (зadля перевірки напряду зсуву показників після впровадження розвивальної програми). Наукова новизна дослідження: в роботі вперше розширено та узагальнено психологічний зміст поняття «рольова позиція»; виокремлено та проаналізовано особливості рольової позиції особистості; виявлено психологічні особливості рольової позиції сучасної жінки в умовах сьогодення; розроблено опитувальник для визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки; поглиблено і уточнено наукові уявлення про феномен поняття «роль»; проаналізовано та узагальнено особливості філософського та психологічного поглядів на ролі жінки в суспільстві та ролі жінок у сьогоденні; набули подальшого розвитку засоби

психологічного супроводу сучасних жінок шляхом створення розвивальної програми; проаналізовано психологічні особливості позиції сучасної жінки в її рольовому полі, набули подальшого розвитку трансформації рольової позиції сучасної жінки з урахуванням її психологічних особливостей. Практична значущість полягає у доборі комплексу методик дослідження рольової позиції особистості (включаючи авторську методику визначення особливостей рольової позиції особистості) та створенні розвивальної програми психологічного супроводу, яку можна застосувати у практичній роботі психолога та різних галузях соціально-психологічної служби.

15.04.24.0130/0524U000017

Астремська Ірина Володимирівна
Психологічні засади супервізії у подоланні синдрому емоційного вигорання фахівців у системах спеціальної освіти та соціальної роботи:
Дис...Доктор психологічних наук/
Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
Національної академії педагогічних наук
України - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 159.922

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі синдрому емоційного вигорання фахівців у системах спеціальної освіти та соціальної роботи (обумовленого великою кількістю непередбачуваних комунікативних ситуацій, нерегламентованим режимом роботи, високою мірою особистої відповідальності, неможливістю отримати однозначні підтвердження

ефективності своєї діяльності, яка супроводжується стресами, емоційним виснаженням, професійним вигоранням та вивченню психологічних засад супервізії у його подоланні. Теоретичне узагальнення наукової літератури з проблеми вивчення синдрому емоційного вигорання дає підставити до віднесення його до проблем, які потребують медичного втручання (МКБ-11: діагностичний таксон («синдром, що виникає внаслідок хронічного стресу на роботі, з яким не вдалося впоратися»), шифр QD85 – «вигорання») та визначається нами як це стійке, прогресуюче, негативне психологічне явище, що негативно впливає на ефективність виконуваної роботи та, в цілому, на якість життя, зумовлений професійними стресами та постійними робочими ситуаціями, які супроводжуються великими емоційними витратами та тривалими емоційними навантаженнями. Виокремлено та описано умови та фактори (відмічено тенденцію до виокремлення таких груп, як: соціальні фактори, особистісні фактори; фактор середовища; стажовий фактор; відношення до спеціальності та самого себе тощо) емоційного вигорання, з'ясовано зв'язок між факторами та симптомами (втома, виснаження; психосоматичні проблеми; безсоння; негативне відношення до пацієнтів; стереотипізація особистісної установки; агресивні тенденції; функціональне, негативне самовідношення; стани тривожності; депресії тощо) емоційного вигорання. Запропоновано системно-структурну модель чинників емоційного вигорання, до яких ми віднесли: фактор «індивідуальні особливості» – включає такі чинники як «особистісні особливості особистості» та «локус контролю»; «поведінкові прояви» – «способи реалізації поведінки подолання» та

«психологічні поведінкові механізми захисту»; «вольові властивості» – «стилі саморегуляції» та «соціальний самоконтроль»; «ціннісні установки» – «ціннісні орієнтації» та «суб'єктивне благополуччя»; «мотиваційні фактори» – «домагання особистості»; «організаційно-професійні фактори» – «задоволеність роботою» та «самоефективність»; «світоглядні базисні установки» – «базисні переконання» та «життєстійкість»; «самоусвідомлення» – «рефлексія» та «задоволеність життям». Відзначено, що професійні якості розвиваються все професійне життя фахівця, накладаючи відбиток на його особистість, «деформуючи» її, причому така професійна деформація може сприяти як формуванню висококласного фахівця, так і формуванню професійних деструкцій. Емоційне вигорання є «одним з найбільш поширених різновидів професійної деформації» та одним з «проявів професійних деструкцій особистості», які визначаються як процес руйнування структури професійної діяльності та особистості фахівця, що негативно позначається на результаті праці та стані самої діяльності, професійна деструкція має на увазі більш суттєві зміни та більш вагомні наслідки. Доведено, що синдром емоційного вигорання – це найпоширеніше явище серед професій «людина-людина», тому сучасна психологічна наука виділяє представників «професій допомоги» як тих, хто відчуває на собі найбільший вплив емоційного вигорання. Процес «вживання» в роль інших, необхідність мати змогу прожити частку життя іншої людини, як наслідок, це не проходить безслідно для суб'єкта певної трудової діяльності, неодмінно впливає на особистість. Обґрунтовано, що фахівці системи спеціальної освіти та соціальної роботи відносяться до професій

допомоги, які належать до професій «вищого типу». Професії цього типу припускають постійну взаємодію і спілкування з людьми, як професії соціономічного типу, в їх основі лежить поведінка, спрямована на допомогу – просоціальна активність (діяльність, яка приносить користь іншому) особистості. Умови діяльності пов'язані з підвищеною моральною відповідальністю. Цілі та результати задаються невизначено, тісно пов'язані з «автором» та реалізуються через нього, їх практично неможливо об'єктивно оцінювати. Засобом діяльності є сама людина. Так, особлива вразливість фахівців систем спеціальної освіти та соціальної роботи, яких ми відносимо до професій допомоги, виражається специфікою їх професійної діяльності. Це професії, «створені до вигорання» (К. Чернісс). Визначено професійні ризики в професіях допомоги: реакція супервізора на стрес і травму. Охарактеризовано різноманітні джерела стресу, який може впливати на супервізованого. Відзначено, що професійна супервізія може включати перевірку стресу. Описано процес професійного вигорання й надано конкретні рекомендації щодо профілактичної і корекційної роботи.

15.04.24.0131/0824U000462

Маср Юлія Володимирівна Психологічні особливості рольової позиції сучасної жінки: Дис...Доктор філософії/ Криворізький державний педагогічний університет - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 159.922; 159.922.1

с. - Бібліогр.: назв

У представленому дисертаційному дослідженні здійснений теоретичний

аналіз та узагальнення результатів наукових пошуків в галузі психології особистості, а саме в рольовій теорії особистості, як підході до її вивчення. В роботі представлено нове вирішення актуального наукового завдання, яке виявляється у визначенні особливостей рольової позиції сучасної жінки. Метою роботи є визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки та взаємозв'язків і взаємозалежностей рольової позиції із психологічними якостями особистості сучасної жінки. Виходячи із поставленої мети було поставлено та вирішено наступні завдання дослідження: вивчення стану проблеми дослідження поняття «роль» та «рольова позиція» особистості; розширення та формулювання власного визначення поняття «рольова позиція особистості» та визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки; дослідження взаємозв'язків між рольовою позицією сучасної жінки та її психологічними особливостями; створення та експериментальна перевірка розвивальної програми, яка спрямована на формування рольової позиції сучасної жінки; встановлення змін у рольовій позиції сучасної жінки. Об'єкт дослідження – рольова позиція жінки. Предмет дослідження – психологічні особливості рольової позиції сучасної жінки в її рольовому полі. Для розв'язання дослідницької проблеми в дисертаційному дослідженні використовуються наступні методи дослідження: – теоретичні: аналіз філософської та психологічної літератури для уточнення сутності ключових понять дослідження; порівняння, класифікація й узагальнення теоретичних та емпіричних даних для обґрунтування особливостей рольової позиції сучасної жінки; – емпіричні: психодіагностичний комплекс склали традиційні, стандартизовані

психодіагностичні методики та розроблений опитувальник. – експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) для визначення психологічних особливостей рольової позиції сучасної жінки; – статистичні: коефіцієнт лінійної кореляції (r) Пірсона (зادля виявлення залежності між показниками); t-критерій Стюдента (зadля перевірки статистичних гіпотез про зрушення показників після впровадження розробленої розвивальної програми), T-критерій Вілкоксона (зadля перевірки напряду зсуву показників після впровадження розвивальної програми). Наукова новизна дослідження: в роботі вперше розширено та узагальнено психологічний зміст поняття «рольова позиція»; виокремлено та проаналізовано особливості рольової позиції особистості; виявлено психологічні особливості рольової позиції сучасної жінки в умовах сьогодення; розроблено опитувальник для визначення особливостей рольової позиції сучасної жінки; поглиблено і уточнено наукові уявлення про феномен поняття «роль»; проаналізовано та узагальнено особливості філософського та психологічного поглядів на ролі жінки в суспільстві та ролі жінок у сьогоденні; набули подальшого розвитку засоби психологічного супроводу сучасних жінок шляхом створення розвивальної програми; проаналізовано психологічні особливості позиції сучасної жінки в її рольовому полі, набули подальшого розвитку трансформації рольової позиції сучасної жінки з урахуванням її психологічних особливостей. Практична значущість полягає у доборі комплексу методик дослідження рольової позиції особистості (включаючи авторську методику визначення особливостей рольової позиції особистості) та створенні розвивальної програми

психологічного супроводу, яку можна застосувати у практичній роботі психолога та різних галузях соціально-психологічної служби.

15.04.24.0132/0824U000510

Полещук Лілія Василівна Психологічна структура часової компетентності як основа особистого та професійного успіху.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1--0.2024

УДК: 159.923

с. - Бібліогр.: назв

Здійснено теоретичний аналіз проблеми компетентнісного підходу до вивчення особистості та часової компетентності, виявлено основні підходи до її вивчення у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці. Констатовано, що концепція компетентнісного підходу сприяє досягненню високих результатів у різних сферах життєдіяльності, полегшує перехід від традиційних норм оцінювання особистості до інноваційного погляду на успішність її професійного, соціального та особистого життя. Показано, що в українській та зарубіжній психології склалися наукові традиції вивчення часової компетентності особистості, серед яких особливе місце займають віковий, особистісний та професійний підходи. За критерієм часової перспективи виявлено дві групи респондентів. Першу групи склали особи, орієнтовані на майбутнє, їхня поведінка визначається прагненнями до цілей і винагород майбутнього, плануванням досягнень майбутніх цілей. Друга група представлена особами, налаштованими на минуле та сьогодення, які живуть теперішнім, спрямовані на безвідкладне

задоволення потреб, але приймають минуле зі всіма помилками та спогадами. В контексті компетентнісного підходу часова компетентність розглядається як інтегрально-системна властивість особистості, яка орієнтована у своїй активності на часову розгортку, здатна керувати собою в часовому континуумі та проявляється в ситуаціях соціалізації (професійна діяльність, усвідомлена самоорганізація в часі, адаптація до чинників часу), а структурно складається з двох рівнів: процесуального, інструментального та часової перспективи як підґрунтя.

Процесуальний рівень містить в собі стратегічний компонент (принципи загальної побудови глобальних життєвих планів, мотиваційна спрямованість), інструментальний рівень складається з трьох компонентів: рефлексивно-оцінного (креативність, особистісна та онтогенетична рефлексивність), операційного (динаміка намірів, рівні домагань,) та конкретно-ситуативного (цілепокладання, планування діяльності та її наслідків).

15.04.24.0133/0824U000475

Кологривова Надія Михайлівна
«Особливості адаптаційних ресурсів особистості в умовах життєвих криз»:
Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 159.923

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене вивченню проблеми функціонування та розвитку адаптаційних ресурсів особистості в умовах життєвих криз. У контексті українського суспільства,

актуальність зазначеної проблеми стає особливо гострою та невід'ємною частиною сучасних психологічних досліджень. Специфіка останніх десятиліть в Україні насичена низкою складних подій, що спричиняють стрес, серед яких: воєнні дії, пандемія COVID-19, соціальні та економічні кризи, – що своєю чергою чинять тиск на психологічне та фізичне благополуччя особистості. У цьому змісті теоретична концептуалізація та емпіричне дослідження особливостей функціонування адаптаційних ресурсів особистості в контексті кризових життєвих ситуацій дозволило виявити чинники та стратегії, спрямовані на активізацію конструктивного адаптаційного потенціалу і розробити заходи психологічної підтримки та формування стійких індивідуально-психологічних і соціально-психологічних ресурсів для профілактики психологічного здоров'я в умовах сучасної динамічної реальності України. У роботі використано комплекс теоретичних, емпіричних та математико-статистичних методів дослідження. На основі узагальнених результатів діагностики досліджуваної вибірки, встановлено, що конструкт «адаптаційні ресурси особистості» є інтегральною характеристикою, яка об'єднує специфічні ресурси, представлені на різних рівнях організації з особистості (індивідуальному, особистісному, суб'єктно-діяльнісному). Виявлено особливості прояву структурних та змістовних характеристик конструкту «адаптаційні ресурси особистості» у досліджуваних з різним рівнем соціально-психологічної адаптації. Визначено ключові зовнішні та внутрішні адаптаційні ресурси особистості, що сприяють її адаптації до травматических ситуаціях. З'ясовано, що досліджувані з

високим і середнім рівнем адаптації в ускладнених умовах життя характеризуються достовірно високим рівнем прояву життєстійкості, залученості, контролю, високою стресостійкістю та резильєнтністю, що дає змогу особистості легше переносити тривогу, перешкоджає виникненню внутрішнього напруження у стресових ситуаціях завдяки сталому подоланню стресів та сприйняттю їх як менш значущих подій

15.31 Психологія розвитку. Вікова психологія

15.04.24.0134/0824U000682

Кіпаренко Олена Леонідівна Особливості розвитку вищих психічних функцій у дітей із труднощами навчання.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 159.95; 159.922.7/.8

с. - Бібліогр.: назв

Роботу присвячено вивченню структури вищих психічних функцій у дітей, які мають труднощі шкільного навчання. Такі діти навчаються за програмою загальноосвітньої школі і не мають особливого статусу або певних діагнозів. Здійснено теоретико – методологічний аналіз проблеми зв'язку труднощі оволодіння шкільними навичками і актуальним станом вищих психічних функцій дитини. Наведено різноманітні концепції до вивчення даного питання. Історія концептуалізації поняття вищих психічних функцій людини на сьогодні в науці розглядається у трьох основних

напрямах: неврологічний, психологічний і педагогічний. У вітчизняному просторі немає на даний час узгодженої моделі кількісного або якісного аналізу роботи вищих психічних функцій. За оцінками експертів кількість дітей, які мають труднощі у навчанні приблизно 20-30 % від загального числа дітей. І подолання труднощів шкільного навчання виходить на перший план не тільки в роботі педагога, але й в роботі шкільного психолога. Саме шкільному психологу найважливіше продіагностувати причини і скласти план корекційної роботи з дитиною. Підготовка психолога для роботи з такими дітьми вимагає не просто базових знань і навичок психологічної роботи. В першу чергу - це комплексний підхід, тому і діагностичні, і корекційні методики роботи повинні включати в себе комплексну оцінку причин труднощів дитини. Такий підхід має більшу вірогідність успішності роботи і мотивація дитини до навчання теж покращиться. Проблема мотивації дитини важливо обов'язково відмітити, тому що навантаження і вимоги до дітей з боку школи ростуть, а реакція нервової системи дитини не завжди буде адекватна сучасним вимогам. Останні дослідження описують і зростання феномену «набутої беспорядності» школярів на тлі шкільних проблем, і зростання рівню тривожності у школярів, і особливості шкільних страхів у дітей. Виділено труднощі засвоєння навички читання в якості пріоритетної для подальшого успішного навчання дитини. Визначено вплив складових вищих психічних функцій на появу певних шкільних труднощів. В контексті дослідження вищі психічні функції дитини та їх складові розглядаються як інтегральна структура та складна система нейропсихологічних факторів. Особлива роль в оволодінні

основними формами шкільних навичок належить як фізіологічним, так і психологічним факторам: певна морфологічна готовність дитини до шкільного навчання, вміння регулювати довільну психічну діяльність, достатній рівень нейродинамічної компоненти, що забезпечить енергетичну складову цілеспрямованої діяльності, сформованість за віком операцій мислення, коректна робота сенсорних систем дитини, що забезпечить достатній рівень всіх видів сприйняття, достатній рівень цілеспрямованих рухів і дій, стан слухомовної, зорової і рухової пам'яті. Стійкість шкільних труднощів також пояснюється їхньою щільною кореляцією із руховим імовірен-невим розвитком дитини після народження та сімейною ситуацією. Проведене дослідження дає змогу розглянути кожен складову вищої психічної функції не тільки у вигляді достатнього рівня пам'яті, уваги, сприйняття, мислення, мовлення, а й як багатогранну структуру у комплексі роботи енергетичної складової довільної психічної діяльності, можливості отримання, збереження і відтворення зорової, слухової, шкірно-кінестетичної інформації, програмування і контролю довільної психічної діяльності, міжпівкульної взаємодії. Констатовано, що кожна з зазначених складових впливає певним чином на рівень навчання дитини. У дослідженні детально визначено вклад кожної із них.

16

МОВОЗНАВСТВО

16.01 Загальні питання мовознавства

16.04.24.0135/0824U000634

Красівський Орест Михайлович
Структура, семантика та функціонування термінів масмедійної сфери в сучасній англійській мові.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 81'37; 81-116

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній праці, здійснено детальний, теоретичний і практичний аналіз наукових праць за тематикою дослідження англійської мас-медійної сфери, висвітлено суть досліджуваної понятійно-термінологічної системи, її лексико-семантичні, структурні і функціональні аспекти. Аналіз вибірки термінів мас медійної сфери засвідчив, що разом з такими первинними способами термінотворення як морфологічний, словотвірний, вторинна номінація є високопродуктивною у термінотворенні мас-медійної сфери. У дисертації акцентовано увагу на тому, що термінологія субмови мас-медіа формує окрему галузеву терміносистему з її понятійно-термінологічним апаратом, лексико-семантичним, прагмалінгвістичним потенціалом. Задіяні структурно-семантичний метод та аналіз словникових дефініцій уможливили виявлення шляхів поповнення термінології масмедійної сфери, виокремлення морфологічних, семантичних дериватологічних, термінотвірних моделей. Засадничими методологічними критеріями аналізу сучасної англійської термінології масмедійної сфери є залучення базових семантичних категорій, а саме узагальненого значення (інваріанта) та диференціальних смислів, що корелює з

різними об'єктами навколишньої реальності та актуалізуються у фаховому мовленні через процеси термінотворення та смислотворення. З'ясовано, що комплексний аналіз структурних і семантичних параметрів термінологічних одиниць досліджуваної сфери сприяв виокремленню найпродуктивніших моделей утворення нових термінів, які виконують сигніфікативну, денотативну та конотативну функції у спеціальних текстах мас-медійної сфери.

16.21 Загальне мовознавство

16.04.24.0136/0224U000417

Неологізми: способи номінації, функціонування в дискурсах оригіналу, переклад на інші мови: Заключний звіт/Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України; Керівник Жалай Василь Якович, Жалай Василь Якович - ДР 0120U104656, УДК 81'373; 001.4, 81'38;81'42;81'25, 811.1/.2

20

Дана НДДКР присвячена вивченню одного з важливих розділів лексикології, напрям досліджень якого за останні кілька десятиріч сформувався у спеціальну дисципліну – неологію, включену до навчальних університетських програм. Мета роботи: виявити неологізми за останні 10-15 років на матеріалі германських (англійської, німецької), романських (французької, італійської, іспанської) мов з проекцією на слов'янські мови (українську, російську); визначити культурно-історичні чинники, що впливають на появу неологізмів у цих мовах;

сформулювати теоретичні та практичні засади вивчення неологізмів, а також проаналізувати їх функціонування, семантику та прагматику; з'ясувати механізми творення неологізмів, виявити найбільш активні способи їх номінації; вивчити особливості інтерпретації неологізмів в контексті; детермінувати специфіку прийомів перекладу неологізмів на українську і частково російську мови. Сфера дослідження не обмежується загальнолітературною мовою з особливим акцентом на окремі стильові реєстри, як мова інформаційних видань, соціально-політичні тексти, окремі тематичні групи, що стосуються різних типів дискурсу, а й включає мову для спеціальних цілей, якою є мова різних наукових дисциплін. Іншим новим компонентом мети, порівняно з попередніми дослідженнями в галузі неології, є звернення до діахронічного аспекту, а саме: проведення зіставного аналізу шляхом порівняння тенденцій творення неологізмів у різні часи, ґрунтуючись на наявних теоретичних та практичних напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних авторів.

16.04.24.0137/0224U000416

Неологізми: способи номінації, функціонування в дискурсах оригіналу, переклад на інші мови: Заключний звіт/Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України; Керівник Жалай Василь Якович, Жалай Василь Якович - ДР 0120U104656, УДК 81'373; 001.4, 81'38;81'42;81'25, 811.1/.2

20

Дана НДДКР присвячена вивченню одного з важливих розділів лексикології, напрям досліджень якого за останні

кілька десятиріч сформувався у спеціальну дисципліну – неологію, включену до навчальних університетських програм. Мета роботи: виявити неологізми за останні 10-15 років на матеріалі германських (англійської, німецької), романських (французької, італійської, іспанської) мов з проекцією на слов'янські мови (українську, російську); визначити культурно-історичні чинники, що впливають на появу неологізмів у цих мовах; сформулювати теоретичні та практичні засади вивчення неологізмів, а також проаналізувати їх функціонування, семантику та прагматику; з'ясувати механізми творення неологізмів, виявити найбільш активні способи їх номінації; вивчити особливості інтерпретації неологізмів в контексті; детермінувати специфіку прийомів перекладу неологізмів на українську і частково російську мови. Сфера дослідження не обмежується загальнолітературною мовою з особливим акцентом на окремі стильові реєстри, як мова інформаційних видань, соціально-політичні тексти, окремі тематичні групи, що стосуються різних типів дискурсу, а й включає мову для спеціальних цілей, якою є мова різних наукових дисциплін. Іншим новим компонентом мети, порівняно з попередніми дослідженнями в галузі неології, є звернення до діахронічного аспекту, а саме: проведення зіставного аналізу шляхом порівняння тенденцій творення неологізмів у різні часи, ґрунтуючись на наявних теоретичних та практичних напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних авторів.

16.04.24.0138/0224U000472

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Гуманітарні науки та мистецтво"

Сумського державного університету: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Дегтярьов Сергій Іванович, Купенко Олена Володимирівна, Садівничий Володимир Олексійович - ДР 0121U112686, УДК 81'1.001

119

На основі вивчення закономірностей між функціями мови, інформаційними впливами, розвитком культурних, моральних, інтелектуальних цінностей особистості й нації у соціокультурному, економічному, політичному контексті Північно-Східної України розробити науково обґрунтовану модель актуалізації номінативної та ідентифікаційної функцій державної мови, що виступають гарантами всебічного розвитку людини та нації з огляду на виняткову необхідність протидії маніпулятивним впливам.

16.04.24.0139/0824U000369

Семенова Марія Андріївна
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ СЛОВОТВІР У ГАЛУЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ІНТЕРФЕЙСІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ: Дис...Доктор філософії/
Волинський національний університет імені Лесі Українки - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 81'0; 81'33

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 — Філологія (Галузь знань 03 — Гуманітарні науки). — Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і

науки України, Луцьк, 2023. Дисертацію присвячено системному аналізу лінгвокогнітивних механізмів словотвору, задіяних при формуванні лексичних інновацій у графічних інтерфейсах сучасних інтелектуальних систем, виявленню продуктивних словотворчих моделей, укладанню переліку комунікативно-прагматичних функцій неологізмів логосфери комп'ютерного дискурсу. Дисертаційна праця складається зі списку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (215 найменувань, з них 33 лексикографічних та 2 ілюстративних), 9 додатків. Дисертація містить 29 таблиць, 36 рисунків. Загальний обсяг роботи — 403 сторінки, основний зміст викладено на 208 сторінках. Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні першої спроби системного підходу до вивчення словотвірних механізмів у графічних інтерфейсах інтелектуальних систем. У цій праці вперше розглянуто лексичний склад англійських інтерфейсів інтелектуальних систем та виявлено словотворчу специфіку терміносистем; проаналізовано лінгвокогнітивні механізми словотвору в галузі штучного інтелекту; систематизовано понад 2000 лексико-семантичних неологізмів і здійснено поділ досліджуваних одиниць за тематичними групами, механізмами словотвору й когнітивно-прагматичними функціями; окреслено три ступені продуктивності способів формування лексичних новоутворень; порівняно та виявлено відмінності у значеннях мовних інновацій у інтерфейсах і лексикографічних джерелах; схарактеризовано та параметризовано англійську інноваційну логосферу інтелектуальних систем як консолідований на мікро- та макрорівні

об'єкт лінгвістичного аналізу. На захист представлено такі положення, що обґрунтовують новизну та основні здобутки дисертаційної роботи: 1. Лінгвальні засоби англійських інтерфейсів інтелектуальних систем є вагомим компонентом загальної логосфери комп'ютерного дискурсу і знаходяться під впливом базових і новітніх методів словотвору; 2. Словотворчі процеси у комп'ютерному дискурсі відбуваються у морфологічному, прагматичному та лінгвокогнітивному вимірах; 3. До найпродуктивніших словотвірних моделей, задіяних у словотворенні дискурсу інтелектуальних систем належать морфологічний словотвір (67 %), синтаксичний (21 %) та семантичний способи (12 %), що корелює із загальними тенденціями англійського словотвору; 4. Визначальною властивістю смислотворення серед неологізмів дискурсу інтелектуальних систем є поява нових смислів та відтінків значення у новостворених (72 %). Кореляція зафіксованих у лексикографічних джерелах значень із дискурсивними значеннями неологізмів становить 28 %; 5. Компаундинг, блендинг й афіксація виступають продуктивними механізмами словотвору дискурсу інтелектуальних систем — Metaverse, OpenAI ChatGPT, Microsoft Azure AI (28 %, 18 % та 16 %, відповідно); 6. Прагматичний потенціал неологізмів у логосфері комп'ютерного дискурсу представлений широким спектром функцій, серед яких домінують атрактивна, розв'язання проблеми, висловлення думки, висловлення почуттів, уподобання / антиподобання, гумор / жарт, заклик, запит інформації, запит допомоги, запитання, засекречування, імідажотворення, оцінки / прихованої оцінки, мовна економія, спекуляція; 7. Метафоризація та

когнітивна конверсія є найпродуктивнішими способами когнітивного словотворення серед мовних засобів графічних інтерфейсів інтелектуальних систем. Морфологічна обізнаність, семантичне знання, когнітивна гнучкість та креативне мислення суттєво впливають на процеси когнітивного смислотворення у системі неологізмів комп'ютерного дискурсу. Апробацію дослідження проведено на трьох всеукраїнських конференціях, двох міжнародних науково-практичних конференціях, на засіданнях кафедри прикладної лінгвістики. Основні положення дисертації висвітлено у 8 публікаціях (сім одноосібних та одна у співавторстві (особистий внесок визначено у підборі емпіричного матеріалу та аналізі впливу діджиталізації на медіа-дискурс)), із яких три статті опубліковано у фахових наукових виданнях України категорії «Б», дві — в іноземних виданнях, включених до науково-метричних баз даних (одна стаття, що входить до наукометричної бази даних WoS; одна — Index Copernicus), і трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Ключові слова: лінгвокогнітивний словотвір, неологізм, комп'ютерний дискурс, цифрова комунікація, інноваційні терміни, метафора, концептосфера, логосфера, експресивність, смислотворення, інтелектуальні системи, графічний інтерфейс, семантичні і прагматичні параметри.

16.04.24.0140/0824U000369

Семенова Марія Андріївна
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ СЛОВОТВІР У
ГАЛУЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА
МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ
ІНТЕРФЕЙСІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ

СИСТЕМ: Дис...Доктор філософії/
Волинський національний університет
імені Лесі Українки - Захищена; 1.-
0.2024

УДК: 81'0; 81'33

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 — Філологія (Галузь знань 03 — Гуманітарні науки). — Волинський національний університет імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, Луцьк, 2023. Дисертацію присвячено системному аналізу лінгвокогнітивних механізмів словотвору, задіяних при формуванні лексичних інновацій у графічних інтерфейсах сучасних інтелектуальних систем, виявленню продуктивних словотворчих моделей, укладанню переліку комунікативно-прагматичних функцій неологізмів логосфери комп'ютерного дискурсу. Дисертаційна праця складається зі списку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (215 найменувань, з них 33 лексикографічних та 2 ілюстративних), 9 додатків. Дисертація містить 29 таблиць, 36 рисунків. Загальний обсяг роботи — 403 сторінки, основний зміст викладено на 208 сторінках. Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні першої спроби системного підходу до вивчення словотвірних механізмів у графічних інтерфейсах інтелектуальних систем. У цій праці вперше розглянуто лексичний склад англійських інтерфейсів інтелектуальних систем та виявлено словотворчу специфіку терміносистем; проаналізовано лінгвокогнітивні механізми словотвору в галузі штучного

інтелекту; систематизовано понад 2000 лексико-семантичних неологізмів і здійснено поділ досліджуваних одиниць за тематичними групами, механізмами словотвору й когнітивно-прагматичними функціями; окреслено три ступені продуктивності способів формування лексичних новоутворень; порівняно та виявлено відмінності у значеннях мовних інновацій у інтерфейсах і лексикографічних джерелах; схарактеризовано та параметризовано англомовну інноваційну логосферу інтелектуальних систем як консолідований на мікро- та макрорівні об'єкт лінгвістичного аналізу. На захист представлено такі положення, що обґрунтовують новизну та основні здобутки дисертаційної роботи: 1. Лінгвальні засоби англомовних інтерфейсів інтелектуальних систем є вагомим компонентом загальної логосфери комп'ютерного дискурсу і знаходяться під впливом базових і новітніх методів словотвору; 2. Словотворчі процеси у комп'ютерному дискурсі відбуваються у морфологічному, прагматичному та лінгвокогнітивному вимірах; 3. До найпродуктивніших словотвірних моделей, задіяних у словотворенні дискурсу інтелектуальних систем належать морфологічний словотвір (67 %), синтаксичний (21 %) та семантичний способи (12 %), що корелює із загальними тенденціями англійського словотвору; 4. Визначальною властивістю смислотворення серед неологізмів дискурсу інтелектуальних систем є поява нових смислів та відтінків значення у новотворах (72 %). Кореляція зафіксованих у лексикографічних джерелах значень із дискурсивними значеннями неологізмів становить 28 %; 5. Компаундинг, блендинг й афіксація виступають продуктивними механізмами

словотвору дискурсі інтелектуальних систем — Metaverse, OpenAI ChatGPT, Microsoft Azure AI (28 %, 18 % та 16 %, відповідно); 6. Прагматичний потенціал неологізмів у логосфері комп'ютерного дискурсу представлений широким спектром функцій, серед яких домінують атрактивна, розв'язання проблеми, висловлення думки, висловлення почуттів, уподобання / антивподобання, гумор / жарт, заклик, запит інформації, запит допомоги, запитання, засекречування, імідотворення, оцінки / прихованої оцінки, мовна економія, спекуляція; 7. Метафоризація та когнітивна конверсія є найпродуктивнішими способами когнітивного словотворення серед мовних засобів графічних інтерфейсів інтелектуальних систем. Морфологічна обізнаність, семантичне знання, когнітивна гнучкість та креативне мислення суттєво впливають на процеси когнітивного смислотворення у системі неологізмів комп'ютерного дискурсу. Апробацію дослідження проведено на трьох всеукраїнських конференціях, двох міжнародних науково-практичних конференціях, на засіданнях кафедри прикладної лінгвістики. Основні положення дисертації висвітлено у 8 публікаціях (сім одноосібних та одна у співавторстві (особистий внесок визначено у підборі емпіричного матеріалу та аналізі впливу діджиталізації на медіа-дискурс)), із яких три статті опубліковано у фахових наукових виданнях України категорії «Б», дві — в іноземних виданнях, включених до науково-метричних баз даних (одна стаття, що входить до наукометричної бази даних WoS; одна — Index Copernicus), і трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Ключові слова: лінгвокогнітивний словотвір, неологізм,

комп'ютерний дискурс, цифрова комунікація, інноваційні терміни, метафора, концептосфера, логосфера, експресивність, смислотворення, інтелектуальні системи, графічний інтерфейс, семантичні і прагматичні параметри.

16.31 Прикладне

МОВОЗНАВСТВО

16.04.24.0141/0224U000416

Неологізми: способи номінації, функціонування в дискурсах оригіналу, переклад на інші мови: Заключний звіт/Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України; Керівник Жалай Василь Якович, Жалай Василь Якович - ДР 0120U104656, УДК 81'373; 001.4, 81'38;81'42;81'25, 811.1/.2

20

Дана НДДКР присвячена вивченню одного з важливих розділів лексикології, напрям досліджень якого за останні кілька десятиріч сформувався у спеціальну дисципліну – неологію, включену до навчальних університетських програм. Мета роботи: виявити неологізми за останні 10-15 років на матеріалі германських (англійської, німецької), романських (французької, італійської, іспанської) мов з проекцією на слов'янські мови (українську, російську); визначити культурно-історичні чинники, що впливають на появу неологізмів у цих мовах; сформулювати теоретичні та практичні засади вивчення неологізмів, а також проаналізувати їх функціонування, семантику та прагматику; з'ясувати механізми творення неологізмів, виявити

найбільш активні способи їх номінації; вивчити особливості інтерпретації неологізмів в контексті; детермінувати специфіку прийомів перекладу неологізмів на українську і частково російську мови. Сфера дослідження не обмежується загальнолітературною мовою з особливим акцентом на окремі стильові реєстри, як мова інформаційних видань, соціально-політичні тексти, окремі тематичні групи, що стосуються різних типів дискурсу, а й включає мову для спеціальних цілей, якою є мова різних наукових дисциплін. Іншим новим компонентом мети, порівняно з попередніми дослідженнями в галузі неології, є звернення до діахронічного аспекту, а саме: проведення зіставного аналізу шляхом порівняння тенденцій творення неологізмів у різні часи, ґрунтуючись на наявних теоретичних та практичних напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних авторів.

16.41 Мови світу

16.04.24.0142/0224U000417

Неологізми: способи номінації, функціонування в дискурсах оригіналу, переклад на інші мови: Заключний звіт/Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України; Керівник Жалай Василь Якович, Жалай Василь Якович - ДР 0120U104656, УДК 81'373; 001.4, 81'38;81'42;81'25, 811.1/.2

20

Дана НДДКР присвячена вивченню одного з важливих розділів лексикології, напрям досліджень якого за останні кілька десятиріч сформувався у спеціальну дисципліну – неологію, включену до навчальних

університетських програм. Мета роботи: виявити неологізми за останні 10-15 років на матеріалі германських (англійської, німецької), романських (французької, італійської, іспанської) мов з проекцією на слов'янські мови (українську, російську); визначити культурно-історичні чинники, що впливають на появу неологізмів у цих мовах; сформулювати теоретичні та практичні засади вивчення неологізмів, а також проаналізувати їх функціонування, семантику та прагматику; з'ясувати механізми творення неологізмів, виявити найбільш активні способи їх номінації; вивчити особливості інтерпретації неологізмів в контексті; детермінувати специфіку прийомів перекладу неологізмів на українську і частково російську мови. Сфера дослідження не обмежується загальнолітературною мовою з особливим акцентом на окремі стильові реєстри, як мова інформаційних видань, соціально-політичні тексти, окремі тематичні групи, що стосуються різних типів дискурсу, а й включає мову для спеціальних цілей, якою є мова різних наукових дисциплін. Іншим новим компонентом мети, порівняно з попередніми дослідженнями в галузі неології, є звернення до діахронічного аспекту, а саме: проведення зіставного аналізу шляхом порівняння тенденцій творення неологізмів у різні часи, ґрунтуючись на наявних теоретичних та практичних напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних авторів.

16.04.24.0143/0224U000416

Неологізми: способи номінації, функціонування в дискурсах оригіналу, переклад на інші мови: Заклучний звіт/Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України; Керівник Жалай

Василь Якович, Жалай Василь Якович - ДР 0120U104656, УДК 81'373; 001.4, 81'38;81'42;81'25, 811.1/2

20

Дана НДДКР присвячена вивченню одного з важливих розділів лексикології, напрям досліджень якого за останні кілька десятиріч сформувався у спеціальну дисципліну – неологію, включену до навчальних університетських програм. Мета роботи: виявити неологізми за останні 10-15 років на матеріалі германських (англійської, німецької), романських (французької, італійської, іспанської) мов з проекцією на слов'янські мови (українську, російську); визначити культурно-історичні чинники, що впливають на появу неологізмів у цих мовах; сформулювати теоретичні та практичні засади вивчення неологізмів, а також проаналізувати їх функціонування, семантику та прагматику; з'ясувати механізми творення неологізмів, виявити найбільш активні способи їх номінації; вивчити особливості інтерпретації неологізмів в контексті; детермінувати специфіку прийомів перекладу неологізмів на українську і частково російську мови. Сфера дослідження не обмежується загальнолітературною мовою з особливим акцентом на окремі стильові реєстри, як мова інформаційних видань, соціально-політичні тексти, окремі тематичні групи, що стосуються різних типів дискурсу, а й включає мову для спеціальних цілей, якою є мова різних наукових дисциплін. Іншим новим компонентом мети, порівняно з попередніми дослідженнями в галузі неології, є звернення до діахронічного аспекту, а саме: проведення зіставного аналізу шляхом порівняння тенденцій творення неологізмів у різні часи,

грунтуючись на наявних теоретичних та практичних напрацюваннях вітчизняних та зарубіжних авторів.

17 ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРОЗНА ВСТВО. НАРОДНА ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ

17.01 Загальні питання літературознавства

17.04.24.0144/0824U000583

Чейпеш Анна Ігорівна Творча спадщина Ернеста Контратовича в контексті розвитку закарпатської школи живопису: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 7.072.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є першим комплексним дослідженням творчої спадщини Ернеста Контратовича (1912–2009) в контексті розвитку закарпатської школи живопису. Актуальність дослідження обумовлена недостатнім вивченням художнього доробку закарпатського митця, його методів роботи та ролі Е. Контратовича в процесі становлення художньої школи Закарпаття. Мета роботи – здійснити мистецтвознавчий аналіз творчої спадщини Е. Контратовича, розкрити

характерні стилістичні та образотворчі засоби його художньої діяльності в контексті культурно-мистецького осередку Закарпаття ХХ століття. Дослідження сучасного стану наукової теми підтвердило недостатність вивчення живописного доробку Е. Контратовича і відсутність комплексної праці з обраної теми. Систематизація та вивчення історіографічного матеріалу доводить постійну цікавість до особистості митця, проте його творчість згадується здебільшого в узагальнюючих працях, присвячених закарпатському живопису. Наявні альбоми, присвячені Е. Контратовичу, охоплюють окремі періоди його творчої діяльності та презентують найвідоміші твори митця. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному мистецтвознавчому аналізі творчої спадщини художника, виявленні нових фактів творчості митця, визначенні й окресленні впливу німецького експресіонізму на художню стилістику творів побутового жанру раннього періоду (1930–1945), характеристики художньо-стильових особливостей живописних творів побутового та пейзажного жанрів як провідних у творчості митця; шляхом атрибуції здійснено датування дев'яти живописних творів Е. Контратовича з колекції НХМУ, введено в науковий обіг раніше невідомий твір з колекції НХМУ. Застосовані методи дослідження базуються на положеннях системності та комплексного підходу для вирішення поставлених в обраній науковій темі завдань. Окреслено основні культурно-мистецькі процеси на Закарпатті у 1920-х – 1930-х роках. Визначено, що після входження території Підкарпатської Русі до складу Чехословацької республіки культурне життя зазнало значного розвитку та підйому. Завдяки прихильному ставленню Президента ЧСР

Т.Г. Масарика до мешканців новоприєднаної території та проведенням реформам у галузі освіти, науки тощо виникли нові сприятливі умови для розвитку культурно-мистецького середовища. Влада підтримувала створення спілок, об'єднань, товариств, заснування нових шкіл, проведення просвітницької роботи серед населення. Товариство «Просвіта», яке популяризувало українську культуру, заохочувало місцевих мешканців до збирання та збереження пам'яток народного промыслу, писемності та побуту. Завдяки ініціативі художників А. Ерделі та Й. Бокшая створено Товариство діячів образотворчого мистецтва на Підкарпатській Русі (1931), на щорічних виставках яких було представлено оригінальний та самобутній світ підкарпатських митців. Члени товариства брали участь у виставках поряд із чехословацькими художниками, організовували персональні. Висвітлено ключові чинники, які сприяли становленню закарпатської школи живопису на початку ХХ століття. Перш за все, виникнення школи є заслугою А. Ерделі та Й. Бокшая, які доклали значних зусиль для об'єднання спільною метою місцевих підкарпатських художників у 1920-х – 1930-х роках. Вони організували перший навчальний заклад з професійною художньою підготовкою «Публічну школу малювання» (1927), в якому викладання було на рівні художніх академій. Першими випускниками трирічної школи були А. Борецький, Е. Контратович, А. Коцка та З. Шолтес, які продовжили розвивати традиції та навчати молодь. Окрім цього, А. Ерделі та Й. Бокшай при заснуванні закарпатської школи орієнтувалися на ті новації, які були притаманні таким школам, як Барбізонська школа (Франція), Нодьбанська школа та

Кечкеметська художня колонія (Угорщина). Розглянуто пейзаж та побутові твори соціально-викривальної тематики раннього періоду (1930–1945). Визначено, що на початку творчості Е. Контратович звертався до портрета, пейзажу та побутового жанрів, релігійної та міфологічної тематики. Найбільше художник приділяв увагу пейзажному та побутовому жанрам, що обумовлено історичними подіями, які відбувалися на території верховинської частини сучасного Закарпаття. Висвітлюючи наслідки світової економічної кризи 1930-х років, Е. Контратович визначив основні теми раннього періоду – жебрацтво, каліцтво, голод та смерть. У творах соціально-викривального змісту художник використовував стилістичні набутки німецького експресіонізму, зокрема, деформацію, гіперболізацію, експресивний малюнок, фантазійність тощо. На противагу трагічним сюжетам висвітлював обрядові свята верховинців, їх міфологічні вірування та процес повсякденної праці. Окремо на цьому етапі звучить тема материнства. У роки окупації угорськими військами Підкарпатської Русі, художник звертався до військової тематики. В ранньому періоді Е. Контратович створив перші твори

17.04.24.0145/0824U000609

Авула Анастасія Ігорівна Сюжети, мотиви та символи "Тернового вінця" в українському живописі XVII–XXI століття.: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 7.072.2; 7.04:75; 7; 7(094)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дослідження сюжетів та мотивів символу «тернового вінця» в українському живописі XVII – початку XXI ст. у контексті європейського показало недостатнє наукове опрацювання цієї проблеми в аспекті окреслення трансформації візуалізації тернового вінця, ідейно-образних особливостей використання символу в іконографічних сюжетах у контексті історичних та мистецько-культурних обставин України XVII–XXI ст. тощо. Історія представлення тернового вінця в художній культурі Європи вказує на доволі широку популярність цього символу з початку II тисячоліття н. е., зв'язок з церковно-літургійними обрядами, а також існування двох традицій зображень сюжетів страстей – католицької (з використанням тернового вінця) та православної (без тернового вінця). Використання мотиву тернового вінця у християнській іконографії європейського й вітчизняного образотворчого мистецтва свідчать, що від VI ст. до фактично XII ст. у християнському мистецтві тривають пошуки візуального представлення тернового вінця, тому в мистецтві не виробився канон його зображення. Вінець з терня, на відміну від інших страсних символів (хрест, цвяхи, спис та інші), отримав найбільшу варіабельність у мистецькому представленні, адже не був знайомий глядачеві та художнику з повсякденного життя. Формування традицій у представленні тернового вінця в європейському живописі відбувається фактично з часів Середньовіччя. Побутують варіації вінця обруча з тонких перекручених гілок, корони з терням, діадеми з гілками тощо. Аналіз іконографічних та мистецьких особливостей живопису України XVI–XVIII ст. вказує, найперше, на використання поодиноких зразків

зображення тернового вінця ще з XV ст. на страсних іконах. Окремі збірні ікони страстей XVI ст. містять тоненький вінок з терня на голові стражденного Христа, причому інші страсні сюжети у першій половині XVI ст. зображають здебільшого без нього. У XVII–XVIII ст. в українському живописі найпопулярнішим іконографічним сюжетом є «Розп'яття» у різних його варіантах. З'являється регіональний волинський варіант іконографічного сюжету Несення хреста – «Христос Боромельський» з використанням тернового вінця за північноренесансним взірцем. Сюжети символіко-алегоричного характеру «Христос-виноградар», «Недремне око», «Розп'яття із виноградною лозою», «Пелікан», «Христос у виноградному точилі» використовують символіку тернового вінця, адже зображення мали допомогти для християн розкрити догмат Євхаристії, викупну жертву Христа. Візуалізація тернового вінця в іконографії сюжетів барокової доби показує, що форма та силует тернового вінця в українському живописі XVI ст. варіюється між декоративним колючим ланцюжком та тонким обручем з перекручених гілочок, що ідентично до європейської традиції Пізнього Середньовіччя за винятком поодиноких зразків, які відображають вже тенденції європейського Ренесансу, а в другій половині XVI ст. – першій половині XVII ст. збірні ікони страстей мають подібні представлення тернового вінця, однак спостерігаємо тенденцію до збільшення об'єму та ширини вінця. У «Розп'ятті» у XVII-XVIII ст. використовують малярі різні варіанти тернового вінця, тому непоодинокими є випадки відсутності вінця, візуалізації його як декоративного ланцюжка чи колючого прототипу ренесансно-барокового представлення.

Зображення широкого тернового вінка з виразно промальованими колючками було популярним у митців лаврської малярні Києва, у таких видах як «Христос Скорботний», «Ессе Номо», «Розп'яття» і «Зняття хреста» тощо. Художньо-стилістична інтерпретація символіки тернового вінця в церковному живописі XIX ст. у напівпрофесійному та народному іконописі також показує різні типи візуалізації форми вінця. В творах страсної тематики образотворчого мистецтва першої половини XX ст. поширені ремінісценції традиційних іконографічних сюжетів, а візуальна подача форми тернового вінця здебільшого не зазнає суттєвої редакції й залишається традиційно реалістично-академічною (неширокий обруч з невеликими колючками), що відповідає стилістиці більшості тогочасних зображень церковного малярства. З'являються різні візуальні конотації у тернових вінцях: культурно-національні (калина, колосся пшениці), філософсько-історичні (квіти, листки); образно-архітектонічні (аплікації терновими гілками, творення об'ємного вінка сірниками та трісками тощо). Тому терновий вінець у структурі традиційних іконографічних сюжетів церковного малярства XXI ст. є не тільки засобом візуалізації іконографічних особливостей страсних сюжетів, а способом розширення асоціативного потенціалу за допомогою додаткових елементів та відчуттів. У представленні тернового вінця у малярстві України XX ст. має місце складне поєднання традиційних консервативних чинників, західноєвропейських впливів, сміливих творчих інтерпретацій цього символу, а початок XXI ст. показує переважання практик модерного та постмодерного мистецтва.

17.09 Історія літератури

17.04.24.0146/0424U000013

Черіпко Сергій Іванович Авторський
голос у літературній спадщині Михайла
Драй-Хмари: Дис...Кандидат
філологічних наук/ Український
державний університет імені Михайла
Драгоманова - Захищена; 1--0.2024

УДК: 821(091)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація становить комплексне аналітико-синтетичне дослідження поетичної, літературознавчої, епістолярної спадщини М. Драй-Хмари. У роботі зроблено системний аналіз доробку митця через оцінку його авторського голосу, що передбачає характеристику життєвого шляху та творчості письменника загалом у зв'язках із літературним процесом 20-х – 30-х рр. XX ст. Простежено особливості формування і виявів авторського голосу у дискурсі доби, національних та мистецьких світоглядних параметрах, визначено специфіку ідіостилу М. Драй-Хмари під впливом реалій тогочасного радянського суспільства. У поетичному слові розкрито зміст образної концепції суспільної кризи перших десятиліть XX ст. Аналіз нефікційних форм літературної спадщини дозволив з'ясувати особливості сприйняття письменника ідеологічної та культурної ситуації того часу, дослідити матеріали, відображені крізь авторську оцінку суспільної доби, літературних і позалітературних колізій, охарактеризувати особливості критичного мислення митця. Літературно-критичні виступи й епістолярій М. Драй-Хмари передають

динаміку суспільної та художньої свідомості українського інтелігента.

18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНА ВСТВО

18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВ О

18.04.24.0147/0824U000599

Лабзін Вячеслав Володимирович
Особливості стилістики Л. І. Спаської у
церковному монументальному живописі
України.: Дис...Доктор філософії/
Національна академія образотворчого
мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.
0.2024

УДК: 7; 7.03312;7(1-6); 7.036(477);
7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню
церковного монументального живопису
Лідії Спаської (1910-2000) в храмах
Києва та Волині другої половини ХХ ст..
Мета роботи: виявити нові та
систематизувати наявні відомості
стосовно монументальних розписів
художниці другої половини ХХ ст. в
церквах України, їх художніх та
стилістичних особливостей;
характеризувати живописну манеру
цього періоду її творчості. На основі
зібраного матеріалу відтворено життєпис
Л. Спаської; укладено хронологію
монументальних робіт мисткині в Києво-
Подільській Покровській і Феодосія

Чернігівського в Луцьку церквах;
систематизовано наявні матеріали,
пов'язані зі створенням цих стінописів;
проведено іконографічний та
іконологічний аналіз деяких композицій і
окремих зображень. Використовуючи
комплексну методологічну базу, вдалося
виявити стилістичні особливості
авторської манери Л. Спаської на тлі
мистецьких тенденцій, пошуків та
впливів у живописі, зокрема в
релігійному монументальному малярстві
на протязі ХХ ст. Дисертація є першим
комплексним дослідженням творчості Л.
Спаської в контексті релігійного
живопису другої половини ХХ ст. Аналіз
наукової розробки теми підтвердив
відсутність ґрунтовних праць та
наявність значних розбіжностей в
попередніх дослідженнях, які спираються
на наративні джерела, такі як спогади
учасників подій – служителів храмів і
парафіян; розвідки проведені
мистецтвознавцями та художниками-
реставраторами при поверховому
візуальному дослідженні в
несприятливих умовах в стані значного
ушкодження, або в діючих храмах.
Дослідження монументального живопису
Л. Спаської здійснено в Києво-
Подільській Покровській та луцькій
Феодосія Чернігівського церквах, та
доповнено матеріалами живопису та
графіки з музеїв: Волинського
краєзнавчого, державного історико-
культурного заповідника м. Острога,
Острозької Академії, Рівенського
краєзнавчого; приватних колекцій.
Архівні джерела представлено
документами з архіву підприємства
УкрНДПроектреставрація, ЦДІАК,
приватного архіву родини Глаголевих.
Наукова новизна: вперше проаналізовано
й узагальнено наявні матеріали стосовно
церковного монументального живопису
Л. Спаської другої половини ХХ ст.; до

наукового обігу введено раніше невідомі матеріали та документи про роботи Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській церкві; досліджено стилістичні особливості манери художниці; здійснено ґрунтовне історичне, іконографічне, іконологічне, мистецтвознавче та стилістичне дослідження стінописів в означених храмах. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків – ілюстрації, спогади, фрагменти щоденника; акти; відомості про публікації та апробацію основних положень дослідження. Перший розділ присвячено історіографії, джерельній базі та методології дослідження. У другому розділі здійснено аналіз історичного, політичного, соціального контексту існування релігійного мистецтва у другій половині ХХ ст. Проведено дослідження життєвого та творчого шляху Л. Спаської в його рамках. В третьому розділі викладено результати дослідження релігійного живопису Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах. Встановлено, що творчості художниці притаманне наступне: реалістичний напрямок; іконографія сюжетів має авторське трактування; композиції підпорядковуються архітектурному простору; світлу властива дуальність; колористиці – яскраві теплі кольори; тонке опрацювання обличчя, а одяг і тло узагальнено; фізіономічні типи слідує сталим іконографічним образам, або спираються на історичні та реальні моделі; орнаменти мають геометричні лінійні та мозаїчні візерунки з християнськими символами, рослинні мотиви аканту та виноградної лози. Практичні результати представлено дослідження дозволяють розкрити й оцінити творчість такої малодослідженої

художниці як Л. Спаська, сприяють подальшому вивченню творчості мисткині, привертають увагу до охорони та збереження її монументальних розписів. Результати можуть бути використані для складання навчальних програм з історії українського мистецтва другої половини ХХ століття та застосовані в таких галузях як церковний живопис чи реставрація; використані для майбутніх проектів з реставраційних робіт стінописів церкви Феодосія Чернігівського в Луцьку, який потребує невідкладних заходів щодо збереження. Ключові слова: Лідія Спаська, монументальне церковне (сакральне) мистецтво, український іконопис, церковне мистецтво, церковне малярство, іконографія, іконологія, релігійний живопис, поєднання мистецтв, мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., живопис, образотворче мистецтво, структурно-просторова схема, реставраційна справа, колекція, музей.

18.04.24.0148/0824U000608

Мерфі Майкл Дерек Еротичний жанр у сучасному українському мистецтві (1990-і – 2010-і): Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 7; 7; 7.01; 7:001.8; 7.036/.038; 7(091); 7.03; 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 «Культура та мистецтво»). Національна академія

образотворчого мистецтва і архітектури. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі еротичного жанру в сучасному образотворчому мистецтві України трьох десятиріч – від початку незалежності (1990-ті) до 2010-х років. Для створення належної дослідницької платформи аналізу еротизму в сучасному українському мистецтві було сформовано дослідницький інструментарій, що охоплює такі підходи. Перший підхід – міждисциплінарний, який передбачає інтеграцію мистецтвознавчого, філософського та культурологічного знання в аспекті впровадження в дослідницький обіг поняття «емотивність» для комплексного аналізу процесу візуалізації тілесного в сучасному мистецтві на прикладі еротичного жанру. Зміст цього концепту розкривається через дотичні поняття – «вираження» та «експресія». Робочою концепцією стала теорія Б. Кроче, у якій розуміння сутності мистецтва як вираження дало змогу визначити зображальне в еротичному мистецтві як емотивно-виражальне. Другий підхід – це зіставлення класичних і неklasичних параметрів зображення еротики й оголеного тіла у візуальному мистецтві та формування належних принципів для їх аналізу.

18.01 Загальні питання мистецтва та мистецтвознавства

18.04.24.0149/0824U000609

Авула Анастасія Ігорівна Сюжети, мотиви та символи "Тернового вінця" в українському живописі XVII–XXI століття.: Дис...Доктор філософії/

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 7.072.2; 7.04:75; 7; 7(094)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дослідження сюжетів та мотивів символу «тернового вінця» в українському живописі XVII – початку XXI ст. у контексті європейського показало недостатнє наукове опрацювання цієї проблеми в аспекті окреслення трансформації візуалізації тернового вінця, ідейно-образних особливостей використання символу в іконографічних сюжетах у контексті історичних та мистецько-культурних обставин України XVII–XXI ст. тощо. Історія представлення тернового вінця в художній культурі Європи вказує на доволі широку популярність цього символу з початку II тисячоліття н. е., зв'язок з церковно-літургійними обрядами, а також існування двох традицій зображень сюжетів страстей – католицької (з використанням тернового вінця) та православної (без тернового вінця). Використання мотиву тернового вінця у християнській іконографії європейського й вітчизняного образотворчого мистецтва свідчать, що від VI ст. до фактично XII ст. у християнському мистецтві тривають пошуки візуального представлення тернового вінця, тому в мистецтві не виробився канон його зображення. Вінець з терня, на відміну від інших страсних символів (хрест, цвяхи, спис та інші), отримав найбільшу варіабельність у мистецькому представленні, адже не був знайомий глядачеві та художнику з повсякденного життя. Формування традицій у представленні тернового вінця в європейському живописі відбувається

фактично з часів Середньовіччя. Побутують варіації вінця обруча з тонких перекручених гілок, корони з терням, діадеми з гілками тощо. Аналіз іконографічних та мистецьких особливостей живопису України XVI–XVIII ст. вказує, найперше, на використання поодиноких зразків зображення тернового вінця ще з XV ст. на страсних іконах. Окремі збірні ікони страстей XVI ст. містять тоненький вінок з терня на голові стражденного Христа, причому інші страсні сюжети у першій половині XVI ст. зображають здебільшого без нього. У XVII–XVIII ст. в українському живописі найпопулярнішим іконографічним сюжетом є «Розп'яття» у різних його варіантах. З'являється регіональний волинський варіант іконографічного сюжету Несення хреста – «Христос Боромельський» з використанням тернового вінця за північноренесансним взірцем. Сюжети символіко-алегоричного характеру «Христос-виноградар», «Недремне око», «Розп'яття із виноградною лозою», «Пелікан», «Христос у виноградному точилі» використовують символіку тернового вінця, адже зображення мали допомогти для християн розкрити догмат Євхаристії, викупну жертву Христа. Візуалізація тернового вінця в іконографії сюжетів барокової доби показує, що форма та силует тернового вінця в українському живописі XVI ст. варіюється між декоративним колючим ланцюжком та тонким обручем з перекручених гілочок, що ідентично до європейської традиції Пізнього Середньовіччя за винятком поодиноких зразків, які відображають вже тенденції європейського Ренесансу, а в другій половині XVI ст. – першій половині XVII ст. збірні ікони страстей мають подібні представлення тернового вінця, однак

спостерігаємо тенденцію до збільшення об'єму та ширини вінця. У «Розп'ятті» у XVII–XVIII ст. використовують малярі різні варіанти тернового вінця, тому непоодинокими є випадки відсутності вінця, візуалізації його як декоративного ланцюжка чи колючого прототипу ренесансно-барокового представлення. Зображення широкого тернового вінця з виразно промальованими колючками було популярним у митців лаврської малярні Києва, у таких видах як «Христос Скорботний», «Ессе Ното», «Розп'яття» і «Зняття хреста» тощо. Художньо-стилістична інтерпретація символіки тернового вінця в церковному живописі XIX ст. у напівпрофесійному та народному іконописі також показує різні типи візуалізації форми вінця. В творах страсної тематики образотворчого мистецтва першої половини XX ст. поширені ремінісценції традиційних іконографічних сюжетів, а візуальна подача форми тернового вінця здебільшого не зазнає суттєвої редакції й залишається традиційно реалістично-академічною (неширокий обруч з невеликими колючками), що відповідає стилістиці більшості тогочасних зображень церковного малярства. З'являються різні візуальні конотації у тернових вінцях: культурно-національні (калина, колосся пшениці), філософсько-історичні (квіти, листки); образно-архітектонічні (аплікації терновими гілками, творення об'ємного вінця сірниками та трісками тощо). Тому терновий вінець у структурі традиційних іконографічних сюжетів церковного малярства XXI ст. є не тільки засобом візуалізації іконографічних особливостей страстних сюжетів, а способом розширення асоціативного потенціалу за допомогою додаткових елементів та відчуттів. У представленні тернового вінця у малярстві України XX ст. має

місце складне поєднання традиційних консервативних чинників, західноєвропейських впливів, сміливих творчих інтерпретацій цього символу, а початок ХХІ ст. показує переважання практик модерного та постмодерного мистецтва.

18.04.24.0150/0824U000633

Ян То -- Китайська фортепіанна соната: історія і теорія жанру: Дис...Доктор філософії/ Харківська державна академія культури - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 7

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено дослідженню композиторської інтерпретації фортепіанної сонати в музичному мистецтві Китаю ХХ – ХХІ століть. Актуальним завданням сучасного музикознавства постає виявлення особливостей композиторського тлумачення класичних європейських жанрів у творчості китайських композиторів. Важливого значення набуває вивчення композиторської інтерпретації жанру фортепіанної сонати, упродовж 77 років – з 1939 по 2016 рр. У Розділі 1 встановлено функції фортепіано в музичній культурі Китаю, вмотивовано періоди розвитку китайської фортепіанної культури як того ґрунту, на котрому зросла китайська фортепіанна соната; подані положення понятійно-категоріальної і методологічної системи музикознавства як засади вивчення китайської фортепіанної сонати. Фортепіанна культура Китаю ХХ – початку ХХІ ст. розподілена на два періоди – за часів Старого Китаю і утворення КНР (Нового Китаю). Як межа постає 1949 рік – закінчення історії

Старого Китаю і утворення КНР. Упродовж ХХ століття явища, генетично не притаманні китайській музичній культурі, увійшли до її структури. Фортепіано набуло акомпануючої, камерно-ансамблевої і сольо-концертної функцій. Акомпануюча функція проявилася під час християнських богослужінь у китайських поселеннях; сольо-концертна – з 1913 р. (поява першого китайського твору для фортепіано). З 1920-х років фортепіано набуло камерно-ансамблевої функції (формування жанрових засад китайської художньої пісні). З першою половиною ХХ ст. пов'язані професіоналізація фортепіанної освіти, перші китайські фортепіанні твори, відкриття Національної консерваторії в Шанхаї (1927), уведення європейських фортепіанних шедеврів до китайського художнього контексту, формування жанрового інваріанта китайської фортепіанної сонати. Фортепіано з імпортованого інструмента перетворювалося на частку китайської культури. Розвиток фортепіанної культури другої половини ХХ століття розподілений на такі періоди: 1949–1966 рр. (перший розквіт); 1966–1976 рр. (стагнація); з 1976 р. до наших днів (відродження). Осмислення китайської фортепіанної сонати потребує задіяння понятійно-категоріального апарату і методологічних настанов, що склалися в європейській і, зокрема, в українській музичній науці заради подолання невідповідності термінології жанровим властивостям фортепіанної сонати. Жанр європейського походження в його «китайських перетвореннях» має бути аналізованим, зважаючи на тезаурус європейського музикознавства, з метою встановлення ступеня відповідності китайської фортепіанної сонати її прообразу. При вивченні китайської

сонати доцільно виходити з положень про систему світоглядних поглядів, особистість композитора, духовні пріоритети епохи, вчення про музичну логіку і синтаксис, закони сонатної логіки, драматургію сонатної форми, типи сонатно-циклічної форми. До вивчення китайської фортепіанної сонати слід увести поняття: сонатність, концепційність, сонатна драматургія, експозиція і експозиційність, розробка та розробковість, реприза і репризність; встановлювати дію таких принципів як жанровість, циклічність, програмність, поемність, індивідуалізація сонатної форми, діалектична єдність стійкості і нестійкості, сонатне становлення, сонатна двотемність, динамічне сполучення. До складу «розгорненого» жанрового імені сонати додається тембральна, географічно-національна (американська), часова і стильова (барокова) ознаки, уточнюючи і конкретизуючи хронотоп жанру. Вивчення китайської фортепіанної сонати як жанрово-стильового тембрового явища потребує застосування історичного, концепційного, символічного, діалогічного підходів. Використання діалогічного методу актуалізується можливістю розгляду діалогу як детермінанти міжкультурної взаємодії, способу відродження культури. Дослідження феномену нової сонатності, трансформації інваріантних властивостей сонати потребує осмислення процесу визволення жанру від формальних атрибутів сонатної схеми за умов збереження сонатності як методу музичного мислення. Криза європейської сонатності співпала з періодом засвоєння жанрового архетипу сонати в Піднебесній: інваріантні ознаки жанру набули важливе значення для китайської сонати. Збереження стійких ознак жанру визначає історію китайської фортепіанної

сонати. Китайська фортепіанна соната розвивається за законами, відмінними від європейської сонати. У Розділі 2 встановлено історичний генезис та специфіку розвитку китайської фортепіанної сонати впродовж 80 років її існування. Рання китайська фортепіанна соната тлумачна як узагальнення інновацій у національній музичній культурі упродовж 1913–1930-х років, а також їх преображення в цілісному художньому контексті нової для Піднебесної жанроформи. На генезис китайської фортепіанної сонати вплинув жанровий ряд – п'єса, прелюдія, fuga, сюїта, китайська художня пісня, китайська фортепіанна художня пісня, у котрих було закладено фрагменти національного звукового образу фортепіано, що віднайде цілісне втілення в узагальнюючому жанрі. Як перший етап формування китайської фортепіанно

18.07 Теорія і методологія мистецтва і проблеми мистецтвознавства

18.04.24.0151/0824U000600

Шиман Катерина Анатоліївна Новітні засоби утворення художньої форми у віртуальній реальності (на прикладі творів сучасного мистецтва України).: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 7(477); 7.01; 7:001.8; 7.03; 7:001.12

с. - Бібліогр.: назв

Шиман К. А. Новітні засоби утворення художньої форми у віртуальній реальності (на прикладі творів сучасного мистецтва України). – Кваліфікаційна

наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 – Культура і мистецтво). – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, 2023. Головною метою роботи є поглиблене вивчення засобів та процесу творення художньої форми у віртуальній реальності (VR). Дисертація є першим ґрунтовним дослідженням новітніх засобів утворення художньої форми у віртуальній реальності у контексті мистецьких практик. Інноваційні технології відкривають нові можливості для виразності, дозволяючи митцям відійти від певних обмежень та реалізувати свої ідеї у віртуальній реальності, де художня форма не обмежується параметрами фізичної реальності. Ґрунтовне дослідження сучасного стану розробки теми дисертації виявило, поняття «художня форма» та «віртуальна реальність» набули загального висвітлення, втім не стали предметом комплексного мистецтвознавчого аналізу практичного процесу утворення художньої форми у віртуальній реальності. Тому існує необхідність наукового опрацювання питання використання VR засобів для реалізації творчих задумів. З метою вирішення цієї проблеми було висвітлено історичні передумови та методологічні підстави утворення художньої форми, що дало змогу встановити найбільш поширені її трактування. Важливим став і розгляд взаємодії художнього образу та форми. У роботі розглянуті питання, що стосуються термінологічної бази. Було запропоновано термін «сприймач», який вперше вводиться до наукового обігу. Аналіз мистецьких робіт (Д. Факш та К. Шиман «Ехо» (2019), Tamanoir Immersive Studio «Гетеротопія» (2020), Т. Кабаєва

«Neverland» (2022), Р. Чізз «Піксельна калина» (2023) тощо) дозволив на практиці зазначити особливості доповненої (AR), змішаної (MR), віртуальної та розширеної (XR) реальностей. Утворення художньої форми у VR потребує використання спеціальних інструментів. Тому проаналізовано основні засоби, які необхідні для творення художньої форми у віртуальній реальності (апаратний VR сет; програмне забезпечення; апаратне забезпечення ПК; навушники; забезпечення кабелями; одноразові гігієнічні маски тощо). Їх практичне застосування розкрито на прикладі «Ризома» (Д. Факш та К. Шиман (2018)). Окрім того, проаналізовано інші новітні технології, які використовують митці: система айттрекінгу (Г. Фінк «Малюючи очами» (2015), М. Аттард «Блог» (2020)), енцефалограф (В. Ковбаса та С. Ніжинський «Мімоза» (2019)), просторові трекери та датчики зчитування, Arduino (арт-група SVITER (Л. Полянська та М. Роботов) та І. Світличний «Verbatix» (2017)) та інші. У ході дослідження було представлено типологічну модель утворення художньої форми у віртуальній реальності. Зазначено найпоширеніші прийоми, які використовують митці для творення художньої форми у VR. У роботі також приділено увагу особливостям сприйняття мистецьких проявів у віртуальній реальності, якому властиві: інтеракція, імерсія, симуляція, штучність, телеприсутність, повнота занурення, мережевість комунікації. Це дозволило упевнитись, що творчі роботи у VR передбачають підвищення ролі особистого контакту, взаємодії зі сприймачем. Проаналізовані твори митців, дали змогу окреслити основні особливості художньої форми у віртуальній реальності. Відмічено

значний вплив розвитку Інтернету та появи NFT (Non-Fungible Tokens) на становлення художньої форми у VR, що суттєво змінило й арт-риннок. В цілому, сучасне українське мистецтво демонструє процес розвитку художньої свідомості, який пов'язаний із впливом технологій віртуальної реальності, а художня форма у VR стає квінтесенцією всіх своїх попередніх трактувань. Теоретичне значення отриманих результатів дослідження полягає у формуванні цілісного уявлення про еволюцію художньої форми; у розширенні підходів до її вивчення. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть використовуватися для подальшого аналізу, атрибуції та систематизації творчих робіт, створених у віртуальній реальності; для вивчення сучасного українського мистецтва, його контекстуальності у рамках світової історії мистецтва. Наукові підсумки можуть стати базою для практичної роботи митців, мистецтвознавців (для художньо-стилістичного аналізу творів), використовуватися для навчання фахівців у галузі теорії та історії мистецтва; у підготовці семінарів, лекцій, курсів; проведенні навчально-дослідних лабораторних робіт; у розробці культурно-просвітницьких програм; у навчально-виховній роботі; у розробці та проведенні мистецько-дослідних і художніх виставок, проєктів. Ключові слова: художня форма, віртуальна реальність, сучасне мистецтво, технології, діджиталізація, інтерактивність, синтез, мистецтво, синтез мистецтв, практична складова, видовищні форми, театралізація, ландшафт, аудіовізуальний контрапункт, арт-риннок.

18.09 Історія та сучасний стан мистецтва, мистецтвознавства та художньої критики

18.04.24.0152/0224U000724

Українські мистецькі процеси та явища як інтегральна частина світової культурної спадщини: тяглість і трансформація художньої традиції (стилістичні та іконографічні аспекти):
Заключний звіт/Інститут народознавства Національної академії наук України;
Керівник Король Софія Іванівна - ДР
0118U006253, УДК 7.033

60

Метою роботи є репрезентація (на прикладах окремих художніх явищ чи феноменів візуальної культури) інтегрованості загальних тенденцій розвитку мистецтва в Україні в європейський художній процес, розкриття діалектичної взаємодії новацій, які часто приходили ззовні у вигляді культурного трансферу, і традицій, які відчутно впливали на формування специфічних рис місцевих творів мистецтва

18.04.24.0153/0824U000600

Шиман Катерина Анатоліївна Новітні засоби утворення художньої форми у віртуальній реальності (на прикладі творів сучасного мистецтва України).: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 7(477); 7.01; 7:001.8; 7.03; 7:001.12

с. - Бібліогр.: назв

Шиман К. А. Новітні засоби утворення художньої форми у віртуальній реальності (на прикладі творів сучасного мистецтва України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 – Культура і мистецтво). – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, 2023. Головною метою роботи є поглиблене вивчення засобів та процесу творення художньої форми у віртуальній реальності (VR). Дисертація є першим ґрунтовним дослідженням новітніх засобів утворення художньої форми у віртуальній реальності у контексті мистецьких практик. Інноваційні технології відкривають нові можливості для виразності, дозволяючи митцям відійти від певних обмежень та реалізувати свої ідеї у віртуальній реальності, де художня форма не обмежується параметрами фізичної реальності. Ґрунтовне дослідження сучасного стану розробки теми дисертації виявило, поняття «художня форма» та «віртуальна реальність» набули загального висвітлення, втім не стали предметом комплексного мистецтвознавчого аналізу практичного процесу утворення художньої форми у віртуальній реальності. Тому існує необхідність наукового опрацювання питання використання VR засобів для реалізації творчих задумів. З метою вирішення цієї проблеми було висвітлено історичні передумови та методологічні підстави утворення художньої форми, що дало змогу встановити найбільш поширені її трактування. Важливим став і розгляд взаємодії художнього образу та форми. У роботі розглянуті питання, що

стосуються термінологічної бази. Було запропоновано термін «сприймач», який вперше вводиться до наукового обігу. Аналіз мистецьких робіт (Д. Факш та К. Шиман «Ехо» (2019), Tamanoir Immersive Studio «Гетеротопія» (2020), Т. Кабаєва «Neverland» (2022), Р. Чізз «Піксельна калина» (2023) тощо) дозволив на практиці зазначити особливості доповненої (AR), змішаної (MR), віртуальної та розширеної (XR) реальностей. Утворення художньої форми у VR потребує використання спеціальних інструментів. Тому проаналізовано основні засоби, які необхідні для творення художньої форми у віртуальній реальності (апаратний VR сет; програмне забезпечення; апаратне забезпечення ПК; навушники; забезпечення кабелями; одноразові гігієнічні маски тощо). Їх практичне застосування розкрито на прикладі «Ризома» (Д. Факш та К. Шиман (2018)). Окрім того, проаналізовано інші новітні технології, які використовують митці: система айтрекінгу (Г. Фінк «Малюючи очами» (2015), М. Аттард «Блог» (2020)), енцефалограф (В. Ковбаса та С. Ніжинський «Мімоза» (2019)), просторові трекери та датчики зчитування, Arduino (арт-група SVITER (Л. Полянська та М. Роботов) та І. Світличний «Verbatix» (2017)) та інші. У ході дослідження було представлено типологічну модель утворення художньої форми у віртуальній реальності. Зазначено найпоширеніші прийоми, які використовують митці для творення художньої форми у VR. У роботі також приділено увагу особливостям сприйняття мистецьких проявів у віртуальній реальності, якому властиві: інтеракція, імерсія, симуляція, штучність, телеприсутність, повнота занурення, мережевість комунікації. Це дозволило упевнитись, що творчі роботи у VR

передбачають підвищення ролі особистого контакту, взаємодії зі сприймачем. Проаналізовані твори митців, дали змогу окреслити основні особливості художньої форми у віртуальній реальності. Відмічено значний вплив розвитку Інтернету та появи NFT (Non-Fungible Tokens) на становлення художньої форми у VR, що суттєво змінило й арт-риннок. В цілому, сучасне українське мистецтво демонструє процес розвитку художньої свідомості, який пов'язаний із впливом технологій віртуальної реальності, а художня форма у VR стає квінтесенцією всіх своїх попередніх трактувань. Теоретичне значення отриманих результатів дослідження полягає у формуванні цілісного уявлення про еволюцію художньої форми; у розширенні підходів до її вивчення. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть використовуватися для подальшого аналізу, атрибуції та систематизації творчих робіт, створених у віртуальній реальності; для вивчення сучасного українського мистецтва, його контекстуальності у рамках світової історії мистецтва. Наукові підсумки можуть стати базою для практичної роботи митців, мистецтвознавців (для художньо-стилістичного аналізу творів), використовуватися для навчання фахівців у галузі теорії та історії мистецтва; у підготовці семінарів, лекцій, курсів; проведенні навчально-дослідних лабораторних робіт; у розробці культурно-просвітницьких програм; у навчально-виховній роботі; у розробці та проведенні мистецько-дослідних і художніх виставок, проектів. Ключові слова: художня форма, віртуальна реальність, сучасне мистецтво, технології, діджиталізація, інтерактивність, синтез, мистецтво,

синтез мистецтв, практична складова, видовищні форми, театралізація, ландшафт, аудіовізуальний контрапункт, арт-риннок.

18.04.24.0154/0824U000609

Авула Анастасія Ігорівна Сюжети, мотиви та символи "Тернового вінця" в українському живописі XVII–XXI століття.: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 7.072.2; 7.04:75; 7; 7(094)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дослідження сюжетів та мотивів символу «тернового вінця» в українському живописі XVII – початку XXI ст. у контексті європейського показало недостатнє наукове опрацювання цієї проблеми в аспекті окреслення трансформації візуалізації тернового вінця, ідейно-образних особливостей використання символу в іконографічних сюжетах у контексті історичних та мистецько-культурних обставин України XVII–XXI ст. тощо. Історія представлення тернового вінця в художній культурі Європи вказує на доволі широку популярність цього символу з початку II тисячоліття н. е., зв'язок з церковно-літургійними обрядами, а також існування двох традицій зображень сюжетів страстей – католицької (з використанням тернового вінця) та православної (без тернового вінця). Використання мотиву тернового вінця у християнській іконографії європейського й вітчизняного образотворчого мистецтва свідчать, що від VI ст. до фактично XII ст. у християнському мистецтві тривають

пошуки візуального представлення тернового вінця, тому в мистецтві не виробився канон його зображення. Вінець з терня, на відміну від інших страсних символів (хрест, цвяхи, спис та інші), отримав найбільшу варіабельність у мистецькому представленні, адже не був знайомий глядачеві та художнику з повсякденного життя. Формування традицій у представленні тернового вінця в європейському живописі відбувається фактично з часів Середньовіччя. Побутують варіації вінця обруча з тонких перекручених гілок, корони з терням, діадеми з гілками тощо. Аналіз іконографічних та мистецьких особливостей живопису України XVI–XVIII ст. вказує, найперше, на використання поодиноких зразків зображення тернового вінця ще з XV ст. на страсних іконах. Окремі збірні ікони страстей XVI ст. містять тоненький вінок з терня на голові стражденного Христа, причому інші страсні сюжети у першій половині XVI ст. зображають здебільшого без нього. У XVII–XVIII ст. в українському живописі найпопулярнішим іконографічним сюжетом є «Розп'яття» у різних його варіантах. З'являється регіональний волинський варіант іконографічного сюжету Несення хреста – «Христос Боромельський» з використанням тернового вінця за північноренесансним взірцем. Сюжети символіко-алегоричного характеру «Христос-виноградар», «Недремне око», «Розп'яття із виноградною лозою», «Пелікан», «Христос у виноградному точилі» використовують символіку тернового вінця, адже зображення мали допомогти для християн розкрити догмат Євхаристії, викупну жертву Христа. Візуалізація тернового вінця в іконографії сюжетів барокової доби показує, що форма та силует тернового

вінця в українському живописі XVI ст. варіюється між декоративним колючим ланцюжком та тонким обручем з перекручених гілочок, що ідентично до європейської традиції Пізнього Середньовіччя за винятком поодиноких зразків, які відображають вже тенденції європейського Ренесансу, а в другій половині XVI ст. – першій половині XVII ст. збірні ікони страстей мають подібні представлення тернового вінця, однак спостерігаємо тенденцію до збільшення об'єму та ширини вінця. У «Розп'ятті» у XVII–XVIII ст. використовують малярі різні варіанти тернового вінця, тому непоодинокими є випадки відсутності вінця, візуалізації його як декоративного ланцюжка чи колючого прототипу ренесансно-барокового представлення. Зображення широкого тернового вінця з виразно промальованими колючками було популярним у митців лаврської малярні Києва, у таких видах як «Христос Скорботний», «Ессе Номо», «Розп'яття» і «Зняття хреста» тощо. Художньо-стилістична інтерпретація символіки тернового вінця в церковному живописі XIX ст. у напівпрофесійному та народному іконописі також показує різні типи візуалізації форми вінця. В творах страсної тематики образотворчого мистецтва першої половини XX ст. поширені ремінісценції традиційних іконографічних сюжетів, а візуальна подача форми тернового вінця здебільшого не зазнає суттєвої редакції й залишається традиційно реалістично-академічною (неширокий обруч з невеликими колючками), що відповідає стилістиці більшості тогочасних зображень церковного малярства. З'являються різні візуальні конотації у тернових вінцях: культурно-національні (калина, колосся пшениці), філософсько-історичні (квіти, листки); образно-архітектонічні (аплікації терновими

гілками, творення об'ємного вінка сірниками та трісками тощо). Тому терновий вінець у структурі традиційних іконографічних сюжетів церковного малярства ХХІ ст. є не тільки засобом візуалізації іконографічних особливостей страсних сюжетів, а способом розширення асоціативного потенціалу за допомогою додаткових елементів та відчуттів. У представленні тернового вінця у малярстві України ХХ ст. має місце складне поєднання традиційних консервативних чинників, західноєвропейських впливів, сміливих творчих інтерпретацій цього символу, а початок ХХІ ст. показує переважання практик модерного та постмодерного мистецтва.

18.04.24.0155/0824U000619

Поліщук Алла Віталіївна Неоміфологізм у живописній творчості випускників НАОМА у 1980–1990-х роках: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 7.04:75; 7.02;741; 7(094)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним дослідженням неоміфологізмів у живописній творчості випускників НАОМА у 1980–1990-х років. Головна мета дослідження – вивчити сюжети, теми, образи і символи у живописі випускників Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, які були створені у 1980–1990-х роках та стали частиною національного міфу, тобто усталеними в культурно-мистецькому просторі та зчитуються як питомо українські. Визначено, що питанню неоміфологізму та зв'язкам національних міфів із

мистецтвом присвячено чимало праць, проте ступінь вивченості питання в українському мистецтвознавстві залишається невичерпним. Тематика не розглядалася комплексно, із залученням наукових розвідок суміжних дисциплін. Застосування міжгалузевого та контекстуального методів дослідження проявило перспективність дослідження та нові потенційні вектори, адже культурні міфи та національні міфологеми в мистецтві знаходяться на перетині таких галузей, як-от філософія, культурологія, образотворче мистецтво, мистецтвознавство, соціологія, психологія, а також нових галузей, як реклама та дизайн. Актуалізують тему і новітні наукові розвідки, здійснені за суміжними темами, а також достатня часова дистанція, яка дозволяє прослідкувати генезис ключових образів і символів та дає можливість визначити, які з них інтегрувалися в національну культуру й увійшли до сучасного українського міфу, а які були лише тимчасовим явищем. У дисертації визначено основні теми, символи, сюжети та образи, до яких зверталися київські художники на початку Незалежності, працюючи над національними темами. Це у свою чергу виявило не лише істинні патерни національної культури, а також проявило нав'язані радянським минулим стереотипи. Схарактеризовано типологію провідних жіночих образів, котрі сприймаються українським етносом як національні символи й тепер належать до культурного коду нації. Визначені головні джерела, до яких зверталися художники задля формування нової образно-пластичної мови. У прагненні повернути в мистецький дискурс власну історію та культуру художники жанрового живопису вдавалися до переосмислення тем і формальних ознак

попередніх епох (особливо авангарду, українського бароко, давньоруського мистецтва доби Київської Русі та трипільських орнаментів) і народного мистецтва (передусім декоративно-ужиткового, особливо вишивки, ткацтва, лозоплетіння та гончарства). Встановлено роль сакрального мистецтва та окремих сюжетів у формуванні київського живопису наприкінці ХХ століття та значимість майстерні храмової культури під керівництвом М. А. Стороженка. Обґрунтовано провідну роль окремих символів як культурних кодів етносу (земля, ґрунт, глина, колесо, дім, мати, козак, кінь, дерево, степ, трипільський орнамент), які формують національну міфологію. Доведено, що національні травми займають важливе місце в культурі українського етносу, а також вплинули на формування самоідентифікації та стали частиною національного міфу. Наприкінці ХХ століття у живописній практиці сформувалися образи, якими послуговуються митці, звертаючись до окремих драматичних подій, які належать до національних травм, зокрема для зображення Голодомору 1932–1933 років. Практичне значення отриманих результатів полягає в узагальненні та систематизації строкатого розмаїття тем, ідей, сюжетів та образів на полотнах художників різних стилістичних та ідейних напрямів, з яких формувалося сучасне українське образотворче мистецтво. Міжгалузева тематика та отримані результати відкривають широкий потенціал можливостей застосування для підготовки навчальних матеріалів, практичного використання в галузях образотворчого мистецтва, мистецтвознавства, філософії, культурології, соціології, психології, а також в інших мистецьких дослідженнях.

18.11 Мистецтво і сучасність

18.04.24.0156/0824U000599

Лабзін Вячеслав Володимирович
Особливості стилістики Л. І. Спаської у церковному монументальному живописі України.: Дис...Доктор філософії/
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1--
0.2024

УДК: 7; 7.03312;7(1-6); 7.036(477);
7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню церковного монументального живопису Лідії Спаської (1910-2000) в храмах Києва та Волині другої половини ХХ ст..
Мета роботи: виявити нові та систематизувати наявні відомості стосовно монументальних розписів художниці другої половини ХХ ст. в церквах України, їх художніх та стилістичних особливостей; характеризувати живописну манеру цього періоду її творчості. На основі зібраного матеріалу відтворено життєпис Л. Спаської; укладено хронологію монументальних робіт мисткині в Києво-Подільській Покровській і Феодосія Чернігівського в Луцьку церквах; систематизовано наявні матеріали, пов'язані зі створенням цих стінописів; проведено іконографічний та іконологічний аналіз деяких композицій і окремих зображень. Використовуючи комплексну методологічну базу, вдалося виявити стилістичні особливості авторської манери Л. Спаської на тлі мистецьких тенденцій, пошуків та впливів у живописі, зокрема в

релігійному монументальному малярстві на протязі ХХ ст. Дисертація є першим комплексним дослідженням творчості Л. Спаської в контексті релігійного живопису другої половини ХХ ст. Аналіз наукової розробки теми підтвердив відсутність ґрунтовних праць та наявність значних розбіжностей в попередніх дослідженнях, які спираються на наративні джерела, такі як спогади учасників подій – служителів храмів і парафіян; розвідки проведені мистецтвознавцями та художниками-реставраторами при поверховому візуальному дослідженні в несприятливих умовах в стані значного ушкодження, або в діючих храмах. Дослідження монументального живопису Л. Спаської здійснено в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах, та доповнено матеріалами живопису та графіки з музеїв: Волинського краєзнавчого, державного історико-культурного заповідника м. Острога, Острозької Академії, Рівенського краєзнавчого; приватних колекцій. Архівні джерела представлено документами з архіву підприємства УкрНДПроектреставрація, ЦДІАК, приватного архіву родини Глаголевих. Наукова новизна: вперше проаналізовано й узагальнено наявні матеріали стосовно церковного монументального живопису Л. Спаської другої половини ХХ ст.; до наукового обігу введено раніше невідомі матеріали та документи про роботи Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській церкві; досліджено стилістичні особливості манери художниці; здійснено ґрунтовне історичне, іконографічне, іконологічне, мистецтвознавче та стилістичне дослідження стінописів в означених храмах. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних

висновків, списку використаних джерел і додатків – ілюстрації, спогади, фрагменти щоденника; акти; відомості про публікації та апробацію основних положень дослідження. Перший розділ присвячено історіографії, джерельній базі та методології дослідження. У другому розділі здійснено аналіз історичного, політичного, соціального контексту існування релігійного мистецтва у другій половині ХХ ст. Проведено дослідження життєвого та творчого шляху Л. Спаської в його рамках. В третьому розділі викладено результати дослідження релігійного живопису Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах. Встановлено, що творчості художниці притаманне наступне: реалістичний напрямок; іконографія сюжетів має авторське трактування; композиції підпорядковуються архітектурному простору; світлу властива дуальність; колористиці – яскраві теплі кольори; тонке опрацювання обличчя, а одяг і тло узагальнено; фізіономічні типи слідує сталим іконографічним образам, або спираються на історичні та реальні моделі; орнаменти мають геометричні лінійні та мозаїчні візерунки з християнськими символами, рослинні мотиви аканту та виноградної лози. Практичні результати представленого дослідження дозволяють розкрити й оцінити творчість такої малодослідженої художниці як Л. Спаська, сприяють подальшому вивченню творчості мисткині, привертають увагу до охорони та збереження її монументальних розписів. Результати можуть бути використані для складання навчальних програм з історії українського мистецтва другої половини ХХ століття та застосовані в таких галузях як церковний живопис чи реставрація; використані для майбутніх проектів з реставраційних

робіт стінописів церкви Феодосія Чернігівського в Луцьку, який потребує невідкладних заходів щодо збереження. Ключові слова: Лідія Спаська, монументальне церковне (сакральне) мистецтво, український іконопис, церковне мистецтво, церковне малярство, іконографія, іконологія, релігійний живопис, поєднання мистецтв, мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., живопис, образотворче мистецтво, структурно-просторова схема, реставраційна справа, колекція, музей.

18.19 Мистецтво окремих країн і народів

18.04.24.0157/0824U000599

Лабзін Вячеслав Володимирович
Особливості стилістики Л. І. Спаської у церковному монументальному живописі України.: Дис...Доктор філософії/
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 7; 7.03312;7(1-6); 7.036(477); 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню церковного монументального живопису Лідії Спаської (1910-2000) в храмах Києва та Волині другої половини ХХ ст.. Мета роботи: виявити нові та систематизувати наявні відомості стосовно монументальних розписів художниці другої половини ХХ ст. в церквах України, їх художніх та стилістичних особливостей; характеризувати живописну манеру цього періоду її творчості. На основі

зібраного матеріалу відтворено життєпис Л. Спаської; укладено хронологію монументальних робіт мисткині в Києво-Подільській Покровській і Феодосія Чернігівського в Луцьку церквах; систематизовано наявні матеріали, пов'язані зі створенням цих стінописів; проведено іконографічний та іконологічний аналіз деяких композицій і окремих зображень. Використовуючи комплексну методологічну базу, вдалося виявити стилістичні особливості авторської манери Л. Спаської на тлі мистецьких тенденцій, пошуків та впливів у живописі, зокрема в релігійному монументальному малярстві на протязі ХХ ст. Дисертація є першим комплексним дослідженням творчості Л. Спаської в контексті релігійного живопису другої половини ХХ ст. Аналіз наукової розробки теми підтвердив відсутність ґрунтовних праць та наявність значних розбіжностей в попередніх дослідженнях, які спираються на нарративні джерела, такі як спогади учасників подій – служителів храмів і парафіян; розвідки проведені мистецтвознавцями та художниками-реставраторами при поверховому візуальному дослідженні в несприятливих умовах в стані значного ушкодження, або в діючих храмах. Дослідження монументального живопису Л. Спаської здійснено в Києво-Подільській Покровській та луцький Феодосія Чернігівського церквах, та доповнено матеріалами живопису та графіки з музеїв: Волинського краєзнавчого, державного історико-культурного заповідника м. Острога, Острозької Академії, Рівенського краєзнавчого; приватних колекцій. Архівні джерела представлено документами з архіву підприємства УкрНДПроектреставрація, ЦДІАК, приватного архіву родини Глаголевих.

Наукова новизна: вперше проаналізовано й узагальнено наявні матеріали стосовно церковного монументального живопису Л. Спаської другої половини ХХ ст.; до наукового обігу введено раніше невідомі матеріали та документи про роботи Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській церкві; досліджено стилістичні особливості манери художниці; здійснено ґрунтовне історичне, іконографічне, іконологічне, мистецтвознавче та стилістичне дослідження стінописів в означених храмах. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків – ілюстрації, спогади, фрагменти щоденника; акти; відомості про публікації та апробацію основних положень дослідження. Перший розділ присвячено історіографії, джерельній базі та методології дослідження. У другому розділі здійснено аналіз історичного, політичного, соціального контексту існування релігійного мистецтва у другій половині ХХ ст. Проведено дослідження життєвого та творчого шляху Л. Спаської в його рамках. В третьому розділі викладено результати дослідження релігійного живопису Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах. Встановлено, що творчості художниці притаманне наступне: реалістичний напрямок; іконографія сюжетів має авторське трактування; композиції підпорядковуються архітектурному простору; світлу властива дуальність; колористиці – яскраві теплі кольори; тонке опрацювання обличчя, а одяг і тло узагальнено; фізіономічні типи слідує сталим іконографічним образам, або спираються на історичні та реальні моделі; орнаменти мають геометричні лінійні та мозаїчні візерунки з християнськими символами, рослинні

мотиви аканту та виноградної лози. Практичні результати представлено дослідження дозволяють розкрити й оцінити творчість такої малодослідженої художниці як Л. Спаська, сприяють подальшому вивченню творчості мисткині, привертають увагу до охорони та збереження її монументальних розписів. Результати можуть бути використані для складання навчальних програм з історії українського мистецтва другої половини ХХ століття та застосовані в таких галузях як церковний живопис чи реставрація; використані для майбутніх проектів з реставраційних робіт стінописів церкви Феодосія Чернігівського в Луцьку, який потребує невідкладних заходів щодо збереження. Ключові слова: Лідія Спаська, монументальне церковне (сакральне) мистецтво, український іконопис, церковне мистецтво, церковне малярство, іконографія, іконологія, релігійний живопис, поєднання мистецтв, мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., живопис, образотворче мистецтво, структурно-просторова схема, реставраційна справа, колекція, музей.

18.31 Образотворче мистецтво

18.04.24.0158/0824U000599

Лабзін Вячеслав Володимирович
Особливості стилістики Л. І. Спаської у церковному монументальному живописі України.: Дис...Доктор філософії/
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 7; 7.03312;7(1-6); 7.036(477); 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню церковного монументального живопису Лідії Спаської (1910-2000) в храмах Києва та Волині другої половини ХХ ст.. Мета роботи: виявити нові та систематизувати наявні відомості стосовно монументальних розписів художниці другої половини ХХ ст. в церквах України, їх художніх та стилістичних особливостей; характеризувати живописну манеру цього періоду її творчості. На основі зібраного матеріалу відтворено життєпис Л. Спаської; укладено хронологію монументальних робіт мисткині в Києво-Подільській Покровській і Феодосія Чернігівського в Луцьку церквах; систематизовано наявні матеріали, пов'язані зі створенням цих стінописів; проведено іконографічний та іконологічний аналіз деяких композицій і окремих зображень. Використовуючи комплексну методологічну базу, вдалося виявити стилістичні особливості авторської манери Л. Спаської на тлі мистецьких тенденцій, пошуків та впливів у живописі, зокрема в релігійному монументальному малярстві на протязі ХХ ст. Дисертація є першим комплексним дослідженням творчості Л. Спаської в контексті релігійного живопису другої половини ХХ ст. Аналіз наукової розробки теми підтвердив відсутність ґрунтовних праць та наявність значних розбіжностей в попередніх дослідженнях, які спираються на наративні джерела, такі як спогади учасників подій – служителів храмів і парафіян; розвідки проведені мистецтвознавцями та художниками-реставраторами при поверховому візуальному дослідженні в несприятливих умовах в стані значного ушкодження, або в діючих храмах.

Дослідження монументального живопису Л. Спаської здійснено в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах, та доповнено матеріалами живопису та графіки з музеїв: Волинського краєзнавчого, державного історико-культурного заповідника м. Острога, Острозької Академії, Рівенського краєзнавчого; приватних колекцій. Архівні джерела представлено документами з архіву підприємства УкрНДПроектреставрація, ЦДІАК, приватного архіву родини Глаголевих. Наукова новизна: вперше проаналізовано й узагальнено наявні матеріали стосовно церковного монументального живопису Л. Спаської другої половини ХХ ст.; до наукового обігу введено раніше невідомі матеріали та документи про роботи Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській церкві; досліджено стилістичні особливості манери художниці; здійснено ґрунтовне історичне, іконографічне, іконологічне, мистецтвознавче та стилістичне дослідження стінописів в означених храмах. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків – ілюстрації, спогади, фрагменти щоденника; акти; відомості про публікації та апробацію основних положень дослідження. Перший розділ присвячено історіографії, джерельній базі та методології дослідження. У другому розділі здійснено аналіз історичного, політичного, соціального контексту існування релігійного мистецтва у другій половині ХХ ст. Проведено дослідження життєвого та творчого шляху Л. Спаської в його рамках. В третьому розділі викладено результати дослідження релігійного живопису Л. Спаської в Києво-Подільській Покровській та луцькій Феодосія Чернігівського церквах.

Встановлено, що творчості художниці притаманне наступне: реалістичний напрямок; іконографія сюжетів має авторське трактування; композиції підпорядковуються архітектурному простору; світлу властива дуальність; колористиці – яскраві теплі кольори; тонке опрацювання обличчя, а одяг і тло узагальнено; фізіономічні типи слідує сталим іконографічним образам, або спираються на історичні та реальні моделі; орнаменти мають геометричні лінійні та мозаїчні візерунки з християнськими символами, рослинні мотиви аканту та виноградної лози. Практичні результати представленого дослідження дозволяють розкрити й оцінити творчість такої малодослідженої художниці як Л. Спаська, сприяють подальшому вивченню творчості мисткині, привертають увагу до охорони та збереження її монументальних розписів. Результати можуть бути використані для складання навчальних програм з історії українського мистецтва другої половини ХХ століття та застосовані в таких галузях як церковний живопис чи реставрація; використані для майбутніх проектів з реставраційних робіт стінописів церкви Феодосія Чернігівського в Луцьку, який потребує невідкладних заходів щодо збереження. Ключові слова: Лідія Спаська, монументальне церковне (сакральне) мистецтво, український іконопис, церковне мистецтво, церковне малярство, іконографія, іконологія, релігійний живопис, поєднання мистецтв, мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., образотворче мистецтво ХХ ст., живопис, образотворче мистецтво, структурно-просторова схема, реставраційна справа, колекція, музей.

18.04.24.0159/0824U000608

Мерфі Майкл Дерек Еротичний жанр у сучасному українському мистецтві (1990-і – 2010-і): Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 7; 7; 7.01; 7:001.8; 7.036/.038; 7(091); 7.03; 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 «Культура та мистецтво»). Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2021. Дисертаційне дослідження присвячено проблемі еротичного жанру в сучасному образотворчому мистецтві України трьох десятиріч – від початку незалежності (1990-ті) до 2010-х років. Для створення належної дослідницької платформи аналізу еротизму в сучасному українському мистецтві було сформовано дослідницький інструментарій, що охоплює такі підходи. Перший підхід – міждисциплінарний, який передбачає інтеграцію мистецтвознавчого, філософського та культурологічного знання в аспекті впровадження в дослідницький обіг поняття «емотивність» для комплексного аналізу процесу візуалізації тілесного в сучасному мистецтві на прикладі еротичного жанру. Зміст цього концепту розкривається через дотичні поняття – «вираження» та «експресія». Робочою концепцією стала теорія Б. Кроче, у якій розуміння сутності мистецтва як вираження дало змогу визначити зображальне в еротичному мистецтві як

емотивно-виражальне. Другий підхід – це зіставлення класичних і некласичних параметрів зображення еротики й оголеного тіла у візуальному мистецтві та формування належних принципів для їх аналізу.

18.04.24.0160/0824U000608

Мерфі Майкл Дерек Еротичний жанр у сучасному українському мистецтві (1990-і – 2010-і): Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 7; 7; 7.01; 7:001.8; 7.036/.038; 7(091); 7.03; 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 «Культура та мистецтво»). Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2021. Дисертаційне дослідження присвячено проблемі еротичного жанру в сучасному образотворчому мистецтві України трьох десятиріч – від початку незалежності (1990-ті) до 2010-х років. Для створення належної дослідницької платформи аналізу еротизму в сучасному українському мистецтві було сформовано дослідницький інструментарій, що охоплює такі підходи. Перший підхід – міждисциплінарний, який передбачає інтеграцію мистецтвознавчого, філософського та культурологічного знання в аспекті впровадження в дослідницький обіг поняття «емотивність» для комплексного аналізу

процесу візуалізації тілесного в сучасному мистецтві на прикладі еротичного жанру. Зміст цього концепту розкривається через дотичні поняття – «вираження» та «експресія». Робочою концепцією стала теорія Б. Кроче, у якій розуміння сутності мистецтва як вираження дало змогу визначити зображальне в еротичному мистецтві як емотивно-виражальне. Другий підхід – це зіставлення класичних і некласичних параметрів зображення еротики й оголеного тіла у візуальному мистецтві та формування належних принципів для їх аналізу.

18.04.24.0161/0824U000619

Поліщук Алла Віталіївна Неоміфологізм у живописній творчості випускників НАОМА у 1980–1990-х роках: Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 7.04:75; 7.02;741; 7(094)(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є комплексним дослідженням неоміфологізмів у живописній творчості випускників НАОМА у 1980–1990-х років. Головна мета дослідження – вивчити сюжети, теми, образи і символи у живописі випускників Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, які були створені у 1980–1990-х роках та стали частиною національного міфу, тобто усталеними в культурно-мистецькому просторі та зчитуються як питомо українські. Визначено, що питанню неоміфологізму та зв'язкам національних міфів із мистецтвом присвячено чимало праць, проте ступінь вивченості питання в українському мистецтвознавстві

залишається невичерпним. Тематика не розглядалася комплексно, із залученням наукових розвідок суміжних дисциплін. Застосування міжгалузевого та контекстуального методів дослідження проявило перспективність дослідження та нові потенційні вектори, адже культурні міфи та національні міфологеми в мистецтві знаходяться на перетині таких галузей, як-от філософія, культурологія, образотворче мистецтво, мистецтвознавство, соціологія, психологія, а також нових галузей, як реклама та дизайн. Актуалізують тему і новітні наукові розвідки, здійснені за суміжними темами, а також достатня часова дистанція, яка дозволяє прослідкувати генезис ключових образів і символів та дає можливість визначити, які з них інтегрувалися в національну культуру й увійшли до сучасного українського міфу, а які були лише тимчасовим явищем. У дисертації визначено основні теми, символи, сюжети та образи, до яких зверталися київські художники на початку Незалежності, працюючи над національними темами. Це у свою чергу виявило не лише істинні патерни національної культури, а також проявило нав'язані радянським минулим стереотипи. Схарактеризовано типологію провідних жіночих образів, котрі сприймаються українським етносом як національні символи й тепер належать до культурного коду нації. Визначені головні джерела, до яких зверталися художники задля формування нової образно-пластичної мови. У прагненні повернути в мистецький дискурс власну історію та культуру художники жанрового живопису вдавалися до переосмислення тем і формальних ознак попередніх епох (особливо авангарду, українського бароко, давньоруського мистецтва доби Київської Русі та

трипільських орнаментів) і народного мистецтва (передусім декоративно-ужиткового, особливо вишивки, ткацтва, лозоплетіння та гончарства). Встановлено роль сакрального мистецтва та окремих сюжетів у формуванні київського живопису наприкінці ХХ століття та значимість майстерні храмової культури під керівництвом М. А. Стороженка. Обґрунтовано провідну роль окремих символів як культурних кодів етносу (земля, ґрунт, глина, колесо, дім, мати, козак, кінь, дерево, степ, трипільський орнамент), які формують національну міфологію. Доведено, що національні травми займають важливе місце в культурі українського етносу, а також вплинули на формування самоідентифікації та стали частиною національного міфу. Наприкінці ХХ століття у живописній практиці сформувалися образи, якими послуговуються митці, звертаючись до окремих драматичних подій, які належать до національних травм, зокрема для зображення Голодомору 1932–1933 років. Практичне значення отриманих результатів полягає в узагальненні та систематизації строкатого розмаїття тем, ідей, сюжетів та образів на полотнах художників різних стилістичних та ідейних напрямів, з яких формувалося сучасне українське образотворче мистецтво. Міжгалузева тематика та отримані результати відкривають широкий потенціал можливостей застосування для підготовки навчальних матеріалів, практичного використання в галузях образотворчого мистецтва, мистецтвознавства, філософії, культурології, соціології, психології, а також в інших мистецьких дослідженнях.

18.04.24.0162/0824U000608

Мерфі Майкл Дерек Еротичний жанр у сучасному українському мистецтві (1990-і – 2010-і): Дис...Доктор філософії/ Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 7; 7; 7.01; 7.001.8; 7.036/.038; 7(091); 7.03; 7.03719

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (02 «Культура та мистецтво»). Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі еротичного жанру в сучасному образотворчому мистецтві України трьох десятиріч – від початку незалежності (1990-ті) до 2010-х років. Для створення належної дослідницької платформи аналізу еротизму в сучасному українському мистецтві було сформовано дослідницький інструментарій, що охоплює такі підходи. Перший підхід – міждисциплінарний, який передбачає інтеграцію мистецтвознавчого, філософського та культурологічного знання в аспекті впровадження в дослідницький обіг поняття «емотивність» для комплексного аналізу процесу візуалізації тілесного в сучасному мистецтві на прикладі еротичного жанру. Зміст цього концепту розкривається через дотичні поняття – «вираження» та «експресія». Робочою концепцією стала теорія Б. Кроче, у якій розуміння сутності мистецтва як вираження дало змогу визначити зображальне в еротичному мистецтві як

емотивно-виражальне. Другий підхід – це зіставлення класичних і некласичних параметрів зображення еротики й оголеного тіла у візуальному мистецтві та формування належних принципів для їх аналізу.

18.41 Музика. Музикознавство

18.04.24.0163/0824U000596

Пелех Христина Миронівна Риси індивідуального стилю вокально-хорової творчості Богдана-Юрія Янівського: Дис...Доктор філософії/ Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 78; 78.03(477)

с. - Бібліогр.: назв

АНОТАЦІЯ Пелех Х. М. Риси індивідуального стилю вокально-хорової творчості Богдана-Юрія Янівського. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво». Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, 2023. Матеріалом дослідження обрано вокально-хорову музику Богдана-Юрія Янівського – українського композитора, чия активна мистецька діяльність розгорнулася у 70-ті рр. ХХ і тривала до початку ХХІ ст. Дві іпостасі творчості митця – слово і музика – існують комплементарно і по-своєму доповнюють одна одну. Невипадково у творчій спадщині майстра важлива роль належить камерно-вокальним і хоровим творам, що фокусують особливості його індивідуального стилю. Вони

вирізняються глибиною розкриття образного змісту, емоційною виразністю, впізнаваністю і запам'ятованістю інтонації завдяки її характеристичності, рельєфності, ілюстративності, адже природа вокально-хорового звучання якнайкраще відповідала вираженню авторського кредо композитора, його музикальності, творчій інтенції. Тому вивчення вокально-хорових композицій Б.-Ю. Янівського дає підставу не тільки вписати їх у панораму сучасного вокально-хорового мистецтва, ввести до практичного обігу, а й доповнити знання про творчість митця і композиторську спадщину загалом. У дисертаційному дослідженні вперше впроваджено до наукового обігу низку матеріалів із архіву Б.-Ю. Янівського, які зберігаються у фонді нот Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника, ЛНМА імені М. В. Лисенка, Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові, зокрема щоденник, епістолярій та інші особисті документи. Дисертація складається із трьох розділів. У першому розділі «Життя та творчість Б.-Ю. Янівського у контексті мистецьких процесів 70-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.» та двох його підрозділах висвітлено основні етапи формування творчої особистості Б.-Ю. Янівського. Проаналізовано ключові фактори, що позначилися на його формуванні як композитора, піаніста, диригента. Другий розділ дисертації «Риси композиторського письма у вокальній творчості Б.-Ю. Янівського» та п'ять його підрозділів присвячено жанру, який займає суттєвий «простір» у музичній спадщині Б.-Ю. Янівського, однак досліджувався спорадично. Вперше здійснено музикознавчий аналіз, висвітлено художньо-образний зміст вокальних творів крізь призму

індивідуального письма композитора. У третьому розділі «Маловідомі взірці вокально-хорового жанру як віддзеркалення індивідуального стилю» та чотирьох його підрозділах доведено, що у творчій спадщині майстра пріоритетна роль належить вокально-хоровим жанрам, які фокусують важливі особливості авторського стилю. Розкрито стильові орієнтири та виразово-сміслові доміанти хорової творчості митця. Наголошено, що вони здебільшого зумовлені особливим ставленням композитора до кореневих традицій української культури. Доведено, що вокально-хорова творчість Богдана-Юрія Янівського займає чільне місце в українській музичній культурі, заслуговує на її ґрунтовне вивчення та популяризацію. Наукова новизна матеріалів дисертації полягає у тому, що вокально-хорова творчість Б.-Ю. Янівського вперше отримала наукове осмислення з позиції індивідуального стилю композитора, музикознавчого аналізу маловідомих взірців, окремі з яких уперше введено до наукового обігу; увиразнення композиторсько-творчих інтенцій на основі матеріалів архіву митця. Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання його матеріалів у навчальній діяльності вокалістів, хормейстерів, під час підготовки матеріалів для читання лекційних курсів, пов'язаних із фаховою підготовкою студентів спеціалізації «Академічний спів», «Хорове диригування» музичних закладах вищої освіти України. Ключові слова: Богдан-Юрій Янівський, композитор, автор, митець, вокальна творчість, хорова творчість, стиль, жанр, вокальне мистецтво, виразові засоби, художній образ, українська музика, естрадна музика, популярна музика, пісня, куплетна форма, поезія, фольклор,

творчо-виконавська діяльність, фахова музична освіта.

19 МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ. ЖУРНАЛІСТИКА. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

19.21 Масова комунікація

19.04.24.0164/0824U000650

Стратюк Вікторія Русланівна
Інструменти онлайнкомунікації для побудови персонального бренду HR директора компанії: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 316.77

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню основних інструментів онлайнкомунікації, які використовуються для побудови персонального бренду HR директора компанії, з'ясування соціальнокомунікаційного потенціалу соціальних медіа в контексті побудови персонального бренду, а також формулюванню пропозицій щодо змісту актуальної стратегії ефективного та цілісного використання інструментів онлайнкомунікації для побудови персонального бренду HR директора компанії за сучасних умов. Визначено,

що персональний бренд HR директора компанії є ментальною конструкцією та соціальним капіталом, який можна вважати повноцінним соціально-комунікативним явищем, що виконує ряд функцій, серед яких функції ідентифікації, впливу, ідеологічну, професійносоціалізуючу. Потреба у створенні та подальшому просуванні персонального бренду у вебпросторі аргументована тим, що такий процес: надає конкурентну перевагу HR директору компанії на ринку праці; розкриває його соціальнокомунікативний потенціал; обумовлює виникнення контенту, який може сприяти соціальній безпеці, інформаційній гігієні суспільства, а також становить інформаційне підґрунтя, на основі якого оптимізується практика управління людськими ресурсами та поліпшується економічний клімат держави.

20 ІНФОРМАТИКА

20.54 Комп'ютерні науки та інформаційні технології

20.04.24.0165/0824U000593

Сюй Цзяшу -- Дослідження та розробка самонавчання візуальним особливостям на основі нейронних мереж: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: ; ;

с. - Бібліогр.: назв

Ця дисертація присвячена поглибленому дослідженню розробки та впровадження алгоритмів самонавчання, що являються частиною технік неконтрольованого навчання, які функціонують без потреби в маркованих даних. Ці алгоритми особливо вправні у попередньому навчанні моделей неконтрольованим способом, а отримані моделі показують результативність, порівнянну з їх контрольованими аналогами у широкому спектрі застосувань. Цей метод особливо корисний, оскільки він має на меті зменшити залежність від обширного маркування даних, характерного для парадигм глибокого навчання, тим самим підвищуючи ефективність і практичне застосування в різних сценаріях реального світу. Важливість алгоритмів самонавчання особливо підкреслена в області аналізу медичних зображень. У цій спеціалізованій області вимоги до анотування даних є не лише трудомісткими, але й потребують високої точності через критичну природу використовуваних даних. Складність отримання точних анотацій посилюється через дефіцит спеціалістів, здатних їх забезпечити, що в свою чергу підкреслює трансформуючий потенціал підходів самонавчання в цій сфері. У цій дисертації представлено новітню методологію самонавчання, що використовує Mixup Feature як мету реконструкції у межах pretext task. Це pretext task засноване на укладенні візуальних представлень через прогнозування Mixup Feature із маскованого зображення, використовуючи ці карти особливостей для вилучення високорівневої семантичної інформації. Дисертація детально розглядає роль Mixup Feature як прогностичної цілі у структурах самонавчання. Це дослідження включало детальну калібровку гіперпараметра λ ,

що є важливою для функціонування Mixup Feature. Ці налаштування дозволили створити комбіновані карти особливостей, що охоплюють карти детекції країв Sobel, гістограми орієнтованих градієнтів (HOG) та карти локальних бінарних шаблонів (LBP), забезпечуючи багатогранне представлення візуальних даних. Розроблено модель denoising self-distillation Masked Autoencoder для самонавчання. Ця модель поєднує елементи з мереж Siamese Networks та Masked Autoencoders, втілюючи трьохчастинну архітектуру, що включає student network у формі маскованого автокодера, проміжний regressor та teacher network. Основним проксі-завданням цієї моделі є відновлення вхідних зображень, які були штучно спотворені випадковими плямами гауссівського шуму. Для забезпечення всебічного навчання модель застосовує механізм подвійної функції втрати. Одна функція налаштована на зміцнення глобального контекстуального розуміння зображення, що дозволяє моделі досягнути загальну структуру та конфігурацію сцени. Одночасно друга функція націлена на удосконалення сприйняття складних локальних деталей, гарантуючи, що тонкі візуальні нюанси не втрачаються під час дешумізації та реконструкції. Завдяки цьому інноваційний підхід, модель прагне досягнути делікатного балансу між макроскопічним сприйняттям візуальних сцен та детальною реконструкцією локалізованих деталей, балансу, який відіграє вирішальну роль для складних завдань аналізу зображень в рамках систем самонавчання. У цьому дослідженні було проведено детальний аналіз двох інноваційних алгоритмів самонавчання на таких референсних наборах даних, як Cifar-10, Cifar-100 і STL-10, з порівнянням їх з передовими

методами моделювання маскованих зображень. Змішані карти характеристик HOG-Sobel, застосовані в Mixup, перевершили інші найсучасніші методи на Cifar-10 та STL-10, демонструючи середнє зростання ефективності на 0.4% після full fine-tuning. Додатково, глибокий маскований автоенкодер (DMAE) виявився ефективнішим на 0.1% від стандартного маскованого автоенкодера (MAE) на STL-10, акцентуючи на потенціалі DMAE у покращенні точності моделі. Дослідження також виявило, що метод Mixup Feature був ефективнішим, ніж традиційні стратегії на основі контрастного навчання, забезпечуючи коротші часи навчання і відмову від потреби у стандартному збільшенні даних, тим самим спрощуючи процес навчання. Ці висновки підкреслюють потенціал цих алгоритмів самонавчання для ширших застосувань у складних наборах даних. Застосування цих алгоритмів самонавчання було розширене за допомогою попереднього навчання на спеціально підготовлених наборах медичних зображень, що призвело до їх ефективного використання у наступних задачах. Це дослідження демонструє, що самонавчання перевищує безпосередні методи навчання, показуючи понад 5% зростання точності після повного детального налаштування на двох наборах даних. Крім того, воно розглядає проблему незбалансованості даних у медичному зображенні, досліджуючи стійкість самонавчених моделей до незбалансованих наборів даних, підкреслюючи їх значення як у навчанні моделей, так і в екстракції ознак.

20.04.24.0166/0824U000593

Сюй Цзяшу -- Дослідження та розробка самонавчання візуальним особливостям на основі нейронних мереж: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1--0.2024

УДК: ; ;

с. - Бібліогр.: назв

Ця дисертація присвячена поглибленому дослідженню розробки та впровадження алгоритмів самонавчання, що являються частиною технік неконтрольованого навчання, які функціонують без потреби в маркованих даних. Ці алгоритми особливо вправні у попередньому навчанні моделей неконтрольованим способом, а отримані моделі показують результативність, порівнянну з їх контрольованими аналогами у широкому спектрі застосувань. Цей метод особливо корисний, оскільки він має на меті зменшити залежність від обширного маркування даних, характерного для парадигм глибокого навчання, тим самим підвищуючи ефективність і практичне застосування в різних сценаріях реального світу. Важливість алгоритмів самонавчання особливо підкреслена в області аналізу медичних зображень. У цій спеціалізованій області вимоги до анотування даних є не лише трудомісткими, але й потребують високої точності через критичну природу використовуваних даних. Складність отримання точних анотацій посилюється через дефіцит спеціалістів, здатних їх забезпечити, що в свою чергу підкреслює трансформуючий потенціал підходів самонавчання в цій сфері. У цій дисертації представлено новітню методологію самонавчання, що використовує Mixup Feature як мету

реконструкції у межах pretext task. Це pretext task засноване на укладенні візуальних представлень через прогнозування Mixup Feature із маскованого зображення, використовуючи ці карти особливостей для вилучення високорівневої семантичної інформації. Дисертація детально розглядає роль Mixup Feature як прогностичної цілі у структурах самонавчання. Це дослідження включало детальну калібровку гіперпараметра λ , що є важливою для функціонування Mixup Feature. Ці налаштування дозволили створити комбіновані карти особливостей, що охоплюють карти детекції країв Sobel, гістограми орієнтованих градієнтів (HOG) та карти локальних бінарних шаблонів (LBP), забезпечуючи багатогранне представлення візуальних даних. Розроблено модель denoising self-distillation Masked Autoencoder для самонавчання. Ця модель поєднує елементи з мереж Siamese Networks та Masked Autoencoders, втілюючи трьохчастинну архітектуру, що включає student network у формі маскованого автокодера, проміжний regressor та teacher network. Основним проксі-завданням цієї моделі є відновлення вхідних зображень, які були штучно спотворені випадковими плямами гауссівського шуму. Для забезпечення всебічного навчання модель застосовує механізм подвійної функції втрати. Одна функція налаштована на зміцнення глобального контекстуального розуміння зображення, що дозволяє моделі досягнути загальну структуру та конфігурацію сцени. Одночасно друга функція націлена на удосконалення сприйняття складних локальних деталей, гарантуючи, що тонкі візуальні нюанси не втрачаються під час дешумізації та реконструкції. Завдяки цьому інноваційний підхід, модель

прагне досягнути делікатного балансу між макроскопічним сприйняттям візуальних сцен та детальною реконструкцією локалізованих деталей, балансу, який відіграє вирішальну роль для складних завдань аналізу зображень в рамках систем самонавчання. У цьому дослідженні було проведено детальний аналіз двох інноваційних алгоритмів самонавчання на таких референсних наборах даних, як Cifar-10, Cifar-100 і STL-10, з порівнянням їх з передовими методами моделювання маскованих зображень. Змішані карти характеристик HOG-Sobel, застосовані в Mixup, перевершили інші найсучасніші методи на Cifar-10 та STL-10, демонструючи середнє зростання ефективності на 0.4% після full fine-tuning. Додатково, глибокий маскований автоенкодер (DMAE) виявився ефективнішим на 0.1% від стандартного маскованого автоенкодера (MAE) на STL-10, акцентуючи на потенціалі DMAE у покращенні точності моделі. Дослідження також виявило, що метод Mixup Feature був ефективнішим, ніж традиційні стратегії на основі контрастного навчання, забезпечуючи коротші часи навчання і відмову від потреби у стандартному збільшенні даних, тим самим спрощуючи процес навчання. Ці висновки підкреслюють потенціал цих алгоритмів самонавчання для ширших застосувань у складних наборах даних. Застосування цих алгоритмів самонавчання було розширене за допомогою попереднього навчання на спеціально підготовлених наборах медичних зображень, що призвело до їх ефективного використання у наступних задачах. Це дослідження демонструє, що самонавчання перевищує безпосередні методи навчання, показуючи понад 5% зростання точності після повного детального налаштування

на двох наборах даних. Крім того, воно розглядає проблему незбалансованості даних у медичному зображенні, досліджуючи стійкість самонавчених моделей до незбалансованих наборів даних, підкреслюючи їх значення як у навчанні моделей, так і в екстракції ознак.

20.04.24.0167/0824U000593

Сюй Цзяшу -- Дослідження та розробка самонавчання візуальним особливостям на основі нейронних мереж: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: ; ;

с. - Бібліогр.: назв

Ця дисертація присвячена поглибленому дослідженню розробки та впровадження алгоритмів самонавчання, що являються частиною технік неконтрольованого навчання, які функціонують без потреби в маркованих даних. Ці алгоритми особливо вправні у попередньому навчанні моделей неконтрольованим способом, а отримані моделі показують результативність, порівнянню з їх контрольованими аналогами у широкому спектрі застосувань. Цей метод особливо корисний, оскільки він має на меті зменшити залежність від обширного маркування даних, характерного для парадигм глибокого навчання, тим самим підвищуючи ефективність і практичне застосування в різних сценаріях реального світу. Важливість алгоритмів самонавчання особливо підкреслена в області аналізу медичних зображень. У цій спеціалізованій області вимоги до анотування даних є не лише

трудомісткими, але й потребують високої точності через критичну природу використовуваних даних. Складність отримання точних анотацій посилюється через дефіцит спеціалістів, здатних їх забезпечити, що в свою чергу підкреслює трансформуючий потенціал підходів самонавчання в цій сфері. У цій дисертації представлено новітню методологію самонавчання, що використовує Mixup Feature як мету реконструкції у межах pretext task. Це pretext task засноване на укладенні візуальних представлень через прогнозування Mixup Feature із маскованого зображення, використовуючи ці карти особливостей для вилучення високорівневої семантичної інформації. Дисертація детально розглядає роль Mixup Feature як прогностичної цілі у структурах самонавчання. Це дослідження включало детальну калібровку гіперпараметра λ , що є важливою для функціонування Mixup Feature. Ці налаштування дозволили створити комбіновані карти особливостей, що охоплюють карти детекції країв Sobel, гістограми орієнтованих градієнтів (HOG) та карти локальних бінарних шаблонів (LBP), забезпечуючи багатогранне представлення візуальних даних. Розроблено модель denoising self-distillation Masked Autoencoder для самонавчання. Ця модель поєднує елементи з мереж Siamese Networks та Masked Autoencoders, втілюючи трьохчастинну архітектуру, що включає student network у формі маскованого автокодера, проміжний regressor та teacher network. Основним проксі-завданням цієї моделі є відновлення вхідних зображень, які були штучно спотворені випадковими плямами гауссівського шуму. Для забезпечення всебічного навчання модель застосовує

механізм подвійної функції втрати. Одна функція налаштована на зміцнення глобального контекстуального розуміння зображення, що дозволяє моделі досягнути загальну структуру та конфігурацію сцени. Одночасно друга функція націлена на удосконалення сприйняття складних локальних деталей, гарантуючи, що тонкі візуальні нюанси не втрачаються під час дешумізації та реконструкції. Завдяки цьому інноваційний підхід, модель прагне досягнути делікатного балансу між макроскопічним сприйняттям візуальних сцен та детальною реконструкцією локалізованих деталей, балансу, який відіграє вирішальну роль для складних завдань аналізу зображень в рамках систем самонавчання. У цьому дослідженні було проведено детальний аналіз двох інноваційних алгоритмів самонавчання на таких референсних наборах даних, як Cifar-10, Cifar-100 і STL-10, з порівнянням їх з передовими методами моделювання маскованих зображень. Змішані карти характеристик HOG-Sobel, застосовані в Mixup, перевершили інші найсучасніші методи на Cifar-10 та STL-10, демонструючи середнє зростання ефективності на 0.4% після full fine-tuning. Додатково, глибокий маскований автоенкодер (DMAE) виявився ефективнішим на 0.1% від стандартного маскованого автоенкодера (MAE) на STL-10, акцентуючи на потенціалі DMAE у покращенні точності моделі. Дослідження також виявило, що метод Mixup Feature був ефективнішим, ніж традиційні стратегії на основі контрастного навчання, забезпечуючи коротші часи навчання і відмову від потреби у стандартному збільшенні даних, тим самим спрощуючи процес навчання. Ці висновки підкреслюють потенціал цих алгоритмів самонавчання для ширших застосувань у складних

наборах даних. Застосування цих алгоритмів самонавчання було розширене за допомогою попереднього навчання на спеціально підготовлених наборах медичних зображень, що призвело до їх ефективного використання у наступних задачах. Це дослідження демонструє, що самонавчання перевищує безпосередні методи навчання, показуючи понад 5% зростання точності після повного детального налаштування на двох наборах даних. Крім того, воно розглядає проблему незбалансованості даних у медичному зображенні, досліджуючи стійкість самонавчених моделей до незбалансованих наборів даних, підкреслюючи їх значення як у навчанні моделей, так і в екстракції ознак.

20.55 Комп'ютерна інженерія

20.04.24.0168/0824U000585

Давидовський Юрій Костянтинівич
Моделі та методи прийняття рішень при формуванні складу телекомунікаційних послуг з урахуванням структури мережі:
Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 621.391; 621.391:519.72; 654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8;

с. - Бібліогр.: назв

Розробка методів та моделей аналізу і модернізації структури комп'ютерної мережі для забезпечення якості сучасних телекомунікаційних послуг є актуальною науково-прикладною задачею. Об'єктом

дослідження є процеси аналізу та модернізації структури комп'ютерних мереж. Предметом дослідження є моделі, методи та інформаційна технологія моделювання комп'ютерних мереж для прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг. Метою дисертаційного дослідження є підвищення обґрунтованості прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг на основі результатів імітаційного моделювання структури комп'ютерної мережі для оцінки її основних параметрів. Науковою новизною дисертації є: 1. Вперше розроблено метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі, який на відміну від існуючих, оснований на моделюванні її структури з урахуванням фрактальних властивостей трафіку, що дозволить обґрунтувати прийняття рішення щодо впровадження нових послуг. 2. Удосконалено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг, шляхом прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. 3. Набула подальшого розвитку модель оцінки навантаження в комп'ютерній мережі шляхом емуляції механізму ковзаючого вікна, що дозволяє виявити перевантаження в процесі імітаційного моделювання мережі. 4. Набула подальшого розвитку прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, що надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових послуг. У першому розділі проведено розгляд стану індустрії інтернет телекомунікацій на сьогоднішній день, а також проблем, які виникають через безперервний розвиток сервісів та збільшення кількості

абонентів. Проаналізовано чинники впливу зовнішнього середовища на функціонування комп'ютерних мереж. Розглянута концептуальна основа та досліджено розвиток методів модернізації комп'ютерних мереж. Зроблено висновок про необхідність приймати ефективні рішення щодо вибору стратегій розвитку мережі для максимального використання її ресурсів. Досліджено роль моделювання в прогнозуванні характеристик комп'ютерних мереж і зроблено висновок, що важливим завданням є статистичний аналіз даних про обсяг трафіку з різних мереж за різні періоди часу. У другому розділі розглянуто основні параметри якості телекомунікаційних послуг, які відображають можливість і ефективність транспортування інформації в комп'ютерній мережі. Зроблено висновок, що відповідно до вимог абонентів щодо якості телекомунікаційних послуг здійснюється формування структури мережі, вибір транспортних протоколів, апаратного та програмного забезпечення. Розроблено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг на основі результатів прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. У третьому розділі запропонований метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі на основі моделювання, оптимізації та перебудови структури мережі. У четвертому розділі сформована архітектура прикладної інформаційної технології для моделювання поведінки комп'ютерної мережі на базі мікросервісів, з урахуванням потенційних можливостей для горизонтального масштабування аналітичних можливостей системи. Підтверджена адекватність розроблених методу та

моделей на базі практичних розрахунків тестового прикладу. Розглянуто процедуру модернізації мережі із застосуванням інформаційної технології для моделювання поведінки мережі. Розглянута можливість знаходження мінімально допустимого впливу на мережу для досягнення максимально можливого збільшення QoS, для економії часу та коштів під час модернізації комп'ютерної мережі. Виділений напрям покращення моделі шляхом додавання окремого модулю, який пропонує можливі зміни, де кількість змін та кількість відкладених ітерацій передачі даних прагне до нуля. Таким чином, сукупність запропонованих в роботі методу та моделей була реалізована програмно і підтверджено адекватність отриманих результатів моделювання. Розроблена прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, яка надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових телекомунікаційних послуг. В результаті виконання роботи було розроблено методи та моделі, які дозволили розширити методологічний апарат прийняття рішень з управління послугами телекомунікаційних операторів. Практичною цінністю розробленої інформаційної технології є можливість спрогнозувати «вузькі місця» під час модернізації комп'ютерної мережі, або навпаки - вказати на надмірність певних рішень, щоб у перспективі зекономити значні кошти провайдерів та операторів послуг зв'язку.

20.04.24.0169/0824U000654

Беда Ігор Володимирович Методи та алгоритми аналізу відеопотоку для ідентифікації зміни сцен: Дис...Доктор

філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК:

с. - Бібліогр.: назв

Метою роботи є підвищення точності знаходження часових міток зміни сцен у відеопотоці чи відеозаписі шляхом розробки методів та алгоритмів, а також перевірки їх на практиці, з метою подальшого застосування різноманітних перетворень над окремими сценами відеозапису або їх незалежного аналізу. Основою розроблених методів є адаптивні підходи на базі машинного навчання, які було апробовано на різноманітних доступних вибірках даних, що довело високу ефективність запропонованих методів. В сфері обробки відео актуальними є багато задач, і визначення меж сцен – одна з важливих. Відомі методи або недостатньо точно вирішують поставлену задачу, або стають надто складними і вибагливими до обчислювальних ресурсів, все ще не досягаючи високих показників якості. Розбиття на сцени дозволяє: розділити весь відеопотік на відносно відокремлені та корисні частини (з різних причин: реклама, ефективна пауза); проаналізувати присутність визначених персонажів у спостережуваній сцені та їх поведінку (що саме роблять дійові особи; аналіз частоти появи – це може бути використане з міркувань безпеки, аби знайти епізоди відеозаписів з певною діяльністю; а також для трансляцій змагань, щоб знайти конкретний або кульмінаційний момент, або відстежувати дії гравців та робити інший аналіз гри); надалі анотувати окремі сцени, визначати їх характеристики; відстежувати людей та їх дії або

переміщення об'єктів з широкою сферою застосувань, а також виявляти важливі моменти у довгих відеозаписах чи відеопотоках. Розбиття на сцени дозволяє впровадити швидшу та більш зручну навігацію по довільному відеозапису: відеофільму, відеозапису шоу, чи, скажімо, запису гри (зокрема, комп'ютерної) – аби знайти моменти, які викликають найбільший інтерес; та багато інших застосувань. Також розбиття на сцени, безперечно, покращить зручність перегляду (user experience), адже замість переміщення в часі («перемотка», стрибки вперед і назад на певний час, коли важко локалізувати подію в записі, яка цікавить) з'явиться можливість швидкої навігації між окремими сценами, як, наприклад, при розмітці відео в YouTube.

21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ

21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ

21.04.24.0170/0824U000671

Бакіров Денис Русланович Богословська антропологія політичного представництва: Дис...Доктор філософії/Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 32; 37; 2; 1

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянуто політичне представництво з точки зору богословської антропології. У дослідженні розкриваються наступні проблеми: (1) питання ролі політичного

представництва в антропології; (2) питання ролі політичного представництва в історії європейського врядування; (3) питання ролі політичного представництва в християнській церкві. Актуальність теми дослідження визначається необхідністю досягнення ясності у визначення демократії в контексті зростання осі авторитарних режимів, які позиціонують себе як більш демократичні, ніж ліберальні демократії, оскільки представляють людей більш безпосередньо. З цією метою, в дослідження побудована «антропологія представницької демократії», що виходить з "ортодоксальній" теорії політики, заснованій на "конститутивній теорії представництва", та протипоставленій "неортодоксальній" теорії політики, заснованій на "інструментальній теорії представництва". Актуальність цієї роботи зумовлена ризиком того, що хвиля популізму на Заході призведе до перетворення ліберальних демократій на "масові" "плебісцитарні" демократії, змодельовані на основі "неортодоксальної" теорії політики, де успіх представництва вимірюється безпосередністю копіювання "волі" народу. Щоб запобігти цьому сценарію, розроблено нюансовану антропологію політичного представництва, яка дозволяє оцінити, чи є "народ" значуще присутнім в діях уряду. Доказано, що сучасна представницька демократія є продуктом вчення і дисципліни християнської Церкви – практичним застосуванням "високого" соборного богослов'я репрезентації, яке стверджує, що незрівнянно різні реальності можуть представляти одна одну, і політичним застосуванням "духовної вправи", яка є конститутивною для Церкви – життя в "ім'я" іншого, за умови, що політики діють в "ім'я" народу, а згідно з народною

"волею", оскільки "воля" – це те, що володіє вже наявними благами та бореться проти ворогів, які претендують на ті ж самі блага; тоді як "ім'я" об'єднує різні вольові акти в логічну історію розвитку. Політичне представництво, центральним референтом та суб'єктом якого є "ім'я", варте свого часу, тому що "ім'я" є тією частиною людини, що живе в мові, тобто бере участь в грі з ненульовою сумою, яка творить з нічого, а тому перетворює політику на "будівництво міста словами" ("Держава" 369а); тоді як акцент на народній "волі" сакралізує вже чинні визначення інтересів, унеможлиблює переговори, і, таким чином, зводить політику до безпосереднього зіткнення між волями – "друзями" і "ворогами". Загальний висновок дисертації полягає у позиціюванні представницької демократії як системного наслідку вчення і практики християнської церкви. Стверджується, що теологічно грамотна антропологія свідчить про конститутивну теорію представництва. Тобто, вона розглядає політичне представництво не як щось, з чим потрібно покінчити якомога швидше, не кажучи вже про те, щоб обійти його на користь прямої демократії, а як діяльність, яка є абсолютно вартою свого часу, тому що вона є синонімічною з освітою та очищенням – і чим більша відстань, тривалість та різниця між представниками та представленими, тим більше є простору для мислення та любові, що і є найвищою духовною справою; а отже, представництво є прекрасним і веселим - адже представництво не є засобом зробити так, щоб наші бажання були почуті, це процес виховання наших бажань, кінцем якого є усвідомлення, що саме представництво і є наше кінцеве бажання – вчитися пізнавати і любити те, що є іншим, знаходити місце (χώρα) для іншого

всередині нас та для нас всередині іншого, дисципліна "взаємопроникнення" (περιχώρησις). Представницька демократія просто робить це взаємопроникнення сувереном. Таким чином, якщо Церква конститується актом представництва – життям-в-іншому, то політика, яке природно з нього випливає, розуміється не як визначення та нейтралізація ворога, але як божественний акт впізнавання-себе-в-іншому, навіть у ворогові, акт солідаризації задля благ, які можна здобути лише в координації та скуштувати лише в спільноті.

21.21 Проблеми релігійної свідомості

21.04.24.0171/0824U000598

Іванець Наталія Вікторівна Феномен громадянської освіти в умовах інформаційної війни: соціально-філософський аналіз: Дис...Доктор філософії/ Український державний університет імені Михайла Драгоманова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 21:172.3; 13; 1

с. - Бібліогр.: назв

Здійснено соціально-філософський аналіз освітнього процесу, акцентуючи на його ролі у формуванні цінностей та чеснот, що виходить за рамки звичайного педагогічного дискурсу, що вносить вагомий вклад у глибоке філософське осмислення громадянської освіти та її значення в сучасному суспільстві. Дослідження охоплює метафізичні аспекти освіти, розглядаючи питання буття, цінностей, істини, та їхній вплив на особистість і суспільство.

Центральний аспект дослідження полягає у вивченні громадянської освіти через призму онтології та аксіології. Онтологічний аналіз описує громадянську освіту як феномен, що відображає взаємозв'язок індивіда, суспільства та держави, в той час як аксіологічний підхід досліджує цінності та чесноти, які формуються через цей процес. В роботі також розглядаються соціально-філософські аспекти громадянської освіти як інструменту соціального впливу та контролю, а також її роль у підтримці чи трансформації соціальних структур. Філософські аспекти громадянської освіти, хоч і є недостатньо дослідженими, відіграють ключову роль у визначенні прав і обов'язків громадян. Це особливо важливо в контексті дітей, іммігрантів та осіб, засуджених за тяжкі злочини. Обговорення також охоплює визначення громадянської ідентичності, яка може виходити за рамки національних держав, охоплюючи місцеві громади, глобальні спільноти та інші. Також розглядається різноманітність обов'язків громадян у різних спільнотах, яка залежить від їх соціальної ролі та статусу. Арістотель висував ідею про взаємозв'язок між характером політичного режиму та вимогами до громадян, стверджуючи, що різні типи режимів вимагають різних типів громадян. У роботі піднімається питання про те, хто визначає, що таке «хороший громадянин», особливо в контексті освіти. Обговорюється вплив батьків, вчителів, дітей та місцевої громади на формування громадянських цінностей і навичок. Важливим аспектом є дискусія про етичні межі методів громадянської освіти, які варіюються від покарань і матеріальних заохочень до розвинених методів, що сприяють розвитку внутрішньої мотивації і критичного мислення. Підкреслюється

необхідність знайти баланс між ефективністю і етикою у виборі методів громадянської освіти. Концепції «хороших людей» та «хороших громадян» є ключовими для розуміння демократичного суспільства. Якість доброго громадянина перевищує просту участь у політиці, охоплюючи моральні чесноти та внутрішню мотивацію до громадської участі, як підкреслював Руссо. Дослідник Баттістоні вказує на кризу громадянської освіти у сучасних демократіях, яка не готує громадян до активної ролі в демократії. Теоретики, такі як Галстон і Барбер, підкреслюють важливість виховання готовності жертвувати особистими інтересами заради громадського блага, тоді як Лікона і Беннетт акцентують на вихованні характеру, яке є важливим для індивідуального благополуччя та демократії. Обидві групи визнають значення виховання характеру з різних перспектив. Спектр громадянських чеснот включає патріотизм, гідність, національну гордість, толерантність та взаємну повагу. Проте, виникають моральні дилеми, коли особисті переконання суперечать громадянським обов'язкам. Наприклад, пацифіст може бути патріотом через мирні засоби, тоді як бунтівник може виступати проти несправедливих режимів. Освітні системи стикаються з викликом збалансувати моральне виховання з демократичними цінностями, поважаючи індивідуальні переконання учнів. Підходи до виховання характеру варіюються від встановлення морального змісту до роз'яснення цінностей, де учні критично аналізують і формують власні переконання. Це вимагає рівноваги між навчанням цінностей та розвитком критичного мислення. У античну добу поняття громадянства було пов'язане з активною участю в політичному житті

полісу і вважалося важливою частиною особистого розвитку. Арістотель у «Політиці» вважав, що добродесність, розуміння законів і готовність до жертв заради блага поліса є ключовими аспектами громадянства. Платон у «Державі» представив уявну ідеальну державу, де роль кожного громадянина визначається його походженням. Порівняння поглядів Арістотеля та Платона відкриває діалог між різними підходами до громадянства та ролі освіти в суспільстві, де Арістотель акцентує на практичному залученні громадян у політичне життя, а Платон – на моральному та філософському вихованні еліти. Концепція громадянства та громадянської освіти, що виникла у XVII-XVIII століттях, відображає ідеї класичного лібералізму та республіканізму. Лідери класичного лібералізму, такі як Джон Локк та Адам Сміт, підкреслювали важливість індивідуальних прав і свобод, вважаючи громадянську освіту ключем до розвитку відповідальних громадян. Локк бачив у громадянстві комбінацію прав та обов'язків, що підтримують особисту свободу, в той час як Сміт розглядав громадянську освіту як інструмент економічного зростання. Натомість, громадянський республіканізм акцентує на активній участі у суспільному житті та внеску в громадське благо.

23 КОМПЛЕКСНЕ ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ КРАЇН І РЕГІОНІВ

23.01 Загальні питання комплексного вивчення окремих країн і регіонів

23.04.24.0172/0224U000713

Організаційно-економічне забезпечення повоєнного сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот: Заключний звіт/Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; Керівник Омеляненко Олена Миколаївна - ДР 0123U100271, УДК , 314.14(1-3);314.14:351.1, 332.122

115

Метою проєкту є розробка аналітичного інструментарію та організаційно-економічних механізмів повоєнного відновлення сталого розвитку територій на основі інфраструктурно-сервісної методології розвитку інноваційних спільнот як основи забезпечення благополуччя локальних громад для уникнення соціальних, екологічних і економічних проблем війни та їх апробація в рамках пілотних інфраструктура-сервісних проєктів.

26 КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНИХ НАУК

26.11 Глобальні проблеми

26.04.24.0173/0224U000652

Обґрунтування заходів з ресурсозбереження та підвищення рівня екологічної безпеки промислових та урбанізованих територій: Заключний звіт/Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"; Керівник Павличенко Артем Володимирович - ДР 0120U102080, УДК 504;504.75; 574, 620.9:504

230

Обґрунтування технологічних рішень з раціонального використання природних ресурсів в умовах промислових та урбанізованих територій

27 МАТЕМАТИКА

27.35 Математичні моделі природничих наук і технічних наук. Рівняння математичної фізики

27.04.24.0174/0224U000567

Ідентифікація термомеханічних параметрів неоднорідних композитних матеріалів та захисних покриттів: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Токовий Юрій Владиславович - ДР 0123U103240, УДК 620.1, 517.958:539.3 , 539.3

21

Проект спрямовано на розробку теоретично-експериментальних методів ідентифікації ефективних параметрів неоднорідних композитних матеріалів (профілів розподілу макромодулів в

залежності від змінної мікроструктури, наявності дефектів, нерегулярних точок межі, тонких прошарків та захисних покриттів) та невідомих параметрів термосилового навантаження елементів конструкцій, виготовлених з неоднорідних композитних матеріалів. Буде запропоновано методика розв'язування задач про визначення теплового і термонапруженого станів шаруватих, функціонально-градієнтних та термочутливих тіл за відсутності інформації про теплове навантаження на частині плоскої поверхні, і додатково відомій поведінці компонент напружено-деформованого стану (температурних переміщень, деформацій чи напружень) на іншій частині межової поверхні. Отримані результати буде верифіковано за допомогою експериментальних досліджень.

27.04.24.0175/0224U000567

Ідентифікація термомеханічних параметрів неоднорідних композитних матеріалів та захисних покриттів: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Токовий Юрій Владиславович - ДР 0123U103240, УДК 620.1, 517.958:539.3 , 539.3

21

Проект спрямовано на розробку теоретично-експериментальних методів ідентифікації ефективних параметрів неоднорідних композитних матеріалів (профілів розподілу макромодулів в залежності від змінної мікроструктури, наявності дефектів, нерегулярних точок межі, тонких прошарків та захисних покриттів) та невідомих параметрів термосилового навантаження елементів

конструкцій, виготовлених з неоднорідних композитних матеріалів. Буде запропоновано методику розв'язування задач про визначення теплового і термонапруженого станів шаруватих, функціонально-градієнтних та термочутливих тіл за відсутності інформації про теплове навантаження на частині плоскої поверхні, і додатково відомій поведінці компонент напружено-деформованого стану (температурних переміщень, деформацій чи напружень) на іншій частині межевої поверхні. Отримані результати буде верифіковано за допомогою експериментальних досліджень.

27.04.24.0176/0224U000567

Ідентифікація термомеханічних параметрів неоднорідних композитних матеріалів та захисних покриттів: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Токовий Юрій Владиславович - ДР 0123U103240, УДК 620.1, 517.958:539.3 , 539.3

21

Проект спрямовано на розробку теоретично-експериментальних методів ідентифікації ефективних параметрів неоднорідних композитних матеріалів (профілів розподілу макромодулів в залежності від змінної мікроструктури, наявності дефектів, нерегулярних точок межі, тонких прошарків та захисних покриттів) та невідомих параметрів термосилового навантаження елементів конструкцій, виготовлених з неоднорідних композитних матеріалів. Буде запропоновано методику розв'язування задач про визначення теплового і термонапруженого станів

шаруватих, функціонально-градієнтних та термочутливих тіл за відсутності інформації про теплове навантаження на частині плоскої поверхні, і додатково відомій поведінці компонент напружено-деформованого стану (температурних переміщень, деформацій чи напружень) на іншій частині межевої поверхні. Отримані результати буде верифіковано за допомогою експериментальних досліджень.

28 КІБЕРНЕТИКА

28.17 Теорія моделювання

28.04.24.0177/0224U000646

Моделювання процесів формування структури та морфології росту нанопорошкових металооксидів методом молекулярної динаміки: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Савка Степан Степанович - ДР 0123U102993, УДК 519.713; 519.711:53

28

Встановлення фізичних явищ, процесів і закономірностей формування структури та морфології росту нанопорошкових металооксидів методом молекулярної динаміки

28.04.24.0178/0224U000646

Моделювання процесів формування структури та морфології росту нанопорошкових металооксидів методом молекулярної динаміки: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С.

Підстригача Національної академії наук України; Керівник Савка Степан Степанович - ДР 0123U102993, УДК 519.713; 519.711:53

28

Встановлення фізичних явищ, процесів і закономірностей формування структури та морфології росту нанопорошкових металооксидів методом молекулярної динаміки

28.21 Теорія інформації

28.04.24.0179/0224U000675

Розробка адаптивної технології генерації персоналізованого хмарно-орієнтованого контенту: Заключний звіт/Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"; Керівник Мазурок Тетяна Леонідівна - ДР 0119U002017, УДК 519.72;621.391

76

Мета полягає у визначенні структури хмарно-орієнтованого інформаційного забезпечення індивідуалізованого навчання та засобів його наповнення й використання

28.04.24.0180/0224U000675

Розробка адаптивної технології генерації персоналізованого хмарно-орієнтованого контенту: Заключний звіт/Державний заклад "Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського"; Керівник Мазурок Тетяна Леонідівна - ДР 0119U002017, УДК 519.72;621.391

76

Мета полягає у визначенні структури хмарно-орієнтованого інформаційного забезпечення індивідуалізованого навчання та засобів його наповнення й використання

28.04.24.0181/0824U000529

Баврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком інформаційних технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про

стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії, фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потреби в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.04.24.0182/0824U000529

Ваврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком

інформаційний технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії, фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потреби в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.23 Штучний інтелект

28.04.24.0183/0224U000643

Інтеграція електронного архіву наукових періодичних видань у централізовану

інфраструктуру відкритих публікацій:
Заключний звіт/Національна бібліотека
України імені В. І. Вернадського;
Керівник Лобузін Катерина Вілентіївна -
ДР 0123U102276, УДК 004:001;007,
02:004, 026:004;026:002, 004.89:002.53

17

Розробити та створити програмно-технологічні рішення для забезпечення інтеграції наявного в НБУВ масиву наукових періодичних видань НАН України до централізованої інфраструктури відкритих публікацій. Забезпечити оперативне інформування широкої інтернет-аудиторії дослідників щодо відкритих публікацій НАН України.

28.04.24.0184/0824U000424

Шульга Максим Володимирович Метод та програмні засоби мультимодального аналізу медичних даних на основі глибокого навчання: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 004.8.032.26

с. - Бібліогр.: назв

Останнім часом сфера медицини активно використовує можливості штучного інтелекту. Зокрема, глибокі нейронні мережі довели свою ефективність і придатність для автоматизованого виявлення та класифікації захворювань. Інтеграція методів штучного інтелекту має потенціал для оптимізації та покращення точності програм скринінгу шляхом автоматизації аналізу медичних даних, усуваючи необхідність

безпосередньої участі медичного персоналу на етапі скринінгу. Нагальною проблемою в цьому контексті є діагностика діабетичної ретинопатії, поширеного ускладнення діабету, що призводить до погіршення зору серед дорослого населення світу. Отже, в даний час існує актуальна потреба в застосуванні підходу з використанням комп'ютерного зору та глибоких нейронних мереж для надання передових медичних послуг за допомогою штучного інтелекту, з особливим акцентом на класифікації діабетичної ретинопатії. Тема дисертаційної роботи входить в план наукової роботи затвердженому на кафедрі обчислювальної техніки КПІ ім. Ігоря Сікорського, що враховує розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Метою дисертаційної роботи є підвищення точності багатокласової класифікації захворювань глибокими нейронними мережами, шляхом розробки методу мультимодального аналізу медичних даних. Об'єктом дослідження є процеси аналізу вимог, розробки, впровадження і супроводження програмного забезпечення для мультимодального аналізу медичних даних на основі глибокого навчання, які сприяють підвищенню точності визначення окремих класів для завдання багатокласової класифікації медичних даних; а предметом дослідження – методи і моделі розробки і супроводу програмного забезпечення для мультимодального аналізу медичних даних на основі глибоких нейронних мереж різної архітектури і способів організації додаткових модальностей. Методичною основою дослідження є системне опрацювання та аналіз теоретичного матеріалу, присвяченого

підвищенню точності вирішення завдання багатокласової класифікації, шляхом аналізу медичних даних за допомогою моделей глибоких нейронних мереж. Для досягнення поставленої мети були вирішені такі завдання: ● було досліджено сучасні методи та системи виявлення та багатокласової класифікації захворювань на прикладі діабетичної ретинопатії; ● було виявлено шляхи покращення існуючих методів та систем виявлення та багатокласової класифікації захворювань на прикладі діабетичної ретинопатії; ● було розроблено метод мультимодального аналізу медичних даних на основі доповнення метаданих; ● було розвинуто спосіб підвищення точності багатокласової класифікації завдяки використанню методу мультимодального аналізу для різних архітектур згорткової компоненти нейронної мережі; ● було розроблено метод недетермінованого штучного доповнення метаданих; ● було розвинуто спосіб підвищення точності багатокласової класифікації завдяки використанню методу недетермінованого штучного доповнення метаданих для різних стандартних і спеціалізованих медичних наборів даних; ● було розроблено математичний опис для оцінки підвищення точності багатокласової класифікації на різних стандартних і спеціалізованих медичних наборах даних. За результатами проведеного дослідження та згідно поставленого завдання було запропоновано комплексний метод мультимодального аналізу медичних даних на основі глибокого навчання, при розробці якого були проведені наступні дослідження: ● дослідження доповнення метаданих для вирішення завдання багатокласової класифікації; ● дослідження впливу складності мультимодальної моделі на вирішення

завдання багатокласової класифікації; ● дослідження недетермінованого доповнення метаданих для вирішення завдання багатокласової класифікації; ● дослідження впливу мультимодального доповнення метаданих на точність багатокласової класифікації.

28.29 Системний аналіз.

28.04.24.0185/0824U000529

Ваврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком інформаційних технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки

система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії, фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потреби в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.04.24.0186/0824U000529

Ваврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на

основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком інформаційних технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії, фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потреби в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.04.24.0187/0824U000529

Ваврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком інформаційних технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії,

фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потреби в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.04.24.0188/0824U000529

Ваврик Петро Русланович Моделі та методи аналізу еволюційних процесів розповсюдження інформації у соціальних мережах: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1-- 0.2024

УДК: 519.72;621.391; 519.81;519.816; 005; 519.7; 303.732

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню та формалізації еволюційних процесів розповсюдження інформації в соціальних мережах, на основі побудови ефективних моделей відображення складних мереж та моделюванні взаємодій між сутностями в складних мережах. З швидким розвитком інформаційних технологій та загальним збільшенням розміру технологічних процесів, все частіше виникає необхідність в проведенні систематичних досліджень таких складних систем. Під час проведення досліджень, науковці найчастіше стикаються з двома принциповими проблемами: збором

актуальних даних про системи та побудовою математичних моделей для опису процесів, що відбуваються в них. У випадку простих систем, математичний апарат вже сформований, проте як тільки система починає проявляти динамічні характеристики, існуючий математичний апарат не здатний забезпечувати дослідників актуальною інформацією про стан системи. Найчастіше для формалізації складних систем використовуються міждисциплінарні підходи, що базуються на окремих методах фізики, біології та соціології: теорія складних мереж, теорія графів, теорія хаосу, клітинні автомати, теорія інформації, теорія ігор, моделі дифузії, фрактальний аналіз, аналіз часових рядів, диференціальні рівняння, диференціальні рівняння в частинних похідних, різницеві рівняння. Проте, зі зростанням складності систем та потребі в їх комплексному аналізі, все частіше застосовуються методи агентного моделювання. Дослідженню складних систем присвячено роботи Albert-László Barabási, Stephen Wolfram'a, Stuart Kauffman'a, Robert Axtell'a, Joshua M. Epstein'a та інших. Варто зазначити, складні системи зазвичай сильно відрізняються та залежать від області моделювання.

28.31 Кібербезпека (КНУ, КПШ, КНЕУ, КНУТД)

28.04.24.0189/0224U000513

Кримінальний аналіз у протидії злочинності: Заключний звіт/Одеський державний університет внутрішніх справ; Керівник Афонін Дмитро Сергійович - ДР 0121U109656, УДК

208

Дослідити стан кримінального аналізу в діяльність Національної поліції України в протидії злочинності

29 ФІЗИКА

29 ФІЗИКА

29.04.24.0190/0824U000630

Плахтій Вадим Анатолійович
Надширокосмугові електромагнітні поля в задачах розпізнавання підповерхневих об'єктів штучними нейронними мережами: Дис...Доктор філософії/Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1--0.2024

УДК: 53 ; 537.86; 621.38.01:53 ; 537.87; 621.371 ; 537.8.029.6; 621.37.029.6

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розв'язанню актуальної проблеми – експериментальному та теоретичному дослідженню процесів випромінювання та поширення нестационарних електромагнітних полів у шаруватих середовищах, їх дифракція на підповерхневих об'єктах, прийому відбитих хвиль та розпізнавання цих об'єктів і їхнього місця розташування за допомогою штучних нейронних мереж. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у таких її результатах: 1. Вперше показано, що актуальним значенням ближньої границі дальньої зони є те, що спостерігається в момент проходження тієї частини імпульсу, що має найбільше інформаційне навантаження, найбільшу швидкість зміни в точці прийому. 2. Вперше вдалось докорінним чином покращити формування хвилі у ближній

зоні імпульсного випромінювача електричного типу, розташовуючи в ній випромінювач магнітного типу. Перевагою такого комбінованого випромінювача, надширокосмугового аналога антени Клевіна, є ефективне формування в невеликому фізичному об'ємі імпульсної хвилі з малими післяімпульсними коливаннями без застосування додаткових штучних омичних втрат, що є актуальним для її застосування для різних задач, в тому числі передачі інформації та зондування.

3. Шляхом зшивання компонент поля у часовому просторі вперше вдалося у першому наближенні отримати аналітичні вирази для відбитого поля і поля, що пройшло в середовище. Продемонстрована можливість формування «електромагнітного снаряду» у середовищі, що опромінене імпульсною електромагнітною хвилею надкороткої тривалості.

4. Запропоновано нову методику розрахунку похибки визначення комплексної діелектричної проникності при порівнянні розрахункової та вимірної баз даних.

5. Вперше показано порівнянням ШНМ та методів кореляції для розпізнавання кутів, що штучні нейронні мережі можуть продемонструвати кращу точність, ніж кореляційний підхід. Надійним є використання ШНМ до значення ССШ = 10 дБ та вище і методу взаємної кореляції для ССШ = 20 дБ та вище. Але навіть для ССШ = 0 дБ ШНМ дає коректне розпізнавання кутів після статистичного усереднення результатів класифікації. ШНМ в числовому моделюванні демонструє час розрахунку на три порядки менший, ніж нам потрібно для розрахунку функції взаємної кореляції.

6. Вперше продемонстровано, що застосування шару SoftMax робить відповіді ШНМ більш контрастними в задачах

підповерхневого зондування, але призводить до ледве помітних помилок. Застосування методу Dropout в цілому підвищило якість роботи ШНМ для цієї задачі.

7. Вперше визначено, що за наявності білого шуму різного рівня немає достовірних переваг у кінцевих результатах розпізнавання позицій об'єкта для обох підходів ШНМ та взаємної кореляції. Метод взаємної кореляції не потребує синхронізації часу між випромінювачем та приймачем, на відміну від ШНМ, але вимагає значного часу розрахунку, тому є можливість покращити якість класифікації розташування об'єкта, поєднавши ці два підходи.

Практичне значення отриманих результатів:

1. Отримані вирази для полів у ближній зоні нестационарних випромінювачів мають практичну цінність для радарних систем, де об'єкти досліджень знаходяться в ближній зоні, системах неруйнівного контролю. Ці результати важливі для здоров'я обслуговуючого персоналу радарних та рейкотронних систем.
2. Розроблено методики визначення діелектричної проникності з високою точністю та створено випромінювачі, що важливо для точного визначення локальних неоднорідностей в об'єктах в задачах підповерхневого зондування.
3. Запропоновані в роботі випромінювачі можуть бути використані в бездротових локальних мережах, задачах неруйнівного контролю, моніторингу навколишнього середовища, біології, медицині тощо.
4. Надширокосмуговий комбінований випромінювач Клевіна є практично цінним через те, що маючи відносно малі розміри він ефективно випромінює імпульсні електромагнітні хвилі як одиночна антена, так і як елемент антенної решітки.
5. Практична цінність запропонованого підходу розпізнавання на ШНМ ґрунтується на

використанні близького до реального джерела полів з обмеженою енергією, розташованого на невеликій висоті від ґрунту, застосуванням до такого складного для розпізнавання об'єкта, як реальна протипіхотна міна. Значну практичну цінність становить реалізація прямого навчання штучної нейронної мережі на розпізнавання мін з даних експериментальних радарограм, знятих в умовах, близьких до реальних. 6. Практично цікавою є запропонована система позиціонування на імпульсних хвилях через відсутність вимог щодо часової синхронізації передавачів і приймачів та завадостійкість по відношенню до традиційних вузькосмугових систем подавлення.

29.04.24.0191/0824U000630

Плахтій Вадим Анатолійович
Надширокосмугові електромагнітні поля в задачах розпізнавання підповерхневих об'єктів штучними нейронними мережами: Дис...Доктор філософії/
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 53 ; 537.86; 621.38.01:53 ; 537.87; 621.371 ; 537.8.029.6; 621.37.029.6

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розв'язанню актуальної проблеми – експериментальному та теоретичному дослідженню процесів випромінювання та поширення нестационарних електромагнітних полів у шаруватих середовищах, їх дифракція на підповерхневих об'єктах, прийому відбитих хвиль та розпізнавання цих об'єктів і їхнього місця розташування за допомогою штучних нейронних мереж.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у таких її результатах: 1. Вперше показано, що актуальним значенням ближньої границі дальньої зони є те, що спостерігається в момент проходження тієї частини імпульсу, що має найбільше інформаційне навантаження, найбільшу швидкість зміни в точці прийому. 2. Вперше вдалось докорінним чином покращити формування хвилі у ближній зоні імпульсного випромінювача електричного типу, розташовуючи в ній випромінювач магнітного типу. Перевагою такого комбінованого випромінювача, надширокосмугового аналога антени Клевіна, є ефективне формування в невеликому фізичному об'ємі імпульсної хвилі з малими післяімпульсними коливаннями без застосування додаткових штучних омичних втрат, що є актуальним для її застосування для різних задач, в тому числі передачі інформації та зондування. 3. Шляхом зшивання компонент поля у часовому просторі вперше вдалось у першому наближенні отримати аналітичні вирази для відбитого поля і поля, що пройшло в середовище. Продемонстрована можливість формування «електромагнітного снаряду» у середовищі, що опромінене імпульсною електромагнітною хвилею надкороткої тривалості. 4. Запропоновано нову методику розрахунку похибки визначення комплексної діелектричної проникності при порівнянні розрахункової та вимірної баз даних. 5. Вперше показано порівнянням ШНМ та методів кореляції для розпізнавання кутів, що штучні нейронні мережі можуть продемонструвати кращу точність, ніж кореляційний підхід. Надійним є використання ШНМ до значення ССШ = 10 дБ та вище і методу взаємної кореляції для ССШ = 20 дБ та вище. Але навіть для ССШ = 0 дБ ШНМ

дає коректне розпізнавання кутів після статистичного усереднення результатів класифікації. ШНМ в числовому моделюванні демонструє час розрахунку на три порядки менший, ніж нам потрібно для розрахунку функції взаємної кореляції. 6. Вперше продемонстровано, що застосування шару SoftMax робить відповіді ШНМ більш контрастними в задачах підповерхневого зондування, але призводить до ледве помітних помилок. Застосування методу Dropout в цілому підвищило якість роботи ШНМ для цієї задачі. 7. Вперше визначено, що за наявності білого шуму різного рівня немає достовірних переваг у кінцевих результатах розпізнавання позицій об'єкта для обох підходів ШНМ та взаємної кореляції. Метод взаємної кореляції не потребує синхронізації часу між випромінювачем та приймачем, на відміну від ШНМ, але вимагає значного часу розрахунку, тому є можливість покращити якість класифікації розташування об'єкта, поєднавши ці два підходи. Практичне значення отриманих результатів: 1. Отримані вирази для полів у ближній зоні нестационарних випромінювачів мають практичну цінність для радарних систем, де об'єкти досліджень знаходяться в ближній зоні, системах неруйнівного контролю. Ці результати важливі для здоров'я обслуговуючого персоналу радарних та рейкотронних систем. 2. Розроблено методики визначення діелектричної проникності з високою точністю та створено випромінювачі, що важливо для точного визначення локальних неоднорідностей в об'єктах в задачах підповерхневого зондування. 3. Запропоновані в роботі випромінювачі можуть бути використані в бездротових локальних мережах, задачах неруйнівного контролю, моніторингу

навколишнього середовища, біології, медицині тощо. 4. Надширокосмуговий комбінований випромінювач Клевіна є практично цінним через те, що маючи відносно малі розміри він ефективно випромінює імпульсні електромагнітні хвилі як одиночна антена, так і як елемент антенної решітки. 5. Практична цінність запропонованого підходу розпізнавання на ШНМ ґрунтується на використанні близького до реального джерела полів з обмеженою енергією, розташованого на невеликій висоті від ґрунту, застосуванням до такого складного для розпізнавання об'єкта, як реальна протипіхотна міна. Значну практичну цінність становить реалізація прямого навчання штучної нейронної мережі на розпізнавання мін з даних експериментальних радарограм, знятих в умовах, близьких до реальних. 6. Практично цікавою є запропонована система позиціонування на імпульсних хвилях через відсутність вимог щодо часової синхронізації передавачів і приймачів та завадостійкість по відношенню до традиційних вузькосмугових систем подавлення.

29.04.24.0192/0824U000630

Плахтій Вадим Анатолійович
Надширокосмугові електромагнітні поля в задачах розпізнавання підповерхневих об'єктів штучними нейронними мережами: Дис...Доктор філософії/
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 53 ; 537.86; 621.38.01:53 ; 537.87;
621.371 ; 537.8.029.6; 621.37.029.6

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розв'язанню актуальної проблеми – експериментальному та теоретичному дослідженню процесів випромінювання та поширення нестационарних електромагнітних полів у шаруватих середовищах, їх дифракція на підповерхневих об'єктах, прийому відбитих хвиль та розпізнавання цих об'єктів і їхнього місця розташування за допомогою штучних нейронних мереж. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у таких її результатах: 1. Вперше показано, що актуальним значенням ближньої границі дальньої зони є те, що спостерігається в момент проходження тієї частини імпульсу, що має найбільше інформаційне навантаження, найбільшу швидкість зміни в точці прийому. 2. Вперше вдалось докорінним чином покращити формування хвилі у ближній зоні імпульсного випромінювача електричного типу, розташовуючи в ній випромінювач магнітного типу. Перевагою такого комбінованого випромінювача, надширокосмугового аналога антени Клевіна, є ефективне формування в невеликому фізичному об'ємі імпульсної хвилі з малими післяімпульсними коливаннями без застосування додаткових штучних омичних втрат, що є актуальним для її застосування для різних задач, в тому числі передачі інформації та зондування. 3. Шляхом зшивання компонент поля у часовому просторі вперше вдалося у першому наближенні отримати аналітичні вирази для відбитого поля і поля, що пройшло в середовище. Продемонстрована можливість формування «електромагнітного снаряду» у середовищі, що опромінене імпульсною електромагнітною хвилею надкороткої тривалості. 4. Запропоновано нову методику розрахунку похибки визначення комплексної діелектричної

проникності при порівнянні розрахункової та вимірної баз даних. 5. Вперше показано порівнянням ШНМ та методів кореляції для розпізнавання кутів, що штучні нейронні мережі можуть продемонструвати кращу точність, ніж кореляційний підхід. Надійним є використання ШНМ до значення ССШ = 10 дБ та вище і методу взаємної кореляції для ССШ = 20 дБ та вище. Але навіть для ССШ = 0 дБ ШНМ дає коректне розпізнавання кутів після статистичного усереднення результатів класифікації. ШНМ в числовому моделюванні демонструє час розрахунку на три порядки менший, ніж нам потрібно для розрахунку функції взаємної кореляції. 6. Вперше продемонстровано, що застосування шару SoftMax робить відповіді ШНМ більш контрастними в задачах підповерхневого зондування, але призводить до ледве помітних помилок. Застосування методу Dropout в цілому підвищило якість роботи ШНМ для цієї задачі. 7. Вперше визначено, що за наявності білого шуму різного рівня немає достовірних переваг у кінцевих результатах розпізнавання позицій об'єкта для обох підходів ШНМ та взаємної кореляції. Метод взаємної кореляції не потребує синхронізації часу між випромінювачем та приймачем, на відміну від ШНМ, але вимагає значного часу розрахунку, тому є можливість покращити якість класифікації розташування об'єкта, поєднавши ці два підходи. Практичне значення отриманих результатів: 1. Отримані вирази для полів у ближній зоні нестационарних випромінювачів мають практичну цінність для радарних систем, де об'єкти досліджень знаходяться в ближній зоні, системах неруйнівного контролю. Ці результати важливі для здоров'я обслуговуючого персоналу радарних та

рейкотронних систем. 2. Розроблено методики визначення діелектричної проникності з високою точністю та створено випромінювачі, що важливо для точного визначення локальних неоднорідностей в об'єктах в задачах підповерхневого зондування. 3. Запропоновані в роботі випромінювачі можуть бути використані в бездротових локальних мережах, задачах неруйнівного контролю, моніторингу навколишнього середовища, біології, медицині тощо. 4. Надширокосмуговий комбінований випромінювач Клевіна є практично цінним через те, що маючи відносно малі розміри він ефективно випромінює імпульсні електромагнітні хвилі як одиночна антена, так і як елемент антенної решітки. 5. Практична цінність запропонованого підходу розпізнавання на ШНМ ґрунтується на використанні близького до реального джерела полів з обмеженою енергією, розташованого на невеликій висоті від ґрунту, застосуванням до такого складного для розпізнавання об'єкта, як реальна протипіхотна міна. Значну практичну цінність становить реалізація прямого навчання штучної нейронної мережі на розпізнавання мін з даних експериментальних радарограм, знятих в умовах, близьких до реальних. 6. Практично цікавою є запропонована система позиціонування на імпульсних хвилях через відсутність вимог щодо часової синхронізації передавачів і приймачів та завадостійкість по відношенню до традиційних вузькосмугових систем подавлення.

29.04.24.0193/0824U000630

Плахтій Вадим Анатолійович
Надширокосмугові електромагнітні поля в задачах розпізнавання підповерхневих об'єктів штучними нейронними

мережами: Дис...Доктор філософії/
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-
0.2024

УДК: 53 ; 537.86; 621.38.01:53 ; 537.87;
621.371 ; 537.8.029.6; 621.37.029.6

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена розв'язанню актуальної проблеми – експериментальному та теоретичному дослідженню процесів випромінювання та поширення нестационарних електромагнітних полів у шаруватих середовищах, їх дифракція на підповерхневих об'єктах, прийому відбитих хвиль та розпізнавання цих об'єктів і їхнього місця розташування за допомогою штучних нейронних мереж. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у таких її результатах: 1. Вперше показано, що актуальним значенням ближньої границі дальньої зони є те, що спостерігається в момент проходження тієї частини імпульсу, що має найбільше інформаційне навантаження, найбільшу швидкість зміни в точці прийому. 2. Вперше вдалось докорінним чином покращити формування хвилі у ближній зоні імпульсного випромінювача електричного типу, розташовуючи в ній випромінювач магнітного типу. Перевагою такого комбінованого випромінювача, надширокосмугового аналога антени Клевіна, є ефективне формування в невеликому фізичному об'ємі імпульсної хвилі з малими післяімпульсними коливаннями без застосування додаткових штучних омичних втрат, що є актуальним для її застосування для різних задач, в тому числі передачі інформації та зондування. 3. Шляхом зшивання компонент поля у часовому просторі вперше вдалось у

першому наближенні отримати аналітичні вирази для відбитого поля і поля, що пройшло в середовище. Продемонстрована можливість формування «електромагнітного снаряду» у середовищі, що опромінене імпульсною електромагнітною хвилею надкороткої тривалості. 4. Запропоновано нову методику розрахунку похибки визначення комплексної діелектричної проникності при порівнянні розрахункової та вимірної баз даних. 5. Вперше показано порівнянням ШНМ та методів кореляції для розпізнавання кутів, що штучні нейронні мережі можуть продемонструвати кращу точність, ніж кореляційний підхід. Надійним є використання ШНМ до значення ССШ = 10 дБ та вище і методу взаємної кореляції для ССШ = 20 дБ та вище. Але навіть для ССШ = 0 дБ ШНМ дає коректне розпізнавання кутів після статистичного усереднення результатів класифікації. ШНМ в числовому моделюванні демонструє час розрахунку на три порядки менший, ніж нам потрібно для розрахунку функції взаємної кореляції. 6. Вперше продемонстровано, що застосування шару SoftMax робить відповіді ШНМ більш контрастними в задачах підповерхневого зондування, але призводить до ледве помітних помилок. Застосування методу Dropout в цілому підвищило якість роботи ШНМ для цієї задачі. 7. Вперше визначено, що за наявності білого шуму різного рівня немає достовірних переваг у кінцевих результатах розпізнавання позицій об'єкта для обох підходів ШНМ та взаємної кореляції. Метод взаємної кореляції не потребує синхронізації часу між випромінювачем та приймачем, на відміну від ШНМ, але вимагає значного часу розрахунку, тому є можливість покращити якість класифікації

розташування об'єкта, поєднавши ці два підходи. Практичне значення отриманих результатів: 1. Отримані вирази для полів у ближній зоні нестационарних випромінювачів мають практичну цінність для радарних систем, де об'єкти досліджень знаходяться в ближній зоні, системах неруйнівного контролю. Ці результати важливі для здоров'я обслуговуючого персоналу радарних та рейкотронних систем. 2. Розроблено методики визначення діелектричної проникності з високою точністю та створено випромінювачі, що важливо для точного визначення локальних неоднорідностей в об'єктах в задачах підповерхневого зондування. 3. Запропоновані в роботі випромінювачі можуть бути використані в бездротових локальних мережах, задачах неруйнівного контролю, моніторингу навколишнього середовища, біології, медицині тощо. 4. Надширококутний комбінований випромінювач Клевіна є практично цінним через те, що маючи відносно малі розміри він ефективно випромінює імпульсні електромагнітні хвилі як одиночна антена, так і як елемент антенної решітки. 5. Практична цінність запропонованого підходу розпізнавання на ШНМ ґрунтується на використанні близького до реального джерела полів з обмеженою енергією, розташованого на невеликій висоті від ґрунту, застосуванням до такого складного для розпізнавання об'єкта, як реальна протипіхотна міна. Значну практичну цінність становить реалізація прямого навчання штучної нейронної мережі на розпізнавання мін з даних експериментальних радарограм, знятих в умовах, близьких до реальних. 6. Практично цікавою є запропонована система позиціонування на імпульсних хвилях через відсутність вимог щодо часової синхронізації передавачів і

приймачів та завадостійкість по відношенню до традиційних вузькосмугових систем подавлення.

29.01 Загальні питання фізики

29.04.24.0194/0224U000455

Топологічні фази матерії та збудження в діраківських матеріалах, джозефсонівських переходах та магнетиках: Заключний звіт/Інститут теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова Національної академії наук України; Керівник Шарапов Сергій Геннадійович - ДР 0120U104778, УДК 53

155

Метою проєкту є отримання кращого теоретичного розуміння топологічних фаз та збуджень у матеріалах та системах сучасної фізики конденсованих систем, передбачення нових експериментально спостережуваних ефектів та пошуки їх можливого застосування. Іншою метою є сприяння подальшій науковій кар'єрі молодих вчених та залученню та підтримці нового покоління студентів для роботи над дисертаційними проєктами в Україні.

29.03 Загальні проблеми фізичного експерименту

29.04.24.0195/0224U000383

Обробка даних з Великого адронного колайдера в Т2-центрі ННЦ ХФТІ грид-інфраструктури експерименту CMS і розвиток сервісів для хмарної і грид інфраструктури: Заключний звіт/Національний науковий центр

"Харківський фізико-технічний інститут" Національної академії наук України; Керівник Левчук Леонід Геннадійович - ДР 0123U101606, УДК 53.087/.088

40

Відновлення роботи, підтримка і подальше розвинення обчислювального комплексу ННЦ ХФТІ - єдиного в Україні центру 2-го (Т2) ярусу грид-інфраструктури експерименту CMS (T2-UA-KIPT) на Великому адронному колайдері (LHC) в CERN

29.04.24.0196/0224U000383

Обробка даних з Великого адронного колайдера в Т2-центрі ННЦ ХФТІ грид-інфраструктури експерименту CMS і розвиток сервісів для хмарної і грид інфраструктури: Заключний звіт/Національний науковий центр "Харківський фізико-технічний інститут" Національної академії наук України; Керівник Левчук Леонід Геннадійович - ДР 0123U101606, УДК 53.087/.088

40

Відновлення роботи, підтримка і подальше розвинення обчислювального комплексу ННЦ ХФТІ - єдиного в Україні центру 2-го (Т2) ярусу грид-інфраструктури експерименту CMS (T2-UA-KIPT) на Великому адронному колайдері (LHC) в CERN

29.04.24.0197/0224U000383

Обробка даних з Великого адронного колайдера в Т2-центрі ННЦ ХФТІ грид-інфраструктури експерименту CMS і розвиток сервісів для хмарної і грид інфраструктури: Заключний звіт/Національний науковий центр

"Харківський фізико-технічний інститут"
Національної академії наук України;
Керівник Левчук Леонід Геннадійович -
ДР 0123U101606, УДК 53.087/.088

40

Відновлення роботи, підтримка і подальше розвинення обчислювального комплексу ННЦ ХФТІ - єдиного в Україні центру 2-го (Т2) ярусу грид-інфраструктури експерименту CMS (T2_UA_KIPT) на Великому адронному колайдері (LHC) в CERN

29.04.24.0198/0824U000651

Косячкін Єгор Миколайович Структура електрохімічних інтерфейсів, визначена з даних нейтронної та рентгенівської рефлектометрії: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 53.08

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація складається зі вступу, чотирьох оригінальних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. У вступі висвітлено актуальність вибраної теми дослідження та сформульовано мету дисертаційної роботи – вивчення нанорозмірного приповерхневого шару на границі поділу рідинна система – тверде тіло і його параметрів (товщина, густина довжини розсіяння нейтронів, шорсткість, пористість), на прикладі дослідження структури міжфазного твердого шару електроліту на границі твердого електроду з рідким електролітом у літій – іонних акумуляторах. Об'єктом дослідження є параметри (товщина,

густина довжини розсіяння нейтронів, шорсткість, пористість) нанорозмірного приповерхневого міжфазного твердого шару електроліту на поверхні контакту металевого електроду з рідким електролітом та процес їх еволюції під час заряду акумулятора, а також під впливом домішок тетрабутиламоніюперхлорату до рідкого електроліту. Предметом дослідження є нанорозмірний приповерхневий шар на границі контакту твердого металевого електроду з рідким електролітом. Структурні параметри приповерхневих шарів рідинних систем становлять значний інтерес при дослідженні процесів, які відбуваються на границі поділу рідкого середовища з твердим або газоподібним середовищем. Так, наприклад, структура досліджуваного у роботі нанорозмірного приповерхневого шару міжфазного твердого електроліту має значний вплив на основні характеристики літій – іонних акумуляторів (питома ємність, надійність, безпечність, швидкість заряду). Вивчення процесів, які є основою формування та еволюції приповерхневого міжфазного твердого шару електроліту під час роботи акумулятора є однією з задач молекулярної фізики, а прикладним аспектом отриманої інформації є вдосконалення літій – іонних акумуляторів.

29.04.24.0199/0824U000651

Косячкін Єгор Миколайович Структура електрохімічних інтерфейсів, визначена з даних нейтронної та рентгенівської рефлектометрії: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 53.08

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація складається зі вступу, чотирьох оригінальних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. У вступі висвітлено актуальність вибраної теми дослідження та сформульовано мету дисертаційної роботи – вивчення нанорозмірного приповерхневого шару на границі поділу рідинна система – тверде тіло і його параметрів (товщина, густина довжини розсіяння нейтронів, шорсткість, пористість), на прикладі дослідження структури міжфазного твердого шару електроліту на границі твердого електроду з рідким електролітом у літій – іонних акумуляторах. Об'єктом дослідження є параметри (товщина, густина довжини розсіяння нейтронів, шорсткість, пористість) нанорозмірного приповерхневого міжфазного твердого шару електроліту на поверхні контакту металевго електроду з рідким електролітом та процес їх еволюції під час заряду акумулятора, а також під впливом домішок тетрабутиламоніюперхлорату до рідкого електроліту. Предметом дослідження є нанорозмірний приповерхневий шар на границі контакту твердого металевго електроду з рідким електролітом. Структурні параметри приповерхневих шарів рідинних систем становлять значний інтерес при дослідженні процесів, які відбуваються на границі поділу рідкого середовища з твердим або газоподібним середовищем. Так, наприклад, структура досліджуваного у роботі нанорозмірного приповерхневого шару міжфазного твердого електроліту має значний вплив на основні характеристики літій – іонних акумуляторів (питома ємність,

надійність, безпечність, швидкість заряду). Вивчення процесів, які є основою формування та еволюції приповерхневого міжфазного твердого шару електроліту під час роботи акумулятора є однією з задач молекулярної фізики, а прикладним аспектом отриманої інформації є вдосконалення літій – іонних акумуляторів.

29.05 Фізика елементарних частинок. Теорія полів

29.04.24.0200/0224U000676

Розробка рекомендацій щодо детектування сигналів з невідомими параметрами шумоподібної модуляції: Заключний звіт/Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського "; Керівник Зінченко Ярослав Вікторович - ДР 0122U200235, УДК 537.87;621.371, 539.123.17;539.124.17;539.125.17;539.126.17, 621.391.822; 621.391.82

101

Розробка рекомендацій щодо детектування сигналів з невідомими параметрами шумоподібної модуляції

29.15 Ядерна фізика

29.04.24.0201/0224U000234

Властивості нових швидкодіючих радіаційно-стійких сцинтиляційних матеріалів після впливу високих доз іонізуючих випромінювань.: Заключний

звіт/Національний науковий центр
"Харківський фізико-технічний інститут"
Національної академії наук України;
Керівник Левчук Леонід Геннадійович -
ДР 0123U103312, УДК 539.1.08

17

Опромінення сцинтиляторів для
з'ясування впливу високих доз
іонізуючих випромінювань на
властивості нових швидкодіючих
радіаційно-стійких сцинтиляційних
матеріалів

29.04.24.0202/0224U000234

Властивості нових швидкодіючих
радіаційно-стійких сцинтиляційних
матеріалів після впливу високих доз
іонізуючих випромінювань.: Заключний
звіт/Національний науковий центр
"Харківський фізико-технічний інститут"
Національної академії наук України;
Керівник Левчук Леонід Геннадійович -
ДР 0123U103312, УДК 539.1.08

17

Опромінення сцинтиляторів для
з'ясування впливу високих доз
іонізуючих випромінювань на
властивості нових швидкодіючих
радіаційно-стійких сцинтиляційних
матеріалів

29.04.24.0203/0224U000234

Властивості нових швидкодіючих
радіаційно-стійких сцинтиляційних
матеріалів після впливу високих доз
іонізуючих випромінювань.: Заключний
звіт/Національний науковий центр
"Харківський фізико-технічний інститут"
Національної академії наук України;

Керівник Левчук Леонід Геннадійович -
ДР 0123U103312, УДК 539.1.08

17

Опромінення сцинтиляторів для
з'ясування впливу високих доз
іонізуючих випромінювань на
властивості нових швидкодіючих
радіаційно-стійких сцинтиляційних
матеріалів

**29.17 Фізика газів і рідин.
Термодинаміка і
статистична фізика**

29.04.24.0204/0224U000477

Емерджентність у м'якій речовині: аналіз
структурних та універсальних
властивостей: Заключний звіт/Інститут
фізики конденсованих систем
Національної академії наук України;
Керівник Головач Юрій Васильович - ДР
0123U102425, УДК 532;533;536;538.9

122

Дослідження проявів ефекту
емерджентності у м'якій речовині, таких
як: стійкість і фазова поведінка сумішей
складних плинів; утворення структурних
комплексів складної топології в
полімерних розчинах та плинах.

29.04.24.0205/0224U000477

Емерджентність у м'якій речовині: аналіз
структурних та універсальних
властивостей: Заключний звіт/Інститут
фізики конденсованих систем
Національної академії наук України;
Керівник Головач Юрій Васильович - ДР
0123U102425, УДК 532;533;536;538.9

Дослідження проявів ефекту емерджентності у м'якій речовині, таких як: стійкість і фазова поведінка сумішей складних плинів; утворення структурних комплексів складної топології в полімерних розчинах та плинах.

29.04.24.0206/0824U000582

Катц Андрій Михайлович Глобальний ізоморфізм Юкавівських флюїдів та моделі Ізінга.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 532;533;536;538.9

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню рівноваги рідина-пара флюїдів із міжчастинковою взаємодією притягнення юкавівського типу +жорстке ядро, т.з. HCAUF (та його узагальнень) у розмірностях 2 та 3 на основі підходу т.з. Глобального Ізоморфізму. Останній ґрунтується на припущенні про взаємооднозначну відповідність між станами ґраткового газу(дискретна модель, що точно ізоморфна до моделі Ізінга) та молекулярного флюїду. Така відповідність, при умові виконня закону прямолінійного діаметра, може бути формалізована у вигляді однопараметричного проективного перетворення у площині густина-температура. Ми поширюємо на HCAUF цей підхід, який раніше було застосовано до флюїдних систем з леннард-джонсівським типом взаємодії. Зокрема, у попередніх роботах було показано, що параметр проективного перетворення може бути знайдений, спираючись на однорідність притягувальної частини

потенціалу, та знайдено, що у випадку $3? = 1/2$ і $? = 1/3$ у $2?$. Фактично, стале значення цього параметру дало змогу розширити принцип відповідних станів та встановити ширший клас термодинамічної подібності, ніж той, що встановлює рівняння ван-дер-Ваальса. Також це дало змогу передбачити безрозмірні значення критичної температури, густини та тиску для систем із вказаним типом взаємодії. Окрім цього, були описані температурні залежності коефіцієнту поверхневого натягу, спираючись на можливість встановити відповідність між флюїдом та дискретною моделлю. Ідея узагальнення принципу відповідних станів, але без обговорення зв'язку з моделлю ґраткового газу, раніше висувалась Філіпповим та була розвинута у роботах Апфельбаума та Воробйова на основі концепції трикутника рідинно-газових станів. При відповідному нормуванні бінодальні дані для широкого набору реальних та модельних систем можна вписати у єдиний трикутник. Принципова відмінність у підходах полягає у виборі базового елемента і відповідних одиниць нормування. Концепція рідинногазового трикутника у якості нормувальних множників для температури та густини обирає температуру й густину точки Бойля та базується на гіпотезі, що Зено лінія може розглядатись як дотична до продовження рідкої гілки бінодалі за потрійну точку при $? \rightarrow 0$. Щоправда, у недавніх роботах по моделюванню $2?$ систем автори концепції вказували, що ця лінія не є дотичною до бінодалі. На початку дисертації розглянуто загальні ідеї Глобального ізоморфізму та показано основні співвідношення між термодинамічними функціями флюїду та ґраткового газу. Далі запропоновано наближення для прямої кореляційної функції та отримано рівняння, що дає

можливість визначити параметр проективного перетворення в рамках цього наближення. Показано, що хоча дане рівняння не може бути розв'язане аналітично його, можна спростити використавши наближення ван-дер-Ваальса для другого віріального коефіцієнту. У цьому ж розділі розглянуто квантові поправки до величин, що визначають бінодаль флюїду в рамках підходу глобального ізоморфізму. Визначено, що додавання слабого притягання між частинками, зумовлене квантовою статистикою Бозе-Айнштейна, призводить до збільшення симетрії бінодалі, як і слідує з фізичних міркувань. Дійсно, при розгляді суто квантових систем заміна "частинка-дірка" не має впливати на властивості системи, зокрема цей факт найкраще ілюструє бінодаль ґраткового газу, що є симетричною відносно прямої $\varphi = 1/2$.

29.19 Фізика твердих тіл

29.04.24.0207/0224U000350

Глобулярні структури та метаматеріали на основі карбону для підвищеного захисту від електромагнітного випромінювання: Заключний звіт/Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Керівник Мацуї Людмила Юріївна - ДР 0123U104161, УДК 538.97Ф405

51

Розробка та впровадження нового типу штучних магнітоелектричних метаматеріалів як основи для нових застосувань у радіочастотах (НЧ) та мікрохвильових технологіях.

29.04.24.0208/0224U000350

Глобулярні структури та метаматеріали на основі карбону для підвищеного захисту від електромагнітного випромінювання: Заключний звіт/Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Керівник Мацуї Людмила Юріївна - ДР 0123U104161, УДК 538.97Ф405

51

Розробка та впровадження нового типу штучних магнітоелектричних метаматеріалів як основи для нових застосувань у радіочастотах (НЧ) та мікрохвильових технологіях.

29.04.24.0209/0824U000297

Ольховик Ілля Володимирович Вплив лазерного випромінювання на процеси індукованої оловом кристалізації аморфного кремнію.: Дис... Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 539.2; 538.9Ф405;548

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вивченню процесів кристалізації аморфного кремнію індукованої оловом та механізмів формування нанокристалів кремнію у шаруватих структурах a-Si/Sn. Досліджено можливість використання різних видів лазерного випромінювання для створення умов кристалізації аморфного кремнію індуковану оловом та одночасно контролю якості нанокристалів кремнію. Дисертація складається із вступу, п'яти розділів, висновків та списку цитованої літератури. Вона викладена на 134

сторінках та містить 68 рисунків, 2 таблиці і список літературних джерел (82 найменувань). В дисертаційній роботі отримано наступні наукові результати: Вперше: 1. Виявлено фрактальний характер структуризації аморфного кремнію в мікро- і нанометровому масштабі при його осадженні із газової фази на поверхню рідкого олова. 2. Експериментально показано, що стимулюючий вплив лазерного опромінення на оловом індуковану кристалізацію аморфного кремнію має не теплову (тобто не впливаючу на температуру зразку) складову. Висунута гіпотеза механізму її дії через збільшення розчинності аморфного Si в олові на інтерфейсі їх шарів під час ОІК в наслідок ослаблення і обриву ковалентних зв'язків α -Si, викликаних фото-іонізацією лазерним світлом та екрануванням нерівноважними фото-електронами. 3. Експериментально показано, що саме нетеплова складова впливу лазерного світла викликає нелінійний за інтенсивністю «червоний» зсув раманівського спектру нанокристалічного кремнію, на відміну від спектру монокристалічного Si. Це може свідчити на користь гіпотези про нерівноважну заселеність фононів через електрон-фононну взаємодію фотоіндукованих носіїв заряду внаслідок високого темпу генерації останніх при високій потужності збудження лазерним світлом. Удосконалено: 1. Удосконалено технологію виготовлення шаруватих плівок Si/Sn/Si за методом термічно-вакуумного осадження із газової фази в плані покращення контролю їх якості завдяки з'ясуванню впливу співвідношення товщин шарів на мікроструктуру об'єму та рельєфу поверхні плівок. 2. Удосконалено точність оцінки розмірів нанокристалів Si із аналізу їх Раманівських спектрів

завдяки експериментальному виявленню нелінійної чутливості таких спектрів до інтенсивності світлового збудження комбінаційного розсіювання. Набуло подальшого розвитку: 1. Розуміння впливу головних параметрів лазерного випромінювання: довжини хвилі випромінювання, тривалості лазерного імпульсу та інтенсивності лазерного опромінення та температури на формування нанокристалів кремнію в шаруватих структурах Si/Sn, Si/Sn/Si при різних умовах теплопроводу. 2. Експериментальне підтвердження чутливості раманівського спектру нанокристалів кремнію до інтенсивності лазерного опромінення навіть при стабільній температурі на відміну від спектру монокристалічного кремнію. Цей факт інтерпретовано встановленням в області вимірювання нетеплового розподілу фононів, залежного від рівня оптичного збудження, що в результаті впливає на раманівський спектр нанокристалів у вигляді низькочастотного зсуву фононної смуги нанокристалів. 3. Оцінювання стимулюючого впливу інтенсивності лазерного випромінювання на процеси кристалізації аморфного кремнію індуковану оловом та встановлено його пороговий характер. Даний результат інтерпретовано фазовим переходом олова із твердого у рідкий стан при відповідній інтенсивності лазерного випромінювання. Це може свідчити на користь механізму кристалізації аморфного кремнію індуковану оловом через утворення евтектики Sn-Si. Практичне значення результатів представлених у дисертації полягає в: 1. Підтверджені можливості використання безперервного лазерного випромінювання для створення температурних умов кристалізації аморфного кремнію індукованої оловом.

Та одночасно для контролю температури обробки, розміру новостворених кристалів та частки нанокристалічної кремнієвої фази в шаруватих структурах Si/Sn за допомогою аналізу спектрів комбінаційного розсіювання світла . 2. Отримані в роботі результати можуть бути використані для вдосконалення технології виготовлення аморфно-кристалічних нанокompatитів на основі кремнію і контролю якості шаруватих структур Si/Sn/Si для виробництва електронних приладів фотоелектричного перетворення.

29.27 Фізика плазми

29.04.24.0210/0224U000482

Формування та динаміка плазмових потоків, що генеруються магнітоплазмовим компресором під дією зовнішнього магнітного поля: Заключний звіт/Національний науковий центр "Харківський фізико-технічний інститут" Національної академії наук України; Керівник Волкова Юлія Євгенівна - ДР 0123U103012, УДК 533.9

27

Отримання експериментальних даних стосовно основних характеристик течії компресійних потоків плазми під впливом зовнішнього поздовжнього магнітного поля в прискорювальному каналі магнітоплазмового компресора. Вивчення впливу зовнішнього магнітного поля на динаміку плазмових потоків та процес утворення зони стиснення.

29.04.24.0211/0224U000482

Формування та динаміка плазмових потоків, що генеруються магнітоплазмовим компресором під дією

зовнішнього магнітного поля: Заключний звіт/Національний науковий центр "Харківський фізико-технічний інститут" Національної академії наук України; Керівник Волкова Юлія Євгенівна - ДР 0123U103012, УДК 533.9

27

Отримання експериментальних даних стосовно основних характеристик течії компресійних потоків плазми під впливом зовнішнього поздовжнього магнітного поля в прискорювальному каналі магнітоплазмового компресора. Вивчення впливу зовнішнього магнітного поля на динаміку плазмових потоків та процес утворення зони стиснення.

29.04.24.0212/0824U000450

Єфименко Ніна Олександрівна
Формування комбінованих потоків активованих частинок в плазмових системах зі схрещеними ен-полями для синтезу наноструктурних покриттів: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1--0.2024

УДК: 533.9.01 ; 533.932 ; 537.523/.527 ; 533.9.08; 621.039.66

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційну роботу присвячено дослідженням процесів генерації та транспортування потоків іонів, електронів і хімічно активних частинок в кластерній іонно-плазмовій системі (КІПС) та в комбінованій магнетронній іонно-променевої / плазмовій системах (МІПС) зі схрещеними ЕН полями для синтезу складно-композиційних наноструктурних покриттів. На першому етапі роботи було проведено

експериментальні дослідження інтегральних характеристик магнетронного та ВЧ індукційного розрядів в КІПС. Також були виміряні локальні параметри плазми і потоків заряджених частинок (температури і густини електронів і іонів); визначенні енергетичні спектри іонів і просторові розподіли густини іонного струму. Було синтезовано одношарові і багатшарові покриття з оксидів алюмінію та танталу і вивчено їх фізичні та трибологічні властивості, визначено оптимальне «технологічне вікно» та зроблено рекомендації щодо отримання стехіометричних покриттів з пентооксиду тантала в КІПС. Також, на основі досліджень плазми проведено оснащення КІПС додатковим обладнанням для контролю і моніторингу в часі ключових параметрів технологічного процесу нанесення покриттів на зразки та медичні вироби для імплантології. Другий етап роботи було присвячено комплексним експериментальним і технологічним дослідженням новітньої комбінованої магнетронної іоннопроменевої системи (МІПС). В МІПС магнетронний розряд було поєднано з джерелом іонів холлівського типу, налаштованому на роботу в прискорювальному режимі. В цьому режимі було сформовані щільні, надтверді покриття з високою внутрішню напругою типу TiN та α Al₂O₃. Було доведено можливість контролювати кінетику росту стехіометричних покриттів з Al₂O₃ при знижених температурах і отримати аморфні або нанокристалічні (розміром 10-12 нм) плівки з γ та α фазами оксиду алюмінія. Було продемонстровано переваги МІПС перед магнетронним розрядом, а саме: - зниження тиску робочого газу для запалювання розряду в 1,5-2 рази; - зменшення напругу магнетронного розряду на (50-100) В і стабілізація його

роботи при тисках газу, менших за 1 мТорр; - можливість компенсації струму іонного пучка потоком електронів з магнетронної плазми і синтезу тонких діелектричних плівок без пошкоджень; - можливість проводити реактивний іонно-плазмовий синтез стехіометричних покриттів при параметрах поза зони пасивації мішені магнетрона. Також в результаті проведених досліджень отримано послідовний синтез аморфної, γ - та α - фаз оксиду алюмінію за участю іонного бомбардування в МІПС при температурі зразків меншої 500° С. На третьому етапі роботи було експериментально досліджено іонноплазмову модифікацію МІПС, яка призначена для синтезу покриттів з низькою енергією іонів (10-100) еВ додаткового бомбардування, але з високою густиною струму до 20 мА/см². Цей діапазон параметрів іонного бомбардування є необхідним для нанесення покриттів без внутрішніх напружень на термочутливі матеріали. Було експериментально доведено можливість формування при анодного шару електронів в плазмовому режимі роботі джерела іонів холлівського типу без розжарювального катоду завдяки інжекції електронів з магнетронного розряду. Вперше експериментально встановлено самоузгоджене керування напругою при анодного шару електронів в джерелі іонів холлівського типу в плазмовому режимі за допомогою магнітного поля. Таким чином, в комбінованій МІПС отримано направлений компенсований іон-електронний потік з керованою енергією іонів в діапазоні (30-500) еВ і густиною струму до 30 мА/см². На четвертому етапі роботи було розроблено феноменологічну просторовоусереднену модель комбінованого газового розряду в ЕН полях, яка побудована на загально

визнаних в фізиці газового розряду і низькотемпературної плазми величинах. Було виявлено енергетично оптимальний режим роботи системи з максимальним струмом при мінімальній напрузі розряду та визначено параметри, які впливають на величину катодного і анодного падіння потенціалу. В цілому модель, якісно та кількісно пояснює основні характеристики роботи комбінованої МПРС від зовнішніх параметрів: тиску робочого газу, електричної потужності та магнітного поля. Таким чином експериментально доведено і теоретично обґрунтовано нову концепцію комбінованої МПРС. Тематика роботи і отримані результати становлять інтерес не тільки для фундаментальної фізики газового розряду і низькотемпературної плазми в магнітному полі, а є актуальними для розробки нової генерації іонно-плазмового обладнання для мікро- і нанотехнологій.

29.31 Оптика

29.04.24.0213/0824U000423

Кобзев Дмитро Володимирович
Довгохвильові галогеновані
флуоресцентні поліметинові барвники
для медико-біологічних застосувань:
Дис...Доктор філософії/ Державна
наукова установа Науково-технологічний
комплекс "Інститут монокристалів"
Національної академії наук України -
Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 547.7/.8; 667.287.4; 535.37 ;
547:544.424

с. - Бібліогр.: назв

На сьогоднішній день широкого
розповсюдження набули флуоресцентні
методи дослідження в біологічній і

медичній областях, а також в клінічній
діагностиці. Флуоресцентні сполуки
використовуються як діагностичні
засоби, оскільки вони є основними
компонентами для впровадження будь-
якого методу флуоресцентних
досліджень. Проте, із розвитком
персоналізованої медицини, що вимагає
значних досліджень на живих клітинах та
організмах *in vivo*, виникла ідея
використання флуоресцентних барвників
для отримання терапевтичного ефекту,
що відкрило новий підхід у медицині –
тераностику (одночасна діагностика та
лікування окремих пацієнтів). Щоб
отримати флуоресцентний сигнал або
терапевтичний ефект від таких молекул,
вони повинні поглинати світло. Слід
зауважити, що лише довгохвильове
світло (600–900 нм) в так званому
«оптичному вікні» слабко поглинається
біологічними макромолекулами, водою
та іншими компонентами біооб’єктів і
має незначний вплив на процеси, що
відбуваються в організмі. Зрозуміло, що
накладення таких обмежень на
спектральну область флуоресцентних
барвників істотно зменшує їх
різноманітність. Крім того, будь який
флуоресцентний барвник повинен мати
такі властивості: високий коефіцієнт
екстинкції та квантовий вихід
флуоресценції; достатня розчинність у
воді та фізіологічних середовищах;
прийнятна фото- і хімічна стабільність.
Таким чином, одержання нових яскравих
довгохвильових барвників, що можна
використовувати як для діагностики, так і
для лікування, є актуальним завданням
сьогодення. Ціаніни є найбільш
перспективним класом барвників завдяки
значній гнучкості їх спектральних,
фотофізичних і фотохімічних
властивостей. Гептаметинціанінові
барвники мають дуже низьку
фототоксичність і добре підходять до

«оптичного вікна» у ближньому інфрачервоному (БЧ) діапазоні, тому вони широко використовуються як діагностичні інструменти. Окрім використання як флуоресцентних маркерів, гептаметинціанінові барвники можна використовувати як сенсори для фотодинамічної терапії (ФДТ). Відомий спосіб підвищення фототоксичності барвника полягає у введенні важких атомів у його структуру. Основною метою цього дослідження є розробка нових галогенованих флуоресцентних гептаметинціанінових барвників для вивчення впливу важких атомів на ці барвники з метою вдосконалення матеріалів для тераностики, фотодинамічної терапії (ФДТ) і фотоімунотерапії (ФІТ). Для досягнення цієї мети синтезовано ряд БЧ ціанінових барвників з атомами йоду, броду та хлору та визначено їх спектральні властивості. При виконанні цієї роботи вперше: синтезовано систематичний ряд гептаметинціанінових барвників з різною кількістю (від 1 до 6) атомів йоду або броду в термінальних гетероциклічних фрагментах; вивчено зв'язок між структурою та властивостями галогенованих гептаметинціанінових барвників щодо кількості і положення атомів галогену; встановлено, як регулювати основні властивості (ФІТ і ФД) для гептаметинціанінових барвників, змінюючи кількість і положення атомів галогенів; оцінено вплив кількості атомів йоду в гептаметинціанінових барвниках на фотоцитотоксичний ефект до бактерій; показано, що йодовані гептаметинціанінові барвники придатні для лікування і фотоінактивації грам-позитивних і грам-негативних бактерій; одержано кон'югат "ціаніновий барвник – моноклональне антитіло", який проявляє фотоімунотерапевтичну дію і

придатний для тераностики раку. Практична цінність результатів дослідження полягає у встановленні закономірностей для одержання БЧ ціанінових барвників з бажаними властивостями для флуоресцентної візуалізації, діагностики та, особливо, фотодинамічної терапії та тераностики. Розроблені барвники ефективні для фотоерадикації бактерій, що дозволяє обійти проблему резистентності бактерій до антибіотиків. Одержані барвники, що містять карбоксильну групу, придатні для подальшої функціоналізації шляхом їх кон'югації з різними носіями для підвищення афінності до бажаної цілі. Так, кон'югати на основі гептаметинціанінових барвників показали високу ефективність для *in vivo* діагностики та лікуванні раку при фотоімунотерапевтичному застосуванні. Таким чином, це дослідження розширює можливості використання БЧ ціанінових барвників.

29.04.24.0214/0824U000423

Кобзев Дмитро Володимирович
Довгохвильові галогеновані
флуоресцентні поліметинові барвники
для медико-біологічних застосувань:
Дис...Доктор філософії/ Державна
наукова установа Науково-технологічний
комплекс "Інститут монокристалів"
Національної академії наук України -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 547.7/.8; 667.287.4; 535.37 ;
547:544.424

с. - Бібліогр.: назв

На сьогоднішній день широкого розповсюдження набули флуоресцентні методи дослідження в біологічній і медичній областях, а також в клінічній

діагностиці. Флуоресцентні сполуки використовуються як діагностичні засоби, оскільки вони є основними компонентами для впровадження будь-якого методу флуоресцентних досліджень. Проте, із розвитком персоналізованої медицини, що вимагає значних досліджень на живих клітинах та організмах *in vivo*, виникла ідея використання флуоресцентних барвників для отримання терапевтичного ефекту, що відкрило новий підхід у медицині – тераностику (одночасна діагностика та лікування окремих пацієнтів). Щоб отримати флуоресцентний сигнал або терапевтичний ефект від таких молекул, вони повинні поглинати світло. Слід зауважити, що лише довгохвильове світло (600–900 нм) в так званому «оптичному вікні» слабо поглинається біологічними макромолекулами, водою та іншими компонентами біооб'єктів і має незначний вплив на процеси, що відбуваються в організмі. Зрозуміло, що накладення таких обмежень на спектральну область флуоресцентних барвників істотно зменшує їх різноманітність. Крім того, будь який флуоресцентний барвник повинен мати такі властивості: високий коефіцієнт екстинкції та квантовий вихід флуоресценції; достатня розчинність у воді та фізіологічних середовищах; прийнятна фото- і хімічна стабільність. Таким чином, одержання нових яскравих довгохвильових барвників, що можна використовувати як для діагностики, так і для лікування, є актуальним завданням сьогодення. Ціаніни є найбільш перспективним класом барвників завдяки значній гнучкості їх спектральних, фотофізичних і фотохімічних властивостей. Гептаметинціанінові барвники мають дуже низьку фототоксичність і добре підходять до «оптичного вікна» у ближньому

інфрачервоному (БЧ) діапазоні, тому вони широко використовуються як діагностичні інструменти. Окрім використання як флуоресцентних маркерів, гептаметинціанінові барвники можна використовувати як сенсibilізатори для фотодинамічної терапії (ФДТ). Відомий спосіб підвищення фототоксичності барвника полягає у введенні важких атомів у його структуру. Основною метою цього дослідження є розробка нових галогенованих флуоресцентних гептаметинціанінових барвників для вивчення впливу важких атомів на ці барвники з метою вдосконалення матеріалів для тераностики, фотодинамічної терапії (ФДТ) і фотоімунотерапії (ФІТ). Для досягнення цієї мети синтезовано ряд БЧ ціанінових барвників з атомами йоду, броду та хлору та визначено їх спектральні властивості. При виконанні цієї роботи вперше: синтезовано систематичний ряд гептаметинціанінових барвників з різною кількістю (від 1 до 6) атомів йоду або броду в термінальних гетероциклічних фрагментах; вивчено зв'язок між структурою та властивостями галогенованих гептаметинціанінових барвників щодо кількості і положення атомів галогену; встановлено, як регулювати основні властивості (ФІ і ФД) для гептаметинціанінових барвників, змінюючи кількість і положення атомів галогенів; оцінено вплив кількості атомів йоду в гептаметинціанінових барвниках на фотоцитотоксичний ефект до бактерій; показано, що йодовані гептаметинціанінові барвники придатні для лікування і фотоінактивації грам-позитивних і грам-негативних бактерій; одержано кон'югат "ціаніновий барвник – моноклональне антитіло", який проявляє фотоімунотерапевтичну дію і придатний для тераностики раку.

Практична цінність результатів дослідження полягає у встановленні закономірностей для одержання БЧ ціанінових барвників з бажаними властивостями для флуоресцентної візуалізації, діагностики та, особливо, фотодинамічної терапії та тераностики. Розроблені барвники ефективні для фотоерадикації бактерій, що дозволяє обійти проблему резистентності бактерій до антибіотиків. Одержані барвники, що містять карбоксильну групу, придатні для подальшої функціоналізації шляхом їх кон'югації з різними носіями для підвищення афінності до бажаної цілі. Так, кон'югати на основі гептаметинціанінових барвників показали високу ефективність для *in vivo* діагностики та лікуванні раку при фотоімунотерапевтичному застосуванні. Таким чином, це дослідження розширює можливості використання БЧ ціанінових барвників.

29.04.24.0215/0824U000423

Кобзев Дмитро Володимирович
Довгохвильові галогеновані
флуоресцентні поліметинові барвники
для медико-біологічних застосувань:
Дис...Доктор філософії/ Державна
наукова установа Науково-технологічний
комплекс "Інститут монокристалів"
Національної академії наук України -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 547.7/.8; 667.287.4; 535.37 ;
547:544.424

с. - Бібліогр.: назв

На сьогоднішній день широкого розповсюдження набули флуоресцентні методи дослідження в біологічній і медичній областях, а також в клінічній діагностиці. Флуоресцентні сполуки

використовуються як діагностичні засоби, оскільки вони є основними компонентами для впровадження будь-якого методу флуоресцентних досліджень. Проте, із розвитком персоналізованої медицини, що вимагає значних досліджень на живих клітинах та організмах *in vivo*, виникла ідея використання флуоресцентних барвників для отримання терапевтичного ефекту, що відкрило новий підхід у медицині – тераностіку (одночасна діагностика та лікування окремих пацієнтів). Щоб отримати флуоресцентний сигнал або терапевтичний ефект від таких молекул, вони повинні поглинати світло. Слід зауважити, що лише довгохвильове світло (600–900 нм) в так званому «оптичному вікні» слабо поглинається біологічними макромолекулами, водою та іншими компонентами біооб'єктів і має незначний вплив на процеси, що відбуваються в організмі. Зрозуміло, що накладення таких обмежень на спектральну область флуоресцентних барвників істотно зменшує їх різноманітність. Крім того, будь який флуоресцентний барвник повинен мати такі властивості: високий коефіцієнт екстинкції та квантовий вихід флуоресценції; достатня розчинність у воді та фізіологічних середовищах; прийнятна фото- і хімічна стабільність. Таким чином, одержання нових яскравих довгохвильових барвників, що можна використовувати як для діагностики, так і для лікування, є актуальним завданням сьогодення. Ціаніни є найбільш перспективним класом барвників завдяки значній гнучкості їх спектральних, фотофізичних і фотохімічних властивостей. Гептаметинціанінові барвники мають дуже низьку фототоксичність і добре підходять до «оптичного вікна» у ближньому інфрачервоному (БЧ) діапазоні, тому

вони широко використовуються як діагностичні інструменти. Окрім використання як флуоресцентних маркерів, гептаметинціанінові барвники можна використовувати як сенсibiliзатори для фотодинамічної терапії (ФДТ). Відомий спосіб підвищення фототоксичності барвника полягає у введенні важких атомів у його структуру. Основною метою цього дослідження є розробка нових галогенованих флуоресцентних гептаметинціанінових барвників для вивчення впливу важких атомів на ці барвники з метою вдосконалення матеріалів для тераностики, фотодинамічної терапії (ФДТ) і фотоімунотерапії (ФІТ). Для досягнення цієї мети синтезовано ряд БЧ ціанінових барвників з атомами йоду, бромю та хлору та визначено їх спектральні властивості. При виконанні цієї роботи вперше: синтезовано систематичний ряд гептаметинціанінових барвників з різною кількістю (від 1 до 6) атомів йоду або бромю в термінальних гетероциклічних фрагментах; вивчено зв'язок між структурою та властивостями галогенованих гептаметинціанінових барвників щодо кількості і положення атомів галогену; встановлено, як регулювати основні властивості (ФІТ і ФД) для гептаметинціанінових барвників, змінюючи кількість і положення атомів галогенів; оцінено вплив кількості атомів йоду в гептаметинціанінових барвниках на фотоцитотоксичний ефект до бактерій; показано, що йодовані гептаметинціанінові барвники придатні для лікування і фотоінактивації грам-позитивних і грам-негативних бактерій; одержано кон'югат "ціаніновий барвник – моноклональне антитіло", який проявляє фотоімунотерапевтичну дію і придатний для тераностики раку. Практична цінність результатів

дослідження полягає у встановленні закономірностей для одержання БЧ ціанінових барвників з бажаними властивостями для флуоресцентної візуалізації, діагностики та, особливо, фотодинамічної терапії та тераностики. Розроблені барвники ефективні для фотоерадикації бактерій, що дозволяє обійти проблему резистентності бактерій до антибіотиків. Одержані барвники, що містять карбоксильну групу, придатні для подальшої функціоналізації шляхом їх кон'югації з різними носіями для підвищення афінності до бажаної цілі. Так, кон'югати на основі гептаметинціанінових барвників показали високу ефективність для *in vivo* діагностики та лікуванні раку при фотоімунотерапевтичному застосуванні. Таким чином, це дослідження розширює можливості використання БЧ ціанінових барвників.

29.35 Радіофізика. Фізичні основи електроніки

29.04.24.0216/0224U000399

Діелектричні метаповерхні з поляризаційно-виродженим спектром для високоточного детектування кіральних речовин: Заключний звіт/Інститут радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова Національної академії наук України; Керівник Полевой Сергій Юрійович - ДР 0122U002101, УДК 537.86.029.65/.79

75

Метою наукових досліджень є (і) відкриття поляризаційного ступеня свободи сильно локалізованого світла та (ii) розвиток концепції посилення детектування кіральних сполук за

допомогою використання компактних планарних детекторів на базі діелектричних метаповерхонь з поляризаційно-виродженим спектром.

29.04.24.0217/0224U000399

Діелектричні метаповерхні з поляризаційно-виродженим спектром для високоточного детектування кіральних речовин: Заключний звіт/Інститут радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова Національної академії наук України; Керівник Полевой Сергій Юрійович - ДР 0122U002101, УДК 537.86.029.65/.79

75

Метою наукових досліджень є (i) відкриття поляризаційного ступеня свободи сильно локалізованого світла та (ii) розвиток концепції посилення детектування кіральних сполук за допомогою використання компактних планарних детекторів на базі діелектричних метаповерхонь з поляризаційно-виродженим спектром.

29.04.24.0218/0824U000374

Зозуля Валерій Олександрович Активні напівпровідникові планарні елементи субміліметрового та терагерцового діапазонів: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 537-311.322 ; 537.86.029.65/.79 ; 621.382.029.6

с. - Бібліогр.: назв

Проблемою створення малогабаритних твердотілих активних елементів

терагерцового діапазону є фундаментальні обмеження, обумовленні природою переносу заряду в них, сукупність яких отримало назву “терагерцове провалля” через неефективність роботи приладів в цьому діапазоні. Одним з можливих напрямків просування в терагерцовий діапазон є використання традиційних твердотілих приладів на зразок діодів Ганна або лавино-пролітних діодів шляхом розробки нових підходів до конструювання приладів та нових концепцій, що призводять до покращення їх частотних властивостей і створення на їх основі нових активних елементів терагерцового діапазону. Основними завданнями дисертації є: розробка математичних моделей та методів числового моделювання фізичних процесів пов’язаних з переносом електричного заряду в напівпровідникових діодних планарних структурах, що мають складну геометрію та містять різномірні за електричними властивостями області, з використанням багатосіткових алгоритмів розв’язання рівняння Пуассона для визначення розподілу потенціалу і електричного поля та багаточастинкового методу Монте-Карло для врахування високочастотних процесів електронного транспорту та розсіяння носіїв заряду; розробка програмного комплексу для 2D-моделювання надвисокочастотних напівпровідникових приладів, що враховує їх структуру та особливості перенесення заряду; проведення моделювання нестационарних процесів в планарних гомогенних та гетерогенних структурах, що містять бічні активні елементи різного типу, зокрема із суттєвими відмінностями їх властивостей від властивостей каналу, на зразок поєднання квазікласичних та квантових областей; отримання просторових

розподілів напруженості електричних і квазіелектричних полів, дрейфової швидкості та енергії носіїв заряду з урахуванням складної структури зони провідності; отримання залежності струму, що протікає через вказані структури, для випадку постійних та змінних у часі напруг; встановлення особливостей формування нестійкостей струму, які виникають в діодних структурах, що досліджуються; отримання енергетичних характеристик діодів на змінному струмі; визначення частотних властивостей діодних структур з активними бічними границями з точки зору отримання генерації ними електромагнітних коливань та можливостей їх використання на частотах терагерцового діапазону; визначення оптимальних параметрів приладів та відповідних конструктивних елементів з точки зору отримання максимальних частот. Наукова новизна результатів роботи полягає в наступному: Вперше показана можливість отримання широкополосної генерації структурами з активними бічними границями на основі GaAs від 100 до 300 ГГц з використання традиційних матеріалів з максимальною ефективністю до 3%, за умови обмеження напруги живлення величинами меншими 2,5 В. Вперше показано, що використання гетероструктури GaAs - InzGa1-zAs в діоді з GaAs каналом дозволяє підвищити ефективність генерації більш ніж в 4 рази з використанням гомогенного матеріалу. Вперше продемонстровано можливість отримання широкополосної генерації структурами з активними бічними границями на основі InP на частотах до 350 ГГц при роботі на основній частоті з максимальною ефективністю генерації до 2,5%. Досліджено генерацію електромагнітних коливань діодами, що містять варізонні шари InzGa1-zAs, в яких можливе виникнення ударної

іонізації та встановлені частотні межі їх роботи. Показано, що у вказаних діодах можлива генерація коливань на частотах до 400 ГГц. Вперше запропоновано планарну конструкцію діода, що містить розміщений на бічній поверхні діода активний елемент на основі варізонного напівпровідника InzGa1-zAs, в якому створені умови для виникнення ударної іонізації, та показано вплив такого елемента на зміну частотного діапазону роботи діоду. Встановлено, що частота, відповідає максимальній ефективності, в такому елементі мало залежить від впливу ударної іонізації, проте максимальні частоти генерації більші ніж в звичайних планарних діодах на основі GaAs. Частотна межа його роботи досягає частоти більшої 300 ГГц, а частотний діапазон має значну ширину (від десятків гігагерц до 300 ГГц) у безперервному режимі генерації. Вперше показано можливість отримання генерації електромагнітних коливань терагерцового діапазону діодами на основі GaAs з активними бічними границями у вигляді резонансно-тунельної структури. Встановлено, що верхня частотна межа таких діодів може перевищувати 500 ГГц. Максимальна ефективність коливань досягала 10% і відповідала частоті близько 110 ГГц, що знаходиться у відповідності до часу перенесення електронів через канал діода. Частотний діапазон роботи діодів має значну ширину (від десятків гігагерц до 300 ГГц) у безперервному режимі генерації.

29.37 Акустика

29.04.24.0219/0224U000754

Дослідження хвильових процесів в пружно-рідинних системах і методи діагностики стану таких систем:

Заключний звіт/Інститут гідромеханіки
Національної академії наук України;
Керівник Грінченко Віктор Тимофійович
- ДР 0122U000789, УДК 534.1/.2

38

Метою дослідження є розробка методів кількісної оцінки характеристик хвильових процесів в системах із ускладненими фізичними властивостями та в областях із складною геометрією. Встановлення закономірностей між характеристиками розсіяного поля та параметрами елементів конструкцій та фізичними характеристиками оточуючого середовища є основою для побудова як методів контролю стану і безпечної експлуатації об'єкта, так і можливістю керування процесами генерації хвиль за рахунок зміни фізичних та геометричних характеристик.

29.04.24.0220/0824U000316

Коржик Максим Олексійович
Дослідження характеристик електропружних перетворювачів в режимах випромінювання та прийому: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 534.23;534.4

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена розробці методології розв'язання наскрізних задач випромінювання і прийому звуку, що базуються на використанні сферичного перетворювача як об'єкта з ускладненими фізичними властивостями. При цьому перетворювач розміщено у вільному полі ідеально пружного середовища,

зовнішнім навантаженням перетворювача є збитковий тиск, а внутрішню область перетворювача вакуумовано.

29.04.24.0221/0824U000316

Коржик Максим Олексійович
Дослідження характеристик електропружних перетворювачів в режимах випромінювання та прийому: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 534.23;534.4

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена розробці методології розв'язання наскрізних задач випромінювання і прийому звуку, що базуються на використанні сферичного перетворювача як об'єкта з ускладненими фізичними властивостями. При цьому перетворювач розміщено у вільному полі ідеально пружного середовища, зовнішнім навантаженням перетворювача є збитковий тиск, а внутрішню область перетворювача вакуумовано.

30 МЕХАНІКА

30.15 Загальна механіка

30.04.24.0222/0224U000695

Створення нового способу визначення кінетичних моделей для оптимізації промислово важливих гетерогенно-каталітичних процесів: Заключний звіт/Інститут фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського Національної академії наук України; Керівник Жох Олексій Олексійович - ДР 0123U102957, УДК

517.958:536.2;517.958:539.219.3, 531.4,
544.47, 535.36:544.77, 661.183.6

30

Мета роботи полягає у створенні нового способу визначення кінетичних моделей за рахунок використання дифузійного фактора.

30.04.24.0223/0224U000695

Створення нового способу визначення кінетичних моделей для оптимізації промислово важливих гетерогенно-каталітичних процесів: Заключний звіт/Інститут фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського Національної академії наук України; Керівник Жох Олексій Олексійович - ДР 0123U102957, УДК 517.958:536.2;517.958:539.219.3, 531.4, 544.47, 535.36:544.77, 661.183.6

30

Мета роботи полягає у створенні нового способу визначення кінетичних моделей за рахунок використання дифузійного фактора.

30.17 Механіка рідини та газу

30.04.24.0224/0224U000696

Синергетика вихрового стану градієнтних багатофазних течій: Заключний звіт/Інститут гідромеханіки Національної академії наук України; Керівник Воропаєв Геннадій Олександрович - ДР 0123U100514, УДК 517.958:532/533, 532.08; 533.1/.5.08 , 532.517.4 , 532.526 , 536.2:532/533; 532.72; 66.021.3

93

Побудова моделі вихрового стану градієнтних та багатофазних течій, вихрова структура яких розглядається як відкрита система взаємодіючих компонент, що допускає як обмін енергією системи в цілому із зовнішнім середовищем, так і нелінійний перерозподіл енергії між її компонентами, в залежності від умов течії і структури середовища.

30.04.24.0225/0224U000696

Синергетика вихрового стану градієнтних багатофазних течій: Заключний звіт/Інститут гідромеханіки Національної академії наук України; Керівник Воропаєв Геннадій Олександрович - ДР 0123U100514, УДК 517.958:532/533, 532.08; 533.1/.5.08 , 532.517.4 , 532.526 , 536.2:532/533; 532.72; 66.021.3

93

Побудова моделі вихрового стану градієнтних та багатофазних течій, вихрова структура яких розглядається як відкрита система взаємодіючих компонент, що допускає як обмін енергією системи в цілому із зовнішнім середовищем, так і нелінійний перерозподіл енергії між її компонентами, в залежності від умов течії і структури середовища.

30.19 Механіка деформованого твердого тіла

30.04.24.0226/0224U000567

Ідентифікація термомеханічних параметрів неоднорідних композитних матеріалів та захисних покриттів: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Токовий Юрій Владиславович - ДР 0123U103240, УДК 620.1, 517.958:539.3 , 539.3

21

Проект спрямовано на розробку теоретично-експериментальних методів ідентифікації ефективних параметрів неоднорідних композитних матеріалів (профілів розподілу макромоделів в залежності від змінної мікроструктури, наявності дефектів, нерегулярних точок межі, тонких прошарків та захисних покриттів) та невідомих параметрів термосилового навантаження елементів конструкцій, виготовлених з неоднорідних композитних матеріалів. Буде запропоновано методику розв'язування задач про визначення теплового і термонапруженого станів шаруватих, функціонально-градієнтних та термочутливих тіл за відсутності інформації про теплове навантаження на частині плоскої поверхні, і додатково відомій поведінці компонент напружено-деформованого стану (температурних переміщень, деформацій чи напружень) на іншій частині межової поверхні. Отримані результати буде верифіковано за допомогою експериментальних досліджень.

30.04.24.0227/0224U000594

Розв'язання плоских та просторових задач механіки руйнування для тріщин нормального відриву із когезійними зонами: Заключний звіт/Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка

Національної академії наук України; Керівник Камінський Анатолій Олексійович - ДР 0122U000828, УДК 539.42; 539.375

31

Отримання нових закономірностей поведінки елементів конструкцій з тріщинами на основі фізично прийнятних та науково обґрунтованих підходів із застосуванням сучасних підходів механіки руйнування

31 ХІМІЯ

31 ХІМІЯ

31.04.24.0228/0824U000566

Селезень Андрій Олегович Фазові рівноваги в системах $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднених, кристалічна структура і властивості проміжних фаз: Дис...Доктор філософії/ Волинський національний університет імені Лесі Українки - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 54; 544.341;544.344

с. - Бібліогр.: назв

Отримання нових матеріалів з наперед заданими властивостями, що відповідають вимогам сучасної техніки, залишається актуальним завданням напівпровідникового матеріалознавства. Ускладнення досліджуваних систем і проміжних фаз, які в них утворюються, стало одним із основних напрямків такого пошуку. Серед складних систем важливе місце займають квазіпотрійні халькогенідні системи $Tl_2X-CdX-Si(Ge, Sn)X_2$. У багатьох аналогічних системах встановлено існування тетрарних сполук

з Аргентумом, Купрумом, Талієм, лужними металами різного мольного співвідношення елементів, наприклад $2:1:1:4$ ($\text{Cu}_2\text{CdGeSe}_4$, $\text{Ag}_2\text{FeSnS}_4$, $\text{Tl}_2\text{HgSi}(\text{Ge})\text{S}(\text{Se})_2$, $\text{Li}_2\text{CdGe}(\text{Sn})\text{Se}_4$), $2:1:2:6$ ($\text{Na}_2\text{CdGe}_2\text{S}(\text{Se})_6$) чи $2:1:3:8$ ($\text{Cu}_2\text{CdSn}_3\text{S}_8$, $\text{Ag}_2\text{FeSn}_3\text{S}_8$, $\text{Cs}_2\text{CdGe}_3\text{Se}_8$). Такі речовини є анізотропними, мають високу термічну стабільність, володіють оптичними властивостями та можуть використовуватись як складові частини для виготовлення світлодіодів, лазерних та оптичних установок, накопичувачів пам'яті та в інших областях нелінійно-оптичних застосувань. Встановлення взаємозв'язку між складами сполук і їх властивостями дозволяє здійснювати цілеспрямований пошук нових матеріалів. Побудова діаграм стану є важливою для правильного вибору методів та умов для одержання матеріалів необхідних фаз. Систематичного дослідження кадмієвмісних систем $\text{Tl}_2\text{Se}-\text{CdSe}-\text{Si}(\text{Ge}, \text{Sn})\text{Se}_2$ не проводилося. Тому актуальним є вивчення характеру взаємодії у таких системах, яке дозволить встановити температурні та концентраційні межі існування нових тетрарних проміжних сполук та твердих розчинів на їх основі із подальшим вивченням їх властивостей та прогнозуванням практичного застосування. Таким чином, квазіпотрійні системи $\text{Tl}_2\text{Se}-\text{CdSe}-\text{Si}(\text{Ge}, \text{Sn})\text{Se}_2$ та споріднені є перспективним об'єктом досліджень, що дозволить розширити базу даних про нові халькогенідні напівпровідники. Перший розділ дисертації містить дані проведеного аналізу літературних джерел. Тут представлено діаграми стану бінарних халькогенідних систем $\text{II}-\text{X}$, $\text{BII}-\text{X}$, $\text{DIV}-\text{X}$, а також квазібінарних $\text{Tl}_2\text{X}-\text{BIII}$, $\text{BIII}-\text{DIVX}_2$ та $\text{Tl}_2\text{X}-\text{DIVX}_2$, на основі яких утворені квазіпотрійні системи, що

представлені халькогенідами Талію, d-елементів II групи ($\text{BII} - \text{Zn}, \text{Cd}$) та p-елементів IV ($\text{DIV} - \text{Si}, \text{Ge}, \text{Sn}$) груп періодичної системи елементів. Наведено інформацію про деякі кристалохімічні, фізико-хімічні параметри бінарних та тернарних сполук, що утворюють відповідні квазіпотрійні системи. Також приводиться інформація про відомі тетрарні халькогеніди у подібних системах з описом деяких властивостей. На основі аналізу літературних джерел приводяться висновки про можливість утворення тернарних, тетрарних сполук та твердих розчинів на їх основі у вищевказаних системах. Другий розділ містить характеристику вихідних речовин, підібраних режимів та методів синтезу, інформацію про установки для одержання та дослідження синтезованих зразків доступними методами фізико-хімічного аналізу. Третій розділ містить дані по дослідженню фазових рівноваг у квазіпотрійних системах $\text{Tl}_2\text{Se}-\text{CdSe}-\text{Si}(\text{Ge}, \text{Sn})\text{Se}_2$. У системі $\text{Tl}_2\text{Se}-\text{CdSe}-\text{SiSe}_2$ вперше встановлено утворення двох нових тетрарних сполук: $\text{Tl}_2\text{CdSiSe}_4$, що кристалізується в тетрагональній ПГ $I-42m$, та $\text{Tl}_2\text{CdSi}_3\text{Se}_8$ – в ромбічній ПГ $P212121$. Також встановлено спосіб утворення тернарної сполуки $\text{Tl}_2\text{Si}_2\text{Se}_5$. Побудовано ізотермічний переріз даної системи при 570 K та окремі політермічні перерізи. Розчинність на основі компонентів цієї системи є незначна. У системі $\text{Tl}_2\text{Se}-\text{CdSe}-\text{GeSe}_2$ вперше виявлено утворення двох нових тетрарних сполук $\text{Tl}_2\text{CdGeSe}_4$ (ПГ $I-42m$) та $\text{Tl}_2\text{CdGe}_3\text{Se}_8$ (ПГ $P212121$). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 K та окремі політермічні перерізи. За результатами вивчення фазових рівноваг побудовано проекцію поверхні ліквідусу. Розчинність на основі компонентів цієї системи менша $5 \text{ мол. \%}$. У четвертому розділі

наведено результати дослідження фазових рівноваг у споріднених квазіпотрійних системах. Зокрема, у системі $Tl_2S-CdS-GeS_2$ вперше встановлено утворення нових тетрарних халькогенідів $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та $Tl_2CdGe_3S_8$ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 К. Розчинність на основі Tl_2S сягає 10 мол. % CdS , на основі інших компонентів незначна. У п'ятому розділі наведено результати розшифрування кристалічної структури знайдених десяти тетрарних сполук методами порошку та монокристалу: п'яти складу 2:1:1:4 { $Tl_2CdSiSe_4$, $Tl_2CdGeSe_4$, $Tl_2CdSnSe_4$, $Tl_2CdSiTe_4$, $Tl_2HgSiTe_4$ (ПГ I-42m)}, двох складу 2:1:2:6 { $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та, $Tl_2CdSn_2S_6$ (ПГ P63/mmc)} і трьох складу 2:1:3:8 { $Tl_2CdGe_3S_8$ та $Tl_2CdSi(Ge)_3Se_8$ (ПГ P212121)}. Наведено дані про розташування атомів сполук в елементарній комірниці та їх координаційне оточення.

31.04.24.0229/0824U000566

Селезень Андрій Олегович Фазові рівноваги в системах $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднених, кристалічна структура і властивості проміжних фаз: Дис...Доктор філософії/ Волинський національний університет імені Лесі Українки - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 54; 544.341;544.344

с. - Бібліогр.: назв

Отримання нових матеріалів з наперед заданими властивостями, що відповідають вимогам сучасної техніки, залишається актуальним завданням напівпровідникового матеріалознавства. Ускладнення досліджуваних систем і проміжних фаз, які в них утворюються,

стало одним із основних напрямків такого пошуку. Серед складних систем важливе місце займають квазіпотрійні халькогенідні системи $Tl_2X-CdX-Si(Ge, Sn)X_2$. У багатьох аналогічних системах встановлено існування тетрарних сполук з Аргентумом, Купрумом, Талієм, лужними металами різного мольного співвідношення елементів, наприклад 2:1:1:4 ($Cu_2CdGeSe_4$, Ag_2FeSnS_4 , $Tl_2HgSi(Ge)S(Se)_2$, $Li_2CdGe(Sn)Se_4$), 2:1:2:6 ($Na_2CdGe_2S(Se)_6$) чи 2:1:3:8 ($Cu_2CdSn_3S_8$, $Ag_2FeSn_3S_8$, $Cs_2CdGe_3Se_8$). Такі речовини є анізотропними, мають високу термічну стабільність, володіють оптичними властивостями та можуть використовуватись як складові частини для виготовлення світлодіодів, лазерних та оптичних установок, накопичувачів пам'яті та в інших областях нелінійно-оптичних застосувань. Встановлення взаємозв'язку між складами сполук і їх властивостями дозволяє здійснювати цілеспрямований пошук нових матеріалів. Побудова діаграм стану є важливою для правильного вибору методів та умов для одержання матеріалів необхідних фаз. Систематичного дослідження кадмієвмісних систем $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ не проводилося. Тому актуальним є вивчення характеру взаємодії у таких системах, яке дозволить встановити температурні та концентраційні межі існування нових тетрарних проміжних сполук та твердих розчинів на їх основі із подальшим вивченням їх властивостей та прогнозуванням практичного застосування. Таким чином, квазіпотрійні системи $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднені є перспективним об'єктом досліджень, що дозволить розширити базу даних про нові халькогенідні напівпровідники. Перший розділ дисертації містить дані проведеного

аналізу літературних джерел. Тут представлено діаграми стану бінарних халькогенідних систем Tl–X, ВІІ–Х, DIV–Х, а також квазібінарних Tl₂X–ВІІХ, ВІІХ–DIVX₂ та Tl₂X–DIVX₂, на основі яких утворені квазіпотрійні системи, що представлені халькогенідами Талію, d-елементів ІІ групи (ВІІ – Zn, Cd) та p-елементів IV (DIV – Si, Ge, Sn) груп періодичної системи елементів. Наведено інформацію про деякі кристалохімічні, фізико-хімічні параметри бінарних та тернарних сполук, що утворюють відповідні квазіпотрійні системи. Також приводиться інформація про відомі тетрарні халькогеніди у подібних системах з описом деяких властивостей. На основі аналізу літературних джерел приводяться висновки про можливість утворення тернарних, тетрарних сполук та твердих розчинів на їх основі у вищевказаних системах. Другий розділ містить характеристику вихідних речовин, підібраних режимів та методів синтезу, інформацію про установки для одержання та дослідження синтезованих зразків доступними методами фізико-хімічного аналізу. Третій розділ містить дані по дослідженню фазових рівноваг у квазіпотрійних системах Tl₂Se–CdSe–Si(Ge, Sn)Se₂. У системі Tl₂Se–CdSe–SiSe₂ вперше встановлено утворення двох нових тетрарних сполук: Tl₂CdSiSe₄, що кристалізується в тетрагональній ПГ I-42m, та Tl₂CdSi₃Se₈ – в ромбічній ПГ P212121. Також встановлено спосіб утворення тернарної сполуки Tl₂Si₂Se₅. Побудовано ізотермічний переріз даної системи при 570 К та окремі політермічні перерізи. Розчинність на основі компонентів цієї системи є незначна. У системі Tl₂Se–CdSe–GeSe₂ вперше виявлено утворення двох нових тетрарних сполук Tl₂CdGeSe₄ (ПГ I-42m) та Tl₂CdGe₃Se₈ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний

переріз системи при 570 К та окремі політермічні перерізи. За результатами вивчення фазових рівноваг побудовано проекцію поверхні ліквідусу. Розчинність на основі компонентів цієї системи менша 5 мол. %. У четвертому розділі наведено результати дослідження фазових рівноваг у споріднених квазіпотрійних системах. Зокрема, у системі Tl₂S–CdS–GeS₂ вперше встановлено утворення нових тетрарних халькогенідів Tl₂CdGe₂S₆ (ПГ R3) та Tl₂CdGe₃S₈ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 К. Розчинність на основі Tl₂S сягає 10 мол. % CdS, на основі інших компонентів незначна. У п'ятому розділі наведено результати розшифрування кристалічної структури знайдених десяти тетрарних сполук методами порошку та монокристалу: п'яти складу 2:1:1:4 {Tl₂CdSiSe₄, Tl₂CdGeSe₄, Tl₂CdSnSe₄, Tl₂CdSiTe₄, Tl₂HgSiTe₄ (ПГ I-42m)}, двох складу 2:1:2:6 {Tl₂CdGe₂S₆ (ПГ R3) та, Tl₂CdSn₂S₆ (ПГ P63/mmc)} і трьох складу 2:1:3:8 {Tl₂CdGe₃S₈ та Tl₂CdSi(Ge)₃Se₈ (ПГ P212121)}. Наведено дані про розташування атомів сполук в елементарній комірці та їх координаційне оточення.

31.04.24.0230/0824U000566

Селезень Андрій Олегович Фазові рівноваги в системах Tl₂Se–CdSe–Si(Ge, Sn)Se₂ та споріднених, кристалічна структура і властивості проміжних фаз: Дис...Доктор філософії/ Волинський національний університет імені Лесі Українки - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 54; 544.341;544.344

с. - Бібліогр.: назв

Отримання нових матеріалів з наперед заданими властивостями, що відповідають вимогам сучасної техніки, залишається актуальним завданням напівпровідникового матеріалознавства. Ускладнення досліджуваних систем і проміжних фаз, які в них утворюються, стало одним із основних напрямків такого пошуку. Серед складних систем важливе місце займають квазіпотрійні халькогенідні системи $Tl_2X-CdX-Si(Ge, Sn)_X_2$. У багатьох аналогічних системах встановлено існування тетраарних сполук з Аргентумом, Купрумом, Талієм, лужними металами різного мольного співвідношення елементів, наприклад 2:1:1:4 ($Cu_2CdGeSe_4$, Ag_2FeSnS_4 , $Tl_2HgSi(Ge)S(Se)_2$, $Li_2CdGe(Sn)Se_4$), 2:1:2:6 ($Na_2CdGe_2S(Se)_6$) чи 2:1:3:8 ($Cu_2CdSn_3S_8$, $Ag_2FeSn_3S_8$, $Cs_2CdGe_3Se_8$). Такі речовини є анізотропними, мають високу термічну стабільність, володіють оптичними властивостями та можуть використовуватись як складові частини для виготовлення світлодіодів, лазерних та оптичних установок, накопичувачів пам'яті та в інших областях нелінійно-оптичних застосувань. Встановлення взаємозв'язку між складами сполук і їх властивостями дозволяє здійснювати цілеспрямований пошук нових матеріалів. Побудова діаграм стану є важливою для правильного вибору методів та умов для одержання матеріалів необхідних фаз. Систематичного дослідження кадмієвмісних систем $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ не проводилося. Тому актуальним є вивчення характеру взаємодії у таких системах, яке дозволить встановити температурні та концентраційні межі існування нових тетраарних проміжних сполук та твердих розчинів на їх основі із подальшим вивченням їх властивостей та прогнозуванням практичного

застосування. Таким чином, квазіпотрійні системи $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднені є перспективним об'єктом досліджень, що дозволить розширити базу даних про нові халькогенідні напівпровідники. Перший розділ дисертації містить дані проведеного аналізу літературних джерел. Тут представлено діаграми стану бінарних халькогенідних систем $Tl-X$, $BII-X$, $DIV-X$, а також квазібінарних $Tl_2X-BIII$, $BIII-DIVX_2$ та $Tl_2X-DIVX_2$, на основі яких утворені квазіпотрійні системи, що представлені халькогенідами Талію, d-елементів II групи ($BII - Zn, Cd$) та p-елементів IV ($DIV - Si, Ge, Sn$) груп періодичної системи елементів. Наведено інформацію про деякі кристалохімічні, фізико-хімічні параметри бінарних та тернарних сполук, що утворюють відповідні квазіпотрійні системи. Також приводиться інформація про відомі тетраарні халькогеніди у подібних системах з описом деяких властивостей. На основі аналізу літературних джерел приводяться висновки про можливість утворення тернарних, тетраарних сполук та твердих розчинів на їх основі у вищевказаних системах. Другий розділ містить характеристику вихідних речовин, підібраних режимів та методів синтезу, інформацію про установки для одержання та дослідження синтезованих зразків доступними методами фізико-хімічного аналізу. Третій розділ містить дані по дослідженню фазових рівноваг у квазіпотрійних системах $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$. У системі $Tl_2Se-CdSe-SiSe_2$ вперше встановлено утворення двох нових тетраарних сполук: $Tl_2CdSiSe_4$, що кристалізується в тетрагональній ПГ I-42m, та $Tl_2CdSi_3Se_8$ – в ромбічній ПГ P212121. Також встановлено спосіб утворення тернарної сполуки $Tl_2Si_2Se_5$. Побудовано ізотермічний переріз даної системи при

570 К та окремі політермічні перерізи. Розчинність на основі компонентів цієї системи є незначна. У системі $Tl_2Se-CdSe-GeSe_2$ вперше виявлено утворення двох нових тетрарних сполук $Tl_2CdGeSe_4$ (ПГ I-42m) та $Tl_2CdGe_3Se_8$ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 К та окремі політермічні перерізи. За результатами вивчення фазових рівноваг побудовано проекцію поверхні ліквідусу. Розчинність на основі компонентів цієї системи менша 5 мол. %. У четвертому розділі наведено результати дослідження фазових рівноваг у споріднених квазіпотрійних системах. Зокрема, у системі $Tl_2S-CdS-GeS_2$ вперше встановлено утворення нових тетрарних халькогенідів $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та $Tl_2CdGe_3S_8$ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 К. Розчинність на основі Tl_2S сягає 10 мол. % CdS , на основі інших компонентів незначна. У п'ятому розділі наведено результати розшифрування кристалічної структури знайдених десяти тетрарних сполук методами порошку та монокристалу: п'яти складу 2:1:1:4 { $Tl_2CdSiSe_4$, $Tl_2CdGeSe_4$, $Tl_2CdSnSe_4$, $Tl_2CdSiTe_4$, $Tl_2HgSiTe_4$ (ПГ I-42m)}, двох складу 2:1:2:6 { $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та, $Tl_2CdSn_2S_6$ (ПГ P63/mmc)} і трьох складу 2:1:3:8 { $Tl_2CdGe_3S_8$ та $Tl_2CdSi(Ge)_3Se_8$ (ПГ P212121)}. Наведено дані про розташування атомів сполук в елементарній комірці та їх координаційне оточення.

31.04.24.0231/0824U000566

Селезень Андрій Олегович Фазові рівноваги в системах $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднених, кристалічна структура і властивості проміжних фаз: Дис...Доктор філософії/ Волинський

національний університет імені Лесі Українки - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 54; 544.341;544.344

с. - Бібліогр.: назв

Отримання нових матеріалів з наперед заданими властивостями, що відповідають вимогам сучасної техніки, залишається актуальним завданням напівпровідникового матеріалознавства. Ускладнення досліджуваних систем і проміжних фаз, які в них утворюються, стало одним із основних напрямків такого пошуку. Серед складних систем важливе місце займають квазіпотрійні халькогенідні системи $Tl_2X-CdX-Si(Ge, Sn)X_2$. У багатьох аналогічних системах встановлено існування тетрарних сполук з Аргентумом, Купрумом, Талієм, лужними металами різного мольного співвідношення елементів, наприклад 2:1:1:4 ($Cu_2CdGeSe_4$, Ag_2FeSnS_4 , $Tl_2HgSi(Ge)S(Se)_2$, $Li_2CdGe(Sn)Se_4$), 2:1:2:6 ($Na_2CdGe_2S(Se)_6$) чи 2:1:3:8 ($Cu_2CdSn_3S_8$, $Ag_2FeSn_3S_8$, $Cs_2CdGe_3Se_8$). Такі речовини є анізотропними, мають високу термічну стабільність, володіють оптичними властивостями та можуть використовуватись як складові частини для виготовлення світлодіодів, лазерних та оптичних установок, накопичувачів пам'яті та в інших областях нелінійно-оптичних застосувань. Встановлення взаємозв'язку між складами сполук і їх властивостями дозволяє здійснювати цілеспрямований пошук нових матеріалів. Побудова діаграм стану є важливою для правильного вибору методів та умов для одержання матеріалів необхідних фаз. Систематичного дослідження кадмієвмісних систем $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ не проводилося. Тому актуальним є

вивчення характеру взаємодії у таких системах, яке дозволить встановити температурні та концентраційні межі існування нових тетрарних проміжних сполук та твердих розчинів на їх основі із подальшим вивченням їх властивостей та прогнозуванням практичного застосування. Таким чином, квазіпотрійні системи $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$ та споріднені є перспективним об'єктом досліджень, що дозволить розширити базу даних про нові халькогенідні напівпровідники. Перший розділ дисертації містить дані проведеного аналізу літературних джерел. Тут представлено діаграми стану бінарних халькогенідних систем $Tl-X$, $II-X$, $IV-X$, а також квазібінарних $Tl_2X-IIIX$, $VIIX-IVX_2$ та Tl_2X-IVX_2 , на основі яких утворені квазіпотрійні системи, що представлені халькогенідами Талію, d-елементів II групи ($II - Zn, Cd$) та p-елементів IV ($IV - Si, Ge, Sn$) груп періодичної системи елементів. Наведено інформацію про деякі кристалохімічні, фізико-хімічні параметри бінарних та тернарних сполук, що утворюють відповідні квазіпотрійні системи. Також приводиться інформація про відомі тетрарні халькогеніди у подібних системах з описом деяких властивостей. На основі аналізу літературних джерел приводяться висновки про можливість утворення тернарних, тетрарних сполук та твердих розчинів на їх основі у вищевказаних системах. Другий розділ містить характеристику вихідних речовин, підібраних режимів та методів синтезу, інформацію про установки для одержання та дослідження синтезованих зразків доступними методами фізико-хімічного аналізу. Третій розділ містить дані по дослідженню фазових рівноваг у квазіпотрійних системах $Tl_2Se-CdSe-Si(Ge, Sn)Se_2$. У системі $Tl_2Se-CdSe-SiSe_2$ вперше встановлено утворення

двох нових тетрарних сполук: $Tl_2CdSiSe_4$, що кристалізується в тетрагональній ПГ I-42m, та $Tl_2CdSi_3Se_8$ – в ромбічній ПГ P212121. Також встановлено спосіб утворення тернарної сполуки $Tl_2Si_2Se_5$. Побудовано ізотермічний переріз даної системи при 570 K та окремі політермічні перерізи. Розчинність на основі компонентів цієї системи є незначна. У системі $Tl_2Se-CdSe-GeSe_2$ вперше виявлено утворення двох нових тетрарних сполук $Tl_2CdGeSe_4$ (ПГ I-42m) та $Tl_2CdGe_3Se_8$ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 K та окремі політермічні перерізи. За результатами вивчення фазових рівноваг побудовано проекцію поверхні ліквідусу. Розчинність на основі компонентів цієї системи менша 5 мол. %. У четвертому розділі наведено результати дослідження фазових рівноваг у споріднених квазіпотрійних системах. Зокрема, у системі $Tl_2S-CdS-GeS_2$ вперше встановлено утворення нових тетрарних халькогенідів $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та $Tl_2CdGe_3S_8$ (ПГ P212121). Побудовано ізотермічний переріз системи при 570 K. Розчинність на основі Tl_2S сягає 10 мол. % CdS , на основі інших компонентів незначна. У п'ятому розділі наведено результати розшифрування кристалічної структури знайдених десяти тетрарних сполук методами порошку та монокристалу: п'яти складу 2:1:1:4 { $Tl_2CdSiSe_4$, $Tl_2CdGeSe_4$, $Tl_2CdSnSe_4$, $Tl_2CdSiTe_4$, $Tl_2HgSiTe_4$ (ПГ I-42m)}, двох складу 2:1:2:6 { $Tl_2CdGe_2S_6$ (ПГ R3) та, $Tl_2CdSn_2S_6$ (ПГ P63/mmc)} і трьох складу 2:1:3:8 { $Tl_2CdGe_3S_8$ та $Tl_2CdSi(Ge)_3Se_8$ (ПГ P212121)}. Наведено дані про розташування атомів сполук в елементарній комірці та їх координаційне оточення.

31.15 Фізична хімія

31.04.24.0232/0224U000494

Нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами піридину в гетерогенних середовищах: Заключний звіт/Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка Національної академії наук України; Керівник Редько Андрій Миколайович - ДР 0121U114247, УДК 544.47, 577.112;577.122;547.466;547.96

84

Дослідити нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами піридина в двофазних системах вода-органічний розчинник. Встановити залежність швидкості реакції, виходу і складу продуктів реакції ацилювання від структури ацилюючого реагента, основностей N-оксидів, природи органічної фази, співвідношення об'ємів фаз, кислотності та іонної сили водної фази.

31.04.24.0233/0824U000205

Савка Христина Олегівна Структура, морфологія та адсорбційні властивості натрованого TiO₂: Дис...Доктор філософії/ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника - Захищена; 1--0.2024

УДК: 543.54;544.72

с. - Бібліогр.: назв

Результатом дисертаційної роботи є встановлення структури, морфології та адсорбційних властивостей натрованого TiO₂. Об'єкт дослідження: наночастинковий діоксид титану (розмір частинок 4 - 6 нм) на поверхні якого укорінено 5 - 7 мас.% атомів Na. Мета

дослідження: розробити наукові основи одержання натрованого мезопористого діоксиду титану з покращеними йонообмінними властивостями, дослідити активність нового оксидного матеріалу адсорбувати катіони металів і радіонуклідів, підібрати умови для їх селективного зв'язування. Опис методології/методики дослідження. Для досягнення мети поставлених задач використовувалися такі фізико-хімічні методи, а саме: золь-гель метод синтезу, XRF, XRD, TEM, ІЧ- методи аналізу, метод адсорбції-десорбції молекул N₂ для вимірювання питомої площі поверхні та розподілу пор за об'ємом та радіусом, метод дрейфу водневого показника для визначення точки нульового заряду поверхні адсорбентів, методи прямої або зворотної комплексонометрії, а також методом маспектроскопії з індуктивно зв'язаною плазмою (ICP-MS) для визначення початкової і рівноважної концентрації досліджуваних елементів. Спеціальні інструменти та апаратура: дифрактометр ДРОН-3, ІЧ-спектрометр SPECORD M80, X-променевий дифрактометр STOE STADI P, трансмісійний електронний мікроскоп (TEM) LSM 2100F, ICP-MS спектрометр "Element-2", сорбометр "Quantachrom, NOVA". Програмне забезпечення, яке використовувалось під час опрацювання отриманих даних або для проведення дослідження: Match, Quantachrome NovaWin 11.0., FRA2, ZView-2, OriginPro 2018, MS Excel 2016, Теоретичні і практичні результати: отримано адсорбент, який використовують у адсорбції катіонів металів і радіонуклідів. Результати дослідження показують перспективи використання отриманого адсорбента для селективного зв'язування деяких катіонів важких металів і радіонуклідів. Новизна: полягає в тому, що вперше синтезовано діоксид титану

анатазної модифікації з йонообмінними властивостями, завдяки впровадженню у поверхню мезопористого TiO₂ катіонів натрію. Синтезовані зразки Na-TiO₂ суттєво перевищують базовий H-TiO₂ та інші відомі адсорбенти за адсорбційною спроможністю зв'язувати катіони металів Ba²⁺, Sr²⁺, Zn²⁺, Y³⁺, Zr⁴⁺.

Запропоновано механізм адсорбції катіонів металів мезопористим Na-TiO₂, який полягає у тому, що вивільнені, внаслідок йонообмінного процесу, катіони Na⁺ спричинюють дисоціацію молекул води та локальне залуження водного середовища, що приводить до відновлення двохзарядних катіонів відповідно до однозарядного стану ZnOH⁺, SrOH⁺ і BaOH⁺. Вперше проведено розділення йонів цирконію і стронцію в сильнокислому середовищі натрованим діоксидом титану, запропоновано механізм селективної адсорбції катіонів цирконію. Ефективність впровадження: отримані матеріали мають перспективу використання у екології, криміналістиці та хімічній промисловості. Галузь використання: хімічна промисловість, криміналістика, матеріалознавство, екологія.

31.17 Неорганічна хімія. Комплексні сполуки

31.04.24.0234/0824U000669

Марискевич Данило Тарасович Системи {Zr,Hf}-Al-M (M = Si, Ge, Sn, Sb): фазові рівноваги та кристалічна структура сполук.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 548 ; 546

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальному дослідженню хімічної взаємодії компонентів у потрійних системах {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb}, встановленню фазових рівноваг та побудові ізотермічних перерізів діаграм стану при 600°C, синтезу та визначенню кристалічної структури сполук, які в них утворюються, і виведенню їхніх кристалохімічних закономірностей. Методом електродугового сплавлення з подальшим гомогенізуючим відпалом при 600°C синтезовано 61 двокомпонентний і 357 трикомпонентних сплавів систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb}. Вихідними компонентами слугували компактні прості речовини високої чистоти. Фазовий склад зразків визначено за допомогою рентгенівської дифракції і спектроскопії. Масиви рентгенівських дифракційних даних отримано на порошкових дифрактометрах ДРОН-2.0М (проміння Fe K α) та STOE Stadi P (проміння Cu K α 1), а локальний рентгеноспектральний аналіз проведено на растровому електронному мікроскопі РЕММА-102-02, оснащеному енергодисперсійним рентгенівським спектрометром ЕДАР, та на скануючому електронному мікроскопі Tescan Vega 3 LMU, оснащеному двома детекторами (вторинних електронів і зворотно розсіяних електронів) та енергодисперсійним рентгенівським аналізатором Oxford Instruments Aztec ONE з детектором X-MaxN20. На основі результатів фазового аналізу, методом триангуляції побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} при 600°C. Кристалічну структуру тернарних фаз визначено рентгенівськими дифракційними методами порошку

(дифрактометри ДРОН-2.0М і STOE Stadi P) і монокристалу (дифрактометр Rigaku AFC7, детектор Mercury CCD, проміння Mo K α). За результатами експериментальних досліджень встановлено фазові рівноваги та вперше побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} при 600°C у повних концентраційних інтервалах. Підтверджено існування при 600°C 56 бінарних сполук, встановлено існування 29 тернарних сполук, 22 з яких – відкрито вперше. Для всіх синтезованих тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у системах {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb}, здійснено порівняльний аналіз систем між собою та зі спорідненими потрійними системами та встановлено кристалохімічні закономірності тернарних сполук. Спостерігається спорідненість систем з тим самим d-елементом (Zr чи Hf), а також попарна спорідненість систем з Zr та Hf і однакового р-елемента 14 (Si, Ge, Sn) чи 15 (Sb) групи періодичної системи. Найменшою кількістю тернарних сполук (2) характеризується система Hf-Al-Si, а найбільшою (по 5) – системи Zr-Al-Ge і Hf-Al-Sb. При переході від систем з Si до систем з Ge спостерігається ускладнення характеру взаємодії компонентів, що проявляється у збільшенні загальної кількості тернарних сполук від 5 у системах {Zr,Hf}-Al-Si до 9 у системах {Zr,Hf}-Al-Ge. При переході до систем з Sn кількість тернарних сполук зменшується до 6, а заміна Sn на Sb приводить до збільшення кількості тернарних інтерметалідів до 9. Кристалічні структури тернарних сполук систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} належать до семи структурних типів; для

більшості з них простежується тенденція до впорядкування атомів різних хімічних елементів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено фазові рівноваги та побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} при 600°C у повних концентраційних інтервалах; встановлено області гомогенності тернарних сполук і межі твердих розчинів на основі бінарних сполук; знайдено два неперервні ряди твердих розчинів між бінарними сполуками, 21 обмежений твердий розчин заміщення і один твердий розчин включення на основі бінарних інтерметалідів. Встановлено існування при 600°C 29 тернарних сполук (5 силіцидів, 9 германідів, 6 станідів і 9 антимонідів), 22 з яких – нові. Для всіх тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур; рентгенівськими дифракційними методами монокристалу та порошку розшифровано два нові структурні типи – ZrAl_{0.23}Ge_{1.77} і Zr₁₁Al_{3.34}Ge_{6.66}. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у потрійних системах {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb}, здійснено їхній порівняльний аналіз між собою та із спорідненими; виведено кристалохімічні закономірності тернарних сполук; встановлено взаємозв'язок між хімічним складом і кристалічною структурою тернарних фаз у досліджених системах.

31.04.24.0235/0824U000669

Марискевич Данило Тарасович Системи {Zr,Hf}-Al-M (M = Si, Ge, Sn, Sb): фазові рівноваги та кристалічна структура сполук.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1--0.2024

УДК: 548 ; 546

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальному дослідженню хімічної взаємодії компонентів у потрійних системах $\{Zr, Hf\}-Al-\{Si, Ge, Sn, Sb\}$, встановленню фазових рівноваг та побудові ізотермічних перерізів діаграм стану при $600^{\circ}C$, синтезу та визначенню кристалічної структури сполук, які в них утворюються, і виведенню їхніх кристалохімічних закономірностей. Методом електродугового сплавлення з подальшим гомогенізуючим відпалом при $600^{\circ}C$ синтезовано 61 двокомпонентний і 357 трикомпонентних сплавів систем $\{Zr, Hf\}-Al-\{Si, Ge, Sn, Sb\}$. Вихідними компонентами слугували компактні прості речовини високої чистоти. Фазовий склад зразків визначено за допомогою рентгенівської дифракції і спектроскопії. Масиви рентгенівських дифракційних даних отримано на порошкових дифрактометрах ДРОН-2.0М (проміння $Fe\ K\alpha$) та STOE Stadi P (проміння $Cu\ K\alpha 1$), а локальний рентгеноспектральний аналіз проведено на растровому електронному мікроскопі РЕММА-102-02, оснащеному енергодисперсійним рентгенівським спектрометром ЕДАР, та на скануючому електронному мікроскопі Tescan Vega 3 LMU, оснащеному двома детекторами (вторинних електронів і зворотно розсіяних електронів) та енергодисперсійним рентгенівським аналізатором Oxford Instruments Aztec ONE з детектором X-MaxN20. На основі результатів фазового аналізу, методом триангуляції побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr, Hf\}-Al-\{Si, Ge, Sn, Sb\}$ при $600^{\circ}C$. Кристалічну структуру тернарних фаз

визначено рентгенівськими дифракційними методами порошку (дифрактометри ДРОН-2.0М і STOE Stadi P) і монокристалу (дифрактометр Rigaku AFC7, детектор Mercury CCD, проміння $Mo\ K\alpha$). За результатами експериментальних досліджень встановлено фазові рівноваги та вперше побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr, Hf\}-Al-\{Si, Ge, Sn, Sb\}$ при $600^{\circ}C$ у повних концентраційних інтервалах. Підтверджено існування при $600^{\circ}C$ 56 бінарних сполук, встановлено існування 29 тернарних сполук, 22 з яких – відкрито вперше. Для всіх синтезованих тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у системах $\{Zr, Hf\}-Al-\{Si, Ge, Sn, Sb\}$, здійснено порівняльний аналіз систем між собою та зі спорідненими потрійними системами та встановлено кристалохімічні закономірності тернарних сполук. Спостерігається спорідненість систем з тим самим d-елементом (Zr чи Hf), а також попарна спорідненість систем з Zr та Hf і однакового р-елемента 14 (Si, Ge, Sn) чи 15 (Sb) групи періодичної системи. Найменшою кількістю тернарних сполук (2) характеризується система Hf-Al-Si, а найбільшою (по 5) – системи Zr-Al-Ge і Hf-Al-Sb. При переході від систем з Si до систем з Ge спостерігається ускладнення характеру взаємодії компонентів, що проявляється у збільшенні загальної кількості тернарних сполук від 5 у системах $\{Zr, Hf\}-Al-Si$ до 9 у системах $\{Zr, Hf\}-Al-Ge$. При переході до систем зі Sn кількість тернарних сполук зменшується до 6, а заміна Sn на Sb приводить до збільшення кількості тернарних інтерметалідів до 9. Кристалічні структури тернарних сполук

систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ належать до семи структурних типів; для більшості з них простежується тенденція до впорядкування атомів різних хімічних елементів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено фазові рівноваги та побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$ у повних концентраційних інтервалах; встановлено області гомогенності тернарних сполук і межі твердих розчинів на основі бінарних сполук; знайдено два неперервні ряди твердих розчинів між бінарними сполуками, 21 обмежений твердий розчин заміщення і один твердий розчин включення на основі бінарних інтерметалідів. Встановлено існування при $600^{\circ}C$ 29 тернарних сполук (5 силіцидів, 9 германідів, 6 станідів і 9 антимонідів), 22 з яких – нові. Для всіх тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур; рентгенівськими дифракційними методами монокристалу та порошку розшифровано два нові структурні типи – $ZrAl_{10.23}Ge_{1.77}$ і $Zr_{11}Al_{13.34}Ge_{6.66}$. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у потрійних системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, здійснено їхній порівняльний аналіз між собою та із спорідненими; виведено кристалохімічні закономірності тернарних сполук; встановлено взаємозв'язок між хімічним складом і кристалічною структурою тернарних фаз у досліджених системах.

31.04.24.0236/0824U000669

Марискевич Данило Тарасович Системи $\{Zr,Hf\}-Al-M$ ($M = Si, Ge, Sn, Sb$): фазові рівноваги та кристалічна структура сполук.: Дис...Доктор філософії/

Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 548 ; 546

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальному дослідженню хімічної взаємодії компонентів у потрійних системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, встановленню фазових рівноваг та побудові ізотермічних перерізів діаграм стану при $600^{\circ}C$, синтезу та визначенню кристалічної структури сполук, які в них утворюються, і виведенню їхніх кристалохімічних закономірностей. Методом електродугового сплавлення з подальшим гомогенізуючим відпалом при $600^{\circ}C$ синтезовано 61 двокомпонентний і 357 трикомпонентних сплавів систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$. Вихідними компонентами слугували компактні прості речовини високої чистоти. Фазовий склад зразків визначено за допомогою рентгенівської дифракції і спектроскопії. Масиви рентгенівських дифракційних даних отримано на порошкових дифрактометрах ДРОН-2.0М (проміння $Fe K\alpha$) та STOE Stadi P (проміння $Cu K\alpha_1$), а локальний рентгеноспектральний аналіз проведено на растровому електронному мікроскопі РЕММА-102-02, оснащеному енергодисперсійним рентгенівським спектрометром ЕДАР, та на скануючому електронному мікроскопі Tescan Vega 3 LMU, оснащеному двома детекторами (вторинних електронів і зворотно розсіяних електронів) та енергодисперсійним рентгенівським аналізатором Oxford Instruments Aztec ONE з детектором X-MaxN20. На основі результатів фазового аналізу, методом триангуляції побудовано ізотермічні

перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$. Кристалічну структуру тернарних фаз визначено рентгенівськими дифракційними методами порошку (дифрактометри ДРОН-2.0М і STOE Stadi P) і монокристалу (дифрактометр Rigaku AFC7, детектор Mercury CCD, проміння $Mo\ K\alpha$). За результатами експериментальних досліджень встановлено фазові рівноваги та вперше побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$ у повних концентраційних інтервалах. Підтверджено існування при $600^{\circ}C$ 56 бінарних сполук, встановлено існування 29 тернарних сполук, 22 з яких – відкрито вперше. Для всіх синтезованих тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, здійснено порівняльний аналіз систем між собою та зі спорідненими потрійними системами та встановлено кристалохімічні закономірності тернарних сполук. Спостерігається спорідненість систем з тим самим d-елементом (Zr чи Hf), а також попарна спорідненість систем з Zr та Hf і однакового p-елемента 14 (Si, Ge, Sn) чи 15 (Sb) групи періодичної системи. Найменшою кількістю тернарних сполук (2) характеризується система Hf-Al-Si, а найбільшою (по 5) – системи Zr-Al-Ge і Hf-Al-Sb. При переході від систем з Si до систем з Ge спостерігається ускладнення характеру взаємодії компонентів, що проявляється у збільшенні загальної кількості тернарних сполук від 5 у системах $\{Zr,Hf\}-Al-Si$ до 9 у системах $\{Zr,Hf\}-Al-Ge$. При переході до систем з Sn кількість тернарних сполук зменшується до 6, а заміна Sn на Sb

приводить до збільшення кількості тернарних інтерметалідів до 9. Кристалічні структури тернарних сполук систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ належать до семи структурних типів; для більшості з них простежується тенденція до впорядкування атомів різних хімічних елементів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено фазові рівноваги та побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$ у повних концентраційних інтервалах; встановлено області гомогенності тернарних сполук і межі твердих розчинів на основі бінарних сполук; знайдено два неперервні ряди твердих розчинів між бінарними сполуками, 21 обмежений твердий розчин заміщення і один твердий розчин включення на основі бінарних інтерметалідів. Встановлено існування при $600^{\circ}C$ 29 тернарних сполук (5 силіцидів, 9 германідів, 6 станідів і 9 антимонідів), 22 з яких – нові. Для всіх тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур; рентгенівськими дифракційними методами монокристалу та порошку розшифровано два нові структурні типи – $ZrAl_{0.23}Ge_{1.77}$ і $Zr_{11}Al_{3.34}Ge_{6.66}$. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у потрійних системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, здійснено їхній порівняльний аналіз між собою та із спорідненими; виведено кристалохімічні закономірності тернарних сполук; встановлено взаємозв'язок між хімічним складом і кристалічною структурою тернарних фаз у досліджених системах.

31.04.24.0237/0824U000669

Марискевич Данило Тарасович Системи $\{Zr,Hf\}-Al-M$ ($M = Si, Ge, Sn, Sb$): фазові

рівноваги та кристалічна структура сполук.: Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 548 ; 546

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальному дослідженню хімічної взаємодії компонентів у потрійних системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, встановленню фазових рівноваг та побудові ізотермічних перерізів діаграм стану при $600^{\circ}C$, синтезу та визначенню кристалічної структури сполук, які в них утворюються, і виведенню їхніх кристалохімічних закономірностей. Методом електродугового сплавлення з подальшим гомогенізуючим відпалом при $600^{\circ}C$ синтезовано 61 двокомпонентний і 357 трикомпонентних сплавів систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$. Вихідними компонентами слугували компактні прості речовини високої чистоти. Фазовий склад зразків визначено за допомогою рентгенівської дифракції і спектроскопії. Масиви рентгенівських дифракційних даних отримано на порошкових дифрактометрах ДРОН-2.0М (проміння $Fe K\alpha$) та STOE Stadi P (проміння $Cu K\alpha 1$), а локальний рентгеноспектральний аналіз проведено на растровому електронному мікроскопі РЕММА-102-02, оснащеному енергодисперсійним рентгенівським спектрометром ЕДАР, та на скануючому електронному мікроскопі Tescan Vega 3 LMU, оснащеному двома детекторами (вторинних електронів і зворотно розсіяних електронів) та енергодисперсійним рентгенівським аналізатором Oxford Instruments Aztec ONE з детектором X-MaxN20. На основі

результатів фазового аналізу, методом триангуляції побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$. Кристалічну структуру тернарних фаз визначено рентгенівськими дифракційними методами порошку (дифрактометри ДРОН-2.0М і STOE Stadi P) і монокристалу (дифрактометр Rigaku AFC7, детектор Mercury CCD, проміння $Mo K\alpha$). За результатами експериментальних досліджень встановлено фазові рівноваги та вперше побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану потрійних систем $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$ при $600^{\circ}C$ у повних концентраційних інтервалах. Підтверджено існування при $600^{\circ}C$ 56 бінарних сполук, встановлено існування 29 тернарних сполук, 22 з яких – відкрито вперше. Для всіх синтезованих тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у системах $\{Zr,Hf\}-Al-\{Si,Ge,Sn,Sb\}$, здійснено порівняльний аналіз систем між собою та зі спорідненими потрійними системами та встановлено кристалохімічні закономірності тернарних сполук. Спостерігається спорідненість систем з тим самим d-елементом (Zr чи Hf), а також попарна спорідненість систем з Zr та Hf і однакового р-елемента 14 (Si, Ge, Sn) чи 15 (Sb) групи періодичної системи. Найменшою кількістю тернарних сполук (2) характеризується система Hf-Al-Si, а найбільшою (по 5) – системи Zr-Al-Ge і Hf-Al-Sb. При переході від систем з Si до систем з Ge спостерігається ускладнення характеру взаємодії компонентів, що проявляється у збільшенні загальної кількості тернарних сполук від 5 у системах $\{Zr,Hf\}-Al-Si$ до 9 у системах $\{Zr,Hf\}-Al-Ge$. При переході до систем зі

Sn кількість тернарних сполук зменшується до 6, а заміна Sn на Sb приводить до збільшення кількості тернарних інтерметалідів до 9. Кристалічні структури тернарних сполук систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} належать до семи структурних типів; для більшості з них простежується тенденція до впорядкування атомів різних хімічних елементів. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше визначено фазові рівноваги та побудовано ізотермічні перерізи діаграм стану систем {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb} при 600°C у повних концентраційних інтервалах; встановлено області гомогенності тернарних сполук і межі твердих розчинів на основі бінарних сполук; знайдено два неперервні ряди твердих розчинів між бінарними сполуками, 21 обмежений твердий розчин заміщення і один твердий розчин включення на основі бінарних інтерметалідів. Встановлено існування при 600°C 29 тернарних сполук (5 силіцидів, 9 германідів, 6 станідів і 9 антимонідів), 22 з яких – нові. Для всіх тернарних сполук визначено параметри кристалічних структур; рентгенівськими дифракційними методами монокристалу та порошку розшифровано два нові структурні типи – $ZrAl_{10.23}Ge_{1.77}$ і $Zr_{11}Al_{13.34}Ge_{6.66}$. На основі результатів експериментальних досліджень встановлено особливості взаємодії компонентів у потрійних системах {Zr,Hf}-Al-{Si,Ge,Sn,Sb}, здійснено їхній порівняльний аналіз між собою та із спорідненими; виведено кристалохімічні закономірності тернарних сполук; встановлено взаємозв'язок між хімічним складом і кристалічною структурою тернарних фаз у досліджених системах.

31.21 Органічна хімія

31.04.24.0238/0224U000364

Нові супрамолекулярні і наноструктурні системи на основі органічних і неорганічних сполук та їх гібридів: прогнозування, синтез та функціональні властивості: Заключний звіт/Фізико-хімічний інститут ім. О. В. Богатського Національної академії наук України; Керівник Камалов Герберт Леонович - ДР 0122U000656, УДК 547.7/.8

89

Встановити вплив основно-кислотних та окисно-відновних процесів між оксидами металів та субоксидами елементів на характер наноструктурування продуктів реакції, а також зв'язок між хімічним складом, розміром часток, електронною будовою і оптичними властивостями іонів Cr^{3+} , допованих у ортоборати складу MBO_3 ($M = Sc, In, Lu$) зі структурою кальциту. Виявити закономірності утворення супрамолекулярних комплексів «гість-хазяїн» біс(краун-етерів) і п-трет-бутилкалікс[4]аренів з органічними і неорганічними солями та факторів, які впливають на стійкість і селективність комплексів, що утворюються, для виявлення залежності «структура-властивість-функціональність». Розробка методів моделювання сумішей та наночастинок на основі неорганічних сполук, побудова адекватних QSAR/QSPR моделей для цих молекулярних ансамблей з метою прогнозування їх функціональних властивостей, виявлення закономірностей впливу складу та будови цих систем на властивості, що вивчаються.

31.04.24.0239/0824U000423

Кобзев Дмитро Володимирович
Довгохвильові галогеновані
флуоресцентні поліметинові барвники
для медико-біологічних застосувань:
Дис...Доктор філософії/ Державна
наукова установа Науково-технологічний
комплекс "Інститут монокристалів"
Національної академії наук України -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 547.7/.8; 667.287.4; 535.37 ;
547:544.424

с. - Бібліогр.: назв

На сьогоднішній день широкого розповсюдження набули флуоресцентні методи дослідження в біологічній і медичній областях, а також в клінічній діагностиці. Флуоресцентні сполуки використовуються як діагностичні засоби, оскільки вони є основними компонентами для впровадження будь-якого методу флуоресцентних досліджень. Проте, із розвитком персоналізованої медицини, що вимагає значних досліджень на живих клітинах та організмах *in vivo*, виникла ідея використання флуоресцентних барвників для отримання терапевтичного ефекту, що відкрило новий підхід у медицині – тераностику (одночасна діагностика та лікування окремих пацієнтів). Щоб отримати флуоресцентний сигнал або терапевтичний ефект від таких молекул, вони повинні поглинати світло. Слід зауважити, що лише довгохвильове світло (600–900 нм) в так званому «оптичному вікні» слабко поглинається біологічними макромолекулами, водою та іншими компонентами біооб'єктів і має незначний вплив на процеси, що відбуваються в організмі. Зрозуміло, що накладення таких обмежень на спектральну область флуоресцентних барвників істотно зменшує їх

різноманітність. Крім того, будь який флуоресцентний барвник повинен мати такі властивості: високий коефіцієнт екстинкції та квантовий вихід флуоресценції; достатня розчинність у воді та фізіологічних середовищах; прийнятна фото- і хімічна стабільність. Таким чином, одержання нових яскравих довгохвильових барвників, що можна використовувати як для діагностики, так і для лікування, є актуальним завданням сьогодення. Ціаніни є найбільш перспективним класом барвників завдяки значній гнучкості їх спектральних, фотофізичних і фотохімічних властивостей. Гептаметинціанінові барвники мають дуже низьку фототоксичність і добре підходять до «оптичного вікна» у ближньому інфрачервоному (БІЧ) діапазоні, тому вони широко використовуються як діагностичні інструменти. Окрім використання як флуоресцентних маркерів, гептаметинціанінові барвники можна використовувати як сенсibilізатори для фотодинамічної терапії (ФДТ). Відомий спосіб підвищення фототоксичності барвника полягає у введенні важких атомів у його структуру. Основною метою цього дослідження є розробка нових галогенованих флуоресцентних гептаметинціанінових барвників для вивчення впливу важких атомів на ці барвники з метою вдосконалення матеріалів для тераностики, фотодинамічної терапії (ФДТ) і фотоімунотерапії (ФІТ). Для досягнення цієї мети синтезовано ряд БІЧ ціанінових барвників з атомами йоду, бромю та хлору та визначено їх спектральні властивості. При виконанні цієї роботи вперше: синтезовано систематичний ряд гептаметинціанінових барвників з різною кількістю (від 1 до 6) атомів йоду або бромю в термінальних гетероциклічних

фрагментах; вивчено зв'язок між структурою та властивостями галогенованих гептаметинціанінових барвників щодо кількості і положення атомів галогену; встановлено, як регулювати основні властивості (ФІ і ФД) для гептаметинціанінових барвників, змінюючи кількість і положення атомів галогенів; оцінено вплив кількості атомів йоду в гептаметинціанінових барвниках на фотоцитотоксичний ефект до бактерій; показано, що йодовані гептаметинціанінові барвники придатні для лікування і фотоінактивації грам-позитивних і грам-негативних бактерій; одержано кон'югат "ціаніновий барвник – моноклональне антитіло", який проявляє фотоімунотерапевтичну дію і придатний для тераностики раку. Практична цінність результатів дослідження полягає у встановленні закономірностей для одержання БЧ ціанінових барвників з бажаними властивостями для флуоресцентної візуалізації, діагностики та, особливо, фотодинамічної терапії та тераностики. Розроблені барвники ефективні для фотоерадикації бактерій, що дозволяє обійти проблему резистентності бактерій до антибіотиків. Одержані барвники, що містять карбоксильну групу, придатні для подальшої функціоналізації шляхом їх кон'югації з різними носіями для підвищення афінності до бажаної цілі. Так, кон'югати на основі гептаметинціанінових барвників показали високу ефективність для *in vivo* діагностики та лікуванні раку при фотоімунотерапевтичному застосуванні. Таким чином, це дослідження розширює можливості використання БЧ ціанінових барвників.

31.23 Біоорганічна хімія. Природні органічні

сполуки та їхні синтетичні аналоги

31.04.24.0240/0224U000494

Нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами піридину в гетерогенних середовищах: Заключний звіт/Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка Національної академії наук України; Керівник Редько Андрій Миколайович - ДР 0121U114247, УДК 544.47, 577.112;577.122;547.466;547.96

84

Дослідити нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами піридина в двофазних системах вода-органічний розчинник. Встановити залежність швидкості реакції, виходу і складу продуктів реакції ацилювання від структури ацилюючого реагента, основностей N-оксидів, природи органічної фази, співвідношення об'ємів фаз, кислотності та іонної сили водної фази.

31.04.24.0241/0224U000494

Нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами піридину в гетерогенних середовищах: Заключний звіт/Інститут фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л. М. Литвиненка Національної академії наук України; Керівник Редько Андрій Миколайович - ДР 0121U114247, УДК 544.47, 577.112;577.122;547.466;547.96

84

Дослідити нові шляхи ацилювання амінокислот при каталізі N-оксидами

пiридина в двофазних системах вода-органiчний розчинник. Встановити залежнiсть швидкостi реакцiї, виходу i складу продуктiв реакцiї ацилювання вiд структури ацилюючого реагента, основностей N-оксидiв, природи органiчної фази, спiввiдношення об'ємiв фаз, кислотностi та iонної сили водної фази.

31.04.24.0242/0824U000652

Кобринська Олена Яремiвна Особливостi розвитку та корекцiя метаболiчних i гемодинамiчних порушень у хворих на цукровий дiабет 2 типу з рiзною масою тiла.: Дис...Доктор фiлософiї/ Івано-Франкiвський нацiональний медичний унiверситет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 577.125; 61; 616.43; 616-008.9; 616.39

с. - Бiблiогр.: назв

У дисертацiйнiй роботi встановлено, що перебiг цукрового дiабету (ЦД) 2 типу у осiб iз рiзною масою тiла характеризується певними метаболiчними особливостями. Наявнiсть абдомiнального вiдкладання жиру навiть при нормальному показнику iндексу маси тiла (ІМТ) супроводжується достовiрно вираженими порушеннями вуглеводного та лiпiдного обмiнiв, функцiї нирок i печiнки, посиленням серцево-судинного ризику, а також погiршенням якостi життя у хворих на ЦД 2 типу. У хворих на ЦД 2 типу iз збiльшенням маси тiла зростають прозапальна активнiсть, що проявляється збiльшенням рiвня ІЛ-6, i показникiв hs-СРП. Вперше в Українi встановлено рiвнi фракталкiну у пацiєнтiв iз ЦД 2 типу та їх залежнiсть вiд показника ІМТ. Встановлено значущо вищий рiвень фракталкiну в усiх

пацiєнтiв iз ЦД 2 типу порiвняно iз здоровими особами ((127 ± 21,37) пг/мл). Найвищi показники були у пацiєнтiв iз ожирiнням ((593,0 ± 32,88) пг/мл), промiжнi – в осiб з надмiрною масою тiла ((487,27 ± 38,67) пг/мл), найменшi – у пацiєнтiв з нормальним ІМТ ((293,06 ± 42,57) пг/мл). Виявлено наявнiсть середньої сили прямого кореляцiйного зв'язку iз ІМТ ($r = 0,45$; $p = 0,0001$), та сильний iз ОТ ($r = 0,72$; p

31.04.24.0243/0824U000652

Кобринська Олена Яремiвна Особливостi розвитку та корекцiя метаболiчних i гемодинамiчних порушень у хворих на цукровий дiабет 2 типу з рiзною масою тiла.: Дис...Доктор фiлософiї/ Івано-Франкiвський нацiональний медичний унiверситет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 577.125; 61; 616.43; 616-008.9; 616.39

с. - Бiблiогр.: назв

У дисертацiйнiй роботi встановлено, що перебiг цукрового дiабету (ЦД) 2 типу у осiб iз рiзною масою тiла характеризується певними метаболiчними особливостями. Наявнiсть абдомiнального вiдкладання жиру навiть при нормальному показнику iндексу маси тiла (ІМТ) супроводжується достовiрно вираженими порушеннями вуглеводного та лiпiдного обмiнiв, функцiї нирок i печiнки, посиленням серцево-судинного ризику, а також погiршенням якостi життя у хворих на ЦД 2 типу. У хворих на ЦД 2 типу iз збiльшенням маси тiла зростають прозапальна активнiсть, що проявляється збiльшенням рiвня ІЛ-6, i показникiв hs-СРП. Вперше в Українi встановлено рiвнi фракталкiну у пацiєнтiв iз ЦД 2 типу та їх залежнiсть

від показника ІМТ. Встановлено значущо вищий рівень фракталкіну в усіх пацієнтів із ЦД 2 типу порівняно із здоровими особами ((127 ± 21,37) пг/мл). Найвищі показники були у пацієнтів із ожирінням ((593,0 ± 32,88) пг/мл), проміжні – в осіб з надмірною масою тіла ((487,27 ± 38,67) пг/мл), найменші – у пацієнтів з нормальним ІМТ ((293,06 ± 42,57) пг/мл). Виявлено наявність середньої сили прямого кореляційного зв'язку із ІМТ ($r = 0,45$; $p = 0,0001$), та сильний із ОТ ($r = 0,72$; p

31.25 Хімія високомолекулярних сполук

31.04.24.0244/0224U000664

Розроблення інноваційного способу отримання гомогенізованих марганцевмісних титанових сплавів в умовах електрошлакового переплаву: Заключний звіт/Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України; Керівник Порохонько Віталій Богданович - ДР 0123U102982, УДК 544.23;544.25;678

19

Розроблення основ технології ЕШП титанових сплавів легованих марганцем і створення науково-технічної бази для подальшого промислового впровадження даної технології.

31.27 Біологічна хімія

31.04.24.0245/0224U000762

Стан мінералізованих тканин при застосуванні нових композитів з

наночастинками Ag^+ та Cu^{2+} : Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Москаленко Роман Андрійович - ДР 0121U100471, УДК 615.281:577.1, 616.71

115

Визначити особливості метаболізму мінералізованих тканин при використанні остеопластичних матеріалів з наночасточками міді та срібла

31.04.24.0246/0224U000762

Стан мінералізованих тканин при застосуванні нових композитів з наночастинками Ag^+ та Cu^{2+} : Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Москаленко Роман Андрійович - ДР 0121U100471, УДК 615.281:577.1, 616.71

115

Визначити особливості метаболізму мінералізованих тканин при використанні остеопластичних матеріалів з наночасточками міді та срібла

31.04.24.0247/0224U000762

Стан мінералізованих тканин при застосуванні нових композитів з наночастинками Ag^+ та Cu^{2+} : Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Москаленко Роман Андрійович - ДР 0121U100471, УДК 615.281:577.1, 616.71

115

Визначити особливості метаболізму мінералізованих тканин при використанні остеопластичних матеріалів з наночасточками міді та срібла

34 БІОЛОГІЯ

34 БІОЛОГІЯ

34.04.24.0248/0224U000492

Вплив кріоконсервування на клітини плаценти та їх дія на репродуктивну систему самиць з оваріальною недостатністю.: Заключний звіт/Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України; Керівник Прокопюк Ольга Степанівна - ДР 0119U100443, УДК 57, 611-013;591.3

114

Дослідження впливу кріоконсервування на клітини плаценти та визначення їх дії на репродуктивну систему самиць з оваріальною недостатністю.

34.04.24.0249/0224U000674

Копрофільні аскоміцети заповідників та національних природних парків України.: Заключний звіт/Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка; Керівник Литвиненко Юлія Іванівна - ДР 0118U100053, УДК 57

54

Дослідити видову різноманітність, поширеність та еколого-субстратну приуроченість копрофільних аскоміцетів (Ascomycota) на територіях заповідників та національних природних парків України.

34.01 Загальні питання біології

34.04.24.0250/0224U031376

Дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський" у 2022 році за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2023 роки: Заключний звіт/Державна установа Національний антарктичний науковий центр; Керівник Козерецька Ірина Анатоліївна - ДР 0122U200826, УДК 57, 550.3, 504.06(1/9); 504.06(100)

940

Проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Антарктиці, забезпечення ефективного функціонування антарктичної станції "Академік Вернадський", виконання міжнародних зобов'язань України відповідно до Договору про Антарктику та проведення науково обґрунтованої оцінки біологічного і мінерально-ресурсного потенціалу регіону.

34.03 Теоретична біологія

34.04.24.0251/0224U000545

Вивчення механізмів дії кріозахисних розчинів та антиоксидантів на модифікацію структурного стану та розвиток окисних процесів в клітинах кордової крові людини на етапах кріоконсервування.: Заключний звіт/Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України; Керівник Зубов Павло Михайлович - ДР 0119U100442, УДК 57.086.13;57:536.483

188

Мета - вивчення модифікацій структурного стану та розвитку окисних

процесів в ядровмісних клітинах кордової крові людини, у тому числі стовбурових гемопоетичних, і еритроцитах під впливом різних кріозахисних розчинів та антиоксидантів, а також дослідження шляхів розвитку апоптозу і можливості його запобігання для підвищення стійкості клітин на етапах кріоконсервування та після перенесення до умов, що моделюють фізіологічні.

34.15 Молекулярна біологія

34.04.24.0252/0224U000439

Розробка нових підходів до оцінки радіаційно-індукованих та радіаційно-індуцибельних пошкоджень генома соматичних клітин людини.: Заключний звіт/Державна установа "Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України"; Керівник Курінний Денис Аркадійович - ДР 0123U101597, УДК 577.21, 575::539.1

72

Розробка комплексної системи оцінки мішеневого та немішеневого впливу іонізуючого випромінювання на геном лімфоцитів периферичної крові для визначення індивідуальної радіочутливості людини.

34.04.24.0253/0224U000631

Морфологічні та молекулярно-генетичні критерії діагностики та прогнозу перебігу передпухлинних станів та новоутворень різних локалізацій: Заключний звіт/Державний заклад "Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України";

Керівник Шпонька Ігор Станіславович - ДР 0119U100027, УДК 81'366, 577.21, 577.2:616-006, 616-079.4, 616-006, 616-091

161

Удосконалення існуючих та розробка нових діагностичних та прогностичних критеріїв передпухлинних станів та онкологічних захворювань на основі вивчення патоморфологічних особливостей експресії маркерів біологічних властивостей тканин. Підвищення ефективності діагностики, лікування та реабілітації хворих.

34.04.24.0254/0224U000631

Морфологічні та молекулярно-генетичні критерії діагностики та прогнозу перебігу передпухлинних станів та новоутворень різних локалізацій: Заключний звіт/Державний заклад "Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України"; Керівник Шпонька Ігор Станіславович - ДР 0119U100027, УДК 81'366, 577.21, 577.2:616-006, 616-079.4, 616-006, 616-091

161

Удосконалення існуючих та розробка нових діагностичних та прогностичних критеріїв передпухлинних станів та онкологічних захворювань на основі вивчення патоморфологічних особливостей експресії маркерів біологічних властивостей тканин. Підвищення ефективності діагностики, лікування та реабілітації хворих.

34.04.24.0255/0824U000610

Попович Юлія Андріївна Поліморфізм генів гліадинів в сучасних українських сортах та лініях пшениці м'якої.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 577.21; 577.21; 631.52;630*165.3; 575.113.1:616-076

с. - Бібліогр.: назв

Пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L.) – одна з основних сільськогос-подарських культур в Україні та світі. Вона широко використо-вується у харчовій промисловості та є важливою кормовою базою для тваринництва. Хлібопекарська якість борошна – дуже важлива ознака для селекції, визначається властивостями глютену (клейковини) – комплексу, що складається з високо- (HMW) і низькомолекулярних (LMW) субодиниць глютенінів, з'єднаних дисульфідними зв'язками, які утримуються з гліадинами некова-лентними взаємодіями. Саме співвідношенням і поліморфізмом гліадинів та глютенінів у глютенівому комплексі, детермінуються хлібопекарська якість та властивості борошна. Гени глютенінів, на сьогодні добре досліджені та описані, секвеновано та розроблено праймери для цілого ряду алелів, на відміну від гліадинових генів. Основним методом вивчення алельних варіантів гліадинів, на даний момент є електрофорез в кислому ПААГ, який фактично показує фенотип, що визначається набором генів гліадин-кодуючого локусу. Даний метод є складним для використання, оскільки на одній доріжці гелю присутні пептиди, що кодуються усіма гліадин-кодуючими локусами, які можуть перекриватися. Секвенування гліадин-кодуючих локусів та окремих генів гліадинів, здійснене

лише для деяких сортів (Wang D. W. et al., 2017; Huo, Zhu et al., 2018; Huo, Zhang et al., 2018; Noma et al., 2015; Camerlengo et al., 2017), показало високий рівень поліморфізму між сортами за кількістю генів, що кодується одним локусом, присутність великої кількості псевдогенів. Тому існує потреба у молекулярних маркерах, які б дозволили визначати алельні варіанти гліадинів за допомогою ПЛР. Це допоможе використовувати гліадини в ході маркер-асоційованої селекції, для ідентифікації алельних варіантів гліадинів ще до отримання зерна, придатного для проведення електрофорезу запасних білків, а також може допомогти об'єднати теоретичні знання, отримані в ході секвенування з конкретним фенотипом – алельними варіантами гліадинів. Таким чином це дозволить вивчати та застосовувати знання про гліадини в комплексі від окремого пептиду до алельного варіанту гліадинів та фенотипу. У зв'язку з цим дана робота присвячена дослідженням поліморфізму гліадинів, що кодуються Gli-1 локусами за допомогою молекулярних маркерів, секвенування та електрофорезу запасних білків в кислому ПААГ. За результатами дослідження, вперше проаналізовано поліморфізм GliA1, Gli-B1 та Gli-D1 локусів з використанням алель-специфічних праймерів, розроблених Zhang et al. (2003), та праймерів до мікросателіту Taglgar на світовій колекції сортів пшениці м'якої, що відображає максимальну різноманітність алельних варіантів гліадинів, що кодуються Gli-B1 локусом (надана для досліджень Є. В. Метаківським) та на сучасній українській колекції сортів та ліній пшениці м'якої із різних селекційних центрів України.

34.04.24.0256/0824U000610

Попович Юлія Андріївна Поліморфізм генів гліадинів в сучасних українських сортах та лініях пшениці м'якої.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 577.21; 577.21; 631.52;630*165.3; 575.113.1:616-076

с. - Бібліогр.: назв

Пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L.) – одна з основних сільськогос-подарських культур в Україні та світі. Вона широко використо-вується у харчовій промисловості та є важливою кормовою базою для тваринництва. Хлібопекарська якість борошна – дуже важлива ознака для селекції, визначається властивостями глютену (клейковини) – комплексу, що складається з високо- (HMW) і низькомолекулярних (LMW) субодиниць глютенінів, з'єднаних дисульфідними зв'язками, які утримуються з гліадинами некова-лентними взаємодіями. Саме співвідношенням і поліморфізмом гліадинів та глютенінів у глютенівому комплексі, детермінуються хлібопекарська якість та властивості борошна. Гени глютенінів, на сьогодні добре досліджені та описані, секвеновано та розроблено праймери для цілого ряду алелів, на відміну від гліадинових генів. Основним методом вивчення алельних варіантів гліадинів, на даний момент є електрофорез в кислому ПААГ, який фактично показує фенотип, що визначається набором генів гліадин-кодуючого локусу. Даний метод є складним для використання, оскільки на одній доріжці гелю присутні пептиди, що кодуються усіма гліадин-кодуючими локусами, які можуть перекриватися. Секвенування гліадин-кодуючих локусів та окремих генів гліадинів, здійснене

лише для деяких сортів (Wang D. W. et al., 2017; Huo, Zhu et al., 2018; Huo, Zhang et al., 2018; Noma et al., 2015; Camerlengo et al., 2017), показало високий рівень поліморфізму між сортами за кількістю генів, що кодується одним локусом, присутність великої кількості псевдогенів. Тому існує потреба у молекулярних маркерах, які б дозволили визначати алельні варіанти гліадинів за допомогою ПЛР. Це допоможе використовувати гліадини в ході маркер-асоційованої селекції, для ідентифікації алельних варіантів гліадинів ще до отримання зерна, придатного для проведення електрофорезу запасних білків, а також може допомогти об'єднати теоретичні знання, отримані в ході секвенування з конкретним фенотипом – алельними варіантами гліадинів. Таким чином це дозволить вивчати та застосовувати знання про гліадини в комплексі від окремого пептиду до алельного варіанту гліадинів та фенотипу. У зв'язку з цим дана робота присвячена дослідженням поліморфізму гліадинів, що кодуються Gli-1 локусами за допомогою молекулярних маркерів, секвенування та електрофорезу запасних білків в кислому ПААГ. За результатами дослідження, вперше проаналізовано поліморфізм GliA1, Gli-B1 та Gli-D1 локусів з використанням алель-специфічних праймерів, розроблених Zhang et al. (2003), та праймерів до мікросателіту Taglgar на світовій колекції сортів пшениці м'якої, що відображає максимальну різноманітність алельних варіантів гліадинів, що кодуються Gli-B1 локусом (надана для досліджень Є. В. Метаковським) та на сучасній українській колекції сортів та ліній пшениці м'якої із різних селекційних центрів України.

34.19 Цитологія

34.04.24.0257/0824U000471

Пустовалова Елеонора Сергіївна
Цитогенетичні механізми відтворення
диплоїдних гібридних самців зелених
жаб (*Pelophylax esculentus* complex):
Дис...Доктор філософії/ Харківський
національний університет імені В. Н.
Каразіна - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 576.3; 591

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена гаметогенезу
гібридних самців *Pelophylax esculentus* у
Сіверсько-Донецькому центрі
різноманіття зелених жаб.
Проаналізовано каріотиби та геноми
диплоїдних самців із різних ГПС. У ході
дослідження, встановлено шляхи
гаметогенезу у гібридних самців, оцінено
їхню роль у підтримці геміклональних
популяційних систем у Нижньому
Добрицькому, Коряковому, Іськові ставах
та заплаві р. Мож. Авторка збрала зразки
від 762 особин (рід *Pelophylax*) у 2016-
2022 роках для таксономічного аналізу.
Для класифікації використовували
морфологічні ознаки. Визначення
плоїдності включало цитометрію
еритроцитів, підтверджену Ag- і DAPI-
фарбуванням хромосом і цитометрію
сперми. Для підтвердження
каріотипування використовували FISH і,
в деяких випадках, CGH. У всіх чотирьох
місцях мешкають як *P. ridibundus*, так і *P.*
esculentus (ди- та триплоїдні),
класифікуючи ці ГПС як R–E–Er–ГПС.
Для розуміння успішного розмноження
гібридів, 52 дорослих самця *P. esculentus*
були випадковим чином відібрані з
різних водойм. Гаметогенез
досліджували в їхніх сперматоцитах і
сперматидях за допомогою FISH із
зондами Ples289 і RrS1. Серед 52

диплоїдних гібридних самців 5 мали
виключно геном *P. lessonae*, 13 мали
геном *P. ridibundus*, а 29 були
амфігаметними. Вісім самців мали
диплоїдні сперматоцити та поодинокі
диплоїдні сперматиди. Незважаючи на
поширену передачу генома R гібридами,
значна кількість гібридів і невисока
кількість дорослих особин *P. ridibundus*
зустрічається щорічно в цих ГПС.
Всупереч очікуванням, 60%
проаналізованих клітин демонстрували
геном R, що кидає виклик розумінню
механізмів утворення гамет гібридами.
Результати FISH виявили кон'югацію
хромосом *P. lessonae* і *P. ridibundus* у
біваленти у п'яти з 52 самців. Три
особини показали наявність сперматид з
обома геномами. Один самець
демонстрував сперматоцити та
сперматиди з геномом *P. ridibundus* і
кілька з геномом RR. Порівняльна
геномна гібридизація (CGH) підтвердила
це незвичайне явище. Для двох самців з
хромосомами різних видів, за допомогою
CGH було зареєстроване явище успішної
рекомбінації. У двох самців зустрічалися
хромосоми, які не відповідали геному *P.*
lessonae або *P. ridibundus*, що свідчить
про причетність геному, що потенційно
сприяє гібридизації. У ході дослідження
виявлено шість шляхів гаметогенезу у
гібридних самців *P. esculentus*: 1.
Гаплоїдні гамети з геномом *P. lessonae*
(L). 2. Гаплоїдні гамети з геномом *P.*
ridibundus (R). 3. Гібридна
амфігаметність: суміш гаплоїдних гамет з
геномами L і R. 4. Диплоїдні гамети зі
складом геному RR, LL та LR. 5.
Анеуплоїдні гамети з кількістю
хромосом, яка не кратна 13, як з L, так і з
R геномами. 6. Гамети з сумішшю двох
або трьох геномів, що потенційно
включає рекомбінацію та інтрогресію
фрагментів геному, який відмінний від
геному *P. lessonae* або *P. ridibundus*.

Наявність 14% анеуплоїдних клітин у проаналізованих сперматоцитах і сперматидях вказує на недосконалість регуляції елімінації та ендореplikації в зародкових клітинах міжвидових гібридів, що узгоджується з сучасними дослідженнями елімінації геному у гібридів *P. esculentus*. Анеуплоїдія розглядається як наслідок селективної премейотичної елімінації одного з геномів. Хоча механізми елімінації геному у зелених жаб не вивчені ретельно, розуміння механізмів елімінації гібридних рослин свідчить про те, що відмінності в копіях центромерного повтору у геномах батьківських видів можуть призводити до неправильного розташування та відставання хромосом *P. lessonae* під час розмноження гоноцитів. Отже, у гібридів хромосоми *P. ridibundus* можуть мати вищу ймовірність прикріплення до кінетохорів під час поділу гоноцитів, сприяючи їх більш успішному клональному переносу до гамет. Ці знахідки дають важливу інформацію про гаметогенез самців зелених жаб, включаючи амфігаметність і рекомбінацію. Дослідження значно покращує наше розуміння механізмів подолання репродуктивних бар'єрів у міжвидових гібридів, що має практичні наслідки для збереження біорізноманіття та забезпечуючи майбутні біоіндикаційні дослідження. Навчальні матеріали є цінними для таких курсів, як «Зоологія хребетних тварин», «Цитологія та клітинна біологія» та «Батрахологія та герпетологія». Зібрані матеріали зберігаються в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, а через повномасштабну війну дисертацію було продовжено в Інституті фізіології та генетики тварин у Лібехові, Чеська Республіка, за підтримки гранту № RRFU-22-21 від Чеської Академії наук

(CAS) (під керівництвом д-ра Дідуха та д-ра Холеви).

34.21 Ембріологія

34.04.24.0258/0224U000492

Вплив кріоконсервування на клітини плаценти та їх дія на репродуктивну систему самиць з оваріальною недостатністю.: Заключний звіт/Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України; Керівник Прокопюк Ольга Степанівна - ДР 0119U100443, УДК 57, 611-013;591.3

114

Дослідження впливу кріоконсервування на клітини плаценти та визначення їх дії на репродуктивну систему самиць з оваріальною недостатністю.

34.23 Генетика

34.04.24.0259/0224U000630

Удосконалення діагностики, лікування та визначення прогнозу різних соматичних та орфанних захворювань у дітей: Заключний звіт/Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова; Керівник Дудник Вероніка Михайлівна - ДР 0119U000327, УДК 575.155, 575.113.1:616-076, 616-071

461

провести удосконалення діагностики, лікування та визначення прогнозу різних соматичних та орфанних захворювань у дітей

34.04.24.0260/0224U000625

Створення гетерозисних за продуктивністю гібридів картоплі з високим проявом інших господарсько-цінних ознак: Заключний звіт/Сумський національний аграрний університет; Керівник Ільченко Володимир Олексійович - ДР 0123U104255, УДК 631.52;630*165.3

42

Створення гетерозисних за продуктивністю гібридів картоплі з високим проявом стійкості проти основних, поширених у регіоні, вірусних, грибних та бактеріальних хвороб, високою товарністю урожаю, умістом крохмалю, столовими якостями, придатних для механізованого вирощування, товарним видом бульб

34.04.24.0261/0224U000630

Удосконалення діагностики, лікування та визначення прогнозу різних соматичних та орфанних захворювань у дітей: Заключний звіт/Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова; Керівник Дудник Вероніка Михайлівна - ДР 0119U000327, УДК 575.155, 575.113.1:616-076, 616-071

461

провести удосконалення діагностики, лікування та визначення прогнозу різних соматичних та орфанних захворювань у дітей

34.04.24.0262/0824U000610

Попович Юлія Андріївна Поліморфізм генів гліадинів в сучасних українських сортах та лініях пшениці м'якої.: Дис...Доктор філософії/ Одеський

національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 577.21; 577.21; 631.52;630*165.3; 575.113.1:616-076

с. - Бібліогр.: назв

Пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L.) – одна з основних сільськогосподарських культур в Україні та світі. Вона широко використо-вується у харчовій промисловості та є важливою кормовою базою для тваринництва. Хлібопекарська якість борошна – дуже важлива ознака для селекції, визначається властивостями глютену (клейковини) – комплексу, що складається з високо- (HMW) і низькомолекулярних (LMW) субодиниць глютенінів, з'єднаних дисульфідними зв'язками, які утримуються з гліадинами некова-лентними взаємодіями. Саме співвідношенням і поліморфізмом гліадинів та глютенінів у глютенівому комплексі, детермінуються хлібопекарська якість та властивості борошна. Гени глютенінів, на сьогодні добре досліджені та описані, секвеновано та розроблено праймери для цілого ряду алелів, на відміну від гліадинових генів. Основним методом вивчення алельних варіантів гліадинів, на даний момент є електрофорез в кислому ПААГ, який фактично показує фенотип, що визначається набором генів гліадин-кодуєчого локусу. Даний метод є складним для використання, оскільки на одній доріжці гелю присутні пептиди, що кодується усіма гліадин-кодуєчими локусами, які можуть перекриватися. Секвенування гліадин-кодуєчих локусів та окремих генів гліадинів, здійснене лише для деяких сортів (Wang D. W. et al., 2017; Huo, Zhu et al., 2018; Huo, Zhang et al., 2018; Noma et al., 2015; Camerlengo et al., 2017), показало високий рівень

поліморфізму між сортами за кількістю генів, що кодується одним локусом, присутність великої кількості псевдогенів. Тому існує потреба у молекулярних маркерах, які б дозволили визначати алельні варіанти гліадинів за допомогою ПЛР. Це допоможе використовувати гліадини в ході маркер-асоційованої селекції, для ідентифікації алельних варіантів гліадинів ще до отримання зерна, придатного для проведення електрофорезу запасних білків, а також може допомогти об'єднати теоретичні знання, отримані в ході секвенування з конкретним фенотипом – алельними варіантами гліадинів. Таким чином це дозволить вивчати та застосовувати знання про гліадини в комплексі від окремого пептиду до алельного варіанту гліадинів та фенотипу. У зв'язку з цим дана робота присвячена дослідженням поліморфізму гліадинів, що кодуються Gli-1 локусами за допомогою молекулярних маркерів, секвенування та електрофорезу запасних білків в кислому ПААГ. За результатами дослідження, вперше проаналізовано поліморфізм GliA1, Gli-B1 та Gli-D1 локусів з використанням алель-специфічних праймерів, розроблених Zhang et al. (2003), та праймерів до мікросателіту TagIgar на світовій колекції сортів пшениці м'якої, що відображає максимальну різноманітність алельних варіантів гліадинів, що кодуються Gli-B1 локусом (надана для досліджень Є. В. Метаковським) та на сучасній українській колекції сортів та ліній пшениці м'якої із різних селекційних центрів України.

34.04.24.0263/0824U000610

Попович Юлія Андріївна Поліморфізм генів гліадинів в сучасних українських сортах та лініях пшениці м'якої.:

Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 577.21; 577.21; 631.52;630*165.3; 575.113.1:616-076

с. - Бібліогр.: назв

Пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L.) – одна з основних сільськогос-подарських культур в Україні та світі. Вона широко використо-вується у харчовій промисловості та є важливою кормовою базою для тваринництва. Хлібопекарська якість борошна – дуже важлива ознака для селекції, визначається властивостями глютену (клейковини) – комплексу, що складається з високо- (HMW) і низькомолекулярних (LMW) субодиниць глютенінів, з'єднаних дисульфідними зв'язками, які утримуються з гліадинами некова-лентними взаємодіями. Саме співвідношенням і поліморфізмом гліадинів та глютенінів у глютенівому комплексі, детермінуються хлібопекарська якість та властивості борошна. Гени глютенінів, на сьогодні добре досліджені та описані, секвеновано та розроблено праймери для цілого ряду алелів, на відміну від гліадинових генів. Основним методом вивчення алельних варіантів гліадинів, на даний момент є електрофорез в кислому ПААГ, який фактично показує фенотип, що визначається набором генів гліадин-кодуючого локусу. Даний метод є складним для використання, оскільки на одній доріжці гелю присутні пептиди, що кодуються усіма гліадин-кодуючими локусами, які можуть перекриватися. Секвенування гліадин-кодуючих локусів та окремих генів гліадинів, здійснене лише для деяких сортів (Wang D. W. et al., 2017; Huo, Zhu et al., 2018; Huo, Zhang et al., 2018; Noma et al., 2015; Camerlengo

et al., 2017), показало високий рівень поліморфізму між сортами за кількістю генів, що кодується одним локусом, присутність великої кількості псевдогенів. Тому існує потреба у молекулярних маркерах, які б дозволили визначати алельні варіанти гліадинів за допомогою ПЛР. Це допоможе використовувати гліадини в ході маркер-асоційованої селекції, для ідентифікації алельних варіантів гліадинів ще до отримання зерна, придатного для проведення електрофорезу запасних білків, а також може допомогти об'єднати теоретичні знання, отримані в ході секвенування з конкретним фенотипом – алельними варіантами гліадинів. Таким чином це дозволить вивчати та застосовувати знання про гліадини в комплексі від окремого пептиду до алельного варіанту гліадинів та фенотипу. У зв'язку з цим дана робота присвячена дослідженням поліморфізму гліадинів, що кодуються Gli-1 локусами за допомогою молекулярних маркерів, секвенування та електрофорезу запасних білків в кислому ПААГ. За результатами дослідження, вперше проаналізовано поліморфізм GliA1, Gli-B1 та Gli-D1 локусів з використанням алель-специфічних праймерів, розроблених Zhang et al. (2003), та праймерів до мікросателіту TagIgar на світовій колекції сортів пшениці м'якої, що відображає максимальну різноманітність алельних варіантів гліадинів, що кодуються Gli-B1 локусом (надана для досліджень Є. В. Метаковським) та на сучасній українській колекції сортів та ліній пшениці м'якої із різних селекційних центрів України.

34.27 Мікробіологія

34.04.24.0264/0224U000070

Депонування штамів мікроорганізмів згідно "Інструкції про порядок депонування в Україні штамів мікроорганізмів з метою здійснення патентної процедури" та дослідження їх вірулентності: Заключний звіт/Інститут мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного Національної Академії Наук України; Керівник Головач Тетяна Миколаївна - ДР 0123U101643, УДК 579.66

6

Депонування штамів мікроорганізмів згідно "Інструкції про порядок депонування в Україні штамів мікроорганізмів з метою здійснення патентної процедури" та дослідження їх вірулентності

34.29 Ботаніка

34.04.24.0265/0824U000617

Боровик Дарія Володимирівна
Рослинність долини р. Південний Буг у степовій зоні: синтаксономія, динаміка, охорона: Дис...Доктор філософії/
Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного
Національної академії наук України -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 581.5; 504.73.06

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню рослинності долини р. Південний Буг у степовій зоні України, зокрема класифікації рослинності, аналізу екологічної та територіальної диференціації рослинних угруповань, динаміки рослинності, оцінки стану охорони фіторізноманіття. Складено класифікаційну схему рослинності

долини р. Південний Буг в степовій зоні, що налічує 27 класів, 55 порядків, 69 союзів, 171 асоціацію, 13 безрангових угруповань. Описано дві нові для науки асоціації, що поширені на піщаних терасах басейну р. Південний Буг – *Centaureo margaritalbae-Caricetum colchicae* і *Centaureo savranicae-Festucetum beckeri*. Провізорно наведено два нові союзи, п'ять нових асоціацій. Із використанням кластерного аналізу та методу експертних систем, низка синтаксонів наведені вперше для території України – союз *Agropyron rectinatae*, асоціації *Cyperetum serotini*, *Polygono hydropiperis-Veronicetum anagallidis-aquaticae*, для території степової зони – три союзи, п'ять асоціацій. Територіальна диференціація рослинності долини р. Південний Буг як на географічному, так і на топографічному рівні безпосередньо пов'язана із впливом екологічних факторів. На географічному рівні визначальною є роль макрокліматичних факторів, геоморфологічних та геологічних особливостей регіону. Диференціація асоціацій рослинності визначається комплексом екологічних факторів, зокрема важливого значення набувають ґрунтові фактори і відмінності у землекористуванні. Природні динамічні зміни мають визначальну роль на окремих ділянках заповідних територій, що захищені від більш інтенсивних антропогенних впливів. На більшості територій за інтенсивністю впливу та масштабами переважають антропогенні катастрофічні і гейтогенетичні зміни, пов'язані з впливом аграрного та промислового використання земель, гідробудівництва та рекреації. Для дослідженої території виявлено 72 типи біотопів за класифікацією EUNIS, що мають 73 відповідники за класифікацією Національного каталогу біотопів

України. Найбільшим різноманіттям представлена група трав'яних біотопів, серед яких зональні степи, піщані та петрофітні степи, пасовищні та сінокісні луки, галофітні угруповання. У природних біотопах виявлено 81 вид епігейних мохоподібних та 42 види епігейних лишайників. Найбільшим різноманіттям мохоподібних відзначаються затінені хазмофітні біотопи, справжні та пустельні степи, піщані степи, ліси на кам'янистих схилах. Епігейні лишайники здебільшого представлені у петрофітних і піщаних степах, рідше – у затінених хазмофітних біотопах, зональних степах і чагарниках. Для модельних ділянок долини р. Південний Буг проведено картування природних біотопів за класифікацією EUNIS, досліджено спектральні особливості біотопів. Для піщаних арен пониззя р. Південний Буг проведено детальний просторовий аналіз класів земної поверхні за матеріалами ортофотозйомки. Раритетна фракція флори території включає сім видів судинних рослин, які охороняються відповідно до Резолюції 6 Бернської конвенції, 64 види – згідно чинного переліку видів Червоної книги України (2021), 51 вид – занесені до Переліку видів рослин, які підлягають особливій охороні на території Миколаївської області. Ендеміками басейну р. Південний Буг є вісім видів. Виявлено 64 раритетні асоціації 27 формацій рослинності, що включені до чинного видання Зеленої книги України. Найбільшою кількістю раритетних асоціацій представлена степова рослинність. Відповідно до переліку Резолюції 4 Бернської конвенції, виявлено 41 тип рідкісних природних біотопів. Негативний вплив на природні екосистеми в долині Південного Бугу мають розорювання, промислове

використання територій, гідробудівництво, заліснення, інвазії чужорідних видів, стихійне випалювання, нерегульований випас і занедбаність угідь. Комплексною проблемою є відсутність сталої системи землекористування і менеджменту екосистем – нерегульоване пасовищне навантаження, стихійне випалювання сухої рослинності, а також припинення традиційного використання пасовищ і сінокосів. Занедбаність трав'яних угідь є провідним фактором деградації степів та лук у північних регіонах степової зони. Досліджено сучасний стан і перспективи розвитку мережі територій природно-заповідного фонду загальнодержавного і місцевого значення, територій Смарагдової мережі та екологічної мережі. Мережа природно-заповідного фонду складається із 27 територій, при цьому резерв можливостей створення нових та розширення існуючих заповідних територій лишається значним. Обґрунтовано створення п'яти нових заказників загальнодержавного та місцевого значення для забезпечення охороною цінних природних комплексів піщаних арен, типчаково-ковилиових степів та вапнякових відслонень у пониззях р. Південний Буг. Дев'ять нових територій включено у склад Смарагдової мережі. Запропоновано План дій зі створення ефективної системи моніторингу та охорони фіторізноманіття долини р. Південний Буг у степовій зоні. Надано рекомендації стосовно режиму збереження щодо раритетних видів, рослинних угруповань та біотопів.

34.31 Фізіологія рослин

34.04.24.0266/0224U000532

Визначення критеріїв відбору потенційних сайтів гербіцидної дії та

розробка гербіцидних композицій для попередження виникнення резистентних біотипів бур'янів: Заключний звіт/Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України; Керівник Мордерер Євген Юлійович - ДР 0119U002236, УДК 581.2

8

Метою роботи є розробка заходів по забезпеченню ефективного захисту посівів та попередженню виникнення резистентних біотипів бур'янів

34.33 Зоологія

34.04.24.0267/0824U000471

Пустовалова Елеонора Сергіївна
Цитогенетичні механізми відтворення диплоїдних гібридних самців зелених жаб (*Pelophylax esculentus* complex): Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 576.3; 591

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена гаметогенезу гібридних самців *Pelophylax esculentus* у Сіверсько-Донецькому центрі різноманіття зелених жаб. Проаналізовано каріотиби та геноми диплоїдних самців із різних ГПС. У ході дослідження, встановлено шляхи гаметогенезу у гібридних самців, оцінено їхню роль у підтримці геміклональних популяційних систем у Нижньому Добрицькому, Коряковому, Іськові ставах та заплаві р. Мож. Авторка зібрала зразки від 762 особин (рід *Pelophylax*) у 2016-2022 роках для таксономічного аналізу. Для класифікації використовували

морфологічні ознаки. Визначення плоідності включало цитометрію еритроцитів, підтверджену Ag- і DAPI-фарбуванням хромосом і цитометрію сперми. Для підтвердження каріотипування використовували FISH і, в деяких випадках, CGH. У всіх чотирьох місцях мешкають як *P. ridibundus*, так і *P. esculentus* (ди- та триплоїдні), класифікуючи ці ГПС як R–E–Er–ГПС. Для розуміння успішного розмноження гібридів, 52 дорослих самця *P. esculentus* були випадковим чином відібрані з різних водойм. Гаметогенез досліджували в їхніх сперматоцитах і сперматидях за допомогою FISH із зондами Ples289 і RrS1. Серед 52 диплоїдних гібридних самців 5 мали виключно геном *P. lessonae*, 13 мали геном *P. ridibundus*, а 29 були амфігаметними. Вісім самців мали диплоїдні сперматоцити та поодинокі диплоїдні сперматиди. Незважаючи на поширену передачу генома R гібридами, значна кількість гібридів і невисока кількість дорослих особин *P. ridibundus* зустрічається щорічно в цих ГПС. Всупереч очікуванням, 60% проаналізованих клітин демонстрували геном R, що кидає виклик розумінню механізмів утворення гамет гібридами. Результати FISH виявили кон'югацію хромосом *P. lessonae* і *P. ridibundus* у біваленти у п'яти з 52 самців. Три особини показали наявність сперматид з обома геномами. Один самець демонстрував сперматоцити та сперматиди з геномом *P. ridibundus* і кілька з геномом RR. Порівняльна геномна гібридизація (CGH) підтвердила це незвичайне явище. Для двох самців з хромосомами різних видів, за допомогою CGH було зареєстроване явище успішної рекомбінації. У двох самців зустрічалися хромосоми, які не відповідали геному *P. lessonae* або *P. ridibundus*, що свідчить

про причетність геному, що потенційно сприяє гібридизації. У ході дослідження виявлено шість шляхів гаметогенезу у гібридних самців *P. esculentus*: 1. Гаплоїдні гамети з геномом *P. lessonae* (L). 2. Гаплоїдні гамети з геномом *P. ridibundus* (R). 3. Гібридна амфігаметність: суміш гаплоїдних гамет з геномами L і R. 4. Диплоїдні гамети зі складом геному RR, LL та LR. 5. Анеуплоїдні гамети з кількістю хромосом, яка не кратна 13, як з L, так і з R геномами. 6. Гамети з сумішшю двох або трьох геномів, що потенційно включає рекомбінацію та інтрогресію фрагментів геному, який відмінний від геному *P. lessonae* або *P. ridibundus*. Наявність 14% анеуплоїдних клітин у проаналізованих сперматоцитах і сперматидях вказує на недосконалість регуляції елімінації та ендореplikації в зародкових клітинах міжвидових гібридів, що узгоджується з сучасними дослідженнями елімінації геному у гібридів *P. esculentus*. Анеуплоїдія розглядається як наслідок селективної премейотичної елімінації одного з геномів. Хоча механізми елімінації геному у зелених жаб не вивчені ретельно, розуміння механізмів елімінації гібридних рослин свідчить про те, що відмінності в копіях центромерного повтору у геномах батьківських видів можуть призводити до неправильного розташування та відставання хромосом *P. lessonae* під час розмноження гоноцитів. Отже, у гібридів хромосоми *P. ridibundus* можуть мати вищу ймовірність прикріплення до кінетохорів під час поділу гоноцитів, сприяючи їх більш успішному клональному переносу до гамет. Ці знахідки дають важливу інформацію про гаметогенез самців зелених жаб, включаючи амфігаметність і рекомбінацію. Дослідження значно покращує наше розуміння механізмів

подолання репродуктивних бар'єрів у міжвидових гібридів, що має практичні наслідки для збереження біорізноманіття та забезпечуючи майбутні біоіндикаційні дослідження. Навчальні матеріали є цінними для таких курсів, як «Зоологія хребетних тварин», «Цитологія та клітинна біологія» та «Батрахологія та герпетологія». Зібрані матеріали зберігаються в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, а через повномасштабну війну дисертацію було продовжено в Інституті фізіології та генетики тварин у Лібехові, Чеська Республіка, за підтримки гранту № RRFU-22-21 від Чеської Академії наук (CAS) (під керівництвом д-ра Дідуха та д-ра Холеви).

34.04.24.0268/0824U000588

Гулак Богдан Сергійович Оцінка стану популяцій та допустимих рівнів експлуатації основних промислових риб та безхребетних в північно-західній частині Чорного моря.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 592; 597; 639.2/.3.001.12/.18;
664.95.001.12/.18;
639.2.053.7;639.3;639.2.053.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена вивченню сучасного стану популяцій основних об'єктів українського промислу в Чорному морі: рапани *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846), креветки трав'яної *Palaemon adspersus* (Rathke, 1837), анчоуса європейського *Engraulis encrasicolus* (Linnaeus, 1758), шпрота європейського *Sprattus sprattus* (Linnaeus, 1758) та калкана *Scophthalmus maximus*

(Linnaeus, 1758). Впродовж 2017–2021 рр. відібрано та проаналізовано 346 проб з уловів різноглибинних тралів, бімтралів, зябрових сіток, креветкових ятерів та інших знарядь лову. Вивчено розмірнову та статеву структуру популяцій досліджуваних видів. Проведено оцінку їх темпів росту та природної смертності. Проаналізовані дані багаторічної промислової статистики в водах України та в усьому Чорному морі. Отримані біологічні характеристики разом з даними про обсяги вилову досліджуваних видів були використані для математичного моделювання, з метою оцінки чисельності (біомаси) їх популяцій та рівнів промислової експлуатації. В роботі використовували найбільш сучасні моделі, які широко застосовуються в світовій практиці регулювання рибальства, в тому числі під егідою продовольчої організації ООН (ФАО). Зокрема використовували математичні моделі: LBB (Length-based Bayesian Biomass), BSM (Bayesian Statespace Model) та SS3 (Stock Synthesis). Окрім того, для найбільш важливого об'єкта українського промислу – рапани, в рамках проекту «BlackSea4Fish» організованого Генеральною комісією з рибальства у Середземному морі (GFCM), було виконано три зйомки стандартним обліковим бімтралом. В результаті цих зйомок, вперше отримані дані стосовно просторового розподілу рапани на північно-західному шельфі Чорного моря та надана оцінка її біомаси. Під час цих тралових зйомок встановлено що на великих за площею акваторіях, як і раніше, утворюються обширні зони з придонною гіпоксією, що безсумнівно негативно впливає на екологічну ситуацію у цій частині моря. Запас рапани в українських водах північно-західної частини моря, оцінений методом прямого тралового обліку в 2020–2021

рр. коливався в межах 28,5–72,7 тис. т. Результатом математичного моделювання промислової популяції цього виду за допомогою BSM аналізу стала оцінка запасу на рівні 35,7 тис. т. Інтенсифікація промислу останні роки не призвела до надмірної експлуатації запасу. Незважаючи на зростаючі обсяги вилучення рапани істотні зміни в структурі її популяції не були відзначені. Вочевидь це пояснюється високою плодючістю даного видавселенця, який не має природних ворогів в чорноморських водах, а також високою чисельністю його кормових об'єктів на мілководному шельфі в морській зоні України. Використовуючи модель LBB, вдалось встановити, що впродовж 2017–2020 рр. відбулось збільшення рівня відносної промислової смертності трав'яної креветки з 0,7 до 1,2. Водночас відношення поточної біомаси до біомаси, рівень якої забезпечує максимально стійкий вилов (В/ВMSY), у 2020 р. дорівнювало 1,0, що відповідає оптимальному рівню експлуатації ресурсу цього виду. Визначено, що внаслідок потрапляння великої кількості нецільових видів промислу, в тому числі молоді риби, в креветкові ятері, доцільно обмежити кількість цих знарядь лову на рівні близько 800 одиниць.

34.04.24.0269/0824U000588

Гулак Богдан Сергійович Оцінка стану популяцій та допустимих рівнів експлуатації основних промислових риб та безхребетних в північно-західній частині Чорного моря.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 592; 597; 639.2/.3.001.12/.18;
664.95.001.12/.18;
639.2.053.7;639.3;639.2.053.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена вивченню сучасного стану популяцій основних об'єктів українського промислу в Чорному морі: рапани *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846), креветки трав'яної *Palaemon adspersus* (Rathke, 1837), анчоуса європейського *Engraulis encrasicolus* (Linnaeus, 1758), шпрота європейського *Sprattus sprattus* (Linnaeus, 1758) та калкана *Scophthalmus maximus* (Linnaeus, 1758). Впродовж 2017–2021 рр. відібрано та проаналізовано 346 проб з уловів різноглибинних тралів, бімтралів, зябрових сіток, креветкових ятерів та інших знарядь лову. Вивчено розмірнову та статеву структуру популяцій досліджуваних видів. Проведено оцінку їх темпів росту та природної смертності. Проаналізовані дані багаторічної промислової статистики в водах України та в усьому Чорному морі. Отримані біологічні характеристики разом з даними про обсяги вилову досліджуваних видів були використані для математичного моделювання, з метою оцінки чисельності (біомаси) їх популяцій та рівнів промислової експлуатації. В роботі використовували найбільш сучасні моделі, які широко застосовуються в світовій практиці регулювання рибальства, в тому числі під егідою продовольчої організації ООН (ФАО). Зокрема використовували математичні моделі: LBB (Length-based Bayesian Biomass), BSM (Bayesian Statespace Model) та SS3 (Stock Synthesis). Окрім того, для найбільш важливого об'єкта українського промислу – рапани, в рамках проекту «BlackSea4Fish» організованого Генеральною комісією з

рибальства у Середземному морі (GFCM), було виконано три зйомки стандартним обліковим бімтралом. В результаті цих зйомок, вперше отримані дані стосовно просторового розподілу рапани на північно-західному шельфі Чорного моря та надана оцінка її біомаси. Під час цих тралових зйомок встановлено що на великих за площею акваторіях, як і раніше, утворюються обширні зони з придонною гіпоксією, що безсумнівно негативно впливає на екологічну ситуацію у цій частині моря. Запас рапани в українських водах північно-західної частини моря, оцінений методом прямого тралового обліку в 2020–2021 рр. коливався в межах 28,5–72,7 тис. т. Результатом математичного моделювання промислової популяції цього виду за допомогою BSM аналізу стала оцінка запасу на рівні 35,7 тис. т. Інтенсифікація промислу останні роки не призвела до надмірної експлуатації запасу. Незважаючи на зростаючі обсяги вилучення рапани істотні зміни в структурі її популяції не були відзначені. Вочевидь це пояснюється високою плодючістю даного видавселенця, який не має природних ворогів в чорноморських водах, а також високою чисельністю його кормових об'єктів на мілководному шельфі в морській зоні України. Використовуючи модель LBB, вдалось встановити, що впродовж 2017–2020 рр. відбулось збільшення рівня відносної промислової смертності трав'яної креветки з 0,7 до 1,2. Водночас відношення поточної біомаси до біомаси, рівень якої забезпечує максимально стійкий вилов (В/ВМСУ), у 2020 р. дорівнювало 1,0, що відповідає оптимальному рівню експлуатації ресурсу цього виду. Визначено, що внаслідок потрапляння великої кількості нецільових видів промислу, в тому числі молоді риб, в креветкові ятері, доцільно

обмежити кількість цих знарядь лову на рівні близько 800 одиниць.

34.04.24.0270/0824U000641

Міняйло Надія Віталіївна Вплив біотичних та абіотичних чинників і порушення агроландшафтів на ентомологічне біорізноманіття: Дис...Доктор філософії/ Національний університет біоресурсів і природокористування України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 595.7; 574

с. - Бібліогр.: назв

Проаналізовано бази даних Гідрометеоцентру України, результати багаторічного фітосанітарного моніторингу посівів пшениці озимої, який здійснює Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Експериментально досліджено еколого-економічне значення екосистемних послуг запилення ентомофільних культур, які проводили в агроценозах пшениці озимої (*Triticum L.*) соняшника звичайного (*Helianthus annuus*), ріпака озимого (*Brassica napus L.*), гречки посівної (*Fagopyrum esculentum*), огірка звичайного (*Cucumis sativus*) відкритого ґрунту в умовах Черкаської області.

34.35 Екологія

34.04.24.0271/0824U000641

Міняйло Надія Віталіївна Вплив біотичних та абіотичних чинників і порушення агроландшафтів на ентомологічне біорізноманіття: Дис...Доктор філософії/ Національний університет біоресурсів і

природокористування України -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 595.7; 574

с. - Бібліогр.: назв

Проаналізовано бази даних
Гідрометеоцентру України, результати
багаторічного фітосанітарного
моніторингу посівів пшениці озимої,
який здійснює Державна служба України
з питань безпечності харчових продуктів
та захисту споживачів.

Експериментально досліджено еколого-
економічне значення екосистемних
послуг запилення ентомофільних
культур, які проводили в агроценозах
пшениці озимої (*Triticum L.*) соняшника
звичайного (*Heliánthus ánnuus*), ріпака
озимого (*Brassica napus L.*), гречки
посівної (*Fagorygum esculentum*), огірка
звичайного (*Cucumis sativus*) відкритого
грунту в умовах Черкаської області.

34.39 Фізіологія людини і тварин. Моделювання розумових процесів

34.04.24.0272/0224U000619

Роль TRP каналів у вісцеральній
ноцицепції та порушенні скоротливої
активності гладеньких м'язів, викликаной
дією загальних анестетиків: Заключний
звіт/Інститут фізіології імені О. О.
Богомольця Національної академії наук
України; Керівник Галайдич Олег
Вікторович - ДР 0122U002126, УДК
612.821.8;591.185

118

Основною метою цього проекту є
з'ясування ролі TRP-каналів у

вісцеральній ноцицепції та дослідження
впливу загальних анестетиків на TRP-
канали, що контролюють судинний
тонус легених артерій та процес
холінергічного збудження-скорочення у
кишечнику. Збалансована загальна
анестезія є найбільш часто вживаною
стратегією, яка передбачає поєднання
препаратів низьких дозах для
покращення досягнення бажаних ефектів
та зменшення побічних ефектів.
Таким чином, ми маємо за мету вивчити
вплив різних анестетиків (а саме,
пропофолу, етомідату,
фентанілу, дексмететомідину, лідокаїну,
ацетамінофену) на TRPC4-канали у
кишечнику та TRPV4- і TRPM8-
усудинній системі.

34.04.24.0273/0824U000635

Манько Богдан Володимирович
Особливості енергетичного забезпечення
екзокринних клітин підшлункової залози
за різних функціональних станів.:
Дис... Доктор філософії/ Львівський
національний університет імені Івана
Франка - Захищена; 1--0.2024

УДК: 612.3;591.132;
612.015.3;591.05;612.39;591.13;
612.014.4;591.044; 612-08;591.08

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі досліджено
особливості енергетичного забезпечення
ацинарних клітин підшлункової залози за
висококалорійних дієт, показана
важливість визначення стабільності
роз'єданого клітинного дихання,
оцінено вплив жовчної кислоти TLC-S на
виживаність клітин підшлункової залози
та описано авторський алгоритм
автоматичного визначення швидкості
клітинного дихання за використання

полярографічних досліджень. З'ясовано, що автоматизація обчислень поліграфічних досліджень біоенергетичних процесів суттєво покращує якість отриманих результатів, а також нівелює негативний вплив досвіду окремих дослідників на кінцеві результати; використання параметру стабільності роз'єданого дихання може бути новим метаболічним функціональним тестом для доповнення існуючих методів оцінки життєдіяльності клітин; жовчна кислота TLC-S за низької концентрації (0,5 ммоль/л) призводить до порушення генерації мембранного потенціалу внаслідок порушення окиснення аланіну, але не пірувату; у цей же час висока концентрація спричиняє порушення цілісності клітинних мембран і зниження життєдіяльності клітин підшлункової залози; короточасні дієти з високим вмістом жиру та/або цукру не спричинили збільшення маси тіла чи печінки; короточасна висококалорійна дієта не має прямого впливу на дихальну функцію мітохондрій печінки у щурів, а для ацинарних клітин підшлункової залози спостерігалось незначне пригнічення базального ацинарних клітин за окиснення глюкози окремо чи у комбінації з піруватом або 3-гідроксибутиратом. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: розроблено автоматизоване програмне рішення у вигляді алгоритму аналізу полярографічних записів під час біоенергетичних досліджень швидкості клітинного дихання і швидкості поглинання кисню ізольованими мітохондріями; встановлено залежність характеристик роз'єданого дихання ізольованих ацинусів підшлункової залози від життєдіяльності клітин; визначено життєздатність ацинарних клітин підшлункової залози та рівень

мембранного потенціалу мітохондрій за дії жовчної кислоти; встановлено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за короткотривалої дієти із високим вмістом жирів, а також короткотривалої комбінованої дієти із високим вмістом жирів і вуглеводів.

34.04.24.0274/0824U000635

Манько Богдан Володимирович
Особливості енергетичного забезпечення екзокринних клітин підшлункової залози за різних функціональних станів.:
Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 612.3;591.132;
612.015.3;591.05;612.39;591.13;
612.014.4;591.044; 612-08;591.08

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі досліджено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за висококалорійних дієт, показана важливість визначення стабільності роз'єданого клітинного дихання, оцінено вплив жовчної кислоти TLC-S на виживаність клітин підшлункової залози та описано авторський алгоритм автоматичного визначення швидкості клітинного дихання за використання полярографічних досліджень. З'ясовано, що автоматизація обчислень поліграфічних досліджень біоенергетичних процесів суттєво покращує якість отриманих результатів, а також нівелює негативний вплив досвіду окремих дослідників на кінцеві результати; використання параметру стабільності роз'єданого дихання може бути новим метаболічним

функціональним тестом для доповнення існуючих методів оцінки життєдіяльності клітин; жовчна кислота TLC-S за низької концентрації (0,5 ммоль/л) призводить до порушення генерації мембранного потенціалу внаслідок порушення окиснення аланіну, але не пірувату; у цей же час висока концентрація спричиняє порушення цілісності клітинних мембран і зниження життєдіяльності клітин підшлункової залози; короточасні дієти з високим вмістом жиру та/або цукру не спричинили збільшення маси тіла чи печінки; короточасна висококалорійна дієта не має прямого впливу на дихальну функцію мітохондрій печінки у щурів, а для ацинарних клітин підшлункової залози спостерігалось незначне пригнічення базального ацинарних клітин за окиснення глюкози окремо чи у комбінації з піруватом або 3-гідроксибутиратом. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: розроблено автоматизоване програмне рішення у вигляді алгоритму аналізу полярографічних записів під час біоенергетичних досліджень швидкості клітинного дихання і швидкості поглинання кисню ізольованими мітохондріями; встановлено залежність характеристик роз'єданого дихання ізольованих ацинусів підшлункової залози від життєдіяльності клітин; визначено життєздатність ацинарних клітин підшлункової залози та рівень мембранного потенціалу мітохондрій за дії жовчної кислоти; встановлено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за короткотривалої дієти із високим вмістом жирів, а також короткотривалої комбінованої дієти із високим вмістом жирів і вуглеводів.

34.04.24.0275/0824U000635

Манько Богдан Володимирович
Особливості енергетичного забезпечення екзокринних клітин підшлункової залози за різних функціональних станів.:
Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 612.3;591.132;
612.015.3;591.05;612.39;591.13;
612.014.4;591.044; 612-08;591.08

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі досліджено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за висококалорійних дієт, показана важливість визначення стабільності роз'єданого клітинного дихання, оцінено вплив жовчної кислоти TLC-S на виживаність клітин підшлункової залози та описано авторський алгоритм автоматичного визначення швидкості клітинного дихання за використання полярографічних досліджень. З'ясовано, що автоматизація обчислень поліграфічних досліджень біоенергетичних процесів суттєво покращує якість отриманих результатів, а також нівелює негативний вплив досвіду окремих дослідників на кінцеві результати; використання параметру стабільності роз'єданого дихання може бути новим метаболічним функціональним тестом для доповнення існуючих методів оцінки життєдіяльності клітин; жовчна кислота TLC-S за низької концентрації (0,5 ммоль/л) призводить до порушення генерації мембранного потенціалу внаслідок порушення окиснення аланіну, але не пірувату; у цей же час висока концентрація спричиняє порушення цілісності клітинних мембран і зниження життєдіяльності клітин підшлункової залози; короточасні дієти

з високим вмістом жиру та/або цукру не спричинили збільшення маси тіла чи печінки; короточасна висококалорійна дієта не має прямого впливу на дихальну функцію мітохондрій печінки у щурів, а для ацинарних клітин підшлункової залози спостерігалось незначне пригнічення базального ацинарних клітин за окиснення глюкози окремо чи у комбінації з піруватом або 3-гідроксибутиратом. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: розроблено автоматизоване програмне рішення у вигляді алгоритму аналізу полярографічних записів під час біоенергетичних досліджень швидкості клітинного дихання і швидкості поглинання кисню ізольованими мітохондріям; встановлено залежність характеристик роз'єданого дихання ізольованих ацинусів підшлункової залози від життєдіяльності клітин; визначено життєздатність ацинарних клітин підшлункової залози та рівень мембранного потенціалу мітохондрій за дії жовчної кислоти; встановлено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за короткотривалої дієти із високим вмістом жирів, а також короткотривалої комбінованої дієти із високим вмістом жирів і вуглеводів.

34.04.24.0276/0824U000635

Манько Богдан Володимирович
Особливості енергетичного забезпечення екзокринних клітин підшлункової залози за різних функціональних станів.:
Дис...Доктор філософії/ Львівський національний університет імені Івана Франка - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 612.3;591.132;
612.015.3;591.05;612.39;591.13;
612.014.4;591.044; 612-08;591.08

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі досліджено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за висококалорійних дієт, показана важливість визначення стабільності роз'єданого клітинного дихання, оцінено вплив жовчної кислоти TLC-S на виживаність клітин підшлункової залози та описано авторський алгоритм автоматичного визначення швидкості клітинного дихання за використання полярографічних досліджень. З'ясовано, що автоматизація обчислень поліграфічних досліджень біоенергетичних процесів суттєво покращує якість отриманих результатів, а також нівелює негативний вплив досвіду окремих дослідників на кінцеві результати; використання параметру стабільності роз'єданого дихання може бути новим метаболічним функціональним тестом для доповнення існуючих методів оцінки життєдіяльності клітин; жовчна кислота TLC-S за низької концентрації (0,5 ммоль/л) призводить до порушення генерації мембранного потенціалу внаслідок порушення окиснення аланіну, але не пірувату; у цей же час висока концентрація спричиняє порушення цілісності клітинних мембран і зниження життєдіяльності клітин підшлункової залози; короточасні дієти з високим вмістом жиру та/або цукру не спричинили збільшення маси тіла чи печінки; короточасна висококалорійна дієта не має прямого впливу на дихальну функцію мітохондрій печінки у щурів, а для ацинарних клітин підшлункової залози спостерігалось незначне пригнічення базального ацинарних

клітин за окиснення глюкози окремо чи у комбінації з піруватом або 3-гідроксибутиратом. Це реалізовано виконанням головних завдань дисертаційної роботи: розроблено автоматизоване програмне рішення у вигляді алгоритму аналізу полярографічних записів під час біоенергетичних досліджень швидкості клітинного дихання і швидкості поглинання кисню ізольованими мітохондріям; встановлено залежність характеристик роз'єданого дихання ізольованих ацинусів підшлункової залози від життєдіяльності клітин; визначено життєздатність ацинарних клітин підшлункової залози та рівень мембранного потенціалу мітохондрій за дії жовчної кислоти; встановлено особливості енергетичного забезпечення ацинарних клітин підшлункової залози за короткотривалої дієти із високим вмістом жирів, а також короткотривалої комбінованої дієти із високим вмістом жирів і вуглеводів.

34.41 Морфологія людини і тварин

34.04.24.0277/0824U000587

Сакалюк Олександра Володимирівна
Обґрунтування профілактики порушень у кістковій та травній системах щурів при гіпотиреозі.: Дис...Доктор філософії/
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 611.013;591.4;591.3; 616.43; 616-008.9; 616.39

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальному дослідженню

механізмів розвитку порушень у кістковій тканині та травному тракті лабораторних щурів при тиреоїдній недостатності, а також обґрунтуванню профілактики встановлених порушень за допомогою комплексу вітамінів, макро- та мікроелементів. Для досягнення мети і реалізації завдань дослідження було проведено три серії експериментів на лабораторних щурах. Під час досліджень тварини знаходилися на постійному харчовому та питному режимі віварію ОНУ імені І. І. Мечникова згідно правил утримання експериментальних тварин встановлених Директивою Європейського парламенту та Ради (2010/63/EU) та наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.03.2012 р. № 249 [93]. На першому етапі на експериментальній моделі гіпотиреозу, яку створили за допомогою щоденного перорального введення мерказолілу у дозі 50 мг/кг впродовж 51 доби, проведено визначення морфометричних та біохімічних показників кісткової тканини, досліджено показники запалення, антиоксидантно-прооксидантного стану, контамінації умовно-патогенними бактеріями, антимікробного фактору у порожнині рота, печінці, сироватці крові та слизовій оболонці тонкої кишки, а також визначено ступінь всмоктування кальцію у тонкій кишці. За результатами першого етапу роботи встановлено, що дефіцит тиреоїдних гормонів сприяв суттєвому збільшенню атрофії альвеолярного відростку щелеп на тлі незначного збільшення мінералізації стегнових кісток та хребців щурів. Посилена резорбція кістковій тканині щелеп щурів з гіпотиреозом підтвердив біохімічний аналіз, який показав суттєве збільшення у кістковій тканині альвеолярних відростків маркерів остеорезорбції – активності еластази та

кислої фосфатази. Експериментальний гіпотиреоз сприяв розвитку запалення, інтенсифікації перекисного окиснення ліпідів, посиленій контамінації умовнопатогенними бактеріями на тлі зниження антиоксидантного та антимікробного захисту у порожнині рота, слизовій оболонці тонкої кишки, печінці та сироватці крові тварин. Також показано зменшення всмоктування кальцію в тонкій кишці та зниження цього елемента у сироватці крові щурів з гіпотиреозом, що, ймовірно, є результатом розвитку запальних процесів та дисбіозу у слизовій оболонці тонкої кишки. За результатами першої серії експерименту зроблено припущення, що гальмування всмоктування кальцію та його дефіцит у крові тварин з гіпотиреозом викликає активацію паратгормону, якій запускає резорбцію кісткової тканини з метою забезпечення належного рівня кальцію в крові для нормального функціонування фізіологічних процесів. Тому тривала неповноцінна абсорбція кальцію у слизовій оболонці тонкої кишки при гіпотиреозі відбилася на стані кісткової тканини із зсувом процесів ремоделювання у бік резорбції, що і було доведено на альвеолярній кістці щелеп щурів з гіпотиреозом. Отримані результати першого дослідження дають підставу для подальшого обґрунтування та розробки лікувально-профілактичних заходів з метою корекції порушень у кістковій та травній системах тварин за розвитку гіпотиреозу. Тому другий етап роботи присвячено експериментальному дослідженню ефективності профілактики порушень у кістковій та травній системі щурів при гіпотиреозі за допомогою комплексу вітамінів, макро- та мікроелементів. Враховуючи теоретично обґрунтовані потреби у есенціальних сполуках при гіпотиреозі для

профілактичного комплексу нами обрано кальцій, магній, вітаміни Р (кверцетин), D, С, мікроелементи селен, мідь, марганець (далі – мінерально-вітамінний комплекс на основі цитрату кальцію). Кількісні характеристики складових розробленого нами комплексу для профілактики порушень у кістковій тканині та травному тракті підтверджені Свідоцтвом про реєстрацію авторського права на твір № 111997 від 21.02.2022 р. Ефективність застосування запропонованого нами комплексу вітамінів та мінералів досліджували на лабораторних щурах з моделлю гіпотиреозу протягом 51 доби. Профілактичний комплекс вводили перорально щоденно у дозі 500 мг/кг, ефективність якого оцінювали за біохімічними маркерами резорбції та остеогенезу кісткової тканини альвеолярного відростку щелеп, показниками запалення, антиоксидантно-прооксидантного стану, контамінації умовнопатогенними бактеріями, антимікробним фактором у порожнині рота, слизових оболонках шлунку, тонкої та товстої кишки, печінці та сироватці крові.

34.43 Імунологія

34.04.24.0278/0224U000692

Центр дослідження ролі нейтрофільних позаклітинних пасток у виникненні тканинних патологій *in vivo*: Заключний звіт/Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького; Керівник Білий Ростислав Олександрович - ДР 0120U104808, УДК 612.017.1:57.052, [573.6.086.83+577.21]

212

1. Дослідити участь НПП в ініціації мікрооклюзій жовчних проток, що

викликають НАЖХП та НАСГ. Ми показали, що НПП ініціюють утворення жовчних каменів, згодом - в рамках Гранту МОЗ України - що інгібітори формування НПП знижують ступінь тяжкості НАЖХП / НАСГ. Ми хочемо перевірити, чи мікрочастинки холестерину/урату натрію в печінці та жовчному міхурі стимулюють НПП-опосередковану мікрооклюзію, спричиняючи накопичення жовчі та пошкодження гепатоцитів. Флуоресцентні маркери утворення НПП будуть використані для візуалізації тканин *in vivo*

34.47 Токсикологія

34.04.24.0279/0524U000027

Гачкова Галина Ярославівна
Молекулярні основи антидіабетичної дії біологічно активних речовин, виділених з лікарських рослин *Galega officinalis* L. та *Smallanthus sonchifolius* (Poepp. et Endl.) H. Robinson: Дис...Доктор біологічних наук/ Інститут біології клітини Національної академії наук України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 577.29:615; 576.3; 576.385; 615.9;615.099

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена дослідженню молекулярно-клітинних механізмів коригуючого впливу біологічно активних речовин *Galega officinalis* L. (козлятник лікарський) та *Smallanthus sonchifolius* (Poepp. & Endl.) H. Robinson (якон) на метаболічні, структурні і функціональні порушення клітин крові та підшлункової залози за умов ЕЦД. Значну увагу приділено розробці способів стабілізації екстракту *G. officinalis*, позбавленого від

алкалоїдів та суспензії порошку кореневих бульб *S. Sonchifolius* за допомогою рамноліпідних біоПАР, що синтезуються штамом *Pseudomonas* sp. PS-17 (сурфактант PS-17). Методом газової хромато-мас-спектрометрії визначено компонентний склад безалкалоїдного екстракту *G. officinalis*. У складі екстракту виявлено сполуки з потенційними гіпоглікемічними (фітол, етиловий естер пальмітинової кислоти, фітостероли – кампестерол і стігмастерол, похідні хіназоліну), антиоксидантними (фітол, флавоноїди, фенольні кислоти, вітамін Е) та протизапальними (флавоноїди, метиловий естер ліноленової кислоти, α -амірин) властивостями. Досліджено гіпоглікемічні, антиоксидантні та імуномодулюючі ефекти біологічно активних речовин, виділених з лікарських рослин *G. officinalis* та *S. sonchifolius* – потенційних джерел антидіабетичних фітопрепаратів. Встановлено виражену гіпоглікемічну дію безалкалоїдного екстракту *G. officinalis* у дозі 600 мг/кг за умов ЕЦД, про що свідчить зниження концентрації глюкози і глікозильованого гемоглобіну у крові, підвищення толерантності клітин до глюкози, зростання вмісту С-пептиду та інсуліну у плазмі крові щурів. Еспериментально підтверджено цитопротекторну дію досліджуваного екстракту на клітини підшлункової залози при введенні його у дозі 1200 мг/кг. З'ясовано дихотомію біологічного ефекту, зумовлену компонентним складом досліджуваних препаратів *S. sonchifolius* у дозі 500 мг/кг – біологічно активні речовини суспензій кореневих бульб та екстракту листя якона найефективніше покращують толерантність до глюкози, сповільнюючи всмоктування у ШКТ, і як наслідок, зумовлюють рівномірніше навантаження на інсулярний апарат, натомість

екстракту кореневих бульб – зниження базального рівня глікемії, який оцінювали за вмістом глюкози і глікозильованого гемоглобіну. Підтверджено антиоксидантний ефект біологічно активних речовин *G. officinalis* та *S. sonchifolius*. Розвиток ЕЦД супроводжувався порушенням проліферації нейтрофільних гранулоцитів та лімфоцитів, підвищенням мієлопероксидазної активності нейтрофільних гранулоцитів, пригніченням міграційної, фагоцитарної здатності та посиленням апоптозу лейкоцитів. Введення безалкалоїдного екстракту *G. officinalis* за умов ЕЦД сприяє відновленню пулу нейтрофілів кісткового мозку, зменшенню кількості лімфобластів і зумовлює пригнічення процесу апоптозу лейкоцитів. Введення безалкалоїдного екстракту *G. officinalis* пригнічує преактивацію лейкоцитів за досліджуваної патології, впливаючи як на їхній рецепторний апарат, так і на вміст хемокінів, що покращує функціональний стан цих клітин. Корируючий вплив екстракту *G. officinalis* на функціональний стан лейкоцитів може реалізуватися завдяки впливу на процеси формування елементів актинового цитоскелету та кількісному перерозподілу глікокон'югатів мембран лейкоцитів з різною структурою вуглеводних детермінант. Підвищення стійкості мембран еритроцитів до гемолізу та збільшення вмісту мембранозв'язаних сіалових кислот і ступеня їхнього експонування у термінальному положенні олігосахаридних послідовностей гліканів еритроцитів при введенні фітопрепаратів на основі безалкалоїдного екстракту *G. officinalis* та суспензії *S. sonchifolius* за умов ЦД є характерними ознаками омолодження пулу еритроцитів у кров'яному руслі. Поєднання

гіпоглікемічного, антиоксидантного та імунomodуючого ефектів фітопрепаратів на основі безалкалоїдного екстракту *G. officinalis* та суспензії *S. sonchifolius* є підставою для створення на їхній основі антидіабетичних фітопрепаратів природного походження, які ефективно коригуватимуть прояви гіперглікемії, оксидативно-нітративного стресу та сприятимуть зміцненню опірності організму хворих на цукровий діабет.

34.49 Радіаційна біологія

34.04.24.0280/0224U000439

Розробка нових підходів до оцінки радіаційно-індукованих та радіаційно-індуцибельних пошкоджень генома соматичних клітин людини.: Заключний звіт/Державна установа "Національний науковий центр радіаційної медицини Національної академії медичних наук України"; Керівник Курінний Денис Аркадійович - ДР 0123U101597, УДК 577.21, 575.:539.1

72

Розробка комплексної системи оцінки мішеневого та немішеневого впливу іонізуючого випромінювання на геном лімфоцитів периферичної крові для визначення індивідуальної радіочутливості людини.

36 ГЕОДЕЗІЯ. КАРТОГРАФІЯ

36.33 Картографія

36.04.24.0281/0224U000605

Оцінювання впливу збройної агресії на стан чорноземів і розроблення заходів для прискореного відновлення родючості ґрунтів у контексті забезпечення продовольчої безпеки: Заключний звіт/Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського"; Керівник Балюк Святослав Антонович - ДР 0123U103528, УДК 528.92/.93, 631.4, 338:504

146

Оцінювання впливу збройної агресії і воєнних дій на якісний стан чорноземів і розроблення наукового, інформаційного й технологічного супроводу прискореної реабілітації родючості та здоров'я ґрунтів для економічно ефективного й екологічно безпечного аграрного виробництва та вирішення питань продовольчої безпеки на прикладі Чкаловської селищної об'єднаної територіальної громади Чугуївського району Харківської області, як пілотного проекту з ревіталізації земельного фонду України.

36.04.24.0282/0224U000605

Оцінювання впливу збройної агресії на стан чорноземів і розроблення заходів для прискореного відновлення родючості ґрунтів у контексті забезпечення продовольчої безпеки: Заключний звіт/Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського"; Керівник Балюк Святослав Антонович - ДР 0123U103528, УДК 528.92/.93, 631.4, 338:504

146

Оцінювання впливу збройної агресії і воєнних дій на якісний стан чорноземів і

розроблення наукового, інформаційного й технологічного супроводу прискореної реабілітації родючості та здоров'я ґрунтів для економічно ефективного й екологічно безпечного аграрного виробництва та вирішення питань продовольчої безпеки на прикладі Чкаловської селищної об'єднаної територіальної громади Чугуївського району Харківської області, як пілотного проекту з ревіталізації земельного фонду України.

36.04.24.0283/0224U000605

Оцінювання впливу збройної агресії на стан чорноземів і розроблення заходів для прискореного відновлення родючості ґрунтів у контексті забезпечення продовольчої безпеки: Заключний звіт/Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського"; Керівник Балюк Святослав Антонович - ДР 0123U103528, УДК 528.92/.93, 631.4, 338:504

146

Оцінювання впливу збройної агресії і воєнних дій на якісний стан чорноземів і розроблення наукового, інформаційного й технологічного супроводу прискореної реабілітації родючості та здоров'я ґрунтів для економічно ефективного й екологічно безпечного аграрного виробництва та вирішення питань продовольчої безпеки на прикладі Чкаловської селищної об'єднаної територіальної громади Чугуївського району Харківської області, як пілотного проекту з ревіталізації земельного фонду України.

37 ГЕОФІЗИКА

37.01 Загальні питання геофізики

37.04.24.0284/0224U031376

Дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський" у 2022 році за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2023 роки: Заключний звіт/Державна установа Національний антарктичний науковий центр; Керівник Козерецька Ірина Анатоліївна - ДР 0122U200826, УДК 57, 550.3, 504.06(1/9); 504.06(100)

940

Проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Антарктиці, забезпечення ефективного функціонування антарктичної станції "Академік Вернадський", виконання міжнародних зобов'язань України відповідно до Договору про Антарктику та проведення науково обґрунтованої оцінки біологічного і мінерально-ресурсного потенціалу регіону.

37.04.24.0285/0224U031376

Дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський" у 2022 році за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2023 роки: Заключний звіт/Державна установа Національний антарктичний науковий центр; Керівник Козерецька Ірина Анатоліївна - ДР 0122U200826, УДК 57, 550.3, 504.06(1/9); 504.06(100)

940

Проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Антарктиці, забезпечення ефективного функціонування антарктичної станції "Академік Вернадський", виконання міжнародних зобов'язань України відповідно до Договору про Антарктику та проведення науково обґрунтованої оцінки біологічного і мінерально-ресурсного потенціалу регіону.

37.15 Геомагнетизм і верхні шари атмосфери. Земний магнетизм (геомагнетизм).

Дослідження верхніх шарів атмосфери космічними засобами

37.04.24.0286/0224U000776

Дослідження поведінки верхньої іоносфери полярних і середніх широт під час глобальних природних збурень: Заключний звіт/Інститут іоносфери; Керівник Панасенко Сергій Валентинович - ДР 0123U101361, УДК 550.386, 523.98;551.521:523.9;551.590.21, 550.510.537, 550.383

53

Виявлення та оцінка параметрів сезонних, добових і квазіперіодичних варіацій критичної частоти і висоти максимуму F2 шару іоносфери в полярних і середніх широтах з використанням іонозондів, що розташовані в Україні, Арктиці та Антарктиці під час глобальних збурень, викликаних геокосмічними бурями та проходженням сонячного термінатора.

37.04.24.0287/0224U000776

Дослідження поведінки верхньої іоносфери полярних і середніх широт під час глобальних природних збурень:
Заключний звіт/Інститут іоносфери;
Керівник Панасенко Сергій
Валентинович - ДР 0123U101361, УДК
550.386, 523.98;551.521:523.9;551.590.21,
550.510.537, 550.383

53

Виявлення та оцінка параметрів сезонних, добових і квазіперіодичних варіацій критичної частоти і висоти максимуму F2 шару іоносфери в полярних і середніх широтах з використанням іонозондів, що розташовані в Україні, Арктиці та Антарктиці під час глобальних збурень, викликаних геокосмічними бурами та проходженням сонячного термінатора.

37.04.24.0288/0824U000672

Швець Аліса Олександрівна Методи моніторингу нижньої іоносфери та локації потужних розрядів блискавок за даними вимірювань ННЧ-ДНЧ атмосфериків: Дис...Доктор філософії/
Інститут радіофізики та електроніки ім.
О. Я. Усикова Національної академії наук
України - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 550.388.2;551.510.535

с. - Бібліогр.: назв

Мета роботи – розроблення нових та удосконалення існуючих методів моніторингу параметрів нижньої іоносфери та грозової активності на основі аналізу результатів вимірювань природних електромагнітних випромінювань в діапазонах наднизьких

та дуже низьких частот (ННЧ та ДНЧ). Об'єкт досліджень – властивості надпотужних розрядів блискавок та процеси у нижній іоносфері пов'язані з впливом явищ космічного та атмосферного походження. Теоретичні та практичні результати. Виявлено регулярні відхилення параметрів поляризації ННЧ сплесків при проходженні траси поширення поблизу термінатора які призводять до похибки визначення пеленгу розрядів блискавок до 10-15 градусів. Удосконалено методику локації блискавок на основі аналізу синхронних записів ДНЧ атмосфериків та ННЧ сплесків, яка дозволяє підвищити точність визначення координат та параметрів струму розрядів блискавок. Новизна наукових результатів. Вперше виявлено сезонні зміни ефективної висоти нижньої межі нічної іоносфери у північній та південній півкулях та прояв 27-денного циклу сонячної активності. Вперше одержані варіації параметрів моделі різко обмеженої нижньої іоносфери – висоти нижньої межі та концентрації електронів протягом ночі. Одержано оцінки частоти виникнення блискавок під час надпотужного виверження вулкану Тонга 15 січня 2022 року та виявлено різницю у спектральному складі їх випромінювання в діапазонах ДНЧ та ННЧ яка свідчить про відмінність умов формування розрядів поблизу жерла та у попеловому шлейфі. Методи досліджень. Визначення параметрів нижньої іоносфери виконано методом радіозондування хвилеводу Земля-іоносфера випромінюванням блискавок за результатами порівняння з моделлю нічної нижньої іоносфери, яка базується на даних ракетних вимірювань. Оцінку параметрів розрядів блискавок виконано із використанням однопозиційних та багатопозиційних методів локації із використанням

синхронних вимірювань ННЧ сплесків і ДНЧ атмосфериків. Для аналізу результатів спостережень використовувалися класичні методи математичної статистики, статистичної радіофізики, цифрової фільтрації та кластеризації. Ступінь упровадження. Результати роботи використовуються при аналізі даних вимірювань природних ННЧ і ДНЧ електромагнітних полів отриманих на Українській Антарктичній станції «Академік Вернадський». Сфера використання. Розроблені в дисертаційній роботі алгоритми та програми для автоматичного виявлення й аналізу ННЧ сплесків та ДНЧ атмосфериків можуть бути використані для створення систем локації та визначення параметрів надпотужних блискавок, автоматизованих систем моніторингу стану нижньої іоносфери та попередження про катастрофічні явища у навколишньому середовищі.

37.04.24.0289/0824U000672

Швець Аліса Олександрівна Методи моніторингу нижньої іоносфери та локації потужних розрядів блискавок за даними вимірювань ННЧ-ДНЧ атмосфериків: Дис...Доктор філософії/ Інститут радіофізики та електроніки ім. О. Я. Усикова Національної академії наук України - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 550.388.2;551.510.535

с. - Бібліогр.: назв

Мета роботи – розроблення нових та удосконалення існуючих методів моніторингу параметрів нижньої іоносфери та грозової активності на основі аналізу результатів вимірювань природних електромагнітних випромінювань в діапазонах наднизьких

та дуже низьких частот (ННЧ та ДНЧ). Об'єкт досліджень – властивості надпотужних розрядів блискавок та процеси у нижній іоносфері пов'язані з впливом явищ космічного та атмосферного походження. Теоретичні та практичні результати. Виявлено регулярні відхилення параметрів поляризації ННЧ сплесків при проходженні траси поширення поблизу термінатора які призводять до похибки визначення пеленгу розрядів блискавок до 10-15 градусів. Удосконалено методіку локації блискавок на основі аналізу синхронних записів ДНЧ атмосфериків та ННЧ сплесків, яка дозволяє підвищити точність визначення координат та параметрів струму розрядів блискавок. Новизна наукових результатів. Вперше виявлено сезонні зміни ефективної висоти нижньої межі нічної іоносфери у північній та південній півкулях та прояв 27-денного циклу сонячної активності. Вперше одержані варіації параметрів моделі різко обмеженої нижньої іоносфери – висоти нижньої межі та концентрації електронів протягом ночі. Одержано оцінки частоти виникнення блискавок під час надпотужного виверження вулкану Тонга 15 січня 2022 року та виявлено різницю у спектральному складі їх випромінювання в діапазонах ДНЧ та ННЧ яка свідчить про відмінність умов формування розрядів поблизу жерла та у попеловому шлейфі. Методи досліджень. Визначення параметрів нижньої іоносфери виконано методом радіозондування хвилеводу Земля-іоносфера випромінюванням блискавок за результатами порівняння з моделлю нічної нижньої іоносфери, яка базується на даних ракетних вимірювань. Оцінку параметрів розрядів блискавок виконано із використанням однопозиційних та багатопозиційних методів локації із використанням

синхронних вимірювань ННЧ сплесків і ДНЧ атмосфериків. Для аналізу результатів спостережень використовувалися класичні методи математичної статистики, статистичної радіофізики, цифрової фільтрації та кластеризації. Ступінь упровадження. Результати роботи використовуються при аналізі даних вимірювань природних ННЧ і ДНЧ електромагнітних полів отриманих на Українській Антарктичній станції «Академік Вернадський». Сфера використання. Розроблені в дисертаційній роботі алгоритми та програми для автоматичного виявлення й аналізу ННЧ сплесків та ДНЧ атмосфериків можуть бути використані для створення систем локації та визначення параметрів надпотужних блискавок, автоматизованих систем моніторингу стану нижньої іоносфери та попередження про катастрофічні явища у навколишньому середовищі.

37.21 Метеорологія

37.04.24.0290/0224U000583

Дослідження ефективності засобів захисту об'єктів інфраструктури станції «Академік Вернадський» від впливу кліматичних навантажень: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Бурау Надія Іванівна - ДР 0123U103991, УДК 53.072;53:004, 551.5.001.57

161

Обґрунтування на основі імітаційного моделювання засобів пасивного захисту об'єктів інфраструктури станції «Академік Вернадський», які експлуатуються у важкодоступних місцях

під впливом значних природних навантажень

37.27 Гідрологія суші

37.04.24.0291/0224U000540

Вплив деяких метеорологічних чинників на формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території в сучасних умовах: Заключний звіт/Інститут гідробіології Національної академії наук України; Керівник Линник Петро Микитович - ДР 0121U100403, УДК 556.531.3/.4;556.541.3/.4;556.551.3/.4;556.561.3/.4, 556.531; 556.551

179

Вивчення особливостей формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території за зміни погодних умов, що відбуваються останнім часом і пов'язані з кліматичними змінами, зокрема з підвищенням температури, зниженням обсягів поверхневого стоку і рівня води, зростанням ролі підземного живлення тощо. Встановлення причинно-наслідкових змін у формуванні гідрохімічного режиму у малих водоймах урбанізованої території та обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення якості водного середовища як середовища мешкання гідробіонтів.

37.04.24.0292/0224U000540

Вплив деяких метеорологічних чинників на формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території в сучасних умовах: Заключний звіт/Інститут гідробіології Національної академії наук України; Керівник Линник Петро Микитович - ДР 0121U100403,

УДК
556.531.3/.4;556.541.3/.4;556.551.3/.4;556.
561.3/.4, 556.531; 556.551

179

Вивчення особливостей формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території за зміни погодних умов, що відбуваються останнім часом і пов'язані з кліматичними змінами, зокрема з підвищенням температури, зниженням обсягів поверхневого стоку і рівня води, зростанням ролі підземного живлення тощо. Встановлення причинно-наслідкових змін у формуванні гідрохімічного режиму у малих водоймах урбанізованої території та обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення якості водного середовища як середовища мешкання гідробіонтів.

37.04.24.0293/0224U000540

Вплив деяких метеорологічних чинників на формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території в сучасних умовах: Заключний звіт/Інститут гідробіології Національної академії наук України; Керівник Линник Петро Микитович - ДР 0121U100403, УДК
556.531.3/.4;556.541.3/.4;556.551.3/.4;556.
561.3/.4, 556.531; 556.551

179

Вивчення особливостей формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території за зміни погодних умов, що відбуваються останнім часом і пов'язані з кліматичними змінами, зокрема з підвищенням температури, зниженням обсягів поверхневого стоку і рівня води,

зростанням ролі підземного живлення тощо. Встановлення причинно-наслідкових змін у формуванні гідрохімічного режиму у малих водоймах урбанізованої території та обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення якості водного середовища як середовища мешкання гідробіонтів.

37.31 Фізика Землі

37.04.24.0294/0224U000461

Геофізичні дослідження глибинної будови, еволюції та геодинаміки зони зчленування Східно - Європейської та Західно - Європейської платформ (TESZ - Транс-Європейська структурна зона) у зв'язку з прогнозом пошуків корисних копалин.: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України; Керівник Верпахівська Олександра Олегівна, Омельченко Віктор Данилович - ДР 0119U000076, УДК 550.83:504

278

Вивчення глибинної будови західного регіону України з застосуванням сучасних методик обробки та інтерпретації сейсмічних даних; виділення в зоні зчленування Східно - Європейської та Західно-Європейської платформ областей з активними геодинамічними процесами, які мають складну геологічну будову і можуть містити пастки вуглеводнів; пошук глибинних розломних зон, зон контакту між блоками, які є міграційними шляхами перерозподілу нафтогазових сумішей; оцінка теоретичної перспективи доцільності проведення пошукових робіт на заході України.

37.04.24.0295/0224U000461

Геофізичні дослідження глибинної будови, еволюції та геодинаміки зони зчленування Східно - Європейської та Західно - Європейської платформ (TESZ - Транс-Європейська структурна зона) у зв'язку з прогнозом пошуків корисних копалин.: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України; Керівник Верпахівська Олександра Олегівна, Омельченко Віктор Данилович - ДР 0119U000076, УДК 550.83:504

278

Вивчення глибинної будови західного регіону України з застосуванням сучасних методик обробки та інтерпретації сейсмічних даних; виділення в зоні зчленування Східно - Європейської та Західно-Європейської платформ областей з активними геодинамічними процесами, які мають складну геологічну будову і можуть містити пастки вуглеводнів; пошук глибинних розломних зон, зон контакту між блоками, які є міграційними шляхами перерозподілу нафтогазових сумішей; оцінка теоретичної перспективи доцільності проведення пошукових робіт на заході України.

38 ГЕОЛОГІЯ

38.19 Геолого-геофізичні дослідження глибинної будови Землі

38.04.24.0296/0224U000476

Сейсмічні та геофізичні спостереження на платформній частині території України у 2019-2023 рр.: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І.

Субботіна Національної академії наук України; Керівник Кендзера Олександр Володимирович, Лисинчук Дмитро Володимирович - ДР 0119U000078, УДК 550.348.436;551.24:550.34

258

Одержання матеріалів сейсмічних та пов'язаних з ними геофізичних спостережень на платформній частині території України, необхідних для вивчення сейсмічності, сейсмічної небезпеки та геодинаміки території України і суміжних районів. Забезпечення об'єктивними даними - робіт в галузі сейсмічного захисту населення, економіки країни, робіт з вивчення глибинної будови і динаміки земної кори для ефективного землекористування та зменшення ризику від загрозливих природних процесів. Визначення кількісних параметрів прогнозованих сейсмічних впливів для цілей сейсмостійкого проектування і будівництва. Забезпечення функціонування і подальший розвиток мережі сейсмічних і геофізичних станцій на території платформних областей України.

38.04.24.0297/0224U000476

Сейсмічні та геофізичні спостереження на платформній частині території України у 2019-2023 рр.: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України; Керівник Кендзера Олександр Володимирович, Лисинчук Дмитро Володимирович - ДР 0119U000078, УДК 550.348.436;551.24:550.34

258

Одержання матеріалів сейсмічних та пов'язаних з ними геофізичних спостережень на платформній частині території України, необхідних для вивчення сейсмічності, сейсмічної небезпеки та геодинаміки території України і суміжних районів. Забезпечення об'єктивними даними - робіт в галузі сейсмічного захисту населення, економіки країни, робіт з вивчення глибинної будови і динаміки земної кори для ефективного землекористування та зменшення ризику від загрозливих природних процесів. Визначення кількісних параметрів прогнозованих сейсмічних впливів для цілей сейсмостійкого проектування і будівництва. Забезпечення функціонування і подальший розвиток мережі сейсмічних і геофізичних станцій на території платформних областей України.

38.57 Методи пошуку і розвідування родовищ корисних копалин

38.04.24.0298/0224U000454

Універсальний апаратурно-методичний комплекс для проведення каротажу в процесі буріння нафтогазових свердловин і визначення параметрів колекторів в режимі реального часу: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України; Керівник Бондаренко Максим Сергійович - ДР 0121U100306, УДК 550.832

151

На основі теоретичних, експериментальних, дослідно-конструкторських, методичних,

метрологічних і свердловинних досліджень розробити універсальний апаратурно-методичний комплекс (АМК), призначений для проведення каротажу в процесі буріння нафтогазових свердловин і для визначення петрофізичних та інших параметрів нафтогазових колекторів в режимі реального часу

38.04.24.0299/0224U000454

Універсальний апаратурно-методичний комплекс для проведення каротажу в процесі буріння нафтогазових свердловин і визначення параметрів колекторів в режимі реального часу: Заключний звіт/Інститут геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України; Керівник Бондаренко Максим Сергійович - ДР 0121U100306, УДК 550.832

151

На основі теоретичних, експериментальних, дослідно-конструкторських, методичних, метрологічних і свердловинних досліджень розробити універсальний апаратурно-методичний комплекс (АМК), призначений для проведення каротажу в процесі буріння нафтогазових свердловин і для визначення петрофізичних та інших параметрів нафтогазових колекторів в режимі реального часу

41 АСТРОНОМІЯ

41.17 Астрофізика

41.04.24.0300/0224U000339

Планетарні хвилі та їх вплив на стратосферу полярних регіонів.:
Заключний звіт/Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
Керівник Грицай Асен Васильович - ДР
0123U103587, УДК 52

83

Визначення трендів у параметрах планетарних хвиль у полярних регіонах та впливу їх активності на вміст озону.

41.04.24.0301/0224U000339

Планетарні хвилі та їх вплив на стратосферу полярних регіонів.:
Заключний звіт/Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
Керівник Грицай Асен Васильович - ДР
0123U103587, УДК 52

83

Визначення трендів у параметрах планетарних хвиль у полярних регіонах та впливу їх активності на вміст озону.

41.51 Обсерваторії. Інструменти, прилади і методи астрономічних спостережень.

41.04.24.0302/0224U000458

Дослідження аерозолію в атмосферах Землі та планет. Моделювання розсіяння випромінювання та підготовка пропозицій перспективних космічних експериментів: Заключний звіт/Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук України; Керівник Синявський Іван Іванович - ДР
0121U108747, УДК 520.8Ф7

134

Метою роботи є вдосконалення методів та засобів вивчення якісних та кількісних характеристик аерозолів в атмосфері Землі на локальному та глобальному рівнях.1. Метою роботи є вдосконалення методів та засобів вивчення якісних та кількісних характеристик аерозолів в атмосфері Землі на локальному та глобальному рівнях.

41.04.24.0303/0224U000458

Дослідження аерозолію в атмосферах Землі та планет. Моделювання розсіяння випромінювання та підготовка пропозицій перспективних космічних експериментів: Заключний звіт/Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук України; Керівник Синявський Іван Іванович - ДР
0121U108747, УДК 520.8Ф7

134

Метою роботи є вдосконалення методів та засобів вивчення якісних та кількісних характеристик аерозолів в атмосфері Землі на локальному та глобальному рівнях.1. Метою роботи є вдосконалення методів та засобів вивчення якісних та кількісних характеристик аерозолів в атмосфері Землі на локальному та глобальному рівнях.

43 ЗАГАЛЬНІ І КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНИЧИХ І ТОЧНИХ НАУК

43.01 Точні науки

43.04.24.0304/0224U000615

На виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Математичні науки та природничі науки" Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Заключний звіт/Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; Керівник Бердник Сергій Леонідович - ДР 0121U112886, УДК 520

512

1) експериментальне та теоретичне дослідження процесів рідкісних ядерних розпадів, взаємодії плазми з поверхнею та міжфазної взаємодії в нанорозмірних системах; 2) розв'язання граничних задач електродинаміки зі збудження, випромінювання, дифракції електромагнітних хвиль в складних об'ємах з нелінійними імпедансними структурами для розробки методів та технічних засобів підвищення ефективності радіоелектронних і радіотехнічних систем; 3) розробка методів керування властивостями твердих тіл для створення функціональних, конструкційних та біосумісних матеріалів із заданими характеристиками; 4) модернізація НДІ астрономії для створення та апробації моделей об'єктів та процесів у ближньому та далекому космосі, розв'язання проблем астрометрії, зоряної астрономії та позагалактичної астрономії, визначення динамічних та фізичних властивостей малих тіл Сонячної системи, вивчення хіміко-мінералогічних та геолого-морфологічних властивостей планетних поверхонь. Моделювання розсіювання випромінювання частинками і середовищами складної структури; 5)

виявлення закономірностей впливу сольватації поверхні на агрегативну стабільність дисперсних нановуглецевих систем, оптимізація складу іон-молекулярних систем для електрохімічного застосування, розробка нових методів для детектування радіоактивних забруднень, створення нових функціональних матеріалів для вилучення та визначення органічних токсикантів, створення нових іон-радикальних солей з аніонами металів; 6) синтез та фізико-хімічне дослідження флуоресцентних барвників і металофлуорофорних індикаторів для матеріалознавства, скринінгу доквілля; вдосконалення методів аналізу мікро і макроелементів, важких металів-токсикантів, радіоактивних ізотопів; 7) проведення фундаментальних досліджень з геометрії; 8) концептуальне проектування структури екологічного кластеру інфраструктури геопросторових даних Харківського регіону; дослідження інтегрального потенціалу територій в умовах децентралізації та на рівні новоутворених районів та громад.

43.04.24.0305/0224U000615

На виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Математичні науки та природничі науки" Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Заключний звіт/Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна; Керівник Бердник Сергій Леонідович - ДР 0121U112886, УДК 520

512

1) експериментальне та теоретичне дослідження процесів рідкісних ядерних розпадів, взаємодії плазми з поверхнею та міжфазної взаємодії в нанорозмірних

системах; 2) розв'язання граничних задач електродинаміки зі збудження, випромінювання, дифракції електромагнітних хвиль в складних об'ємах з нелінійними імпедансними структурами для розробки методів та технічних засобів підвищення ефективності радіоелектронних і радіотехнічних систем; 3) розробка методів керування властивостями твердих тіл для створення функціональних, конструкційних та біосумісних матеріалів із заданими характеристиками; 4) модернізація НДІ астрономії для створення та апробації моделей об'єктів та процесів у ближньому та далекому космосі, розв'язання проблем астрометрії, зоряної астрономії та позагалактичної астрономії, визначення динамічних та фізичних властивостей малих тіл Сонячної системи, вивчення хіміко-мінералогічних та геолого-морфологічних властивостей планетних поверхонь. Моделювання розсіювання випромінювання частинками і середовищами складної структури; 5) виявлення закономірностей впливу сольватації поверхні на агрегативну стабільність дисперсних нановуглецевих систем, оптимізація складу іон-молекулярних систем для електрохімічного застосування, розробка нових методів для детектування радіоактивних забруднень, створення нових функціональних матеріалів для вилучення та визначення органічних токсикантів, створення нових іон-радикальних солей з аніонами металів; 6) синтез та фізико-хімічне дослідження флуоресцентних барвників і металофлуорофорних індикаторів для матеріалознавства, скринінгу доквілля; вдосконалення методів аналізу мікро і макроелементів, важких металів-токсикантів, радіоактивних ізотопів; 7) проведення фундаментальних досліджень

з геометрії; 8) концептуальне проектування структури екологічного кластеру інфраструктури геопросторових даних Харківського регіону; дослідження інтегрального потенціалу територій в умовах децентралізації та на рівні новоутворених районів та громад.

44 ЕНЕРГЕТИКА

44.01 Загальні питання енергетики

44.04.24.0306/0224U000698

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Технічні науки" в Херсонському державному університеті за період з 2021 по 2026 роки: Заключний звіт/Херсонський державний університет; Керівник Песчаненко Володимир Сергійович - ДР 0123U104536, УДК 669:51-7, 620:004

51

Створення організаційних, ресурсних умов, які забезпечують можливість участі у науковій діяльності молоді для вирішення питань побудови інсерційної моделі загальної програмної системи навчального призначення з використанням методів комп'ютерної алгебри

44.04.24.0307/0224U000652

Обґрунтування заходів з ресурсозбереження та підвищення рівня екологічної безпеки промислових та урбанізованих територій: Заклучний звіт/Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"; Керівник Павличенко Артем Володимирович - ДР

0120U102080, УДК 504;504.75; 574,
620.9:504

230

Обґрунтування технологічних рішень з
раціонального використання природних
ресурсів в умовах промислових та
урбанізованих територій

44.29 Електроенергетика

44.04.24.0308/0224U000636

Розробити методи та засоби підвищення
ефективності та надійності індукційних
установок електротермічної обробки
металевих розплавів і деталей складної
форми" (шифр "Елінд-П").: Заключний
звіт/Інститут електродинаміки
Національної академії наук України;
Керівник Шидловський Анатолій
Корнійович - ДР 0122U000534, УДК
621.311, 621.365.5, 621.365.91:537.533

5

Розробка нових методів і засобів
інтелектуальної діагностики технічного
стану та підвищення ефективності й
надійності індукційних установок
електротермічної обробки металевих
розплавів і деталей складної форми на
основі комп'ютерного моделювання
електромагнітних і теплових процесів в
елементах установок та систем їх
електроживлення.

44.31 Теплоенергетика. Теплотехніка

44.04.24.0309/0824U000478

Мороз Олег Сергійович Зниження
термічних напружень і підвищення

терміну служби елементів енергетичного
обладнання шляхом використання
стабілізаторних пальників.: Дис...Доктор
філософії/ Національний технічний
університет України "Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського" - Захищена; 1--0.2024

УДК: 621.311.22; 620.9:662.92; 658.264

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена
дослідженню впливу змінного в просторі
і часі високотемпературного поля
продуктів згоряння в топковому просторі
на характеристики міцності, напружено-
деформований стану, мало циклової
втомленості, пошкодження
енергетичного обладнання, а також
підвищенню ефективності та надійності
елементів, які мають високу температуру,
шляхом використання нових схем і
конструкцій пальникових пристроїв, які
також дозволяють використовувати
альтернативні види палив. В роботі
показана актуальність теми, яка пов'язана
з тим, що значна кількість енергетичних
та промислових об'єктів – котлів, печей,
підігрівачів, сушил, газотурбінних
установок тощо, які використовуються в
енергетиці та промисловості України,
характеризується значною моральною та
фізичною зношеністю, вимагає ремонту і
покращення ефективності роботи.
Виконано огляд роботоспроможності
металів при високих температурах,
надійність роботи, проаналізовано
характеристики міцності металу при
високих температурах і робота в
нестационарних температурних умовах, в
тому числі в умовах температурної
нерівномірності. Розглянуті основні
джерела температурної нерівномірності в
енергетичному обладнанні.
Експериментальні дослідження

виконувались з використанням обладнання кафедри ТАЕ і відповідної вимірювальної апаратури. Розглянуто фактори, які впливають на термонапружений стан високотемпературного обладнання і запропонована методика розрахунку залишкового ресурсу високотемпературних елементів. Для дослідження теплового стану трубопроводів котла виконувалась побудова 3D просторового аналога топкового простору котлоагрегату. Виконане моделювання і аналіз допомогли запобігти дорогим і тривалим експериментам. Були послідовно виконані гідрогазодинамічний розрахунок і вибрана модель турбулентності. Розрахунки виконувались з використанням програмного комплексу ANSYS Fluent. Користуючись розробленою методикою, на підставі вимірянних або розрахованих температур, можна орієнтовно розрахувати термонапружений стан енергетичного обладнання і термін експлуатації до руйнування. Створена комп'ютерна модель дозволила гнучко змінювати і отримати відповідне поле температур перед патрубком. В мікрофакельних стабілізаторних пальниках є можливість впливати на профіль температури газів в повздовжньому і поперечному перерізах конструктивними засобами – зміною кроку стабілізаторів та їх ширини, зміною (або прикриттям) подачі газу на окремі стабілізатори, відносним зміщенням стабілізаторів вздовж і поперек потоку. З метою розширення використання альтернативних газів в енергетиці і промисловості були розроблені і досліджені мікрофакельні стабілізаторні пальники для спалювання забаластованих газових палив. Розроблено метод і конструкції

стабілізаторних пальникових пристроїв, які забезпечують підвищення сталості горіння забаластованого палива при концентрації домішок від 0 % до 100 % (відсутність палива - подача баласту). Для цього прийнята комбінована технологія подачі палив, при якій струмені низькорекційного палива проходять через високо температурні факели і відбувається сталий процес горіння обох палив незалежно від концентрації домішки з забаластованому паливі. Потужність пальника підтримується за рахунок збільшення витрати палива, яке подається на стабілізуючий факел. Сталість і довжина загального факелу визначається характеристиками запалюючого факелу. Розроблено три варіанти модулів стабілізаторних пальників з різними схемами подачі альтернативного і стабілізуючого палив. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що . - вперше за допомогою комплексу ANSYS Fluent розроблена програма визначення термічного і термо-напруженого стану високотемпературних елементів енергетичного обладнання; - розроблена програма розрахункової оцінки терміну експлуатації високотемпературних елементів в стаціонарних і змінних режимах; - доповнені експериментальні дані і уточнені залежності щодо вирівнювання характеристик газового потоку в топковому просторі при використанні стабілізаторних пальників; - показана можливість регулювання поля температур газів в топковому просторі зміною конструктивних параметрів стабілізаторних пальників; - вперше запропонована технологія спалювання забаластованих низько реакційних газових палив в стабілізаторних пальниках; - вперше розроблено і досліджено моделі стабілізаторних

пальників для спалювання альтернативних низько реакційних газових палив; - отримані експериментальні дані та одержані узагальнюючі залежності стосовно характеристик робочого процесу горіння газів різного складу, який може суттєво змінюватись під час роботи. Ключові слова: пошкодження, модель, ремонт, термін служби, граничні умови, газифікація, котлоагрегат, пальник, струмінь, газове паливо, термонапруженість, біомаса.

44.04.24.0310/0824U000478

Мороз Олег Сергійович Зниження термічних напружень і підвищення терміну служби елементів енергетичного обладнання шляхом використання стабілізаторних пальників.: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 621.311.22; 620.9:662.92; 658.264

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню впливу змінного в просторі і часі високотемпературного поля продуктів згоряння в топковому просторі на характеристики міцності, напружено-деформований стану, мало циклової втомленості, пошкодження енергетичного обладнання, а також підвищенню ефективності та надійності елементів, які мають високу температуру, шляхом використання нових схем і конструкцій пальникових пристроїв, які також дозволяють використовувати альтернативні види палив. В роботі показана актуальність теми, яка пов'язана з тим, що значна кількість енергетичних

та промислових об'єктів – котлів, печей, підігрівачів, сушил, газотурбінних установок тощо, які використовуються в енергетиці та промисловості України, характеризується значною моральною та фізичною зношеністю, вимагає ремонту і покращення ефективності роботи. Виконано огляд роботоспроможності металів при високих температурах, надійність роботи, проаналізовано характеристики міцності металу при високих температурах і робота в нестационарних температурних умовах, в тому числі в умовах температурної нерівномірності. Розглянуті основні джерела температурної нерівномірності в енергетичному обладнанні. Експериментальні дослідження виконувались з використанням обладнання кафедри ТАЕ і відповідної вимірювальної апаратури. Розглянуто фактори, які впливають на термонапружений стан високотемпературного обладнання і запропонована методика розрахунку залишкового ресурсу високотемпературних елементів. Для дослідження теплового стану трубопроводів котла виконувалась побудова 3D просторового аналога топкового простору котлоагрегату. Виконане моделювання і аналіз допомогли запобігти дорогим і тривалим експериментам. Були послідовно виконані гідрогазодинамічний розрахунок і вибрана модель турбулентності. Розрахунки виконувались з використанням програмного комплексу ANSYS Fluent. Користуючись розробленою методикою, на підставі вимірюваних або розрахованих температур, можна орієнтовно розрахувати термонапружений стан енергетичного обладнання і термін експлуатації до руйнування. Створена комп'ютерна модель дозволила гнучко

змінювати і отримати відповідне поле температур перед патрубком. В мікрофакельних стабілізаторних пальниках є можливість впливати на профіль температури газів в повздовжньому і поперечному перерізах конструктивними засобами – зміною кроку стабілізаторів та їх ширини, зміною (або прикриттям) подачі газу на окремі стабілізатори, відносним зміщенням стабілізаторів вздовж і поперек потоку. З метою розширення використання альтернативних газів в енергетиці і промисловості були розроблені і дослідженні мікрофакельні стабілізаторні пальники для спалювання забаластованих газових палив. Розроблено метод і конструкції стабілізаторних пальникових пристроїв, які забезпечують підвищення сталості горіння забаластованого палива при концентрації домішок від 0 % до 100 % (відсутність палива - подача баласту). Для цього прийнята комбінована технологія подачі палив, при якій струмені низькорекційного палива проходять через високо температурні факели і відбувається сталий процес горіння обох палив незалежно від концентрації домішки з забаластованому паливі. Потужність пальника підтримується за рахунок збільшення витрати палива, яке подається на стабілізуючий факел. Сталість і довжина загального факелу визначається характеристиками запалюючого факелу. Розроблено три варіанти модулів стабілізаторних пальників з різними схемами подачі альтернативного і стабілізуючого палив. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що . - вперше за допомогою комплексу ANSYS Fluent розроблена програма визначення термічного і термо-напруженого стану високотемпературних елементів енергетичного обладнання; -

розроблена програма розрахункової оцінки терміну експлуатації високотемпературних елементів в стаціонарних і змінних режимах; - доповнені експериментальні дані і уточнені залежності щодо вирівнювання характеристик газового потоку в топковому просторі при використанні стабілізаторних пальників; - показана можливість регулювання поля температур газів в топковому просторі зміною конструктивних параметрів стабілізаторних пальників; - вперше запропонована технологія спалювання забаластованих низько реакційних газових палив в стабілізаторних пальниках; - вперше розроблено і досліджено моделі стабілізаторних пальників для спалювання альтернативних низько реакційних газових палив; - отримані експериментальні дані та одержані узагальнюючі залежності стосовно характеристик робочого процесу горіння газів різного складу, який може суттєво змінюватись під час роботи. Ключові слова: пошкодження, модель, ремонт, термін служби, граничні умови, газифікація, котлоагрегат, пальник, струмінь, газове паливо, термонапруженість, біомаса.

44.33 Атомна енергетика

44.04.24.0311/0224U000599

Вибір і калібровка моделі тепловологісного стану НБК для аналізу нерівномірності температури і вологи в кільцевому просторі, а також аналізу енергоефективності системи вентиляції: Заключний звіт/Інститут технічної теплофізики Національної академії наук України; Керівник Круковський Павло Григорович - ДР 0123U105371, УДК 621.311.25:621.039

Моделі 1Д та 3Д одночасно калібруються як за нестационарними експлуатаційними даними вимірювань температур, вологості і тисків, що надходять із НБК впродовж місяців, так і між собою. Це надає можливість використовувати 1D модель для довготривалого (місяці і роки) аналізу тепловологісного стану НБК в окремих 20-и точках НБК, так і аналізу в детальних розподілах температури, вологості і тисків за допомогою 3D CFD- моделі з 1 млн. розрахункових комірок з метою контролю нерівномірностей температур і вологи в КП.

44.37 Геліоенергетика

44.04.24.0312/0224U000611

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Технічні науки" Національного авіаційного університету: Заключний звіт/Національний авіаційний університет; Керівник Луцький Максим Георгійович - ДР 0121U114093, УДК 621.311.243, 69:658.512.23; 69:331.101.1, 656.71, 623.746-519

567

Модернізація комплексу безпілотного повітряного судна М-7-В5 «небесний патруль». Підготовка до сертифікації навчально-наукового центру безпілотної авіації «Віраж» та М-7-В5 «Небесний патруль». Модернізація діючого зразка ПС-11, розробка програм та методик випробувань та їх апробація. Розробка проекту доповнення до авіаційних правил України в частині використання в БАС енергетичних установок на сонячних батареях. Формування принципів та

методів проектування ергодизайнерських вимог до забезпечення ефективності експлуатації авіаційних систем. Проведення інструментальної оцінки стану аеродромних конструкцій, визначення факторів, що впливають на їх експлуатаційну довговічність та надійність. Обґрунтування вибору методів та засобів виконання робіт з ремонту або реконструкції аеродромів в залежності від експлуатаційного стану конструкцій.

45

ЕЛЕКТРОТЕХНІК

А

45.01 Загальні питання електротехніки

45.04.24.0313/0224U000687

Наукове обґрунтування та розробка методів і засобів підвищення безвідмовності потужного генеруючого обладнання ТЕС, ГЕС і АЕС: Заключний звіт/Інститут електродинаміки Національної академії наук України; Керівник Кенсицький Олег Георгійович - ДР 0119U001213, УДК 621.313.3, 621.3.001.5; 621.3.001.57; 621.3:51-7; 621.3:007, 621.3.08; 621.3.001.4; 621.3:658.562; 621.3:658.62.018.012

243

Створення математичних і фізичних моделей та проведення досліджень перебігу теплових, електромагнітних та термомеханічних процесів в активних елементах потужних турбо- і гідрогенераторів при зародженні та

розвитку дефектів різної фізичної природи, розробка та наукове обґрунтування ефективних методів, засобів і конструктивних рішень щодо забезпечення необхідного рівня безвідмовності генеруючого устаткування в експлуатації

45.04.24.0314/0224U000687

Наукове обґрунтування та розробка методів і засобів підвищення безвідмовності потужного генеруючого обладнання ТЕС, ГЕС і АЕС: Заключний звіт/Інститут електродинаміки Національної академії наук України; Керівник Кенцицький Олег Георгійович - ДР 0119U001213, УДК 621.313.3, 621.3.001.5; 621.3.001.57; 621.3:51-7; 621.3:007, 621.3.08; 621.3.001.4; 621.3:658.562; 621.3:658.62.018.012

243

Створення математичних і фізичних моделей та проведення досліджень перебігу теплових, електромагнітних та термомеханічних процесів в активних елементах потужних турбо- і гідрогенераторів при зародженні та розвитку дефектів різної фізичної природи, розробка та наукове обґрунтування ефективних методів, засобів і конструктивних рішень щодо забезпечення необхідного рівня безвідмовності генеруючого устаткування в експлуатації

45.09 Електротехнічні матеріали

45.04.24.0315/0224U000747

Багатозонність електронних станів: фізика та застосування: Заключний

звіт/Державна наукова установа "Київський академічний університет"; Керівник Кордюк Олександр Анатолійович - ДР 0120U104857, УДК 621.315.55/.58:538.945

198

Метою роботи є виявлення загальних механізмів впливу багатозонності на електронні властивості функціональних квантових матеріалів, в першу чергу надпровідників, та демонстрація прикладів їх практичного застосування. Зокрема, буде (1) побудовано модель, що пояснює кореляцію температури переходу надпровідників та близькості їх електронної структури до топологічного переходу Ліфшиця та запропоновано алгоритм пошуку надпровідників з вищими критичними температурами; (2) змодельовано вплив багатозонності на фазову когерентність та інтерференційні явища у надпровідниках та виявлено пов'язані з цим особливості транспортних та НВЧ властивостей таких матеріалів; (3) визначено роль міжзонних переходів у посиленні надпровідності на інтерфейсах та підібрано оптимальну геометрію контактів для застосування у нових надпровідних квантових інтерферометрах.

45.29 Електричні машини

45.04.24.0316/0224U000687

Наукове обґрунтування та розробка методів і засобів підвищення безвідмовності потужного генеруючого обладнання ТЕС, ГЕС і АЕС: Заключний звіт/Інститут електродинаміки Національної академії наук України; Керівник Кенцицький Олег Георгійович - ДР 0119U001213, УДК 621.313.3, 621.3.001.5; 621.3.001.57; 621.3:51-7;

621.3:007, 621.3.08; 621.3.001.4;
621.3:658.562; 621.3:658.62.018.012

243

Створення математичних і фізичних моделей та проведення досліджень перебігу теплових, електромагнітних та термомеханічних процесів в активних елементах потужних турбо- і гідрогенераторів при зародженні та розвитку дефектів різної фізичної природи, розробка та наукове обґрунтування ефективних методів, засобів і конструктивних рішень щодо забезпечення необхідного рівня безвідмовності генеруючого устаткування в експлуатації

45.41 Електропривод

45.04.24.0317/0224U000637

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керуваними двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

80

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного

та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

45.04.24.0318/0224U000685

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керуваними двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

407

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

45.04.24.0319/0224U000637

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керуваними двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний

звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

80

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

45.43 Електротермія

45.04.24.0320/0224U000636

Розробити методи та засоби підвищення ефективності та надійності індукційних установок електротермічної обробки металевих розплавів і деталей складної форми" (шифр "Елінд-П").: Заключний звіт/Інститут електродинаміки Національної академії наук України; Керівник Шидловський Анатолій Корнійович - ДР 0122U000534, УДК 621.311, 621.365.5, 621.365.91:537.533

5

Розробка нових методів і засобів інтелектуальної діагностики технічного стану та підвищення ефективності й надійності індукційних установок

електротермічної обробки металевих розплавів і деталей складної форми на основі комп'ютерного моделювання електромагнітних і теплових процесів в елементах установок та систем їх електроживлення.

45.04.24.0321/0224U000636

Розробити методи та засоби підвищення ефективності та надійності індукційних установок електротермічної обробки металевих розплавів і деталей складної форми" (шифр "Елінд-П").: Заключний звіт/Інститут електродинаміки Національної академії наук України; Керівник Шидловський Анатолій Корнійович - ДР 0122U000534, УДК 621.311, 621.365.5, 621.365.91:537.533

5

Розробка нових методів і засобів інтелектуальної діагностики технічного стану та підвищення ефективності й надійності індукційних установок електротермічної обробки металевих розплавів і деталей складної форми на основі комп'ютерного моделювання електромагнітних і теплових процесів в елементах установок та систем їх електроживлення.

45.53 Електротехнічне устаткування спеціального призначення

45.04.24.0322/0224U000685

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керуваними двигунами, які не містять

рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

407

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

45.04.24.0323/0224U000637

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керованими двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

80

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

47 ЕЛЕКТРОНІКА. РАДІОТЕХНІКА

47.05 Теоретична радіотехніка

47.04.24.0324/0224U000676

Розробка рекомендацій щодо детектування сигналів з невідомими параметрами шумоподібної модуляції: Заключний звіт/Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського "; Керівник Зінченко Ярослав Вікторович - ДР 0122U200235, УДК 537.87;621.371, 539.123.17;539.124.17;539.125.17;539.126.17, 621.391.822; 621.391.82

101

Розробка рекомендацій щодо детектування сигналів з невідомими параметрами шумоподібної модуляції

47.04.24.0325/0224U000739

Розроблення програмних модулів керування телеметричними даними, шифр "Ремоут-4": Заключний звіт/Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; Керівник Заїчко Костянтин Вікторович - ДР 0122U001837, УДК 621.391

53

Створення програмних модулів формування коротких відеорядів

47.09 Матеріали для електроніки і радіотехніки

47.04.24.0326/0224U000563

Синтез і характеристика нових багатофункціональних матеріалів на основі широкозонних напівпровідників, діелектриків і полімерів: Заключний звіт/Львівський національний університет імені Івана Франка; Керівник Турко Борис Ігорович - ДР 0122U001520, УДК 621.315.592, 621.315.61, 666.265; 621.387.464, 539.216; 539.22; 538.91Ф405; 548; 620.18

113

Створення багатофункціональних наноструктурованих, композитних і модифікованих домішками систем нового типу на основі широкозонних напівпровідників і полімерів, що поєднують властивості різних класів матеріалів та зможуть бути одночасно використані в різних галузях функціональної електроніки.

47.04.24.0327/0224U000563

Синтез і характеристика нових багатофункціональних матеріалів на основі широкозонних напівпровідників, діелектриків і полімерів: Заключний звіт/Львівський національний університет імені Івана Франка; Керівник Турко Борис Ігорович - ДР 0122U001520, УДК 621.315.592, 621.315.61, 666.265; 621.387.464, 539.216; 539.22; 538.91Ф405; 548; 620.18

113

Створення багатофункціональних наноструктурованих, композитних і модифікованих домішками систем нового типу на основі широкозонних напівпровідників і полімерів, що поєднують властивості різних класів матеріалів та зможуть бути одночасно використані в різних галузях функціональної електроніки.

47.04.24.0328/0824U000434

Рябоштан Валентин Анатолійович
Термічна стабільність нано- та мікрокристалічних псевдосплавів на основі міді: Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" - захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 621.78; 539.216; 539.22; 538.91Ф405; 548; 620.18 ; 621.373

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі представлені результати експериментальних та теоретичних досліджень формування структури та закономірностей структурних змін під впливом температури у псевдосплавах міді з низькою концентрацією таких легуючих елементів, як молібден та тантал, що

були отримані методом вакуумної конденсації із парової фази (method PVD). Метою дисертаційної роботи є дослідження процесів формування вакуумних конденсатів міді з низькою концентрацією легуючого елементу (молібден/тантал), структурні зміни, що відбуваються в них під дією температури, та механізми термічної стабілізації структури легуючими елементами, що знаходяться в матричному металі у різному структурно-фазовому стані. Об'єктом дослідження є термічна стабільність мікро та наноструктурних матеріалів, що є актуальною проблемою для всіх дисперсних сплавів та композиційних матеріалів. Предметом дослідження процеси та явища, що призводять значного підвищення термічної стабільності та механічних властивостей у системах Cu-Mo та Cu-Ta, при вмісті легуючого компонента в діапазоні від 0,3 до 0,4 ат%. Методичною та теоретичною базою дослідження є фундаментальні положення теорії фізичної адсорбції, методичні розробки та наукові праці провідних вчених з питань вивчення адсорбційних та рекристалізаційних процесів. При вирішенні завдань дисертаційного дослідження застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: методи отримання зразків у вигляді фольг псевдосплавів; спеціальні методи вивчення стану структури (мікроскопія, електронна мікроскопія, рентгенівська дифрактометрія, рентгенофлуоресцентний метод (РФА) та енергодисперсійну рентгенівську спектроскопію (EDS)); методи вибору фізичних властивостей (напр., вимір мікротвердості за допомогою твердоміра ПМТ-3); метод температурної обробки у вакуумі; спеціальні методи отримання, обробки та обчислення інформації, яку дають знімки структури, отримані різними способами;

математичне та комп'ютерне моделювання; абстрактно-логічні методи - для теоретичних узагальнень результатів дослідження. Актуальність теми роботи пов'язана з проблемою підвищення стабільності нано- і субмікроструктурних металів, що мають унікальні функціональні властивості, але їхнє практичне використання обмежується низькою термічною стабільністю вихідного стану. Теоретичні і експериментальні результати, які є в світовій літературі, дозволяють зробити висновок про можливість розв'язання цієї проблеми шляхом цілеспрямованого легування матричних металів елементами, що мають по відношенню до них ексклюзивні фізико-хімічні властивості. Атоми цих речовин в певних технологічних умовах отримання металу, або термічної обробки здатні формувати сегрегації на границях зерен матричних металів і в результаті стабілізувати вихідний структурний стан і фізико-механічні властивості при температурному або іншому енергетичному впливі. Наукова новизна проведеного дослідження полягає у явищах, що вперше були зафіксовані під час експериментів, а також висунутих теоріях щодо механізмів, за якими ці явища відбуваються. В дисертаційній роботі здобуті нові знання про механізми формування структури псевдосплавів міді під час їх осадження з парової фази у вакуумі та умови формування й розпаду аномальних розчинів легуючих елементів, що в звичайних умовах не мають розчинності, у матриці міді; про механізми та фактори, що підвищують термічну стабільність мікро- та наноструктурних матеріалів на основі міді. Здобувачем зафіксовано низку нових явищ під час експерименту та висунуто ряд тез, що пояснюють ці явища. На основі експериментальних

результатів проведено моделювання фізичної взаємодії між атомами легуючого компоненту та поверхнею зерна матричного металу. Результати експериментальних і теоретичних досліджень, отримані при виконанні роботи, можуть бути використані в якості наукової основи нових технологій отримання нано- і субмікросталічних металів у вигляді плівок, фольг, покриттів і масивних виробів з надвисоким поєднанням міцневих і електропровідних властивостей. Особливістю цих металів в порівнянні з існуючими аналогами, які виробляють в Україні і за кордоном, є специфічний структурний стан, стабільний до 0,8-0,9 від температури плавлення матричного металу, що на 200-300°C перевищує аналогічні показники, застосовувані в даний час для сплавів на основі міді. Розроблені метали на основі міді можуть бути використані в якості покриттів і самостійних елементів електроконтактних матеріалів, наконечників, електродів точеного зварювання, високопровідних і термічно стабільних елементів електронної техніки і т.д. Отримані в дисертації результати можуть бути використані в наукових центрах і університетах України і за її межами, де розвивається аналогічна тематика досліджень.

49 ЗВ'ЯЗОК

49 ЗВ'ЯЗОК

49.04.24.0329/0824U000585

Давидовський Юрій Костянтинович
Моделі та методи прийняття рішень при формуванні складу телекомунікаційних послуг з урахуванням структури мережі:
Дис...Доктор філософії/ Національний

аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 621.391; 621.391:519.72; 654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8;

с. - Бібліогр.: назв

Розробка методів та моделей аналізу і модернізації структури комп'ютерної мережі для забезпечення якості сучасних телекомунікаційних послуг є актуальною науково-прикладною задачею. Об'єктом дослідження є процеси аналізу та модернізації структури комп'ютерних мереж. Предметом дослідження є моделі, методи та інформаційна технологія моделювання комп'ютерних мереж для прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг. Метою дисертаційного дослідження є підвищення обґрунтованості прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг на основі результатів імітаційного моделювання структури комп'ютерної мережі для оцінки її основних параметрів. Науковою новизною дисертації є: 1. Вперше розроблено метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі, який на відміну від існуючих, оснований на моделюванні її структури з урахуванням фрактальних властивостей трафіку, що дозволить обґрунтувати прийняття рішення щодо впровадження нових послуг. 2. Удосконалено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг, шляхом прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. 3. Набула подальшого розвитку модель оцінки навантаження в комп'ютерній мережі шляхом емуляції механізму ковзаючого вікна, що дозволяє

виявити перевантаження в процесі імітаційного моделювання мережі. 4. Набула подальшого розвитку прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, що надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових послуг. У першому розділі проведено розгляд стану індустрії інтернет телекомунікацій на сьогоднішній день, а також проблем, які виникають через безперервний розвиток сервісів та збільшення кількості абонентів. Проаналізовано чинники впливу зовнішнього середовища на функціонування комп'ютерних мереж. Розглянута концептуальна основа та досліджено розвиток методів модернізації комп'ютерних мереж. Зроблено висновок про необхідність приймати ефективні рішення щодо вибору стратегій розвитку мережі для максимального використання її ресурсів. Досліджено роль моделювання в прогнозуванні характеристик комп'ютерних мереж і зроблено висновок, що важливим завданням є статистичний аналіз даних про обсяг трафіку з різних мереж за різні періоди часу. У другому розділі розглянуто основні параметри якості телекомунікаційних послуг, які відображають можливість і ефективність транспортування інформації в комп'ютерній мережі. Зроблено висновок, що відповідно до вимог абонентів щодо якості телекомунікаційних послуг здійснюється формування структури мережі, вибір транспортних протоколів, апаратного та програмного забезпечення. Розроблено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг на основі результатів прогнозування обсягу

вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. У третьому розділі запропонований метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі на основі моделювання, оптимізації та перебудови структури мережі. У четвертому розділі сформована архітектура прикладної інформаційної технології для моделювання поведінки комп'ютерної мережі на базі мікросервісів, з урахуванням потенційних можливостей для горизонтального масштабування аналітичних можливостей системи. Підтверджена адекватність розроблених методу та моделей на базі практичних розрахунків тестового прикладу. Розглянуто процедуру модернізації мережі із застосуванням інформаційної технології для моделювання поведінки мережі. Розглянута можливість знаходження мінімально допустимого впливу на мережу для досягнення максимально можливого збільшення QoS, для економії часу та коштів під час модернізації комп'ютерної мережі. Виділений напрям покращення моделі шляхом додавання окремого модулю, який пропонує можливі зміни, де кількість змін та кількість відкладених ітерацій передачі даних прагне до нуля. Таким чином, сукупність запропонованих в роботі методу та моделей була реалізована програмно і підтверджено адекватність отриманих результатів моделювання. Розроблена прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, яка надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових телекомунікаційних послуг. В результаті виконання роботи було розроблено методи та моделі, які дозволили розширити методологічний апарат прийняття рішень з управління

послугами телекомунікаційних операторів. Практичною цінністю розробленої інформаційної технології є можливість спрогнозувати «вузькі місця» під час модернізації комп'ютерної мережі, або навпаки - вказати на надмірність певних рішень, щоб у перспективі зекономити значні кошти провайдерів та операторів послуг зв'язку.

49.27 Система передачі

49.04.24.0330/0224U000753

Розроблення контролера програмно-апаратного керування параметрами живлення для радіотехнічних пристроїв, шифр "Джерело-2": Заключний звіт/Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; Керівник Заїчко Костянтин Вікторович - ДР 0122U001766, УДК 621.391.1

30

Створення універсального контролера забезпечення живлення для навантаження з різними параметрами

49.33 Мережі і вузли зв'язку

49.04.24.0331/0224U000743

Розроблення та виготовлення пристрою блокування радіотехнічних пристроїв з використанням цифрової обробки сигналів та з можливістю переналаштування частотних каналів (шифр "Фенікс-3"): Заключний звіт/Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; Керівник Заїчко Костянтин Вікторович - ДР 0121U109249, УДК

654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8

16

Розробити та виготовити пристрій, здатний блокувати інші радіотехнічні пристрої, на основі цифрової обробки сигналів та з можливістю переналаштування частотних каналів

49.04.24.0332/0224U000740

НДР «Фенікс-4» Розроблення пристрою з можливістю дистанційної діагностики параметрів модулів блокування радіотехнічних пристроїв: Заключний звіт/Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України; Керівник Заїчко Костянтин Вікторович - ДР 0122U002066, УДК 654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8

26

Розроблення пристрою з можливістю дистанційної діагностики параметрів модулів блокування радіотехнічних пристроїв

49.04.24.0333/0824U000585

Давидовський Юрій Костянтинович
Моделі та методи прийняття рішень при формуванні складу телекомунікаційних послуг з урахуванням структури мережі: Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 621.391; 621.391:519.72; 654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8;

с. - Бібліогр.: назв

Розробка методів та моделей аналізу і модернізації структури комп'ютерної мережі для забезпечення якості сучасних телекомунікаційних послуг є актуальною науково-прикладною задачею. Об'єктом дослідження є процеси аналізу та модернізації структури комп'ютерних мереж. Предметом дослідження є моделі, методи та інформаційна технологія моделювання комп'ютерних мереж для прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг. Метою дисертаційного дослідження є підвищення обґрунтованості прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг на основі результатів імітаційного моделювання структури комп'ютерної мережі для оцінки її основних параметрів. Науковою новизною дисертації є: 1. Вперше розроблено метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі, який на відміну від існуючих, оснований на моделюванні її структури з урахуванням фрактальних властивостей трафіку, що дозволить обґрунтувати прийняття рішення щодо впровадження нових послуг. 2. Удосконалено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг, шляхом прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. 3. Набула подальшого розвитку модель оцінки навантаження в комп'ютерній мережі шляхом емуляції механізму ковзаючого вікна, що дозволяє виявити перевантаження в процесі імітаційного моделювання мережі. 4. Набула подальшого розвитку прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, що надає змогу оцінювати основні показники мережі для

обґрунтування рішень щодо впровадження нових послуг. У першому розділі проведено розгляд стану індустрії інтернет телекомунікацій на сьогоднішній день, а також проблем, які виникають через безперервний розвиток сервісів та збільшення кількості абонентів. Проаналізовано чинники впливу зовнішнього середовища на функціонування комп'ютерних мереж. Розглянута концептуальна основа та досліджено розвиток методів модернізації комп'ютерних мереж. Зроблено висновок про необхідність приймати ефективні рішення щодо вибору стратегій розвитку мережі для максимального використання її ресурсів. Досліджено роль моделювання в прогнозуванні характеристик комп'ютерних мереж і зроблено висновок, що важливим завданням є статистичний аналіз даних про обсяг трафіку з різних мереж за різні періоди часу. У другому розділі розглянуто основні параметри якості телекомунікаційних послуг, які відображають можливість і ефективність транспортування інформації в комп'ютерній мережі. Зроблено висновок, що відповідно до вимог абонентів щодо якості телекомунікаційних послуг здійснюється формування структури мережі, вибір транспортних протоколів, апаратного та програмного забезпечення. Розроблено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг на основі результатів прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. У третьому розділі запропонований метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі на основі моделювання, оптимізації та перебудови структури мережі. У четвертому розділі сформована архітектура прикладної інформаційної

технології для моделювання поведінки комп'ютерної мережі на базі мікросервісів, з урахуванням потенційних можливостей для горизонтального масштабування аналітичних можливостей системи. Підтверджена адекватність розроблених методу та моделей на базі практичних розрахунків тестового прикладу. Розглянуто процедуру модернізації мережі із застосуванням інформаційної технології для моделювання поведінки мережі. Розглянута можливість знаходження мінімально допустимого впливу на мережу для досягнення максимально можливого збільшення QoS, для економії часу та коштів під час модернізації комп'ютерної мережі. Виділений напрям покращення моделі шляхом додавання окремого модулю, який пропонує можливі зміни, де кількість змін та кількість відкладених ітерацій передачі даних прагне до нуля. Таким чином, сукупність запропонованих в роботі методу та моделей була реалізована програмно і підтверджено адекватність отриманих результатів моделювання. Розроблена прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, яка надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових телекомунікаційних послуг. В результаті виконання роботи було розроблено методи та моделі, які дозволили розширити методологічний апарат прийняття рішень з управління послугами телекомунікаційних операторів. Практичною цінністю розробленої інформаційної технології є можливість спрогнозувати «вузькі місця» під час модернізації комп'ютерної мережі, або навпаки - вказати на надмірність певних рішень, щоб у

перспективі зекономити значні кошти провайдерів та операторів послуг зв'язку.

49.04.24.0334/0824U000585

Давидовський Юрій Костянтинович
Моделі та методи прийняття рішень при формуванні складу телекомунікаційних послуг з урахуванням структури мережі: Дис...Доктор філософії/ Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут" - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 621.391; 621.391:519.72; 654.1; 654.14; 654.15; 654.16; 654.17; 654.19; 656.8;

с. - Бібліогр.: назв

Розробка методів та моделей аналізу і модернізації структури комп'ютерної мережі для забезпечення якості сучасних телекомунікаційних послуг є актуальною науково-прикладною задачею. Об'єктом дослідження є процеси аналізу та модернізації структури комп'ютерних мереж. Предметом дослідження є моделі, методи та інформаційна технологія моделювання комп'ютерних мереж для прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг. Метою дисертаційного дослідження є підвищення обґрунтованості прийняття рішень з формування складу телекомунікаційних послуг на основі результатів імітаційного моделювання структури комп'ютерної мережі для оцінки її основних параметрів. Науковою новизною дисертації є: 1. Вперше розроблено метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі, який на відміну від існуючих, оснований на моделюванні її структури з урахуванням фрактальних властивостей трафіку, що дозволить обґрунтувати прийняття рішення щодо

впровадження нових послуг. 2. Удосконалено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг, шляхом прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. 3. Набула подальшого розвитку модель оцінки навантаження в комп'ютерній мережі шляхом емуляції механізму ковзаючого вікна, що дозволяє виявити перевантаження в процесі імітаційного моделювання мережі. 4. Набула подальшого розвитку прикладна інформаційна технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, що надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових послуг. У першому розділі проведено розгляд стану індустрії інтернет телекомунікацій на сьогоднішній день, а також проблем, які виникають через безперервний розвиток сервісів та збільшення кількості абонентів. Проаналізовано чинники впливу зовнішнього середовища на функціонування комп'ютерних мереж. Розглянута концептуальна основа та досліджено розвиток методів модернізації комп'ютерних мереж. Зроблено висновок про необхідність приймати ефективні рішення щодо вибору стратегій розвитку мережі для максимального використання її ресурсів. Досліджено роль моделювання в прогнозуванні характеристик комп'ютерних мереж і зроблено висновок, що важливим завданням є статистичний аналіз даних про обсяг трафіку з різних мереж за різні періоди часу. У другому розділі розглянуто основні параметри якості телекомунікаційних послуг, які відображають можливість і ефективність транспортування інформації в

комп'ютерній мережі. Зроблено висновок, що відповідно до вимог абонентів щодо якості телекомунікаційних послуг здійснюється формування структури мережі, вибір транспортних протоколів, апаратного та програмного забезпечення. Розроблено метод прийняття рішень з управління процесами надання телекомунікаційних послуг на основі результатів прогнозування обсягу вхідного потоку та моделювання структури комп'ютерної мережі. У третьому розділі запропонований метод оцінювання параметрів комп'ютерної мережі на основі моделювання, оптимізації та перебудови структури мережі. У четвертому розділі сформована архітектура прикладної інформаційної технології для моделювання поведінки комп'ютерної мережі на базі мікросервісів, з урахуванням потенційних можливостей для горизонтального масштабування аналітичних можливостей системи. Підтверджена адекватність розроблених методу та моделей на базі практичних розрахунків тестового прикладу. Розглянуто процедуру модернізації мережі із застосуванням інформаційної технології для моделювання поведінки мережі. Розглянута можливість знаходження мінімально допустимого впливу на мережу для досягнення максимально можливого збільшення QoS, для економії часу та коштів під час модернізації комп'ютерної мережі. Виділений напрям покращення моделі шляхом додавання окремого модулю, який пропонує можливі зміни, де кількість змін та кількість відкладених ітерацій передачі даних прагне до нуля. Таким чином, сукупність запропонованих в роботі методу та моделей була реалізована програмно і підтверджено адекватність отриманих результатів моделювання. Розроблена прикладна інформаційна

технологія моделювання комп'ютерної мережі шляхом створення імітаційної моделі дослідження її структури, яка надає змогу оцінювати основні показники мережі для обґрунтування рішень щодо впровадження нових телекомунікаційних послуг. В результаті виконання роботи було розроблено методи та моделі, які дозволили розширити методологічний апарат прийняття рішень з управління послугами телекомунікаційних операторів. Практичною цінністю розробленої інформаційної технології є можливість спрогнозувати «вузькі місця» під час модернізації комп'ютерної мережі, або навпаки - вказати на надмірність певних рішень, щоб у перспективі зекономити значні кошти провайдерів та операторів послуг зв'язку.

49.39 Телефонний зв'язок і апаратура

49.04.24.0335/0824U000397

Прокопєць Володимир Андрійович
Комплексний метод планування радіомережі стільникового зв'язку:
Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1--0.2024

УДК: 621.395.721.5; 681.5.09

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі розв'язано актуальну науково-практичну задачу удосконалення процесу планування та оптимізації радіомережі стільникового зв'язку за рахунок застосування технології цифрового двійника. Аналіз специфікацій та рекомендацій Міжнародної спілки електрозв'язку та

консорціуму 3GPP (англ. 3rd Generation Partnership Project) щодо особливостей побудови та функціонування стільникових мереж зв'язку показав, що дані особливості мереж стандарту 3GPP суттєво відрізняються, що вимагає різних підходів до процесу планування та оптимізації цих мереж. Аналіз трендів використання даних мереж виявив, що планування та оптимізація мереж другого та третього покоління є неактуальною задачею, оскільки тренди показують стабільне зменшення частки цих мереж в загальному переданому трафіку. Натомість, доля мереж четвертого та п'ятого покоління стабільно збільшується, окрім того, прогнози, що надаються провідними телекомунікаційними компаніями показують, що тенденція збільшення частки даних мереж зберігатиметься щонайменше до 2027 року. Таким чином, актуальною є задача планування та оптимізації мереж 4G та 5G. В ході аналізу існуючих підходів щодо планування та оптимізації радіомережі стільникового зв'язку виявлено певні їх недоліки, а саме: фокус виключно на технічному аспекті планування, що робить їх малоприматними для використання в реальній мережі, відсутність автоматичного обміну інформацією з мережею, відсутність інтеграції GIS (англ. Geographical Information System) та фокус на одному з двох шляхів проведення оптимізації (конфігураційний або апаратний), без урахування іншого. В літературі задача планування та оптимізації мережі не розглядалася комплексно, в контексті урахування як технічних, так і економічних, маркетингових та юридичних аспектів. Таким чином, актуальною є задача створення удосконаленого методу планування радіомережі системи стільникового зв'язку, який

вирішуватиме основну задачу планування з урахуванням технічного, економічного, маркетингового та юридичного аспектів, можливістю комплексної оцінки рішень щодо оптимізації радіомережі, інтеграцією GIS та автоматизацією обміну даними з мережею щодо її стану.

50 АВТОМАТИКА І ТЕЛЕМЕХАНІКА. ОБЧИСЛЮВАЛЬН А ТЕХНІКА

50.07 Теоретичні основи обчислювальної техніки

50.04.24.0336/0224U000657

Встановлення природи незвичних колективних властивостей неупорядкованих систем: Теорія та першопринципне моделювання: Заключний звіт/Інститут фізики конденсованих систем Національної академії наук України; Керівник Брик Тарас Михайлович - ДР 0123U103903, УДК 532;533;536;538.9, 004.3-185.4; 004.7-185.4

101

Мета проекту — встановлення природи нових екзотичних проявів колективної поведінки в топологічно неупорядкованих матеріалах (зокрема, в іонних і металічних розплавах, надкритичних плинах і склоподібних системах), які можуть спостерігатись як при нормальних умовах, а також при

екстремально високих тисках. Основним завданням є вивчення природи фундаментальних і досі малодосліджених явищ фізики конденсованого стану та фізики м'якої речовини, таких як фазові перетворення рідина-рідина, переходи метал-неметал у неупорядкованих системах і зміна їхніх електронних властивостей, поширення і згасання звуку та його зв'язок із мікроскопічною атомістичною структурою. Поза фундаментальним значенням цих завдань, досягнення у цій ділянці можуть сприяти розвитку прикладних досліджень у різноманітних областях, зокрема в металургії, геофізиці, змінах клімату, фармакології, нафтовидобутку тощо.

50.04.24.0337/0224U000749

Національна безпека через конвергенцію систем фінансового моніторингу та кібербезпеки: інтелектуальне моделювання механізмів регулювання фінансового ринку: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Яровенко Ганна Миколаївна - ДР 0121U109559, УДК 004.3-185.4; 004.7-185.4, 330.4, 336; 336.01; 336.11; 336.741.28; 336.7

615

Розвиток методології та міждисциплінарного методичного інструментарію інтеграції систем фінансового моніторингу та кібербезпеки фінансового ринку для забезпечення фінансово-економічної безпеки держави та захисту прав споживачів фінансових послуг

50.37 Обчислювальні центри (ОЦ)

50.04.24.0338/0824U000662

Цмоканич Іван Володимирович Методи та алгоритми захисту інформації від високочастотного нав'язування:

Дис...Доктор філософії/ Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 004.7

с. - Бібліогр.: назв

АНОТАЦІЯ Цмоканич І.В. Методи та алгоритми захисту інформації від високочастотного нав'язування – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 125 – «Кібербезпека». – Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій Міністерства освіти і науки України, Київ, 2023. У дисертаційній роботі вирішується актуальне науково-технічне завдання щодо розробки методів та алгоритмів захисту інформації від високочастотного нав'язування. Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно вирішити наступні окремі завдання дослідження: 1. Проаналізувати сучасний стан захищеності інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування на об'єктах інформаційної діяльності та критичної інфраструктури. 2. Дослідити сучасні методи та способи захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування. 3. Розробити модель блокування перехоплення інформації, яка забезпечує руйнацію інформативних параметрів небезпечних сигналів, сформованих високочастотним нав'язуванням. 4. Розробити модель захисту інформації, яка забезпечує пошук оптимальних

параметрів ефективних завадових захисних сигналів, здатних забезпечити руйнування інформативних параметрів небезпечних сигналів високочастотного нав'язування на основній частоті та комбінаційних гармоніках зондуючого сигналу. 5. Експериментально перевірити достовірність розроблених моделей та методу захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування. 6. Розробити модель розрахунку коефіцієнту захищеності інформації від небезпечних сигналів високочастотного нав'язування 7. Розробити методику захисту інформації від небезпечних сигналів високочастотного нав'язування. 8. Провести оцінку ефективності впливу захисних сигналів на небезпечні сигнали високочастотного нав'язування, в якій використано інформаційно-ентропійний критерій якості приймання радіосигналів. Об'єктом дослідження є процес захисту інформації від витоку каналами, утвореними методом високочастотного нав'язування. Предметом дослідження є методи та алгоритми захисту інформації від високочастотного нав'язування. Методи досліджень ґрунтуються на використанні теорії ймовірностей, параметричної ідентифікації систем, спектрального оцінювання, методів цифрової обробки сигналів, кореляційного аналізу, математичного аналізу, лінійної алгебри, математичного та комп'ютерного моделювання, а також теоретичних основ статистичної радіотехніки. Наукова новизна одержаних результатів. У процесі теоретичних і експериментальних досліджень та моделювання одержано наступні нові наукові результати: 1. Вперше запропоновано модель блокування процесу перехоплення інформації каналами високочастотного нав'язування, яка на основі процесу суперпозиції близьких по частоті

гармонічних коливань дозволяє забезпечити ефект «биття» частот шляхом руйнування інформативних параметрів небезпечних сигналів і блокує витік інформації каналами високочастотного нав'язування. 2. Удосконалено модель захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування, яка, на відміну від існуючих, побудована на основі навмисного «качання» частоти і забезпечує руйнування інформативних параметрів небезпечних сигналів високочастотного нав'язування не тільки на основній частоті, а й на комбінаційних гармоніках небезпечного зондуючого сигналу. 3. Удосконалено модель розрахунку коефіцієнта оцінки захищеності інформації, яка, на відміну від існуючих, побудована на основі порівняння енергетичних складових, виміряних в смугах, достатніх для перехоплення, небезпечних та захисних сигналів і забезпечує кількісну оцінку захищеності на основі встановленого значення коефіцієнта з врахуванням параметрів та значень небезпечного зондуючого сигналу. 4. Вперше розроблено метод захисту інформації від витоку каналами високочастотного нав'язування, який базується на основі алгоритму блокування та руйнування інформативних параметрів небезпечного сигналу високочастотного нав'язування, що забезпечує захист інформації по заданих значеннях коефіцієнта захищеності. Практичне значення одержаних результатів: Запропоновані моделі та методи можуть бути використані дослідно-конструкторськими організаціями та державними структурами при розробці та удосконаленні оцінки захищеності інформації під час проведення інструментального контролю різнотипних об'єктів інформаційної

діяльності критичної інфраструктури та вирішення комплексних проблем щодо захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності критичної інфраструктури.

50.41 Програмне забезпечення обчислювальних машин, комплексів і мереж

50.04.24.0339/0224U000566

Розробка та імплементація інструментів цифрової трансформації легкої промисловості: Заключний звіт/Хмельницький національний університет; Керівник Захаркевич Оксана Василівна - ДР 0122U001213, УДК 004.49; 004.056.57, 675.05; 675.6.05

254

Мета – розробити серію мобільних додатків-інструментів для підтримки процесів проєктування та виготовлення виробів легкої промисловості, які можна буде використовувати як на виробництві, так і в процесі навчання

50.04.24.0340/0524U000026

Сабат Володимир Іванович
Методологічні основи інформаційних технологій захисту документообігу в ієрархічних автоматизованих системах управління: Дис... Доктор технічних наук/ Українська академія друкарства - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 004.45; 681.51; 681.52

с. - Бібліогр.: назв

В дисертаційній роботі досліджується науково-прикладна проблема створення методологічних основ інформаційних технологій формування методів та засобів захисту електронних ресурсів в складних ієрархічних структурах управління з використанням автоматизованої системи документообігу (АСДО) в умовах підвищених ризиків і дії загроз та атак. Практична реалізація методу комплексного використання інформаційно-системної технології оцінювання ризику здійснювалась для поліграфічних підприємств, за допомогою розробленого в роботі алгоритму та програмного забезпечення, на основі чого виявлено 27 критичних та ймовірнісних загроз для активів підприємства, проведено ранжування активів у порядку зменшення їх схильності до ризиків. На основі практичної реалізації системно-концептуального методу захисту доступу до АСДО, з контролем рівня повноважень доступу до документів, збільшилась ефективність функціонування та управління поліграфічним підприємством на 20%. Ключові слова: автоматизована система документообігу, система захисту, управління повноваженнями, ризики, загрози, атаки, вразливості, політика безпеки, ієрархічні системи управління, ієрархія, логіка, категорії, кібербезпека.

50.43 Системи автоматичного керування, регулювання і контролю

50.04.24.0341/0824U000397

Прокопєць Володимир Андрійович
Комплексний метод планування

радіомережі стільникового зв'язку:
Дис...Доктор філософії/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 621.395.721.5; 681.5.09

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі розв'язано актуальну науково-практичну задачу удосконалення процесу планування та оптимізації радіомережі стільникового зв'язку за рахунок застосування технології цифрового двійника. Аналіз специфікацій та рекомендацій Міжнародної спілки електрозв'язку та консорціуму 3GPP (англ. 3rd Generation Partnership Project) щодо особливостей побудови та функціонування стільникових мереж зв'язку показав, що дані особливості мереж стандарту 3GPP суттєво відрізняються, що вимагає різних підходів до процесу планування та оптимізації цих мереж. Аналіз трендів використання даних мереж виявив, що планування та оптимізація мереж другого та третього покоління є неактуальною задачею, оскільки тренди показують стабільне зменшення частки цих мереж в загальному переданому трафіку. Натомість, доля мереж четвертого та п'ятого покоління стабільно збільшується, окрім того, прогнози, що надаються провідними телекомунікаційними компаніями показують, що тенденція збільшення частки даних мереж зберігатиметься щонайменше до 2027 року. Таким чином, актуальною є задача планування та оптимізації мереж 4G та 5G. В ході аналізу існуючих підходів щодо планування та оптимізації радіомережі стільникового зв'язку виявлено певні їх недоліки, а саме: фокус виключно на технічному аспекті

планування, що робить їх малоприсадибними для використання в реальній мережі, відсутність автоматичного обміну інформацією з мережею, відсутність інтеграції GIS (англ. Geographical Information System) та фокус на одному з двох шляхів проведення оптимізації (конфігураційний або апаратний), без урахування іншого. В літературі задача планування та оптимізації мережі не розглядалася комплексно, в контексті урахування як технічних, так і економічних, маркетингових та юридичних аспектів. Таким чином, актуальною є задача створення удосконаленого методу планування радіомережі системи стільникового зв'язку, який вирішуватиме основну задачу планування з урахуванням технічного, економічного, маркетингового та юридичного аспектів, можливістю комплексної оцінки рішень щодо оптимізації радіомережі, інтеграцією GIS та автоматизацією обміну даними з мережею щодо її стану.

50.04.24.0342/0524U000026

Сабат Володимир Іванович
Методологічні основи інформаційних технологій захисту документообігу в ієрархічних автоматизованих системах управління: Дис... Доктор технічних наук/ Українська академія друкарства - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 004.45; 681.51; 681.52

с. - Бібліогр.: назв

В дисертаційній роботі досліджується науково-прикладна проблема створення методологічних основ інформаційних технологій формування методів та засобів захисту електронних ресурсів в складних ієрархічних структурах

управління з вико-ристанням автоматизованої системи документообігу (АСДО) в умовах підвищених ризиків і дії загроз та атак. Практична реалізація методу комплексного використання інформаційно-системної технології оцінювання ризику здійснювалась для поліграфічних підприємств, за допомогою розробленого в роботі алгоритму та програмного забезпечення, на основі чого виявлено 27 критичних та ймовірнісних загроз для активів підприємства, проведено ранжування активів у порядку зменшення їх схильності до ризиків. На основі практичної реалізації системно-концептуального методу захисту доступу до АСДО, з контролем рівня повноважень доступу до документів, збільшилась ефективність функціонування та управління поліграфічним підприємством на 20%. Ключові слова: автоматизована система документообігу, система захисту, управління повноваженнями, ризику, загрози, атаки, вразливості, політика безпеки, ієрархічні системи управління, ієрархія, логіка, категорії, кібербезпека.

50.49 Автоматизовані системи організаційного керування

50.04.24.0343/0224U000632

Виконання другого етапу дослідно-конструкторської роботи «Розроблення двадцять четвертої черги глобальної автоматизованої інформаційної системи «Гарт» (шифр – система «Гарт»): Заключний звіт/Інститут програмних систем Національної академії наук України; Керівник Алексєєв Віктор Анатолійович - ДР 0123U105084, УДК 658.012.011.56(1/9)

17

Удосконалення технічних та експлуатаційних показників системи “Гарт” та системи “Аркан”, посилення контролю роботи користувачів, модернізації (переведення на веб-технологію) автоматизованих робочих місць, розширення інформаційного обміну між відомчими підсистемами

50.04.24.0344/0224U000633

Виконання першого етапу дослідно-конструкторської роботи «Розроблення двадцять четвертої черги глобальної автоматизованої інформаційної системи “Гарт” (шифр – система “Гарт”): Заключний звіт/Інститут програмних систем Національної академії наук України; Керівник Алексєєв Віктор Анатолійович - ДР 0123U105083, УДК 658.012.011.56(1/9)

20

Удосконалення технічних та експлуатаційних показників системи “Гарт” та системи “Аркан”, посилення контролю роботи користувачів, модернізації (переведення на веб-технологію) автоматизованих робочих місць, розширення інформаційного обміну між відомчими підсистемами

52 ГІРНИЧА СПРАВА

52.01 Загальні питання гірничої справи

52.04.24.0345/0824U000569

Бойченко Геннадій Едуардович
Комплексне обґрунтування заходів щодо створення безпечних умов праці гірників при підтриманні підготовчих виробок крутих вугільних пластів: Дис...Доктор філософії/ Державний вищий навчальний заклад "Донецький національний технічний університет" - Захищена; 1-- 0.2024

УДК: 622:504; 622.882

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації вирішено актуальне наукове завдання щодо комплексного обґрунтування заходів для створення безпечних умов праці у вугільних шахтах з крутим заляганням пластів за рахунок розкриття особливостей механічного травмування гірників внаслідок геомеханічних процесів, що проявляються при розвантаженні вуглепородного масиву та визначенні закономірностей деформування піддатливих охоронних споруд з урахуванням того, що у процесі їх стиснення та зростання жорсткості відбувається меншення швидкості конвергенції бічних порід, що запобігає обваленням та приросту зміщень на контурі підготовчих виробок які підтримуються позаду очисного забою, що дозволяє зберегти їх експлуатаційний стан та підвищити ефективність заходів зі зниження виробничого травматизму. Ідея роботи полягала у обґрунтуванні заходів щодо створення безпечних умов праці у шахтах, які розробляють вугільні пласти крутого падіння за рахунок використання геомеханічних процесів, що проявляються у вуглепородному масиві та закономірностей деформування охоронних споруд підготовчих виробок які підтримуються, що дозволить забезпечити їх експлуатаційний стан по

довжині виїмкової ділянки через обмеження переміщень бічних порід на контурі та запобігти обваленням та механічному травмуванню гірників. Метою роботи було комплексне обґрунтування заходів щодо створення безпечних умов праці гірників при підтриманні підготовчих виробок на виїмкових ділянках вугільних шахт, які розробляють пласти крутого падіння. У роботі були поставлені і вирішені наступні завдання: виконано аналіз виробничого травматизму від обвалень бічних порід у вуглепородному масиві і встановлені напрями для обґрунтування заходів щодо створення безпечних умов праці гірників при підтриманні підготовчих виробок на виїмкових ділянках вугільних шахт; теоретично і експериментально визначено умови стійкості бічних порід та їх напружено-деформований стан навколо підготовчих виробок з урахуванням способу охорони для підвищення безпеки праці гірників; виконано лабораторні дослідження стійкості бічних порід з урахуванням деформаційних характеристик охоронних споруд підготовчих гірничих виробок для запобігання обвалень; виконано шахті інструментальні дослідження стійкості підготовчих виробок на виїмкових ділянках для оцінки безпечних умов праці гірників; встановлено оцінку стійкості відкатних штреків з використанням статистичного аналізу відмов аркового піддатливого кріплення та розроблені технічні рішення для створення безпечних умов праці гірників на виїмкових ділянках. Об'єктом дослідження були процеси управління станом бічних порід у вуглепородному масиві з підготовчими виробками для забезпечення їх стійкості та запобігання обвалень по довжині виїмкової ділянки. Предметом дослідження були закономірності зміни

напруженодеформованого стану бічних порід та споруд при різних способах охорони підготовчих виробок. У роботі використано комплексний підхід, що включав: аналіз і узагальнення відомих досліджень; аналітичні та лабораторні дослідження стійкості бічних порід; методи математичної статистики та планування експериментів; шахті інструментальні спостереження за процесом деформування відкатних штреків; обробку, аналіз та інтерпретацію отриманих результатів.

52.13 Техніка і технологія розроблення родовищ твердих корисних копалин

52.04.24.0346/0224U000293

№2066 Визначення фізико-механічних властивостей гірських порід та вугілля: Заключний звіт/Інститут геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова Національної академії наук України; Керівник Скіпочка Сергій Іванович - ДР 0123U102039, УДК 622.02

14

Визначити фізико-механічні властивості гірських порід та вугілля шахт "Дніпровська" та "Самарська" ВСП "Шахтоуправління "Дніпровське" ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля"

52.04.24.0347/0224U000295

№2077 Визначення фізико-механічних властивостей гірських порід і вугілля: Заключний звіт/Інститут геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова Національної академії наук України;

Керівник Скіпочка Сергій Іванович - ДР
0123U102805, УДК 622.02

12

Визначити фізико-механічні властивості
гірських порід та вугілля шахти
Білозерська

52.04.24.0348/0224U000294

№2051 Визначення фізико-механічних
властивостей гірських порід та вугілля:
Заключний звіт/Інститут геотехнічної
механіки ім. М. С. Полякова
Національної академії наук України;
Керівник Скіпочка Сергій Іванович - ДР
0123U101253, УДК 622.02

17

Визначити фізико-механічні властивості
гірських порід та вугілля шахт ВСП
"Шахтоуправління "ім. Героїв Космосу"
ПрАТ "ДТЕК Павлоградвугілля"

52.04.24.0349/0424U000012

Лівак Оксана Вікторівна Обґрунтування
параметрів розміщення гірських порід
шляхом різкого охолодження при їх
механічному руйнуванні: Дис...Кандидат
технічних наук/ Інститут геотехнічної
механіки ім. М. С. Полякова
Національної академії наук України -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 622.83

с. - Бібліогр.: назв

В роботі встановлено основні
закономірності руйнування гірських
порід в умовах різкого охолодження
поверхні масиву, визначено характер
утворення та розвитку системи тріщин як

по поверхні порід, так і по глибині,
теоретично та експериментально
показано вплив системи тріщин, що
утворюється, на показники механічного
руйнування гірських порід,
запропоновано на рівні винаходів
конструктивні зміни до алмазних
бурових коронок, які дозволяють
збільшити ефективність буріння,
розроблені та впроваджені методичні
рекомендації по обробці масиву гірських
порід через випереджальну свердловину
для ослаблення значних об'єктів породи.
Запропоновано модель руйнування
гірських порід при охолодженні, згідно з
якою поряд з утворенням макротріщин у
масиві за фронтом охолодження
рухається хвиля мікроруйнувань.
Наявність утворення зони
мікроруйнувань підтверджено
експериментально. Встановлено, що
глибина проникнення системи тріщин
углиб масиву в залежності від різниці
температур нагріву та охолодження за
один і той же час описується лінійною
функцією з кутовим коефіцієнтом в
межах 0,001- 0,008, а залежність
зростання ступеня дроблення порід від
різниці температур носить характер
параболи. Отримано залежність для
визначення розміру комірки
розтріскування поверхні породи при
різкому охолодженні. Встановлено, що
залежність розміру комірки
розтріскування від різниці температур
нагріву та охолодження на поверхні
гірських порід описується гіперболічною
функцією, при цьому зі збільшенням
різниці температур 200, 400, 600 °С
розмір комірки сягає 8,2; 1,9; 0,83 мм для
граніту. Проведені дослідження показали,
що зі збільшенням різниці температур
нагрів-охолодження швидкість буріння
алмазно коронкою зростає по лінійній
залежності, при різницях температур 280,
430, 580 °С швидкість буріння

збільшується в 1,4; 1,7; 2,1 рази відповідно по відношенню до буріння необробленої породи. На основі теоретичних та експериментальних досліджень запропоновано способи реалізації термоциклічного розміщення в реальних гірничо-технологічних процесах пов'язаних із руйнуванням та розпушуванням порід. Результати дисертаційної роботи у вигляді методичних рекомендацій впроваджено у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка», Криворізькому національному університеті МОН України, товаристві з обмеженою відповідальністю «АНА-ТЕМС». Очікуваний економічний ефект складає 9 грн на один метр свердловини при бурінні алмазною коронкою діаметром 59 мм, та при розширенні свердловини з 105 мм до 300 мм – 121 грн на один метр.

52.47 Розроблення нафтових і газових родовищ

52.04.24.0350/0224U000426

Удосконалення технологій розробки і транспортування вуглеводнів зі зменшенням впливу на навколишнє середовище: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Ромашко Олександр Васильович - ДР 0123U105262, УДК 622.276.5;622.276.8, 622.279.5;622.279.8

63

Створення науково-технічних основ газогідратної технології, необхідної для проектування основних процесів та апаратів для вирішення завдань

енергоресурсозбереження і екологічних проблем морських акваторій

53 МЕТАЛУРГІЯ

53.01 Загальні питання металургії

53.04.24.0351/0224U000698

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Технічні науки" в Херсонському державному університеті за період з 2021 по 2026 роки: Заключний звіт/Херсонський державний університет; Керівник Песчаненко Володимир Сергійович - ДР 0123U104536, УДК 669:51-7, 620:004

51

Створення організаційних, ресурсних умов, які забезпечують можливість участі у науковій діяльності молоді для вирішення питань побудови інсерційної моделі загальної програмної системи навчального призначення з використанням методів комп'ютерної алгебри

53.04.24.0352/0224U000645

Механізми відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Галкін Андрій Сергійович - ДР 0123U100373, УДК 669:656.13, 658.7, 338.245:656; 338.245:654

92

Розробка механізмів відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування

53.03 Теорія металургійних процесів

53.04.24.0353/0224U000667

Розробка прогнозних моделей процесів десульфурації чавуну різними реагентами і технологічних рішень для створення сучасних комплексів позапічної обробки чавуну: Заключний звіт/Інститут чорної металургії ім. З. І. Некрасова Національної академії наук України; Керівник Шевченко Анатолій Пилипович - ДР 0121U100200, УДК 66.094.522.8:621.745.56

203

Розробка для умов сучасного конвертерного виробництва сталі базових технологічних рішень і пакету методик, що забезпечують вибір і реалізацію найбільш раціональних процесів позапічної десульфурації чавуну різними реагентами при створенні нових і модернізації існуючих комплексів позапічної обробки чавуну

53.39 Порошкова металургія

53.04.24.0354/0224U000591

Фізичні основи створення каркасних металокерамічних композитів із субмікронним зерном для забезпечення екстремально високих балістичних характеристик: Заключний звіт/Національний технічний університет

України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Юркова Олександра Іванівна - ДР 0121U109789, УДК 621.762, 621.762.5, 621.002.3:669.018.025

277

створення фізичних основ керування архітектурою структури металокерамічного твердого тіла для підвищення його балістичних властивостей шляхом збільшення міцності, твердості та питомої ваги на 20 %.

53.49 Металознавство

53.04.24.0355/0224U000606

Інституційний розвиток центру колективного користування науковим обладнанням матеріалознавчого спрямування: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Чорноус Анатолій Миколайович - ДР 0123U102746, УДК 53.083, 669.017:621.039]:620.17.001.4, 539.216; 539.22; 538.91Ф405; 548; 620.18

92

Розширення можливостей центру колективного користування науковим обладнанням матеріалознавчого спрямування для проведення міждисциплінарних наукових досліджень, які відповідають напрямам Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа»

53.04.24.0356/0224U000730

Структурно-фазові механізми керування комплексом поверхневих властивостей

конструкційних і функціональних сплавів комбінованими тепловими, йонними та деформаційними впливами: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Волошко Світлана Михайлівна - ДР 0121U109752, УДК 669.017, 669.14.018.29:669.11;669.14.018.9:669.11, 669.2/.8.018.29

92

Довести перспективність використання комбінованих теплових, йонних та деформаційних впливів у якості інструменту цілеспрямованої модифікації структурно-фазових станів приповерхневої області широкого класу конструкційних і функціональних металевих матеріалів для збільшення довговічності, якості і надійності деталей, виробів і конструкцій транспортного машинобудування та медицини.

53.04.24.0357/0224U000714

Структурно-фазові механізми керування комплексом поверхневих властивостей конструкційних і функціональних сплавів комбінованими тепловими, йонними та деформаційними впливами: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Волошко Світлана Михайлівна - ДР 0121U109752, УДК 669.017, 669.14.018.29:669.11;669.14.018.9:669.11, 669.2/.8.018.29

107

Довести перспективність використання комбінованих теплових, йонних та деформаційних впливів у якості

інструменту цілеспрямованої модифікації структурно-фазових станів приповерхневої області широкого класу конструкційних і функціональних металевих матеріалів для збільшення довговічності, якості і надійності деталей, виробів і конструкцій транспортного машинобудування та медицини.

53.04.24.0358/0824U000434

Рябоштан Валентин Анатолійович
Термічна стабільність нано- та мікрокристалічних псевдосплавів на основі міді: Дис...Доктор філософії/
Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут" -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 621.78; 539.216; 539.22;
538.91Ф405; 548; 620.18 ; 621.373

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі представлені результати експериментальних та теоретичних досліджень формування структури та закономірностей структурних змін під впливом температури у псевдосплавах міді з низькою концентрацією таких легуючих елементів, як молібден та тантал, що були отримані методом вакуумної конденсації із парової фази (method PVD). Метою дисертаційної роботи є дослідження процесів формування вакуумних конденсатів міді з низькою концентрацією легуючого елемента (молібден/тантал), структурні зміни, що відбуваються в них під дією температури, та механізми термічної стабілізації структури легуючими елементами, що знаходяться в матричному металі у різному структурно-фазовому стані. Об'єктом дослідження є термічна

стабільність мікро та наноструктурних матеріалів, що є актуальною проблемою для всіх дисперсних сплавів та композиційних матеріалів. Предметом дослідження процеси та явища, що призводять значного підвищення термічної стабільності та механічних властивостей у системах Cu-Mo та Cu-Ta, при вмісті легуючого компоненту в діапазоні від 0,3 до 0,4 ат%. Методичною та теоретичною базою дослідження є фундаментальні положення теорії фізичної адсорбції, методичні розробки та наукові праці провідних вчених з питань вивчення адсорбційних та рекристалізаційних процесів. При вирішенні завдань дисертаційного дослідження застосовано сучасні загальнонаукові та спеціальні методи: методи отримання зразків у вигляді фольг псевдосплавів; спеціальні методи вивчення стану структури (мікроскопія, електронна мікроскопія, рентгенівська дифрактометрія, рентгенофлуоресцентний метод (РФА) та енергодисперсійну рентгенівську спектроскопію (EDS)); методи вибору фізичних властивостей (напр., вимір мікротвердості за допомогою твердоміра ПМТ-3); метод температурної обробки у вакуумі; спеціальні методи отримання, обробки та обчислення інформації, яку дають знімки структури, отримані різними способами; математичне та комп'ютерне моделювання; абстрактно-логічні методи - для теоретичних узагальнень результатів дослідження. Актуальність теми роботи пов'язана з проблемою підвищення стабільності нано- і субмікроструктурних металів, що мають унікальні функціональні властивості, але їхнє практичне використання обмежується низькою термічною стабільністю вихідного стану. Теоретичні і експериментальні результати, які є в світовій літературі, дозволяють зробити

висновок про можливість розв'язання цієї проблеми шляхом цілеспрямованого легування матричних металів елементами, що мають по відношенню до них ексклюзивні фізико-хімічні властивості. Атоми цих речовин в певних технологічних умовах отримання металу, або термічної обробки здатні формувати сегрегації на границях зерен матричних металів і в результаті стабілізувати вихідний структурний стан і фізико-механічні властивості при температурному або іншому енергетичному впливі. Наукова новизна проведеного дослідження полягає у явищах, що вперше були зафіксовані під час експериментів, а також висунутих теоріях щодо механізмів, за якими ці явища відбуваються. В дисертаційній роботі здобуті нові знання про механізми формування структури псевдосплавів міді під час їх осадження з парової фази у вакуумі та умови формування й розпаду аномальних розчинів легуючих елементів, що в звичайних умовах не мають розчинності, у матриці міді; про механізми та фактори, що підвищують термічну стабільність мікро- та наноструктурних матеріалів на основі міді. Здобувачем зафіксовано низку нових явищ під час експерименту та висунуто ряд тез, що пояснюють ці явища. На основі експериментальних результатів проведено моделювання фізичної взаємодії між атомами легуючого компоненту та поверхнею зерна матричного металу. Результати експериментальних і теоретичних досліджень, отримані при виконанні роботи, можуть бути використані в якості наукової основи нових технологій отримання нано- і субмікроструктурних металів у вигляді плівок, фольг, покриттів і масивних виробів з надвисоким поєднанням міцневих і електропровідних властивостей.

Особливістю цих металів в порівнянні з існуючими аналогами, які виробляють в Україні і за кордоном, є специфічний структурний стан, стабільний до 0,8-0,9 від температури плавлення матричного металу, що на 200-300°C перевищує аналогічні показники, застосовувані в даний час для сплавів на основі міді. Розроблені метали на основі міді можуть бути використані в якості покриттів і самостійних елементів електроконтактних матеріалів, наконечників, електродів точеного зварювання, високопровідних і термічно стабільних елементів електронної техніки і т.д. Отримані в дисертації результати можуть бути використані в наукових центрах і університетах України і за її межами, де розвивається аналогічна тематика досліджень.

55

МАШИНОБУДУВАННЯ

55.03 Машинознавство і деталі машин

55.04.24.0359/0224U000565

Теоретико-експериментальні дослідження зносостійкості деталей трибосистем кочення і ковзання із застосуванням безводневих інтегральних високоенергетичних технологій зміцнення: **Заключний звіт/Хмельницький національний університет; Керівник Диха Олександр Володимирович - ДР 0122U001214, УДК 621.001.63; 621.001.66; 621.001.24; 658.512, 621.825**

160

Створення методів розрахунку на знос та надійність деталей трибо систем ковзання та кочення та оптимізації на їх основі конструкторських і технологічних характеристик процесів дифузійного нанесення покриттів із застосуванням високоенергетичного розряду

55.04.24.0360/0824U000700

Шпуляр Юрій Степанович Підвищення стійкості метало- і деревообробного інструменту електроіскровим легуванням електродами з порошкових дротів.: **Дис...Доктор філософії/ Національний лісотехнічний університет України - Захищена; 1.-.-0.2024**

УДК: 688.511.4:621.793/.795;
629.76/.78:620.22; 621.891:620.178.002.5

с. - **Бібліогр.:** назв

Дисертаційна робота присвячена проблемі підвищення ресурсу роботи виробів, інструмента та технологічного оснащення нанесенням електроіскрових покриттів, одержаних із порошкових дротів (ПД). Прогресивною тенденцією у вирішенні проблеми підвищення працездатності інструмента, деталей машин і технологічного оснащення є нанесення різного роду захисних покриттів. Зокрема, у деревообробній промисловості якість оброблення деревини значною мірою залежить від властивостей дереворізного інструмента. Тому створення на його поверхні відносно тонкого шару зі зміненою структурою та фазовим складом, що забезпечує кращі фізико-механічні властивості та експлуатаційних характеристики, є найбільш економічно вигідним способом збільшення ресурсу

роботи. Електроіскрове легування (ЕІЛ) є одним з найбільш ефективних методів нанесення на робочі поверхні лез металота дереворізальних інструментів покриттів певного хімічного складу, який дає можливість значно підвищити їх зносостійкість. Метод ЕІЛ завдяки своїм перевагам, а саме: можливості переносу на оброблювану поверхню будь-яких струмопровідних матеріалів, у високій міцності, адгезії зміцненого шару з основою, локальному нанесенні покриття без помітної деформації деталей, відсутності нагріву всього об'єму деталі, має широке використання в промисловості. Одним із перспективних шляхів удосконалення технології ЕІЛ є роботи зі створення нових електродних матеріалів, що спрямовані на заміну в структурі електродних сплавів дефіцитних вольфрамівмісних сполук за умови збереження або поліпшення ерозійних характеристик сплавів, їх фізико- механічних та експлуатаційних властивостей.

55.09 **Машинобудівні матеріали**

55.04.24.0361/0224U000567

Ідентифікація термомеханічних параметрів неоднорідних композитних матеріалів та захисних покриттів: Заключний звіт/Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України; Керівник Токовий Юрій Владиславович - ДР 0123U103240, УДК 620.1, 517.958:539.3 , 539.3

21

Проект спрямовано на розробку теоретично-експериментальних методів

ідентифікації ефективних параметрів неоднорідних композитних матеріалів (профілів розподілу макро模улів в залежності від змінної мікроструктури, наявності дефектів, нерегулярних точок межі, тонких прошарків та захисних покриттів) та невідомих параметрів термосилового навантаження елементів конструкцій, виготовлених з неоднорідних композитних матеріалів. Буде запропоновано методика розв'язування задач про визначення теплового і термонапруженого станів шаруватих, функціонально-градієнтних та термочутливих тіл за відсутності інформації про теплове навантаження на частині плоскої поверхні, і додатково відомій поведінці компонент напружено-деформованого стану (температурних переміщень, деформацій чи напружень) на іншій частині межової поверхні. Отримані результати буде верифіковано за допомогою експериментальних досліджень.

55.04.24.0362/0224U000591

Фізичні основи створення каркасних металокерамічних композитів із субмікронним зерном для забезпечення екстремально високих балістичних характеристик: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Юркова Олександра Іванівна - ДР 0121U109789, УДК 621.762, 621.762.5, 621.002.3:669.018.025

277

створення фізичних основ керування архітектурою структури металокерамічного твердого тіла для підвищення його балістичних властивостей шляхом збільшення

міцності, твердості та питомої ваги на 20 %.

55.04.24.0363/0824U000663

Людвіченко Олексій Петрович Вплив умов резистивного нагрівання комірки високого тиску на кристалізацію GaN із розчин-розплавної системи Fe–Ga–N: Дис...Доктор філософії/ Інститут надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля Національної академії наук України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 621.002.3:669.018.025

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено встановленню умов резистивного нагрівання комірок високого тиску апаратів типів «тороїд-30» і «тороїд-40» для дослідження розчинності нітриду галію у армко-залізі і кристалізації GaN із розчин-розплавної системи Fe–Ga–N. Встановлено, що при значеннях градієнта температури ~ 13 °C/мм має місце агрегатний хаотичний ріст кристалів GaN; при зменшенні градієнта температури до значень ~ 8 °C/мм утворюється текстурований квазімонокристал GaN; при подальшому зменшенні градієнта температури до $1,5$ °C/мм спостерігається нестиснений ріст монокристалів GaN пелюсткової форми розміром до 3 мм, які об'єднуються в куцоподібні друзи. Оптимізовано схеми резистивного нагрівання комірки АВТ типу «тороїд-40», які забезпечують зменшення величини градієнта температури і приводять до покращення структурної досконалості кристалів GaN. Показано, що для забезпечення росту монокристалів GaN пелюсткової форми із системи Fe–Ga–N у температурному градієнті оптимальною є схема нагрівання комірки АВТ типу «тороїд-

40» з використанням комбінованих торцевих нагрівачів з діаметром графітового диска у 10 мм. Усереднене значення осьового градієнта температури при цьому становить $1,5$ °C/мм, ізолінії температури мають горизонтальну орієнтацію. Показано, що в процесі зростання зони кристалізації GaN температура в кристалізаційному об'ємі зменшується незначно (максимально до 5 °C), що не потребує додаткового коригування теплового стану комірки при довготривалих режимах кристалізації GaN у температурному градієнті. Встановлено, що для проведення експериментів з вивчення розчинності нітриду галію у залізі в АВТ типу «тороїд-30» оптимальною є схема нагрівання комірки, що відповідає 60 %-вій концентрації ZrO₂ в осьових нагрівачах, товщині стінки трубчастого нагрівача у 1,5 мм, за яких температура у зразку змінюється в інтервалі 1805–1842 °C. Разом з тим, варіювання товщини стінки трубчастого нагрівача від 1,0 до 2,1 мм веде до незначного (~ 2 °C) збільшення максимального перепаду температури у зразку GaN+Fe за одночасної лінійної зміни температури в центрі зразка від 1580 до 2059 °C, що забезпечує можливість його дослідження в широкому температурному інтервалі без зміни ступеня однорідності його теплового стану.

55.13 Технологія машинобудування

55.04.24.0364/0824U000700

Шпуляр Юрій Степанович Підвищення стійкості метало- і деревообробного інструменту електроіскровим легуванням електродами з порошкових дротів.: Дис...Доктор філософії/ Національний

лісотехнічний університет України -
Захищена; 1.-0.2024

УДК: 688.511.4:621.793/.795;
629.76/.78:620.22; 621.891:620.178.002.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена проблемі підвищення ресурсу роботи виробів, інструмента та технологічного оснащення нанесенням електроіскрових покриттів, одержаних із порошкових дротів (ПД). Прогресивною тенденцією у вирішенні проблеми підвищення працездатності інструмента, деталей машин і технологічного оснащення є нанесення різного роду захисних покриттів. Зокрема, у деревообробній промисловості якість оброблення деревини значною мірою залежить від властивостей дереворізального інструмента. Тому створення на його поверхні відносно тонкого шару зі зміненою структурою та фазовим складом, що забезпечує кращі фізико-механічні властивості та експлуатаційних характеристики, є найбільш економічно вигідним способом збільшення ресурсу роботи. Електроіскрове легування (ЕІЛ) є одним з найбільш ефективних методів нанесення на робочі поверхні лез металота дереворізальних інструментів покриттів певного хімічного складу, який дає можливість значно підвищити їх зносостійкість. Метод ЕІЛ завдяки своїм перевагам, а саме: можливості переносу на оброблювану поверхню будь-яких струмопровідних матеріалів, у високій міцності, адгезії зміцненого шару з основою, локальному нанесенні покриття без помітної деформації деталей, відсутності нагріву всього об'єму деталі, має широке використання в промисловості. Одним із перспективних шляхів удосконалення технології ЕІЛ є

роботи зі створення нових електродних матеріалів, що спрямовані на заміну в структурі електродних сплавів дефіцитних вольфрамівмісних сполук за умови збереження або поліпшення ерозійних характеристик сплавів, їх фізико-механічних та експлуатаційних властивостей.

55.23 Виробництво виробів з порошкових матеріалів

55.04.24.0365/0224U000453

Створення основ технології швидкісного спікання субмікроезернистих металокерамічних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Солодкий Євген Васильович - ДР 0121U100503, УДК 621.762.4; 621.762.5; 621.762.82, 621.865.8.002.2

179

Створення основ технології швидкісного спікання металокерамічних матеріалів з над дрібнозернистою структурою та без пористим станом, шляхом безперервного швидкісного нагрівання преосок із суміші порошків тугоплавкої сполуки та металеві зв'язки в полі температурного градієнту

55.04.24.0366/0224U000591

Фізичні основи створення каркасних металокерамічних композитів із субмікронним зерном для забезпечення екстремально високих балістичних характеристик: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний

інститут імені Ігоря Сікорського";
Керівник Юркова Олександра Іванівна -
ДР 0121U109789, УДК 621.762, 621.762.5,
621.002.3:669.018.025

277

створення фізичних основ керування
архітектурою структури
металокерамічного твердого тіла для
підвищення його балістичних
властивостей шляхом збільшення
міцності, твердості та питомої ваги на 20
%.

55.30 Робототехніка

55.04.24.0367/0224U000453

Створення основ технології швидкісного
спікання субмікрозернистих
металокерамічних матеріалів: Заключний
звіт/Національний технічний університет
України "Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського";
Керівник Солодкий Євген Васильович -
ДР 0121U100503, УДК 621.762.4;
621.762.5; 621.762.82, 621.865.8.002.2

179

Створення основ технології швидкісного
спікання металокерамічних матеріалів з
над дрібнозернистою структурою та без
пористим станом, шляхом безперервного
швидкісного нагрівання преосвок із
суміші порошків тугоплавкої сполуки та
металевої зв'язки в полі температурного
градієнту

55.04.24.0368/0224U000685

Нове покоління високоефективних
електромеханічних систем електричних
транспортних засобів з векторно-
керованими двигунами, які не містять

рідкоземельних матеріалів: Заключний
звіт/Національний технічний університет
України "Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського";
Керівник Пересада Сергій Михайлович -
ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-
83::621.313.3, 62-83-52,
621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066;
621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83;
629.34.03-83,

407

Метою роботи є підвищення динамічних
та енергетичних характеристик тягових
електромеханічних систем на основі
синхронних реактивних та асинхронних
двигунів за рахунок розробки та
впровадження нових методів нелінійного
та адаптивного керування
електромеханічним перетворенням
енергії в тяговому електроприводі та
процесами енергообміну між тяговим
електроприводом і комбінованим
джерелом живлення.

55.42 Двигунобудування

55.04.24.0369/0824U000361

Сосіда Сергій Володимирович
Поліпшення паливної економічності
двигуна з іскровим запалюванням при
використанні спиртовмісної добавки до
бензину: Дис...Доктор філософії/
Національний транспортний університет
- Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 621.43.06; 621.43.06; 621.43.019;

с. - Бібліогр.: назв

Етанол є одним з видів альтернативних
палив або ж як добавка, що
використовується до палива в двигунах з
іскровим запалюванням. Етанол - це

відновлюване паливо, що виробляється шляхом переробки сировини сільськогосподарського походження. Дослідженням використання етанолу в якості добавки здійснювали як вітчизняні науковці, так і закордонні. Основою досліджень була оцінка показників економічності та екологічних показників двигуна з іскровим запалюванням при додаванні етанолу зазвичай до 50%. За результатами досліджень було оцінено показники адаптованості системи живлення двигуна з іскровим запалюванням до використання етанолу як добавки до палива. Використання палива з додаванням етанолу зменшує кількість CO та CH у відпрацьованих газах. Внаслідок використання етанолу виникає незначне збільшення потужності та крутного моменту двигуна при вмісті етанолу в паливній до 20%, але при цьому зростає годинна витрата палива внаслідок меншої нижчої теплоти згорання сумішевого палива. Доцільно дослідити показники ефективності, паливної економічності та показники екологічності при використанні в якості палива бензину з високим вмістом етанолу на двигуна з іскровим запалюванням, системою впорскування і каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів. За результатами дисертаційної роботи встановлено наступне: 1. Дослідженням використання етанолу присвячено багато наукових робіт в яких досліджувались економічні, екологічні та ефективні показники роботи двигуна при живленні сумішшю бензину та етанолу з вмістом останнього до 40%. Актуальним питанням лишається забезпечення ефективності та екологічності двигуна із системою впорскування та нейтралізацією відпрацьованих газів при живленні бензином з вмістом етанолу понад 40 %. 2. З використанням розробленої методики теоретично

обґрунтовано величину максимальної добавки етанолу для двигунів внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів, яка не повинна перевищувати 60 % по масі для забезпечення ефективної роботи каталітичного нейтралізатора. 3. Уточнено методику обробки експериментальних індикаторних діаграм під час живлення двигуна внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів бензином з добавками етанолу до 75%, зокрема, під час аналізу процесу згорання враховано зміну поточних значень газової сталої та теплоємності робочого тіла залежно від вмісту етанолу в паливі. 4. За результатами експериментальних досліджень встановлено, що використання палив з спиртовмісною добавкою призводить до підвищення абсолютної витрати палива: витрата палива E75 більша в середньому на 34% відповідно, що пов'язано з меншою теплою згорання палива з спиртовмісною добавкою. Енергетичні показники двигуна досягаються для палива E50 на рівні бензинового двигуна. Використання E75 призводить до збіднення суміші в середньому на 0,02 одиниці по коефіцієнту надміру повітря, що є причиною деякого погіршення енергетичних показників двигуна та зниження ефективності нейтралізації. 5. За результатами аналізу робочого процесу двигуна при використанні палива з спиртовмісною добавкою встановлено, що використання палива E50 призводить до певного зниження максимального тиску під час згорання порівняно з використанням бензину, проте під час використання палива E75

максимальний тиск такий же як і при живленні бензином. Використання палива, що містить спиртовмісну добавку, призводить до зменшення максимального тиску та температури циклу у зоні низького та частково середнього навантаження. В зоні середніх навантажень значення максимального тиску практично не відрізняється від виду палива. За отриманими ефектами впливу вмісту етанолу на коефіцієнт надміру повітря та температуру продуктів згоряння можна зробити висновок, що при використанні палива E50 викиди оксидів азоту будуть дещо меншими ніж при використанні бензину, а використання палива E75 призведе до значного збільшення викидів оксидів азоту внаслідок зменшення ефективності їх нейтралізації. За результатами розрахунку масових викидів ЗР можна встановити, що при використанні палив з високим вмістом етанолу викиди CO суттєво знижуються (на 40...80%). При цьому, масові викиди СН дещо зростають внаслідок погіршення ефективності їхньої нейтралізації. Масові викиди CO₂ знижуються на 4,5...15% при використанні палив з високим вмістом етанолу. 6. З урахуванням дослідженого вмісту етанолу в паливі визначено доцільні межі добавки етанолу до бензину, що дозволяє поліпшити вказані показники, яка має становити до 70 % за масою палива. Ключові слова: двигун з іскровим запалюванням, паливна економічність, спиртовмісний бензин, витрата палива, двигун, ефективність використання, математична модель, відпрацьовані гази, альтернативні палива, шкідливі викиди, екологічні показники, енергетичні показники, двигун внутрішнього згоряння, підвищення енергоефективності двигуна, потужність двигуна.

55.04.24.0370/0824U000361

Сосіда Сергій Володимирович
Поліпшення паливної економічності
двигуна з іскровим запалюванням при
використанні спиртовмісної добавки до
бензину: Дис...Доктор філософії/
Національний транспортний університет
- Захищена; 1--0.2024

УДК: 621.43.06; 621.43.06; 621.43.019;

с. - Бібліогр.: назв

Етанол є одним з видів альтернативних палив або ж як добавка, що використовується до палива в двигунах з іскровим запалюванням. Етанол - це відновлюване паливо, що виробляється шляхом переробки сировини сільськогосподарського походження. Дослідженням використання етанолу в якості добавки здійснювали як вітчизняні науковці, так і закордонні. Основою досліджень була оцінка показників економічності та екологічних показників двигуна з іскровим запалюванням при додаванні етанолу зазвичай до 50%. За результатами досліджень було оцінено показники адаптованості системи живлення двигуна з іскровим запалюванням до використання етанолу як добавки до палива. Використання палива з додаванням етанолу зменшує кількість CO та СН у відпрацьованих газах. Внаслідок використання етанолу виникає незначне збільшення потужності та крутного моменту двигуна при вмісті етанолу в паливній до 20%, але при цьому зростає годинна витрата палива внаслідок меншої нижчої теплоти згоряння сумішевого палива. Доцільно дослідити показники ефективності, паливної економічності та показники екологічності при використанні в якості палива бензину з високим вмістом етанолу на двигунах з

іскровим запалюванням, системою впорскування і каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів. За результатами дисертаційної роботи встановлено наступне: 1. Дослідженням використання етанолу присвячено багато наукових робіт в яких досліджувались економічні, екологічні та ефективні показники роботи двигуна при живленні сумішшю бензину та етанолу з вмістом останнього до 40%. Актуальним питанням лишається забезпечення ефективності та екологічності двигуна із системою впорскування та нейтралізацією відпрацьованих газів при живленні бензином з вмістом етанолу понад 40 %. 2. З використанням розробленої методики теоретично обґрунтовано величину максимальної добавки етанолу для двигунів внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів, яка не повинна перевищувати 60 % по масі для забезпечення ефективної роботи каталітичного нейтралізатора. 3. Уточнено методику обробки експериментальних індикаторних діаграм під час живлення двигуна внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів бензином з добавками етанолу до 75%, зокрема, під час аналізу процесу згорання враховано зміну поточних значень газової сталої та теплоємності робочого тіла залежно від вмісту етанолу в паливі. 4. За результатами експериментальних досліджень встановлено, що використання палив з спиртовмісною добавкою призводить до підвищення абсолютної витрати палива: витрата палива E75 більша в середньому на 34% відповідно, що пов'язано з меншою

теплотою згорання палива з спиртовмісною добавкою. Енергетичні показники двигуна досягаються для палива E50 на рівні бензинового двигуна. Використання E75 призводить до збіднення суміші в середньому на 0,02 одиниці по коефіцієнту надміру повітря, що є причиною деякого погіршення енергетичних показників двигуна та зниження ефективності нейтралізації. 5. За результатами аналізу робочого процесу двигуна при використанні палива з спиртовмісною добавкою встановлено, що використання палива E50 призводить до певного зниження максимального тиску під час згорання порівняно з використанням бензину, проте під час використання палива E75 максимальний тиск такий же як і при живленні бензином. Використання палива, що містить спиртовмісну добавку, призводить до зменшення максимального тиску та температури циклу у зоні низького та частково середнього навантаження. В зоні середніх навантажень значення максимального тиску практично не відрізняється від виду палива. За отриманими ефектами впливу вмісту етанолу на коефіцієнт надміру повітря та температуру продуктів згорання можна зробити висновок, що при використанні палива E50 викиди оксидів азоту будуть дещо меншими ніж при використанні бензину, а використання палива E75 призведе до значного збільшення викидів оксидів азоту внаслідок зменшення ефективності їх нейтралізації. За результатами розрахунку масових викидів ЗР можна встановити, що при використанні палив з високим вмістом етанолу викиди CO суттєво знижуються (на 40...80%). При цьому, масові викиди СН дещо зростають внаслідок погіршення ефективності їхньої нейтралізації. Масові викиди CO₂ знижуються на 4,5...15% при

використанні палив з високим вмістом етанолу. 6. З урахуванням дослідженого вмісту етанолу в паливі визначено доцільні межі добавки етанолу до бензину, що дозволяє поліпшити вказані показники, яка має становити до 70 % за масою палива. Ключові слова: двигун з іскровим запалюванням, паливна економічність, спиртовмісний бензин, витрата палива, двигун, ефективність використання, математична модель, відпрацьовані гази, альтернативні палива, шкідливі викиди, екологічні показники, енергетичні показники, двигун внутрішнього згоряння, підвищення енергоефективності двигуна, потужність двигуна.

55.04.24.0371/0824U000361

Сосіда Сергій Володимирович
Поліпшення паливної економічності
двигуна з іскровим запалюванням при
використанні спиртовмісної добавки до
бензину: Дис...Доктор філософії/
Національний транспортний університет
- Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 621.43.06; 621.43.06; 621.43.019;

с. - Бібліогр.: назв

Етанол є одним з видів альтернативних палив або ж як добавка, що використовується до палива в двигунах з іскровим запалюванням. Етанол - це відновлюване паливо, що виробляється шляхом переробки сировини сільськогосподарського походження. Дослідженням використання етанолу в якості добавки здійснювали як вітчизняні науковці, так і закордонні. Основою досліджень була оцінка показників економічності та екологічних показників двигуна з іскровим запалюванням при додаванні етанолу зазвичай до 50%. За

результатами досліджень було оцінено показники адаптованості системи живлення двигуна з іскровим запалюванням до використання етанолу як добавки до палива. Використання палива з додаванням етанолу зменшує кількість CO та CH у відпрацьованих газах. Внаслідок використання етанолу виникає незначне збільшення потужності та крутного моменту двигуна при вмісті етанолу в паливній до 20%, але при цьому зростає годинна витрата палива внаслідок меншої нижчої теплоти згоряння сумішевого палива. Доцільно дослідити показники ефективності, паливної економічності та показники екологічності при використанні в якості палива бензину з високим вмістом етанолу на двигунах з іскровим запалюванням, системою впорскування і каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів. За результатами дисертаційної роботи встановлено наступне: 1. Дослідженням використання етанолу присвячено багато наукових робіт в яких досліджувались економічні, екологічні та ефективні показники роботи двигуна при живленні сумішшю бензину та етанолу з вмістом останнього до 40%. Актуальним питанням лишається забезпечення ефективності та екологічності двигуна із системою впорскування та нейтралізацією відпрацьованих газів при живленні бензином з вмістом етанолу понад 40 %. 2. З використанням розробленої методики теоретично обґрунтовано величину максимальної добавки етанолу для двигунів внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів, яка не повинна перевищувати 60 % по масі для забезпечення ефективної роботи каталітичного нейтралізатора. 3. Уточнено методику обробки

експериментальних індикаторних діаграм під час живлення двигуна внутрішнього згоряння з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів бензином з добавками етанолу до 75%, зокрема, під час аналізу процесу згоряння враховано зміну поточних значень газової сталої та теплоємності робочого тіла залежно від вмісту етанолу в паливі. 4. За результатами експериментальних досліджень встановлено, що використання палив з спиртовмісною добавкою призводить до підвищення абсолютної витрати палива: витрата палива E75 більша в середньому на 34% відповідно, що пов'язано з меншою теплою згорання палива з спиртовмісною добавкою. Енергетичні показники двигуна досягаються для палива E50 на рівні бензинового двигуна. Використання E75 призводить до збіднення суміші в середньому на 0,02 одиниці по коефіцієнту надміру повітря, що є причиною деякого погіршення енергетичних показників двигуна та зниження ефективності нейтралізації. 5. За результатами аналізу робочого процесу двигуна при використанні палива з спиртовмісною добавкою встановлено, що використання палива E50 призводить до певного зниження максимального тиску під час згоряння порівняно з використанням бензину, проте під час використання палива E75 максимальний тиск такий же як і при живленні бензином. Використання палива, що містить спиртовмісну добавку, призводить до зменшення максимального тиску та температури циклу у зоні низького та частково середнього навантаження. В зоні середніх навантажень значення максимального тиску практично не відрізняється від виду палива. За отриманими ефектами

впливу вмісту етанолу на коефіцієнт надміру повітря та температуру продуктів згоряння можна зробити висновок, що при використанні палива E50 викиди оксидів азоту будуть дещо меншими ніж при використанні бензину, а використання палива E75 призведе до значного збільшення викидів оксидів азоту внаслідок зменшення ефективності їх нейтралізації. За результатами розрахунку масових викидів ЗР можна встановити, що при використанні палив з високим вмістом етанолу викиди CO суттєво знижуються (на 40...80%). При цьому, масові викиди СН дещо зростають внаслідок погіршення ефективності їхньої нейтралізації. Масові викиди CO2 знижуються на 4,5...15% при використанні палив з високим вмістом етанолу. 6. З урахуванням дослідженого вмісту етанолу в паливі визначено доцільні межі добавки етанолу до бензину, що дозволяє поліпшити вказані показники, яка має становити до 70 % за масою палива. Ключові слова: двигун з іскровим запалюванням, паливна економічність, спиртовмісний бензин, витрата палива, двигун, ефективність використання, математична модель, відпрацьовані гази, альтернативні палива, шкідливі викиди, екологічні показники, енергетичні показники, двигун внутрішнього згоряння, підвищення енергоефективності двигуна, потужність двигуна.

55.04.24.0372/0824U000361

Сосіда Сергій Володимирович
Поліпшення паливної економічності
двигуна з іскровим запалюванням при
використанні спиртовмісної добавки до
бензину: Дис...Доктор філософії/
Національний транспортний університет
- Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 621.43.06; 621.43.06; 621.43.019;

с. - Бібліогр.: назв

Етанол є одним з видів альтернативних палив або ж як добавка, що використовується до палива в двигунах з іскровим запалюванням. Етанол - це відновлюване паливо, що виробляється шляхом переробки сировини сільськогосподарського походження. Дослідженням використання етанолу в якості добавки здійснювали як вітчизняні науковці, так і закордонні. Основою досліджень була оцінка показників економічності та екологічних показників двигуна з іскровим запалюванням при додаванні етанолу зазвичай до 50%. За результатами досліджень було оцінено показники адаптованості системи живлення двигуна з іскровим запалюванням до використання етанолу як добавки до палива. Використання палива з додаванням етанолу зменшує кількість CO та CH у відпрацьованих газах. Внаслідок використання етанолу виникає незначне збільшення потужності та крутного моменту двигуна при вмісті етанолу в паливній до 20%, але при цьому зростає годинна витрата палива внаслідок меншої нижчої теплоти згорання сумішевого палива. Доцільно дослідити показники ефективності, паливної економічності та показники екологічності при використанні в якості палива бензину з високим вмістом етанолу на двигунах з іскровим запалюванням, системою впорскування і каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів. За результатами дисертаційної роботи встановлено наступне: 1. Дослідженням використання етанолу присвячено багато наукових робіт в яких досліджувались економічні, екологічні та ефективні показники роботи двигуна при живленні сумішшю бензину та етанолу з вмістом

останнього до 40%. Актуальним питанням лишається забезпечення ефективності та екологічності двигуна із системою впорскування та нейтралізацією відпрацьованих газів при живленні бензином з вмістом етанолу понад 40 %. 2. З використанням розробленої методики теоретично обґрунтовано величину максимальної добавки етанолу для двигунів внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів, яка не повинна перевищувати 60 % по масі для забезпечення ефективної роботи каталітичного нейтралізатора. 3. Уточнено методику обробки експериментальних індикаторних діаграм під час живлення двигуна внутрішнього згорання з іскровим запалюванням, системою впорскування зі зворотнім зв'язком та каталітичною нейтралізацією відпрацьованих газів бензином з добавками етанолу до 75%, зокрема, під час аналізу процесу згорання враховано зміну поточних значень газової сталої та теплоємності робочого тіла залежно від вмісту етанолу в паливі. 4. За результатами експериментальних досліджень встановлено, що використання палив з спиртовмісною добавкою призводить до підвищення абсолютної витрати палива: витрата палива E75 більша в середньому на 34% відповідно, що пов'язано з меншою теплоотоємністю згорання палива з спиртовмісною добавкою. Енергетичні показники двигуна досягаються для палива E50 на рівні бензинового двигуна. Використання E75 призводить до збіднення суміші в середньому на 0,02 одиниці по коефіцієнту надміру повітря, що є причиною деякого погіршення енергетичних показників двигуна та зниження ефективності нейтралізації. 5.

За результатами аналізу робочого процесу двигуна при використанні палива з спиртовмісною добавкою встановлено, що використання палива E50 призводить до певного зниження максимального тиску під час згоряння порівняно з використанням бензину, проте під час використання палива E75 максимальний тиск такий же як і при живленні бензином. Використання палива, що містить спиртовмісну добавку, призводить до зменшення максимального тиску та температури циклу у зоні низького та частково середнього навантаження. В зоні середніх навантажень значення максимального тиску практично не відрізняється від виду палива. За отриманими ефектами впливу вмісту етанолу на коефіцієнт надміру повітря та температуру продуктів згоряння можна зробити висновок, що при використанні палива E50 викиди оксидів азоту будуть дещо меншими ніж при використанні бензину, а використання палива E75 призведе до значного збільшення викидів оксидів азоту внаслідок зменшення ефективності їх нейтралізації. За результатами розрахунку масових викидів ЗР можна встановити, що при використанні палив з високим вмістом етанолу викиди CO суттєво знижуються (на 40...80%). При цьому, масові викиди СН дещо зростають внаслідок погіршення ефективності їхньої нейтралізації. Масові викиди CO₂ знижуються на 4,5...15% при використанні палив з високим вмістом етанолу. 6. З урахуванням дослідженого вмісту етанолу в паливі визначено доцільні межі добавки етанолу до бензину, що дозволяє поліпшити вказані показники, яка має становити до 70 % за масою палива. Ключові слова: двигун з іскровим запалюванням, паливна економічність, спиртовмісний бензин, витрата палива, двигун, ефективність

використання, математична модель, відпрацьовані гази, альтернативні палива, шкідливі викиди, екологічні показники, енергетичні показники, двигун внутрішнього згоряння, підвищення енергоефективності двигуна, потужність двигуна.

55.43

Автомобілебудування

55.04.24.0373/0224U000686

Розробка енергоефективних та високоманеврених багатовісних автомобілів подвійного призначення для Збройних Сил України: Заключний звіт/Харківський національний автомобільно-дорожній університет; Керівник Подригало Михайло Абович - ДР 0123U101766, УДК 629.36, 623.437.4

250

Підвищення боєздатності Збройних Сил України шляхом покращення маневреності та енергоефективності багатовісних автомобілів за рахунок розробки та впровадження синергетичних силових установок та систем керування рухом на основі поворотних двовісних платформ.

55.49 Космічна техніка і ракетобудування

55.04.24.0374/0224U000604

Розробка математичних моделей та алгоритмів для визначення проектних параметрів розподіленої енергетичної системи космічної промислової платформи: Заключний звіт/Інститут технічної механіки Національної академії

наук України і Державного космічного агентства України; Керівник Лапханов Ерік Олександрович - ДР 0122U002079, УДК 629.76/.78; 629.78; 629.76

150

Розробка науково-методичного забезпечення для проєктних параметрів розподіленої енергетичної системи космічної промислової платформи

55.04.24.0375/0824U000700

Шпуляр Юрій Степанович Підвищення стійкості метало- і деревообробного інструменту електроіскровим легуванням електродами з порошкових дротів.:

Дис...Доктор філософії/ Національний лісотехнічний університет України -
Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 688.511.4:621.793/.795;
629.76/.78:620.22; 621.891:620.178.002.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена проблемі підвищення ресурсу роботи виробів, інструмента та технологічного оснащення нанесенням електроіскрових покриттів, одержаних із порошкових дротів (ПД). Прогресивною тенденцією у вирішенні проблеми підвищення працездатності інструмента, деталей машин і технологічного оснащення є нанесення різного роду захисних покриттів. Зокрема, у деревообробній промисловості якість оброблення деревини значною мірою залежить від властивостей дереворізального інструмента. Тому створення на його поверхні відносно тонкого шару зі зміненою структурою та фазовим складом, що забезпечує кращі фізико-механічні властивості та експлуатаційних

характеристики, є найбільш економічно вигідним способом збільшення ресурсу роботи. Електроіскрове легування (ЕІЛ) є одним з найбільш ефективних методів нанесення на робочі поверхні лез метало- та дереворізальних інструментів покриттів певного хімічного складу, який дає можливість значно підвищити їх зносостійкість. Метод ЕІЛ завдяки своїм перевагам, а саме: можливості переносу на оброблювану поверхню будь-яких струмопровідних матеріалів, у високій міцності, адгезії зміцненого шару з основою, локальному нанесенні покриття без помітної деформації деталей, відсутності нагріву всього об'єму деталі, має широке використання в промисловості. Одним із перспективних шляхів удосконалення технології ЕІЛ є роботи зі створення нових електродних матеріалів, що спрямовані на заміну в структурі електродних сплавів дефіцитних вольфрамівмісних сполук за умови збереження або поліпшення ерозійних характеристик сплавів, їх фізико- механічних та експлуатаційних властивостей.

55.59 Машинобудування для легкої промисловості

55.04.24.0376/0224U000566

Розробка та імплементація інструментів цифрової трансформації легкої промисловості: Заключний звіт/Хмельницький національний університет; Керівник Захаркевич Оксана Василівна - ДР 0122U001213, УДК 004.49; 004.056.57, 675.05; 675.6.05

254

Мета – розробити серію мобільних додатків-інструментів для підтримки

процесів проектування та виготовлення виробів легкої промисловості, які можна буде використовувати як на виробництві, так і в процесі навчання

59 ПРИЛАДОБУДУВ АННЯ

59.31 Прилади для вимірювання механічних величин

59.04.24.0377/0224U000638

Шляхи вирішення проблеми виключення сторонніх розв'язків у задачах визначення параметрів руху та діагностики плазми надвисокочастотними методами: **Заключний звіт/Інститут технічної механіки Національної академії наук України і Державного космічного агентства України; Керівник Заболотний Петро Іванович - ДР 0121U100316, УДК 531.751/753; 681.26, 533.9.08; 621.039.66**

69

Розробка фізичних основ вирішення проблеми фазової невизначеності в надвисокочастотних тризондових вимірюваннях переміщення механічних об'єктів та лінійної концентрації електронів у плазмі та проблеми однозначного визначення власних частот біконічного резонатора з використанням методу частково перетинних областей.

61 ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ. ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТ Ь

61.13 Процеси і апарати хімічної технології. Електрохімічні процеси

61.04.24.0378/0224U000627

Електрохімічні системи визначення оксиду азоту (II): для моніторингу повітряного середовища та для використання в медико-біологічних дослідженнях: **Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Лінючева Ольга Володимирівна - ДР 0122U001807, УДК 66.087; 621.35; 544.076**

267

Мета роботи полягає у створенні методик та електрохімічних пристроїв для селективного визначення низьких і наднизьких концентрацій оксиду азоту в багатокомпонентних газових середовищах за умов різкої зміни вологості та температури, що дозволить створити на їх основі та налагодити серійне виробництво вітчизняної газоаналітичної техніки для обліку та контролю викидів об'єктами паливно-енергетичного комплексу, управлінню процесами очищення викидів теплових установок і моніторингу робочої й

житлової зони на вміст NO та забезпечити медичні заклади України NO-моніторами для диференційної клінічної діагностики захворювань органів дихання та технічними комплексами для NO-терапії.

61.31 Технологія неорганічних речовин і продуктів

61.04.24.0379/0224U000721

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку «Технічні науки» Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет»: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Український державний хіміко-технологічний університет"; Керівник Сухий Костянтин Михайлович - ДР 0121U112807, УДК 547.7/.8, 621.793.1, 621.35

155

Розроблення та оптимізація способів і методів отримання нових сполук різного призначення з прогнозованими властивостями для їх подальшого використання або застосування у екологічно безпечних інноваційних технічних пристроях природоохоронного призначення. Започаткування створення мережі дослідницьких структур екологічно безпечних хімічних технологій.

61.39 Промисловий синтез органічних барвників і пігментів

61.04.24.0380/0824U000423

Кобзев Дмитро Володимирович
Довгохвильові галогеновані флуоресцентні поліметинові барвники для медико-біологічних застосувань: Дис...Доктор філософії/ Державна наукова установа Науково-технологічний комплекс "Інститут монокристалів" Національної академії наук України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 547.7/.8; 667.287.4; 535.37 ; 547:544.424

с. - Бібліогр.: назв

На сьогоднішній день широкого розповсюдження набули флуоресцентні методи дослідження в біологічній і медичній областях, а також в клінічній діагностиці. Флуоресцентні сполуки використовуються як діагностичні засоби, оскільки вони є основними компонентами для впровадження будь-якого методу флуоресцентних досліджень. Проте, із розвитком персоналізованої медицини, що вимагає значних досліджень на живих клітинах та організмах *in vivo*, виникла ідея використання флуоресцентних барвників для отримання терапевтичного ефекту, що відкрило новий підхід у медицині – тераностіку (одночасна діагностика та лікування окремих пацієнтів). Щоб отримати флуоресцентний сигнал або терапевтичний ефект від таких молекул, вони повинні поглинати світло. Слід зауважити, що лише довгохвильове світло (600–900 нм) в так званому «оптичному вікні» слабо поглинається біологічними макромолекулами, водою та іншими компонентами біооб'єктів і має незначний вплив на процеси, що відбуваються в організмі. Зрозуміло, що накладення таких обмежень на

спектральну область флуоресцентних барвників істотно зменшує їх різноманітність. Крім того, будь який флуоресцентний барвник повинен мати такі властивості: високий коефіцієнт екстинкції та квантовий вихід флуоресценції; достатня розчинність у воді та фізіологічних середовищах; прийнятна фото- і хімічна стабільність. Таким чином, одержання нових яскравих довгохвильових барвників, що можна використовувати як для діагностики, так і для лікування, є актуальним завданням сьогодення. Ціаніни є найбільш перспективним класом барвників завдяки значній гнучкості їх спектральних, фотофізичних і фотохімічних властивостей. Гептаметинціанінові барвники мають дуже низьку фототоксичність і добре підходять до «оптичного вікна» у ближньому інфрачервоному (БЧ) діапазоні, тому вони широко використовуються як діагностичні інструменти. Окрім використання як флуоресцентних маркерів, гептаметинціанінові барвники можна використовувати як сенсори для фотодинамічної терапії (ФДТ). Відомий спосіб підвищення фототоксичності барвника полягає у введенні важких атомів у його структуру. Основною метою цього дослідження є розробка нових галогенованих флуоресцентних гептаметинціанінових барвників для вивчення впливу важких атомів на ці барвники з метою вдосконалення матеріалів для терапії, фотодинамічної терапії (ФДТ) і фотоімунотерапії (ФІТ). Для досягнення цієї мети синтезовано ряд БЧ ціанінових барвників з атомами йоду, броду та хлору та визначено їх спектральні властивості. При виконанні цієї роботи вперше: синтезовано систематичний ряд гептаметинціанінових барвників з різною

кількістю (від 1 до 6) атомів йоду або броду в термінальних гетероциклічних фрагментах; вивчено зв'язок між структурою та властивостями галогенованих гептаметинціанінових барвників щодо кількості і положення атомів галогену; встановлено, як регулювати основні властивості (ФІ і ФД) для гептаметинціанінових барвників, змінюючи кількість і положення атомів галогенів; оцінено вплив кількості атомів йоду в гептаметинціанінових барвниках на фотоцитотоксичний ефект до бактерій; показано, що йодовані гептаметинціанінові барвники придатні для лікування і фотоінактивації грам-позитивних і грам-негативних бактерій; одержано кон'югат "ціаніновий барвник – моноклональне антитіло", який проявляє фотоімунотерапевтичну дію і придатний для терапії раку. Практична цінність результатів дослідження полягає у встановленні закономірностей для одержання БЧ ціанінових барвників з бажаними властивостями для флуоресцентної візуалізації, діагностики та, особливо, фотодинамічної терапії та терапії раку. Розроблені барвники ефективні для фотоерадикації бактерій, що дозволяє обійти проблему резистентності бактерій до антибіотиків. Одержані барвники, що містять карбоксильну групу, придатні для подальшої функціоналізації шляхом їх кон'югації з різними носіями для підвищення афінності до бажаної цілі. Так, кон'югати на основі гептаметинціанінових барвників показали високу ефективність для *in vivo* діагностики та лікуванні раку при фотоімунотерапевтичному застосуванні. Таким чином, це дослідження розширює можливості використання БЧ ціанінових барвників.

61.51 Технологія перероблення нафти і газу

61.04.24.0381/0824U000628

Го Мінцзюнь -- Удосконалення методики визначення та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю: Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1--0.2024

УДК: 665.775; 625.7/.8; 001.18:001.8

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота: 193 с., 32 табл., 61 рис., 4 дод., 147 джерел.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІНИ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК АСФАЛЬТОБЕТОННОГО ПОКРИТТЯ ДОРІГ ПРИ ВПЛИВІ ПРОТИОЖЕЛЕДНИХ РЕЧОВИН В УМОВАХ КЛІМАТУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО КИТАЮ. Мета роботи полягає в удосконаленні методики оцінки та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг з урахуванням зміни фізичних, гідрофізичних та механічних властивостей асфальтобетону, при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю. Об'єктом дослідження є процес зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг. Предметом дослідження є встановлення закономірностей комплексного впливу протиожеледних речовин на властивості асфальтобетонного покриття доріг.

Методи дослідження. Дослідно-експериментальні дослідження експлуатаційних характеристик асфальтобетонних покриттів під впливом протиожеледних речовин. Узагальнення результатів досліджень з використанням аналітичного і математично-статистичного методів опрацювання результатів. Теоретичні дослідження здійснювались на основі рівнянь механіки та гідромеханіки, а також із застосуванням сучасних програмних продуктів Matlab, SPSS, Prism, Python. Експериментальні дослідження виконані на спеціальній експериментальній установці із використанням високоточних вимірювальних приладів. Результати експериментів оброблялися із застосуванням методів планування експерименту та математичної статистики. Сьогодні застосування протиожеледних речовин на дорогах є стандартним заходом безпеки руху і широко використовується для зимового утримання різних дорожніх покриттів, мостів і злітно-посадкових смуг аеропортів. Проте, застосування протиожеледних речовин є глобальною проблемою, що спонукає науковців та дослідницькі установи проводити дослідження з визначення впливу протиожеледних речовин на конструкції дорожнього покриття і навколишнє середовище. У ході виконання дослідницької роботи було досліджено зміну температурних параметрів шарів асфальтобетонного, що дозволило встановити оптимальні значення концентрації протиожеледних речовин, в залежності від точки замерзання, для оцінки їх впливу на властивості асфальтобетону. Встановлено залежності зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг, від впливу протиожеледних речовин з концентрацією NaCl 20 %, CH₄N₂O 15 %,

СН₂СН₃ОН 20%, при попередньому заморожуванні-відтаванні зразків асфальтобетону в умовах температур – 5°C; –15°C; –25°C, насичені-зволожені та гідродинамічному впливі. Для проведення досліджень розроблена методика та виготовлена експериментальна гідродинамічна установка, яка імітує процес впливу рідини на дорожнє покриття від шини автомобіля під час руху та дозволяє проводити моделювання різних режимів експлуатації для оцінки зміни характеристик покриття доріг. Удосконалено класичну модель прогнозування експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг GM(1, N), за рахунок інтегрування базових значень з використанням формули Сімпсона, що дозволило отримати нову модель прогнозування NPGM(1, N), точність якої перевищує аналог на 13–16 %, водночас максимальне значення відносної похибки при перевірці на адекватність не перевищує 4,2 %.

61.61 Технологія пластмас

61.04.24.0382/0224U000695

Створення нового способу визначення кінетичних моделей для оптимізації промислово важливих гетерогенно-каталітичних процесів: Заключний звіт/Інститут фізичної хімії ім. Л. В. Писаржевського Національної академії наук України; Керівник Жох Олексій Олексійович - ДР 0123U102957, УДК 517.958:536.2;517.958:539.219.3, 531.4, 544.47, 535.36:544.77, 661.183.6

30

Мета роботи полягає у створенні нового способу визначення кінетичних моделей

за рахунок використання дифузійного фактора.

62 БІОТЕХНОЛОГІЯ

62 БІОТЕХНОЛОГІЯ

62.04.24.0383/0224U000608

Дослідження впливу інтродукованих генів метаболізму проліну на посухостійкість та господарсько-цінні ознаки насінневих поколінь біотехнологічних рослин пшениці озимої: Заключний звіт/Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України; Керівник Михальська Світлана Іванівна - ДР 0123U100247, УДК [573.6.086.83+577.21], 573.6.086.83:577.21]:58, 633.1

54

Отримання насінневих поколінь пшениці з підвищеним рівнем стійкості до осмотичних стресів, дослідження успадкування ознаки підвищеної толерантності до абіотичних стресів в насінневих поколіннях та впливу інтродукованих генів метаболізму проліну на фізіолого-біохімічні та технологічні характеристики рослинного організму.

62.04.24.0384/0224U000692

Центр дослідження ролі нейтрофільних позаклітинних пасток у виникненні тканинних патологій in vivo: Заклучний звіт/Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького; Керівник Білий Ростислав Олександрович

- ДР 0120U104808, УДК 612.017.1:57.052,
[573.6.086.83+577.21]

212

1. Дослідити участь НПП в ініціації мікрооклюзій жовчних проток, що викликають НАЖХП та НАСГ. Ми показали, що НПП ініціюють утворення жовчних каменів, згодом - в рамках Гранту МОЗ України - що інгібітори формування НПП знижують ступінь тяжкості НАЖХП / НАСГ. Ми хочемо перевірити, чи мікрочастинки холестерину/урату натрію в печінці та жовчному міхурі стимулюють НПП-опосередковану мікрооклюзію, спричиняючи накопичення жовчі та пошкодження гепатоцитів. Флуоресцентні маркери утворення НПП будуть використані для візуалізації тканин *in vivo*

62.09 Сировина і продуценти для біотехнологічного виробництва

62.04.24.0385/0824U000580

Харченко Євген --- Використання дріжджів *Saccharomyces cerevisiae* для одержання наночасток срібла:
Дис...Доктор філософії/ Національний університет харчових технологій -
Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 573.6.086.835:579.8

с. - Бібліогр.: назв

Біологічний спосіб синтезу дозволяє отримувати наночастки срібла (AgNPs) різної форми та розмірів, що досягається

різними умовами біосинтезу, такими як зміна температури, рН, часу культивування, концентрації нітрату срібла та ін. Слід наголосити, що отримання AgNPs з використанням мікроорганізмів є екологічно чистим та економічно вигідним, оскільки відповідає необхідності у використанні токсичних та дорогих матеріалів, які застосовуються при хімічному і фізичному методах синтезу наночасток. На сьогодні встановлено ряд біологічних (антибактеріальна, протигрибкова, антивірусна, протипухлинна дія) та фізико-хімічних властивостей біогенних наночасток срібла, що дозволяють їх використовувати у медицині, харчовій промисловості, сільському господарстві, хімічній та нафтохімічній промисловості, електроніці та інших галузях. Найбільший практичний інтерес для біосинтезу наночасток срібла викликають дріжджі, зокрема, *Saccharomyces cerevisiae*, що є одними з найбільш досліджених і широко використовуваних у промисловості мікроорганізмів. Тому дисертація присвячена дослідженню можливості використання дріжджів *S. cerevisiae* для біогенного синтезу наночасток срібла та вивченню їх антибактеріальної та антиадгезивної активності.

62.33 Клітинна інженерія

62.04.24.0386/0824U000639

Титаренко Надія Володимирівна
Удосконалення біотехнології мікрочастинкового розмноження *Rubus fruticosus* L. і *Paulownia tomentosa* Steud. з використанням мікроорганізмів.:
Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 57.086.83;631.527.6;
57.086.83;576.3/.7.086.83; 63:57; 63:579.64

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене удосконаленню біотехнології мікроклонального розмноження павловнії *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud. та ожини *Rubus fruticosus* L. сорту Торнфрі з використанням мікроорганізмів на етапі постасептичної адаптації. Для дослідних культур рослин було запропоновано удосконалені технологічні схеми отримання садивного матеріалу від стадії введення ініціальних експлантів в культуру *in vitro* до стадії отримання адаптованих у закритому ґрунті саджанців. Мікроклональне розмноження – асептичне культивування рослин *in vitro* з метою швидкої репродукції, що дозволяє оперативнo отримувати велику кількість генетично однорідних саджанців із заданими характеристиками. Для підвищення ефективності цього методу необхідно враховувати фізіологічні особливості видів рослин, які розмножують, та удосконалювати стандартні підходи на різних етапах мікроклонування, включаючи постасептичну адаптацію мікроклонів – стадію із великими потенційними втратами рослинного матеріалу. Ожина звичайна (*Rubus fruticosus* L.) – плодово-ягідна культура, яка стає все більш розповсюдженою в українському садівництві. Найбільш зручними у догляді та зборі врожаю є безколючкові сорти. Мікроклонування дозволяє швидко та безперервно отримувати велику кількість саджанців ожини навіть в умовах невеликих потужностей виробництва. Павловнія повстяна (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.) – деревна культура, що активно вирощується у багатьох країнах світу як

джерело відновлюваної енергії, та останні декілька років почала активно культивуватися в Україні. Через простоту у догляді, швидкий ріст та енергетичний потенціал сьогодні є запит на великі партії якісних стандартизованих саджанців. Оскільки мікроклоно-ваний садивний матеріал як ожини, так і павловнії на сьогодні користується широким комерційним інтересом, вони були обрані у ролі модельних рослин для удосконалення біотехнології мікроклонування з використанням захисних мікроорганізмів. У результаті проведеної роботи вперше для дослідних видів рослин запропоновано використання фунгіцидів під час поверхневої стерилізації експлантів, що дозволило зберегти нижчий рівень контамінації (16,7% для павловнії та 8,3% для ожини) та вищий відсоток приживлюваності (58,3% для павловнії та 73,3% для ожини) у порівнянні з контролем. Встановлено оптимальну концентрацію аскорбінової кислоти у складі середовища на етапі введення в культуру (50 мг/л – для павловнії, 100 мг/л – для ожини) та визначено, що напіврідке агаризоване середовище із 0,4% агару краще впливало на показники росту та розвитку експлантів рослин на первинних етапах мікроклонування, ніж більш щільне середовище із 0,8% агару. Вперше досліджено використання альтернативних желюючих компонентів на різних етапах мікроклонування ожини і павловнії та встановлено, що кукурудзяний крохмаль (7%) є рекомендованим для використання на всіх стадіях мікроклонального розмноження рослин обох дослідних видів, окрім укорінення ожини. Гуарова камедь (3%) може бути використана лише на етапі укорінення мікроклонів павловнії, оскільки за її використання на інших етапах спостерігали менший

рівень приживлюваності, проліферації бруньок, кількості сформованих пагонів та вузлів у рослин *in vitro*. Оптимізовано фітогормональний склад середовища.

62.04.24.0387/0824U000639

Титаренко Надія Володимирівна
Удосконалення біотехнології мікроклонального розмноження *Rubus fruticosus* L. і *Paulownia tomentosa* Steud. з використанням мікроорганізмів.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 57.086.83;631.527.6;
57.086.83;576.3/7.086.83; 63:57; 63:579.64

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене удосконаленню біотехнології мікроклонального розмноження павловнії *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud. та ожини *Rubus fruticosus* L. сорту Торнфрі з використанням мікроорганізмів на етапі постасептичної адаптації. Для дослідних культур рослин було запропоновано удосконалені технологічні схеми отримання садивного матеріалу від стадії введення ініціальних експлантів в культуру *in vitro* до стадії отримання адаптованих у закритому ґрунті саджанців. Мікроклональне розмноження – асептичне культивування рослин *in vitro* з метою швидкої репродукції, що дозволяє оперативнo отримувати велику кількість генетично однорідних саджанців із заданими характеристиками. Для підвищення ефективності цього методу необхідно враховувати фізіологічні особливості видів рослин, які розмножують, та удосконалювати стандартні підходи на різних етапах мікроклонування, включаючи

постасептичну адаптацію мікроклонів – стадію із великими потенційними втратами рослинного матеріалу. Ожина звичайна (*Rubus fruticosus* L.) – плодово-ягідна культура, яка стає все більш розповсюдженою в українському садівництві. Найбільш зручними у догляді та зборі врожаю є безколючкові сорти. Мікроклонування дозволяє швидко та безперервно отримувати велику кількість саджанців ожини навіть в умовах невеликих потужностей виробництва. Павловнія повстяна (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.) – деревна культура, що активно вирощується у багатьох країнах світу як джерело відновлюваної енергії, та останні декілька років почала активно культивуватися в Україні. Через простоту у догляді, швидкий ріст та енергетичний потенціал сьогодні є запит на великі партії якісних стандартизованих саджанців. Оскільки мікроклонований садивний матеріал як ожини, так і павловнії на сьогодні користується широким комерційним інтересом, вони були обрані у ролі модельних рослин для удосконалення біотехнології мікроклонування з використанням захисних мікроорганізмів. У результаті проведеної роботи вперше для дослідних видів рослин запропоновано використання фунгіцидів під час поверхневої стерилізації експлантів, що дозволило зберігати нижчий рівень контамінації (16,7% для павловнії та 8,3% для ожини) та вищий відсоток приживлюваності (58,3% для павловнії та 73,3% для ожини) у порівнянні з контролем. Встановлено оптимальну концентрацію аскорбінової кислоти у складі середовища на етапі введення в культуру (50 мг/л – для павловнії, 100 мг/л – для ожини) та визначено, що напіврідке агаризоване середовище із 0,4% агару краще впливало на показники

росту та розвитку експлантів рослин на первинних етапах мікроклонування, ніж більш щільне середо-вище із 0,8% агару. Вперше досліджено використання альтернатив-них желюючих компонентів на різних етапах мікроклонування ожини і павловнії та встановлено, що кукурудзяний крохмаль (7%) є рекомендованим для використання на всіх стадіях мікроклональ-ного розмноження рослин обох дослідних видів, окрім укорінення ожини. Гуарова камедь (3%) може бути використана лише на етапі укорінення мікроклонів павловнії, оскільки за її використання на інших етапах спостерігали менший рівень приживлюваності, проліферації бруньок, кількості сформованих пагонів та вузлів у рослин in vitro. Оптимізовано фітогормональний склад середовища.

62.37 Прикладна генетична (генна) інженерія

62.04.24.0388/0224U000640

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Біологія та охорона здоров'я" Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; Заклучний звіт/Одеський національний університет імені І. І. Мечникова; Керівник Іваниця Володимир Олексійович - ДР 0121U113442, УДК 579.68, 577.18

173

Провести комплексне дослідження мікробіому морських акваторій української частини Чорного моря та чорноморських лиманів та створити штами морських практично корисних мікроорганізмів - продуцентів нових

біологічно активних сполук для медицини, харчової промисловості та сільського господарства

62.04.24.0389/0224U000608

Дослідження впливу інтродукованих генів метаболізму проліну на посухостійкість та господарсько-цінні ознаки насінневих поколінь біотехнологічних рослин пшениці озимої: Заклучний звіт/Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України; Керівник Михальська Світлана Іванівна - ДР 0123U100247, УДК [573.6.086.83+577.21], 573.6.086.83:577.21]:58, 633.1

54

Отримання насінневих поколінь пшениці з підвищеним рівнем стійкості до осмотичних стресів, дослідження успадкування ознаки підвищеної толерантності до абіотичних стресів в насінневих поколіннях та впливу інтродукованих генів метаболізму проліну на фізіолого-біохімічні та технологічні характеристики рослинного організму.

64 ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Б

64.29 Текстильна промисловість

64.04.24.0390/0224U000693

Розвиток наукових основ розробки інноваційних вискоєфективних

екодезинфектантів для захисту виробів військово-цивільного призначення з використанням біоПАР: Заключний звіт/Хмельницький національний університет; Керівник Параска Ольга Анатоліївна - ДР 0123U102381, УДК 677.027.4; 677.027, 648.28; 677.027.461;648.32;648.33;648.4

230

Розвиток наукових основ розробки інноваційних високоефективних екодезінфектантів для захисту виробів військово-цивільного призначення з використанням біоПАР, що дозволить підвищити якість дезінфекції виробів військово-цивільного призначення, екологічну безпеку процесу, знизити собівартість протимікробної обробки

65 ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ Ь

65.01 Загальні питання харчової промисловості

65.04.24.0391/0224U000719

Розроблення організаційно-економічних засад розвитку екологічнобезпечного та ресурсоощадного виробництва плодів і ягід: Заключний звіт/Інститут садівництва Національної академії аграрних наук; Керівник Барабаш Людмила Олександрівна - ДР 0121U107864, УДК 574, 664:338; 664:658; 664:338.26; 664.001.18, 634

122

Мета проекту полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень розвитку плодово-ягідного виробництва для задоволення потреб внутрішнього споживчого ринку та нарощування експортного потенціалу в умовах підвищення вимог до якості продуктів харчування на світовому ринку та формуванні відповідних рекомендацій щодо забезпечення сталого розвитку галузі, підвищення ефективності виробництва плодово-ягідної продукції на засадах ресурсозбереження, цінової доступності для споживачів, мінімізації екологічних ризиків.

65.04.24.0392/0424U000017

Стоцька Олена Володимирівна Біотрансформація відходів пивоварного виробництва з отриманням біогазу та кормової біомаси: Дис...Кандидат технічних наук/ Інститут продовольчих ресурсів Національної академії аграрних наук України - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 664.002.3:658.567; 664.002.8; 664.004.8

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено дослідженню процесів біотрансформації відходів пивоварного виробництва з отриманням біогазу та кормової біомаси. В роботі досліджено періодичний та безперервний режим зброджування стічних вод пивоварного виробництва з максимальним ступенем їх очищення та отримання отриманням біогазу і кормової біомаси. Показано переваги ведення процесу метанового бродіння при термофільному режимі у порівнянні з мезофільним режимом. Відпрацьовані параметри ведення метанового зброджування білкового відстою при

різних температурних режимах для отримання високого ступеню деструкції гірких речовин. Проведені дослідження амінокислотного складу зброженого відстою показали високий ступінь збагачення незамінними амінокислотами, що надає можливість його використання в кормовиробництві. Розроблено апаратурно-технологічну схему біотрансформації відходів пивоварного виробництва з отриманням біогазу та кормової біомаси. Здійснено економічну оцінку та обґрунтовано економічну ефективність використання технології метанового бродіння для переробки відходів пивоваріння.

65.13 Процеси, обладнання та апарати на підприємствах харчової промисловості

65.04.24.0393/0224U000697

Розроблення базових комплектів молокопереробного обладнання для фермерських господарств: Заключний звіт/Інститут продовольчих ресурсів Національної академії аграрних наук України; Керівник Майборода Юрій Васильович - ДР 0121U108559, УДК 664.011; 664.002.5

46

Розробка конструкторської документації та створення технологічного обладнання малої продуктивності для застосування у лініях виробництва масла та сиру

67 БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА

67 БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА

67.04.24.0394/0224U000773

Виконати аналіз та розробити зміну ДСТУ 9054:2020 «Конструкції автодорожніх мостів сталеві. Технічні вимоги до виготовлення»: Заключний звіт/Товариство з обмеженою відповідальністю "Український інститут сталевих конструкцій імені В. М. Шимановського"; Керівник Адріанов Володимир Павлович - ДР 0123U104755, УДК 624; 69; 72

56

Розроблення національного стандарту щодо виготовлення сталевих конструкцій автодорожніх мостів.

67.01 Загальні питання будівництва

67.04.24.0395/0224U000611

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Технічні науки" Національного авіаційного університету: Заключний звіт/Національний авіаційний університет; Керівник Луцький Максим Георгійович - ДР 0121U114093, УДК 621.311.243, 69:658.512.23; 69:331.101.1, 656.71, 623.746-519

567

Модернізація комплексу безпілотного повітряного судна М-7-В5 «небесний патруль». Підготовка до сертифікації навчально-наукового центру безпілотної авіації «Віраж» та М-7-В5 «Небесний

патруль». Модернізація діючого зразка ПС-11, розробка програм та методик випробувань та їх апробація. Розробка проекту доповнення до авіаційних правил України в частині використання в БАС енергетичних установок на сонячних батареях. Формування принципів та методів проектування ергодизайнерських вимог до забезпечення ефективності експлуатації авіаційних систем. Проведення інструментальної оцінки стану аеродромних конструкцій, визначення факторів, що впливають на їх експлуатаційну довговічність та надійність. Обґрунтування вибору методів та засобів виконання робіт з ремонту або реконструкції аеродромів в залежності від експлуатаційного стану конструкцій.

67.04.24.0396/0224U000764

Виконати аналіз та розробити 7 національних стандартів щодо вентиляції будівель: Заключний звіт/Державне підприємство "Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій"; Керівник Фаренюк Геннадій Григорович - ДР 0122U201759, УДК 69:006

123

Основною метою розробки є виконання робіт зі стандартизації шляхом установлення положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань, спрямованих на досягнення оптимального ступеня впорядкованості у сфері архітектури, будівництва та промисловості будівельних матеріалів.

67.07 Архітектура

67.04.24.0397/0224U000510

Історико-архітектурні дослідження та інноваційний підхід у формуванні дизайну міського середовища: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Харлан Олександр Вікторович - ДР 0121U109933, УДК 721.012, 626/627; 721/728, 72

90

Об'єкти дослідження – територія історичних населених пунктів України, їх ландшафт, розпланування, забудова, містобудівні та архітектурні особливості міського середовища населених пунктів; компоненти інноваційного та екологічного підходу у формуванні дизайну архітектурного середовища; формалізація характеристик моделювання міського середовища як системи в архітектурному проектуванні; тенденції сучасного перетворення елементів ландшафтно-рекреаційних територій. Мета роботи – вивчення традиційного характеру середовища населених пунктів, забезпечення локалізації місцезнаходження та реконструкції архітектурно-планувальних особливостей первинних поселень на теренах досліджуваних історичних населених місць України, а також реконструкція первинного історичного ландшафту місця виникнення і розвитку населеного пункту; дослідження проблеми розвитку міського середовища, яка розглядається в аспекті інноваційного та екологічного підходу до формування дизайну архітектурного середовища, в історичному та соціальному аспекті; дослідження, пов'язане з удосконаленням технічних і методологічних можливостей архітектури; розгляд формування і визначення потенціалу розвитку архітектурно-екологічного простору

ландшафтно-рекреаційних територій. Методи дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння текстових і графічних матеріалів. Методичні засади виявлення і оцінки історико-архітектурної спадщини міста мають провідне значення. Вивчення міста відбувається за основними історичними етапами та виявленням основних структурних елементів (слободи, місто, залізниця, основні підприємства, історичний центр міста та інш. Опрацювання робіт попередників і аналіз історичних карт дозволили доповнити картину різночасових містобудівних процесів досліджуваної території, динаміки розвитку планування міської території та ін.

67.04.24.0398/0224U000555

Сучасні мистецькі практики архітектури і дизайну України в європейському культурному просторі.: Заключний звіт/Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України; Керівник Кондель-Пермінова Наталія Миколаївна - ДР 0119U001094, УДК 72.01

57

Дослідження та аналіз сучасних мистецьких практик архітектури та дизайну України, спрямованих на подолання сучасних викликів суспільного розвитку та створення повноцінного середовища життєдіяльності людини.

67.11 Будівельні конструкції

67.04.24.0399/0224U000596

Особливості розвитку інженерно-геологічних процесів, геотехнічного будівництва і проектування: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Седін Володимир Леонідович - ДР 0121U109924, УДК 624.01, 624.15

60

Вивчення процесів, що впливають на основи та дослідження роботи фундаментів в різних умовах.

67.04.24.0400/0224U000596

Особливості розвитку інженерно-геологічних процесів, геотехнічного будівництва і проектування: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Седін Володимир Леонідович - ДР 0121U109924, УДК 624.01, 624.15

60

Вивчення процесів, що впливають на основи та дослідження роботи фундаментів в різних умовах.

67.04.24.0401/0824U000614

Козак Роман Петрович Несуча здатність тонких багатошарових скляних балок: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Львівська політехніка" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 624.011.78; 624.012.6

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена експериментальним та теоретичним дослідженням несучої здатності скляних балок, які працюють на чотириточковий згин у лабораторних умовах. Досліджувані зразки скляних балок відрізнялись між собою висотою та кількістю шарів скла. Усі балки поділені на серії зразків відповідно до розробленої методики експериментальних досліджень. Методика випробування скляних балок полягала у дослідженні однопролітних статично визначених балок на чотириточковий згин. Балки навантажувались статичним навантаженням протягом певного періоду часу до повного їх руйнування. Було досліджено фізико-механічні властивості скляних зразків, із яких було виготовлено скляні балки. Для дослідження скляних балок був використаний оптичний метод кореляції цифрових зображень для заміру деформівних характеристик на поверхні скляних балок, а також механічні прилади для замірів відносних деформацій, прогинів та бокових деформацій. В результаті проведених досліджень був виконаний аналіз несучої здатності скляних балок, які працюють на чотириточковий згин. Визначено характеристичну та розрахункову міцність скла на розтяг при згині. Наведено аналітичні розрахунки та розрахунки методом скінченних елементів. Надані рекомендації щодо проектування скляних конструкцій та було проведено апробацію на реальних об'єктах.

67.13 Технологія будівельно-монтажних робіт

67.04.24.0402/0224U000499

Удосконалення організаційно-технологічних рішень спорудження та реконструкції будівель в умовах щільної забудови з забезпеченням енергоефективності та екологічності і застосуванням автоматизованих технологій управління: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Кравчуновська Тетяна Сергіївна - ДР 0121U100056, УДК 69.059

69

Розроблення та впровадження методик щодо обґрунтування та реалізації раціональних організаційно-технологічних рішень спорудження і реконструкції будівель

67.04.24.0403/0224U000502

Удосконалення організаційно-технологічних рішень спорудження та реконструкції будівель в умовах щільної забудови з забезпеченням енергоефективності та екологічності і застосуванням автоматизованих технологій управління: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Кравчуновська Тетяна Сергіївна - ДР 0121U100056, УДК 69.059

81

Розроблення та впровадження методик щодо обґрунтування та реалізації раціональних організаційно-технологічних рішень спорудження і реконструкції будівель

67.23 Архітектурно-будівельне проектування

67.04.24.0404/0224U000510

Історико-архітектурні дослідження та інноваційний підхід у формуванні дизайну міського середовища: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Харлан Олександр Вікторович - ДР 0121U109933, УДК 721.012, 626/627; 721/728, 72

90

Об'єкти дослідження – територія історичних населених пунктів України, їх ландшафт, розпланування, забудова, містобудівні та архітектурні особливості міського середовища населених пунктів; компоненти інноваційного та екологічного підходу у формуванні дизайну архітектурного середовища; формалізація характеристик моделювання міського середовища як системи в архітектурному проектуванні; тенденції сучасного перетворення елементів ландшафтно-рекреаційних територій. Мета роботи – вивчення традиційного характеру середовища населених пунктів, забезпечення локалізації місцезнаходження та реконструкції архітектурно-планувальних особливостей первинних поселень на теренах досліджуваних історичних населених місць України, а також реконструкція первинного історичного ландшафту місця виникнення і розвитку населеного пункту; дослідження проблеми розвитку міського середовища, яка розглядається в аспекті інноваційного та екологічного підходу до формування дизайну архітектурного середовища, в

історичному та соціальному аспекті; дослідження, пов'язане з удосконаленням технічних і методологічних можливостей архітектури; розгляд формування і визначення потенціалу розвитку архітектурно-екологічного простору ландшафтно-рекреаційних територій. Методи дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння текстових і графічних матеріалів. Методичні засади виявлення і оцінки історико-архітектурної спадщини міста мають провідне значення. Вивчення міста відбувається за основними історичними етапами та виявленням основних структурних елементів (слободи, місто, залізниця, основні підприємства, історичний центр міста та інш. Опрацювання робіт попередників і аналіз історичних карт дозволили доповнити картину різночасових містобудівних процесів досліджуваної території, динаміки розвитку планування міської території та ін.

67.29 Об'єкти будівництва

67.04.24.0405/0224U000510

Історико-архітектурні дослідження та інноваційний підхід у формуванні дизайну міського середовища: Заключний звіт/Державний вищий навчальний заклад "Придніпровська державна академія будівництва та архітектури"; Керівник Харлан Олександр Вікторович - ДР 0121U109933, УДК 721.012, 626/627; 721/728, 72

90

Об'єкти дослідження – територія історичних населених пунктів України, їх

ландшафт, розпланування, забудова, містобудівні та архітектурні особливості міського середовища населених пунктів; компоненти інноваційного та екологічного підходу у формуванні дизайну архітектурного середовища; формалізація характеристик моделювання міського середовища як системи в архітектурному проектуванні; тенденції сучасного перетворення елементів ландшафтно-рекреаційних територій. Мета роботи – вивчення традиційного характеру середовища населених пунктів, забезпечення локалізації місцезнаходження та реконструкції архітектурно-планувальних особливостей первинних поселень на теренах досліджуваних історичних населених місць України, а також реконструкція первинного історичного ландшафту місця виникнення і розвитку населеного пункту; дослідження проблеми розвитку міського середовища, яка розглядається в аспекті інноваційного та екологічного підходу до формування дизайну архітектурного середовища, в історичному та соціальному аспекті; дослідження, пов'язане з удосконаленням технічних і методологічних можливостей архітектури; розгляд формування і визначення потенціалу розвитку архітектурно-екологічного простору ландшафтно-рекреаційних територій. Методи дослідження. Методологічна основа дослідження ґрунтується на комплексному використанні загальнонаукових методів аналізу, синтезу, порівняння текстових і графічних матеріалів. Методичні засади виявлення і оцінки історико-архітектурної спадщини міста мають провідне значення. Вивчення міста відбувається за основними історичними етапами та виявленням основних структурних елементів (слободи, місто, залізниця, основні підприємства,

історичний центр міста та інш. Опрацювання робіт попередників і аналіз історичних карт дозволили доповнити картину різночасових містобудівних процесів досліджуваної території, динаміки розвитку планування міської території та ін.

68 СІЛЬСЬКЕ І ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО

68.01 Загальні питання сільського господарства

68.04.24.0406/0224U000247

Теоретико-методологічні засади забезпечення конкурентоспроможності галузі хмелярства України: Заключний звіт/Інститут сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України; Керівник Ратошнюк Тетяна Миколаївна - ДР 0121U108124, УДК 63:338; 631.15; 631.153:338.26; 63.001.18

87

Розробка та обґрунтування теоретико-методичних і науково-практичних засад забезпечення конкурентоспроможності розвитку галузі хмелярства в Україні

68.04.24.0407/0224U000560

Особливості адаптаційних закономірностей багаторічних насаджень хмелю в умовах змін клімату: Заключний звіт/Інститут сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України; Керівник Стецюк

Олександр Петрович - ДР 0121U108033,
УДК 63

49

Розроблення інноваційно-технологічно
адаптованих агроприймів в системі
багаторічних насаджень хмелю в умовах
змін клімату.

68.04.24.0408/0224U000650

Удосконалення організаційно-
методичних підходів щодо
функціонування ринку насіння зернових
колосових культур: Заключний
звіт/Носівська селекційно-дослідна
станція Миронівського інституту
пшениці імені В. М. Ремесла
Національної академії аграрних наук
України; Керівник Буняк Наталія
Миколаївна - ДР 0122U002607, УДК
63:338; 631.15; 631.153:338.26; 63.001.18

33

Удосконалення організаційно-
методичних підходів щодо
функціонування ринку насіння зернових
колосових культур, які дозволять за
допомогою науково обґрунтованих
(справедливих) цін на насіння сортів
зернових колосових культур збільшити
питому вагу сертифікованого насіння у
загальній його кількості, що висівається
товаровиробниками, та забезпечить
зростання рівня врожайності, валових
зборів, підвищення загальної
ефективності виробництва зернових
колосових культур.

68.03

Сільськогосподарська біологія

68.04.24.0409/0824U000639

Титаренко Надія Володимирівна
Удосконалення біотехнології
мікроклонального розмноження *Rubus
fruticosus* L. і *Paulownia tomentosa* Steud. з
використанням мікроорганізмів.:
Дис...Доктор філософії/ Одеський
національний університет імені І. І.
Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 57.086.83;631.527.6;
57.086.83;576.3/7.086.83; 63:57; 63:579.64

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене
удосконаленню біотехнології
мікроклонального розмноження павлонії
Paulownia tomentosa (Thunb.) Steud. та
ожини *Rubus fruticosus* L. сорту Торнфрі з
використанням мікроорганізмів на етапі
постасептичної адаптації. Для дослідних
культур рослин було запропоновано
удосконалені технологічні схеми
отримання садивного матеріалу від стадії
введення ініціальних експлантів в
культуру *in vitro* до стадії отримання
адаптованих у закритому ґрунті
саджанців. Мікроклональне розмноження
– асептичне культивування рослин *in
vitro* з метою швидкої репродукції, що
дозволяє оперативно отримувати велику
кількість генетично однорідних
саджанців із заданими характеристиками.
Для підвищення ефективності цього
методу необхідно враховувати
фізіологічні особливості видів рослин, які
розмножують, та удосконалювати
стандартні підходи на різних етапах
мікроклонування, включаючи
постасептичну адапта-цію мікроклонів –
стадію із великими потенційними
втратами рослинного матеріалу. Ожина
звичайна (*Rubus fruticosus* L.) – плодово-
ягідна культура, яка стає все більш

розповсюдженою в українському садівництві. Найбільш зручними у догляді та зборі врожаю є безколючкові сорти. Мікроклонування дозволяє швидко та безперервно отримувати велику кількість саджанців ожини навіть в умовах невеликих потужностей виробництва. Павловнія повстяна (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.) – деревна культура, що активно вирощується у багатьох країнах світу як джерело відновлюваної енергії, та останні декілька років почала активно культивуватися в Україні. Через простоту у догляді, швидкий ріст та енергетичний потенціал сьогодні є запит на великі партії якісних стандартизованих саджанців. Оскільки мікроклоно-ваний садивний матеріал як ожини, так і павловнії на сьогодні користується широким комерційним інтересом, вони були обрані у ролі модельних рослин для удосконалення біотехнології мікроклонування з використанням захисних мікроорганізмів. У результаті проведеної роботи вперше для дослідних видів рослин запропоновано використання фунгіцидів під час поверхневої стерилізації експлантів, що дозволило зберігати нижчий рівень контамінації (16,7% для павловнії та 8,3% для ожини) та вищий відсоток приживлюваності (58,3% для павловнії та 73,3% для ожини) у порівнянні з контролем. Встановлено оптимальну концентрацію аскорбінової кислоти у складі середовища на етапі введення в культуру (50 мг/л – для павловнії, 100 мг/л – для ожини) та визначено, що напіврідке агаризоване середовище із 0,4% агару краще впливало на показники росту та розвитку експлантів рослин на первинних етапах мікроклонування, ніж більш щільне середовище із 0,8% агару. Вперше досліджено використання альтернативних желюючих компонентів

на різних етапах мікроклонування ожини і павловнії та встановлено, що кукурудзяний крохмаль (7%) є рекомендованим для використання на всіх стадіях мікроклонального розмноження рослин обох дослідних видів, окрім укорінення ожини. Гуарова камедь (3%) може бути використана лише на етапі укорінення мікроклонів павловнії, оскільки за її використання на інших етапах спостерігали менший рівень приживлюваності, проліферації бруньок, кількості сформованих пагонів та вузлів у рослин *in vitro*. Оптимізовано фітогормональний склад середовища.

68.04.24.0410/0824U000639

Титаренко Надія Володимирівна
Удосконалення біотехнології мікроклонального розмноження *Rubus fruticosus* L. і *Paulownia tomentosa* Steud. з використанням мікроорганізмів.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 57.086.83;631.527.6;
57.086.83;576.3/7.086.83; 63:57; 63:579.64

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене удосконаленню біотехнології мікроклонального розмноження павловнії *Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud. та ожини *Rubus fruticosus* L. сорту Торнфрі з використанням мікроорганізмів на етапі постасептичної адаптації. Для дослідних культур рослин було запропоновано удосконалені технологічні схеми отримання садивного матеріалу від стадії введення ініціальних експлантів в культуру *in vitro* до стадії отримання адаптованих у закритому ґрунті саджанців. Мікроклональне розмноження

– асептичне культивування рослин *in vitro* з метою швидкої репродукції, що дозволяє оперативнo отримувати велику кількість генетично однорідних саджанців із заданими характеристиками. Для підвищення ефективності цього методу необхідно враховувати фізіологічні особливості видів рослин, які розмножують, та удосконалювати стандартні підходи на різних етапах мікроклонування, включаючи постасептичну адапта-цію мікроклонів – стадію із великими потенційними втратами рослинного матеріалу. Ожина звичайна (*Rubus fruticosus* L.) – плодово-ягідна культура, яка стає все більш розповсюдженою в українському садівництві. Найбільш зручними у догляді та зборі врожаю є безколючкові сорти. Мікроклонування дозволяє швидко та безперервно отримувати велику кількість саджанців ожини навіть в умовах невеликих потужностей виробництва. Павловнія повстяна (*Paulownia tomentosa* (Thunb.) Steud.) – деревна культура, що активно вирощується у багатьох країнах світу як джерело відновлюваної енергії, та останні декілька років почала активно культивуватися в Україні. Через простоту у догляді, швидкий ріст та енергетичний потенціал сьогодні є запит на великі партії якісних стандартизованих саджанців. Оскільки мікроклоно-ваний садивний матеріал як ожини, так і павловнії на сьогодні користується широким комерційним інтересом, вони були обрані у ролі модельних рослин для удосконалення біотехнології мікроклонування з використанням захисних мікроорганізмів. У результаті проведеної роботи вперше для дослідних видів рослин запропоновано використання фунгіцидів під час поверхневої стерилізації експлантів, що дозволило зберегти нижчий рівень

контамінації (16,7% для павловнії та 8,3% для ожини) та вищий відсоток приживлюваності (58,3% для павловнії та 73,3% для ожини) у порівнянні з контролем. Встановлено оптимальну концентрацію аскорбінової кислоти у складі середовища на етапі введення в культуру (50 мг/л – для павловнії, 100 мг/л – для ожини) та визначено, що напіврідке агаризоване середовище із 0,4% агару краще впливало на показники росту та розвитку експлантів рослин на первинних етапах мікроклонування, ніж більш щільне середо-вище із 0,8% агару. Вперше досліджено використання альтернатив-них желюючих компонентів на різних етапах мікроклонування ожини і павловнії та встановлено, що кукурудзяний крохмаль (7%) є рекомендованим для використання на всіх стадіях мікроклональ-ного розмноження рослин обох дослідних видів, окрім укорінення ожини. Гуарова камедь (3%) може бути використана лише на етапі укорінення мікроклонів павловнії, оскільки за її використання на інших етапах спостерігали менший рівень приживлюваності, проліферації бруньок, кількості сформованих пагонів та вузлів у рослин *in vitro*. Оптимізовано фітогормональний склад середовища.

68.05 Ґрунтознавство

68.04.24.0411/0224U000605

Оцінювання впливу збройної агресії на стан чорноземів і розроблення заходів для прискореного відновлення родючості ґрунтів у контексті забезпечення продовольчої безпеки: Заключний звіт/Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського"; Керівник Балюк Святослав Антонович - ДР

0123U103528, УДК 528.92/.93, 631.4, 338:504

146

Оцінювання впливу збройної агресії і воєнних дій на якісний стан чорноземів і розроблення наукового, інформаційного й технологічного супроводу прискореної реабілітації родючості та здоров'я ґрунтів для економічно ефективного й екологічно безпечного аграрного виробництва та вирішення питань продовольчої безпеки на прикладі Чкаловської селищної об'єднаної територіальної громади Чугуївського району Харківської області, як пілотного проекту з ревіталізації земельного фонду України.

68.04.24.0412/0824U000680

Домусчи Світлана Василівна Чинники і географія забруднення ґрунтів Одеської міської та приміської зон.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 631.4(4/9); 504.54.05; 504.54.062

с. - Бібліогр.: назв

Сучасний характер розвитку людської цивілізації призводить до значних негативних порушень екологічного стану природного середовища. Як в теперішній час, так і в найближчому майбутньому не можна повністю нейтралізувати негативну роль людини у біосфері, що потребує наукового обґрунтування допустимих меж антропогенного впливу як на природні комплекси загалом, так і ґрунтовий покрив зокрема. Ґрунти є невід'ємним компонентом навколишнього середовища, являючись незамінним засобом виробництва в

сільському господарстві та виконуючи певні фітосанітарні функції у міському середовищі. Одеса – велике промислове та курортне місто, на території якого розташовані найбільший морський порт, підприємства машинобудування, хімічної, нафтохімічної, харчової і легкої промисловостей та розвинений транспортний зв'язок. Велике техногенне навантаження на природне середовище, нерівномірна територіальна концентрація виробництва, високий вміст забруднюючих речовин у викидах автомобільного транспорту призводить до забруднення ґрунтів міста та погіршення їх екологічних властивостей. Особливо небезпечним є забруднення ґрунтового покриття сільськогосподарського використання в межах впливу автомобільного транспорту та ґрунтів міста важкими металами. Мета роботи – оцінка рівня забруднення ґрунтів і ґрунтового покриття міста Одеси та приміської зони в умовах сучасного транспортного та промислового навантаження. Природними ґрунтами міської та приміської зон є чорноземи південні. В межах міста природні ґрунти зустрічаються лише в межах окремих паркових зон та на території Ботанічного саду. Антропогенні ґрунти міста вирізняються значною строкатістю та неоднорідністю їх утворення (на культурних шарах, природних похованих ґрунтах, шарах будівельного сміття тощо). Рослинний покрив газонів міста бідний, представлений 210 видами. У десятьці рослин, що мають найбільше значення в формуванні газонів, переважають бур'яни та злакові трави, що сприяють задернуванню поверхні ґрунту. Поверхня міських ґрунтів характеризується різним ступенем рекреаційного навантаження (слабким, середнім або його відсутністю) та проективним покриттям рослинності від

0 до 100 % (на штучно озелених газонах). Ґрунти, як правило, захарашчені вклю-ченнями побутового та будівельного сміття. За гранулометричним складом ґрунти міста переважно легко та середньосуглинкові; чорноземи південні приміських зон характеризуються переважно важкосуглинковим гранулометричним складом. Реакція середо-вища (рН ґрунтового розчину) верхніх гумусових горизонтів міських ґрунтів коливається в широких межах: від лужної до сильно лужної (7,37 9,14 зі значним зміщенням в лужний бік, що є загальною тен-денцією урбанізованих ґрунтів. Найбільш високі значення рН ґрун-тового розчину мають ґрунти в межах значного впливу автомобіль-ного транспорту та промислових підприємств. Підвищена лужність окремих міських ґрунтів пов'язана із підвищеним вмістом у вбирно-му ґрунтовому комплексі ввібраного натрію, що є результатом антропогенного впливу. Вміст обмінного кальцію, магнію і натрію має високу варіативність і коливається відповідно: вміст обмінного кальцію – від 0,16 до 8,72 ммоль/100 г ґрунту; магнію – від 0,02 до 0,76 ммоль/100 г ґрунту, натрію – 0,0153,00 ммоль/100 г ґрунту. Чорноземи південні приміської зони мають нейтральну слабко-лужну реакцію середовища; на узбіччі (в межах впливу автомобіль-ного транспорту) – лужну. Середній вміст обмінного кальцію, магнію і натрію за межами впливу автомобільного транспорту становить відповідно 0,49 ммоль/100 г ґрунту; 0,15 ммоль/100 г ґрунту; 0,09 ммоль/100 г ґрунту та на узбіччі –0,43ммоль/100 г ґрунту; 0,11 ммоль/100 г ґрунту; 0,22 ммоль/100 г ґрунту.

68.29 Землеробство

68.04.24.0413/0224U000302

Встановлення комплексного впливу агрокліматичних та фітосанітарних умов Західного Полісся України на господарськоцінні та якісні показники нових сортів та зразків картоплі: Заключний звіт/Волинська державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту сільського господарства Карпатського регіону Національної академії аграрних наук України; Керівник Пузняк Оксана Михайлівна - ДР 0121U107760, УДК 633/635:58, 635.21; 633.491; 633.4; 635.1; 635.2

53

Встановити вплив агрокліматичних та фітосанітарних умов Західного Полісся України на господарсько-цінні та якісні показники нових сучасних сортів та зразків картоплі шляхом проведення екологічного випробування.

68.04.24.0414/0224U000312

Підвищення показників ефективності експлуатації МТА при виконанні всіх технологічних операцій вирощування сільськогосподарських культур шляхом моделювання траєкторії криволінійного руху агрегату: Заключний звіт/Сумський національний аграрний університет; Керівник Сіренко Юлія Володимирівна - ДР 0123U104267, УДК 631.5

49

Визначення показників ефективності експлуатації МТА при виконанні всіх технологічних операцій вирощування сільськогосподарських культур шляхом моделювання траєкторії криволінійного руху агрегату

68.04.24.0415/0824U000473

Шейко Денис Валерійович
Продуктивність пшениці озимої залежно від елементів біологізації при вирощуванні в умовах Лісостепу західного: Дис...Доктор філософії/ Зклад вищої освіти "Подільський державний університет" - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 631.5; 633.1; 633/635.000.57; 57.02

с. - Бібліогр.: назв

Актуальними є питання впровадження елементів біологізації при вирощуванні пшениці озимої. Метою наших досліджень було встановлення залежності показників формування продуктивності рослин різних сортів пшениці озимої, біометричних показників та урожайності сортів пшениці озимої залежно від способів застосування біологічно активних препаратів в умовах Лісостепу західного. Дослідження включали вивчення впливу біологічно активних препаратів: Триходермін, Агат 25 К та ПМК-ЗР за різних способів їх застосування (обробка насіння, обприскування посівів, обробка насіння+обприскування посівів) на трьох сортах пшениці озимої: Аріївка, Здобна, Кубус. Встановлено, що в умовах Лісостепу західного доцільно вирощувати сорти пшениці озимої Здобна та Кубус, які сформували середню урожайність зерна в середньому за три роки досліджень 5,1–5,5 т/га. Найбільш доцільно при вирощуванні цих сортів застосовувати дворазову обробку (насіння+посів) біологічним препаратом ПМК «Захист рослин», яка забезпечила прирости урожайності 0,9 т/га.

68.33 Агрохімія

68.04.24.0416/0224U000276

Удосконалити комплекс протиерозійних агротехнічних заходів в ґрунтозахисних системах землеробства гірської зони Українських Карпат: Заключний звіт/Інститут аграрних ресурсів та регіонального розвитку Національної академії аграрних наук України; Керівник Фандалюк Алла Володимирівна - ДР 0121U109705, УДК 631.173:54

17

Метою досліджень є розробка елементів екологічно безпечних напрямків створення моделі ґрунтозахисних систем землеробства, що базується на конкретних природно-кліматичних та господарсько-економічних умовах гірської зони українських Карпат

68.04.24.0417/0224U000231

Дослідження ефективності використання елементів живлення високопродуктивними зерновими культурами: Заключний звіт/Інститут фізіології рослин і генетики Національної академії наук України; Керівник Швартау Віктор Валентинович - ДР 0119U002235, УДК 631.8, 633.1

17

Метою досліджень є вивчення ефективності використання неорганічних елементів живлення високопродуктивними зерновими культурами для створення систем живлення з високими рівнями засвоєння азоту та інших макро- і мікроелементів.

68.35 Рослинництво

68.04.24.0418/0224U000090

15.03.00.06.П Управління продуктивністю зернових культур в короткоротаційних сівозмінах за кліматичних змін в умовах Лівобережного Лісостепу: Заключний звіт/Панфільська дослідна станція Національного наукового центру "Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України"; Керівник Тарасенко Олександра Андріївна - ДР 0121U108820, УДК 633.1

58

Встановити вплив комплексного застосування елементів технологій вирощування зернових культур в короткоротаційних сівозмінах за кліматичних змін в умовах Лівобережного Лісостепу на процеси формування їх продуктивності.

68.04.24.0419/0224U000158

Створення скоростиглих та середньостиглих гібридів кукурудзи, стійких до біотичних та абіотичних чинників навколишнього середовища: Заключний звіт/Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України; Керівник Барсуков Ігор Петрович - ДР 0121U100573, УДК 633.1, 633/635:631.52

45

Метою є створення нових високоврожайних гібридів кукурудзи різних груп стиглості, адаптованих до стресових факторів навколишнього середовища, стійких до хвороб та шкідників, розгортання насінництва в усіх ланках та впровадження їх у

виробництво в сучасних ринкових умовах різних регіонів України

68.04.24.0420/0824U000259

Породько Максим Анатолійович
Формування продуктивності ячменю ярого залежно від елементів адаптивної технології вирощування в Правобережному Лісостепу: Дис...Доктор філософії/ Національний науковий центр "Інститут землеробства Національної академії аграрних наук" - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 631.544; 631.546; 633.1; 633/635; 633/635.000.57; 57.02

с. - Бібліогр.: назв

В результаті проведених у 2018-2020 рр. досліджень вперше в умовах північної частини Правобережного Лісостепу обґрунтовано особливості реалізації генетичного потенціалу ячменю ярого залежно від комплексного впливу попередників, систем удобрення, застосування стимуляторів росту та гідротермічних умов. Встановлено за результатами ґрунтової та рослинної діагностики оптимальні рівні удобрення, внаслідок чого вдосконалено технологію вирощування ячменю ярого. З'ясовано особливості росту й розвитку рослин ячменю ярого, формування показників урожайності та якості зерна за різних моделей технології вирощування. Встановлено ефективність комплексного застосування стимуляторів росту нового покоління з основними елементами технологічного процесу вирощування для підвищення стійкості рослин до несприятливих факторів. Набули подальшого розвитку положення щодо проходження процесів онтогенезу рослинами ячменю ярого, формування

параметрів фотосинтетичної діяльності посівів, елементів продуктивності, врожаю та якості зерна залежно від технологічних факторів у взаємозв'язку з погодними умовами.

68.04.24.0421/0824U000259

Породько Максим Анатолійович
Формування продуктивності ячменю ярого залежно від елементів адаптивної технології вирощування в Правобережному Лісостепу: Дис...Доктор філософії/ Національний науковий центр "Інститут землеробства Національної академії аграрних наук" - Захищена; 1.- 0.2024

УДК: 631.544; 631.546; 633.1; 633/635; 633/635.000.57; 57.02

с. - Бібліогр.: назв

В результаті проведених у 2018-2020 рр. досліджень вперше в умовах північної частини Правобережного Лісостепу обґрунтовано особливості реалізації генетичного потенціалу ячменю ярого залежно від комплексного впливу попередників, систем удобрення, застосування стимуляторів росту та гідротермічних умов. Встановлено за результатами ґрунтової та рослинної діагностики оптимальні рівні удобрення, внаслідок чого вдосконалено технологію вирощування ячменю ярого. З'ясовано особливості росту й розвитку рослин ячменю ярого, формування показників урожайності та якості зерна за різних моделей технології вирощування. Встановлено ефективність комплексного застосування стимуляторів росту нового покоління з основними елементами технологічного процесу вирощування для підвищення стійкості рослин до несприятливих факторів. Набули

подальшого розвитку положення щодо проходження процесів онтогенезу рослинами ячменю ярого, формування параметрів фотосинтетичної діяльності посівів, елементів продуктивності, врожаю та якості зерна залежно від технологічних факторів у взаємозв'язку з погодними умовами.

68.37 Захист сільськогосподарських рослин

68.04.24.0422/0224U000614

Методичні засади контролю еколого-біологічних особливостей розвитку сірої плісняви (*Botrytis cinerea* Pers.et Fr.) в хмелевому агроценозі: Заключний звіт/Інститут сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України; Керівник Венгер Олег Володимирович - ДР 0121U107513, УДК 632.1; 632.3/4

45

Встановити закономірності впливу різних методів контролю сірої плісняви на хмелю.

68.39 Тваринництво

68.04.24.0423/0224U000282

Розробити методи селекційно-племінної роботи та ефективного використання худоби бурої карпатської породи у особистих господарствах населення Закарпатської області: Заключний звіт/Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція Національної академії аграрних наук України; Керівник Височанський Йосип

Степанович - ДР 0121U109942, УДК
636.2

9

Вивчити наявність корів і бугаїв-поліпшувачів, їх біологічні і продуктивні особливості бурої карпатської породи за ознаками фенотипу, та здійснити генетичне поліпшення продуктивних якостей, відтворювальної здатності корів та збереження всього комплексу ознак, характерних для даної породи, що склалися в результаті довготривалого еволюційного процесу.

68.04.24.0424/0224U000311

Дослідити ефективність селекції за господарськи корисними ознаками симентальської худоби за органічного та конвенційного виробництва молока в умовах Полісся України: Заключний звіт/Інститут сільського господарства Полісся Національної академії аграрних наук України; Керівник Кучер Дмитро Миколайович - ДР 0121U107723, УДК 636.082;636.022

86

Дослідити господарськи корисні ознаки корів симентальської породи в органічних та конвенційних стадах, опрацювати подальшу стратегію селекції симентальської породи за органічного виробництва.

68.04.24.0425/0224U000313

Дослідження впливу генетично модифікованих кормів на якість і безпечність продукції тваринництва в зоні Полісся України: Заключний звіт/Інститут сільського господарства Полісся Національної академії аграрних

наук України; Керівник Савчук Іван Миколайович - ДР 0121U107482, УДК 636.084/.087

57

Встановити якість і безпечність яловичини та свинини за використання в раціонах тварин кормів з генетично модифікованими організмами

68.04.24.0426/0824U000519

Силиченко Катерина Андріївна
Довголіття корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока: Дис...Доктор філософії/
Дніпровський державний аграрно-економічний університет - Захищена; 1.-.-
0.2024

УДК: 636.084/.087; 636.22/.28.033;
636.22/.28.034

с. - Бібліогр.: назв

Силиченко К. А. Довголіття корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 204 –Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, 2023. Дисертаційна робота присвячена вирішенню проблеми збереження та подовження тривалості довголіття корів швіцької породи, що утримуються на великих промислових комплексах за інтенсивної технології експлуатації. Метою роботи було встановлення оптимальної тривалості

експлуатації корів швіцької породи за інтенсивної технології виробництва молока. Проблема продуктивного довголіття корів актуальна як для розвитку молочної галузі сільського господарства, так і економічного розвитку України. Складності у вирішенні цієї проблеми обумовлені надзвичайною інтенсифікацією використання великої рогатої худоби протягом її життя, особливостями реалізації генетичних факторів, програмуючих високі показники продуктивного довголіття корів, в умовах зовнішніх факторів, до яких відносяться годівля та умови утримання. Отримані результати наукового дослідження, проведені факторні та регресивний аналізи, розрахунок економічної ефективності на додаткову продукцію, дозволили визначити прогностично важливі господарські показники для прогнозування продуктивного довголіття стада корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока. Результати дисертаційної роботи можна використовувати в науково-дослідницькій роботі кафедр і в освітньому процесі для підготовки фахівців зі спеціальності 204 «Технологія виробництва продуктів тваринництва», а також при формуванні високопродуктивного довголітнього стада корів швіцької породи при їх утриманні на промислових комплексах. Дисертація викладена на 223 сторінках комп'ютерного тексту і складається зі вступу, огляду літератури, опису умови та матеріалів і методів дослідження, результатів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, рекомендацій виробництву, списку використаних джерел та додатків. Містить 36 таблиць і 7 рисунків. Список використаної літератури включає 237

джерел (137 – кирилицею, 100 – латиницею). Ключові слова: швіцька порода, корови, довголіття, молочно продуктивність, годівля, удій, жир, білок, поліморфізм, гени, капа-казеїн, продуктивність, відтворна здатність.

68.04.24.0427/0824U000519

Силиченко Катерина Андріївна
Довголіття корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока: Дис...Доктор філософії/
Дніпровський державний аграрно-економічний університет - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 636.084/.087; 636.22/.28.033;
636.22/.28.034

с. - Бібліогр.: назв

Силиченко К. А. Довголіття корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 204 –Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, 2023. Дисертаційна робота присвячена вирішенню проблеми збереження та подовження тривалості довголіття корів швіцької породи, що утримуються на великих промислових комплексах за інтенсивної технології експлуатації. Метою роботи було встановлення оптимальної тривалості експлуатації корів швіцької породи за інтенсивної технології виробництва молока. Проблема продуктивного довголіття корів актуальна як для

розвитку молочної галузі сільського господарства, так і економічного розвитку України. Складності у вирішенні цієї проблеми обумовлені надзвичайною інтенсифікацією використання великої рогатої худоби протягом її життя, особливостями реалізації генетичних факторів, програмуючих високі показники продуктивного довголіття корів, в умовах зовнішніх факторів, до яких відносяться годівля та умови утримання. Отримані результати наукового дослідження, проведені факторні та регресивний аналізи, розрахунок економічної ефективності на додаткову продукцію, дозволили визначити прогностично важливі господарські показники для прогнозування продуктивного довголіття стада корів швіцької породи за інтенсивної технології експлуатації на промисловому комплексі з виробництва молока. Результати дисертаційної роботи можна використовувати в науково-дослідницькій роботі кафедр і в освітньому процесі для підготовки фахівців зі спеціальності 204 «Технологія виробництва продуктів тваринництва», а також при формуванні високопродуктивного довголітнього стада корів швіцької породи при їх утриманні на промислових комплексах. Дисертація викладена на 223 сторінках комп'ютерного тексту і складається зі вступу, огляду літератури, опису умови та матеріалів і методів дослідження, результатів власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, рекомендацій виробництву, списку використаних джерел та додатків. Містить 36 таблиць і 7 рисунків. Список використаної літератури включає 237 джерел (137 – кирилицею, 100 – латиницею). Ключові слова: швіцька порода, корови, довголіття, молочна продуктивність, годівля, удій, жир, білок,

поліморфізм, гени, капа-казеїн, продуктивність, відтворна здатність.

68.41 Ветеринарія

68.04.24.0428/0824U000567

Савченко Михайло Олександрович
Мікробіологічна характеристика *Streptococcus suis*, його ідентифікація методом полімеразної ланцюгової реакції, антибіотикорезистентність та поширеність у господарствах України: Дис...Доктор філософії/ Білоцерківський національний аграрний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 619:579.62; 619:616.9-036.22;
619:616.9

с. - Бібліогр.: назв

Стрептококова інфекція в Україні з часом стає однією із найбільш важливих проблем свинарства. Носійство збудника стрептококозу в підсвинків досягає майже 100 % усього через два-три тижні після відлучення їх від свиноматок. За захворюваності 60–75 % летальність може становити 65 %. Небезпека зберігається у зв'язку зі здатністю збудника набувати резистентності до антибіотиків, що ускладнює антимікробну терапію хворих тварин. Виявлено, що епізоотична ситуація, пов'язана зі стрептококовою інфекцією, має важливий сигнальний характер стосовно формування стійкого нозоареалу, що може наслідувати розповсюдження на раніше невражені території. Важливо наголосити, що в Україні патерн епізоотичної ситуації стосовно стрептококозу відзначається певною стабільністю, але динаміка показує невпинне зростання кількості зафіксованих випадків протягом

останнього десятиліття, загалом підраховано понад 300 випадків цієї недуги. Дослідження, здійснені на відібраних фермах впродовж періоду 2017–2021 років, демонструють певні позитивні зрушення, а саме, відмічається зниження частоти виявлення *Str. suis*. Тим не менше, на тлі цього спостерігається незворотне збільшення патогенних штамів серед виділених ізолятів. Така ситуація робить актуальним завдання запровадження науково обґрунтованих та ефективних стратегій боротьби та ерадикації на локальному та національному рівнях. Зазначена необхідність посилюється не лише через загрозу для тваринництва, але й через потенційну негативну динаміку в економічному вимірі. Під час наших досліджень ми провели докладний аналіз штамів та місцевих ізолятів *Str. suis*, що дозволило нам здобути значну кількість інформації стосовно їхніх антигенних та молекулярно-генетичних характеристик. Ми також детально дослідили морфологію цих мікроорганізмів, їх культуральні властивості, біохімічні особливості, ферментативну активність та біологічну поведінку. Цей комплексний аналіз надав нам глибоке розуміння цих мікроорганізмів та їхньої ролі у патогенезі захворювань. У ході нашого дослідження ми проаналізували 5 ізолятів *Str. suis*, які виявили схожі морфологічні характеристики, включаючи форму та розмір колоній, а також морфологію бактерій. Крім того, ми докладно вивчили культуральні властивості цих ізолятів, включаючи забарвлення, агарні штампи, додаткові ростові фактори та вимоги до середовища, і помітили значну подібність серед них. Додатково, ми провели аналіз ферментативної активності цих ізолятів, що дозволило нам виявити їхню здатність синтезувати певні ферменти, які можуть

впливати на їхню вірулентність та інфекційний потенціал. Ці дослідження відкрили важливі відмінності та подібності між ізолятами *Str. suis*, що в майбутньому можуть бути використані для класифікації та типування цих мікроорганізмів. Наш аналіз дозволив виявити як відмінності, так і схожості між ізолятами *Str. suis*, що створює базу для подальшої класифікації та типування цих мікроорганізмів. Ця інформація є ключовою для розуміння різноманітності та варіабельності цього виду бактерій, а також може бути важливою для розробки стратегій контролю та лікування захворювань, пов'язаних із *Str. suis*. Молекулярно-генетичні дослідження, які включали аналіз генетичних маркерів та виявлення вірулентних генів, значно поглибили наше розуміння основних механізмів вірулентності *Str. suis*. Ці дослідження мають потенціал сприяти розробці нових методів діагностики, профілактики та лікування захворювань, пов'язаних з цим мікроорганізмом. Отримані результати досліджень, які були проведені у рамках дисертаційної роботи, допомагають уточнити характеристику *Str. suis* та розкривають взаємозв'язки між його морфологічними, культуральними та генетичними властивостями. Це значуще розширює наше загальне розуміння патогенезу інфекційних захворювань, які спричиняються цим мікроорганізмом, та може мати практичне застосування у вдосконаленні стратегій боротьби з ними. Під час наших досліджень ми встановили, що чотири ізоляти *Str. suis* демонстрували ферментацію рафінози з утворенням кислоти, при цьому не виділяли газ, що є характерною реакцією для серотипу 2 *Str. suis*. У той час один із ізолятів не проявив ферментацію рафінозу, що вказує на його віднесення до серотипу 1. Всі ізоляти проявляли

активність ферментів, таких як аргініназа, глікогеназа, D-глюкозидаза, цукрозидаза, галактозидаза, мальтозидаза, саліциназа, трегалозидаза та інуліназа. Під час проведення досліджень також спостерігали позитивні реакції мікроорганізмів на α -галактозидазу, β -глюкуронідазу і лейцин-ариламідазу, що свідчить про їхню віднесеність до виду *Str. suis* та праправильну диференціацію культури збудника. Слід відзначити, що ізоляти *Str. suis*, отримані від свиней, демонстрували відсутність ферментації маніту, що відповідає результатам ідентифікації за використання визначника Берджі (Bergey) та співпадає з даними, які подані в науковій літературі.

69 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО

69.01 Загальні питання рибного господарства

69.04.24.0429/0824U000588

Гулак Богдан Сергійович Оцінка стану популяцій та допустимих рівнів експлуатації основних промислових риб та безхребетних в північно-західній частині Чорного моря.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 592; 597; 639.2/.3.001.12/.18;
664.95.001.12/.18;
639.2.053.7;639.3;639.2.053.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена вивченню сучасного стану популяцій основних об'єктів українського промислу в Чорному морі: рапани *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846), креветки трав'яної *Palaemon adspersus* (Rathke, 1837), анчоуса європейського *Engraulis encrasicolus* (Linnaeus, 1758), шпрота європейського *Sprattus sprattus* (Linnaeus, 1758) та калкана *Scophthalmus maximus* (Linnaeus, 1758). Впродовж 2017–2021 рр. відібрано та проаналізовано 346 проб з уловів різноглибинних тралів, бімтралів, зябрових сіток, креветкових ятерів та інших знарядь лову. Вивчено розмірнову та статеву структуру популяцій досліджуваних видів. Проведено оцінку їх темпів росту та природної смертності. Проаналізовані дані багаторічної промислової статистики в водах України та в усьому Чорному морі. Отримані біологічні характеристики разом з даними про обсяги вилову досліджуваних видів були використані для математичного моделювання, з метою оцінки чисельності (біомаси) їх популяцій та рівнів промислової експлуатації. В роботі використовували найбільш сучасні моделі, які широко застосовуються в світовій практиці регулювання рибальства, в тому числі під егідою продовольчої організації ООН (ФАО). Зокрема використовували математичні моделі: LBB (Length-based Bayesian Biomass), BSM (Bayesian Statespace Model) та SS3 (Stock Synthesis). Окрім того, для найбільш важливого об'єкта українського промислу – рапани, в рамках проекту «BlackSea4Fish» організованого Генеральною комісією з рибальства у Середземному морі (GFCM), було виконано три зйомки стандартним обліковим бімтралом. В результаті цих зйомок, вперше отримані дані стосовно просторового розподілу рапани на північно-західному шельфі

Чорного моря та надана оцінка її біомаси. Під час цих тралових зйомок встановлено що на великих за площею акваторіях, як і раніше, утворюються обширні зони з придонною гіпоксією, що безсумнівно негативно впливає на екологічну ситуацію у цій частині моря. Запас рапани в українських водах північно-західної частини моря, оцінений методом прямого тралового обліку в 2020–2021 рр. коливався в межах 28,5–72,7 тис. т. Результатом математичного моделювання промислової популяції цього виду за допомогою BSM аналізу стала оцінка запасу на рівні 35,7 тис. т. Інтенсифікація промислу останні роки не призвела до надмірної експлуатації запасу. Незважаючи на зростаючі обсяги вилучення рапани істотні зміни в структурі її популяції не були відзначені. Вочевидь це пояснюється високою плодючістю даного видавселенця, який не має природних ворогів в чорноморських водах, а також високою чисельністю його кормових об'єктів на мілководному шельфі в морській зоні України. Використовуючи модель LBB, вдалось встановити, що впродовж 2017–2020 рр. відбулось збільшення рівня відносної промислової смертності трав'яної креветки з 0,7 до 1,2. Водночас відношення поточної біомаси до біомаси, рівень якої забезпечує максимально стійкий вилов (В/ВМСУ), у 2020 р. дорівнювало 1,0, що відповідає оптимальному рівню експлуатації ресурсу цього виду. Визначено, що внаслідок потрапляння великої кількості нецільових видів промислу, в тому числі молоді риб, в креветкові ятері, доцільно обмежити кількість цих знарядь лову на рівні близько 800 одиниць.

69.09 Біологічні ресурси Світового океану і внутрішніх водойм

69.04.24.0430/0824U000588

Гулак Богдан Сергійович Оцінка стану популяцій та допустимих рівнів експлуатації основних промислових риб та безхребетних в північно-західній частині Чорного моря.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 592; 597; 639.2/.3.001.12/.18;
664.95.001.12/.18;
639.2.053.7;639.3;639.2.053.3

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація присвячена вивченню сучасного стану популяцій основних об'єктів українського промислу в Чорному морі: рапани *Rapana venosa* (Valenciennes, 1846), креветки трав'яної *Palaemon adspersus* (Rathke, 1837), анчоуса європейського *Engraulis encrasicolus* (Linnaeus, 1758), шпрота європейського *Sprattus sprattus* (Linnaeus, 1758) та калкана *Scophthalmus maximus* (Linnaeus, 1758). Впродовж 2017–2021 рр. відібрано та проаналізовано 346 проб з уловів різноглибинних тралів, бімтралів, зябрових сіток, креветкових ятерів та інших знарядь лову. Вивчено розмірну-вікову та статеву структуру популяцій досліджуваних видів. Проведено оцінку їх темпів росту та природної смертності. Проаналізовані дані багаторічної промислової статистики в водах України та в усьому Чорному морі. Отримані біологічні характеристики разом з даними про обсяги вилову досліджуваних видів були використані для

математичного моделювання, з метою оцінки чисельності (біомаси) їх популяцій та рівнів промислової експлуатації. В роботі використовували найбільш сучасні моделі, які широко застосовуються в світовій практиці регулювання рибальства, в тому числі під егідою продовольчої організації ООН (ФАО). Зокрема використовували математичні моделі: LBB (Length-based Bayesian Biomass), BSM (Bayesian Statespace Model) та SS3 (Stock Synthesis). Окрім того, для найбільш важливого об'єкта українського промислу – рапани, в рамках проекту «BlackSea4Fish» організованого Генеральною комісією з рибальства у Середземному морі (GFCM), було виконано три зйомки стандартним обліковим бімтралом. В результаті цих зйомок, вперше отримані дані стосовно просторового розподілу рапани на північно-західному шельфі Чорного моря та надана оцінка її біомаси. Під час цих тралових зйомок встановлено що на великих за площею акваторіях, як і раніше, утворюються обширні зони з придонною гіпоксією, що безсумнівно негативно впливає на екологічну ситуацію у цій частині моря. Запас рапани в українських водах північно-західної частини моря, оцінений методом прямого тралового обліку в 2020–2021 рр. коливався в межах 28,5–72,7 тис. т. Результатом математичного моделювання промислової популяції цього виду за допомогою BSM аналізу стала оцінка запасу на рівні 35,7 тис. т. Інтенсифікація промислу останні роки не призвела до надмірної експлуатації запасу. Незважаючи на зростаючі обсяги вилучення рапани істотні зміни в структурі її популяції не були відзначені. Вочевидь це пояснюється високою плодючістю даного видавселенця, який не має природних ворогів в чорноморських водах, а також високою

чисельністю його кормових об'єктів на мілководному шельфі в морській зоні України. Використовуючи модель LBB, вдалось встановити, що впродовж 2017–2020 рр. відбулось збільшення рівня відносної промислової смертності трав'яної креветки з 0,7 до 1,2. Водночас відношення поточної біомаси до біомаси, рівень якої забезпечує максимально стійкий вилов (B/BMSY), у 2020 р. дорівнювало 1,0, що відповідає оптимальному рівню експлуатації ресурсу цього виду. Визначено, що внаслідок потрапляння великої кількості нецільових видів промислу, в тому числі молоді риб, в креветкові ятері, доцільно обмежити кількість цих знарядь лову на рівні близько 800 одиниць.

69.25 Аквакультура

69.04.24.0431/0824U000657

Баришева Яна Олегівна Удосконалення технології рибних консервованих продуктів з регулюванням процесу утворення біогенних амінів.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний технологічний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 639.3.03

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена теоретичному та експериментальному обґрунтуванню способів регулювання вмісту гістаміну в рибних продуктах, консервованих різними способами. Одним з найважливіших завдань, що стоять перед агропромисловим комплексом України, є забезпечення населення країни якісними і безпечними рибними продуктами різноманітного асортименту. Це завдання, в свою чергу,

є ч а- стиною проблеми щодо виконання державної програми забезпечення пр одов о- льчої безпеки держави. На якість життя населення суттєво впливає стан навко- лишнього середовища, що особливо відчувається останнім часом. Проблеми за- доволення потреби населення в повноцінних і екологічно чистих пр одуктах ха- рчування, сучасні ринкові умови вимагають випуск конкурентоспроможної ви- сокоякісної харчової продукції пролонгованого терміну зберігання на основі нових прогресивних технологій.

70 ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО

70.17 Водогосподарське будівництво. Гідротехнічні та гідромеліоративні споруди

70.04.24.0432/0224U000741

Гідродинаміка хвильових і руслових потоків та їх взаємодія з гідротехнічними берегозахисними спорудами і відновлюваними джерелами енергії: Заключний звіт/Інститут гідромеханіки Національної академії наук України; Керівник Воскобійник Володимир Анатолійович - ДР 0120U104871, УДК 627.5, 627.41; 627.51/.52; 627.142.1, 519.711:53.072; 519.713 , 533.951

180

Основна мета досліджень - вивчення впливу гідродинамічних особливостей хвильового руху, вихрових та руслових

течій на ефективність гідротехнічних берегозахисних споруд і відновлюваних джерел енергії.

70.04.24.0433/0224U000741

Гідродинаміка хвильових і руслових потоків та їх взаємодія з гідротехнічними берегозахисними спорудами і відновлюваними джерелами енергії: Заключний звіт/Інститут гідромеханіки Національної академії наук України; Керівник Воскобійник Володимир Анатолійович - ДР 0120U104871, УДК 627.5, 627.41; 627.51/.52; 627.142.1, 519.711:53.072; 519.713 , 533.951

180

Основна мета досліджень - вивчення впливу гідродинамічних особливостей хвильового руху, вихрових та руслових течій на ефективність гідротехнічних берегозахисних споруд і відновлюваних джерел енергії.

70.25 Стічні води, їхнє очищення і використання

70.04.24.0434/0224U000618

«Розроблення методики оцінки ефективності виконання Загальнодержавної цільової соціальної програми «Питна вода України» на 2022 – 2026 роки» код згідно з ДК 015-97 – І.2 19 (Дослідження та розробки в галузі архітектури та будівництва), код згідно з ДК 021:2015 – 73100000-3 (Послуги у сфері наукових досліджень та експериментальних розробок): Заключний звіт/Державне підприємство "Науково-дослідний та конструкторсько-технологічний інститут міського

господарства"; Керівник Голюк Марина
Геннадіївна - ДР 0122U201842, УДК
628.3

50

Методика оцінки ефективності виконання
Загальнодержавної цільової соціальної
програми «Питна вода України» на 2022
– 2026 роки

70.04.24.0435/0524U000024

Трус Інна Миколаївна Створення
наукових основ ресурсоефективних
екологічно-безпечних технологій
використання води у промисловості:
Дис...Доктор технічних наук/
Національний технічний університет
України "Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського" -
Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 628.3.034.2; 628.1;628.3;
504.056:574; 502.58:574

с. - Бібліогр.: назв

Робота направлена на вирішення
важливої народногосподарської
проблеми розширення державного фонду
джерел водозабезпечення промисловості
та населення України шляхом створення і
реалізації проєктів освоєння
альтернативних джерел водопостачання,
захисту водних екосистем від шкідливого
впливу забруднених стічних вод в умовах
дефіциту водних ресурсів держави,
військових дій, аварійних ситуацій й
інших загроз національній безпеці
України. Уперше на основі вимог до
якості води у водоциркуляційних
системах охолодження, теплопостачання
та виробництва електроенергії,
характеристик природних і стічних вод,
придатних для повторного використання,

створено нові реагенти та технології
кондиціонування води для стабілізаційної
її обробки, зниження її корозійної
активності. Створено високоєфективні
маловідходні процеси демінералізації
природних та шахтних вод, що
передбачають переробку відходів з
отриманням корисних продуктів і
забезпечують розширення фонду джерел
водопостачання за рахунок використання
мінералізованих вод. На основі
залежностей корозійної активності води,
її стабільності щодо осадковідкладень від
рівня мінералізації, концентрації в ній
кисню, характеристик води визначено
напрямки водопідготовки, що
забезпечують ефективне використання
води в енергетичних системах, системах
теплопостачання та охолодження.
Обґрунтовано доцільність застосування
стабілізаторів осадковідкладення та
інгібіторів корозії пасиваційного типу у
водоциркуляційних системах,
застосування повного знекиснення води в
мінералізованих водах і в енергетичних
системах в умовах високотемпературного
використання води. Вивчено механізми
глибокого знекиснення води з допомогою
реагентів, редокситів та каталізаторів.
Вперше встановлено граничну
ефективність іонного обміну та
зворотнього осмосу при вилученні з води
ряду важких металів з урахуванням типу
та умов використання
комплексоутворювачів. Показано, що в
умовах сильного розведення розчинів
змінюються характеристики іонів
включаючи їх селективність по
відношенню до ряду іонів, залежності
процесів глибокого знесолення при
застосуванні фільтрів змішаної дії.
Визначено вплив комплексоутворювачів
на ефективність зворотньоосмотичного
знесолення води. Вперше показано, що
застосування модифікованих феритів
забезпечує надійне глибоке очищення

води від іонів важких металів. Визначено залежність ефективності сорбції важких металів від характеристик води, способу модифікування магнетиту в процесі його синтезу. Визначено умови надійного, ефективного очищення води від біогенних елементів. Встановлено параметри процесів електролізу при вилученні із води сполук амонію, показано залежність ефективності очищення води електрохімічним окисленням амонію, ефективності електрокоагуляційного очищення стічних вод від фосфатів від хімічного складу води, рН середовища та інших її характеристик. Удосконалено закономірності вилучення з води фосфатів й нітратів при використанні іонного обміну та зворотнього осмосу в залежності від складу водних розчинів, розроблено технологічні процеси переробки регенераційних розчинів в азотні і фосфорні добрива, що дозволило створити безвідходні процеси вилучення біогенних елементів із природних та стічних вод в ресурсозберігаючих технологіях. Встановлено параметри процесів електрохімічної переробки концентрованих сольових розчинів, що утворюються при іонообмінному та зворотньоосмотичному знесоленні води, визначено параметри отримання активного хлору, гіпохлориту натрію та інших окислених сполук хлору електродіалізом. Вперше створено конструкцію електролізера, що забезпечує ефективне електрохімічне окислення сполук хлору в середовищах із високим рівнем жорсткості води. Визначено залежність виходу за струмом лугу, сірчаної кислоти від умов електролізу розчинів хлориду та сульфату натрію, включаючи концентрації солей, рН середовища, анодної густини струму, часу процесу при використанні іонообмінних мембран,

встановлено параметри отримання концентрованих розчинів даних реагентів. Доведена практична доцільність застосування відходів, отриманих при висадженні сульфатів із концентратів вапном та алюмінієвим коагулянтном у складі будівельних матеріалів. Запропоновано принципові технологічні схеми вилучення поллютантів із вод різної мінералізації з повною переробкою утворених відходів.

70.27 Якість води

70.04.24.0436/0224U000457

Дослідження застосування ефективних реагентів та фільтрувальних матеріалів при підготовці питної води: Заключний звіт/Інститут водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України; Керівник Мацелюк Євген Михайлович - ДР 0121U109475, УДК 628.1.033

39

Обґрунтувати застосування ефективних реагентів і фільтрувальних матеріалів при підготовці питної води

70.04.24.0437/0224U000540

Вплив деяких метеорологічних чинників на формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території в сучасних умовах: Заключний звіт/Інститут гідробіології Національної академії наук України; Керівник Линник Петро Микитович - ДР 0121U100403, УДК 556.531.3/.4;556.541.3/.4;556.551.3/.4;556.561.3/.4, 556.531; 556.551

179

Вивчення особливостей формування гідрохімічного режиму малих водойм урбанізованої території за зміни погодних умов, що відбуваються останнім часом і пов'язані з кліматичними змінами, зокрема з підвищенням температури, зниженням обсягів поверхневого стоку і рівня води, зростанням ролі підземного живлення тощо. Встановлення причинно-наслідкових змін у формуванні гідрохімічного режиму у малих водоймах урбанізованої території та обґрунтування рекомендацій щодо поліпшення якості водного середовища як середовища мешкання гідробіонтів.

70.04.24.0438/0524U000024

Трус Інна Миколаївна Створення наукових основ ресурсоефективних екологічно-безпечних технологій використання води у промисловості: Дис...Доктор технічних наук/ Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 628.3.034.2; 628.1;628.3;
504.056:574; 502.58:574

с. - Бібліогр.: назв

Робота направлена на вирішення важливої народногосподарської проблеми розширення державного фонду джерел водозабезпечення промисловості та населення України шляхом створення і реалізації проєктів освоєння альтернативних джерел водопостачання, захисту водних екосистем від шкідливого впливу забруднених стічних вод в умовах дефіциту водних ресурсів держави, військових дій, аварійних ситуацій й інших загроз національній безпеці

України. Уперше на основі вимог до якості води у водоциркуляційних системах охолодження, теплопостачання та виробництва електроенергії, характеристик природних і стічних вод, придатних для повторного використання, створено нові реагенти та технології кондиціонування води для стабілізаційної її обробки, зниження її корозійної активності. Створено високоефективні маловідходні процеси демінералізації природних та шахтних вод, що передбачають переробку відходів з отриманням корисних продуктів і забезпечують розширення фонду джерел водопостачання за рахунок використання мінералізованих вод. На основі залежностей корозійної активності води, її стабільності щодо осадковідкладень від рівня мінералізації, концентрації в ній кисню, характеристик води визначено напрямки водопідготовки, що забезпечують ефективне використання води в енергетичних системах, системах теплопостачання та охолодження. Обґрунтовано доцільність застосування стабілізаторів осадковідкладення та інгібіторів корозії пасиваційного типу у водоциркуляційних системах, застосування повного знекиснення води в мінералізованих водах і в енергетичних системах в умовах високотемпературного використання води. Вивчено механізми глибокого знекиснення води з допомогою реагентів, редокситів та каталізаторів. Вперше встановлено граничну ефективність іонного обміну та зворотнього осмосу при вилученні з води ряду важких металів з урахуванням типу та умов використання комплексоутворювачів. Показано, що в умовах сильного розведення розчинів змінюються характеристики іонів включаючи їх селективність по відношенню до ряду іонів, залежності процесів глибокого знесолення при

застосуванні фільтрів змішаної дії. Визначено вплив комплексоутворювачів на ефективність зворотньоосмотичного знесолення води. Вперше показано, що застосування модифікованих феритів забезпечує надійне глибоке очищення води від іонів важких металів. Визначено залежність ефективності сорбції важких металів від характеристик води, способу модифікування магнетиту в процесі його синтезу. Визначено умови надійного, ефективного очищення води від біогенних елементів. Встановлено параметри процесів електролізу при вилученні із води сполук амонію, показано залежність ефективності очищення води електрохімічним окисленням амонію, ефективності електрокоагуляційного очищення стічних вод від фосфатів від хімічного складу води, рН середовища та інших її характеристик. Удосконалено закономірності вилучення з води фосфатів й нітратів при використанні іонного обміну та зворотнього осмосу в залежності від складу водних розчинів, розроблено технологічні процеси переробки регенераційних розчинів в азотні і фосфорні добрива, що дозволило створити безвідходні процеси вилучення біогенних елементів із природних та стічних вод в ресурсозберігаючих технологіях. Встановлено параметри процесів електрохімічної переробки концентрованих сольових розчинів, що утворюються при іонообмінному та зворотньоосмотичному знесоленні води, визначено параметри отримання активного хлору, гіпохлориту натрію та інших окислених сполук хлору електродіалізом. Вперше створено конструкцію електролізера, що забезпечує ефективне електрохімічне окислення сполук хлору в середовищах із високим рівнем жорсткості води. Визначено залежність виходу за струмом

лугу, сірчаної кислоти від умов електролізу розчинів хлориду та сульфату натрію, включаючи концентрації солей, рН середовища, анодної густини струму, часу процесу при використанні іонообмінних мембран, встановлено параметри отримання концентрованих розчинів даних реагентів. Доведена практична доцільність застосування відходів, отриманих при висадженні сульфатів із концентратів вапном та алюмінієвим коагулянтном у складі будівельних матеріалів. Запропоновано принципові технологічні схеми вилучення поллютантів із вод різної мінералізації з повною переробкою утворених відходів.

71 ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ. ТУРИСТИЧНО- ЕКСКУРСІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАН НЯ

71.01 Загальні питання внутрішньої торгівлі

71.04.24.0439/0224U000645

Механізми відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Галкін Андрій Сергійович - ДР 0123U100373, УДК 669:656.13, 658.7, 338.245:656; 338.245:654

Розробка механізмів відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування

71.04.24.0440/0824U000605

ГЛУШКО Михайло Васильович
Підвищення якості колаборативної фільтрації в рекомендаційних системах: Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 339:006; 658.6:006; 658.8:006;
311.216:004.42; 53.08:389; 004.89:004.4

с. - Бібліогр.: назв

1.укр. Дисертаційна робота: 296 с., 8 табл., 97 рис., 6 дод., 77 джерел.
РЕКОМЕНДАЦІЙНА СИСТЕМА, КОЛАБОРАТИВНА ФІЛЬТРАЦІЯ, АЛГОРИТМ, БАЗА ДАНИХ, АРІ, ЯКІСТЬ, ВІДГУК, ПАРСИНГ, МІКРОРОЗМІТКА, ДАНІ, КВАЛІМЕТРІЯ, ОЦІНКА, «ІТЕМ ТО ІТЕМ», «USER TO USER», ЦИКЛОГРАМА, МЕТРИКА, ПОКАЗНИК, GOOGLE ANALYTICS, АТРАКТОР, ФАЗОВИЙ ПОРТРЕТ, ДЕТЕРМІНОВАНИЙ ХАОС. Метою дослідження є покращення якості рекомендаційних систем колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання. Наукове обґрунтування - покращення якості, за рахунок внесення додаткових параметрів до методів формування рекомендацій аналізуючи “думки” користувача, що забезпечують покращення якості рекомендаційних систем. Для реалізації окресленої мети, необхідно виконати такі завдання: • провести аналіз

рекомендаційних систем та наукових публікацій щодо поставленої мети; • сформувати принципи визначення якості рекомендаційних систем; • дослідити основні підходи до структурування характеристик оцінювання якості рекомендаційних систем; • реалізувати просту рекомендаційну систему та отримати результати; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації; • сформувати принципи визначення якості відгуків на основі кваліметричних методів; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації та покращити її кваліметричними параметрами якості, які враховують “думку” користувача - “The Value of Opinion” • запропонувати кваліметричний метод оцінки якості рекомендаційних систем на основі досліджень; • покращити якість рекомендаційної системи колаборативної фільтрації на основі запропонованих кваліметричних показників якості; • запропонувати кваліметричні показники якості на основі теорії детермінованого хаосу. Об’єктом дослідження є параметри якості рекомендаційних систем на сайті-агрегатору пошуку автомобілів Automoto.ua в процесі пошуку оголошень про продаж автомобілів, мотоциклів, спецтехніки та інших транспортних засобів в Україні. Automoto.ua дає можливість здійснювати пошук пропозицій про продаж авто по всій Україні, надаючи максимально повні та актуальні результати. Сьогодні сайт обробляє інформацію з понад 100 автосайтів України. Щодня в базі знаходиться більше 500 000 тисяч оголошень, 9-16 тисяч з яких є свіжими надходженнями за поточний день. Предметом дослідження є кваліметричний метод оцінки якості в рекомендаційних системах. Методи

дослідження - під час роботи над дисертацією використовувались методи досліджень, які базувалися: на системному аналізі, кваліметричних методах вимірювання, методах оцінки якості продукції, теорії нечіткої логіки, теорії детермінованого хаосу. Використання інструменту Google Analytics. Наукова новизна одержаних результатів: 1. Вперше розроблено кваліметричний метод оцінювання якості рекомендаційних систем колаборативної фільтрації в сфері наданих інтернет-послуг, який на відміну від відомих відрізняється тим, який закриває потреби бізнесу в розрізі якості рекомендації та оцінки відхилень результатів одночасно, що дозволило сформулювати комплексний підхід до оцінки якості із врахуванням «думок» на основі аналізу відгуків. 2. Отримав подальший розвиток кваліметричний метод оцінювання якості рекомендаційних систем за рахунок розширення сукупності показників, порівняно із відомими, що дозволило в результаті їх комплексного застосування покращити якість рекомендацій колаборативної фільтрації в сфері надання послуг користувачам. 3. Вперше в рекомендаційних системах використано теорію детермінованого хаосу, що дозволило підвищити точність прогнозування взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделей ARIMA та LSTM. Одержані результати не тільки практично застосовані, але й приносять користь бізнесу та його клієнтам. За період проведених досліджень із 2016 року даним продуктом скористались більше 2 000 000 разів. Запропонований алгоритм колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання та «Циклограма якості рекомендаційних систем» може використовуватись для

любих бізнес-задач в інтернеті, а також будь-яких товарів, а отже є універсальними для використання, та можуть бути масштабованими. На основі теорії детермінованого хаосу, підвищена точність прогнозу взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделі LSTM на 1.5%, у порівнянні ARIMA.

71.04.24.0441/0824U000604

Криворучко Іван Олександрович
Біотехнічна система для визначення професійної придатності працівників Державної служби надзвичайних ситуацій (ДСНС): Дис...Доктор філософії/Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 004.81:001.1; 001.1:159.954/.956 ; 658.6.002; 621.397.13; 331.483.7:614.29; 004.81:159.9

с. - Бібліогр.: назв

1.укр. Дисертаційна робота: 211 с., 20 табл., 40 рис., 7 дод., 131 джерел.
БІОТЕХНІЧНА СИСТЕМА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (ДСНС)
Метою дисертаційного дослідження є підвищення ефективності і достовірності визначення рівнів професійної придатності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій шляхом розроблення методів, моделей і біотехнічної системи. Об'єкт дослідження – процес визначення професійної придатності працівників ДСНС. Предмет дослідження – показники процесу, метод визначення професійної придатності, біотехнічна

система. Методи дослідження. В дисертаційній роботі для отримання основних наукових і практичних результатів були використані такі методи: теорії біотехнічних систем – для розроблення структурної схеми біотехнічної системи та її компонент; цифрової обробки сигналів – для реєстрації первинних параметрів і розрахунку вторинних показників та індексів; математичного моделювання – для розроблення математичних моделей; експертні – для обробки результатів апробації; психодіагностики – для визначення стану працівників на психологічному рівні; математичної статистики – для оброблення результатів апробації та експериментальних досліджень; системного аналізу – при розробленні методів визначення професійної придатності і психологічної готовності. Забезпечення професійної діяльності людини визначається наявністю і необхідністю враховувати критерії відповідності характеристик суб'єкта та об'єкта праці, їх придатності для використання трудових завдань. Як правило, дослідження професійної діяльності здійснюється за принципами системного підходу, який відображає закони взаємозв'язку і взаємозумовленості компонент системи «людина-професія». Наукова ідеологія системного підходу зумовлює необхідність дослідження професійної придатності людини як його системної властивості, що перевіряється в зв'язку і за результатами включення людини в діяльність, з'являється та оцінюється в процесі виконання професійної діяльності. Оскільки професійна придатність не є вродженою властивістю, а формується протягом довгої професійної праці, то для її набуття необхідний час, який залежить від природних даних людини, рівня

мотивації та отриманих в процесі підготовки знань, навичок, вмінь. Все це, в свою чергу визначає індивідуальність або персоніфікованого процесу формування професійної придатності, яка базується на конкретних психологічних, психофізіологічних, медичних, трудових та інших принципах і критеріях і відображає реальний рівень розвитку професійно-важливих якостей людини у сукупності з його індивідуально-психологічними властивостями. В дисертаційній роботі розв'язано актуальну науково-технічну задачу підвищення точності і достовірності процесу визначення професійної придатності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій шляхом розробки моделей, методів і біотехнічної системи, що зумовило підвищення точності і достовірності визначення ПП працівників ДСНС, відповідно, на 12,5 % і 15,1 %.

71.37 Туристично-екскурсійне обслуговування

71.04.24.0442/0224U000694

Цифрова трансформація торговельно-економічної та туристичної систем України: Заключний звіт/Державний торговельно-економічний університет; Керівник Мазаракі Анатолій Антонович - ДР 0123U101917, УДК 338.48.02; 796.5:658,

463

Розроблення теоретичних, методологічних засад та обґрунтування практичних рекомендацій і методик цифрової трансформації торговельно-

економічної та туристичної систем України.

71.04.24.0443/0824U000581

Скоростецька Ольга Олександрівна
ГЕОПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
ТУРИСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА
СТОЛИЧНОГО МІСТА: Дис...Доктор
філософії/ Київський національний
університет імені Тараса Шевченка -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 338.48

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є рукописом, у якому розроблено та обґрунтовано теоретико-методологічні засади і практичні рекомендації щодо формування туристичного середовища у столичній туристичній дестинації на основі використання досвіду Берліна для Києва. В роботі висвітлені питання геопросторової організації туристичного середовища в столичних містах на основі теоретико-методологічних положень та з використанням методичного апарату, на яких ґрунтується туризмологія і суспільна географія, що стало основою для формування поняттєвотермінологічного апарату дослідження. Зокрема, отримало подальший розвиток трактування поняття «туристична дестинація», запропоноване авторське тлумачення поняття «туристичне середовище столичного міста» (ТССМ). ТССМ трактується як фізичний простір в межах міста, насичений рекреаційно-туристичними ресурсами та закладами індустрії туризму, що становлять інтерес туристів, забезпечуючи мету подорожування та можливість споживання якісних туристичних послуг, завдяки

формуванню такої інформаційно-організаційної системи функціонування туризму, яка формує позитивний імідж туристичної дестинації як доступного, комфортного, безпечного і гостинного середовища.

72 ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ

72.25 Світові товарні ринки

72.04.24.0444/0224U000715

Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії: Заключний звіт/Західноукраїнський національний університет; Керівник Крисоватий Андрій Ігорович - ДР 0121U109485, УДК 339.972

209

Теоретичне обґрунтування необхідності формування національної концепції екобезпеки суспільства та інклюзії циркулярної економіки в умовах пандемії.

73 ТРАНСПОРТ

73 ТРАНСПОРТ

73.04.24.0445/0824U000696

Маляренко Даша Леонідівна Управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів у аеропорту в умовах невизначеності.: Дис...Доктор

філософії/ Національний авіаційний
університет - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 656; 656.7

с. - Бібліогр.: назв

Мета дисертаційного дослідження полягає науковому обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів у аеропорту в умовах невизначеності. Для досягнення поставленої мети вирішуються наступні завдання: 1. Виявити закономірності формування вантажопотоків в аеропортах, що носять ймовірнісний характер. 2. Визначити засади щодо врахування виникнення ризиків при зміні вантажопотоків у аеропортах в умовах невизначеності. 3. Запропонувати підходи щодо врахування невизначеності обслуговування вантажів при різних сценаріях роботи аеропорту. 4. Реалізувати систему управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів аеропорту в умовах невизначеності. 5. Реалізувати моделі управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів аеропорту в умовах невизначеності. Об'єктом дослідження є процеси обслуговування вантажів у аеропорту в умовах невизначеності. Предметом дослідження є методи та моделі управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів аеропорту в умовах невизначеності. Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці та реалізації системи управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів у аеропорту в умовах невизначеності. Вперше: –

сформовано та реалізовано систему управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів аеропорту в умовах невизначеності, яка включає моделі, підходи, методи та принципи, що в сукупності дозволяють забезпечити ефективність обслуговування вантажів при різних сценаріях роботи аеропорту, взаємодії обслуговування вантажопотоків та ресурсів аеропорту на основі використання ефекту синергії внаслідок зменшення впливу умов невизначеності при мінімізації ризиків; удосконалено: – моделі управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів аеропорту в умовах невизначеності, які на відміну від існуючих, дозволяють мінімізувати витрати на перевезення вантажів уособлено або у складі консолідованої вантажної одиниці та витрати на зберігання за весь період планування, враховувати штрафи за перевищення граничних термінів доставки вантажів, а також управляти доходами аеропорту на основі використання методів гілок та відтинань, гілок та цін, симплекс-методу, методу внутрішніх точок, генетичних алгоритмів, методів імітації відпалу та локального пошуку; – підходи щодо врахування невизначеності обслуговування вантажів при різних сценаріях роботи аеропорту, які на відміну від існуючих, орієнтовані на сценарне планування та включають загальні стратегії врахування невизначеностей для різних моделей аеропортів, різнотипне прогнозування, групування рейсів аеропортів з точки зору перспективності, аналіз використання ресурсів аеропорту, вибір сценарного моделювання, що дозволяє провести деталізацію стратегій врахування невизначеності при обслуговуванні вантажопотоків та обрати

найбільш оптимальні для аналізованого аеропорту; набули подальшого розвитку: – виявлення закономірностей формування вантажопотоків в аеропортах, що носить ймовірнісний характер та передбачає визначення передумов попередньої оцінки впливу специфічних властивостей вантажів на умови їх зберігання в аеропорту, визначення ключових аспектів управління вантажопотоком в аеропорту за складовими управління технологічними процесами, складами, ризиками та інформаційними технологіями, що дозволило врахувати їх при здійсненні математичного моделювання управління організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів в аеропорту в умовах невизначеності; – засади врахування виникнення ризиків при зміні вантажопотоків у аеропортах в умовах невизначеності із визначенням ознак транспортабельності вантажу при перевезенні авіаційним транспортом, видів ризиків та причин їх появи, розробкою карт ризиків щодо обслуговування спеціальних та генеральних вантажів у аеропортах, класифікацією умов невизначеності, що виникають при обслуговуванні вантажопотоків в аеропортах, а також характеризують місця посилення впливу невизначеності та ризиків при обробці вантажів в аеропортах, що дозволило мінімізувати виникаючі ризики. Основні результати дисертаційної роботи були застосовані при управлінні організаційно-технологічними процесами обслуговування вантажів у вітчизняному аеропорті – Товариства з обмеженою відповідальністю «Міжнародний аеропорт „Одеса“», у роботі логістичного оператора ТОВ «ФТП», а також

транспортно-експедиторського підприємства ТОВ «БРОКБРИДЖ».

73.31 Автомобільний транспорт

73.04.24.0446/0824U000628

Го Мінцзюнь -- Удосконалення методики визначення та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю: Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 665.775; 625.7/.8; 001.18:001.8

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота: 193 с., 32 табл., 61 рис., 4 дод., 147 джерел.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІНИ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК АСФАЛЬТОБЕТОННОГО ПОКРИТТЯ ДОРІГ ПРИ ВПЛИВІ ПРОТИОЖЕЛЕДНИХ РЕЧОВИН В УМОВАХ КЛІМАТУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО КИТАЮ. Мета роботи полягає в удосконаленні методики оцінки та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг з урахуванням зміни фізичних, гідрофізичних та механічних властивостей асфальтобетону, при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю. Об'єктом дослідження є процес зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг. Предметом дослідження є встановлення

закономірностей комплексного впливу протиожеледних речовин на властивості асфальтобетонного покриття доріг. Методи дослідження. Дослідно-експериментальні дослідження експлуатаційних характеристик асфальтобетонних покриттів під впливом протиожеледних речовин. Узагальнення результатів досліджень з використанням аналітичного і математично-статистичного методів опрацювання результатів. Теоретичні дослідження здійснювались на основі рівнянь механіки та гідромеханіки, а також із застосуванням сучасних програмних продуктів Matlab, SPSS, Prism, Python. Експериментальні дослідження виконані на спеціальній експериментальній установці із використанням високоточних вимірювальних приладів. Результати експериментів оброблялися із застосуванням методів планування експерименту та математичної статистики. Сьогодні застосування протиожеледних речовин на дорогах є стандартним заходом безпеки руху і широко використовується для зимового утримання різних дорожніх покриттів, мостів і злітно-посадкових смуг аеропортів. Проте, застосування протиожеледних речовин є глобальною проблемою, що спонукає науковців та дослідницькі установи проводити дослідження з визначення впливу протиожеледних речовин на конструкції дорожнього покриття і навколишнє середовище. У ході виконання дослідницької роботи було досліджено зміну температурних параметрів шарів асфальтобетонного, що дозволило встановити оптимальні значення концентрації протиожеледних речовин, в залежності від точки замерзання, для оцінки їх впливу на властивості асфальтобетону. Встановлено залежності зміни експлуатаційних характеристик

асфальтобетонного покриття доріг, від впливу протиожеледних речовин з концентрацією NaCl 20 %, $\text{CH}_4\text{N}_2\text{O}$ 15 %, $\text{CH}_2\text{CH}_3\text{OH}$ 20%, при попередньому заморожуванні-відтаванні зразків асфальтобетону в умовах температур – 5°C ; -15°C ; -25°C , насичені-зволожені та гідродинамічному впливі. Для проведення досліджень розроблена методика та виготовлена експериментальна гідродинамічна установка, яка імітує процес впливу рідини на дорожнє покриття від шини автомобіля під час руху та дозволяє проводити моделювання різних режимів експлуатації для оцінки зміни характеристик покриття доріг. Удосконалено класичну модель прогнозування експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг $\text{GM}(1, N)$, за рахунок інтегрування базових значень з використанням формули Сімпсона, що дозволило отримати нову модель прогнозування $\text{NPGM}(1, N)$, точність якої перевищує аналог на 13–16 %, водночас максимальне значення відносної похибки при перевірці на адекватність не перевищує 4,2 %.

73.37 Повітряний транспорт

73.04.24.0447/0224U000611

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Технічні науки" Національного авіаційного університету: Заключний звіт/Національний авіаційний університет; Керівник Луцький Максим Георгійович - ДР 0121U114093, УДК 621.311.243, 69:658.512.23; 69:331.101.1, 656.71, 623.746-519

Модернізація комплексу безпілотного повітряного судна М-7-В5 «небесний патруль». Підготовка до сертифікації навчально-наукового центру безпілотної авіації «Віраж» та М-7-В5 «Небесний патруль». Модернізація діючого зразка ПС-11, розробка програм та методик випробувань та їх апробація. Розробка проекту доповнення до авіаційних правил України в частині використання в БАС енергетичних установок на сонячних батареях. Формування принципів та методів проектування ергодизайнерських вимог до забезпечення ефективності експлуатації авіаційних систем. Проведення інструментальної оцінки стану аеродромних конструкцій, визначення факторів, що впливають на їх експлуатаційну довговічність та надійність. Обґрунтування вибору методів та засобів виконання робіт з ремонту або реконструкції аеродромів в залежності від експлуатаційного стану конструкцій.

73.49 Інші види транспорту

73.04.24.0448/0224U000637

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керованими двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066;

621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

80

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

73.04.24.0449/0224U000685

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керованими двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066; 621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83; 629.34.03-83,

407

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та

процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

75 ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО. ДОМОВОДСТВО. ПОБУТОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

75.33 Побутове обслуговування

75.04.24.0450/0224U000693

Розвиток наукових основ розробки інноваційних високоефективних екодезінфектантів для захисту виробів військово-цивільного призначення з використанням біоПАР: Заключний звіт/Хмельницький національний університет; Керівник Параска Ольга Анатоліївна - ДР 0123U102381, УДК 677.027.4; 677.027, 648.28; 677.027.461;648.32;648.33;648.4

230

Розвиток наукових основ розробки інноваційних високоефективних екодезінфектантів для захисту виробів військово-цивільного призначення з використанням біоПАР, що дозволить підвищити якість дезінфекції виробів військово-цивільного призначення,

екологічну безпеку процесу, знизити собівартість протимікробної обробки

76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

76.04.24.0451/0824U000642

Орловська Руслана Миколаївна
Оптимізація діагностики та вибору методу лікування хворих на рекурентний тонзиліт: Дис...Доктор філософії/ Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 61; 614.4; 616-084

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації наведено результати комплексного клініко-лабораторного обстеження хворих на рекурентний тонзиліт (РТ), який відноситься до хронічних хвороб мигдаликів та аденоїдів, що реєструються в Україні за даними ДЗ «Центр медичної статистики міністерства охорони здоров'я України» з частотою близько 800000 осіб уперше виявлених. Поширеність хронічних хвороб мигдаликів та аденоїдів складає біля 1078,0 випадків на 100 000 населення на даний час. Дослідження включало реєстрацію поточних 120 пацієнтів з гострим РТ, що проходили лікування у ТОВ «Приватна дитяча поліклініка №1» м. Івано-Франківська. Для обстеження хворих використовувалися клінічні,

інструментальні, морфологічні методи дослідження. Аналіз отриманих даних проводився з використанням біостатистичних методів. Загальна вибірка дослідження (n=120) включала 37 (61,7%) осіб чоловічої статі і 23 (38,3%) особи жіночої статі основної групи (n=60) та 29 (48,3%) осіб чоловічої статі і 31 (51,7 %) особу жіночої статі контрольної групи (n=60). Вік пацієнтів у групах коливався від 3 до 17 років Усі пацієнти у відповідності із клінічними рекомендаціями з першого дня лікування отримували базове лікування: антипіретика, місцеві та/або системні анальгетики. Пацієнтам основної групи з першого дня лікування додатково призначали фітоніринговий препарат BNO 1030. Дозування та прийом препарату відбувався згідно інструкції застосування. Відмічено, що застосування фітонірингового препарату BNO 1030 на додаток до стандартної терапії РТ в період гострого епізоду має доведений терапевтичний ефект вже в перші дні лікування. Встановлена достовірно краща динаміка регресії симптомів РТ у пацієнтів основної групи: біль при ковтанні і в стані спокою, подразнення горла в стані спокою, гіперемія мигдаликів на V2, V3, V4 (p

76.04.24.0452/0824U000652

Кобринська Олена Яремівна Особливості розвитку та корекція метаболічних і гемодинамічних порушень у хворих на цукровий діабет 2 типу з різною масою тіла.: Дис...Доктор філософії/ Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 577.125; 61; 616.43; 616-008.9; 616.39

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі встановлено, що перебіг цукрового діабету (ЦД) 2 типу у осіб із різною масою тіла характеризується певними метаболічними особливостями. Наявність абдомінального відкладання жиру навіть при нормальному показнику індексу маси тіла (ІМТ) супроводжується достовірно вираженими порушеннями вуглеводного та ліпідного обміну, функції нирок і печінки, посиленням серцево-судинного ризику, а також погіршенням якості життя у хворих на ЦД 2 типу. У хворих на ЦД 2 типу із збільшенням маси тіла зростають прозапальна активність, що проявляється збільшенням рівня ІЛ-6, і показників hs-СРП. Вперше в Україні встановлено рівні фракталкіну у пацієнтів із ЦД 2 типу та їх залежність від показника ІМТ. Встановлено значущо вищий рівень фракталкіну в усіх пацієнтів із ЦД 2 типу порівняно із здоровими особами ((127 ± 21,37) пг/мл). Найвищі показники були у пацієнтів із ожирінням ((593,0 ± 32,88) пг/мл), проміжні – в осіб з надмірною масою тіла ((487,27 ± 38,67) пг/мл), найменші – у пацієнтів з нормальним ІМТ ((293,06 ± 42,57) пг/мл). Виявлено наявність середньої сили прямого кореляційного зв'язку із ІМТ (r = 0,45; p = 0,0001), та сильний із ОТ (r = 0,72; p

76.04.24.0453/0824U000668

Белінський Микита Вадимович Клініко-патогенетичні особливості перебігу гострого інфаркту міокарда в поєднанні з цукровим діабетом 2-го типу та артеріальною гіпертензією в реваскуляризованих хворих і їх лікування із застосуванням метаболітотропної підтримки: Дис...Доктор філософії/ Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 61; 616.127-005.8

с. - Бібліогр.: назв

За результатами дослідження автором встановлено, що наявність цукрового діабету 2 типу спричиняє виникнення STEMI в молодшому віці (OR=0,953 [95% CI: 0,909-0,998], p=0,041). Виявлено, що пацієнти із досліджуваною мультиморбідністю частіше мають супутнє ожиріння (OR=1,484 [95% CI: 1,055-2,088], p=0,023), вищий клас гострої серцевої недостатності (OR=2,050 [95% CI: 1,201-3,499], p=0,008), вищу поширеність багатосудинного ураження (OR=2,289 [95% CI: 1,344-3,898], p=0,002), більшу кількість балів за шкалою GRACE (OR=1,165 [95% CI: 1,009-1,234], p

76.04.24.0454/0824U000666

Дубецький Богдан Ігорович Перинатальні наслідки розродження жінок при патології пуповини: діагностика та профілактика: Дис...Доктор філософії/Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 61; 618

с. - Бібліогр.: назв

У даній дисертаційній роботі представлено новий підхід до вирішення важливого для практичної охорони здоров'я завдання - зниження частоти перинатальної захворюваності та смертності при вагітності із патологією пуповини та аномаліями її прикріплення. Дослідження включало ретроспективний та проспективний етапи, проведено комплексне клініко-лабораторне та інструментальне обстеження 120

вагітних, з них 90 пацієнток з патологією пуповини (оболонкове прикріплення пуповини, єдина артерія пуповини та дефіцит вартонових драглів) і 30 жінок з фізіологічним перебігом вагітності та народженням живих доношених новонароджених. Запропонована програма профілактичних підходів та супроводу вагітності дозволила раціоналізувати вибір термінів та методу розродження і знизити частку недоношування, затримки росту плоду та критичних станів новонародженого – у 2,0 рази, а також збільшити долю сприятливих наслідків вагітності у даній категорії пацієнток. Доповнено та розширено наукову концепцію патогенезу плацентарної дисфункції та її компоненту – функціональної недостатності пуповини, багатогранність проявів якого залежить від комплексу параметрів, де, поряд із основними чинниками ризику (вік, багатопліддя, індекс маси тіла, паління, судинна соматична патологія, маркери недиференційованої дисплазії сполучної тканини), вагому роль відіграє паритет вагітності, вірусні інфекції у ранні терміни, аномалії розвитку матки тощо. Вперше виділено основні предиктори зростання частки патології прикріплення пуповини та аномалій пуповинного канатику, та провідні критерії формування груп ризику критичних станів та негативних перинатальних наслідків. У даній роботі вперше проведено аналітичну оцінку особливості перебігу вагітності, пологів та раннього неонатального періоду у випадку оболонкового прикріплення пуповини, патології вартонових драглів та єдиної артерії пуповини, а також встановлено їх вплив на структуру та частоту перинатальних наслідків. Вперше встановлено відмінності у рівні плацентарних білків, окремих параметрів

мікронутрієнтного обміну (концентрація вітаміну D) та маркерів неоангіогенезу – плацентарного фактору росту та антиангіогенного фактору, отримано нові дані щодо дисбалансу рівня вказаних трансміттерів та їх ролі у розвитку плацентарної дисфункції при патології пуповини. Уперше проведено постнатальну макроморфометричну оцінку плаценти та гістологічне дослідження структурних параметрів пуповини у пацієток з різними формами аномалії пуповинного канатика та його прикріплення, що дозволило доповнити патогенетичну концепцію пуповинної недостатності як компоненту плацентарної дисфункції. Отримано нові дані, що підтверджують домінування гістоморфологічних особливостей та судинних порушень із підвищенням індексу Вогенворта і зменшення індексу Керногана, особливо у випадку дефіциту вартанових драглів. Отримані результати дозволили провести оцінку діагностичної цінності інструментальних методів дослідження, розширити програму пренатального скринінгу та оптимізувати алгоритм моніторингу вагітності та вибору методу розродження із врахуванням персоніфікованого ступеню ризику. Проведена аналітична оцінка особливостей перебігу вагітності та перинатальних наслідків при патології пуповини, отримані нові дані щодо недостатності вітаміну D, дисбалансу концентрації плацентарних білків та ростових факторів, а також постнатального морфометричного та гістологічного дослідження пуповини внесено вагомих теоретичний вклад у розуміння основних сторін патогенезу пуповинної недостатності як компоненту плацентарної дисфункції у даній категорії пацієток. Оптимізовано діагностичний алгоритм у пацієток з патологією пуповини використанням скринінгових

параметрів сонографії пуповини, оцінки рівня плацентарних білків, концентрації вітаміну D та окремих факторів неоангіогенезу, удосконалено програму моніторингу вагітності, персоніфіковано вибір методів розродження. Апробовано превентивний комплекс лікарських середників, що дозволило покращити перинатальні прогнози у даній категорії вагітних. Розроблені схеми діагностичного і лікувального алгоритмів впроваджені у лікувальну практику родопомічних закладів та використані при підготовці матеріалів навчально-освітнього процесу кафедр акушерства та гінекології освітніх закладів України. Ключові слова: вагітність, патологія пуповини, плацента, маловоддя, плацентарна дисфункція, гестаційні ускладнення, прееклампсія, передчасні пологи, затримка росту плода, респіраторний дистрес-синдром, надмірна вага, плацентарний фактор росту, ангіогенний коефіцієнт, плацентарні гормони, вітамін D. Галузь-Медицина.

76.04.24.0455/0824U000681

Дрінь Іван Тарасович Оптимізація підтримуючої терапії в лікуванні хворих на рак яєчника залежно від рівня солей важких металів: Дис...Доктор філософії/Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 61; 616-085; 615; 618.1; 616-006

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота є самостійною науковою працею. За результатами дослідження автором встановлено, що на даний час недостатньо ефективною залишається лікування хворих на

розповсюджений епітеліальний рак яєчника, а саме, ранні рецидиви та низькі показники 5-річної виживаності, що вимагає пошук додаткових прогностичних факторів для індивідуалізації підтримуючого лікування. За 2014-2019 роки в Прикарпатському клінічному онкологічному центрі, 5-річна загальна виживаність хворих на рак яєчника II стадії склала 66 %, III стадії – 17 %, а 5-річна безрецидивна виживаність хворих на рак яєчника II стадії склала – 43 %, III стадії – 0 %. Виділено клінічні та морфологічні фактори пов'язані з результатами виживаності хворих на розповсюджений епітеліальний рак яєчника. Клінічний фактор негативного прогнозу - наявність резидуальної пухлини після хірургічного лікування: 3-х та 5-ти річна загальна виживаність хворих на рак яєчника II стадії при оптимальній циторедукції склала 80,6 % і 66,9 %, а при неоптимальній циторедукції – 49,9 % і 0 % ($p < 0,05$). 3-х та 5-ти річна загальна виживаність хворих на епітеліальний рак яєчника III стадії при оптимальній циторедукції склала 64,4 % і 45,5 %, а при неоптимальній циторедукції – 23,4 % і 17,6 % ($p < 0,05$). Морфологічний фактор негативного прогнозу – низький ступінь диференціації пухлини. 3-х річна загальна виживаність хворих на епітеліальний рак яєчника II стадії з низькою диференціацією пухлини склала 49,7 %, а з високою – 80,0 % ($p < 0,05$). 5-ти річна загальна виживаність хворих на рак яєчника III стадії з низькою диференціацією пухлини склала 7,9 %, а з високою – 19,7 % ($p < 0,05$). Уперше визначено, що у крові хворих на розповсюджений епітеліальний рак яєчника без мутації у гені BRCA вищий вміст хрому в 3 рази, ніж у здорових жінок (р

76.01 Загальні питання медицини і охорони здоров'я

76.04.24.0456/0224U000509

Дослідження двох зразків води зі свердловин № 3 та № 4 відповідно до вимог ДСанПіН 2.2.4 - 171 - 10, п. 3.2 (визначення сумарної альфа-, бета-активності): Заключний звіт/Державна установа "Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України"; Керівник Бузинний Михайло Георгійович - ДР 0123U102573, УДК 614.777

4

Встановити відповідність вмісту радіонуклідів у воді вимогам ДСанПіН 2.2.4-171-10, п. 3.2

76.03 Медико-біологічні дисципліни

76.04.24.0457/0224U000631

Морфологічні та молекулярно-генетичні критерії діагностики та прогнозу перебігу передпухлинних станів та новоутворень різних локалізацій: Заключний звіт/Державний заклад "Дніпропетровська медична академія Міністерства охорони здоров'я України"; Керівник Шпонька Ігор Станіславович - ДР 0119U100027, УДК 81'366, 577.21, 577.2:616-006, 616-079.4, 616-006, 616-091

161

Удосконалення існуючих та розробка нових діагностичних та прогностичних

критеріїв передпухлинних станів та онкологічних захворювань на основі вивчення патоморфологічних особливостей експресії маркерів біологічних властивостей тканин. Підвищення ефективності діагностики, лікування та реабілітації хворих.

76.04.24.0458/0224U000613

Застосування штучного інтелекту для забезпечення автоматизації і стандартизації системи Глісона при діагностиці раку передміхурової залози: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Романюк Анатолій Миколайович - ДР 0122U000773, УДК 616.65;616.62-008.22, 61:007, 004.93'1; 004.932

79

Метою проєкту є розробка нових методичних засад діагностування пухлин передміхурової залози за шкалою Глісона з високою відтворюваністю результатів із застосуванням засобів штучного інтелекту. Використовуючи базовий діагностичний алгоритм на основі інформаційно-екстремального методу компараторного розпізнавання образів буде розроблене програмне забезпечення для покращення діагностики раку передміхурової залози

76.29 Клінічна медицина

76.04.24.0459/0224U000058

Санітарно-епідеміологічна оцінка: кардіостимулятор зовнішній однокамерний PACE 101H/External Single Chamber Pacemaker PACE 101H, кардіостимулятор зовнішній двохкамерний PACE 203H/External Dual Chamber Pacemaker PACE 203H,

кардіостимулятор зовнішній трьохкамерний PACE 300/External Triple Chamber Pacemaker PACE 300; прилади медичні для вливання розчинів; обладнання рентгенівське для діагностики: Заключний звіт/Державна установа "Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії медичних наук України"; Керівник Семашко Петро Віталійович - ДР 0123U105128, УДК 615.84, 616.12-036.882

6

Санітарно-епідеміологічна оцінка: кардіостимулятор зовнішній однокамерний PACE 101H/External Single Chamber Pacemaker PACE 101H, кардіостимулятор зовнішній двохкамерний PACE 203H/External Dual Chamber Pacemaker PACE 203H, кардіостимулятор зовнішній трьохкамерний PACE 300/External Triple Chamber Pacemaker PACE 300; прилади медичні для вливання розчинів; обладнання рентгенівське для діагностики

76.04.24.0460/0224U000058

Санітарно-епідеміологічна оцінка: кардіостимулятор зовнішній однокамерний PACE 101H/External Single Chamber Pacemaker PACE 101H, кардіостимулятор зовнішній двохкамерний PACE 203H/External Dual Chamber Pacemaker PACE 203H, кардіостимулятор зовнішній трьохкамерний PACE 300/External Triple Chamber Pacemaker PACE 300; прилади медичні для вливання розчинів; обладнання рентгенівське для діагностики: Заключний звіт/Державна установа "Інститут громадського здоров'я ім. О. М. Марзєєва Національної академії

медичних наук України"; Керівник Семашко Петро Віталійович - ДР 0123U105128, УДК 615.84, 616.12-036.882

6

Санітарно-епідеміологічна оцінка: кардіостимулятор зовнішній однокамерний PACE 101H/External Single Chamber Pacemaker PACE 101H, кардіостимулятор зовнішній двохкамерний PACE 203H/External Dual Chamber Pacemaker PACE 203H, кардіостимулятор зовнішній трьохкамерний PACE 300/External Triple Chamber Pacemaker PACE 300; прилади медичні для вливання розчинів; обладнання рентгенівське для діагностики

76.04.24.0461/0824U000058

Кулик Юрій Анатолійович Діагностика і лікування ушкоджень великого грудного м'яза та їх наслідків.: Дис...Доктор філософії/ Державна установа "Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 617.3; 616-089.23; 616-001; 615.477.2; 616-089.28/.29

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вирішенню актуального наукового завдання травматології та ортопедії – покращення результатів лікування хворих з ушкодженням великого грудного м'яза (ВГМ) шляхом вдосконалення клініко-інструментальної діагностики, розробки диференційованої тактики лікування та реабілітації гострих і застарілих розривів ВГМ й визначення

якості відновлення його після хірургічного лікування. Ушкодження ВГМ частіше за все виникає у спортсменів, які займаються швидкісними силовими видами спорту та людей які виконують важку працю. Найчастіше розриви грудного м'яза зустрічаються у віці від 20 до 40 років, переважно у чоловіків працездатного віку та потребують максимального відновлення після травми. Робота побудована на основі аналізу результатів обстеження та лікування 84 хворих з ушкодженням ВГМ, яким проведено хірургічне лікування. Під час виконання роботи, було проаналізовано клінічні дані, дані протоколів хірургічних втручань, результати ультразвукової діагностики (УЗД), магнітно-резонансної томографії (МРТ), електроміографічних (ЕМГ) досліджень. Оцінку плечового суглоба, а саме функціонального стану ВГМ проводили за шкалами Quick DASH, The Score and Subjective Evaluation by Patients with a Pectoral Major Tear (SEPPMT) та American Shoulder and Elbow Surgeons (ASES) до операції, через 6 та 12 міс після операції. У біомеханічному експерименті на основі дослідження гістерезису електроміографічної активності м'язів плечового поясу обох рук при статичному та динамічному навантаженні, ми виявили суттєві відмінності показників гістерезису електроміографії здорового і ушкодженого великого грудного м'яза. При дослідженні ушкодженого м'яза виявлено дуже низький рівень гістерезису на тлі низького рівня електроміографічної активності ~4 % максимального довільного скорочення (MVC), при не значному зростанні активності в тесті з рухомою рейкою та практично відсутній гістерезис на фоні низької активності ~6 % MVC.

Порівнюючи групи здорових добровольців та групи пацієнтів через 12 ($\pm 3,9$) місяців після хірургічного лікування великого грудного м'яза, ми не виявили статистично значущого впливу фактору групи добровольців на відповідну точність виконання механічного завдання ($DF=1$, $F=0.001$, $p=0.982$), що свідчить про повне відновлення функції і користь хірургічного та реабілітаційного лікування. Для діагностики ушкодження ВГМ 100 % чутливого та специфічного тесту ми не виявили. Запропонований нами клінічний тест визначення товщини зони сухожильно-м'язового переходу для експрес діагностики ушкодження ВГМ має високу чутливість – 95,1 %, специфічність – 80 %. Прямі УЗД ознаки ушкодження великого грудного м'яза мали чутливість – 93,7 %, специфічність – 83,3 %. МРТ мала дещо меншу чутливість, та склала 88,0 %, і таку ж специфічність 80,0 % як УЗД. Розроблено методику визначення ізометричної сили внутрішньої ротації для оцінки функції великого грудного м'яза, до та після лікування і виявлено, що при повному відриві м'яза втрата сили внутрішньої ротації домінантної кінцівки становить $32,6 \pm 3,17$ %, не домінантної $28,2 \pm 3,54$ % ($p < 0,001$). Через 6 місяців після хірургічного лікування група пацієнтів з гострим ушкодженням мали достовірно нижчі показники шкал у порівнянні з групою застарілого ушкодження. Через 12 місяців після хірургічного лікування група пацієнтів з гострим ушкодженням мали достовірно вищі показники шкал у порівнянні з групою застарілого ушкодження (р

76.04.24.0462/0824U000080

Сельський Борислав Петрович Вибір об'єму реконструктивних оперативних

втручань в умовах багатоповерхового стенотично-оклюзивного процесу інфраінгвінального артеріального русла: Дис...Доктор філософії/ Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 616-089; 617.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вивченню шляхів покращення результатів відкритої, ендоваскулярної та гібридної реваскуляризації атеросклеротичного стенотично-оклюзивного ураження інфраінгвінального артеріального русла шляхом впровадження в клінічну практику системи прогнозування ризику розвитку ускладнень у післяопераційному періоді, що базується на основі інформаційних методик та встановленню значень поєднання змін досліджуваних параметрів. Одержані результати наукового пошуку дозволили доповнити знання з проблематики хронічної загрозливої ішемії нижніх кінцівок у пацієнтів із стенотично-оклюзивним ураженням магістральних артерій нижніх кінцівок та запропонувати комплексну програму із застосуванням інформаційних методик. Застосовано кореляційний аналіз та нейромережеву кластеризацію на основі програмної надбудови NeuroXL Classifier для прогнозування розвитку ускладнень реконструктивних операцій в умовах стенотично-оклюзивного ураження магістральних артерій нижніх кінцівок з урахуванням мультифакторних клініко-анамнестичних та лабораторно-інструментальних параметрів пацієнта. На основі результатів нейромережевої

кластеризації розроблено сукупну бальну систему оцінювання ризику розвитку післяопераційних ускладнень у пацієнтів із стенотично-оклюзивним ураженням магістральних артерій нижніх кінцівок. Розроблено та впроваджено в клінічну практику вебресурс із графічно представленою інтерактивною шкалою ризику розвитку післяопераційних ускладнень у хворих зі стенотично-оклюзивним атеросклеротичним ураженням магістральних артерій нижніх кінцівок.

76.31 Клінічна фармакологія. Фармація

76.04.24.0463/0824U000573

Кириченко Інна Володимирівна
Експериментальне дослідження фармакологічних властивостей екстракту з трави маруни дівочої: Дис...Доктор філософії/ Національний фармацевтичний університет - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 615.03; 615.1/3; 615.45; 615.1

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена вивченню фармакологічних властивостей (аналгетичних, протизапальних, токсикологічних та ефективності на моделі ад'ювантного артриту) густого гідрофільного екстракту з трави маруни дівочої (*Tanacetum parthenium* L.) (ГЕМД). Встановлено, що ГЕМД є безпечною рослинною субстанцією для створення нових лікарських засобів з виразними аналгетичними та протизапальними властивостями і відсутнім пошкоджуючим впливом на стан слизової оболонки шлунка.

Експериментально доведена ефективність ГЕМД на моделі ад'ювантного артриту за виявленням виразної протизапальної дії (зменшення величини набрякку), зниженням маркерів системного запалення (С-реактивного білку), а також вмісту маркерів деструкції суглобової тканини: сіалових кислот та лужної фосфатази. Гістологічно доведено протективний вплив ГЕМД на стан суглобового хряща (зниження кількості тварин із деструкцією суглобового) та здатність гальмувати запальний процес у синовіальній оболонці та періартикулярних тканинах. Показано, що за ефективністю на моделі ад'ювантного артриту ГЕМД не поступається препарату порівняння диклофенаку натрія.

76.04.24.0464/0824U000571

Семенова Ксенія Миколаївна Розробка складу та стандартизація технології комбінованого ін'єкційного препарату з гіалуриновою кислотою: Дис...Доктор філософії/ Національний фармацевтичний університет - Захищена; 1-.0.2024

УДК: 615.1

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена науковим дослідженням з розробки складу та технології комбінованого ін'єкційного препарату для застосування в медицині і косметології. Вперше в Україні запропоновані науково-методичні підходи до розробки складу та технології комбінованого препарату з гіалуриновою кислотою, важкорозчинною субстанцією біофлаваноїда дігідрокверцетина та амінокислотою L-аргініном.. Вивчено вплив фармако-

технологічних факторів на процеси солеутворення, обрані оптимальні концентрації допоміжних речовини. Науково обґрунтовані й експериментально підтверджені критичні інтервали рН, що забезпечують фізико-хімічну стабільність розчину Показники якості і кількісні характеристики компонентного складу препарату стандартизовані в аналітичній і технологічній документації. Технологія апробована в промисловому виробництві в різних видах первинного пакування (скляні ампули та переднаповнені шприци). Представлені дослідження у роботі створюють ґрунтовну наукову базу для подальшого створення нових комбінованих ін'єкційних препаратів

76.33 Гігієна і епідеміологія

76.04.24.0465/0224U000075

Наукові дослідження препарату Форс, 200: Заключний звіт/Національний медичний університет імені О. О. Богомольця; Керівник Омельчук Сергій Тихонович - ДР 0123U104991, УДК 613; 614

4

Наукові дослідження щодо ідентифікації та кількісного визначення рівня вмісту діючої речовини препарату Форс, 200 в наданих зразках препаративної форми

76.04.24.0466/0224U000073

Наукова експертиза інокулянтів «Micro AZ-ST Dry for Corn, порошок», «Optimum Dry for PLV, порошок», «Optimum Liquid for PLV, рідина», «Vertex-IF for Corn, рідина»: Заклучний звіт/Національний

медичний університет імені О. О. Богомольця; Керівник Омельчук Сергій Тихонович - ДР 0123U104997, УДК 613; 614

32

Наукова експертиза інокулянтів «Micro AZ-ST Dry for Corn, порошок», «Optimum Dry for PLV, порошок», «Optimum Liquid for PLV, рідина», «Vertex-IF for Corn, рідина»

76.04.24.0467/0824U000642

Орловська Руслана Миколаївна
Оптимізація діагностики та вибору методу лікування хворих на рекурентний тонзиліт: Дис...Доктор філософії/ Івано-Франківський національний медичний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 61; 614.4; 616-084

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації наведено результати комплексного клініко-лабораторного обстеження хворих на рекурентний тонзиліт (РТ), який відноситься до хронічних хвороб мигдаликів та аденоїдів, що реєструються в Україні за даними ДЗ «Центр медичної статистики міністерства охорони здоров'я України» з частотою близько 800000 осіб уперше виявлених. Поширеність хронічних хвороб мигдаликів та аденоїдів складає біля 1078,0 випадків на 100 000 населення на даний час. Дослідження включало реєстрацію поточних 120 пацієнтів з гострим РТ, що проходили лікування у ТОВ «Приватна дитяча поліклініка №1» м. Івано-Франківська. Для обстеження хворих використовувалися клінічні, інструментальні, морфологічні методи

дослідження. Аналіз отриманих даних проводився з використанням біостатистичних методів. Загальна вибірка дослідження (n=120) включала 37 (61,7%) осіб чоловічої статі і 23 (38,3%) особи жіночої статі основної групи (n=60) та 29 (48,3%) осіб чоловічої статі і 31 (51,7 %) особу жіночої статі контрольної групи (n=60). Вік пацієнтів у групах коливався від 3 до 17 років Усі пацієнти у відповідності із клінічними рекомендаціями з першого дня лікування отримували базове лікування: антипіретики, місцеві та/або системні анальгетики. Пацієнтам основної групи з першого дня лікування додатково призначали фітоніринговий препарат ВНО 1030. Дозування та прийом препарату відбувався згідно інструкції застосування. Відмічено, що застосування фітонірингового препарату ВНО 1030 на додаток до стандартної терапії РТ в період гострого епізоду має доведений терапевтичний ефект вже в перші дні лікування. Встановлена достовірно краща динаміка регресії симптомів РТ у пацієнтів основної групи: біль при ковтанні і в стані спокою, подразнення горла в стані спокою, гіперемія мигдаликів на V2, V3, V4 (р

76.35 Інші галузі медицини і охорони здоров'я

76.04.24.0468/0824U000618

Косенко Тетяна Василівна Роль дисбіозу у розвитку печінкової остеодистрофії.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 616.366; 616.36-072.5

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена з'ясуванню ролі розвитку дисбіозу у патогенезі остеодистрофії, яка індукована патологією печінки або жовчного міхура у лабораторних щурів, а також обґрунтуванню профілактики дисбіозу та порушень у кістковій тканині, які викликані гепатобіліарною патологією. Для реалізації мети і виконання завдань дослідження заплановано проведення трьох експериментів на лабораторних щурах. Під час досліджень щурів утримували згідно правил роботи з експериментальними тваринами, встановлених Директивою Європейського парламенту та Ради (2010/63/EU) та наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.03.2012 р. № 249, щури знаходилися на постійному харчовому та питному режимі віварію ОНУ імені І. І. Мечникова. Завданням першого етапу роботи було дослідження стану головного відділу травного тракту, в якому відбувається всмоктування поживних речовин – слизової оболонки тонкої кишки у щурів з токсичним гепатитом, що моделювали шляхом введення гідразинсульфату у дозі 50 мг/кг два рази на тиждень протягом місяця. За визначенням біохімічних показників запалення у печінці (активністю еластази та кислій фосфатази), «печінкових» маркерів у сироватці крові (активністю аланінамінотрансферази, лужної фосфатази і вмісту білірубину) констатували запалення паренхіми та пошкодження клітин печінки, тобто наявність токсичного гепатиту у тварин. Стан слизової оболонки тонкої кишки щурів оцінювали за показниками запалення (активністю еластази та кислій фосфатази), контамінацією

умовнопатогенними бактеріями (активністю уреаз), антимікробного фактора(активністю лізоциму) та ступенем дисбіозу. На тлі розвитку токсичного гепатиту у слизовій оболонці тонкої кишки було зареєстровано ознаки запалення, зниження антимікробного захисту, посилене розмноження патогенної мікробіоти та розвиток дисбіозу. Встановлені зміни в печінці та тонкій кишці щурів вказують на порушення однієї з важливих функції печінки – антимікробної, внаслідок чого спостерігали збільшення показнику контамінації умовно-патогенною мікробіотою та розвиток дисбіозу у слизовій оболонці тонкої кишки. Отримані результати дозволяють висловити припущення: запалення та дисбіоз у слизовій оболонці тонкої кишки тварин з патологією печінки призведе до погіршення останнього етапу гідролізу поживних речовин та їх всмоктування у кров та лімфу. У свою чергу дефіцит необхідних компонентів може викликати дистрофічні зміни у тканинах та органах, зокрема у кістках тварин з гепатобіліарною патологією. Тому на наступному етапі роботи були проведені поширені дослідження по всмоктуванню кальцію та амінокислот на ізольованій ділянці тонкої кишки, ступеню засвоєння кальцію, як головного компоненту кісткової тканини, проникності стінки тонкої кишки, маркерів запалення та дисбіозу у всіх відділах травного тракту самців і самок щурів, яким моделювали токсичний гепатит шляхом введення сірчаноокислого гідразину у дозі 50 мг/кг двічі на тиждень протягом трьох місяців. За морфометричними показниками (атрофія альвеолярної кістки, щільність, вміст мінерально-органічного компонента, окремо мінеральної і органічної складової кісток) було проведено дослідження стану

альвеолярної кістки щелеп, стегнових, великих гомілкових кісток, поперекових хребців, а також окремо епіфізу та діафізу стегнових кісток щурів з хронічним токсичним гепатитом.

76.75 Соціальна гігієна. Організація і управління охороною здоров'я

76.04.24.0469/0524U000025

Риган Михайло Михайлович «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи безпечного лікарняного середовища»: Дис...Доктор медичних наук/ Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет" - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 614

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальністю 14.02.03 – «Соціальна медицина» (галузь знань 22 Охорона здоров'я). – ДВНЗ «Національний університет фізичного виховання і спорту України» МОН України, Київ, 2023. Дисертація захищається в спеціалізованій вченій раді Д 61.051.09 в ДВНЗ «Ужгородський національний університет», МОН України, Ужгород, 2023. У дисертаційній роботі наведено узагальнення наукового підґрунтя формування безпечних і здорових умов праці медичних фахівців, підвищення безпеки пацієнтів у повсякденних умовах та надзвичайних ситуаціях, а також забезпечення мінімального впливу ЗОЗ на навколишнє середовище. Запропоновано принципово нове вирішення науково-практичної проблеми

через обґрунтування парадигми безпечного лікарняного середовища. Парадигма розроблена на основі критичного аналізу сучасних підходів до мінімізації негативного впливу на людину чинників виробничого середовища в різних сферах економічної діяльності, забезпечення безпеки пацієнтів, а також отриманих власних даних щодо недооцінки у вітчизняній охороні здоров'я на всіх рівнях проблеми безпеки пацієнтів, стабільного зростання стаціонарної та післяопераційної летальності в ЗОЗ, формального підходу до попередження ненавмисної шкоди пацієнтам, існування звинувачувальної культури в керівній ланки в реагуванні на помилки медичного персоналу, тенденцій до зростання показників виробничого травматизму через недостатню оцінку проблем безпеки та гігієни праці медичних працівників, нечутливість системи охорони здоров'я до кращих практик створення безпечних і здорових умов праці для медичних працівників і захисту пацієнтів від небажаних наслідків медичної допомоги. Обґрунтовано прості організаційні підходи до впровадження парадигми безпечного лікарняного середовища на рівні лікарняного стаціонару. Запропоновано також концептуальні підходи до формування стратегії попередження дефектів надання медичної допомоги у вітчизняній системі охорони здоров'я. Ключові слова: безпека пацієнтів, безпека і гігієна праці медичних працівників, дефекти надання медичної допомоги, культура безпеки, медичні помилки.

77 ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ

77.03 Теорія фізичної культури і спорту

77.04.24.0470/0224U000654

Удосконалення різних сторін підготовленості спортсменів, які спеціалізуються у спортивних іграх на різних етапах багаторічної підготовки: Заключний звіт/Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту; Керівник Мітова Олена Олександрівна - ДР 0121U108307, УДК 796.1/.3

97

Теоретично та експериментально обґрунтувати підходи, програми та методики щодо удосконалення різних сторін підготовленості спортсменів з урахуванням сучасних тенденцій багаторічної підготовки та річного макроциклу підготовки у спортивних іграх.

77.04.24.0471/0224U000635

Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів в олімпійському та професійному спорті: Заключний звіт/Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту; Керівник Степаненко Дмитро Іванович - ДР 0121U108253, УДК 796.071

122

Теоретично та експериментально обґрунтувати шляхи удосконалення системи спортивної підготовки та змагальної діяльності на різних етапах багаторічної підготовки спортсменів у олімпійському та професійному спорті.

77.04.24.0472/0824U000468

Го Шенпен __ Система поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів: Дис...Доктор філософії/ Національний університет фізичного виховання і спорту України - Захищена; 1--0.2024

УДК: 796.83; 796.07

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянута проблема щодо визначення інформативних складових системи поточного контролю за спеціальною працездатністю кваліфікованих боксерів. Мета дослідження – обґрунтувати та розробити інформативні критерії системи поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів для оптимізації процесу підготовки при підготовці до головних змагань. За індексом креатинфосфатної працездатності усіх боксерів було розподілено на дві умовні групи: з високим рівнем спеціальної працездатності (від 80 та вище ум.од.), та з нижчим рівнем спеціальної працездатності(нижче 80 ум.од.). Першу групу склали 12 спортсменів, другу - 14. Розроблено кількісні критерії поточного контролю за спеціальною працездатністю кваліфікованих боксерів що забезпечуються балансом процесів збудження та гальмування у центральній нервовій системі, високими значеннями показників функціональної рухливості нервових процесів, достатньо високим

рівнем прояву вербального інтелекту. Спеціальна працездатність у кваліфікованих боксерів визначається високим рівнем психічної працездатності, зниженням рівня втоми та тривоги. Таким чином, у кваліфікованих боксерів рівень спеціальної працездатності забезпечується оптимізацією функціонального, психічного та когнітивного ресурсів. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів дозволив виявити, що у групі спортсменів з високою працездатністю, високий рівень рейтингу мали 60 % боксерів. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів контрольної групи виявив, що високий рівень рейтингу спеціальної працездатності серед боксерів контрольної групи мають 38 %, вище середнього – 13 %, середній – 35 %, нижче середнього –7 % та нижчий – 7 %. Було доведено надійність та інформативність запропонованого рейтингу спеціальної працездатності для кваліфікованих боксерів.

77.04.24.0473/0824U000467

Крикун Юрій Юрійович Профілактика та корекція функціональних порушень опорно-рухового апарату у юних черлідерів: Дис...Доктор філософії/ Національний університет фізичного виховання і спорту України - Захищена; 1--0.2024

УДК: 796.07; 796.034.2

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено ефективність технології профілактики та корекції функціональних

порушень опорно-рухового апарату в черлідерів на етапі початкової підготовки. Мета дослідження – розробити та експериментально підтвердити дієвість технології профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату в черлідерів на етапі початкової підготовки для підвищення її здоров'язберігальної спрямованості. Об'єктом дослідження є навчально-тренувальний процес юних черлідерів, предметом дослідження – зміст і структура технології профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату черлідерів на етапі їхньої початкової підготовки. У проєкції мети дисертації та виконання її завдань послуговувалися комплексом методів, який утворюють: аналіз науково-методичної літератури; опитування; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент (констатувальний, послідовно-перетворювальний); антропометрія, оцінювання ступеня астеничності юних черлідерів на основі індексів, фотозйомки та аналізу постави черлідерів; кваліметрія, методи математичної статистики. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому вперше: – встановлено морфологічний профіль юних черлідерів, зважаючи на ступінь їхньої астеничності; – визначено кількісні показники гоніометрії тіла черлідерів 6–8 років; – на основі медіанного критерію з'ясовано відмінності антропометричних показників і показників біогеометричного профілю постави дівчат-черлідерів 6–8 років із різними її типами; – подано факторну структуру фізичного розвитку дівчат-черлідерів 6–8 років із різними типами постави; – обґрунтовано технологію профілактики та корекції функціональних порушень опорно-рухового апарату юних черлідерів; – визначено стримуючі та стимулюючі

чинники впливу на стан біомеханіки опорно-рухового апарату юних черлідерів. Результати послідовно перетворювального експерименту підтвердили ефективність зазначеної авторської технології у процесі навчально-тренувальних занять.

77.04.24.0474/0824U000548

Кадієва Маргарита Василівна
Організаційно-методичні умови впровадження засобів скелелазіння в оздоровчо-рекреаційну діяльність дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями: Дис...Доктор філософії/ Національний університет фізичного виховання і спорту України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 796.07; 796.034.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене теоретичному узагальненню та практичному розв'язанню завдання удосконалення організаційно-методичних умов упровадження засобів скелелазіння для дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення матеріалів літературних джерел, систематизовано практичний досвід фахівців і власних напрацювань та запропоновано новий підхід щодо підвищення ефективності оздоровчо-рекреаційних занять для дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями. Тому метою дослідження стала розробка і теоретичне обґрунтування програми оздоровчо-рекреаційних занять з використанням засобів скелелазіння для дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями та визначення

організаційно-методичних умов її впровадження. У роботі використано основні методи дослідження: теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація даних фахової науково-методичної літератури та документальних матеріалів; абстрагування, порівняння та зіставлення, індуктивний та дедуктивний методи, метод експертної оцінки; педагогічні методи дослідження; антропометричні методи дослідження; фізіологічні методи дослідження; психодіагностичні методи дослідження; оцінка рівня фізичного здоров'я; вкопіювання з медичних карт; методи математичної статистики. Наукова новизна дисертаційної роботи полягала в тому, що вперше теоретично обґрунтовано та розроблено програму оздоровчо-рекреаційних занять з використанням засобів скелелазіння для дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями, сформульовано мету та завдання, принципи, умови, рівні впровадження, засоби, критерії ефективності; вперше виявлено фактори, що лімітують ефективність оздоровчо-рекреаційних занять дітей з емоційно-вольовими порушеннями; визначено організаційні та методичні умови впровадження засобів скелелазіння в оздоровчо-рекреаційну діяльність дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями. Отримані в ході педагогічного експерименту результати свідчать про ефективність програми оздоровчо-рекреаційних занять з використанням засобів скелелазіння для дітей молодшого шкільного віку з емоційно-вольовими порушеннями та організаційно-методичних умов її впровадження.

77.29 Методичні основи видів спорту

77.04.24.0475/0824U000468

Го Шенпен __ Система поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів: Дис...Доктор філософії/ Національний університет фізичного виховання і спорту України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 796.83; 796.07

с. - Бібліогр.: назв

У дисертації розглянута проблема щодо визначення інформативних складових системи поточного контролю за спеціальною працездатністю кваліфікованих боксерів. Мета дослідження – обґрунтувати та розробити інформативні критерії системи поточного контролю спеціальної працездатності кваліфікованих боксерів для оптимізації процесу підготовки при підготовці до головних змагань. За індексом креатинфосфатної працездатності усіх боксерів було розподілено на дві умовні групи: з високим рівнем спеціальної працездатності (від 80 та вище ум.од.), та з нижчим рівнем спеціальної працездатності(нижче 80 ум.од.). Першу групу склали 12 спортсменів, другу - 14. Розроблено кількісні критерії поточного контролю за спеціальною працездатністю кваліфікованих боксерів що забезпечуються балансом процесів збудження та гальмування у центральній нервовій системі, високими значеннями показників функціональної рухливості нервових процесів, достатньо високим рівнем прояву вербального інтелекту. Спеціальна працездатність у кваліфікованих боксерів визначається високим рівнем психічної працездатності, зниженням рівня втоми та тривоги. Таким чином, у кваліфікованих боксерів рівень спеціальної працездатності

забезпечується оптимізацією функціонального, психічного та когнітивного ресурсів. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів дозволив виявити, що у групі спортсменів з високою працездатністю, високий рівень рейтингу мали 60 % боксерів. Проведений аналіз рейтингу спеціальної працездатності серед кваліфікованих боксерів контрольної групи виявив, що високий рівень рейтингу спеціальної працездатності серед боксерів контрольної групи мають 38 %, вище середнього – 13 %, середній – 35 %, нижче середнього – 7 % та нижчий – 7 %. Було доведено надійність та інформативність запропонованого рейтингу спеціальної працездатності для кваліфікованих боксерів.

78 ВІЙСЬКОВА СПРАВА

78.21 Військово-прикладні науки

78.04.24.0476/0224U000440

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Воєнні науки та національна безпека" Харківського національного університету радіоелектроніки: Заключний звіт/Харківський національний університет радіоелектроніки; Керівник Шостко Ігор Світославович - ДР 0121U112890, УДК , 623:681.7, 681.785.4

225

Підвищення ефективності технології інтелектуального відеоспостереження та

телекомунікаційної технології системи контролю повітряного, морського і наземного простору

78.25 Озброєння та військова техніка

78.04.24.0477/0224U000369

Розроблення системи двокомпонентного захисту військової техніки і озброєння від засобів радіоелектронної протидії та технічної розвідки: Заключний звіт/Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем НАН та МОН України; Керівник Комар Микола Миколайович - ДР 0122U002157, УДК 623.74;358.4; 623.74;623.746-519;623.746;623.746.4;623.746.3/.4;623.746.3;623.74:358.442;623.746.2:358.421;623.746.5;623.746.6/.8;623.746.17;623.741/.743;623.451.7;623.418.4;623.4.055; 623.465/.466;623.76:358.424;623.746.7; 623.592; 533.6.072, 623.62

102

Розроблення системи двокомпонентного захисту військової техніки і озброєння від засобів радіоелектронної протидії та технічної розвідки: розроблення компоненту системи зниження радіолокаційної помітності військової техніки повітряного (літаки, безпілотні літальні апарати) та наземного (роботизовані платформи) базування; розроблення компоненту системи автономної навігації військової техніки різного типу базування за умов радіоелектронної боротьби.

78.04.24.0478/0224U000369

Розроблення системи двокомпонентного захисту військової техніки і озброєння від засобів радіоелектронної протидії та технічної розвідки: Заключний звіт/Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій та систем НАН та МОН України; Керівник Комар Микола Миколайович - ДР 0122U002157, УДК 623.74;358.4; 623.74;623.746-519;623.746;623.746.4;623.746.3/.4;623.746.3;623.74;358.442;623.746.2:358.421;623.746.5;623.746.6/.8;623.746.17;623.741/.743;623.451.7;623.418.4;623.4.055; 623.465/.466;623.76:358.424;623.746.7; 623.592; 533.6.072, 623.62

102

Розроблення системи двокомпонентного захисту військової техніки і озброєння від засобів радіоелектронної протидії та технічної розвідки: розроблення компоненту системи зниження радіолокаційної помітності військової техніки повітряного (літаки, безпілотні літальні апарати) та наземного (роботизовані платформи) базування; розроблення компоненту системи автономної навігації військової техніки різного типу базування за умов радіоелектронної боротьби.

78.04.24.0479/0224U000440

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Воєнні науки та національна безпека" Харківського національного університету радіоелектроніки: Заключний звіт/Харківський національний університет радіоелектроніки; Керівник Шостко Ігор Світославович - ДР 0121U112890, УДК , 623:681.7, 681.785.4

225

Підвищення ефективності технології інтелектуального відеоспостереження та телекомунікаційної технології системи контролю повітряного, морського і наземного простору

78.27 Збройні сили

78.04.24.0480/0824U000616

Зіборєва Ольга Борисівна Правові засади публічного адміністрування підготовки кадрів з вищою військовою освітою для Збройних Сил України: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 355/359(477)

с. - Бібліогр.: назв

Дисертація є одним із перших комплексних досліджень, у якому на основі аналізу теоретично-методологічних та правових джерел, а також міжнародної та національної практики всебічно охарактеризовано правові засади публічного адміністрування підготовки кадрів з вищою військовою освітою для Збройних Сил України, а також визначено шляхи їх удосконалення. У роботі удосконалено підходи до розуміння ознак публічного адміністрування, якими виступають: а) зв'язок між спрямованістю дій осіб, які безпосередньо здійснюють заходи публічного адміністрування, і державною (публічною) політикою; б) професійний характер публічного адміністрування; в) детальна нормативно-правова регламентованість більшої частини діяльності з публічного адміністрування; г) наявність розподілу компетенції між різними суб'єктами публічного адміністрування з метою уникнення

дублювання їх функцій. Обґрунтовано, що публічне адміністрування підготовки кадрів з вищою військовою освітою для Збройних Сил України має всі ознаки публічного адміністрування, однак має свої специфічні риси.

78.75 Воєнна економіка

78.04.24.0481/0224U000645

Механізми відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування: Заключний звіт/Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова; Керівник Галкін Андрій Сергійович - ДР 0123U100373, УДК 669:656.13, 658.7, 338.245:656; 338.245:654

92

Розробка механізмів відновлення логістики для територій після воєнного конфлікту на основі інтегрованого транспортного планування

81 ЗАГАЛЬНІ І КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНІЧНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК

81.09 Матеріалознавство

81.04.24.0482/0824U000561

Тимошенко Арсеній Дмитрович
Закономірності формування та структурно-фазовий стан високолегованої оптичної кераміки YAG:Sm³⁺: Дис...Доктор філософії/ Інститут монокристалів Національної академії наук України - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 620.22

с. - Бібліогр.: назв

Дисертацію присвячено дослідженню процесів формування, структурно-фазового стану, морфології, оптичних та люмінесцентних властивостей високолегованої кераміки YAG:Sm³⁺, отриманої консолідацією в умовах фазових перетворень. Визначено основні фізико-технологічні параметри синтезу оптичної високолегованої кераміки YAG:Sm³⁺. Реалізовано умови отримання кераміки YAG:Sm³⁺ з використанням комплексної домішки MgO+SiO₂ з функціональними параметрами на рівні монокристалічних аналогів. В першому розділі описано данні що до методів отримання та властивостей YAG:Sm³⁺. В другому розділі описано експериментальні методики компактування порошків та виготовлення зразків оптичної кераміки шляхом реакційного спікання порошкових сумішей стехіометричного складу граната у вакуумі. В третьому розділі досліджено вплив умов консолідації на оптичні властивості та структурно-фазовий стан кераміки YAG:Sm³⁺ (5 ат.%). Наведено результати детального дослідження закономірностей формування мікроструктури та оптичних властивостей кераміки YAG:Sm³⁺ (5 ат.%) спеченої в інтервалі температур 1700–1800°C. Встановлено оптимальні умови консолідації (T=1725°C, 10 годин),

що забезпечують повне видалення пор та формування кераміки YAG:Sm³⁺ (5 ат.%) з оптичними втратами 0,08 см⁻¹ на довжині хвилі 808 нм, середнім розміром зерен ~20 мкм та коефіцієнтом оптичного поглинання $\alpha \approx 2,25$ см⁻¹ на довжині хвилі 1064 нм. Показано що, за температури консолідації 1700°C не завершується ущільнення кераміки не дивлячись на високу розгалуженість системи границь зерен. Встановлено, що бімодальний рост зерен в кераміці YAG:Sm³⁺ (5 ат.%), що фіксується за температури 1800°C, пов'язаний із одночасним співіснуванням двох або більше типів границь зерен із різною рухливістю, що може бути обумовлено сегрегацією частини іонів самарію по границях зерен. Аномальний ріст зерен супроводжується захватом пор в об'єм зерна, що ускладнює подальше ущільнення та призводить до зниження оптичної якості. В четвертому розділі проаналізовано вплив концентрації іонів Sm³⁺ на структурно-фазовий стан та оптичні властивості реакційноспеченої прозорої кераміки YAG:Sm³⁺ (3-15 ат.%). Встановлено умови формування високолегованої оптичної кераміки YAG:Sm³⁺ із вмістом іонів самарію ≤ 9 ат.%. В кераміці YAG:Sm³⁺ з концентрацією легування 11, 15 ат.% відбувається утворення домішкової фази по границях зерен внаслідок часткового розпаду пересиченого твердого розчину заміщення Y_{1-x}Sm_xAlO₃ та Al₂O₃. Показано, що твердий розчин заміщення (Y_{1-x}Sm_x)₃Al₅O₁₂ формується у всьому досліджуваному діапазоні концентрацій. Параметр решітки кераміки YAG:Sm³⁺ лінійно збільшується зі збільшенням концентрації активатора від 3 до 15 ат.% у відповідності до правила Vegarda Встановлено, що інтенсивність сателітів основних спектральних ліній, які відповідають найближчим п.п. парам

іонів RE³⁺ у додекаедричній позиції, зростає зі збільшенням концентрації іонів Sm³⁺. Підвищення інтенсивності сателітів призводить до розширення спектральних ліній поглинання в діапазоні 1060-1070 нм і водночас до збільшення коефіцієнта поглинання при 1064 нм. Коефіцієнт поглинання іонів Sm³⁺ при 1064 нм зростає зі збільшенням концентрації Sm³⁺ від 1,27 см⁻¹ за 3 ат.% до 7,91 см⁻¹ за рівня легування 15 ат.%. Монофазна високолегована кераміка YAG:Sm³⁺ (9 ат.%) має значення коефіцієнта оптичного поглинання $\alpha_{1064\text{нм}}=4,5$ см⁻¹ і оптичні втрати $\alpha_{808\text{нм}}=0,07$ см⁻¹. В п'ятому розділі досліджено взаємний вплив різних концентрацій іонів Si⁴⁺ та Mg²⁺ на особливості консолідації, формування мікроструктури та оптичні властивості кераміки YAG, YAG:Sm³⁺. Досліджено процеси ущільнення модельної системи YAG (Si⁴⁺,Mg²⁺), що забезпечує керування процесами твердотілого спікання за рахунок зміни концентрації дефектів як в аніонній, так і катіонній підгратці. Показано, що відношення концентрацій C_{Si}/C_{Mg} може бути використане як ефективний критерій процесів ущільнення кераміки YAG (Si⁴⁺,Mg²⁺). Формування електрично-нейтральних комплексів $[(\text{Mg})_{-}(\text{Al}(\text{octa}))^{+}]$ $[(\text{Si})_{-}(\text{Al}(\text{tetra}))^{+}]$ у сусідніх вузлах кристалічної ґратки за рівної концентрації іонів Si⁴⁺, Mg²⁺ призводить до суттєвого зменшення коефіцієнту дифузії, гальмує процеси ущільнення та супроводжується захопленням пор в об'єм зерен. Визначено оптимальний склад комплексної домішки Si⁴⁺Mg²⁺, що мінімізує концентрацію оптично-активних дефектів у структурі YAG, і одночасно підвищує протидифузію складових іонів під час консолідації. Показано, що використання комплексної

домішки MgO+SiO₂ оптимізованого складу забезпечує зниження оптичних втрат кераміки YAG:Sm³⁺ у три рази у порівнянні із традиційною домішкою SiO₂ та дозволяє отримувати кераміку на рівні монокристалічних аналогів.

81.13 Загальна технологія виробництва

81.04.24.0483/0824U000689

Двикалюк Роман Мар'янович Науково-технічне забезпечення процесу та обладнання виробництва прополісу: Дис...Доктор філософії/ Національний університет біоресурсів і природокористування України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 638.1;638.124; 658.511.5;65.06

с. - Бібліогр.: назв

Досліджено передумови розроблення технічного забезпечення виробництва прополісу засобами аналізу та систематизації науково-технічної інформації щодо технології, процесів, обладнання та взаємозв'язків між обсягами збору сировини, її природними джерелами та біологічними особливостями медоносних бджіл. Здійснено теоретико-аналітичне дослідження можливості використання прополісу, як компонента харчових продуктів, з урахуванням міжнародних стандартів безпечності та якості. Доведено, що важливою передумовою розробки обладнання було дослідження інстинктів медоносних бджіл, щодо маніпулювання прополісом та його накопичення у гнізді. Експериментально доведено низьку прополісопродуктивність колекторів у

кліматичних умовах України. Встановлено, що найбільш доцільним способом є використання еластичних сіток EVA, які мають значний ресурс деформації за низьких температур та виготовлені з матеріалів, допущених до контакту з харчовими продуктами. Застосовуючи методи 3D-конструювання та твердотілого моделювання, спроектовано пристрій для очищення еластичних сіток EVA. Визначено конструкційні особливості набірних валів та оптимальні параметри елементів пристрою: редуктора, каркасу та корпусу. З метою інтенсифікації процесу очищення засобів збору прополісу під час його виробництва, удосконалено конструктивні параметри обладнання. Науково-технічно обґрунтовано процес очищення засобів збору прополісу на підґрунті оптимізації режимних та конструктивних параметрів обладнання. Запропоновано новий процесний підхід у технології виробництва прополісу. Сконструйовано вали, які забезпечують одночасне втягування та механічну деформацію сітки за необхідних параметрів. Доведено, що на процес очищення засобів збору прополісу статистично значущо ($p \leq 0.05$) впливає маса сіток до та після очищення прополісу, час витрачений на очищення сіток, масова частка воску у прополісі. Охолодження сіток за +5° С протягом 60 хв є оптимальним режимом для очищення сіток. Методами фізико-математичного моделювання розроблено критеріальне рівняння процесу очищення засобів збору прополісу. Продуктивність удосконаленої технології знаходиться у межах від 2,91 до 4,44 кг (у розрахунку на 100 бджолиних сімей). Встановлено, що режим роботи пристрою залежить від умов експлуатації: зовнішньої температури, часу охолодження, часу зміни, типу прополісу. Проведено

дослідження щодо складу, властивостей та якості прополісу, який отримано з використанням нового обладнання. Доведено, відповідність продукту чинним вимогам національних нормативних документів. Доведено, що господарство може повернути інвестицію у розроблене обладнання за три роки користування. На підґрунті удосконалення процесу очищення засобів збору прополісу, науково обґрунтовано та розроблено нове обладнання для його отримання, що сприятиме збільшенню обсягів його виробництва та використанню, як сировини у харчовій промисловості.

81.14 Проектування. Конструювання

81.04.24.0484/0424U000015

Мельник Олександр Васильович Методи та засоби формування графічних примітивів на гексагональному растрі: Дис...к.т.н./ Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1.-.- 0.2024

УДК: 004.92/.93

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі вирішено актуальну науково-прикладну задачу, що полягає в розробці високопродуктивних методів і засобів формування графічних примітивів на гексагональному растрі. На основі проведеного аналітичного аналізу та оцінювання сучасного стану задачі обґрунтовано необхідність розробки методів і засобів формування графічних примітивів на гексагональному растрі. Подальшого розвитку отримав метод оцінювальної функції для

формування відрізків прямих на гексагональному растрі, який відрізняється від відомих визначенням в кожному інтерполяційному такті подвійних крокових приростів, що дозволило до двох разів зменшити час лінійної інтерполяції. Отримано співвідношення для визначення типів крокових переміщень для еліпсів і кіл залежно від ділянки формування крокової траєкторії, що спрощує методи формування примітивів за рахунок вилучення надлишкових обчислень. Вперше запропоновано метод кругової інтерполяції на гексагональному растрі, особливість якого полягає у використанні апріорно визначеного стохастичного розподілу крокових приростів залежно від ділянки формування крокової траєкторії, що дало можливість в 1,7 збільшити швидкодію інтерполяції за рахунок прогнозування найбільш вірогідної комбінації кроків. Подальшого розвитку отримав метод антиаліазингу векторів на гексагональному растрі, який відрізняється від відомих використанням для обчислення площі покриття пікселя додаткових оцінювальних функцій, що дозволило виконувати антиаліазинг безпосередньо під час формування зображення крокової траєкторії та усунути етап постобробки, і, як наслідок, підвищити продуктивність формування зображення згладженої траєкторії формування зображення та його реалістичність за рахунок згладження крокової траєкторії. Подальшого розвитку отримав метод антиаліазингу векторів на гексагональному растрі, який відрізняється від відомих визначенням площі покриття пікселя шляхом визначення знаків оцінювальних функцій в центрах субпікселів, на які розбивається піксель, що дозволило розпаралелити процес антиаліазингу та підвищити його продуктивність.

Отримані характеристики та параметри розроблених засобів підтверджують коректність наукових положень й адекватність запропонованих моделей та методів. На основі запропонованих методів і моделей розроблено засоби та систему формування графічних примітивів на гексагональному растрі.

81.35 Зварювання

81.04.24.0485/0224U000720

Дослідження впливу мікролегування та модифікування на формування структури високолегованого наплавленого металу, стійкого проти зношувань та циклічних термосилових навантажень. : Заключний звіт/Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України; Керівник Рябцев Ігор Олександрович - ДР 0121U108387, УДК 621.791.92

175

Розробити нові та удосконалити існуючі матеріали для наплавлення на основі дослідження впливу мікролегування та модифікування на формування структури високолегованого наплавленого металу, стійкого проти зношувань та циклічних термосилових навантажень.

82 ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ

82.13 Державне та адміністративне управління

82.04.24.0486/0824U000257

Односталко Данііл Володимирович Система публічного управління у сфері економічної безпеки України: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Одеська політехніка" - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 351; 354

с. - Бібліогр.: назв

У вступі до дисертації обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт та предмет дослідження. Розкрито наукове та практичне значення дисертаційного дослідження. Перший розділ присвячено узагальненню та систематизації теоретико-методологічних засад формування системи публічного управління у сфері економічної безпеки в Україні. Досліджено особливості економічної безпеки держави як об'єкта публічного управління. Акцентовано увагу на концептуальних основах формування поняття «економічна безпека держави» та представлено його еволюцію на сучасному етапі. Для усвідомлення сучасного розуміння економічної безпеки держави системно розглянуто історичну ретроспективу цього явища. Розроблено підхід до комплексної оцінки рівня економічної безпеки через обрахунок показників у розрізі складових, а саме: економічне зростання та стабільність, фінансова стійкість, зовнішньоекономічна активність, промисловий та технологічний розвиток, енергетична безпека, соціальна стабільність, забезпечення продовольчої безпеки, політична та геополітична стабільність. Запропоновано структурувати економічну безпеку держави на основі сфер економічної діяльності, разом з тим, не ускладнювати

перелік її складових, виділяючи макроекономічну, фінансову, зовнішньоекономічну, інноваційно-інвестиційну та виробничу.

Запропоновано трактувати поняття економічної безпеки як стан, в якому економіка країни чи регіону забезпечена стійкістю, стабільністю та здатністю протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, які можуть негативно вплинути на її функціонування, розвиток та добробут. Економічна безпека передбачає забезпечення надійності фінансово-економічних систем, стійкості до економічних криз, резервів для подолання зовнішніх та внутрішніх шоків, а також здатність зберігати і підтримувати стійкий рівень розвитку, зайнятості та соціального забезпечення населення. Доведено, що загроза економічній безпеці держави (об'єкта) – це намір і можливість суб'єкта завдати шкоди відповідно до поставленої мети, в той час як небезпека являє собою лише можливість нанесення збитку. Якщо ж розглядати мету діяльності суб'єкта з позиції захисту від загроз, то об'єктами економічної безпеки виступатимуть економічні інтереси, по відношенню до яких суб'єктом буде вжито заходів і дії запобіжного характеру. Комплексність взаємодії загроз, які взаємопов'язані та взаємообумовлені спільними деструктивними факторами, що є джерелами цих загроз, обумовлює певну складність їх класифікації. Найбільш поширеним є їх поділ за місцем виникнення на внутрішні та зовнішні по відношенню до об'єкта безпеки. Зовнішні загрози виникають у зовнішньому середовищі об'єкта, а внутрішні зумовлені станом самого об'єкта безпеки. Визначено, що забезпечення економічної безпеки в Україні вимагає побудови системи публічного управління у сфері економічної безпеки, що має виходити з

мети даної системи, яку запропоновано трактувати як забезпечення такого стану національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз держави, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі та здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Компонентами системи управління у статисти визначено функції, структуру, кадри, інформацію, технології, техніки, та методи керування. Визначення складових (елементів) системи має базуватися на реалізації управлінських функцій системи. Доведено, що побудова системи публічного управління, зокрема у сфері економічної безпеки, має виходити також з суб'єктно-об'єктного підходу, тобто враховувати не лише інституції, які приймають рішення щодо питань забезпечення економічної безпеки (керуючу підсистему), а і керовану підсистему, тобто об'єкт управління. Визначено, що система публічного управління у сфері економічної безпеки представляє собою комплекс організаційних, інституційних, правових та функціональних структур, які спрямовані на забезпечення стійкості, захисту та розвитку економічної сфери держави в умовах потенційних загроз та ризиків, включаючи військові конфлікти, зовнішні агресії, терористичні атаки, економічний тиск, кібератаки та інші небезпеки. Опрацьовано теоретичні засади побудови системи публічного управління шляхом уточнення її мети, об'єкта управління, суб'єкта управління, функцій та принципів управління. Запропоновано формулювання цілей та завдань основних складових функціонування системи публічного управління у сфері економічної безпеки, які спільно спрямовані на забезпечення стійкості, стабільності та захищеності

економіки від різних викликів та загроз, які можуть виникнути. У другому розділі досліджено основні етапи р

82.04.24.0487/0824U000276

Артем'єв Олександр Сергійович
Трансформація державного управління розвитком морегосподарського комплексу України: Дис...Доктор філософії/ Херсонський національний технічний університет - Захищена; 1--0.2024

УДК: 354

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційному дослідженні розкрито теоретичні положення та надано практичні рекомендації щодо напрямків трансформації державного управління розвитком морегосподарського комплексу України в розрізі модернізації морських портів. У першому розділі здійснено теоретичне обґрунтування сутності державного управління морегосподарським комплексом. Розкрито змістовно-дефінітивне навантаження сутності морегосподарського комплексу як об'єкта наукового дослідження; наведено сутнісні характеристики державного управління морегосподарським комплексом України; розкрито структурні механізми державного управління розвитком морегосподарського комплексу України. У другому розділі проведено аналіз сучасного стану державного управління морегосподарським комплексом в розрізі вітчизняної та світових практик. Здійснено оцінювання розвитку морегосподарського комплексу з позиції інтегрованого управління; проведено факторний аналіз державного управління

розвитком морегосподарського комплексу України; проаналізовано глобальні морські виклики в контексті регіональних і міжнародних морегосподарських відносин. У третьому розділі схарактеризовано напрямки трансформаційних зрушень в системі державного управління розвитком морегосподарського комплексу на прикладі діяльності морських портів України. Окреслено напрями активізації диверсифікаційних процесів державного управління розвитком морегосподарського комплексу України в умовах інтегрованої морської політики; визначено концептуальні засади розвитку розумних морських портів в Україні; запропоновано технологічні драйвери впровадження інновацій в діяльність вітчизняних морських портів. Доведено, що впровадження розумного порту в Україні потребує не тільки модернізації наявної інфраструктури портів, оновлення архітектури їх діяльності, а також упровадження в практичну діяльність цифрових технологій, що визначаються як технологічні драйвери і є державноуправлінськими механізмами та інструментами, що застосовуються в діяльності морського порту та пов'язаного з ним морегосподарському комплексі для сприяння впровадженню та розвитку передових технологій. Державне управління в контексті технологічних драйверів інновацій розумних портів означає, що держава або її відомства активно залучені до створення та підтримки сприятливого середовища для впровадження нових технологій у портовому секторі через розроблення відповідних нормативно-правової бази, а також надання фінансових ініціатив та субсидій для стимулювання інновацій.

82.04.24.0488/0824U000334

Кудь Александр Александрович Механізм модернізації системи публічного управління на основі децентралізованих інформаційних платформ: Дис...Доктор філософії/ Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 342.3/.6

с. - Бібліогр.: назв

Проведене дослідження спрямовано на вирішення актуальної науково-прикладної задачі з поглиблення теоретико-прикладних основ і розробки наукового підходу до формування механізму модернізації системи публічного управління на основі на основі децентралізованих інформаційних платформ в Україні. В основі роботи лежить авторська гіпотеза з тим припущенням, що використання інформаційної технології блокчейн та децентралізованих інформаційних платформ на її основі містить значний невикористаний потенціал для системи публічного управління майже в будь-якій країні світу, і за умови належно налаштованої системи публічного управління це суттєво укріплює рівень довіри у суспільстві і до влади та здатне вирішувати складні соціально-економічні проблеми. У роботі розроблено методологічний підхід до формування механізму модернізації системи публічного управління на основі децентралізованих інформаційних платформ, що охопило три послідовні кроки: опис складових елементів перспективного механізму модернізації, побудову комбінації засобів впливу і «підштовхувань» при спробі утворити нову суспільну цінність за допомоги децентралізованих платформ і обґрунтування власного визначення

механізму модернізації. Робота уперше запропоновано і обґрунтовано використання децентралізованої інформаційної платформи як нового інструменту публічного управління, і це охопило опис шістьох ключових особливостей теоретичної побудови децентралізованих інформаційних платформ, три важливі практичні управлінські особливості децентралізованих інформаційних платформ, порівняння ключових ознак централізованих і децентралізованих інформаційних платформ, а також авторське визначення «децентралізованої інформаційної платформи». Автор запропонував представлення відомих форм надання публічних адміністративних послуг шляхом порівняння децентралізованих інформаційних платформ з двома іншими поширеними формами надання публічних адміністративних послуг, а саме – централізованими інформаційними платформами і особистим прийомом громадян. У такому разі, одним з важливих концептуальних наслідків реалізації потенціалу децентралізованих платформ для реалізації прямої демократії є переосмислення ролі інституту громадянства і права громадян управляти ресурсами держави, не приходячи до влади, у консенсусний спосіб через децентралізовану платформу. Також дисертації суттєво поглиблює обґрунтування відомих способів забезпечення більшої суспільної цінності від використання вже існуючих державних платформних інструментів шляхом їх «точкової» інтеграції зі вже існуючими децентралізованими платформами в рамках моделі «уряд як платформа», яка реалізована у багатьох країнах світу. Робота пропонує оригінальний погляд на створення нової суспільної цінності в економіко-правовій

площині за допомоги цифрових засобів. На відміну від відомих аналогів, це передбачає токенизацію активів, яка реалізується виключно у середовищі децентралізованої інформаційної платформи на технології блокчейн і може набути масового характеру за умови прийняття відповідних нормативно-правових актів, а також містить пропонуванням спосіб приватноправового регулювання сфери обігу віртуальних активів в Україні. Спираючись на логіку формуванням значної суспільної цінності для сучасного суспільства і методологію теорії управління і кібернетики, запропоновано авторський підхід до формування механізму модернізації системи публічного управління на основі децентралізованих платформ. Його сутність полягає у послідовному описі складових елементів перспективного механізму модернізації, побудові комбінації засобів впливу і «підштовхувань», розробці власного визначення механізму модернізації, керуючись наведеним прикладом утворення нової і значущої суспільної цінності і, нарешті, рекомендацій для більшої керованості і стійкості модернізованої системи публічного управління. З практичної точки зору, більшість елементів пропонуваного механізму модернізації вже реально апробовані на практиці і запроваджуються зараз у вигляді розбудови «з нуля» екосистеми децентралізованої платформи «Система Bitcoin» українського походження. Також авторський підхід до формування окремих елементів (а саме – взаємопов'язаної системи деяких інструментів і допоміжних механізмів) механізму модернізації знайшов своє відображення у законопроекті №4328 «Про токенизовані активи і

криптоактиви», що зареєстрований у Верховній Раді України 05.11.2020 року.

82.04.24.0489/0824U000346

Терлюк Олексій Іванович
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ
БЛОКЧЕЙН У ПУБЛІЧНОМУ
УПРАВЛІННІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ: Дис...Доктор
філософії/ Національний університет
"Львівська політехніка" - Захищена; 1.-
0.2024

УДК: 351.07:34; 351.073; 351.077; 342.3/.6

с. - Бібліогр.: назв

У дисертаційній роботі, в площині дослідження сучасних технологій публічного управління та впровадження інноваційних інструментів у систему його інститутів, вивчено міжнародний і український досвід інституціоналізації та правового регулювання технології блокчейн (Blockchain) у сферах електронного голосування, фінансів, реєстраційної діяльності та забезпечення захисту права інтелектуальної власності. У контексті розгляду теоретико-методологічних основ дослідження значну увагу приділено феномену публічного управління. Обґрунтовано погляд на публічне управління як на суспільне управління, формальні органи якого стають публічними лише у випадку, якщо переслідують суспільно значимі цілі. Акцентовано на тому, що значимі для суспільства цілі складають публічний інтерес, а останній не може виразитися, якщо не забезпечено дотримання прав і свобод громадян. Доведено, що публічність як ознака публічного управління значною мірою відіграє роль запобіжника потенційного

порушення публічного інтересу, а також засвідчує посилення інформаційної складової в публічному управлінні. Встановлено необхідність виокремлення інформаційної функції в самостійну функцію публічного управління. Акцентовано на вагомій нормативній базі забезпечення інформаційної функції публічного управління. Наголошено на особливості останньої – праві людини на інформацію, яке має гарантії захисту, закріплені як чинними міжнародними актами, так і нормами вітчизняного законодавства. Мотивовано висунення нових умов перед системою публічного управління з появою технологічних інновацій, насамперед інформаційно-комунікативних технологій. Аргументовано, що останні заклали основи нового цифрового, якісно іншого типу інформаційного суспільства, з інакшими інформаційно-правовими відносинами і з новими правовими нормами, що їх регулюють. Наголошено, що застосування цифрових технологій, разом із очевидними перевагами, несе у собі додаткові загрози та ризики. Доведено, що у сфері публічного управління цифрові технології нерідко мають своїм наслідком несанкціоноване використання персональних даних громадян та юридичних осіб, маніпуляцію людською свідомістю й дезінформацію громадян загалом. Акцентовано, що така ситуація щонайменше засвідчує порушення їхніх інформаційних прав. Підкреслено, що нині проблема достовірності отриманої інформації та загалом довіри до неї вирішується у технологічний спосіб. Наголошено на серйозному потенціалі Blockchain для оптимізації публічного управління в умовах цифровізації (діджиталізації) суспільних відносин. Досліджено Blockchain у контексті світових процесів цифрової

трансформації. Обґрунтовано тезу про те, що широкі потенційні можливості використання Blockchain у різних сферах життєдіяльності суспільства свідчать про неї як про одну з перспективних і провідних технологій ІТ-права. Простежено процес створення технології Blockchain. Обґрунтовано особливості технічної природи Blockchain. Розглянуто ключові проблеми в правовому регулюванні Blockchain. Установлено, що, зважаючи на технічні особливості Blockchain, а також те, що Blockchain досі залишається новою технологією, багато пов'язаних із нею юридичних питань перебувають у процесі регулювання або, залежно від країни, взагалі залишаються невирішеними. Доведено, що всі юридичні проблеми застосування Blockchain фактично зводять до двох ключових: юрисдикції у застосуванні Blockchain (йдеться про проекти міжнародного рівня) та захисту приватних даних за цією технологією. Висунуто тезу: коли розглядати правовий бік блокчейн- технології, то одним із головних завдань є розуміння того, хто несе юридичну відповідальність за протизаконні дії в мережі Blockchain. Висловлено переконання; якщо відповіді на ці запитання знайдуться, тоді, з великою долею ймовірності, можна буде стверджувати, що Blockchain буде прийнята на законодавчому рівні для регулювання в інтересах суспільства багатьох правовідносин. Вивчено процес вироблення організаційно-правових форм регулювання застосування Blockchain. Запропоновано поняття інституціоналізації Blockchain як процесу визначення порядку чи навіть заведення певної «традиції» застосування технології, а також оформлення організацій, правових та інших структур для її розвитку. Відзначено, що хід інституціоналізації Blockchain у

суспільно-політичному просторі сучасного світу співвідноситься з усвідомленням неабиякого потенційного впливу цієї технології як інструменту вдосконалення життя суспільства в найближчі роки і десятиліття. Встановлено, що зростання поширеності Blockchain призвело до запровадження міжнародних стандартів цієї технології. Узагальнено, що спільне правове поле щодо Blockchain нині тільки напрацьовується. З'ясовано особливості інституціоналізації Blockchain у країнах найбільшого поширення в Європі, Азії, Америці. Встановлено, що впровадження моделей Blockchain у різні сфери господарювання світового політичного простору має особливість – воно здійснюється нерівномірно навіть серед зацікавлених країн.

82.04.24.0490/0524U000009

Цимбал Богдан Михайлович Механізми публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України: Дис...Доктор наук з державного управління/ Національний університет цивільного захисту України - Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 351

с. - Бібліогр.: назв

Об'єкт дослідження: публічне управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України. Мета: обґрунтування теоретико-методологічних основ і розроблення практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України. Методи: логічного узагальнення, аналізу, синтезу й

абстрагування, теоретизування, історичної формалізації та ідеалізації, індукції, дедукції, системного та діалектичного аналізу, порівняння, вибірки й опису, моделювання та прогнозування. Результати: вирішено важливу наукову проблему, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України. Новизна: обґрунтовано методологічні засади побудови системи публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку, запропоновано концептуальні засади вдосконалення публічного управління у сфері безпеки особистості та сталого розвитку України, визначено новації у правовому механізмі публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України; удосконалено: наукові положення про те, що безпека виступає універсальною цінністю лише остільки, оскільки допускається її змістовне різноманіття, відсутність у кожний момент часу єдиного конкретного смислового способу безпеки, комплексний підхід до впровадження перспективних форм публічного управління у сфері забезпечення сталого розвитку та безпеки особистості, напрями розвитку організаційного та економічного механізмів публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України; дістали подальшого розвитку: проблематика безпеки особистості крізь призму її характеристики як об'єкта публічного управління, визначення генези функціонування правового механізму публічного управління безпекою особистості в контексті

забезпечення сталого розвитку України з позиції його стратегічності, узагальнення закордонного досвіду реалізації моделей публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку держави із застосуванням модельного підходу до визначення можливостей використання позитивного даного досвіду, підходи до оцінювання стану результативності дії організаційного й економічного механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України в розрізі основних складників.

Впроваджено в діяльність:

Департаментом соціального захисту населення Харківської обласної державної адміністрації, Департаментом соціальної політики Управління з соціальних питань Харківської міської ради Харківської області, Національним університетом цивільного захисту України. Галузі використання: органи державної влади, підприємства, установи, організації

82.14 Напрями діяльності органів державного правління

82.04.24.0491/0824U000612

Пашкевич Людмила Анатоліївна
Удосконалення державних механізмів запобігання і протидії корупції в Україні: досвід держав-членів ЄС: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 351; 338.1/.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційне дослідження присвячене проблематиці науково-теоретичного обґрунтування державних механізмів запобігання і протидії корупції в Україні та розробці практичних пропозицій щодо формування негативного ставлення населення до корупційних проявів та забезпечення функціонування інституту викривачів в Україні з урахуванням провідного досвіду держав-членів ЄС. В Україні проблеми виявлення та протидії корупційним проявам продовжують залишатися одними з найважливіших, оскільки з часів проголошення незалежності України корупція розглядається як прямиий зв'язок зі стабільністю та економічним зростанням держави. Боротьба з корупцією вже вийшла за формальні рамки і стала предметом пильної уваги державних інституцій, громадських організацій, ЗМІ, міжнародної спільноти та країн-членів ЄС, пересічних громадян. Поставлена мета дисертаційного дослідження деталізується в системі завдань, послідовна реалізація яких дає стійке уявлення про сутність та зміст найважливіших державних механізмів запобігання корупції - нормативноправового та інституційного механізмів дало змогу виокремити сукупність засобів впливу (юридичних засобів), за допомогою яких повинна забезпечуватись реалізація антикорупційної політики держави. Розробляючи об'єкт дисертаційного дослідження зроблено висновок, що з урахуванням поставленої мети та потреб зниження рівня корупції в Україні, необхідності продовження проведення тих заходів, що попередньо були розпочаті, а також утвердити нові механізми усунення та подолання корупційних ризиків, які пов'язані зі службовою діяльністю осіб, які уповноважені на виконання функцій

держави або органів місцевого самоврядування.

82.15 Організація управління економікою

82.04.24.0492/0224U000758

Інноваційна модернізація перспективних галузей промисловості України у повоєнний період на основі існуючого науково-технічного, виробничого та ресурсного потенціалу: Заключний звіт/Державна установа "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України"; Керівник Гесць Валерій Михайлович - ДР 0123U102325, УДК 338.2

368

Метою роботи є розробка та науковий супровід з реалізації національних стратегічних ініціатив з відновлення та розвитку інноваційних видів промислової діяльності (видобування та переробка титану, літію, алюмінію, а також створення умов для розвитку атомної енергетики та виробництва біопалива) у воєнний період та під час повоєнного відновлення України.

82.04.24.0493/0824U000461

Зуб Інна Миколаївна Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні: Дис...Доктор філософії/ Національний університет "Чернігівська політехніка" - Захищена; 1.-0.2024

УДК: 338.2

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. У дисертації поглиблено теоретичні положення функціонування сфери охорони здоров'я, у частині уточнення сутності такої сфери. Запропоновано її зміст розглядати як систему заходів та дій соціального характеру, метою яких є збереження та відновлення здоров'я громадян, а також профілактика захворювань в довгостроковій перспективі за рахунок надання своєчасних та якісних медичних послуг. Також досліджено особливості еволюційного розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. Це дало можливість доповнити існуючі підходи до конкретизації етапів такого розвитку наступними: заснування Національної служби охорони здоров'я, трансформація організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я, який пов'язаний з підвищенням соціальної відповідальності як бізнесу, так і громадян, та майбутнім впровадженням медичного страхування. У роботі поглиблено понятійний апарат теорії державного регулювання економіки у частині уточнення змісту категорії «організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я». Зокрема такий механізм запропоновано розглядати як сукупність взаємопов'язаних принципів, функцій, методів та інструментів, за допомогою яких формуються оптимальні умови для використання наявних ресурсів у держави та громадян з метою забезпечення ефективного функціонування та розвитку сфери охорони здоров'я на інноваційних засадах з урахуванням довгострокових

перспектив. Також головними завданнями функціонування зазначеного механізму визначено наступні: створення системи гарантій для населення; впровадження інноваційного фінансового інструментарію забезпечення функціонування сфери охорони здоров'я; оптимізація ресурсів медичної сфери; створення вільного ринку надання медичних послуг з метою підвищення конкурентоспроможності медичних закладів різної форми власності; запровадження прозорих процедур надання медичних послуг; формування культури здорового способу життя. Поглиблено теоретико-методичні положення функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в частині обґрунтування його мети, функцій, принципів, методів та відповідного інструментарію, що сприятиме підвищенню ефективності роботи сфери охорони здоров'я та забезпечить досягнення головної її мети – надання доступних медичних послуг високої якості незалежно від фінансових можливостей пацієнтів та соціально-економічного становища держави. Обґрунтовано базові методологічні положення, на яких відбувається формування відносин суспільства та держави у сфері охорони здоров'я. Визначено, що такі положення у сучасних реаліях повинні базуватися на: активізації профілактичної політики щодо базових захворювань громадян; проведенні вчасних компаній щеплень; високій соціальній відповідальності окремого громадянина; орієнтації на збереження здоров'я людини; вдосконаленні інституту сім'ї, охорона материнства, батьківства й дитинства. У дисертації визначено, що для реалізації окресленого стратегічними орієнтирами розвитку сфери охорони здоров'я мають

стати якість і доступність медичних послуг, використання сучасних технологій у сфері медичного обслуговування, державна підтримка розвитку науково-технічного прогресу в медичній сфері, збереження та розвиток потенціалу закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності. У дисертації поглиблено науково-концептуальні положення функціонування сфери охорони здоров'я, що реалізовано через детальний розгляд адаптаційного механізму її розвитку з визначенням змісту такого механізму, його мети, методів, функцій та принципів, що дало можливість обґрунтувати сучасні напрямки подальшого розвитку зазначеної сфери з урахуванням об'єктивних причин необхідності здійснення її ендогенної адаптації (врахування внутрішніх детермінантів функціонування системи медичних закладів) та екзогенної адаптації (оцінка та врахування особливостей сформованого зовнішнього середовища, в якому розвиваються медичні установи). На основі детального аналізу сучасних тенденцій розвитку сфери охорони в Україні було ідентифіковано сукупність системних проблем у функціонуванні організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я. Це було здійснено на основі застосування методики SWOT-аналізу і дало можливість конкретизувати потенційні можливості розбудови зазначеної сфери та сформулювати прикладні положення забезпечення їх використання у подальшому.

82.04.24.0494/0824U000494

Мехед Андрій Миколайович Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в умовах цифрової економіки: Дис...Доктор філософії/ Київський національний

університет імені Тараса Шевченка -
Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 65.01; 658.56

с. - Бібліогр.: назв

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є необхідною умовою успішного розвитку національного бізнесу, забезпечення модернізації економіки, підвищення її стійкості при циклічних коливаннях, кризових явищах в умовах військового стану. Фінансова безпека суб'єкта підприємництва є інтегрованим показником його діяльності, що відображає комплекс факторів, що формуються у національній та глобальній господарських системах. Облік сприятливих чинників та нейтралізація негативних факторів забезпечують стійкість довгострокового функціонування суб'єкта підприємництва, збільшення його виручки та рентабельності, збільшення вартості бізнесу, розвиток інноваційної діяльності, реалізацію ефективних інвестиційних проєктів. Управління фінансовою безпекою передбачає мінімізацію загроз, що проявляються у всіх сферах її діяльності. Розробка та реалізація стратегії фінансової безпеки забезпечує її довгостроковий сталий розвиток за рахунок зміцнення позицій на внутрішньому та міжнародному ринках. Стійке функціонування та розвиток комерційних організацій за умов цифрової економіки визначається здатністю суб'єктів підприємництва адекватно реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища, що проявляється у показниках, що характеризують його фінансову безпеку. Формалізація процедур та результатів оцінки фінансової безпеки суб'єктів

підприємництва дозволяє упорядкувати процес управління фінансовою безпекою, скоротити тимчасові та постійні витрати, пов'язані з його здійсненням.

Регулярність проведення такої оцінки підвищує ефективність управління фінансовою безпекою, сприяє скороченню фінансових втрат суб'єктів підприємництва внаслідок впливу несприятливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища та зміцненню фінансової стійкості суб'єктів підприємництва.

82.04.24.0495/0824U000472

Федоренко Олександра Петрівна Аудит ефективності діяльності мережевих ритейлерів: Дис...Доктор філософії/ Державний торговельно-економічний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК:

с. - Бібліогр.: назв

З метою побудови комплексної системи інформаційного забезпечення аудиту ефективності діяльності мережевих ритейлерів розроблена та апробована збалансована та алгоритмізована система показників аналізу діяльності мережевого ритейлера, яка побудована за комплексом векторів, що визначають ефективність діяльності мережевого ритейлера (стратегічним, фінансовим, клієнтським, бізнес-процесів, розвитку та удосконалення) і характеризується розгалуженою системою фінансових і нефінансових показників. У роботі наведено основи формування та реалізації транспарентності результатів аудиту, що дозволяють забезпечити довіру до його висновків різних категорій користувачів інформації. Для забезпечення комплексності і

об'єктивності аудиту ефективності діяльності мережевих ритейлів, виокремлено та згруповано систему показників ефективності діяльності мережевих ритейлів. В роботі запропоновано удосконалену методику комплексного компаративного аналізу діяльності суб'єктів господарювання, зокрема, мережевих ритейлерів, в частині модифікації методів суми місць і відстані від еталону, які дозволяють проводити комплексну оцінку ефективності діяльності мережевих ритейлерів з використанням показників, що мають різні одиниці виміру, а також різну «направленість» (збільшення значення показника або позитивно, або негативно характеризує об'єкт дослідження). Нагальна потреба для результативної діяльності мережевих ритейлерів полягає в запровадженні ефективної системи безпеки в процес господарювання. Найкращим (найбільш обґрунтованим) способом отримання дієвих рекомендацій та пропозицій щодо формування і запровадження системи безпеки, як свідчить практика, є проведення аудиту ефективності, який являє собою гарантовано неупереджену перевірку і оцінку діяльності мережевого ритейлера

82.04.24.0496/0824U000494

Мехед Андрій Миколайович Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в умовах цифрової економіки: Дис...Доктор філософії/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка - Захищена; 1--0.2024

УДК: 65.01; 658.56

с. - Бібліогр.: назв

Фінансова безпека суб'єктів підприємництва є необхідною умовою

успішного розвитку національного бізнесу, забезпечення модернізації економіки, підвищення її стійкості при циклічних коливаннях, кризових явищах в умовах військового стану. Фінансова безпека суб'єкта підприємництва є інтегрованим показником його діяльності, що відображає комплекс факторів, що формуються у національній та глобальній господарських системах. Облік сприятливих чинників та нейтралізація негативних факторів забезпечують стійкість довгострокового функціонування суб'єкта підприємництва, збільшення його виручки та рентабельності, збільшення вартості бізнесу, розвиток інноваційної діяльності, реалізацію ефективних інвестиційних проектів. Управління фінансовою безпекою передбачає мінімізацію загроз, що проявляються у всіх сферах її діяльності. Розробка та реалізація стратегії фінансової безпеки забезпечує її довгостроковий сталий розвиток за рахунок зміцнення позицій на внутрішньому та міжнародному ринках. Стійке функціонування та розвиток комерційних організацій за умов цифрової економіки визначається здатністю суб'єктів підприємництва адекватно реагувати на зміну зовнішнього та внутрішнього середовища, що проявляється у показниках, що характеризують його фінансову безпеку. Формалізація процедур та результатів оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва дозволяє упорядкувати процес управління фінансовою безпекою, скоротити тимчасові та постійні витрати, пов'язані з його здійсненням. Регулярність проведення такої оцінки підвищує ефективність управління фінансовою безпекою, сприяє скороченню фінансових втрат суб'єктів підприємництва внаслідок впливу

несприятливих чинників зовнішнього та внутрішнього середовища та зміцненню фінансової стійкості суб'єктів підприємства.

82.29 Прогнозування. Футурологія

82.04.24.0497/0824U000628

Го Мінцзюнь -- Удосконалення методики визначення та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю: Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1--0.2024

УДК: 665.775; 625.7/.8; 001.18:001.8

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота: 193 с., 32 табл., 61 рис., 4 дод., 147 джерел.
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЗМІНИ ЕКСПЛУАТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК АСФАЛЬТОБЕТОННОГО ПОКРИТТЯ ДОРІГ ПРИ ВПЛИВІ ПРОТИОЖЕЛЕДНИХ РЕЧОВИН В УМОВАХ КЛІМАТУ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО КИТАЮ. Мета роботи полягає в удосконаленні методики оцінки та прогнозування зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг з урахуванням зміни фізичних, гідрофізичних та механічних властивостей асфальтобетону, при впливі протиожеледних речовин в умовах клімату Північно-Західного Китаю. Об'єктом дослідження є процес зміни експлуатаційних характеристик

асфальтобетонного покриття доріг. Предметом дослідження є встановлення закономірностей комплексного впливу протиожеледних речовин на властивості асфальтобетонного покриття доріг. Методи дослідження. Дослідно-експериментальні дослідження експлуатаційних характеристик асфальтобетонних покриттів під впливом протиожеледних речовин. Узагальнення результатів досліджень з використанням аналітичного і математично-статистичного методів опрацювання результатів. Теоретичні дослідження здійснювались на основі рівнянь механіки та гідромеханіки, а також із застосуванням сучасних програмних продуктів Matlab, SPSS, Prism, Python. Експериментальні дослідження виконані на спеціальній експериментальній установці із використанням високоточних вимірювальних приладів. Результати експериментів оброблялися із застосуванням методів планування експерименту та математичної статистики. Сьогодні застосування протиожеледних речовин на дорогах є стандартним заходом безпеки руху і широко використовується для зимового утримання різних дорожніх покриттів, мостів і злітно-посадкових смуг аеропортів. Проте, застосування протиожеледних речовин є глобальною проблемою, що спонукає науковців та дослідницькі установи проводити дослідження з визначення впливу протиожеледних речовин на конструкції дорожнього покриття і навколишнє середовище. У ході виконання дослідницької роботи було досліджено зміну температурних параметрів шарів асфальтобетонного, що дозволило встановити оптимальні значення концентрації протиожеледних речовин, в залежності від точки замерзання, для оцінки їх впливу на властивості

асфальтобетону. Встановлено залежності зміни експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг, від впливу протиожеледних речовин з концентрацією NaCl 20 %, $\text{CH}_4\text{N}_2\text{O}$ 15 %, $\text{CH}_2\text{CH}_3\text{OH}$ 20%, при попередньому заморожуванні-відтаванні зразків асфальтобетону в умовах температур – 5°C ; -15°C ; -25°C , насичені-зволожені та гідродинамічному впливі. Для проведення досліджень розроблена методика та виготовлена експериментальна гідродинамічна установка, яка імітує процес впливу рідини на дорожнє покриття від шини автомобіля під час руху та дозволяє проводити моделювання різних режимів експлуатації для оцінки зміни характеристик покриття доріг. Удосконалено класичну модель прогнозування експлуатаційних характеристик асфальтобетонного покриття доріг $\text{GM}(1, N)$, за рахунок інтегрування базових значень з використанням формули Сімпсона, що дозволило отримати нову модель прогнозування $\text{NPGM}(1, N)$, точність якої перевищує аналог на 13–16 %, водночас максимальне значення відносної похибки при перевірці на адекватність не перевищує 4,2 %.

83 СТАТИСТИКА

83.77 Методи і засоби збору, оброблення і аналізу статистичної інформації

83.04.24.0498/0824U000605

ГЛУШКО Михайло Васильович
Підвищення якості колаборативної

фільтрації в рекомендаційних системах:
Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет -
Захищена; 1.-.0.2024

УДК: 339:006; 658.6:006; 658.8:006;
311.216:004.42; 53.08:389; 004.89:004.4

с. - Бібліогр.: назв

1.укр. Дисертаційна робота: 296 с., 8 табл., 97 рис., 6 дод., 77 джерел.
РЕКОМЕНДАЦІЙНА СИСТЕМА, КОЛАБОРАТИВНА ФІЛЬТРАЦІЯ, АЛГОРИТМ, БАЗА ДАНИХ, АРІ, ЯКІСТЬ, ВІДГУК, ПАРСИНГ, МІКРОРОЗМІТКА, ДАНІ, КВАЛІМЕТРІЯ, ОЦІНКА, «ІТЕМ ТО ІТЕМ», «USER TO USER», ЦИКЛОГРАМА, МЕТРИКА, ПОКАЗНИК, GOOGLE ANALYTICS, АТРАКТОР, ФАЗОВИЙ ПОРТРЕТ, ДЕТЕРМІНОВАНИЙ ХАОС. Метою дослідження є покращення якості рекомендаційних систем колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання. Наукове обґрунтування - покращення якості, за рахунок внесення додаткових параметрів до методів формування рекомендацій аналізуючи “думки” користувача, що забезпечують покращення якості рекомендаційних систем. Для реалізації окресленої мети, необхідно виконати такі завдання: • провести аналіз рекомендаційних систем та наукових публікацій щодо поставленої мети; • сформулювати принципи визначення якості рекомендаційних систем; • дослідити основні підходи до структурування характеристик оцінювання якості рекомендаційних систем; • реалізувати просту рекомендаційну систему та отримати результати; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації; •

сформувати принципи визначення якості відгуків на основі кваліметричних методів; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації та покращити її кваліметричними параметрами якості, які враховують “думку” користувача - “The Value of Opinion” • запропонувати кваліметричний метод оцінки якості рекомендаційних систем на основі досліджень; • покращити якість рекомендаційної системи колаборативної фільтрації на основі запропонованих кваліметричних показників якості; • запропонувати кваліметричні показники якості на основі теорії детермінованого хаосу. Об’єктом дослідження є параметри якості рекомендаційних систем на сайті-агрегатору пошуку автомобілів Automoto.ua в процесі пошуку оголошень про продаж автомобілів, мотоциклів, спецтехніки та інших транспортних засобів в Україні. Automoto.ua дає можливість здійснювати пошук пропозицій про продаж авто по всій Україні, надаючи максимально повні та актуальні результати. Сьогодні сайт обробляє інформацію з понад 100 автосайтів України. Щодня в базі знаходиться більше 500 000 тисяч оголошень, 9-16 тисяч з яких є свіжими надходженнями за поточний день. Предметом дослідження є кваліметричний метод оцінки якості в рекомендаційних системах. Методи дослідження - під час роботи над дисертацією використовувались методи досліджень, які базувалися: на системному аналізі, кваліметричних методах вимірювання, методах оцінки якості продукції, теорії нечіткої логіки, теорії детермінованого хаосу. Використання інструменту Google Analytics. Наукова новизна одержаних результатів: 1. Вперше розроблено кваліметричний метод оцінювання якості

рекомендаційних систем колаборативної фільтрації в сфері наданих інтернет-послуг, який на відміну від відомих відрізняється тим, який закриває потреби бізнесу в розрізі якості рекомендації та оцінки відхилень результатів одночасно, що дозволило сформувати комплексний підхід до оцінки якості із врахуванням «думок » на основі аналізу відгуків. 2. Отримав подальший розвиток кваліметричний метод оцінювання якості рекомендаційних систем за рахунок розширення сукупності показників, порівняно із відомими, що дозволило в результаті їх комплексного застосування покращити якість рекомендацій колаборативної фільтрації в сфері надання послуг користувачам. 3. Вперше в рекомендаційних системах використано теорію детермінованого хаосу, що дозволило підвищити точність прогнозування взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделей ARIMA та LSTM. Одержані результати не тільки практично застосовані, але й приносять користь бізнесу та його клієнтам. За період проведених досліджень із 2016 року даним продуктом скористались більше 2 000 000 разів. Запропонований алгоритм колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання та «Циклограма якості рекомендаційних систем» може використовуватись для любых бізнес-задач в інтернеті, а також будь-яких товарів, а отже є універсальними для використання, та можуть бути масштабованими. На основі теорії детермінованого хаосу, підвищена точність прогнозу взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделі LSTM на 1.5%, у порівнянні ARIMA.

84 СТАНДАРТИЗАЦІ Я

84.15 Науково-методологічне забезпечення систем і служб стандартизації

84.04.24.0499/0224U000569

Розробка методом перекладу та схвалення відповідальним технічним комітетом стандартизації національних стандартів, гармонізованих з міжнародними/європейськими (Стандарт ІСО-9): Заключний звіт/Державне підприємство "Всеукраїнський державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів"; Керівник Вендичанський Руслан Валерійович - ДР 0123U103558, УДК (083.74)

Розроблення національних нормативних документів, гармонізованих з міжнародними та європейськими з ідентичним ступенем відповідності, з метою забезпечення виконання Україною вимог щодо членства в Світовій організації торгівлі (СОТ) та забезпечення умов інтеграції України до Європейського Союзу (далі - ЄС), зокрема забезпечення виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

86 ОХОРОНА ПРАЦІ

86.31 Працевдатність. Експертиза працевдатності

86.04.24.0500/0824U000604

Криворучко Іван Олександрович
Біотехнічна система для визначення професійної придатності працівників Державної служби надзвичайних ситуацій (ДСНС): Дис...Доктор філософії/Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1-.-0.2024

УДК: 004.81:001.1; 001.1:159.954/.956 ; 658.6.002; 621.397.13; 331.483.7:614.29; 004.81:159.9

с. - Бібліогр.: назв

1.укр. Дисертаційна робота: 211 с., 20 табл., 40 рис., 7 дод., 131 джерел. БІОТЕХНІЧНА СИСТЕМА ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРИДАТНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ (ДСНС) Метою дисертаційного дослідження є підвищення ефективності і достовірності визначення рівнів професійної придатності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій шляхом розроблення методів, моделей і біотехнічної системи. Об'єкт дослідження – процес визначення професійної придатності працівників ДСНС. Предмет дослідження – показники процесу, метод визначення професійної придатності, біотехнічна система. Методи дослідження. В дисертаційній роботі для отримання основних наукових і практичних результатів були використані такі методи: теорії біотехнічних систем – для розроблення структурної схеми

біотехнічної системи та її компонент; цифрової обробки сигналів – для реєстрації первинних параметрів і розрахунку вторинних показників та індексів; математичного моделювання – для розроблення математичних моделей; експертні – для обробки результатів апробації; психодіагностики – для визначення стану працівників на психологічному рівні; математичної статистики – для оброблення результатів апробації та експериментальних досліджень; системного аналізу – при розробленні методів визначення професійної придатності і психологічної готовності. Забезпечення професійної діяльності людини визначається наявністю і необхідністю враховувати критерії відповідності характеристик суб'єкта та об'єкта праці, їх придатності для використання трудових завдань. Як правило, дослідження професійної діяльності здійснюється за принципами системного підходу, який відображає закони взаємозв'язку і взаємозумовленості компонент системи «людина-професія». Наукова ідеологія системного підходу зумовлює необхідність дослідження професійної придатності людини як його системної властивості, що перевіряється в зв'язку і за результатами включення людини в діяльність, з'являється та оцінюється в процесі виконання професійної діяльності. Оскільки професійна придатність не є вродженою властивістю, а формується протягом довгої професійної праці, то для її набуття необхідний час, який залежить від природних даних людини, рівня мотивації та отриманих в процесі підготовки знань, навичок, вмінь. Все це, в свою чергу визначає індивідуальність або персоніфікованого процесу формування професійної придатності, яка базується на конкретних психологічних,

психофізіологічних, медичних, трудових та інших принципах і критеріях і відображає реальний рівень розвитку професійно-важливих якостей людини у сукупності з його індивідуально-психологічними властивостями. В дисертаційній роботі розв'язано актуальну науково-технічну задачу підвищення точності і достовірності процесу визначення професійної придатності працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій шляхом розробки моделей, методів і біотехнічної системи, що зумовило підвищення точності і достовірності визначення ПП працівників ДСНС, відповідно, на 12,5 % і 15,1 %.

87 ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ. ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

87.01 Загальні питання охорони довкілля і екології людини

87.04.24.0501/0224U000637

Нове покоління високоефективних електромеханічних систем електричних транспортних засобів з векторно-керованими двигунами, які не містять рідкоземельних матеріалів: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Пересада Сергій Михайлович - ДР 0122U001700, УДК 62-83, 62-83::621.313.3, 62-83-52, 621.3.002.5:656.1/.2, 629.113.6.066;

621.868.2-83, 621.865.8-83, 629.33.03-83;
629.34.03-83,

80

Метою роботи є підвищення динамічних та енергетичних характеристик тягових електромеханічних систем на основі синхронних реактивних та асинхронних двигунів за рахунок розробки та впровадження нових методів нелінійного та адаптивного керування електромеханічним перетворенням енергії в тяговому електроприводі та процесами енергообміну між тяговим електроприводом і комбінованим джерелом живлення.

87.04.24.0502/0224U000694

Цифрова трансформація торговельно-економічної та туристичної систем України: Заключний звіт/Державний торговельно-економічний університет; Керівник Мазаракі Анатолій Антонович - ДР 0123U101917, УДК 338.48.02; 796.5:658,

463

Розроблення теоретичних, методологічних засад та обґрунтування практичних рекомендацій і методик цифрової трансформації торговельно-економічної та туристичної систем України.

87.04.24.0503/0224U000609

Зелене інвестування: коінтеграційна модель трансмісійних ESG-ефектів у ланцюзі «зелений бренд України – соціальна відповідальність бізнесу»: Заключний звіт/Сумський державний університет; Керівник Макаренко Інна

Олександрівна - ДР 0121U100468, УДК 504:330.322

328

формування методологічних засад та методичного інструментарію моделювання та прогнозування взаємозв'язку трансмісійних екологічних, соціальних та регуляторних (ESG) ефектів від зеленого інвестування, підвищення рівня зеленого бренду України та соціальної відповідальності бізнесу, наукове обґрунтування та розробка дорожньої карти активізації зеленого інвестування, яка міститиме чіткі алгоритми та цільові орієнтири.

87.27 Охорона рослинного і тваринного світу

87.04.24.0504/0824U000617

Боровик Дарія Володимирівна
Рослинність долини р. Південний Буг у степовій зоні: синтаксономія, динаміка, охорона: Дис...Доктор філософії/ Інститут ботаніки ім. М. Г. Холодного Національної академії наук України - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 581.5; 504.73.06

с. - Бібліогр.: назв

Дисертаційна робота присвячена дослідженню рослинності долини р. Південний Буг у степовій зоні України, зокрема класифікації рослинності, аналізу екологічної та територіальної диференціації рослинних угруповань, динаміки рослинності, оцінки стану охорони фіторізноманіття. Складено класифікаційну схему рослинності долини р. Південний Буг в степовій зоні,

що налічує 27 класів, 55 порядків, 69 союзів, 171 асоціацію, 13 безрангових угруповань. Описано дві нові для науки асоціації, що поширені на піщаних терасах басейну р. Південний Буг – *Centaureo margaritalbae-Caricetum colchicae* і *Centaureo savranicae-Festucetum beckeri*. Провізорно наведено два нові союзи, п'ять нових асоціацій. Із використанням кластерного аналізу та методу експертних систем, низка синтаксонів наведені вперше для території України – союз *Agropyron pectinatae*, асоціації *Cyperetum serotini*, *Polygono hydropiperis-Veronicetum anagallidis-aquaticae*, для території степової зони – три союзи, п'ять асоціацій. Територіальна диференціація рослинності долини р. Південний Буг як на географічному, так і на топографічному рівні безпосередньо пов'язана із впливом екологічних факторів. На географічному рівні визначальною є роль макрокліматичних факторів, геоморфологічних та геологічних особливостей регіону. Диференціація асоціацій рослинності визначається комплексом екологічних факторів, зокрема важливого значення набувають ґрунтові фактори і відмінності у землекористуванні. Природні динамічні зміни мають визначальну роль на окремих ділянках заповідних територій, що захищені від більш інтенсивних антропогенних впливів. На більшості територій за інтенсивністю впливу та масштабами переважають антропогенні катастрофічні і гейтогенетичні зміни, пов'язані з впливом аграрного та промислового використання земель, гідробудівництва та рекреації. Для дослідженої території виявлено 72 типи біотопів за класифікацією EUNIS, що мають 73 відповідники за класифікацією Національного каталогу біотопів України. Найбільшим різноманіттям

представлена група трав'яних біотопів, серед яких зональні степи, піщані та петрофітні степи, пасовищні та сінокісні луки, галофітні угруповання. У природних біотопах виявлено 81 вид епігейних мохоподібних та 42 види епігейних лишайників. Найбільшим різноманіттям мохоподібних відзначаються затінені хазмофітні біотопи, справжні та пустельні степи, піщані степи, ліси на кам'янистих схилах. Епігейні лишайники здебільшого представлені у петрофітних і піщаних степах, рідше – у затінених хазмофітних біотопах, зональних степах і чагарниках. Для модельних ділянок долини р. Південний Буг проведено картування природних біотопів за класифікацією EUNIS, досліджено спектральні особливості біотопів. Для піщаних арен пониззя р. Південний Буг проведено детальний просторовий аналіз класів земної поверхні за матеріалами ортофотозйомки. Раритетна фракція флори території включає сім видів судинних рослин, які охороняються відповідно до Резолюції 6 Бернської конвенції, 64 види – згідно чинного переліку видів Червоної книги України (2021), 51 вид – занесені до Переліку видів рослин, які підлягають особливій охороні на території Миколаївської області. Ендеміками басейну р. Південний Буг є вісім видів. Виявлено 64 раритетні асоціації 27 формацій рослинності, що включені до чинного видання Зеленої книги України. Найбільшою кількістю раритетних асоціацій представлена степова рослинність. Відповідно до переліку Резолюції 4 Бернської конвенції, виявлено 41 тип рідкісних природних біотопів. Негативний вплив на природні екосистеми в долині Південного Бугу мають розорювання, промислове використання територій,

гідробудівництво, заліснення, інвазії чужорідних видів, стихійне випалювання, нерегульований випас і занедбаність угідь. Комплексною проблемою є відсутність сталої системи землекористування і менеджменту екосистем – нерегульоване пасовищне навантаження, стихійне випалювання сухої рослинності, а також припинення традиційного використання пасовищ і сінокосів. Занедбаність трав'яних угідь є провідним фактором деградації степів та лук у північних регіонах степової зони. Досліджено сучасний стан і перспективи розвитку мережі територій природно-заповідного фонду загальнодержавного і місцевого значення, територій Смарагдової мережі та екологічної мережі. Мережа природно-заповідного фонду складається із 27 територій, при цьому резерв можливостей створення нових та розширення існуючих заповідних територій лишається значним. Обґрунтовано створення п'яти нових заказників загальнодержавного та місцевого значення для забезпечення охороною цінних природних комплексів піщаних арен, типчаково-ковилових степів та вапнякових відслонень у пониззях р. Південний Буг. Дев'ять нових територій включено у склад Смарагдової мережі. Запропоновано План дій зі створення ефективної системи моніторингу та охорони фіторізноманіття долини р. Південний Буг у степовій зоні. Надано рекомендації стосовно режиму збереження щодо раритетних видів, рослинних угруповань та біотопів.

87.29 Антропогенний вплив на ландшафт. Охорона і оптимізація ландшафту

87.04.24.0505/0824U000680

Домусчи Світлана Василівна Чинники і географія забруднення ґрунтів Одеської міської та приміської зон.: Дис...Доктор філософії/ Одеський національний університет імені І. І. Мечникова - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 631.4(4/9); 504.54.05; 504.54.062

с. - Бібліогр.: назв

Сучасний характер розвитку людської цивілізації призводить до значних негативних порушень екологічного стану природного середовища. Як в теперішній час, так і в найближчому майбутньому не можна повністю нейтралізувати негативну роль людини у біосфері, що потребує наукового обґрунтування допустимих меж антропогенного впливу як на природні комплекси загалом, так і ґрунтовий покрив зокрема. Ґрунти є невід'ємним компонентом навколишнього середовища, являючись незамінним засобом виробництва в сільському господарстві та виконуючи певні фітосанітарні функції у міському середовищі. Одеса – велике промислове та курортне місто, на території якого розташовані найбільший морський порт, підприємства машинобудування, хімічної, нафтохімічної, харчової і легкої промисловостей та розвинений транспортний зв'язок. Велике техногенне навантаження на природне середовище, нерівномірна територіальна концентрація виробництва, високий вміст забруднюючих речовин у викидах автомобільного транспорту призводить до забруднення ґрунтів міста та погіршення їх екологічних властивостей. Особливо небезпечним є забруднення ґрунтового покриву сільськогосподарського використання в межах впливу

автомобільного транспорту та ґрунтів міста важкими металами. Мета роботи – оцінка рівня забруднення ґрунтів і ґрунтового покриву міста Одеси та приміської зони в умовах сучасного транспортного та промислового навантаження. Природними ґрунтами міської та приміської зон є чорноземи південні. В межах міста природні ґрунти зустрічаються лише в межах окремих паркових зон та на території Ботанічного саду. Антропогенні ґрунти міста вирізняються значною строкатістю та неоднорідністю їх утворення (на культурних шарах, природних похованих ґрунтах, шарах будівельного сміття тощо). Рослинний покрив газонів міста бідний, представлений 210 видами. У десятиці рослин, що мають найбільше значення в формуванні газонів, переважають бур'яни та злакові трави, що сприяють задернуванню поверхні ґрунту. Поверхня міських ґрунтів характеризується різним ступенем рекреаційного навантаження (слабким, середнім або його відсутністю) та проективним покриттям рослинності від 0 до 100 % (на штучно озелених газонах). Ґрунти, як правило, захищені включеннями побутового та будівельного сміття. За гранулометричним складом ґрунти міста переважно легко та середньосуглинкові; чорноземи південні приміських зон характеризуються переважно важкосуглинковим гранулометричним складом. Реакція середовища (рН ґрунтового розчину) верхніх гумусових горизонтів міських ґрунтів коливається в широких межах: від лужної до сильно лужної (7,37–9,14 зі значним зміщенням в лужний бік, що є загальною тенденцією урбанізованих ґрунтів. Найбільш високі значення рН ґрунтового розчину мають ґрунти в межах значного впливу автомобільного транспорту та

промислових підприємств. Підвищена лужність окремих міських ґрунтів пов'язана із підвищеним вмістом у вбирно-му ґрунтовому комплексі ввібраного натрію, що є результатом антропогенного впливу. Вміст обмінного кальцію, магнію і натрію має високу варіативність і коливається відповідно: вміст обмінного кальцію – від 0,16 до 8,72 ммоль/100 г ґрунту; магнію – від 0,02 до 0,76 ммоль/100 г ґрунту, натрію – 0,0153,00 ммоль/100 г ґрунту. Чорноземи південні приміської зони мають нейтральну слабо-лужну реакцію середовища; на узбіччі (в межах впливу автомобільного транспорту) – лужну. Середній вміст обмінного кальцію, магнію і натрію за межами впливу автомобільного транспорту становить відповідно 0,49 ммоль/100 г ґрунту; 0,15 ммоль/100 г ґрунту; 0,09 ммоль/100 г ґрунту та на узбіччі – 0,43 ммоль/100 г ґрунту; 0,11 ммоль/100 г ґрунту; 0,22 ммоль/100 г ґрунту.

87.33 Стихійні лиха і катастрофи антропогенного походження. Екологічна безпека Організація аварійно-рятувальних робіт

87.04.24.0506/0224U000684

Оцінка впливу COVID19 на ринок туристичних послуг України та формування моделей розвитку в післякризовий період: Заключний звіт/Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського; Керівник Горіна

Ганна Олександрівна - ДР 0121U110132,
УДК 504.056:351, 338.48

187

Метою роботи є діагностика впливу спричиненого COVID19 на соціально-економічні засади розвитку ринку туристичних послуг України та вирішення актуального науково-прикладного завдання формування моделей та сценаріїв розвитку ринку в післякризовий період.

87.04.24.0507/0524U000024

Трус Інна Миколаївна Створення наукових основ ресурсоефективних екологічно-безпечних технологій використання води у промисловості:
Дис...Доктор технічних наук/
Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" -
Захищена; 1--0.2024

УДК: 628.3.034.2; 628.1;628.3;
504.056:574; 502.58:574

с. - Бібліогр.: назв

Робота направлена на вирішення важливої народногосподарської проблеми розширення державного фонду джерел водозабезпечення промисловості та населення України шляхом створення і реалізації проєктів освоєння альтернативних джерел водопостачання, захисту водних екосистем від шкідливого впливу забруднених стічних вод в умовах дефіциту водних ресурсів держави, військових дій, аварійних ситуацій й інших загроз національній безпеці України. Уперше на основі вимог до якості води у водоциркуляційних системах охолодження, тепlopостачання

та виробництва електроенергії, характеристик природних і стічних вод, придатних для повторного використання, створено нові реагенти та технології кондиціонування води для стабілізаційної її обробки, зниження її корозійної активності. Створено вискоефективні маловідходні процеси демінералізації природних та шахтних вод, що передбачають переробку відходів з отриманням корисних продуктів і забезпечують розширення фонду джерел водопостачання за рахунок використання мінералізованих вод. На основі залежностей корозійної активності води, її стабільності щодо осадковідкладень від рівня мінералізації, концентрації в ній кисню, характеристик води визначено напрямки водопідготовки, що забезпечують ефективне використання води в енергетичних системах, системах тепlopостачання та охолодження. Обґрунтовано доцільність застосування стабілізаторів осадковідкладення та інгібіторів корозії пасиваційного типу у водоциркуляційних системах, застосування повного знекиснення води в мінералізованих водах і в енергетичних системах в умовах високотемпературного використання води. Вивчено механізми глибокого знекиснення води з допомогою реагентів, редокситів та каталізаторів. Вперше встановлено граничну ефективність іонного обміну та зворотнього осмосу при вилученні з води ряду важких металів з урахуванням типу та умов використання комплексоутворювачів. Показано, що в умовах сильного розведення розчинів змінюються характеристики іонів включаючи їх селективність по відношенню до ряду іонів, залежності процесів глибокого знесолення при застосуванні фільтрів змішаної дії. Визначено вплив комплексоутворювачів на ефективність зворотньоосмотичного

знесолення води. Вперше показано, що застосування модифікованих феритів забезпечує надійне глибоке очищення води від іонів важких металів. Визначено залежність ефективності сорбції важких металів від характеристик води, способу модифікування магнетиту в процесі його синтезу. Визначено умови надійного, ефективного очищення води від біогенних елементів. Встановлено параметри процесів електролізу при вилученні із води сполук амонію, показано залежність ефективності очищення води електрохімічним окисленням амонію, ефективності електрокоагуляційного очищення стічних вод від фосфатів від хімічного складу води, рН середовища та інших її характеристик. Удосконалено закономірності вилучення з води фосфатів й нітратів при використанні іонного обміну та зворотнього осмосу в залежності від складу водних розчинів, розроблено технологічні процеси переробки регенераційних розчинів в азотні і фосфорні добрива, що дозволило створити безвідходні процеси вилучення біогенних елементів із природних та стічних вод в ресурсозберігаючих технологіях. Встановлено параметри процесів електрохімічної переробки концентрованих сольових розчинів, що утворюються при іонообмінному та зворотньоосмотичному знесоленні води, визначено параметри отримання активного хлору, гіпохлориту натрію та інших окислених сполук хлору електродіалізом. Вперше створено конструкцію електролізера, що забезпечує ефективне електрохімічне окислення сполук хлору в середовищах із високим рівнем жорсткості води. Визначено залежність виходу за струмом лугу, сірчаної кислоти від умов електролізу розчинів хлориду та сульфату натрію, включаючи

концентрації солей, рН середовища, анодної густини струму, часу процесу при використанні іонообмінних мембран, встановлено параметри отримання концентрованих розчинів даних реагентів. Доведена практична доцільність застосування відходів, отриманих при висадженні сульфатів із концентратів вапном та алюмінієвим коагулянтном у складі будівельних матеріалів. Запропоновано принципові технологічні схеми вилучення поліютантів із вод різної мінералізації з повною переробкою утворених відходів.

87.51 Охорона довкілля і природних ресурсів в окремих регіонах і країнах

87.04.24.0508/0224U031376

Дослідження на антарктичній станції "Академік Вернадський" у 2022 році за Державною цільовою науково-технічною програмою проведення досліджень в Антарктиці на 2011-2023 роки: Заключний звіт/Державна установа Національний антарктичний науковий центр; Керівник Козерецька Ірина Анатоліївна - ДР 0122U200826, УДК 57, 550.3, 504.06(1/9); 504.06(100)

940

Проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень в Антарктиці, забезпечення ефективного функціонування антарктичної станції "Академік Вернадський", виконання міжнародних зобов'язань України відповідно до Договору про Антарктику та проведення науково обґрунтованої

оцінки біологічного і мінерально-ресурсного потенціалу регіону.

87.53 Управління відходами. Маловідходна і безвідходна технології

87.04.24.0509/0224U000658

Розроблення технології утилізації твердих побутових та органічних відходів: Заключний звіт/Національний авіаційний університет; Керівник Павлюх Леся Іванівна - ДР 0122U002404, УДК 628.4.042, 628.4.033

58

Вдосконалення та розробка обладнання для переробки муніципальних відходів, у тому числі і органічних.

87.04.24.0510/0224U000658

Розроблення технології утилізації твердих побутових та органічних відходів: Заключний звіт/Національний авіаційний університет; Керівник Павлюх Леся Іванівна - ДР 0122U002404, УДК 628.4.042, 628.4.033

58

Вдосконалення та розробка обладнання для переробки муніципальних відходів, у тому числі і органічних.

89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

89.04.24.0511/0224U000763

Удосконалення електронної платформи та випробування льотної моделі університетського наносупутника PolyITAN-3-PUT формату Cubesat для пошуку природних ресурсів Землі: Заключний звіт/Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"; Керівник Демчишин Анатолій Анатолійович - ДР 0122U001856, УДК 52(15)

234

Теоретичному обґрунтуванні, розрахунку, юстуванні та тестуванні удосконаленого льотного зразка оптичного блоку ОЕС ДЗЗ видимого діапазону спектру на борту 3U наносупутника POLYITAN-3-PUT

89.57 Дослідження Землі з космосу

89.04.24.0512/0224U000774

Оцінювання індикаторів сталого розвитку для моніторингу природних ресурсів на основі супутникових даних: Заключний звіт/Інститут космічних досліджень Національної академії наук України та Державного космічного агентства України; Керівник Куцусь Наталія Миколаївна - ДР 0121U111518, УДК 528.85/.87(15)

189

Подальше формування та розвиток українського сегменту європейського дослідницького простору EuroGEO на основі розроблення та впровадження спільних із світовою спільнотою методів

і засобів оцінювання індикаторів сталого розвитку (СР), зокрема, в системах моніторингу природних ресурсів, з використанням супутникових даних

90 МЕТРОЛОГІЯ

90.27 Вимірювання окремих величин і характеристик

90.04.24.0513/0224U000440

Виконання завдань перспективного плану розвитку наукового напрямку "Воєнні науки та національна безпека" Харківського національного університету радіоелектроніки: Заключний звіт/Харківський національний університет радіоелектроніки; Керівник Шостко Ігор Світославович - ДР 0121U112890, УДК , 623:681.7, 681.785.4

225

Підвищення ефективності технології інтелектуального відеоспостереження та телекомунікаційної технології системи контролю повітряного, морського і наземного простору

90.04.24.0514/0824U000605

ГЛУШКО Михайло Васильович
Підвищення якості колаборативної фільтрації в рекомендаційних системах: Дис...Доктор філософії/ Вінницький національний технічний університет - Захищена; 1.-.-0.2024

УДК: 339:006; 658.6:006; 658.8:006; 311.216:004.42; 53.08:389; 004.89:004.4

с. - Бібліогр.: назв

1.укр. Дисертаційна робота: 296 с., 8 табл., 97 рис., 6 дод., 77 джерел. РЕКОМЕНДАЦІЙНА СИСТЕМА, КОЛАБОРАТИВНА ФІЛЬТРАЦІЯ, АЛГОРИТМ, БАЗА ДАНИХ, АРІ, ЯКІСТЬ, ВІДГУК, ПАРСИНГ, МІКРОРОЗМІТКА, ДАНІ, КВАЛІМЕТРІЯ, ОЦІНКА, «ІТЕМ ТО ІТЕМ», «USER TO USER», ЦИКЛОГРАМА, МЕТРИКА, ПОКАЗНИК, GOOGLE ANALYTICS, АТРАКТОР, ФАЗОВИЙ ПОРТРЕТ, ДЕТЕРМІНОВАНИЙ ХАОС. Метою дослідження є покращення якості рекомендаційних систем колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання. Наукове обґрунтування - покращення якості, за рахунок внесення додаткових параметрів до методів формування рекомендацій аналізуючи “думки” користувача, що забезпечують покращення якості рекомендаційних систем. Для реалізації окресленої мети, необхідно виконати такі завдання: • провести аналіз рекомендаційних систем та наукових публікацій щодо поставленої мети; • сформувати принципи визначення якості рекомендаційних систем; • дослідити основні підходи до структурування характеристик оцінювання якості рекомендаційних систем; • реалізувати просту рекомендаційну систему та отримати результати; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації; • сформувати принципи визначення якості відгуків на основі кваліметричних методів; • реалізувати рекомендаційну систему на основі алгоритмів колаборативної фільтрації та покращити її кваліметричними параметрами якості, які враховують “думку” користувача - “The Value of Opinion” • запропонувати кваліметричний метод оцінки якості рекомендаційних систем на основі

досліджень; • покращити якість рекомендаційної системи колаборативної фільтрації на основі запропонованих кваліметричних показників якості; • запропонувати кваліметричні показники якості на основі теорії детермінованого хаосу. Об'єктом дослідження є параметри якості рекомендаційних систем на сайті-агрегатору пошуку автомобілів Automoto.ua в процесі пошуку оголошень про продаж автомобілів, мотоциклів, спецтехніки та інших транспортних засобів в Україні. Automoto.ua дає можливість здійснювати пошук пропозицій про продаж авто по всій Україні, надаючи максимально повні та актуальні результати. Сьогодні сайт обробляє інформацію з понад 100 автосайтів України. Щодня в базі знаходиться більше 500 000 тисяч оголошень, 9-16 тисяч з яких є свіжими надходженнями за поточний день. Предметом дослідження є кваліметричний метод оцінки якості в рекомендаційних системах. Методи дослідження - під час роботи над дисертацією використовувались методи досліджень, які базувалися: на системному аналізі, кваліметричних методах вимірювання, методах оцінки якості продукції, теорії нечіткої логіки, теорії детермінованого хаосу. Використання інструменту Google Analytics. Наукова новизна одержаних результатів: 1. Вперше розроблено кваліметричний метод оцінювання якості рекомендаційних систем колаборативної фільтрації в сфері наданих інтернет-послуг, який на відміну від відомих відрізняється тим, який закриває потреби бізнесу в розрізі якості рекомендації та оцінки відхилень результатів одночасно, що дозволило сформулювати комплексний підхід до оцінки якості із врахуванням «думок» на основі аналізу відгуків. 2. Отримав подальший розвиток

кваліметричний метод оцінювання якості рекомендаційних систем за рахунок розширення сукупності показників, порівняно із відомими, що дозволило в результаті їх комплексного застосування покращити якість рекомендацій колаборативної фільтрації в сфері надання послуг користувачам. 3. Вперше в рекомендаційних системах використано теорію детермінованого хаосу, що дозволило підвищити точність прогнозування взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделей ARIMA та LSTM. Одержані результати не тільки практично застосовані, але й приносять користь бізнесу та його клієнтам. За період проведених досліджень із 2016 року даним продуктом скористались більше 2 000 000 разів. Запропонований алгоритм колаборативної фільтрації на основі кваліметричних методів вимірювання та «Циклограма якості рекомендаційних систем» може використовуватись для любых бізнес-задач в інтернеті, а також будь-яких товарів, а отже є універсальними для використання, та можуть бути масштабованими. На основі теорії детермінованого хаосу, підвищена точність прогнозу взаємодії користувачів із рекомендаційною системою на основі аналізу часових рядів за допомогою моделі LSTM на 1.5%, у порівнянні ARIMA.

Показчик

Єфименко Ніна Олександрівна	0212
Іванець Наталія Вікторівна	0004
Іванець Наталія Вікторівна	0006
Іванець Наталія Вікторівна	0171
Іваниця Володимир Олексійович	0388
Ільченко Володимир Олексійович	0260

Гліка Марина Іванівна	0082	Бурак Валентина Геннадіївна	0125
Авула Анастасія Ігорівна	0145	Бурау Надія Іванівна	0290
Авула Анастасія Ігорівна	0149	Бурдюг Максим Миколайович	0088
Авула Анастасія Ігорівна	0154	Беда Ігор Володимирович	0169
Адріанов Володимир Павлович	0394	Бедна Юлія Олександрівна	0119
Алексєєв Віктор Анатолійович	0343	Белінський Микита Вадимович	0453
Алексєєв Віктор Анатолійович	0344	Білий Ростислав Олександрович	0278
Алієва Карина Мамедівна	0069	Білий Ростислав Олександрович	0384
Андрощук Геннадій Олександрович	0030	Білоус Каріна Станіславівна	0077
Артем'єв Олександр Сергійович	0487	Ваврик Петро Русланович	0181
Астремська Ірина Володимирівна	0130	Ваврик Петро Русланович	0182
Афанасьєв Андрій Валерійович	0117	Ваврик Петро Русланович	0185
Афонін Дмитро Сергійович	0189	Ваврик Петро Русланович	0186
Бакіров Денис Русланович	0002	Ваврик Петро Русланович	0187
Бакіров Денис Русланович	0085	Ваврик Петро Русланович	0188
Бакіров Денис Русланович	0101	Васильєв Геннадій Анатолійович	0104
Бакіров Денис Русланович	0170	Венгер Олег Володимирович	0422
Балюк Святослав Антонович	0281	Вендичанський Руслан Валерійович	0499
Балюк Святослав Антонович	0282	Верпаховська Олександра Олегівна	0294
Балюк Святослав Антонович	0283	Верпаховська Олександра Олегівна	0295
Балюк Святослав Антонович	0411	Височанський Йосип Степанович	0423
Барабаш Людмила Олександрівна	0391	Волкова Юлія Євгенівна	0210
Баришева Яна Олегівна	0431	Волкова Юлія Євгенівна	0211
Барсуков Ігор Петрович	0419	Волошко Світлана Михайлівна	0356
Бердник Сергій Леонідович	0304	Волошко Світлана Михайлівна	0357
Бердник Сергій Леонідович	0305	Волік Наталія Миколаївна	0113
Березюк Дмитро Іванович	0122	Воропаєв Геннадій Олександрович	0224
Бодунова Олеся Миколаївна	0074	Воропаєв Геннадій Олександрович	0225
Бойченко Геннадій Едуардович	0345	Воскобійник Володимир Анатолійович	0432
Бондар Павел Вадимович	0060	Воскобійник Володимир Анатолійович	0433
Бондаренко Максим Сергійович	0298	Вітюк Дарія Любомирівна	0072
Бондаренко Максим Сергійович	0299	ГЛУШКО Михайло Васильович	0440
Боровик Дарія Володимирівна	0265	ГЛУШКО Михайло Васильович	0498
Боровик Дарія Володимирівна	0504	ГЛУШКО Михайло Васильович	0514
Брик Тарас Михайлович	0336	Галайдич Олег Вікторович	0272
Бузинний Михайло Георгійович	0456	Галкін Андрій Сергійович	0352
Буняк Наталія Миколаївна	0408		

Галкін Андрій Сергійович	0439	Дворникова Ірина Валеріївна	0068
Галкін Андрій Сергійович	0481	Дегтярьов Сергій Іванович	0138
Гачкова Галина Ярославівна	0279	Демчишин Анатолій Анатолійович	0511
Геєць Валерій Михайлович	0492	Ден Цівень ..	0039
Го Мінцзюнь --	0381	Ден Цівень ..	0040
Го Мінцзюнь --	0446	Дзюба Вікторія Віталіївна	0036
Го Мінцзюнь --	0497	Димченко Олена Володимирівна	0038
Го Шенпен __	0472	Диха Олександр Володимирович	0359
Го Шенпен __	0475	Домусчи Світлана Василівна	0412
Голик Юрій Юрійович	0046	Домусчи Світлана Василівна	0505
Головач Тетяна Миколаївна	0264	Древняк Лада Петрівна	0112
Головач Юрій Васильович	0204	Древняк Лада Петрівна	0118
Головач Юрій Васильович	0205	Дрінь Іван Тарасович	0455
Голюк Марина Геннадіївна	0434	Дубецький Богдан Ігорович	0454
Гончаров Семен Олексійович	0001	Дудник Вероніка Михайлівна	0259
Гончаров Семен Олексійович	0005	Дудник Вероніка Михайлівна	0261
Горбенко Наталія Юріївна	0086	Жалай Василь Якович	0136
Горбенко Наталія Юріївна	0087	Жалай Василь Якович	0136
Горіна Ганна Олександрівна	0506	Жалай Василь Якович	0137
Гоу Кванденг ...	0103	Жалай Василь Якович	0137
Гоу Кванденг ...	0107	Жалай Василь Якович	0141
Грицай Асен Васильович	0300	Жалай Василь Якович	0141
Грицай Асен Васильович	0301	Жалай Василь Якович	0142
Грузевич Тетяна Юріївна	0106	Жалай Василь Якович	0142
Грузевич Тетяна Юріївна	0116	Жалай Василь Якович	0143
Грінченко Віктор Тимофійович	0219	Жалай Василь Якович	0143
Гулак Богдан Сергійович	0268	Житницька Анастасія Анатоліївна	0127
Гулак Богдан Сергійович	0269	Жох Олексій Олексійович	0222
Гулак Богдан Сергійович	0429	Жох Олексій Олексійович	0223
Гулак Богдан Сергійович	0430	Жох Олексій Олексійович	0382
Давидовський Юрій Костянтинович	0168	Заболотний Петро Іванович	0377
Давидовський Юрій Костянтинович	0329	Загородня Альона Сергіївна	0045
Давидовський Юрій Костянтинович	0333	Загура Федір Іванович	0105
Давидовський Юрій Костянтинович	0334	Захаркевич Оксана Василівна	0339
Давидовський Юрій Костянтинович	0334	Захаркевич Оксана Василівна	0376
Давидовський Юрій Костянтинович	0334	Заїчко Костянтин Вікторович	0330
Давидовський Юрій Костянтинович	0334	Заїчко Костянтин Вікторович	0325
Двикалюк Роман Мар'янович	0483	Заїчко Костянтин Вікторович	0331

Заїчко Костянтин Вікторович	0332	Козерецька Ірина Анатоліївна	0284
Зозуля Валерій Олександрович	0218	Козерецька Ірина Анатоліївна	0285
Зуб Інна Миколаївна	0493	Козерецька Ірина Анатоліївна	0508
Зубов Павло Михайлович	0251	Кологривова Надія Михайлівна	0133
Зіборєва Ольга Борисівна	0480	Колотіліна Олена Василівна	0025
Зінченко Ярослав Вікторович	0200	Колотіліна Олена Василівна	0026
Зінченко Ярослав Вікторович	0324	Комар Микола Миколайович	0477
Зінько Оксана Ярославівна	0095	Комар Микола Миколайович	0478
Зінько Оксана Ярославівна	0096	Кондель-Пермінова Наталія Миколаївна	0398
Кадієва Маргарита Василівна	0474	Кондратюк Леся Володимирівна	0071
Камалов Герберт Леонович	0238	Кордюк Олександр Анатолійович	0315
Камінський Анатолій Олексійович	0227	Коржик Максим Олексійович	0220
Канішевська Любов Вікторівна	0114	Коржик Максим Олексійович	0221
Катц Андрій Михайлович	0206	Король Софія Іванівна	0152
Каштанова Тетяна Володимирівна	0093	Косенко Тетяна Василівна	0468
Квітка Олександр Олексійович	0066	Косячкін Єгор Миколайович	0198
Кендзера Олександр Володимирович	0296	Косячкін Єгор Миколайович	0199
Кендзера Олександр Володимирович	0297	Кравчуновська Тетяна Сергіївна	0402
Кенцицький Олег Георгійович	0313	Кравчуновська Тетяна Сергіївна	0403
Кенцицький Олег Георгійович	0314	Красівський Орест Михайлович	0135
Кенцицький Олег Георгійович	0316	Криворучко Іван Олександрович	0441
Килимник Інна Ігорівна	0027	Криворучко Іван Олександрович	0500
Кириченко Інна Володимирівна	0463	Крикун Юрій Юрійович	0473
Кириченко Валентина Іванівна	0115	Крисоватий Андрій Ігорович	0444
Кобзев Дмитро Володимирович	0213	Круковський Павло Григорович	0311
Кобзев Дмитро Володимирович	0214	Кудь Олександр Александрович	0488
Кобзев Дмитро Володимирович	0215	Кузьменко Ольга Віталіївна	0055
Кобзев Дмитро Володимирович	0239	Кулик Юрій Анатолійович	0461
Кобзев Дмитро Володимирович	0380	Купенко Олена Володимирівна	0138
Кобринська Олена Яремівна	0242	Куртакова Ганна Олександрівна	0064
Кобринська Олена Яремівна	0243	Курінний Денис Аркадійович	0252
Кобринська Олена Яремівна	0452	Курінний Денис Аркадійович	0280
Ковтуняк Вікторія Олегівна	0049	Куссиль Наталія Миколаївна	0512
Ковтуняк Вікторія Олегівна	0051	Кучер Дмитро Миколайович	0424
Козак Роман Петрович	0401	Кіпаренко Олена Леонідівна	0134
Козерецька Ірина Анатоліївна	0250	Лабзін Вячеслав Володимирович	0147
		Лабзін Вячеслав Володимирович	0156

Лабзін Вячеслав Володимирович	0157	Манько Богдан Володимирович	0275
Лабзін Вячеслав Володимирович	0158	Манько Богдан Володимирович	0276
Лапханов Ерік Олександрович	0374	Марискевич Данило Тарасович	0234
Левчук Леонід Геннадійович	0195	Марискевич Данило Тарасович	0235
Левчук Леонід Геннадійович	0196	Марискевич Данило Тарасович	0236
Левчук Леонід Геннадійович	0197	Марискевич Данило Тарасович	0237
Левчук Леонід Геннадійович	0201	Мацелюк Євген Михайлович	0436
Левчук Леонід Геннадійович	0202	Мацуй Людмила Юріївна	0207
Левчук Леонід Геннадійович	0203	Мацуй Людмила Юріївна	0208
Линник Петро Микитович	0291	Маєр Юлія Володимирівна	0129
Линник Петро Микитович	0292	Маєр Юлія Володимирівна	0131
Линник Петро Микитович	0293	Мельник Олександр Васильович	0484
Линник Петро Микитович	0437	Мерфі Майкл Дерек	0148
Лисинчук Дмитро Володимирович	0296	Мерфі Майкл Дерек	0159
Лисинчук Дмитро Володимирович	0297	Мерфі Майкл Дерек	0160
Листопад Олексій Анатолійович	0124	Мерфі Майкл Дерек	0162
Литвиненко Юлія Іванівна	0249	Мехед Андрій Миколайович	0494
Литвинова Євгенія Василівна	0032	Мехед Андрій Миколайович	0496
Литвинова Євгенія Василівна	0033	Михальська Світлана Іванівна	0383
Лобузін Катерина Вілентіївна	0090	Михальська Світлана Іванівна	0389
Лобузін Катерина Вілентіївна	0092	Мордерер Євген Юлійович	0266
Лобузін Катерина Вілентіївна	0094	Мороз Олег Сергійович	0309
Лобузін Катерина Вілентіївна	0183	Мороз Олег Сергійович	0310
Луцький Максим Георгійович	0312	Москаленко Роман Андрійович	0245
Луцький Максим Георгійович	0395	Москаленко Роман Андрійович	0246
Луцький Максим Георгійович	0447	Москаленко Роман Андрійович	0247
Людвіченко Олексій Петрович	0363	Мудрий Сергій Миколайович	0058
Лівак Оксана Вікторівна	0349	Мурадян Наталія Сергіївна	0003
Лінючева Ольга Володимирівна	0378	Мурадян Наталія Сергіївна	0007
Мазаракі Анатолій Антонович	0442	Мурадян Наталія Сергіївна	0010
Мазаракі Анатолій Антонович	0502	Міняйло Надія Віталіївна	0270
Мазурок Тетяна Леонідівна	0179	Міняйло Надія Віталіївна	0271
Мазурок Тетяна Леонідівна	0180	Мітова Олена Олександрівна	0470
Майборода Юрій Васильович	0393	Назар Наталія Іванівна	0008
Макаренко Інна Олександрівна	0503	Назар Наталія Іванівна	0009
Маляренко Даша Леонідівна	0445	Нікітіна Тетяна Олегівна	0061
Манько Богдан Володимирович	0273	Односталко Данііл Володимирович	0486
Манько Богдан Володимирович	0274	Олицька Олена Олександрівна	0108

Олицька Олена Олександрівна	0109	Песчаненко Володимир Сергійович	0306
Олицька Олена Олександрівна	0111	Песчаненко Володимир Сергійович	0351
Ольховик Ілля Володимирович	0209	Плахтій Вадим Анатолійович	0190
Олійник Василь Іванович	0070	Плахтій Вадим Анатолійович	0191
Олійник Василь Іванович	0076	Плахтій Вадим Анатолійович	0192
Омельченко Віктор Данилович	0294	Плахтій Вадим Анатолійович	0193
Омельченко Віктор Данилович	0295	Плюшко Дмитро Сергійович	0062
Омельчук Сергій Тихонович	0465	Повидиш Владислав	0054
Омельчук Сергій Тихонович	0466	Володимирович	
Омельяненко Олена Миколаївна	0013	Повидиш Владислав	0057
Омельяненко Олена Миколаївна	0028	Володимирович	
Омельяненко Олена Миколаївна	0172	Подольчук Дмитро Володимирович	0022
Орловська Руслана Миколаївна	0451	Подригало Михайло Абович	0373
Орловська Руслана Миколаївна	0467	Полевой Сергій Юрійович	0216
Осадчий Богдан Валерійович	0073	Полевой Сергій Юрійович	0217
Острікова Тетяна Георгіївна	0083	Полещук Лілія Василівна	0132
Павличенко Артем Володимирович	0173	Полянський Владислав	0016
Павличенко Артем Володимирович	0307	Олександрович	
Павлюх Леся Іванівна	0509	Полянський Владислав	0018
Павлюх Леся Іванівна	0510	Олександрович	
Панасенко Сергій Валентинович	0286	Полідович Юрій Богданович	0099
Панасенко Сергій Валентинович	0287	Поліщук Алла Віталіївна	0155
Парамонов Назар Вікторович	0047	Поліщук Алла Віталіївна	0161
Парамонов Назар Вікторович	0050	Поліщук Вадим Дмитрович	0037
Параска Ольга Анатоліївна	0390	Поліщук Вадим Дмитрович	0044
Параска Ольга Анатоліївна	0450	Попович Юлія Андріївна	0255
Паулик Алла Ярославівна	0029	Попович Юлія Андріївна	0256
Пашкевич Людмила Анатоліївна	0491	Попович Юлія Андріївна	0262
Пелех Христина Миронівна	0163	Попович Юлія Андріївна	0263
Пересада Сергій Михайлович	0317	Породько Максим Анатолійович	0420
Пересада Сергій Михайлович	0318	Породько Максим Анатолійович	0421
Пересада Сергій Михайлович	0319	Порохонько Віталій Богданович	0244
Пересада Сергій Михайлович	0322	Прокопець Володимир Андрійович	0335
Пересада Сергій Михайлович	0323	Прокопець Володимир Андрійович	0341
Пересада Сергій Михайлович	0368	Прокопюк Ольга Степанівна	0248
Пересада Сергій Михайлович	0448	Прокопюк Ольга Степанівна	0258
Пересада Сергій Михайлович	0449	Проскурня Олена Михайлівна	0015
Пересада Сергій Михайлович	0501	Пузняк Оксана Михайлівна	0413
		Пулей Валентин Іванович	0048

Пустовалова Елеонора Сергіївна	0257	Селезень Андрій Олегович	0231
Пустовалова Елеонора Сергіївна	0267	Сельський Борислав Петрович	0462
Підгородинська Юлія Ігорівна	0078	Семашко Петро Віталійович	0459
Підгородинська Юлія Ігорівна	0079	Семашко Петро Віталійович	0460
Підгородинська Юлія Ігорівна	0080	Семенова Ксенія Миколаївна	0464
Підгородинська Юлія Ігорівна	0081	Семенова Марія Андріївна	0139
Разводова Марина Валеріївна	0123	Семенова Марія Андріївна	0140
Райтаровська Наталія Григорівна	0011	Сергов Сергій Олегович	0089
Расько Юлія Олександрівна	0063	Силиченко Катерина Андріївна	0426
Ратошнюк Тетяна Миколаївна	0406	Силиченко Катерина Андріївна	0427
Редько Андрій Миколайович	0232	Синявський Іван Іванович	0302
Редько Андрій Миколайович	0240	Синявський Іван Іванович	0303
Редько Андрій Миколайович	0241	Скоростецька Ольга Олександрівна	0443
Риган Михайло Михайлович	0469	Скіпочка Сергій Іванович	0346
Романюк Анатолій Миколайович	0458	Скіпочка Сергій Іванович	0347
Ромашко Олександр Васильович	0350	Скіпочка Сергій Іванович	0348
Рубель Олег Євгенович	0091	Созонюк Ольга Сергіївна	0019
Рушковський Михайло Володимирович	0043	Созонюк Ольга Сергіївна	0102
Рябоштан Валентин Анатолійович	0328	Солодкий Євген Васильович	0365
Рябоштан Валентин Анатолійович	0358	Солодкий Євген Васильович	0367
Рябцев Ігор Олександрович	0485	Сосіда Сергій Володимирович	0369
СТАХУРСЬКА Світлана Василівна	0021	Сосіда Сергій Володимирович	0370
СТАХУРСЬКА Світлана Василівна	0041	Сосіда Сергій Володимирович	0371
СТАХУРСЬКА Світлана Василівна	0042	Сосіда Сергій Володимирович	0372
Сабат Володимир Іванович	0340	Срібна Марія Андріївна	0098
Сабат Володимир Іванович	0342	Степаненко Дмитро Іванович	0471
Савка Степан Степанович	0177	Степанець Вікторія Сергіївна	0035
Савка Степан Степанович	0178	Стецюк Олександр Петрович	0407
Савка Христина Олегівна	0233	Стоцька Олена Володимирівна	0392
Савченюк Михайло Олександрович	0428	Стратюк Вікторія Русланівна	0164
Савчук Іван Миколайович	0425	Сухий Костянтин Михайлович	0379
Садівничий Володимир Олексійович	0138	Сюй Цзяшу --	0165
Сакалюк Олександра Володимирівна	0277	Сюй Цзяшу --	0166
Селезень Андрій Олегович	0228	Сюй Цзяшу --	0167
Селезень Андрій Олегович	0229	Седін Володимир Леонідович	0399
Селезень Андрій Олегович	0230	Седін Володимир Леонідович	0400
		Сіренко Юлія Володимирівна	0414
		Тарасенко Олександра Андріївна	0418

Тарасова Вікторія Анатоліївна	0128	Цуняк Ірина Геннадіївна	0059
Таркін Василь Павлович	0084	Чейпеш Анна Ігорівна	0144
Терлюк Олексій Іванович	0489	Черіпко Сергій Іванович	0146
Терпан Ірина Михайлівна	0012	Чжоу Ілей --	0126
Тимошенко Арсеній Дмитрович	0482	Чорноус Анатолій Миколайович	0355
Титаренко Надія Володимирівна	0386	Шарапов Сергій Геннадійович	0194
Титаренко Надія Володимирівна	0387	Шафрановський Віталій Юрійович	0100
Титаренко Надія Володимирівна	0409	Шафрановський Віталій Юрійович	0110
Титаренко Надія Володимирівна	0410	Швартау Віктор Валентинович	0417
Токовий Юрій Владиславович	0174	Швець Аліса Олександрівна	0288
Токовий Юрій Владиславович	0175	Швець Аліса Олександрівна	0289
Токовий Юрій Владиславович	0176	Шевченко Анатолій Пилипович	0353
Токовий Юрій Владиславович	0226	Шейко Денис Валерійович	0415
Токовий Юрій Владиславович	0361	Шидловський Анатолій Корнійович	0308
Трус Інна Миколаївна	0435	Шидловський Анатолій Корнійович	0320
Трус Інна Миколаївна	0438	Шидловський Анатолій Корнійович	0321
Трус Інна Миколаївна	0507	Шиман Катерина Анатоліївна	0151
Турко Борис Ігорович	0326	Шиман Катерина Анатоліївна	0153
Турко Борис Ігорович	0327	Шостко Ігор Світославович	0476
Туровська Ірина Олександрівна	0120	Шостко Ігор Світославович	0479
Туровська Ірина Олександрівна	0121	Шостко Ігор Світославович	0513
Уткіна Марина Сергіївна	0053	Шпонька Ігор Станіславович	0253
Уткіна Марина Сергіївна	0056	Шпонька Ігор Станіславович	0254
Фандалюк Алла Володимирівна	0416	Шпонька Ігор Станіславович	0457
Фаренюк Геннадій Григорович	0396	Шпуляр Юрій Степанович	0360
Федоренко Олександра Петрівна	0495	Шпуляр Юрій Степанович	0364
Федорова Тетяна Сергіївна	0014	Шпуляр Юрій Степанович	0375
Федорончук Ігор Володимирович	0067	Штифурак Віра Євгенівна	0065
Федорончук Ігор Володимирович	0075	Шульга Максим Володимирович	0184
Фу Яньцзюнь --	0017	Юркова Олександра Іванівна	0354
Фу Яньцзюнь --	0020	Юркова Олександра Іванівна	0362
Харлан Олександр Вікторович	0397	Юркова Олександра Іванівна	0366
Харлан Олександр Вікторович	0404	Якубець Альона Віталіївна	0097
Харлан Олександр Вікторович	0405	Ян То --	0150
Харченко Євген ---	0385	Яровенко Ганна Миколаївна	0034
Хмельярчук Марія Ігорівна	0024	Яровенко Ганна Миколаївна	0337
Цимбал Богдан Михайлович	0490		
Цмоканич Іван Володимирович	0338		

Яструбський Михайло
Ярославович

0023

Яцишин Володимир Миколайович 0052

Яструбський Михайло
Ярославович

0031

ЗМІСТ

02 ФІЛОСОФІЯ.....	3
02 ФІЛОСОФІЯ.....	3
02.01 Загальні питання філософії.....	7
02.11 Загальні проблеми сучасної філософії.....	9
02.15 Загальнофілософські проблеми.....	10
02.41 Соціальна філософія.....	12
02.81 Філософія культури.....	17
03 ІСТОРІЯ. ІСТОРИЧНІ НАУКИ.....	18
03.09 Загальна історія.....	18
03.19 Історія окремих країн.....	19
05 ДЕМОГРАФІЯ.....	20
05.07 Теорія і методологія демографічної науки.....	20
06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	21
06 ЕКОНОМІКА. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ.....	21
06.01 Загальні питання економічних наук.....	22
06.04 Політична економія.....	26
06.35 Наука управління економікою. Обліково-економічні науки.....	27
06.39 Наука управління економікою.....	28
06.51 Світове господарство. Міжнародні економічні відносини.....	30
06.52 Тенденції і проблеми економічного розвитку і зростання. Планування економіки. Економічні цикли і кризи.....	32
06.54 Продуктивні сили і науково-технічний прогрес.....	36
06.61 Територіальна структура економіки. Регіональна і міська економіка.....	36
06.71 Галузева структура економіки.....	37
06.73 Фінансова наука. Грошові та податкові теорії. Кредитно-фінансові інститути.....	39
06.75 Економічні проблеми організації і управління господарством країни.....	39
06.77 Економіка праці. Трудові ресурси.....	41
06.81 Економіка та організація підприємства. Керування підприємством.....	42
06.91 Економіка окремих країн.....	49
06.92 Економічна безпека.....	50
10 ДЕРЖАВА ТА ПРАВО. ЮРИДИЧНІ НАУКИ УДК 34.....	51
10.01 Загальні питання.....	51
10.15 Державне (конституційне) право і управління.....	53
10.17 Адміністративне право.....	60

10.19 Інформаційне право	61
10.21 Фінансове право	63
10.23 Господарське право	66
10.27 Цивільне право	66
10.63 Трудове право.....	73
10.67 Право соціального забезпечення	73
10.77 Кримінальне право.....	73
10.79 Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)	80
10.81 Кримінологія	81
10.83 Кримінально-виконавче право. Пенітанціарія	88
10.87 Міжнародне право	89
10.91 Держава і право окремих країн.....	93
11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ.....	94
11 ПОЛІТИКА. ПОЛІТИЧНІ НАУКИ.....	94
11.15 Теорія політичних систем. Внутрішня політика.....	96
12 НАУКОЗНАВСТВО	98
12.21 Наука і суспільство. Соціологія науки	98
12.41 Організація науки. Політика в галузі науки	99
13 КУЛЬТУРА.....	99
13.31 Бібліотечна справа. Бібліотекознавство	99
13.41 Бібліографія. Бібліографознавство.....	101
13.51 Музейна справа. Музезнавство.....	101
14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА.....	102
14 НАРОДНА ОСВІТА. ПЕДАГОГІКА.....	102
14.01 Загальні питання народної освіти і педагогіки	105
14.07 Загальна педагогіка.....	110
14.09 Історія освіти і педагогіки. Персоналія	113
14.23 Дошкільна освіта. Дошкільна педагогіка	120
14.25 Загальноосвітня школа. Педагогіка загальноосвітньої школи	123
14.29 Спеціальні (корекційні) школи. Дефектологія.....	126
14.31 Початкова професійно-технічна освіта. Педагогіка професійної школи	129
14.33 Середня професійна освіта. Педагогіка середньої професійної освіти	133
14.35 Вища професійна освіта. Педагогіка вищої професійної школи	134
14.37 Освіта дорослих. Підвищення кваліфікації. Самоосвіта.....	137

15 ПСИХОЛОГІЯ	139
15.21 Загальна психологія	139
15.31 Психологія розвитку. Вікова психологія	145
16 МОВОЗНАВСТВО	146
16.01 Загальні питання мовознавства	146
16.21 Загальне мовознавство	147
16.31 Прикладне мовознавство	152
16.41 Мови світу	152
17 ЛІТЕРАТУРА. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО. НАРОДНА ПОЕТИЧНА ТВОРЧІСТЬ.....	154
17.01 Загальні питання літературознавства	154
17.09 Історія літератури	157
18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО.....	158
18 МИСТЕЦТВО. МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО.....	158
18.01 Загальні питання мистецтва та мистецтвознавства	160
18.07 Теорія і методологія мистецтва і проблеми мистецтвознавства	163
18.09 Історія та сучасний стан мистецтва, мистецтвознавства та художньої критики..	165
18.11 Мистецтво і сучасність	170
18.19 Мистецтво окремих країн і народів	172
18.31 Образотворче мистецтво	173
18.41 Музика. Музикознавство.....	178
19 МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ. ЖУРНАЛІСТИКА. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	180
19.21 Масова комунікація	180
20 ІНФОРМАТИКА.....	180
20.54 Комп'ютерні науки та інформаційні технології	180
20.55 Комп'ютерна інженерія	185
21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ.....	188
21 РЕЛІГІЯ. АТЕЇЗМ.....	188
21.21 Проблеми релігійної свідомості	189
23 КОМПЛЕКСНЕ ВИВЧЕННЯ ОКРЕМИХ КРАЇН І РЕГІОНІВ	191
23.01 Загальні питання комплексного вивчення окремих країн і регіонів	191
26 КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНИХ НАУК.....	191
26.11 Глобальні проблеми.....	191
27 МАТЕМАТИКА.....	192
27.35 Математичні моделі природничих наук і технічних наук. Рівняння математичної фізики	192

28 КІБЕРНЕТИКА	193
28.17 Теорія моделювання	193
28.21 Теорія інформації.....	194
28.23 Штучний інтелект	195
28.29 Системний аналіз.....	197
28.31 Кібербезпека (КНУ, КПІ, КНЕУ, КНУТД).....	200
29 ФІЗИКА.....	200
29 ФІЗИКА.....	200
29.01 Загальні питання фізики.....	207
29.03 Загальні проблеми фізичного експерименту.....	207
29.05 Фізика елементарних частинок. Теорія полів	209
29.15 Ядерна фізика	209
29.17 Фізика газів і рідин. Термодинаміка і статистична фізика	210
29.19 Фізика твердих тіл	212
29.27 Фізика плазми.....	214
29.31 Оптика.....	216
29.35 Радіофізика. Фізичні основи електроніки	220
29.37 Акустика	222
30 МЕХАНІКА	223
30.15 Загальна механіка.....	223
30.17 Механіка рідини та газу	224
30.19 Механіка деформованого твердого тіла	224
31 ХІМІЯ.....	225
31 ХІМІЯ.....	225
31.15 Фізична хімія.....	231
31.17 Неорганічна хімія. Комплексні сполуки.....	233
31.21 Органічна хімія	239
31.23 Біоорганічна хімія. Природні органічні сполуки та їхні синтетичні аналоги.....	241
31.25 Хімія високомолекулярних сполук	243
31.27 Біологічна хімія.....	243
34 БІОЛОГІЯ	244
34 БІОЛОГІЯ.....	244
34.01 Загальні питання біології	244
34.03 Теоретична біологія	244

34.15 Молекулярна біологія.....	245
34.19 Цитологія.....	247
34.21 Ембріологія.....	249
34.23 Генетика.....	249
34.27 Мікробіологія.....	252
34.29 Ботаніка.....	252
34.31 Фізіологія рослин.....	254
34.33 Зоологія.....	254
34.35 Екологія.....	258
34.39 Фізіологія людини і тварин. Моделювання розумових процесів.....	259
34.41 Морфологія людини і тварин.....	263
34.43 Імунологія.....	264
34.47 Токсикологія.....	265
34.49 Радіаційна біологія.....	266
36 ГЕОДЕЗІЯ. КАРТОГРАФІЯ.....	266
36.33 Картографія.....	266
37 ГЕОФІЗИКА.....	267
37.01 Загальні питання геофізики.....	268
37.15 Геомагнетизм і верхні шари атмосфери. Земний магнетизм (геомагнетизм). Дослідження верхніх шарів атмосфери космічними засобами.....	268
37.21 Метеорологія.....	271
37.27 Гідрологія суші.....	271
37.31 Фізика Землі.....	272
38 ГЕОЛОГІЯ.....	273
38.19 Геолого-геофізичні дослідження глибинної будови Землі.....	273
38.57 Методи пошуку і розвідування родовищ корисних копалин.....	274
41 АСТРОНОМІЯ.....	274
41.17 Астрофізика.....	274
41.51 Обсерваторії. Інструменти, прилади і методи астрономічних спостережень.....	275
43 ЗАГАЛЬНІ І КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДНИЧИХ І ТОЧНИХ НАУК.....	275
43.01 Точні науки.....	276
44 ЕНЕРГЕТИКА.....	277
44.01 Загальні питання енергетики.....	277
44.29 Електроенергетика.....	278
44.31 Теплоенергетика. Теплотехніка.....	278

44.33 Атомна енергетика.....	281
44.37 Геліоенергетика.....	282
45 ЕЛЕКТРОТЕХНІКА	282
45.01 Загальні питання електротехніки	282
45.09 Електротехнічні матеріали.....	283
45.29 Електричні машини	283
45.41 Електропривод	284
45.43 Електротермія.....	285
45.53 Електротехнічне устаткування спеціального призначення	285
47 ЕЛЕКТРОНІКА. РАДІОТЕХНІКА	286
47.05 Теоретична радіотехніка	286
47.09 Матеріали для електроніки і радіотехніки	287
49 ЗВ'ЯЗОК.....	289
49 ЗВ'ЯЗОК.....	289
49.27 Система передачі	291
49.33 Мережі і вузли зв'язку	291
49.39 Телефонний зв'язок і апаратура.....	295
50 АВТОМАТИКА І ТЕЛЕМЕХАНІКА. ОБЧИСЛЮВАЛЬНА ТЕХНІКА	296
50.07 Теоретичні основи обчислювальної техніки.....	296
50.37 Обчислювальні центри (ОЦ).....	296
50.41 Програмне забезпечення обчислювальних машин, комплексів і мереж.....	298
50.43 Системи автоматичного керування, регулювання і контролю.....	299
50.49 Автоматизовані системи організаційного керування.....	300
52 ГІРНИЧА СПРАВА	301
52.01 Загальні питання гірничої справи	301
52.13 Техніка і технологія розроблення родовищ твердих корисних копалин	302
52.47 Розроблення нафтових і газових родовищ	304
53 МЕТАЛУРГІЯ	304
53.01 Загальні питання металургії.....	304
53.03 Теорія металургійних процесів.....	305
53.39 Порошкова металургія.....	305
53.49 Металознавство	305
55 МАШИНОБУДУВАННЯ.....	308
55.03 Машинознавство і деталі машин.....	308

55.09	Машинобудівні матеріали.....	309
55.13	Технологія машинобудування.....	310
55.23	Виробництво виробів з порошкових матеріалів.....	311
55.30	Робототехніка.....	312
55.42	Двигунобудування.....	312
55.43	Автомобілебудування.....	319
55.49	Космічна техніка і ракетобудування.....	319
55.59	Машинобудування для легкої промисловості.....	320
59	ПРИЛАДОБУДУВАННЯ.....	321
59.31	Прилади для вимірювання механічних величин.....	321
61	ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ. ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ.....	321
61.13	Процеси і апарати хімічної технології. Електрохімічні процеси.....	321
61.31	Технологія неорганічних речовин і продуктів.....	322
61.39	Промисловий синтез органічних барвників і пігментів.....	322
61.51	Технологія перероблення нафти і газу.....	324
61.61	Технологія пластмас.....	325
62	БІОТЕХНОЛОГІЯ.....	325
62	БІОТЕХНОЛОГІЯ.....	325
62.09	Сировина і продуценти для біотехнологічного виробництва.....	326
62.33	Клітинна інженерія.....	326
62.37	Прикладна генетична (генна) інженерія.....	329
64	ЛЕГКА ПРОМИСЛОВІСТЬ.....	329
64.29	Текстильна промисловість.....	329
65	ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ.....	330
65.01	Загальні питання харчової промисловості.....	330
65.13	Процеси, обладнання та апарати на підприємствах харчової промисловості.....	331
67	БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА.....	331
67	БУДІВНИЦТВО. АРХІТЕКТУРА.....	331
67.01	Загальні питання будівництва.....	331
67.07	Архітектура.....	332
67.11	Будівельні конструкції.....	333
67.13	Технологія будівельно-монтажних робіт.....	334
67.23	Архітектурно-будівельне проектування.....	335
67.29	Об'єкти будівництва.....	335

68 СІЛЬСЬКЕ І ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО	336
68.01 Загальні питання сільського господарства.....	336
68.03 Сільськогосподарська біологія.....	337
68.05 Ґрунтознавство	339
68.29 Землеробство	341
68.33 Агрохімія	342
68.35 Рослинництво	342
68.37 Захист сільськогосподарських рослин.....	344
68.39 Тваринництво	344
68.41 Ветеринарія.....	347
69 РИБНЕ ГОСПОДАРСТВО.....	349
69.01 Загальні питання рибного господарства.....	349
69.09 Біологічні ресурси Світового океану і внутрішніх водойм	350
69.25 Аквакультура.....	351
70 ВОДНЕ ГОСПОДАРСТВО.....	352
70.17 Водогосподарське будівництво. Гідротехнічні та гідромеліоративні споруди	352
70.25 Стічні води, їхнє очищення і використання	352
70.27 Якість води	354
71 ВНУТРІШНЯ ТОРГІВЛЯ. ТУРИСТИЧНО-ЕКСКАРСІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ..	356
71.01 Загальні питання внутрішньої торгівлі.....	356
71.37 Туристично-екскурсійне обслуговування	359
72 ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ	360
72.25 Світові товарні ринки	360
73 ТРАНСПОРТ	360
73 ТРАНСПОРТ	360
73.31 Автомобільний транспорт.....	362
73.37 Повітряний транспорт	363
73.49 Інші види транспорту	364
75 ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО. ДОМОВОДСТВО.ПОБУТОВЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ	365
75.33 Побутове обслуговування	365
76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я.....	365
76 МЕДИЦИНА І ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я.....	365
76.01 Загальні питання медицини і охорони здоров'я.....	369
76.03 Медико-біологічні дисципліни.....	369

76.29	Клінічна медицина.....	370
76.31	Клінічна фармакологія. Фармація.....	373
76.33	Гігієна і епідеміологія.....	374
76.35	Інші галузі медицини і охорони здоров'я.....	375
76.75	Соціальна гігієна. Організація і управління охороною здоров'я.....	376
77	ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ.....	377
77.03	Теорія фізичної культури і спорту.....	377
77.29	Методичні основи видів спорту.....	380
78	ВІЙСЬКОВА СПРАВА.....	381
78.21	Військово-прикладні науки.....	381
78.25	Озброєння та військова техніка.....	381
78.27	Збройні сили.....	382
78.75	Воєнна економіка.....	383
81	ЗАГАЛЬНІ І КОМПЛЕКСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕХНІЧНИХ І ПРИКЛАДНИХ НАУК....	383
81.09	Матеріалознавство.....	383
81.13	Загальна технологія виробництва.....	385
81.14	Проектування. Конструювання.....	386
81.35	Зварювання.....	387
82	ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ.....	387
82.13	Державне та адміністративне управління.....	387
82.14	Напрями діяльності органів державного правління.....	394
82.15	Організація управління економікою.....	395
82.29	Прогнозування. Футурологія.....	399
83	СТАТИСТИКА.....	400
83.77	Методи і засоби збору, оброблення і аналізу статистичної інформації.....	400
84	СТАНДАРТИЗАЦІЯ.....	402
84.15	Науково-методологічне забезпечення систем і служб стандартизації.....	402
86	ОХОРОНА ПРАЦІ.....	402
86.31	Працездатність. Експертиза працездатності.....	402
87	ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ. ЕКОЛОГІЯ ЛЮДИНИ.....	403
87.01	Загальні питання охорони довкілля і екології людини.....	403
87.27	Охорона рослинного і тваринного світу.....	404
87.29	Антропогенний вплив на ландшафт. Охорона і оптимізація ландшафту.....	406
87.33	Стихійні лиха і катастрофи антропогенного походження. Екологічна безпека Організація аварійно-рятувальних робіт.....	407

87.51 Охорона довкілля і природних ресурсів в окремих регіонах і країнах	409
87.53 Управління відходами. Маловідходна і безвідходна технології.....	410
89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	410
89 КОСМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	410
89.57 Дослідження Землі з космосу	410
90 МЕТРОЛОГІЯ	411
90.27 Вимірювання окремих величин і характеристик.....	411
Показчик	412